DICTIONARIUM

OMNIUM PENE

PATRUM, ATQUE DOCTORUM

QUI CUM IN THEOLOGIA

TUM IN PHILOSOPHIA CLARUERUNT,

OLIM SEDULO COLLECTI

PER THOMAM HIBERNICUM

ET ALPHABETICO ORDINE DIGESTI; NUNC AUTEM EXACTIORE FIDE, ET ANIMADVERSIONE, QUAM UNQUAM ANTEA CASTIGATI, HAC ULTIMA EDITIONE VARIIS ADNOTATIONIBUS ENUCLEATI.

NEAPOLI

EX TYPOGRAPHIA ANDREÆ FESTA

MDCCCXLVI.

Sono contraffatte tutte le copie non segnate della presente cifra.

Excellentissimo Domino

RAPHAELI CARBONELLI

METROPOLITANÆ ECCLESIÆ NEAPOLIS

CANONICO

A Confessionibus Principis Juventulis

Cum illa vestigia, quae nonnulli philantropi aetatis nostrae Scriptores ab humana gloria permoti avide percurrunt, eorum volumina fabulis ingeniosis, jucundisque Historiis, atque audacibus Poeseos volatibus exornantes, juvenile meum ingenium sequi exhorrebat; alter nobilior ardor, firmiorque gloriae cupiditas non apud homines expectata, sed a D. O. M. in immortalitatis regno exoptata ad laboriosum examen aggrediendum, atque illas horas ducendas, quae ab otio auferebam, et a professionis meae subthraebam laboribus meum animum pro humanae societatis utilitate, ac pro illis praesertim, qui Ecclesiae concionatorum munera geruut, excitabat. Ab hac immortalis gloriae cupiditate mens mea commota, Thoma Hibernico primo hujus operis incoeptore, sicut a fonte suas aquas attingens, sacrorum, prophanorumque scriptorum, quorum nomina apud omnes nationes, cunctaque saecula aeterna remanebunt, doctissima volumina minimi evolvere existimavit. Itaque prout apis ingeniosa flores omnes sapientiae, caelestiumque sententiarum, quae in illis libris pas-

sim reperiebantur, in unum studiose colligens, ordine sicut vocabulorum necessitas impellebat, ejasdem Auctoris lumine, distincte appositeque disposui. Hinc dum hos christianae Philosophiae selectiores flores typis tradere cogitabam, illustrissimi Viri, qui suae scientiae tutela, suarumque virtutum splendore, hoc opus omnibus hominum generibus utillimum, uti generosus propugnator defenderet, meus animus desiderio aestuabat.

Interea cum ita res se habeat, Excellentissime, singularem in tuam benevolentiam, humanitatemque confidens, hanc meam lugubrationem, quoad vires meae potuerunt, adamussim exactam, tibi dicatam resigno atque polliceor. Attamen hoc opus tibi devovens, ut nihil aliud, quam summam meam extimationem, atque amorem erga tanti praestantissimi Viri virtutem, atque sapientiam equi, bonique facias, animadvertas, ut ingenii mei mediocritatem virtutis tuae praesidio valeam sustinere.

Botta Philippus.

CATALOGUS PATRUM,

ET DOCTORUM IN HAC OPERA COLLECTORUM.

Hebræi, vel Aegyptij.

Rabi Moses Aegyptius.

Arabes.

Avicenna.

Christiani Græci Theologi.

Dionysius Areopagita.
Basilius magnus.
Origenes Adamantius.
Chrysostomus.
Damascenus.
Gregorius Nazanzenus.

Latini Christiani et Theologi.

Hieronymus.
Augustinus.
Ambrosius.
Gregorius magnus,
Cyprianus.
Hylarius.
Isidorus.
Maximus.
Ioan. Cassianus.
Fulgentius.
Bernardus.
Cassiodorus.
Rabanus
Leo magnus.
Beda presbyter.
Prosper.
Aurelius.
Boëtius.
Richardus.
Hugo Victorini.
Alanus de Rupe.
Alcuinus.
Petrus Blesensis.
Petrus Chrysologus.
Effrem Diaconus.
Aymo.
Methodius in preputiis.
Valerius episcopus.
Nestor abbas.
Innocentius.
Remigius.
Cæsarius.
Petrus Damiani.

Autores humanitatis Latini.

Plinius.
Solinus.
Valer. Max.
M. T. Cicero.
Seneca Philosophus.
Sydonius.
Vegetius de re militari.
Aulus Gellius, quem ipse Gellium vocat.

*

PATRUM, ATQUE DOCTORUM TESTIMONIA.

ABSTINENTIA.

1. Non interest omnino scilicet ad veritatem, quid alimentorum, vel quantum quis accipiat: dummodo id faciat pro congruentia hominum, cum quibus vivit, et personae suae, et pro valetudinis suae necessitate, sed quanta facilitate et serenitate animi his valeat, quum oportet, vel necesse est carere.

2. Quam suave mihi subito factum est, a suavitatibus nugarum abstinere, et quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium est. Eiiciebas enim eas a me; tu vero summa suavitas intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed non carni et sanguini: omni luce clarior, et omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se.

3. Utantur divites consuetudine infirmitatis suae, sed doleant se aliter non posse. Melius enim possent, si aliter possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate: tu quare extolleris de infirmitate? Utere cibis electis, pretiosis, quia sic consuevisti, aliter non potes: quia si consuetudinem mutas, aegrotas; conceditur tibi, utere superfluis, da pauperibus superflua. Utere pretiosis, da pauperibus.

---

1. Aug. in lib. de quaest. evangel.
2. Aug. lib. 9. confessionum.
3. Augus. de veritade doctrinae christianae in 1. tract. de divitiarum superfluitate.

1. Qui sic se a carnibus temperant, ut alias escas difficilioris praeparationis et pretii maioris inquirant, multum errant. Non enim est hoc suscipere abstinentiam, sed imitari luxuriam.

2. Abstinentia tua atque jeiunium tuum eo magis Deo grata sunt, quo cum moribus sanctis offeruntur: ut quae in aliis sunt umbracula vitiorum, in te sint ornamenta virtutum.

3. Nonnulli vitam pudicam appetentes: in medio itinere corruerunt, dum solam abstinentiam carnium putant, et leguminibus onerant stomachum, quae moderate parceque innoxia sunt: et ut quod sentio, loquar, nihil sic inflammat corpora . . . . , sicut indigestus cibus victusque convulsus.

4. Mater sanitatis est abstinentia, mater aegritudinis voluptas, sine enim carne et vino cito friget Venus: et a patre Libero, ad inconcessam Venerem est proximus gradus intemperantiae.

5. Modicus ac temperatus cibus carni et animae utilis est.

6. Ante annos robustae aetatis periculosa est teneris abstinentia gravis.

7. Quid prodest tenuari corpus abstinentia, si animus intumescit superbia? Quid virtutis habet vinum non bibere, et ira et odio inebriari.

8. Abstinentiae virtus nulla est, si tantum quisque corpus non edomat, quantum valet: aut valde inordinata est, si atterit plus, quam valet.

9. Per abstinentiam carnis vitia extinguenda sunt, non caro. Sic necesse est, ut artem continentiae quisque teneat qualenus non carnem, sed vitia occidat. Saepe enim dum in illa hostem insequimur, etiam civem, quem diligimus

---

1. Augustinus in sermone de dominica 4. in adventu.
2. Hieronymus in epistola ad Demetriadem virginem.
3. Hieron. in epistola ad Furiam.
4. Hieron. in quadam epistola.
5. Hieron. ad rusticum monachum.
6. Hier. ad Latam.
7. Hier. ad Celantiam.
8. Gregorius lib. 20 moralium.
9. Greg. lib. 30 moralium.

trucidamus, et saepe dum quasi concivi parcimus ad praelium hostem nutrimus.

1. Eisdem alimentis vitia superbiunt, quibus nutritae virtutes vivunt: et cum virtus alitur, plerumque vires vitiis augmentantur: quum vero immensa abstinentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat.

2. Incassum per abstinentiam corpus atteritur, si inordinatis moribus dimissa mens vitiis dissipatur.

3. Qui a paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad haec in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus.

4. Plerunque dum plus iusto caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem vel praedicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat.

5. Per sermonem qui signantur, nisi abstinentes, qui foris carnem afficiunt, interius tamen fructum abstinentiae non acquirunt. Crucem igitur Domini Simon in angaria portat: quia cum ad bonum opus sine bona voluntate ducitur, rem bonam sine fructu operatur. Simon ergo crucem portat, sed in cruce non moritur: quia abstinentes exterius per abstinentiam corpus afficiunt: sed interius per desiderium mundo vivunt.

6. Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando, et a licitis caute restringit.

7. Abstinentia est, quando quis pro amore Dei et salute propria, non ab illicitis tantum, imo interdum et a licitis atque concessis se cohibet.

8. Abstinentia est, quae edendi horam non praevenit: ut fecit Jonathas in favo mellis: non lautiora quaerit edere, ut Israelitae in deserto: non accuratius parare, ut filij Hely in Sylo: non ad superfluitatem, ut Sodomitae, non vile quodlibet, ut Esau edulium in fame concupit.

9. Chorda in cithara si minus tenditur, non sonat; quia

1. Gregorius lib. 30 moralium.
2. Gre. in parabolis.
3. Gre. in homilia.
4. Greg. in homilia et in lib. 30 moralium.
5. Greg. super. evan. parte 5.
6. Greg. 5. lib. moralium.
7. Greg. ibidem.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. 15. moralium super illud: *Versa est in luctum cithara mea.*

nimirum tanto quisque sibimet debet moderamine praesse, ut ad culpam caro non superbiat : et inde ad effectum rectitudinis in operatione subsistat.

1. Magnus discretionis labor est exactori, et aliquid impendere, et aliquid denegare : et non dando gloriam restringere, et dando naturam nutrire.

2. Cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam et etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimet ipsi abscindere debet et concessa, et se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse.

3. Sic abstinere vel jeiunare debemus, ut non nos necessitati jeiunandi subdamus, ne iam non devoti, sed inviti rem voluntariam faciamus.

4. Qui cibis abstinent, et mala agunt, daemones imitantur, quibus culpa adest, et cibus deest.

5. Ciborum saturitas, carnis luxuriam suscitat : edacitatis vitio crescit carnis tentatio. Saturitati semper libido adiuncta est. At contra, jeiunio libido restringitur, jeiunio luxuria superatur.

6. Nihil sic iucundum est, ut cibus bene digestus ac decoctus. Nihil sic ad salutem nihil sic sensuum acumem operatur, nihil sic aegritudinem fugat, ut moderata refectio. Sufficientia quippe cum nutrimento, et sospitate, simul etiam procreat voluptatem, exundantia vero morbum facit, et molestias ingerit, et aegritudines generat. Quod etiam facit fames : hoc etiam facit plenitudo ciborum, magis autem pejora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, et liberat ex hac vita poenali : excessus vero ciborum consumit, et putrescere facit corpus humanum, et macerat aegritudine diuturna, et tunc eum morte crudeli consumit.

7. Moderantia est, nimium ciborum appetitum rationis imperio revocare.

---

1. Gregorius 30 lib. moralium.
2. Greg. homilia 35 super evang.
3. Prosper lib. 2. de vita contemplativa.
4. Isidorus super Amos prophetia.
5. Isid. 2. lib. soliloquiorum.
6. Chrysostomus super epistola ad hescrm. 29.
7. Hugo. de S. Victore.

1. Semper virtuti cibus jeiunium fuit, de abstinentia quoque prodeunt castae cogitationes, rationabiles virtutes, salubria consilia, et per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, et virtutibus spiritus innovatur.

2. Melior est rationabilis quotidiana cum moderatione refectio, quam per intervalla arduum longumque jeiunium. Novit immoderata inedia non solum mentis labefactare constantiam, sed etiam orationum efficaciam reddere lassitudine corporis enervatam.

3. Ipsis non fit gravior consuetudo subtracti cibi, qui se escis aliis nesciunt consolari.

4. Diruptum ganea stomachum nulla sarcire res melius, quam parsimonia solet.

5. Multis tormentum est vino carere, et prima luce excitari. Non est summa felicitatis nostrae in carne ponenda.

6. Molestum est iniquis carere assuetis voluptatibus, abstinere cibo, sitire, exurire, haec primo abstinentiae gravia sunt, deinde cupiditas relanguescit. Ipsis per se cupiditatibus fatigatis ac deficientibus ante morsus est stomachus, inde quibus fuit aviditas, cibus odium est, desideria ipsa moriuntur.

Vide etiam in titulo Caro in corpore. In titulo, Coniugium in cor: in titulo, Consuetudo: in titulo, Discretio, in cor: in titulo, Eleemosina, in capite. In titulo, Gula, Jeiunium, et Infirmitas, in titulo, Servitium, in cor: in titulo, Sobrietas, et Temperantia, per totum.

ABUSIO.

7. Magna abusio: parcitas putatur avaritia, sobrietas austeritas creditur, silentium tristitia reputatur. E contra remissio discretio creditur, tristitia silentium reputatur. Loquacitas affabilitas, cachinnatio jucunditas, mollicies vestimentorum, et aequorum fastus honestas, lectorum superfluus cultus munditia.

---

1. Leo Papa in sermone de jeiunio.
2. Ioan. Cassian. de institutione monachorum lib. 5.
3. Cassianus super. psal. 130.
4. Cassianus in quadam epistola.
5. Seneca in epistola 75.
6. Sen. 59. epistola.
7. Bernardus in apologia.

2. Magna abusio est, ut corpus induatur, et contra regulam suis vestibus anima nuda deseratur.

3. Mira abusio, domus ardet, ignis instat a tergo, et fugienti prohibetur egredi, et hoc ab his, qui in incendio positi sunt.

4. Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis summa corrumpitur: scilicet praelatus negligens, discipulus inobediens, juvenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus causidicus, abitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreverentia juxta altare.

5. Duodecim sunt abusiones saeculi, scilicet sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, dives sine eleemosyna, foemina sine pudicitia, dominus sine virtute, christianus contentiosus, pauper superbus, rex iniquus, episcopus negligens, plebs sine disciplina, populus sine lege.

5. Ridiculosa res est, aut magis periculosa, speculator caecus, doctor inscius, precursor claudus, praelatus negligens, praeco mutus.

Vide etiam in titulo, Caro in corpore: in titulo, Praelatio in fine.

ACCEPTIO PERSONARUM.

6. Si hanc distantiam sedendi et standi, ad honores ecclesiasticos referamus, non est putandum leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini gloriae. Quis enim ferat, eligi divitem ad sedem honoris ecclesiae, contempto paupere instructiore et sanctiore?

7. Absit Domine, ut in tabernaculo tuo prae pauperibus accipiantur personae divitum, aut prae ignobilibus nobiles, quando potius infirma mundi elegisti, ut confunderes fortia.

---

1. Bernardus in apologia.
2. Ber. in epistola.
3. Hugo lib. 2. de claust. animae.
4. Augustinus de duodecim abusionibus.
5. Gilbertus.
6. Augustinus lib. 2. super illud: *Frates nolite in personarum acceptione etc.*
7. Aug. in quodam sermone.

1. Inter omnia peccata sacerdotum est maximum, quod non causas, sed personas considerant, et despecto justo paupere, iniustos divites honorant.

2. Non sanguinis nectitudo, sed virtutis cognatio proximos facit.

3. Quicunque consanguinitate aut amicitia, vel e converso hostili odio vel inimicitiis in judicando ducitur, pervertit judicium Dei Christi, qui est iustitia.

4. Multa nos facere cogit affectus, dum propinquitatem respicimus corporum, et corporis et anime offendimus Creatorem.

5. Nec bonis adversariorum si honestum quid habuerint detrahendum nec amicorum laudanda sunt vitia, et unumquodque non personarum, sed rerum pondere judicandum est.

6. Personam hominis accipere, est hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est honorare.

7. Iudicare digne de subditis nequeunt, qui in subditorum causis, non merita, sed odium vel gratiam consequuntur.

8. Iudices iniqui errant a veritate sententiae, dum intendunt qualitatem personae, et exulcerant saepe iustos, dum improbe defendunt iniquos.

9. Dives cito muneribus corrumpit judicium, pauper autem dum non habet quid offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur.

10. Acceptio personae est quaedam fatua reverentia exhibita alicui, non causa debita, sed propter timorem, vel utilitatem.

11. Vos non attenditis merita causarum, sed personarum non jura, sed munera, non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod sentiat, sed quod mens cupiat,

---

1. Ambrosius super. Malach.
2. Amb. ibidem.
3. Hieronymus in originali super Amos.
4. Hier. in epistola ad Fabium.
5. Hier. ad Paumachium.
6. Gregorius in homilia, et in lib. moralium.
7. Greg. in homilia.
8. Isidorus lib. 3. de summo bono.
9. Isid. ibidem.
10. Hugo de S. Victore.
11. Innocentius lib. 4. de vilitate conditionis humanae.

non quod liceat, sed quod libeat, nunquam in vobis est ita simplex oculus, ut totum corpus sit lucidum, sed aliquid semper admittitis fermenti, quo totam massam corrumpitis.

1. Pauperum causam cum mora negligitis, divitum causam cum instantia promovetis. In illis rigorem ostenditis, in istis ex mansuetudine dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos cum facinore tractatis. Illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis.

2. Si forte pauperum causam suscipitis, illos remisse fovetis, cum autem divitum causam suscipitis, illos pertinaciter adiuvatis, pauperes despicitis, divites honoratis, istis reverenter assurgitis, illis despicabiliter communicatis.

3. Clamat pauper, et nullus exaudit, loquitur dives et quilibet applaudit, dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducunt. Pauper locutus est, et dicunt quis est hic? et si offenderit, subvertent eum, clamat vim patiens, et nullus exaudit, vociferatur, et non est qui judicet. Diviti dicunt, tu sede hic bene, pauperi vero, tu sta illic, vel sede sub scabello pedum meorum.

Vide etiam in titulo, Electio, in capite: in titulo, Eleemosyna, in corpore: in tit. Gloria aeterna, in fine: in tit. Iudex, in capite, et in fine: in tit. Pietas in corpore.

ACEDIA.

4. Acedia, est de virtutum laudabili exercitio utriusque hominis languida deiectio.

5. Acedia, est animi quidam languor, quum legere non libet, orare non delectat, meditationes solicite non sentiuntur.

6. Quum te acedia vel taedio affici sentis, noli propterea diffidere, atque desistere a studio spirituali: sed iuvantis require manum, trahi te post eum obsecrans.

---

1. Innocentius lib. 4. de vilitate conditionis humanae.
2. Innocentius ibidem.
3. Gregorius in homilia.
4. Bernardus in epistola.
5. Ber. ibidem.
6. Ber. in sermone.

1. Acedia, est quidam animi torpor, quo quis negligit aliqua bona inchoare, aut fastidit perficere.

2. O homo imprudens, milia milium ministrant ei, et decies centena milia adsistunt ei, et tu sedere praesumis?

3. Vult et non vult piger; pigri vocabulo denotatur qui vult regnare cum Deo, et non laborare pro Deo. Delectant praemia, quum pollicentur, deterrent certamina, quum iubentur.

4. Non dormientibus provenit regnum caelorum, nec otio et desidia torpentibus beatitudo aeternitatis repromittitur.

5. Acedia circa horam sextam maxime monachum inquietat, ut quaedam febris ingruens tempore praestituto, ardentissimos aestus accensionum suarum solitis ac statutis horis animae inferens aegrotanti.

6. Experimento probatum est, acediae impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.

7. Acedia est solitariis magis experta, et in eremo commorantibus infestior hostis ac frequens.

8. Torpor et ignavia dicunt, si lectioni continuato studio semper insistis, oculorum caliginem incurris. Si indesinenter lacrymas fundis, ipsos etiam oculos amittis. Si protelatis vigiliis psalmorum censum persolvis, insaniam capitis acquiris. Si quotidiano labore te conficis, ad opus spirituale quando consurgis?

9. Pigritia est animi inertia vel fatigatio, qua quis bonum inchoatum consumare fastidit.

10. Luxurioso frugalitas poena est, pigro supplicii loco labor est, desidioso studere, torqueri est.

11. Non putant desidiosi posse fieri quidquam, quod facere non possunt, ex infirmitate sua de virtute ferunt sen-

1. Innocentius lib. 4. de vilitate conditionis humanae.
2. Bernardus in sermonibus.
3. Beda super lib. 2. proverb.
4. Leo Papa in sermone de apparitione.
5. Ioan. Cassianus lib. 10 de institutione monachorum.
6. Idem in eodem lib.
7. Idem in eodem lib.
8. Aug. in lib. de conflictu vitiorum, et virtutum lib. 9.
9. Tullius de Tusculanis quaestione.
10. Seneca epistola 72.
11. Sen. ibidem.

tentiam. Nam haec, ad quae imbecilles sumus, dura atque intoleranda credimus, tormenta reputantes, vino carere, aut prima luce excitari, non ista difficilia sunt, sed nos fluidi et enerves sumus.

1. Male mihi esse malo, quam molliter. Si mollis es, paulatim effoeminatur animus, atque in similitudinem otii sui et pigritiae, in qua jacet, solvitur, dormio minimum et brevissimo somno utor, satis est mihi vigilare desiisse. Aliquando me dormisse scio, aliquando suspicor.

ADIUTORIUM.

2. Homines omnes aeque diligendi sunt sed omnibus si prodesse non possis, his potissimum subveniendum est, qui pro locorum et temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictis, tibi quasi quadam sorte uniuntur.

3. Haec lex est divinae providentiae, ut nemo a superioribus adiuvetur ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuverit.

4. Iustum consilium est, ut qui se a potentiori vult adiuvari, adiuvet et inferiorem, si est ipse potentior.

5. Nihil sic probat amicum, sicut onera amici portare.

6. Eleganter dictum est, cum quis in puteum cecidisse et aqua eum suffocaret, accessit alius, et eo viso admirans ait, quomodo huc cecidisti? Obsecro inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quaeras.

7. Non facile inveniuntur in adversitate praesidia, quae non fuerunt in pace quaesita.

8. Necessitates aliorum quantum possumus, iuvemus, et plus interdum, quam possumus. Nihil tam secundum naturam est, quam iuvare consortem naturae.

---

1. Seneca in epistola 33.
2. Augustinus de doctrina Christiana lib. 1.
3. Aug. de vera religione.
4. Aug. de ser. in monte lib. 1.
5. Aug. de versiculo 120. D. Apostoli
6. Aug. in quadam epistola ad Hier.
7. Aug. in sermone quodam
8. Ambrosius de officiis lib. 1.

1. Si non potest alteri subveniri, nisi alter laedatur, commodius est neutrum iuvari, quam gravari alterum.

2. Vult enim Deus unumquemque alterius angustias, ut proprias sentire, et quomodo sibi in tali tribulatione, si esset, subveniri cuperet, ita ipse aliteri propter Deum subvenire non postponat.

3. Impudens postulatio tempore necessitatis et angustiae ab eo quaerere auxilium, quem in prosperitate contempseris.

4. Habens loquendi locum apud divitem damnationem pro retendo talento timeat, si non apud eum, sicut valet pro pauperibus intercedat.

5. Habens intellectum, curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam, a misericordia non torpescat, habens artem, qua regitur, usum illius cum proximo partiatur, habens loquendi locum apud divitem, pro pauperibus intercedat talenti enim nomine cuilibet reputabitur quod etiam minimum accepit.

6. Qui potest emendare et negligit, participem se procul dubio constituit: qui alterius bonum adiuvat, suum facit.

7. Minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius, ea quae sunt sibi necessaria, partitur.

8. Tunc amor tuus ad te ipsum temperans erit, et iustus, si quod propriis subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus non negetur: sic amor socialis efficitur, quum in comune protrahitur.

9. Oleum pietatis et miserationis unguentum, quanto copiosius in fraternas necessitates effunditur, tanto donis potioribus augmentatur.

10. Age sic aliud, ut tuum non obliviscaris negotium, amicis ita enim prodesse debemus, ut nobis non noceamus.

---

1. Ambrosius de offic. lib. 3.
2. Hieronymus in epistola.
3. Hier. lib. 1. super illud: *in tempore aflictionis surge ecc:*
4. Hier. ibidem.
5. Cassianus super idem versiculum.
6. Gregorius in quadam homilia super parabolam talentorum.
7. Greg. in reg.
8. Greg. in homilia.
9. Bernardus de diligendo Deo.
10. Cassianus in quadam epistola.

1. Quid tibi fidelissime opus sunt arma, qui habere talia probaris auxilia? ipse enim pro te pugnat, cui nullus resistit, ipse insequitur, quem nullus declinat.

2. Gratum debet esse subsidium, cuius solutum magis solventi crescit in commodum, quam suscipiendi proficiat in augmentum: et quod dantem iuvat, et accipientem pro temporis necessitate laetificat: ut sic in una mercatione, quod raro solet emergere, uterque videatur desiderata commoda percepisse.

3. Satis ibi vacillat humanum studium; ubi non requiritur Dei auxilium.

4. Homini jucundo et probo miserrimum est, si eum adiuvare oportet, quem non iuvat.

5. Habet in adversis auxilia, qui in prosperis commodat.

6. Qui succurrere perituro potest, quum non succurrit, occidit.

7. Nemo non quum alteri prodest, sibi profuit, virtutum omnium pretium in ipsis est, recte fecisse, facti merces est.

8. Succurrere paupertati amicorum stude, imo potius occurrere.

9. Poenam, a quo merueris, frustra petis auxilium. Ab alio expecta, alteri quod feceris.

10. Fructus ingenii, et virtutis omnisque; praestantiae tunc maximus capitur, quum in proximum quemque confertur.

Vide etiam in titulo, Desperatio, in corpore: in tit. Dilectio in corpore: in tit. Misericordia in capite: in tit. Tribulatio in fine.

---

1. Cassianus super. psal. 55.
2. Cas. in quadam epistola.
3. Aurelius in quodam sermone.
4. Seneca de beneficiis.
5. Seneca in proverbiis.
6. Seneca ibidem.
7. Sen. in epistola 82.
8. Sen. in lib. de morte.
9. Sen. ibidem.
10. Tullius de amicitia.

ADVENTUS DOMINI.

1. Nulla causa veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, et nulla causa est medicinae. Venit ergo de coelo magnus medicus quia per totum ubique iacebat aegrotus. Genus ergo humanum totum perierat, ex quo peccavit unus, in quo totum erat, ideo venit unus sine peccato, qui salvos faceret omnes sine peccato. Non enim eum de coelo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt.

2. Pater et filius et spiritus veniunt ad nos, dum venimus ad eos: veniunt subveniendo, veniunt illuminando, venimus obediendo, venimus metuendo, veniunt implendo venimus capiendo.

3. Hoc tempus non sine causa Domini adventus vocatur, ideo enim sancti patres celebrare coeperunt adventum, ut se unusquisque praeparet fidelis et emendet, ut digne Dei sui nativitatam valeat celebrare.

4. Ille iustus venit ad nos peccatores, ut ex peccatoribus faceret iustos: pius venit ad impios, ut nos pios: humilis venit ad superbos, ut ex superbis faceret humiles.

5. Non prius veniet Dominus, quàm regni Romani defectio fiat, et appareat Antichristus, qui interficiat sanctos reddita Romanis libertate sub suo tantum nomine.

6. Signum adventus dominici est, in toto orbe evangelium praedicari; ut nullus sit excusabilis, quòd aut iam completum est, aut in brevi credo complendum, non enim puto aliquam remansisse gentem, quae, Christi nomen ignoret.

7. Dignum est fratres ut tota devotione Domini celebremus adventum, delectati tanta consolatione, superfacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione, nec solum cogitemus adventum quo venit et quare, quia salvum faceret quod perierat, sed et illum nihilominus quo veniet, et assumet nos ad seipsum, et circa hos duos adventus

---

1. Augustinus super. Ioan. et in Timoth. 5.
2. Aug. super. Ioannem.
3. Ambrosius super. Lucam.
4. Amb. ibidem.
5. Amb. super. 1. Thessal.
6. Hieronymus super. Matth.
7. Bernardus in sermone de adventu.

iugi meditatione versemur, ruminantes in cordibus nostris quantum in priore praestiterit, quantum promiserit in secundo.

1. Venio ut errantes corrigam, et infirmantes adiuvem, et dubitantes in fide confirmem, et bene agentium fructibus perfectis quasi suavissimis pascar, et certantes ab hostium defendam insidiis, et victores hostium, perpetuae visionis meae corona munerem.

Vide etiam in titulo Antichristus in fine: in tit. Incarnatio et in tit. Iudex. in capite, et in fine: in tit. Mors. in corpore: in tit. Resurrectio in fine.

ADULATIO.

2. Adulatio est fallaci laude seductio.

3. Duo sunt genera persecutorum, scilicet vituperantium et adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis.

4. Falsa laus adulatoris et simulata dilectio mentes a rigore veritatis emollit.

5. Sicut sumenda sunt amara salubria, ita semper vitanda est perniciosa dulcedo.

6. Sicut adulantes amici pervertunt, sic inimici litigantes plerumque corrigunt.

7. Adulantium linguae ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor sed etiam laudatur operator.

8. Magis optabo a quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. Nullus enim reprachensor formidandus est amatori veritatis. Laudator vero errat, et confirmat errorem.

9. Emolliri adulationibus non solum fortitudinis non esse, sed etiam ignaviae videtur.

---

1. Beda super cantic. lib. 3 in illud. *Veni in ortum meum.*
2. Augustinus super. psal.
3. Aug. super psalmum 59.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. de Doctrina Cristiana.
6. Aug. lib. 9. confessionum.
7. Aug. super psal. 9.
8. Aug. de Trinitate.
9. Ambrosius. lib. 1. de officiis.

1. Beata mens quae nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quae nec decipit alterum, nec ipsa decipitur denique nec malum facit, aliquando nec patitur.

2. Isto maxime tempore regnat vitium adulationis quodque est gravissimum; quia humilitatis ac benevolentiae loco ducitur, et ita fit, ut qui adulari nescit, aut invidus, aut superbus reputetur.

3. Rumusculos et gulosos et palpantes adulatores quasi hostes fuge.

4. Natali ducimur malo, et adulatoribus nostris libenter favemus, et quanquam respondeamus nos indignos, et calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem suam anima intrinsecus laetatur.

5. Nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum sicut adulatio, plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius persecutoris.

6. Non sic adulandum est principibus, ut sanctarum scripturarum veritas negligatur, nec generalis increpatio. unius personae iniuria est.

7. Ne credas laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui quum te adulationibus foverint, et quum te impotentem mentis effecerint, si subito respexeris, deprehendes post te, colla incurvari, aut manu auriculas agitari asini, aut aestuantem canis protendi linguam.

8. Nos ad patriam festinantes, mortiferos Syrenarum cantus surda aure transire debemus.

9. Impinguat caput oleum peccatoris, quum demulcet mentem favor adulantis.

10. Quisquis male viventibus adulatur, pulvillum sub capite iacentis ponit: ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fulcitus laude quiescat.

---

1. Hieronymus in epi. ad Demetriadem.
2. Hier. ad Celantiam.
3. Hier. ibidem.
4. Hier. in epistola 121 ad Sabinianum.
5. Hier. super. psal.
6. Hier. super. Isaiam lib. 7.
7. Hier. in ep. ad rusticum monachum.
8. Hier. in quadam epistola.
9. Gregorius homilia 12 sup. evang.
10. Greg. super Ezec. hom. 11.

*

1. Adulatio si ad tempus patienter suscipitur, augetur, et paulisper demulcet animum ut angore suae certitudinis inolescat in dilectione sermonis: sed ne crescere valeat, statim quum fit, sine mora finienda est.

2. Qui auditis blenditiis in altum se extollit, quid aliud quam aurum reprobum fuit, quod fornax igne consumpsit?

3. Quid de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est.

4. Adulator omnis virtutis inimicus est, et quasi clavum figit in oculo illius, cum quo sermonem confert: eòque magis cavendus est, quo sub amantis specie nocere non desinit, donec rationis obtundat acumen, et modicum illud luminis, quod adesse videbatur extinguat.

5. Sicut finis Oratoris est, dictione persuasisse, et Medici, medicina curasse: sic adulatoris est finis, suaviloquio decepisse.

6. Cum aliquis actus mori huius populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt loquitur, quae gratanter accipiant, loquitur quae vicina sunt voluptati, talis magister consuit cervicalia sub omni cubito manus.

7. Qui ad voluntatem meditata deportant, et illa semper inquiruut, quae delectent potius audientes, quam convertant a vitiis, faciunt velamina super caput.

8. Ipsa peccati nutrix adulatio, quae sicut oleum flammis in culpa ardentibus solet administrare fomentum.

9. Adulator est, qui tacet et dat consensum, ne offendat illum, quem credit habere propitium.

9. Adulator amicus in obsequio, hostis in animo comptus in verbo, turpis in facto, laetus ad prospera, fragilis ad adversa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta.

---

1. Gregorius ibidem. sup. Ezech.
2. Greg. ibidem.
3. Bernardus super cantic.
4. Chrysostomus. in Polycratico de vestigiis philosop. lib. 3.
5. Chris. ibidem.
6. Origenes in homilia super. Ezec.
7. Orig. ibidem.
8. Beda super. Lucam lib. 2.
9. Hugo de S. Victore.

1. Oleum peccatoris est dilectio simulata verborum, quae adulationibus et blandimentis nostras mentes velut olei pinguedo, libenter iugrediens, rigorem veritatis emollit, et ad noxias cogitationes amoris facti, vel potius ostentationis perducit.

2. Ficti adulatores quum coenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam illud quod putant gratissimum auditoribus fore; nam nec aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint.

3. Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos, et sapientes lascivos curiales, garrulos affabiles, obstinatos constantes, pigros maturos et graves, haec sagitta leviter volat, et cito infigitur.

4. Vitiis semper serviunt blandimenta, lenocinatur dulcia delictis, virtutibus vero austera et fortia sunt amica.

5. Eliminat a palatiis adulatio veritatem, illi soli in magistratum gratiam admittuntur, qui palpant blanditiis, et aures famae bibulas, calice Babylonis inebriant. Bene cum magistratibus ageretur, si scirent inter adulationem et laudem distinguere. Sed caeca laudis ambitio plus credens alii de seipso, quam sibi, utrunque recipit indistincte ampliant eos beneficiis, quos torquere debuerunt, et a presumptione adulandi suppliciis deterrere. Mordacissimus detractor in absentia nihil principaliter proponit, nisi quod placere existimat. Verba oris eius, iniquitas et dolus. Cum enim sal correctionis in omni sacrificio acceptetur a Domino, mel in omni sacrificio reprobatur.

6. Huius pestis pestilentia percutiunt principum laterales, palatini canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falsitatis. Hi sunt, qui magniloqua commendationis tuba in divitum auribus citharizant, qui mellicae adulationis favos foras eructant, qui ut emungant munera, caput divitis oleo adulationis inungunt, praelatorum auribus pulvinaria

---

1. Cassiodorus super illud psalmi: *oleum peccatoris non impinguat ec.*
2. Cassiodorus in quadam epistola.
3. Cassiod. ibidem.
4. Petrus Rabanus in quodam sermone.
5. Petrus Rabanus ibidem.
6. Alanus de complactu sive de conquaestione naturae

laudum subiiciunt, qui ab eorum palliis, aut fictitium pulverem excutiunt: aut vestem fictitie deplumant implumem.

1. Isti penes munera, laudes penes dona, favores, penes pretium, praeconia famae bladimentis constituunt.

2. Quid ergo adulationis unctio, nisi domorum emunctio? Quid commendationis allusio, nisi praelatorum delusio? Quid laudis arrisio, nisi eorundem derisio?

3. Adulatores a voluntate vultum, ab animo verbum, a mente lingnam, ab intellectu loquelam amplo dissentionis intervallo diffibulant, plerunque enim exterius plausibiliter applaudendo collaudant, quos inferius contradictoria derisione defraudant, foris vultu applaudunt virgineo, intus scorpionis pungunt aculeo, foris adulationis mellicos compluunt imbres, intus detractionis evomunt tempestates.

4. Diogenes Syracusis cum olera ei lavanti Aristippus dixisset, si Dionysio adulari velles, ista non ederes, imo inquit, si tu ista edere velles, Dionysio non adulareris haec veridicus veritatis annuntiator, malens oleribus sustentari, quam magistratibus adulari.

5. A turba quantum potes te separa, ne adulatoribus latus praebeas. Artifices sunt ad capiendos superiores, par illis etiam si bene caveris, non eris. Sed mihi crede si capitaris, ipse te trades. Habent hoc in se naturaliter blanditiae, etiam quum reiiciuntur, placent, saepe exclusae novissimae recipiuntur hoc enim ipsum imputant quod repellunt, et subiici quidem nec contumelia possunt.

6. Cito nobis placemus, si invenimus, qui nos bonos viros dicant, qui prudentes, qui sanctos. Non sumus modica laudatione contenti, quicquid in nos adulatio sine pudore congessit, tanquam debitum prendimus, optimos nos esse et sanctissimos affirmantibus assentimur, cum sciamus saepe illos mentiri. Adeo quoque indulgemus nobis et ut laudari velimns in id, cui contraria tamen maxime facimus.

7. Alexander cum in obsidione cujusdam urbis circuisset

---

1. Alanus de conquaestione naturae.
2. Alanus ibidem.
3. Alanus ibidem.
4. Valerius maximus lib. 4. de moderatione.
5. Seneca de Tusculanis quaest. lib. 8.
6. Sen. in epist. 60.
7. Sen. ibidem.

muros, ictu sagittae percussum, cum represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, et crus obstupuisset, coactus abstinere. Omnes, inquit, jurant me esse filium Iovis sed vulnus hoc hominem me esse clamat. Idem nos faciamus, dicamusque : vos quidem dicitis me esse prudentem, ego autem video quam multa inutilia concupiscam, nocitura optem.

1. Intus teipsum considera, non qualis sis aliis credas. Plerunque boni inepti et inertes vocantur : mihi contingat iste derisus. Aequo animo audienda sunt imperitorum convitia, et ad honesta vadendi continendus est iste contemptus.

2. Adulatio apertis et propitiis auribus recipitur, in praecordia ima descendit, venit ad me pro amico, blandus inimicus.

3. O te felicem hominem, si nihil habes, propter quod quisquam tibi mentiatur, nisi quum jam etiam causa sublata est, mentitur consuetudinis causa, adulator blandum consilium dabit, quod deliberanti gratius fore suspicabitur. Cassae fidei sunt qui iugiter blandiuntur.

4. Adulatio quam similis et amicitiae? non imitatur tantum illam, sed vincit est praecedit, eo ipso gratiosos facit quos laedit. Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt: temeritas sub titulo fortitudinis latet ; moderatio vocatur ignavia : pro cauto timidus accipitur, in his magno periculo erramus.

5. Monstrabo tibi cuius rei inopia laborant magna fastidia, quid omnia possidentibus desit, unum scilicet verum dicat, dum nemo ex animi sui sententia dicit et suadet : sed adulandi certamen est unum amicorum omnium officium.

6. Malum hominem blande loquentem, agnosce tuum laqueum esse. Habet enim suum venenum blanda oratio. Diogenes cuidam laudanti dixit : Adulator desine utrunque facere, nihil proficis, cum te intelligam.

Vide etiam in titulo Amicitia, in corpore; correctio in ca-

---

1. Seneca in epist. 77.
2. Sen. in 43. epist.
3. Sen. in 21 epist.
4. Sen. in epistola 22.
5. Sen. in epistolis.
6. Sen. in epistolis.

pite: Error in capite: Laus in capite, et in fine: Praedicatio in corpore: Veritas in fine: Christus in corpore.

ADVOCATI.

1. Non ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verum testimonium, quia vendit advocatus iustum patrocinium, aut peritus verum consilium. Illi enim inter utramque partem ad examen adhibentur, isti ex una consistunt.

2. Nihil impudentius arrogantia advocatorum, qui garrulitatem, auctoritatem putant, et parati ad lites, in subiectos tumide intonant.

3. Iuste advocato dicitur: Redde quod accepisti, quoniam contra veritatem fecisti, iniquitati adfuisti, iudicem fefellisti, iustam causam oppressisti, de falsitate vicisti.

4. Iustus advocatus a nullo injustas causas accipit, nec verba dare pro iustitia sustinet.

5. Verbosum advocatum et studentem eloquentiae, cum sapientiae sit inanis, non aliud, quam iustitiae hostem reputes.

6. Hi sunt, qui docuerunt linguas loqui grandia, quum operantur exigua, largissimi promissores, paucissimi exibitores, deserti adversus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt ut faciant malum, bene autem facere nesciunt.

7. Verbosus advocatus aut rumpetur, aut loquetur plenus est sermonibus, coarctatus est spiritus uteri sui, exrit, et sitit auditores, quibus jactitet vanitates, et habita opportunitate loquendi, si de literis agitur, nova profert et vetera, volant sententiae, resonant verba ampullosa, interrogantem praevenit, et quaerenti non respondet.

8. Minor namque quomodo religiosae aures tuae audire sustinent huiusmodi dispositiones advocatorum et pugnas

---

1. Augustinus in epis. ad Maced.
2. Aug. in quodam sermone.
3. Ambrosius. in sermonibus.
4. Gregorius super. Ezech.
5. Bernardus de considerationibus.
6. Ber. ibidem.
7. Bern. ibidem.
8. Ber. ibidem.

verborum, quae magis ad subversionem, quam ad inventionem proficiunt veritatis. Nihil enim ita absque labore manifestam facit veritatem, sicut brevis et pura narratio. Praescinde ergo linguas vaniloquas, et labia dolosa claude. Hi sunt, qui docuerunt linguas suas loqui mendacium diserti adversus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt ut faciant malum, eloquentes ut impugnent verum.

1. Ranae significant clamosas advocatorum allegationes, quae inani et inflata modulatione velut ranarum sonis et cantibus mundo deceptionis fabulas intulerunt. Ad nihil enim aliud utiles, nisi quod sonum vocis improbis et importunis clamoribus reddunt.

2. Antiqui forensem eloquentiam, caninam facundiam nuncupabant, eo quod causidici in certaminibus causarum omissis quae agunt, veluti canes alterutrum lacerant.

3. Irritare, a canibus tractum est, quorum latratus resonat plurimum.

4. Hi sunt, qui causas protendum adhibiti, impediunt praetermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.

5. Hi sunt, qui negant civitatibus inducias, mercatoribus nundinas, emptoribus mensuras, reverentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus, cunctis iura, distinctis privilegia, quibus nullum genus hominum, ordinum, temporum cordi est.

6. Hi sunt in conviviis scurrae, in exactionibus harpyiae, in collocutionibus bestiae, in quaestionibus statuae, ad intelligendum saxei, ad iudicandum lignei, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias ursi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, et ad consumendum minotauri.

---

1. Origenes super illud Exodi 8. *Percutias omnes terminos tuos ranis*; quod etiam sentit Isidorus de summo bono.
2. Sidonius.
3. Cassiodorus super illud psalmi 73. *Irritat adversarius nomen tuum.*
4. Isid. in idem versiculum psalmi.
5. Cassio ibidem.
6. Cassio ibidem.

1. Hi sunt, quorum si nares efflaverit cuiusquam rubiginosi aura marsupii, confestim videbis illic oculos Argi, et manos Briarei, et spyngarum ungnes cum eo, et periuria Laomedontis, et Ulyxis argutias, et Sinonirs fallacias, et fidem Polimnestoris, et pietatem pigri Leonis adhiberi.

2. Quomodo inter armatos, argutos tumultuosos virtute numero contubernie poterit ex aequo et bono solvi inermis, abiectus, peregrinus pauper, audiri ubi est gurges de sudoribus fabularum, de concinnatoribus carminum de publicatoribus sinistrarum opinionum, qui cum non habeant opera pro pomis, spargunt verba pro foliis, et cum non adsit medulla sensuum abundant spuma verborum.

3. Apud causidicos etiam ipsum silentium venale est, ac lingua eorum damnifica, nisi funibus argenteis ligetur.

4. Si quis armatur pecunia, tanquam loricis argenteis, torrentis impetum Tulliani fulgur incursus Hectorei; rubor virtutis Herculae, versipelles Ulyxis vilipendit astutias. In tantum enim habendi fames incanduit, ut dialecticae muta sit subtilitas, Rhetoricae languescat civilitas ubi numorum per orat pluralitas.

5. Si in aurem iudicis vel advocati susurret pecunia, Orphei lyra, carnem Amphionis misa Virgilii, voce pecuniae suffocantur.

6. Quid plura? ubi numus loquitur, Tulliani eloqui tuba raucescit: ubi nummus militat, Hectoreae militiae fulgura compescuntur: ubi pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea: nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat universis.

7. Nunquam deerit multiplex conventus falsorum, si tantum praesentia fuerit nummorum.

8. Postquam commoditas quaedam prava virtutis imitatrix, sive rationabili officio dicendi copiam consecuta est; tunc ingenio freta, malitia pervertere urbes: ac vitas hominum labefactare consuevit.

---

1. Cassiodorus super illud: *Irritat adversarius nomen tuum.*
2. Cass. ibiddem.
3. Cass. ibidem.
4. Alanus de conquestione naturae.
5. Alanus ibidem.
6. Alanus ibidem.
7. Alanus ibidem.
8. Tullius in prologo rhetorices.

1. Saepe causas tantum differunt; quod litigantibus plus quam totum auferunt, quia maior est expensarum semptus quam sententiae fructus; nec terminantur negotia pauperum coepta, quousque eorum marsupia sint evacuata, cum tamen scriptum fit; Gratis accepistis; gratis date. Ipsi vero nec gratiam gratis dant, nec iustitiam iuste reddunt. Lucrum in arca, damnum in conscientia. Sed quid prodest homini; si totum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur?

Vidi etiam in tit. Adiutorium in corpore; in tit. Consilium; in tit. Eloquentia, in tit. Iudex in capite, et in fine; in tit, Loquacitas, in tit. Tribulatio in capite.

AMBITIO.

2. Noluit Christus regnum terrenum cum superbia, quae cathedra pestilentiae ideo recte dicitur, quia non fere quisquam est, qui careat amore dominandi, et humanam non appetat gloriam.

3. Quoties hominibus praeesse desidero, toties Deo meo praeire contendo.

4. Aerugo mentis est appetentia dignitatum, si in his suprema spes vitae praesentis locetur. Resipiscat unusquisque furore secularium dignitatum et cupiditatum, quae mentem animumque perturbant, ut compos sui esse non possit.

5. Hoc ipso perniciosior ambitio, quod blanda est consolatricola dignitatum; et saepe quos vita nulla delectat, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, facit ambitio criminosos, habet enim forensem gratiam domesticum periculum, et ut dominetur aliis prius servit, curvatur obsequio, ut honore donetur, et dum vult esse sublimior, fit remissior.

6. Prope omnium criminum fontes, haec tria monstrantur esse genera vitiorum: scilicet gula, iactantia et ambitio. Causae autem cupiditatis sunt carnis delectatio, spes gulae, et aviditas potentiae.

---

1. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
2. Augustinus super psal.
3. Aug. ibidem.
4. Ambbrosius super Lucam lib. 3.
5. Amb. ibidem.
6. Ambrosius ibidem.

1. Sicut is qui invitatus renuit, quaesitus refugit, sacris est altaribus admovendus, sic qui ultro ambit vel importune se ingerit, est preculdubio repellendus, nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi ut crescendo decrescat: et ascendendo exter ius, interius in profunda descendat?

2. Ordinate ad ordines accedendum est, nam casum appetit qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta ascensum quaerit.

3. Quisquis sacerdotium non ad elationis culpam sed ad utilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quidem subiturus onere metiatur, ut et impar abstineat, et ad id cum metu, cui se sufficere existimat, accedat.

4. Locus regiminis desiderantibus negandus est, fugientibus offerendus. Virtutibus ergo pollens coactus ad regimen veniat.

5. Sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui praesidet, occupationis onus libenti necesse est animo subvenire.

6. Multi non tanta fiducia et alacritate currerent ad honores, si et sentirent onere gravari, metuerent, nec cum tanto labore et periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc vero quia sola attenditur gloria, et non poena, purum esse clericum erubescitur in ecclesia, sese viles aestimant, et inquilinos, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati.

7. An non limina apostolorum amplius ambitio, quam devotio terit? an non vocibus eius nostrum tota die resultat palatium? an non quaestionibus eius tota legum canonumque disciplina insudat? an non spoliis eius tota Italia inhiat inexplebili aviditate? non quod valde Romani curent, quo fine res terminentur, sed quia diligunt munera, sequuntur retributiones, nude nuda loquar, non detego verenda, sed inverecunda confuto.

---

1. Gregorius in reg.
2. Greg. ibidem.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. in pastorali epistola.
5. Greg. in reg.
6. Bernardus in ep. ad heser.
7. Bern. lib. 3 de consideratione ad Eugenium.

1. O ambitio, ambientium crux, quomodo omnes torques? omnibus places, nil acrius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis eius.

2. Ambitio futile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excaecatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languore generans.

3 Potestatis ambitio angelum felicitate angelica privavit scientiae appetitum hominem immortalitatis gloria spoliavit. Non Evam cibus deflexerat, non mandatorum destitueat oblivio, sed promissi honoris ambitio illecebrosa dum decepit.

4. Omnis adeundi honoris ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se iudicandos potius, quam iudicaturos, hi qui praeesse volunt populis, cogitarent.

5. Ambitio, est quaedam simia charitatis, charitas enim patiens est pro aeternis, ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio divitibus. Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate utraque omnia credit, omnia sperat, sed longe dissimili modo.

6. Ambitiosus semper est pavidus, semper attentus ne dicat quod displiceat, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit subsequitur et obsequitur, cunctos honorat, universis inclinat frequentat curias, visitat optimates, assurgit et amplexatur, applaudit et adulatur. Unde novit istud poeticum: ***Et si nullus erit pulvis, pulverem tamen excute nullum.***

7. Ambitiosus promptus et fervidus, ubi placere cognoverit, remissus et tepidus ubi putaverit displicere. Improbat mala, destatur iniqua, sed alia cum aliis probat et improbat ut iudicetur idoneus, ut reputetur acceptus, ut laudetur ab omnibus, ut a singulis approbetur. Sed ecce

---

1. Bernardus de consideratione lib. 3. De cruce diaboli et mundi.
2. Bern. in sermone quadragesimae.
3. Bern. de quodam sermone.
4. Origenes super epist. ad Rom.
5. Petrus rabanus in sermone.
6. Innocentius de villiate conditionis humanae.
7. Innoc. ibidem.

gravem intra se sustinet pugnam difficilemque conflictum, dum iniquitas pulsat animam, ambitio continet manum, et quod illa suggerit, haec fieri non permittit. Colludunt ad invicem mater et filia iniquitas et ambitio, haec vendicat sibi publicum, illa secretum.

1. Ambitiosus statim ut est ad honorem promotus, in superbiam extollitur, in iactantiam effraenatur, non curat prodesse, sed gloriatur praesse, praesumit se meliorem, quia cernit se superiorem priores dedignatur amicos, notos ignorat, externos comitatur, contemnit antiquos, vultum avertit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur sublimia meditatur, subesse non patitur, praesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus; praeceps, molestus, arrogans, gravis et importunus.

2. Ambitio multos mortales falsos fieri coegit, aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere, amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestimare, magisque vultum quam ingenium bonum habere. Est autem in hoc genere hoc molestum, quod in magnanimis et munificis, saepius incidit potentiae cupiditas.

3. Dulcedine gloriae, gloriosum Alexandri pectus insatiabilis laudis amor accepit, qui Anaxarcho comiti suo ex auctoritate Democriti praeceptoris sui innumerabiles modos esse referenti. Heu me: inquit, miserum, qui ne uno quidem adhuc sum potitus. Angusta homini possessio gloria fuit, quae deorum omnium domicilio sufficit.

4. Gravissimum genus egestatis in divitiis inopia. Relinque ambitionem timida res est, vana, ventosa, nullum habet terminum tam solicita ne quenquam ante se videat, quam ne se, laborat invidia. Vides autem quam miser sit is, cui invidetur et invidet, et acrior est cupiditas, quo illam amplioris rei spes vocat.

5. Aeque ambitio non patitur quenquam in ea mensura beatorum conquiescere, qua quondam fuit eius impudens votum: nemo agit de tribunatu gratias, sed conqueritur quod non est ad praeturam usque perductus. Si desit con-

1. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
2. Tullius in thetorica.
3. Valerius maximus lib. 1.
4. Seneca 38 epistola.
5. Seneca in epist. ultima.

sulatus, nec hoc quidem sufficit si unus est ultra, cupiditas enim non unde venerit respicit: sed quo tendit.

1. Nunquam improbe spei quod datur satis est, omnia meruisse se existimat, nec satis pretio aestimatum putat. Maiora enim cupimus quo maiora venerint, intentioque concitatior est. Ambitio sive copiditas in magnarum opum congestu collocata, ut flammae infinita vis acrior est, quo ex majore incendio emicuit.

2. Sic est de ambitione, quomodo de amica conqueruntur homines. Si verum affectum inspicias non odiunt, sed litigant, videbis voluntariam esse illis in eo moram, quod aegreferre ipsos et misere loquuntur, peccatores enim conquerentur de molestiis amicae, nec tamen dimittunt, et ambitionis, tamen eam dimittunt.

Vide etiam in titulo Cupiditas in capite, et in corpore: in tit. Discretio in corpore: in tit. Gloria vana in fine: in tit. Honor. pax. iu tit. Praelatio in fine.

AMICITIA.

3. Nescio utrum Christianae amicitiae putandae sint, in quibus magis valet vulgare proverbium. *Obsequium amicos veritas odium parit*, *quam ecclesiasticum*: Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

4. Si voluntatem Dei quisque nosse desiderat, fiat amicus Deo, quia si voluntatem hominis nosse quisquam vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiam deriderent, non autem quisquam efficitur amicus Dei, nisi purgantissimis moribus.

5. Esto similis medico: medicus non amat aegrotantem, si non odit aegritudinem, ut liberet aegrotum, febrem persequitur. Nolite amare vitia amicorum vestrorum, si amatis amicos vestros.

6. Haec est perfecta amicitia, qua potius potiora et minus minora diligimus. Sapientem animam et perfectam talem diligat, qualem videt. Illam stultam, non talem, sed

---

1. Seneca de beatitudine.
2. Sen. 23 epistola.
3. Augustinus in epist. ad Hieron.
4. Aug. contra Monic. lib. 1.
5. Aug. in quodam ser.
6. Aug. de vera religione.

quia esse perfecta et sapiens potest, quia nec seipsum debet quis stultum diligere, nam qui se diligit stultum, non proficiet ad sapientiam, nec fiet quisquam qualis cupit esse nisi se oderit qualis est.

1. Nullius repudianda est amicitia sese ingerentis ad amicitiam copulandam. Non ut statim recipiatur, sed ut recipiendus optetur, atque ita tractetur et recipi possit. Illum enim in amicitiam recipere debemus, cui omnia nostra consilia refundere audeamus.

2. Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici supportatio. Nemo nisi per amicitiam cognoscitur, et ideo amicorum mala firmiter sustinemus, quia bona eorum nos delectant et tenent.

3. Sicut amici adulantes pervertunt, sic inimici litigantes plerunque corrigunt.

4. Non omnis, qui parcit, amicus est, nec omnis qui verberat inimicus. Melius est cum severitate diligere quam cum lenitate decipere.

5. Sunt quidam amici amicitia mala quae nec amicitia dicenda est, quia mala conscientia facit. Sunt enim homines, qui pariter mala committunt et ideo videntur sibi juncti, quia conscientia mala ligati sunt. Excepta ista nefaria amicitia, est quaedam amicitia carnalis per similitudinem habitandi, colloquendi, simul conversandi, ut tristetur unus quum deseritur ab amico, cum quo solet colloqui et habere conjunctionem, conveniunt duo, ambulant secum triduo, et jam nolunt a se recedere, et ista quidem amicitia est honesta, sed est consuetudinis non rationis, habent enim illam et pecora. Duo equi manducant simul, desiderant se ad aliam diem, praecedit unus, festinat alter desiderans quasi amicum suum, vix regitur a possessore, et tandiu se impetu suo provocat quousque ad alium perveniat. Et est alia amicitia superior non consuetudinis, sed rationis, qua diligimus hominem propter fidem et mutuam benevolentiam in ista vita mortali, ac superius quicquid invenimus divinum esse, incipiat homo amare et non amabit in homine, nisi Deum.

---

1. Augustinu. in libr. 82. questionum.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. 9. in confessionum.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. in quodam sermone.

1. Non enim propterea debes amare amicum, ut aliquid tibi praestet, ut pecuniam vel aliquid commodi temporalis, non illum amas, sed id quod tibi praestat, amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Si autem coarctat te amicitiae regula, ut gratis diligas, quam gratis amandus est Deus, qui jubet ut hominem diligas? Nihil delectabilius Deo.

2. Solatium huius vitae est, ut habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui secreta tui pectoris committas, ut colloces tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur, facilis vox et communis, tuus sum totus, sed paucioris est effectus.

3. Virtus, est amicitia, non quaestus, quia non pecunia paratur sed gratia, nec concertatione benevolentiae. Meliores amicitiae sunt inopum plerunque, quam divitum, et frequenter divites sine amicis sunt, quibus abundat pauperes. Non est vera amicitia, ubi est fallax adulatio.

4. Obiurget amicus amicum, non jactantiae studio, sed affectu charitatis, neque admonitio aspera fit, nec obiurgatio contumeliosa.

5. Si quid vitii in amico cognoveris, corripe occulte, si non audierit, corripe palam: errantem amicum corrige, incorrigentem animo deseras.

6. Defer amico ut aequali: nec te pudeat si praevenias amicum in officio. Amicitia enim superbiam nescit. Nam sicut amoris est deferre, ita qui odit, quaestiones movet et qui amat, defert reverentiam.

7. Vera illa amicitia est, et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non praesentia corporum tantum, non subdola et palpans adulatio, sed Dei timor et divinarum scripturarum conciliant studia.

8. Amicitia parem aut facit aut accipit. Ubi inaequalitas et alterius eminentia, alterius subjectio, ibi non tam ami-

---

1. Augustinus in sermonibus.
2. Ambrosius de officiis lib. 3.
3. Amb. ibidem.
4. Ambr. de officiis monachorum lib. 3.
5. Ambr. ibidem.
6. Amb. ibidem. de officiis.
7. Hieronymus in epistola ad Paulinum.
8. Hier. super. Mich. prophetiam.

citia quam adulatio est. Unde et alibi legimus, sit amicus eadem anima et Lyricus pro amico precans, serves, inquit, animae dimidium meae.

1. Delicata est amicitia, quae amicorum felicitatem et divitias sequitur.

2. Obsecre te, ne amicum qui diu quaeritur, vix invenitur, difficile servatur, pariter cum oculis, mente amittas.

3. In amicis non res quaeritur, sed voluntas, quia et alterum ab amicis saepe praebetur, alterum sola charitas tribuit eadem velle et eadem nolle firmo amicitia est.

4. De amicitia omnis tollenda est suspicio, et sic cum amico quasi cum altero sese loquendum.

5. Cum incaute malorum amicitiis iungimur, eorum culpis ligamur, ab illo, qui summe rectus est, eo ipso iam discrepat, quo malorum amicitiis vita nostra concordat.

6. Philosophus sic inter hostes vivendum censuit, tanquam inter amicos, ac inter amicos ac in mediis hostibus viveretur.

7. Ubi amicitia permanet, nil facile creditur, nil facile recipitur quod dissidium possit operari. Si vero semel inimicitiae occupaverint animos, omnia quae sunt, quae dicuntur, quae audiuntur, ita recipiantur, ut ad maiores proficiant inimicitias.

8. Non sunt fideles in amicitia, quos munus, non gratia copulat, nam cito deserunt nisi semper acceperint. Dilectio enim quae munere glutinatur, eodem suspenso dissolvitur.

9. Nonnunquam accidit, ut inter amicos aliqua redargutionis nutrita discordia majorem postea charitatem parturiat, ut pote quum corriguntur ea, quae displicere in amico videntur.

---

1. Hieronimus super Mich. prophet.
2. Her in epistola ad Ruffinum.
3. Hier. ad Demetriadem Virginem.
4. Hier. in epist. quadam.
5. Gregorius in pastorali epistola.
6. Chrysostomus in Polycratico lib. 3.
7. Chrys. super Mattheum.
8. Isidorus lib. 3. de summo bono.
9. Isid. ibidem.

1. Amicitia et prosperas res dulciores facit, et adversas communione temperat, et leviores reddit, quia dum in tribulatione amici consolatio adjungitur, nec animus frangitur, et minus eadem patitur.

2. In prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim utrum persona an felicitas diligatur. Saepe enim per simulationem colitur amicitia, ut qui non potuit operte decipere, fraudulenter decipiat.

3. Saepe propter honorem quorumdam mutantur et mores: et quos ante conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris veniunt, amicos habere despiciunt.

4. Necessitas amicum probat, et intimae charitatis ardorem splendor exibitae subventionis elucidat.

5. Novae dignitates veteres solet amicitias immutare. Creat enim cor novum et novos affectus novae dignitatis conscientia. Divites facti, paupertatis amicos, cum paupertate fastidiunt, ne quid penes eos de veteri videatur inopia resedisse. Semper enim apud indignos mores crescit cum potestate supercilium.

6. Qui vere amicus est, omni tempore diligit, nam eum tormentum non separat, labor non laxat, thesaurus non superat, alienus amor non occupat.

7. Amicitia tanto certior est, quanto vetustior: quia facile mutari non potest, quod per longa saecula custoditur.

8. Iustum est enim, ut qui amicus erat in prosperis, amicitias profitantur in adversis.

9. Sine amicis omnis cogitatio esset taedium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio; omnis vita tormentum, sine quorum solatio, vivere esset mori.

10. Amicus est, qui nobis usu vitae similis pio ac fideli jungitur.

---

1. Isidorus lib. 3. de summo bono.
2. Isid. ibidem.
3. Isid. de summo bono.
4. Cassiodorus in quadam epistola.
5. Cassiodorus ibidem.
6. Cassid. in epist.
7. Cassianus in epistola.
8. Cass. ibidem.
9. Cass. in epist.
10. Cass. super psalmum.

1. Chara est uxor, dulces liberi, jucundi amici, accepti affines: sed postea cognitis nulla benevolentia accedere debet, quae priorem exhauriat.

2. Bias ita aiebat, homines in usu amicitiae versari. ut meminissent eam ad gravissimas inimicitias posse converti. Quod quidem dictum prima facie nimis fortasse callidum videtur, inimicumque simplicitati: quia praecipue familiaritas, gaudet, sed si altioribus animis cogitatio demissa fuerit, per quam utile reperietur.

3. Amicitia est divinarum humanarumque rerum summa cum benevolentia consensio.

4. Itaque cives potiores quam peregrini propinqui, quam alieni cum his enim amicitia natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis, nam in hoc praestat amicitia propinquitati, quod ex propinquitate benevolentia tolli potest, ex amicitia non potest. Sublata enim benevolentia, amicitiae nomen tollitur, sed propinquitas manet.

5. Excepta sapientia nihil melius datum est homini a diis immortalibus amicitia. Quid enim dulcius, quam habere cum quo omnia audeas sic loqui ut tecum? Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes amicum, qui illis aeque ac tu ipse gauderet? Adversas etiam ferre difficile esset, sine eo, qui illas gravius etiam quam tu ferret.

6. Amicitia res plurimas continet, quocumque te verteris, praesto est, nullo loco excluditur, nunquam intempestiva, nunquam moesta est. Itaque non aqua, non igne locis plurimis indigemus, quam amicitia. Nam et secundas res splendidiores facit et adversas partiens communicansque leviores.

7. Amicitia absentes adsunt, egentes abundant, imbecilli valent, et quod difficilius dictu est, mortui vivunt.

8. Si ex rerum natura amicitiae conjunctionem demeris, nec domus ulla, nec urbs stare poterit, nec agricultura permanebit. Quanta etiam vis ejus sit, ex dissensionibus

---

1. Valerius Maximus lib. 5.
2. Valerius Maximus lib. 7.
3. Tullius de amicitia.
4. Tullius de amicitia.
5. Tullius ibidem.
6. Tullius ibidem.
7. Tullius ibidem.
8. Tullius ibidem.

atque discordiis percipi potest. Quae enim domus tam stabilis, quae tam firma est civitas, quae non dissidiis funditus possit everti ? Si utilitas amicitias conglutinaret, eadem commutata dissolveret, sed quia natura mutari non potes, idcirco verae amicitiae sempiternae sunt.

1. Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaveris : nam cum conciliatrix amicitiae virtutis opinio fuerit, difficile est amicitiam manere, si a virtute defeceris.

2. Haec enim lex in amicitia sanciatur, ut neque rogemus res turpes, neque rogati faciamus. Turpis enim excusatio haec est, et minime accipienda, tum in caeteris rebus, tum siquis contra Rempublicam se amici causa fecisse fateatur.

3. Praecipiendum est ergo bonis ut si in huiuscemodi amicitias ignari casu aliquo inciderint, ne existiment se ita alligatos, ut ab amicis in rempublicam peccantibus non discedant.

4. Quis est, qui velit omnibus opibus circunfluere, atque in tanta rerum abundantia vivere ut neque diligat quemquam, neque ab ullo diligatur ? Haec enim tyrannorum vita nimirum, in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentiae potest esse fiducia. Solem igitur a mundo tollere videntur, qui amicitiam a vita tollunt.

5. Sunt igitur firmi et stabiles et constantes eligendi, cuius generis magna penuria, et judicare difficile est, nisi sit expertum, ideo verum est id quod dicitur, modios multos salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit.

6. Verus amicus nunquam reperietur. Est enim is, qui est tanquam alter idem, sed plerique perverse, ne dicam impudenter, habere talem amicum nolunt, quales ipsi esse non possunt, et quae ipsi non tribuunt amicis, haec ab eis desiderant.

7. Multi divitias despiciunt, quos parvo contentos, tenuis

---

1. Tullius de amicitia. lib. 4.
2. Tullius ibidem.
3. Tullius ibidem.
4. Tullius ibidem.
5. Tullius ibidem.
6. Tullius ibidem.
7. Tullius de amicitia lib. 4.

victus cultusque delectat. Honores vero quorum cupiditate quidam inflammantur, quam multi ita contemnunt ut nihil inanius, nihil esse levius existiment. Itaque caetera, quae quibusdam admirabilia videntur, per multi sunt qui pro nihilo putent. De amicitia omnes ad unum idem sentiunt, et hi, qui se ad rempublicam contulerunt, et hi, qui rerum cognitione doctrinamque delectantur, et hi, qui suum negotium gerunt otiosi: postremo hi, qui se totos tradidere voluptatibus, sine amicitia vitam nullam esse sentiunt.

1. Cuius aures clausae veritati sunt, ut ab amico verum audire nequeat, hujus salus desperanda est. Scitum est enim illud proverbium Catonis: *Multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos inimicos, qui dulces videntur, illos saepe verum dicere, hos vero nunquam.*

2. Nulla haec est amicitia, quum alter verum audire non vult, alter admentiendum est paratus.

3. Qui fortunis alicuius inducti, amicitiam eius secuti sunt, hi simul ac fortuna delapsa est, evolant omnes quum enim recessit ea res quae fuit consuetudinis causa, nihil superest quare possint in amicitia teneri.

4. Nam quem in amicitia perfidiosum cognoveris esse, eum numquam potes inter inimicitias confidum posse habere.

5. Praeclare scriptum est a Platone, non solum nobis nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem amici: atque ut placet Stoicis, quae in terris gignuntur, ad usum hominum omnia creari, homines autem hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se, alii aliis prodesse possent.

6. Sunt qui effusius moerent, quia verentur ne dubium sit an amaverint. Sera iudicia sui affectus quaerunt. Si habemus alios amicos, male de his et meremur et existimamus, quia parum valent in unius elati solatium. Si non habemus, maiorem iniuriam ipsi nobis facimus, quam a

1. Tullius de amicitia lib. 1.
2. Tullius ibidem.
3. Tullius lib. 2. Rhetorices.
4. Tullius ibidem.
5. Tullius lib. 1. de officiis.
6. Seneca in epistola 63 ad Lucillum.

fortuna accepimus, illum unum abstulit, nos quemque non facimus, deinde nec unum quidem nimis amavit, qui plusquam unum amare non potuit.

1. Post amicitiam credendum est, ante judicandum. Illi vero praepostere officium permiscent, qui cum amaverint, judicant, et non amant, cum judicaverint. Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit, quum placuerit fieri, toto illum pectore admitte, tam audacter cum illo loquere, quam tecum. Cum amico omnes cogitationes tuas misce, fidelem si putaveris, facies.

2. Vera amicitia est, quam non spes, non timor, non utilitatis suae cura evellit, multos tibi, qui non amicis, sed amicitia caruerunt: hoc non potest accidere, quum animos in societate honesta capiendi par voluntas trahit: sciunt enim ipsos omnia habere comunia, et quidem magis adversa.

3. Monstrabo tibi amatorium sine medicamento, sine herba, sine ullius veneficae carmine. Si vis amari, ama jucundius est amicum facere, quam habere, quomodo artifici jucundius est pingere, quam pinxisse.

4. Qui amicus est, amat: qui amat, non utique amicus est. Amicitia semper prodest, amor aliquando nocet. Non est quod amicum tantum vel in foro vel in curia quaeras, si diligenter attenderis domi invenies. Errat enim, qui amicum in atrio quaerit, et in convivio probat in pectore enim amicus non in atrio invenitur.

5. Non sum amicus, nisi quicquid agitur ad rem pertinens, meum sit, consortium omnium rerum, inter nos facit amicitia: nec fecundi quicquam singulis, ne adversi in comune vivitur conversari, cum amicis habentibus licet, et quidem quoties velis, quam diu velis, amicus animo possidendus est.

6. Non potest quisquam bene degere qui se tantum intuetur. Alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Haec societas diligenter et sancte observata, quae nos homines hominibus miscet, et indicat aliquid esse cumune ius generis humani.

---

1. Seneca in epistola 3.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. in epistola 6.
4. Sen. in epistola 29.
5. Sen. in epistola 48.
6. Sen. in epistola 48.

1. Nihil aeque aegrum reficit, sicut amicorum affectus, non iudico me mori, quum illos superstites reliquero: puto, inquam, me victurum, non cum illis, sed per illos.

2. Dissimilitudo morum distantia vitae, et ingenia contraria solvunt amicitiam. Amicitias probatas enixe expete, constanter retine, perenneter serva, inimicitias indictas exerce honeste, tarde crede, celeriter depone.

3. Omnes amicos habere operosum est: satis est inimicos non habere.

4. Nunquid amici novi anteponendi sunt veteribus, ut equis veteribus teneros anteponere solemus? Haec indigna homini dubitatio est, vetustissima quoque debent esse suavissima in amicitia.

5. Nullum habet majus malum occupatus homo, et bonis suis obsessus, quam quod amicos sibi putat, quibus non est, et quod beneficentia sua efficacia judicat ad faciendum amicos, cum quidam quo plus debent, magis oderunt.

6. Qui se spectat, et propter hoc ad amicitiam venit, male cogitat quemadmodum coepit sic desinet: necesse est ut initia inter se et exitus congruant. Qui enim utilitatis causa adsumptus est, tandiu placebit, quandiu utilis fuerit, hunc florens amicorum turba circumsedit, circa eversos solitudo est, et veri amici fugiunt ubi probantur.

7. Negotiatio est non amicitia quae ad commodum accedit, detrahit enim amicitiae, qui illam parat ad bonos casus.

8. Si aliquem amicum existimes cui non tantum credis quantum tibi, vehementer erras, et non satis nosti vim verae amicitiae.

9. Falsi amici pro consilio adulationem adferunt et una est eorum contentio, quis blandissime fallat.

---

1. Seneca in epistola 79.
2. Sen. in estrema parte epistolarum.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. in epistola 9 ad Lucillum.
7. Sen. in eadem epistola.
8. Sen. in epistola 3.
9. Sen. in estrema parte epistolarum.

1. Cum amicis breves rationes, longas amicitias oportet habere. Principium amicitiae, bene loqui: grande exordium inimicitiarum maledicere, amicum prosperitas invenit, sed adversitas probat.

2. Amicos in secreto mone, palam autem lauda vires tuas amici magis sentiant beneficiis, quam injuriis.

3. Amici vitia si feras, facis tua amicum habeas ut inimicum putes, ita crede amico, ne sit inimico locus.

4. Nulla pusilla domus, quae multos recipit amicos. Talem diligentiam exhibe in amicis comparandis, ne incipias amare, quae deinceps possis odisse.

5. Quanti tales amicos habere voluerunt, et ipsi tales esse non possunt. Tu primum exhibe te bonum et quaere alterum similem tibi.

6. Amico mutuam roganti me pecuniam si dedero, et amicum et pecuniam perdo.

7. Coagulum amicitiae, est cum bonis convivium.

8. Expedit iam probatos amicos amare, non amatos probare.

9. Non opto ut eos, qui divites sunt, amicos habeam: amicus raro acquiritur, cito perditur.

10. Ad emendationem sui unusquisque nostrum debet habere aut valde amicum. aut valde inimicum.

11. Diu deliberatos amicos elige, electi infideles esse poterunt, judicaque eos, in affectu non uno habeas merito. Amicos sequere, quos non pudeat elegisse amici vitam tuam imputa gloriam.

12. Theophrastus cum quidam diceret: *Ille illius amicus est, cur ergo inquit, illo divite pauper est? amicus non est? qui fortunae particeps non est.*

---

1. Seneca in epistola 9. ad Lucillum.
2. Sen. de moribus.
3. Sen. in proverbiis philosophorum.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem
8. Sen. in proverbiis Theophrasti
9. Sen. ibidem.
10. Sen. in proverbiis Diog.
11. Sen. ibidem.
12. Sen. in proverbiis Teoph sti.

1. Amicum blandum cave, cui amarum est semper, quod fuerit dulce; fortunato amico vocatus, infortunato semper presto sis. Bonus amicus laesus graviter irascitur.

2. Optima medicina homini est homo, qui eius remediatur adversis, qui ejus condescendit incommodis, qui gravia levigat, qui amici onera quasi juncto humero simul portat, nec enim verus amicus impatientius propriam injuriam sustinet, quam amici.

3. Amicitia est divitibus, pro gratia, pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, pro medicina aegrotis, pro vita mortuis. Est enim ejus suavissimus fomes, synceritas affectionum, mutua obsequia rerum honestarum, crebra collatio, parilitas voluntatum, vigens et inviolabilis fides. Vere enim amicitia inter bonos tantum oriri solet, inter meliores proficere, inter optimos consummari.

4. Quatuor sunt vitia, quibus praeclarus honor amicitiae saepius obfuscatur, scilicet iracundia, instabilitas, suspicio, atque garrulitas.

5. Si fidem amici experiri volveris, ei prius tui cordis arcana committas, sed aliqua exteriora et modica, de quibus non magnum emergat dispendium, si fuerint revelata, et ea nihilhominus sub ea cautione et admiratione terribili credas, ac si obessent prodita, et prodessent celata.

6. Vera amicitia eodem oculo respicit amicum divitem et mendicum, fortem ac debilem, sanum et aegrum, humilem ac sublimem.

7. Si videris hominem anxie appetentem quod per te praestare possis, si in hujusmodi rei obtentu ei aliquis praeferatur, facile quia tibi adhaeserit, intentione patebit Nam in huiusmodi casu, nunc ex dejectione oculorum, nunc ex vultus adversione, nunc ex verbo subtristi, nunc ex risu ficto, nunc ex reverentia et obsequio negligentiore ambitiosae mentis aegritudo poterit deprehendi.

---

1. Seneca in Theophrasti proverbiis.
2. Petrus Blesensis in libello de amicitia.
3. Petrus Bles. ibidem.
4. Petrus Bles. ibidem.
5. Petrus Bles. ibidem.
6. Petrus Bles. ibidem.
7. Petrus Bles. ibidem.

1. Amicus non subito est publice objurgandus, donec ex turbatione recenti adhuc est inquietior aeger. Aegri animus cauta dissimulatione levandus est, donec mentis nubilo serenato, auris pacatior verba blande monentis admittat.

2. Veteris amicitiae vestigiis aliqua reverentia semper impedenda est, nisi eam enormitas reatus eliminet. Nullum quippe vitium ita contra naturam est, ut naturae possit extrema delere vestigia.

3. Licet vera amicitia solum requirat affectum liberalem tamen obsequium non excludit, sed eo potius illustratur, unde quidam dixit: *Tantum diligo inimicum qui mihi nihil facit mali, sicut amicum qui nihil facit boni.*

Vide etiam in tit. acceptio; in tit. adjutorium in corpore; in tit. adulatio in capite: in tit. amissio: in tit. consilium, in tit. dilectio, in fine; in tit. divitiae: in tit. fraternitas; inimicitia, in tit. prosperitas, in fine: in tit. societas, in corpore.

AMISSIO RERUM.

4. Potes aurum perdere et nolens, potes domum, potes honores, potes ipsam carnis salutem, bonum vero quo vere bonus es, nec invitus accipis, nec invitus amittis.

5. Sine dolore non pereunt, quae cum amore possessa sunt.

6. Magna consolatio in rerum amissione est, illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res, quas perdidimus non habuisse: ut dum unusquisque intuetur quod aliquando illa non habuit, dolorem temperet, quod amisit.

7. Sine dolore amittitur, quicquid sine amore possidetur. Quae vero ardenter diligimus habita, graviter suspiramus ablata.

---

1. Petrus Blesensis in libello de amicitia.
2. Petrus Bles. ibidem.
3. Petrus Bles. ibidem.
4. Augustinus de verbis Domini.
5. Aug. in Enchirid:
6. Gregorius lib. 3. moralium.
7. Greg. lib. 31. moralium.

1. Quanto minor in possessione commoditas, tanto minor in amissione dolor.

2. Cum gravi dolore amittuntur, quae cum magno amare habentur, minus autem carendo dolemus, quae minus possidendo diligimus.

3. Nihil perdit qui se habet. Circumspice ista, quae nos agunt in insaniam, quae cum plurimis lacrymis amittimus scies enim non damnum in his molestium esse, sed opinionem damni, pecuniam minorem habebis, nempe et molestiam, gratiam minorem, nempe et invidiam scilicet minorem habebis.

4. Pecuniam perdidisti, et illam quae multos habet perdidisti, fortassis te illa perderet. O te felicem, si cum illa avaritiam perdidisti. Pecuniam perdidisti, antequam tu haberes, alius perdiderat, oculos perdidisti, quam multis cupiditatibus vita incisa est. Liberos amisisti, stultus est, qui mortem mortalium deflet. Perierunt perituri, habebant illi cujus magis essent, quam tui, apud te precario morabantur, educandos tibi illos fortuna mandaverat, recepit illos, non abstulit.

5. Oculos perdidisti, habet et nox suas voluptates, non intelligis partem esse innocentiae caecitatem, huic oculi ad alterutrum monstrant, huic incaestum, huic domum quam concupisceret, huic urbem, irritamenta vitiorum, sunt duces scelerum.

6. Nudus existi, omnia perdidisti, sed cum omnibus perire potuisti. Cogitas quod perdideris, sed non quod evaseris.

7. Pecuniam perdidisti, eris nunc in via expeditior. Exoneravit te fortuna, si intelligis, et tutiore posuit loco. Damnum putas, remedium est. Deflens miserum te clamitas, quod opibus excussus es, tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est. Non tam moleste ferres, si tanquam perditurus habuisses.

---

1. Gregorius in homilia.
2. Isidorus lib. 3. de summo bono.
3. Seneca in epistola 83.
4. Sen. de remediis fortuitorum.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.

1. Uxorem bonam amisisti, utrum inveneras bonam, an feceras? Si inveneras, habere te posse aliam ex hoc intelligas. Si feceras, bene tibi spera; res periit, salvus est artifex.

2. Amicum perdidisti. Si unicum erubesce. Quid in tanta tempestate ad unam anchoram stabas? Alium quaere, et cum eum quaeras, ubi invenias, quaere inter liberales artes; inter recta et honesta officia, quaere in laboribus, ad mensam res ista non quaeritur.

3. Multa tibi possum ostendere, quae acquisita acceptaque; libertatem nobis extorserunt. Nos essemus nostri, si ista nostra non essent.

4. Id agamus, ut jucunda nobis amissorum fiat recordatio. Nemo libenter ad id redit, quod sine tormento cogitaturus non est.

5. Nullius rei amissio facilior est, quam quae desiderari amissa non potest.

6. Stilbon capta patria, amissis liberis, amissa uxore, cum ex incendio publico solus et tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, nunquid omnia perdidisset; *respondit, nihil, inquit perdidi omnia mea mecum sunt, justitia, virtus prudentia. Nihil bonum putare potuit, quod eripi posset.*

7. Aspicere oportet, quod possis perdere dimissum quod nescitur, non amittitur. Homo toties moritur, quoties amittit suos.

8. Bias omnibus amissis, omnia inquit, mea bona mecum porto. Pectore enim illa gestabat, non humeris, nec oculis videnda sed animo aestimanda, quae domicilio mentis inclusa, nec mortalium, nec Deorum manibus labefactari quaerunt.

Vide etiam in tit. consilium, cupiditas, divitiae in capite mors in cap. et in fine prosperitas, tribulatio in corpore.

---

1. Seneca in epistola 82.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. in epist. 61.
4. Sen. in epistola 83
5. Sen. in epistola 4.
6. Sen. in epistola 1.
7. Sen. in proverbiis.
8. Valerius maximus lib. 7.

AMOR.

1 Quid est amor, nisi quaedam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet, et quod amatur?

2. Sordes animi sunt, amor quarumlibet rerum praeter animum et Deum, a quibus sordibus quanto quisque est purgatior, tanto verum facilius intuetur.

3. Nihil tam durum atque ferreum, quod non amoris igne vincatur.

4. Omnis creatura cum bona sit, et bene amari potest, et male. Bene scilicet ordine constituto: male, ordine perturbato.

5. Duas civitates duo faciunt amores, Jerusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor saeculi. Interroget igitur se unusquisque quid amet, et inveniet unde non sit civis.

6. Ad Deum, qui ubique praesens est, ubique totus est non pedibus licet ire, sed moribus, mores autem nostri non ex eo quod quisque novit, sed ex eo quod diligit dijudicari solent, nec faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni vel mali sint amores.

7. Beatus, qui amat te et amicum in te, et inimicum propter te. Solus ille charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur. Te nemo amittit, nisi qui dimittit, et quo itur, nisi a te placato ad te iratum?

8. Ponderibus suis aguntur omnia, et loca sua petunt. Pondus meum, amor meus, illo feror quocunque feror.

9. Verus amor non sentit amaritudines, sed dulcedinem, quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij est amaritudo.

10. Qui amat, non laborat: omnis enim labor non a-

---

1. Augustinus de amore;
2. Aug. de utilitate credentium.
3. Aug. de moribus ecclesiasticis.
4. Aug. de civitate lib. 15.
5. Aug. super psalmum 64.
6. Aug. in epistola ad Macedonium.
7. Augus. in lib. confessionem.
8. Aug. lib. 13. confessionum.
9. Aug. ibidem.
10. Aug. ibidem.

mantibus gravis est. Solus amor est quod nomen difficultatis erubescit.

1. Nulla major est ad amorem invitatio, quam praevenire amantem, et nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.

2. Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant: sicut venantium, aucupantium, piscantium. In eo enim quod amatur, aut non laboratur aut labor amatur.

3. Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in uterum virginis, et ibi amorem suum amori tuo copulavit, humiliando se, sublimando te, conjungendo lumen suae aeternitatis limo tuae mortalitatis.

4. Constans et perfectus debet esse amor noster, ut si necesse fuerit, amore illius moriamur, qui amore nostri placide ac benigne mori dignatus est.

5. Minus domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat.

6. O, si possemus excitare homines, et cum ipsis pariter excitari, ut tales essemus amatoris vitae permanentis quales sunt homines amatores vitae fugientis!

7. Hoc habet impatiens amor, ut quem desiderat semper invenire se credat. Ignorat siquidem iudicium, et ratione multoties caret, nescit modum, nec aliud cogitare potest, quam quod diligit. Amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium, nec consilio temperatur, nec pudore fraenatur, nec rationi subjicitur.

8. Non minus vos diligo, quos genui ex evangelio, quam si suscepissem conjugio. Gratia quippe vehementior est ad diligendum, quam natura.

9. Nihil amantibus durum, nullus labor difficilis, amemus et nos Christum, et facile videbitur esse difficile.

---

1. Augustinus de catech. rudium.
2. Aug. in lib. de sancta viduan.
3. Aug. de catech. rudium.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. in lib. confessionum.
6. Aug. de Doctrina Christiana.
7. Ambrosius in sermone de assumptione.
8. Ambr. de officiis.
9. Hyeronymus in sermone quodam.

1. Felix conscientia illa, in cui corde praeter amorem Christi, qui est sapientiam, castitas, patientia, atque justitia, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat, quod quum viderit, nolit dimittere.

2. Crebra munuscula, et sudariola, et fasciolas, et vestes ori applicatas, et oblatos ac degustatos cibos blandasque ac dulces literas sanctus amor non habet.

3. Tunc plenius in Dei dilectione proficimus, quum in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur.

4. Solent nonnulli in prosperis Deum diligere: in adversis autem flagellantem minus amare.

5. Amanti Deum dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio meritum retributionis augeatur.

6. Tanto quisque a superno amore disijungitur, quanto inferius delectatur. Nunquam est amor Dei ociosus, operatur eum magna si est, si autem operari renuerit, amor non est.

7. Tantum quilibet portat proximum quantum amat. Si enim amas, portas, si desisti amare, desisti et tolerare.

8. Ille in amore Dei maior est, qui ad ejus amorem plurimos trahit.

9. Certe iam monumentum vacuum viderat, iam sublatum dominum nuntiaverat, quid est quod se iterum inclinat? iterum videre desiderat? Sed amanti semel aspicere non sufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis.

10. Mulier quid ploras? quem quaeris? Interrogatur causa doloris, ut eugeatur desiderium quaerentis, quatenus cum nominaret quem quaereret, in amore eius ardentius aestuaret.

---

1. Hieronymus in epistola Demetriadem.
2. Hier. in epistola ad Nepot.
3. Gregorius lib. 5. moralium.
4. Greg. lib. 2. moralium.
5. Greg. lib. 16. moralium.
6. Greg. in homilia.
7. Greg. sup. Ezech.
8. Greg. in homilia.
9. Greg. in homilia *Maria stabat ad monumentum etc. etc.*
10. Greg. ibidem.

1. Vehementer claudit oculum cordis amor privatus, ex quo sit, ut hoc quod agitur et grave esse non aestimemus plerumque cum agatur a proximo et nimis detestabile esse videatur.

2. Vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem semper ipse cogitat, nullum alium credat ignorare.

3. In quantum quisque amat, in tantum ad ingressum regni appropinquat. In quantum vero amare negligit, in tantum ingredi recusat.

4. Amorem nostrum erga proximum plus bona opera loquantur, quam lingua, ut in ipso bono opere, proximus amari se videat, et quum tantum non possumus quantum volumus operari, omnipotenti Deo occulta cordis nostri sufficiunt.

5. Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi amor Dei nutritur. Nam qui amare proximum negligit, profecto Deum diligere nescit, et tunc plenius in Dei dilectione proficimus, si in eius dilectionis gremio, prius proximi charitate laetamur. Amor Dei amorem proximi generat: et amorem proximi calefacit amor Dei.

6. Non enim praesentior est spiritus noster ubi animat quam ubi amat, nisi forte magis putetur esse ubi vinctus ex necessitate tenetur, quam quo sponte et alacri fertur voluntate.

7. Sapientia est Deum et vult amari non solum dulciter sed et sapienter, alioquin facillime zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas. Non eum habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione ambuletur.

8. Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter. Dulciter nempe dixerim, quia carnem induit, sapienter, quia culpam cavit fortiter, quia mortem sustinuit. Disce ergo Chri-

---

1. Gregorius super. Ezec. homilia. 2.
2. Greg. hom. 25 super illud Evangelium *Domine si tu sustulisticum etc.*
3. Greg. ibidem.
4. Greg. ibidem. super Ezech. 2.
5. Greg. in quadam homil. super evang.
6. Bernardus de praecepto et dispensatione.
7. Bern. super cantic. ser. 30.
8. Bern. super cantica sermone 20.

stiane a Christo quemadmodum diligas Christum, disce amare dulciter, ne illecti prudenter, ne decepti fortiter, ne compressi deficiamus.

1. Toto corde, tota anima, tota virtute diligere est, omne quod blanditur de carne propria vel aliena, sacrosanctae carnis Christi amori postponere.

2. Magna res amor, si ad suum recurrat principium, si suae origini redditur, si refusus suo fonti, semper ex eo sumat unde jugiter fluat.

3. Non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim Graece loquentem intelliget, qui Graecam linguam non novit? nec latine loquentem qui latinus non est. Et ita de caeteris, sic lingua amoris ei, qui non amat barbara erit. Erit inquam sicut aes sonans et tintinabulum tinniens.

4. O jugum sancti amoris, quem dulciter capis, gloriose laqueas, suaviter premis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis! O felix amor, ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectionum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum foecunditas, meritorum dignitas, praemiorum sublimitas.

5. Prior Deus dilexit nos, tantus tantum, et gratis, tantillos et tales.

6. Vultis a me audire quare et quomodo diligendus est Deus? et ego dico quod causa diligendi Deum, Deus est modus sine modo, diligere ob duplicem causam, dico Deum propter se diligendum, vel quia nihil justius, vel quia nil fructuosius diligi potest.

7. Nemo amatorum carnalium, etiam si sit supra modum insaniens, ita exardescere potest in amorem dilectae suae, quemadmodum Deus effunditur in amore animarum nostrarum.

8. Amor, est dulcedo saporis intimi, et quanto arden-

---

1. Bernardus ibidem.
2. Bern. ibidem.
3. Bern. in quodam sermone.
4. Bern. in lib. de diligendo Deo.
5. Bern. ibidem.
6. Berd. in lib. de amore Dei.
7. Chrysostomus. super illud. *Sic Deus dilexit mundum.*
8. Richardus de sancto Victore.

tius amat, tanto suavius gustat. Cingulum, quo cingitur amor, est gaudium spei, quia ubi est amor, ibi est spes ibi gaudium. Ubi spiritualis amor, ibi spirituale gaudium.

1. Verus amor veritatem amat, in veritate judicat, pro veritate certat, cum veritate opera consummat.

2. Si vis perfecte purgari a vitiis, in quantum praevales, accende in te ignem divini amoris. Si dulcedinem divini amoris perfecte gustaveris, de temporali dulcedine non curabis.

3. Multum quidem vexat hominem, quum relinquitur amor mundi, multo amplius tamen cruciat, quum calcatur amor sui, veruntamen super omnia transigit et penetrat cor hominis, et excoquit desiderium aestibus amor Dei unde est illa vox: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.*

4. Amor divinus est ignis, lux mel, vinum sol ignis, in meditatione purificas mentem a sordibus. Lux est in ratione, mentem irradians claritate virtutum. Mel est in gratiarum actione mentem dulciorum dulcedine divinorum beneficiorum. Vinum est in contemplatione, mentem inebriamus suavi et iucunda delectatione. Sol est in aeterna beatitudine, mentem clarificans serenissimo lumine, et suavissimo calore, mentem exhilarans ineffabili gaudio, et perenni jubilatione.

5. Qui vult veram dilectionem praegustare: Christum discat suaviter amare quia Christus amor est.

6. Thesaurus indeficiens est amor divinus, quem qui habet, dives est, quo quicunque caret, pauper est.

7. Unguentum suave et optimum est amor summi boni quo pestes mentis sanantur, et cordis oculi illuminantur.

8. Nil durum, nil amarum, nil grave, nil letale computat amor verus. Quod ferrum, quae vulnera, quae poena, quae mortes amorem praevalent separare perfectum?

---

1. Beda super Lucam.
2. Rabanus in quodam sermone.
3. Beda super cantica.
4. Rabanus in quodam sermone.
5. Basilius in hexamero.
6. Basilius ibidem.
7. Bas. ibidem.
8. Petrus Rabanus in quodam sermon.

Amor est impenetrabilis lorica. Respuit iacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet, si amor est, vincit omnia.

1. Ama ergo o homo Deum, ama totus, ut possis omnia sine labore vincere et delere peccata. Tenerae militae delicati conflictus est, amore solo de cunctis criminibus reportare victoriam.

2. Amare sic incipe, tanquam non liceat desinere.

3. Amans quod cupiat, scit: quid sapiat, non videt. Amans quid suspicatur, vigilans somniat. Amor extorqueri non potest, sed elabi potest. Ab amante lacrymis redimas iracundiam. Amor est otiosae causa solicitudinis.

Vide etiam in titulo Amicitia in corpore: Beneficia, correctio, dilectio. Otiositas, Opus in capite et in corpore: Timor in fine.

ANGELUS.

4. Praepositi sunt angeli coelorum super potestates aereas unde procedit verbum quod fit hic. Intuentur enim legem fixam, legem aeternam, jubentem sicut scriptura, sine syllabis, sine strepitu; fixam semper et stantem intuentur angeli corde mundo, et ex illa faciunt quicquid hic fit.

5. Utique noscunt angeli sancti, docti de Deo, cuius veritatis aeterna contemplatione beati sunt, quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius civitatis expectat.

6. Magna dignitas animarum ut unaquaeque habeat ab ortu nativitatis in custodia sui angelum deputatum.

7. Superna illa civitas ex angelis et hominibus constat,

---

1. Petrus Rab. super illud *Diliges dominum Deum tuum.*
2. Seneca in lib. de moribus.
3. Sen. in proverbiis.
4. Augustinus super illud psalmi 103. *Draco iste quem fecisti etc.*
5. Augustinus in Enchirid.
6. Hieronymus super Mattheum lib. 3.
7. Gregorius homil. 34 super Evang.

ad quam tantum credimus humanum genus ascendere quantos illic contigit electos angelos remansisse, sicut scriptum est. *Statuit terminos gentium juxta numerum angelorum Dei.*

1. Unusquisque; in quantum sufficit, si a pravitate proximum revocat, si exhortati ad bene operandum curat si aeternum regnum vel supplicium erranti denuntiat quum verba sanctae annuntiationis impendit, profecto angelus extitit.

2. Qui parva capiunt, sed tamen haec eadem parva pia annuntiare fratribus non desistunt: isti in angelorum numerum currunt. Qui secretorum coelestium summa capere praevalent, et nuntiare, etiam isti in archangelorum numerum deputantur. Qui amando ardent, et loquendo alios accendunt, isti seraphim dicuntur.

3. Angelicum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium ut tamen nunquam desinant interius per conteplationem. Mittuntur igitur et assistunt, quia et si circumscriptus est angelicus spiritus: summus tamen spiritus ipse qui Deus est circumscriptus non est. Angeli itaque et missi ante ipsum, qui a quolibet missi veniant, intra ipsum currunt.

4. In hoc est natura angelica a naturae nostrae conditione distincta, quod nos et loco circumscribimur, et caecitatis ignorantia coarctamur: Angelorum vero spiritus loco quidem circumscribuntur, sed tamen eorum scientiae longe super nos incomparabiliter dilatantur. Interius et exterius sciendo distincti sunt, quoniam ipsum fontem scientiae contemplantur. Quid enim de his, quae scienda sunt nesciunt, qui scientem omnia sciunt?

5. Novum angelorum esse ordines testante sacro eloquio scimus scilicet angelos, archangelos, virtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos, cherubim, atque seraphim.

6. Angelorum vocabulum nomen est officij, non naturae non sancti illi caelestis patriae spiritus semper sunt spiri-

---

1. Gregorius in homilia 6. super Evangel.
2. Greg. in eadem homilia.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. in lib. 28 moralium.
5. Greg. in homilia.
6. Greg. in homilia *Erant appropinquantes.*

tus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt. Tunc solum sunt angeli, quum per eos aliqua nuntiantur. Unde psalmus. *Qui facit angelos suos spiritus*. Hi ergo, qui minima nuntiant, angeli, qui vero summa nuntiant, archangeli vocantur. Graeca enim lingua angeli nuntii archangeli vero, summi nuntii vocantur. Qui idcirco privatis nominibus censentur, ut Michael, Gabriel, Raphael ut signetur etiam per vocabula, quid in operatione valeant.

1. Timet angelus adorari ab humana natura, quam videt in Deo sublimatam.

2. Simus devoti, simus grati tantis custodibus, redamemus, quantum possemus, quantum debemus affectuose, ideo angelos ejus tanquam futuros aliquando cohaeredes, nos vero interim actores et tutores a parte positos et praepositos nobis, adhuc enim parvuli sub tutoribus et actoribus sumus.

3. Quoties ergo gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum, directorem tuum adiutorem tuum in opportunitatibus tuis. In tribulatione vero neque dormitat neque dormit, et si quando ad tempus dissimulat.

4. Vae nobis, si quando provocati sancti angeli peccatis et negligentiis, indignos nos judicaverint praesentia et visitatione sua, et quorum praesentia protegere nos propulsare poterat inimicum. Quod si necessariam habemus familiaritatem dignationis angelicae, cavanda est nobis eorum offensa, et in his maxime exercendum, quibus eos novimus oblectari. Haec autem placent eis, quae in nobis invenire delectant, ut est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, creber in coelum gemitus, et super haec omnia veritatem et pacem a nobis exigunt.

5. Benignus es Domine, qui non est contentus nostra fragilitate murorum, sed ipsis hominum custodibus angelicam custodiam supponis.

6. Tu ergo si vis habere ministerium angelorum, fuge consolationes saeculi, et tentationibus resiste diaboli.

---

1. Gregorius in homilia: *Erant appropiquantes*.
2. Bernardus in sermone de angelorum.
3. Bern. ibidem.
4. Bern. ibidem.
5. Bern. ibidem.
6. Bern. in sermone 40 super illud *Accesserunt angeli etc.*

1. *Angelis suis mandavit de te etc.* O quantam debet tibi hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam, pro praesentia reverentiam, pro benevolentia devotionem, pro custodia fiduciam. Caute ergo ambula, ubi sunt angeli, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

2. Credimus angelos sanctos adstare orantibus, offerre Deo vota et preces hominum, si sine deceptione levari puras manus prospexerint.

3. In quovis diversorio, in quovis angulo reverentiam exhibe tuo angelo, ne audeas illo praesente, quod me vidente; non auderes. Adsunt igitur tibi non modo praesentes tecum, sed etiam pro te adsunt ut protegant, adsunt ut prosint.

4. *Angelus est substantia intellectualis, semper mobilis arbitrio libera, incorporea, Deo ministrans, gratia, non natura et immortalitatem suscipiens; cujus substantia speciem et terminum solus, qui creator est novit.*

5. Boni angeli ad ministerium humanae salutis deputati sunt, ut cunctis administrent mundi, et regant omnia jussu Dei.

6. Singulae gentes praepositos angelos habere creduntur, omnes homines angelos habere probantur.

7. Natura angelorum mutabilis est, quia inest illis mutabilitas in natura, sed fecit eos incorruptos charitas sempiterna.

8. Angeli sunt natura mutabiles conditi, sed facti contemplatione immutabiles, animo impassibiles, mente rationales, stirpe aeterni, et beatitudine perpetui.

9. Adest unicuique; nostrum etiam minimo qui sunt in ecclesia Dei, angelus bonus, angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis et miserationibus exposcendis quotidie videat faciem patris, qui in coelis est.

---

1. Bernardus super illud; *accesserunt etc.*
2. Bern. ibidem.
3. Damascenus lib. 2 cap. 3.
4. Isidorus de summo bono. de definitione Angeli.
5. Isidorus ibidem.
6. Isidorus ibidem.
7. Isidorus ibidem.
8. Origenes super liberum arbitrium homilia 66.
9. Origenes ibidem in homilia 69.

1. Agunt angeli diem festum, laetantes super his, qui refugientes consortia daemonum, per exercitia virtutum, angelicis festinant sociare consortiis.

Vide etiam in titulo Creatio in capite, Deus in fine.

ANIMA.

2. O Anima christiana evigila: et si qua in te sit virtus charitatis; quae omnia sustinet, Domini tui imitare vestigia. Consilia quot milia martyrum tritam tibi fecerunt viam, transierunt virgines, transierunt martyres, transierunt pueri et puellae, et adhuc times? quia docet te ille, qui est via veritas et vita. Via non errans, veritas non fallens, vita non deficiens. Via in exemplo, veritas in promisso, et vita in praemio.

3. Vae animae audaci, quae speravit, si a te recessisset, se aliquid melius habituram, versa et reversa in tergum, et in latera et in ventrem, et dura sunt omnia, et tu solus requies, et ecce ades.

4. Quid est, quod velis habere malum? dices mihi nihil omnino, non uxorem, non filium, non filiam, non servum, non ancillam, non tunicam: prostremo non caligam, et tu vis habere malam vitam; rogo te, praepone animam tuam caligae tuae.

5. Anima est substantia creata invisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens Creatoris sui.

6. Anima, est quaedam substantia rationis particeps regendo corpori accomodata.

7. Omnis autem anima, aut Christi sponsa, aut diaboli adultera est.

8. Felix anima, quam Dei pietas respicit, humilitas subiicit, potentia reducit, obedientia conducit, perseverantia perducit, devotio introducit, charitas unit.

---

1. Origenes super liberum arbitrium in homilia.
2. Augustinus de doctrina Christiana.
3. Aug. lib. 6. confessionum.
4. Aug. in quodam sermone.
5. Aug. in lib. de definitione animae.
6. Aug. de qualitate animae.
7. Aug. super Gen. ad literam.
8. Aug. de spiritu et anima.

1. Haec est animae nostrae vitalis substantia, qua alitur et pascitur, et gubernatur, nec quicquam est aliud, quod vivere faciat rationalem animam, quam eloquium Dei.

2. Si magnae mercedis est, a morte eripere carnem, quanquam morituram, quanti est meriti a morte animam liberare, in coelesti patria sine fine victuram?

3. Quoquo se verterit anima, si vigilanter intendit; in eisdem ipsis Deum invenit, per quae reliquit, eiusque potentiam et eorùm consideratione cognoscit, quorum amore deservit, et per quae perversa cecidit, per haec conversa revocatur.

4. Tres vitales spiritus creàvit omnipotens Deus, unum, qui carne non tegitur: alium qui carne tegitur, sed non cum carne moritur: tertium, qui carne tegitur; et cum carne moritur. Primus angelorum, secundus hominum, tertius brutorum animalium.

5. Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis caeteris omnibus occupari potest repleri omnino non potest, capacem enim Dei, quicquid Deo minus est, non implebit.

6. Est coelum sancta anima habens Solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes, vel certe sol justitiae, zelus aut fervens charitas, et luna continentia.

7. Animae desideranti dominus festinus occurrit, coelesti rore circumfusus. Unguentis optimis delibutus, animae recreat fatigatum, exurientem reficit, aridum impinguat, terrenorum oblitum, suiipsius immemorem.

8. Paupertate, mansuetudine, et fletu renovatur in anima similitudo quaedam; et imago aeternitatis omnia tempora complectens, nunc paupertate futura meretur, mansuetudine sibi praesentis vendicat, luctu poenitentiae praeterita quoque recuperat.

---

1. Ambrosius super illud psalmum *Eloquium tuum vivificavit me.*
2. Gregorius in homilia.
3. Greg. in lib. 26 moralium.
4. Greg. lib. 1. dialogorum.
5. Bernardus in sermone dedicationis.
6. Bernardus super cantic.
7. Bern. ibidem.
8. Bern. super cantic.

1. Haec est animae suavissima et saluberrima requies, conscientia munda. Quies secura sit beatae animae culcitra, conscientiae puritas, capitale, tranquillitas, opertorium securitas, ut in hoc interim strato dormiat delectabiliter, et foeliciter requiescat.

2. Advertistis tres esse sanctarum status animarum: primum videlicet, in corpore corruptibili: secundum sine corpore, tertium in corpore iam glorificato, primum in militia, secundum in requie, tertium in beatitudine consumata.

3. Quid indecentius? quam currum recto corpore genere animum?

4. Tria ista anima curiosa Dei non cessat inquirere: scilicet justitiam, et judicium, et locum habitationis gloriae sponsi, tanquam viam, in qua ambulet, ut de forma justitiae sit formosa, de judiciorum notitia cauta, de desiderio praesentiae seu gloriae sponsi casta. Talem prorsus decet sponsam pulchram eruditam et castam, perfectus est in cujus anima haec tria congruent, atque optime concurrere videbuntur, ut genere pro se, et exultare in Deo noverit, simul proximorum utilitatibus potens sit subvenire placens Deo, cautus sibi utilis suis.

5. Cadit asinus, et invenit qui se sublevet, cadit anima, et non est qui manum adponat.

6. O anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata in fide, dotata in spiritu, redempta sanguine deputata cum angelis, capax beatitudinis, haeres bonitatis, rationis particeps, quid tibi, carne, qua haud aliud vilius frequentilium invenisti?

7. Si animam negligamus, nec corpus salvare poterimus. Non enim anima pro corpore, sed corpus pro anima factum est. Qui ergo quod primum est, negligit, et quod inferius est, extollit utrunque corrumpit. Qui vero ordinem servat et quod primum est colit, etiam si negligat, quod secundum est, per primi salutem salvabitur et secundum.

---

1. Bern. in sermone 106.
2. Bern, in sermone 107.
3. Bern. super cant. serm. 14.
4. Bern. super cantica.
5. Bern. ibidem.
6. Bern. in meditationibus, et Hugo de S. Victore in lib. de anima.
7. Chysostomus lib. 22 de recuperatione lapsorum.

1. Anima dum vivificat corpus, anima est: dum vult, animus est; dum scit, mens dum recolit, memoria est; dum rectum judicat, ratio est: dum spirat spiritus est: dum aliquid sentit, sensus est.

2. O homo, quid miraris syderum altitudines et profunditatem maris? animi tui abyssum intra, et mirare, si potes.

3. O anima mea egredere, quid dubitas? egredere, quid times? XXV. annis Christo servisti; et adhuc mortem times?

4. Memoria est ad mentis intuitum imaginaria quaedam repraesentatio praeteritorum.

5. Tutum iter est, ad quod natura te instruxit, dedit tibi illa, quae si non deserveris, par Deo consurges. Parem autem Deo te pecunia non facit: Deus nihil habet. Praetexta non faciet. Deus nudus est fama non faciet; nec ostentatio tui. Nemo novit Deum, licet multi male de illo existiment et impune. Non turba servorum lecticam tuam portantium. Deus ille maximus potentissimusque ipse vehit omnia, nec forma quidem et vires beatum te facere possunt. Nihil horum non patitur vetustatem. Quid ergo animus? sed hic rectus, bonus magnus quid aliud voces hunc, quam Deum in corpore humano hospitantem? hic animus tam in equitem Romanum quam libertinum, quam in servus potest cadere.

6. Sursum animum vocant initia sua, erit autem illic etiam antequam hac custodia exolvatur. Si vitia sua deservit, purusque ac levis in cogitationes divinas emicuit.

7. Insuperabili loco stat animus, qui externa deservit: inexpugnabilis est quam multis machinis lacessitum fortuna non transit. Nunquam major est, quam ubi aliena disposuit, et fecit sibi pacem, nil timendo, divitias nil concupiscendo.

8. Nil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens.

---

1. Isi dorus lib. 2. Etimologiarum.
2. Isi dorus lib. 1 de summo bono.
3. Qu idam sanctus. ex lib. Isidori.
4. Tul lius de natura Deorum.
5. Sen eca in epistola 3.
6. Sen. in epistola 80.
7. Sen. in epistola 83.
8. Sen. in proverbiis.

1. Quemadmodum in corporibus magnae sunt dissimilitudines : sic in animis majores sunt morum varietates. Nam plerunque diversitatem corporum, diversitas sequitur animorum.

Vide etiam in titulo Abusio, Amor, Angelus, Beatitudo in capite: caro in capite; et in fine: Curiositas, fides in corpore : Homo, in fine : Ingenium, Laus, Mors, Parentes, Virtus in fine.

ANTICHRISTUS.

2. Alligatio diaboli non permittitur exercere totam tentationem, quam potest vel fraudulenter. Quod si permitteretur in tam longo tempore, et tanta infirmitate multorum, plures tales, quales Dei id perpeti non vult, et fideles duceret, et ne crederent, impediret. Quod ne faceret, alligatus est. Tunc autem solvetur, quando et breve tempus erit nam tribus annis, et sex mensibus legitur Satanas totis suis viribus saeviturus.

3. Gentes istae, quas appellat Gog et Magog, non sic sunt accipiendae, tanquam sint aliqui in aliqua parte terrarum barbari constituti, sive quos quidam suspicantur Getas et Magetas propter literas horum nominum primas. Toto namque orbe terrarum significati sunt isti esse, quum dictum est, Nationes quae sunt in quatuor angulis terrae easque dixit esse Gog et Magog, quorum interpretationem nominum cognovimus esse : Gog tectum, Magog de tecto tanquam domus, et ipse qui procedit de domo. Gentes ergo sunt, in quibus diabolum intelligimus inclusum, et ipse de illis quodam modo sese efferens, ut illae sint tectum, ipse de tecto. Si autem utrumque referamus ad Gentes, et tectum ipsae sunt : quia in eis nunc diabolus includitur, et de tecto ipsae erunt, quando in apertum odium de operto erupturae sunt.

4. Mille anni, duobus modis possunt quantum mihi occurrit, intelligi. Aut quia in ultimis annis mille res agitur, id est in sexto annorum miliario tanquam sexto die,

---

1. Tullius de naturalibus questionibus.
2. Augustinus in lib. 20 de civitate Dei.
3. Aug. de civitate Dei lib. 12 cap. 1.
4. Aug. ibidem cap. 7.

cujus nunc spatia posteriora voluuntur. Secuturo deinde sabbato quod non habet vesperam, scilicet requies sanctorum, quae non habet finem, ut hujus militarii tanquam diei novissimam partem, quae remanebit usque ad terminum seculi mille annos appellaverit. Aut certe mille anno pro ánnis omnibus seculi huius posuit, ut perfecto numero notaretur ipsa temporis plenitudo. Millanarius quippe numerus denarij numeri quadratum solidum reddit, scilicet decies decem.

1. Porro mille, pro ipsa universitate aliquando ponitur quale est illud quod in psalmis legitur: *Memor fuit in seculum verbi, quod mandavit in mille generationes idest in omnes.*

2. Diaboli custodiae annos mille intelligimus, id est annos omnes suos, quaecumque pars habeat diversis ac propriis prolixitatibus finiendo, sicut de quadringentis annis in 16. huius operis volumine disputavi, quoniam aliqui plus erant, et tamen quadringenti sunt nuncupati.

3. Quae fit causa dilationis, ut reveletur in tempore suo scitis aperte hoc dicere noluit, et ideo nos qui nescimus quod illi sciebant, pervenire cum labore ad id quod sensit Apostolus, cupimus necnon valemus, praesertim quia et illa, quae addidit hunc sensum faciunt obscuriore. Iam enim mysterium iniquitatis operatur, tamen quae modo tenet teneat, donec de medio fiat, et tunc revelabitur iniqus. Ego prorsus quid dixerit me fateor ignorare, suspiciones tamen hominum, quas vel audire vel legere potui non tacebo.

4. Non absurde quod ait Apostolus de ipso imperio Romano creditur dictum tanquam dictum sit: tamen quia modo imperat imperet, donec de medio fiat, hoc est, donec exeat de medio ecclesiae mysterium iniquitatis, quod nunc occultum est. Alius ergo sic, alius sic apostoli obscura verba conjectat, quando tamen eum dixisse non dubium est, non veniet ad vivos et mortuos iudicandos Cristus, nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos adversarius ejus antichristus. Sed in quo Dei templo ses-

1. Augustinus de civ. Dei. cap. 7.
2. Aug. de civi. Dei cap. 13.
3. Aug. de civ. Dei cap. 19.
4. Aug. de civ. Dei cap. 19. lib. 20.

surus sit, incertum est, et utrum in illa ruina templi, quod a Salomone regie constructum est, an in ecclesia.

1. Helias quippe adventum iudicis Salvatoris non immerito speratur esse venturus qui etiam nunc vivere non immerito creditur. Curru namque igneo raptus est de rebus humanis quod evidentissime scriptura sancta testatur. Cum ergo venerit exponendo legem spiritualiter, quam nunc Iudei carnaliter sapiunt, convertet et cor patris ad filium: id est corda patrum ad filios, quum intelligentiam patrum perducet ad intelligentiam filiorum.

2. In judicio vel circa judicium has res dicimus esse venturas Heliam Thesbiten fidem Judeorum, Antichristum persecuturum, Christum venturum et judicaturum, mortuorum resurrectionem, bonorum malorumque direptionem mundi conflagrationem, ejusdemque renovationem, quae omnia quidem ventura esse credendum est, sed quibus modis, et quo ordine venient magis tunc docebit rerum experientia, quam nunc ad perfectum hominum intelligentia valet consequi. Existimo tamen eo, quo a me commemorata sunt ordine esse ventura.

3. Nam de Salvatoris adventu, qui expectatur in fine, tempora dinumerare non audeo, nec aliquem Prophetam de hac renum numerum annorum existimo praefinisse? sed id potius praevalere, quod ipse Dominus ait: Nemo potest cognoscere tempora, quae Pater posuit in sua potestate.

4. Qui tenet, teneat, donec de medio fiat; et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus *Jesus* interficiet spiritu oris sui. Docet nos antichristum manifestum futurum, siquide ipsum videtur aliquando evidentiore significatione tetigisse interficiendum spiritu oris Dei *Jesu* Christi, sed post quantum temporis istud tempus erit, nec saltem obscure locutus est.

5. Non prius veniet Christus, quam regni Romani defectio fiat, et adpareat antichristus, qui interficiet sanctos reddita Romanis libertate, sub suo tamen nomine.

---

1. Aug. lib. 20 de civitate Dei, cap. 29.
2. Aug. de civitate Dei lib. 20 cap. ultimo.
4. Aug. in epist. 1. ad Helisaeum.
5. Aug. in epist. 2. ad Hesicium.
5. Ambros. super illud ad *The. Nisi venerat discessio primum.*

1. Beatus interfecto antichristo dies super numerum prefinitum 45 praestolatur, quibus dominus et Salvator in sua majestate venturus est. Quare autem post interfectionem antichristi 45. dierum silentium sit divinae scienitae est, nisi forte dicamus, quod dilatio regni sanctorum patientiae comprobatio est.

2. Antequam antichristus adpareat, virtutes ab ecclesia magna cessabunt, qualenus eam quasi abjectiorem persequatur audacius ob hanc enim utilitatem cessabunt sub antichristo ab ecclesia miracula et virtutes, ut per hoc sanctorum clareat patientia et reproborum, qui scandalizabuntur, levitas ostendatur, et persequentium audacia ferocior efficiatur.

3. Antichristi multa membra praecesserunt, et pravae actionis merito caput proprium praevenerunt, secundum apostoli sententiam, qui iniquitatis ministerium operari illum affirmat etiam, antequam reveletur.

4. Tam mira facturus est prodigia et signa, dum venerit antichristus, ut etiam electis quidam cordis gignatur scripulus, quod cito exuperetur in illis ratio, per quam sciret in deceptione reproborum, et electorum probatione eadem fieri prodigia.

5. Gravius tunc contra ecclesiam de semet synagoga, quam in ipso Salvatoris adventu Christianos est persecuta, dum in martyres diabolus jam exercuerit magnam crudelitatem etiam alligatus, crudelior tamen erit sub antichristi temporibus, quando etiam erit solvendus. Nam si ligatus tanta facere potuit, quanta solutus faciet?

6. Quanto breve tempus viderit sibi restare diabolus ut damnetur, tanto in magna persecutionis ira movebitur, divina justitia permittente ut glorificentur justi, sordidentur iniqui, et ut diabolo crescat durior damnationis sententia.

7. Antichristus templum Hierosolymis reparare, et omnes veteres legis caeremonias restaurare tentabit.

---

1. Hieronimus super illud. *Deum.*
2. Isidorus lib. de summo bono cap. XXIV. *Beatus qui expectat et pervenit usque ad dies 1335.*
3. Isidorus lib. de summo bono cap. XXV.
4. Isid. ibid. cap. XXVI.
5. Isid. ibidem.
6. Isid. ibidem.
7. Isid. lib. 8 Etymol.

1. In expletione Romani regni, necesse est saeculum consummari.

2. Nascetur autem antichristus in Babylone de tribu Dan, juxta quod Iacob ait; Fiat Dan coluber in via cerastes in semita, et caetera, et cum venerit Hierosolyma, circumcidet se, dicens Iudaeis: Ego sum Christus vobis promissus in lege. Tunc confluent ad eum omnes Iudaei, et raedificabunt templum a Romanis destructum, sedebitque ibi dicens se esse Deum.

Vide etiam in titulo Adventus in capite.

APOSTOLI.

3. Currunt utique ad metam martyrii, perveniunt ad coronam, non quidem eodem temporis cursu, sed eodem anni revertentis occursu, cum enim sit in eorum passione anni diversitas: est tamen in uno die geminata festivitas.

4. Quis jam non desperet aut de humilitate generis aut de magnitudine criminis, cum videat sic inundasse coelestis gratiae fontem, ut et piscatorem regibus praeponeret, et persecutôrem Apostolis coaequaret? Ille enim dum pauperiem suam curat, alimenta quotidiani victus quaerit in pelago, factus est dives in Christo, cui reges et nationes famulantur in saeculo. Paulus vero dum urget gladiis sanctos, fidei suscepit jugum, et magister factus est gentium forma martyrum, formido daemonum, indultor criminum fonsque virtutum.

5. Dedit Dominus potestatem Apostolis super naturam, ut eam curarent: super daemones, ut eos everterent; super elementa, ui ipsa immutarent: super mortem ut eam contemnerent: super angelos, ut corpus Domini consecrarent. Haec etiam potestas data est eorum successoribus secundum illud Apoc. 6. *hi habent potestatem claudendi coelum et convertendi aquam in sanguinem.*

6. Ex paucissimis et imperitissimis et abjectissimis multiplicantur, nobilitantur, sublimantur copiosissima agmina

---

1. Effrem lib. 1.
2. Aimo. in gl. 2. ad Thess. 2. Ex Methodo prophetiis.
3. Aug. in sermone apostolorum Petri et Pauli.
4. Aug. ibidem.
5. Idem in serm. de apostolis.
6. Ang. 2 epist. ad Valutiam.

clarissima ingenia, cultissima eloquentia doctorum, acutorum ac facundorum.

1. Christus Jesus Petrum et Andream, et alios, per quos operatus est salutem in medio terrae, non de foro Justiniani, sed de simplicitate piscatoria legimus assumpsisse. Inflat enim sapientia hujus mundi, et legum ventosa loquacitas, elegit non reges, non Senatores, non Philosophos, sed plebeios, pauperes, indoctos piscatores, ineruditos liberalibus disciplinis, non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos, piscatores Christus cum retibus fidei paucissimos misit, atque ita ex omni genere, tam multos pisces, et tam multo mirabiliores, quanto rariores etiam ipsos Philosophos cepit.

2. *Petrus sequebatur a longe etc.* Fortasse et in hoc Petrus nobis maxima fit admiratione reverendus, quod dominum non reliquit, etiam cum timeret, metus naturae est, cura pietatis, suum quod non fugit, quod sequitur devotionis, quod negat obreptionis, commune quod labitur, fidei quod poenitet.

3. Non sine causa factum putemus, quod una die, uno loco, unius tyranni Apostoli tolleraverunt sententiam, una die passi sunt, ut ad Christum pariter pervenirent. Uno loco, ne alteri Roma deesset, sub uno persecutore, ut aequalis credulitas utrunque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute.

4. Paulus non est inferior Petro, quamvis ille Ecclesiae fundamenta, iste sapiens architectus sciens vestigia fundare populorum, nec Paulus indignus collegio apostolorum est.

5. Potestatem tribuit Dominus apostolis, ut sciant qui dominantur, a talibus humanam sententiam divina sententia corroborari.

6. Piscatores illiterati mittuntur ad praedicandum, ne fides credentium non virtute humana, sed eloquentia et doctrina Dei fieri putaretur.

---

1. Augustinus in serm. de Apostolis.
2. Ambrosius super Lucam lib. 9.
3. Ambr. in sermone apostolorum Petri et Pauli.
4. Ambr. lib. 4 de Spiritu Sancto.
5. Hieronymus. super illud Matthei 18. *Quemcunque alligaveritis super terram.*
6. Hier. in matth. lib. 1. super illud. *Venite post me.*

1. Nemo Apostolis pauperior fuit, nemo tantum pro Domino dereliquit.

2. Paulus terram simul atque mare, Graeciam simul atque Barbariam, omnemque prorsus, quanta est sub sole regionem, quasi volitans circuivit, non simplici labore velut in vacuum itinera percurrens, sed peccatorum spinas pariter evellens, membraque pietatis ubique seminans, errores fugans, veritatem reducens, ex hominibus angelos faciens: quin imo ipsos homines quasi ex daemonibus angelos provehens.

3. O mirabiles fluvios! nobis genuit Paulus, non secundum paradisi fontem tantum, sed etiam multo plures ac quotidie fluentes, non terram irrigantes, sed animas hominum ad producenda germina virtutum suscitantes. Quis igitur ad explicanda Pauli merita sermo sufficiet? quae lingua laudibus eius invenitur aequalis? cum omnia quae sunt in omnibus bona, anima una possideat, et ea cuncta plene atque cumulate nec solum hominum, sed et quo potius est angelorum.

4. Paulus coeli civis, Ecclesiarum columna, angelus terrestris, caelestis homo. Sicut eum missum in igne ferrum totum profecto ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus totus effectus est charitas.

5. Misit Christus Apostolos quasi sol radios suos, quasi rosa suavitates odoris sui, quasi ignis scintillas suas dispersit, ut sicut Sol in radiis adparet, sicut rosa in odoribus suis sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur, sic in illorum virtutibus Christi potentia agnoscatur. Quis enim videns discipulos bene instructos non scientiam magistri collaudat? Faciebat enim mirabilia Christus, faciebant et discipuli ejus, et inter mirabilium operationes maior fama virtutum crescebat.

6. O frater mi, Timothee, si vidisses agones consumationis ipsorum, defecisses quidem prae tristitia et dolore! Quis non fleret illa hora, quando praeceptum sententiae egressum est in eos: Ut scilicet, Petrus crucifigeretur, et Paulus decollaretur? Vidisses quidem tunc

1. Hieronymus in epistola ad Exuberam.
2. Chrysostomus de laudibus Pauli homilia 1.
3. Chr. ibidem homilia 1.
4. Chr. ibidem homilia 2.
5. Chr. super Mattheum.
6. Dionysius in ep. ad Timotheum.

turbas Judaeorum et Gentilium percutientes eos, et expuentes in facies eorum. Sed adveniente terribili tempore consumationis ipsorum, ligavit columnas mundi, non utique absque fratrum gemitu atque ploratu, et cum separarentur ad invicem, tunc Paulus ait Petro « Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, pastor ovium, et agnorum Cristi. Ac Petrus ad Paulum » Vade in pace praedicator bonorum mediator, et dux salutis iustorum». Cum autem elongassent eos ad invicem, secutus sum magistrum meum, scilicet Paulum. Non in eodem loco sive vico occiderunt eos.

1. Attente miraculum, vide prodigium, frater mi Timothee, nam praesens fui in tempore separationis eorum: post mortem autem eorum vidi eos invicem manu ad manum intrantes portas urbis et indutos veste luminis et coronis claritatis, et lucis ornatos.

2. Merito Apostolis sanctis attribuitur, quod in sapientiae libris legitur; *Hi sunt viri misericordiae.* Sunt enim plane viri misericordiae, sive quia misericordiam consecuti, sive quia misericordia pleni, sive quia misericorditer a Deo donati sunt nobis.

3. Scimus, quod viri isti, nec sibi vixere, nec sibi sunt mortui, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus propter illum. Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina et etiam mors ipsa, et in conversione eminentiam, in praedicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli contulerunt, qui etiam usque hodie conferre non cessant, misericordia pleni, et sanctorum orationum fructibus.

4. Igne Spiritus Sancti quasi vivae lucis fontem Christus Apostolos suos perfudit, ut ipsi postmodum universum mundum tanquam duodecim solis radii, ac totidem lampades veritatis illuminarent, et inebriati novo vino, repleant atque irrigent scientia corda omnium populorum.

5. Veniente luce, diei aegritudines alleviantur, homines e somno excitantur, aves garriunt, bestiae ad latibula sua fugiunt: sic luce Apostolorum veniente, mundus fuit aedificatus in credendis, foecundatus in operibus bonis,

---

1. Dionysius in eadem epistola. ad Timot.
2. Bernardus in sermone Petri et Pauli.
3. Bern. in sermone Petri et Pauli.
4. Leo Papa in sermone Petri et Pauli.
5. Basilius tractans illud Matt. 5. *Vos estis lux mundi.*

alleviatus peccatis, excitatus a negligentiis, animatus ad contemplationem coelestium, ereptus a potestate daemonum.

2. Paulus ultra humana raptus est ad tertium coelum, coelestia secreta cognovit, ut ecclesiarum futurus doctor inter angelos disceret, quod inter homines praedicaret.

3.(*) Literis, quas ad civitatem, sive caput provinciae direxisti, misericordia, exhortatione, vitam moralem continentibus usque refecti sumus, quos sensus non puto ex te dictos, sed per te. Tanta enim maiestas earum est rerum, tantaque gloriositate callens, ut vix suffecturas putem aetates hominum, quibus his instrui ut non dicam perfici possent.

4. Confiteor Augustum sensibus tuis permotum, cui perlecto virtutis exordio ista vox fuit, mirari eum posse, ut qui non legitime imbutus sit taliter sentiat, cui ego respondi, solere Deos ore innocentium effari.

5. Ave mi Paule charissime: putasne me contristari et non luctuosum esse, quod de innocentia vestra deinde supplicium sumatur. Sed feramus aequo animo, et utamur foro, quod sors concessit, donec invicta felicitas finem malis imponat.

6. Ave mi Paule charissime: cum sis vertex altissimorum omnium montium cacumen, vis ita latere, ita sim tibi proximus ut alter tuus deputer. Nam qui meus tuus apud te locus, qui tuus velim, ut meus. Optarem enim eius esse loci apud meos, cuius sis, Paule, apud Christianos.

7. Allegorice et aenigmatice multa a te collidantur, et ideo rerum tanta vis et muneris tibi tributa, cultu quodam decoranda est. Certum mihi concedas velim latinati

2. Maximus in serm. Apos. Petri et Pauli.
3. (*) Seneca epist. 1 ad Paulum.
4. Sen. ep. 6. ad Paul.
5. Sen. ep. 9. ad Paul.
6. Sen. ep. 12 ad Paul.
7. Sen. ep. 13 ad Paul.

(*) Cui historiarum vestigiorum, necnon veterum scriptorum monumentorum inusta, ac inveterata est cognitio, Senecam ad Paulum scripsisse mirum haud esse videtur. Nam hujus Philosophi quisque perlegens vitam, Apostolis convixisse, et Paulo esse familiarissimum facillime cognoscere potest. Revera Divus Aug. in lib. 6, de Civ: Dei cap. 10. de Seneca inquit: « *Anneo Senecae, quem nonnullis indiciis invenimus Apostolorum nostrorum claruisse temporibus, non quidem ex toto, verum ex aliqua parte, non defuit. Affuit enim scribenti, viventi defuit.*

morem gerere, honestis vocibus speciem adhibere, ut generosi muneris concessio digne a te possit expediri. Mirum enim tam arduas sententias, tam humilibus et tanquam inordinatis verbis resonasse.

1. Tuam tubam totus orbis iure veneratur, quam constat geminata felicitate cecinisse, quando nec aemulum reperit nec aequalem.

Vide etiam in tit. Correctio in cap. et in fine: in tit: Ecclesia. per totum.

ASCENSIO.

2. Ubi et quomodo sit in coelo corpus dominicum, curiosissimum et supervacuum est quaerere, tantummodo in coelo credendum est.

3. Corpus non ascendit, sed levatum est in coelum, illo levante, qui ascendit. Si enim quisque descendat verbi gratia, nudus de monte, cum autem ascendat, vestiat se et iterum ascendat vestitus, ratione utique dicimus nemo ascendit, nisi qui descendit.

4. Quorum sepulcra in passione Domini sunt patefacta horum corpora Christo resurgente de pulvere sunt suscitata. Decebat enim, ut ille prius resurgeret, deinde illi sicut dixit Apostolus Paulus Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium, et sicut cum Domino surrexerunt, ita cum eo ascendente etiam ipsi ascendisse creduntur.

5. Raptus est Dei filius ab humanitate ad divinitatem in transfiguratione: a passibilitate ad immortalitatem in Resurrectione, a minoritate ad Patris aequalitatem in Ascensione; quia quantus fuit descensus e sinu Patris ad patibulum crucis, tantus fuit ascensus a patibulo crucis usque ad dexteram Patris.

6. Quum audis elevatum agnosce militiae coelestis obsequium non auxilium, servitium non subsidium, ministerium non adiutorium.

---

1. Cassiodorus in sermone de Paulo.
2. Augustinus de fide et symbolo.
3. Aug. de agone Christiano.
4. Aug. in serm. de resurrectione.
5. Aug. in Apoc. c. 12. super illud: *Raptus est filius eius ad thronum eius.*
6. Aug. tractans illud: *Elevatus est in coelum Act. 1.*

1. Dominus noster Jesus Christus, dum naturam humanam sideribus importavit, credentibus coelum patere posse monstravit, dum vicentem in coelestibus elevavit victorem mortis, quo sequamur, ostendit.

2. Ascensio Dei, catholicae fidei confirmatio fuit, ut securi in posterum crederemus, et miraculi illius donum, cuius etiam in praesenti perciperemus effectum.

3. Nos Christi mors vivificavit: nos resurrectio erexit, nos Christi ascensio conservavit.

4. Resurrectio Domini, spes nostra est, ascensio glorificatio nostra. Si ergo recte, si fideliter, si devote ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo, et sursum corda habeamus.

5. Virtutes ministrae praecedentes Christum in ascensione ad alias virtutes clamant ut viam Domino venienti aperiant eique occurrant. Reserate, inquiunt, coelestes aditus: venienti Domino aeternalis ingressus pateat; aperiantur aethereae ianuae, et aeternarum aedium valuae, et introibit rex gloriae in coelum, ut ad dexteram Patris inrerpellet pro nobis. Ipse enim virtutes angelicae novo misterio carne induti stupefactae, quaerunt cum admiratione Quis est iste rex glorie? quibus respondet aliae, dominus virtutum etc. Licet enim multi scirent ipsum esse hominem: non tamen sciebant humanam naturam supra se exaltandam.

6. Vultis eius saltus cognoscere? de coelo venit in uterum, de utero venit in praesepium, de praesepio in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulcro rediit in coelum.

7. Salvator noster, qui quum in ea carne quam assumpsit, ascendit in coelum, peregre profectus est: quia locus carnis proprie terra est, quae quasi ad peregrina loca deducitur, quum in coelo collocatur.

8. Illo revertebatur expers ubi erat, et inde redibat ubi

---

1. Augustinus in sermone de ascensione.
2. Aug. in sermone de ascensione.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. ibidem.
5. Hieronymus super illud: *Attolite portas.*
6. Gregorius hom. 29 super Evang. tractans illud: *Ecce iste venit saliens.*
7. Greg. in homilia 29.
8. Greg. ibidem.

remanebit ; quia cum per humanitatem ascenderet in coelum , per deitatem suam et terram pariter continebat et coelum.

1. Oportet, fratres charissimi , ut illuc sequamur corde , ubi Christum credimus corpore ascendisse , et si adhuc tenemur infirmitate corpori, sequamur tamen cum passibus amoris ; quia is qui placidus ascendit , terribilis redibit.

2. In hac solemnitate deletum est chirographum nostrae damnationis , mutata est sententia nostrae corruptionis. Illa enim natura , cui dictum est : Terra es , et in terram ibis , hodie in coelum ibit.

3. Ascendimus duobus modis , meditatione et oratione. Meditatio quidem quid desit , docet oratio , ne desit ; obtinet.

6. Ascensionis quatuor dicimus esse gradus prima ad cor : secunda in corde ; tertia de corde, quarta super cor. In prima timetur Dominus , in secunda auditur consiliarius. In tertia desideratur sponsus. In quarta videtur Deus.

5. Domino meo datum est singulariter sedere a dextris Patris in gloria coaequali , in essentia consubstantiali, pro generatione consimili , maiestate non dispari , aeternitate non posteriori.

6. Natura , cuius causa paradisus a Cherubim custodiebatur , hodie super Cherubim cum summo honore suscepta est; et natura cui dictum est, « Terra es , et in terram reverteris » hodie in coelum ivit , et sine termino super coelos regnat.

7. Fit caro verbum , idest homo Deus , et qui homo est , in coelis est , et qui Deus est , de caelis est, ascendit descendens; sed descendit non descendens, est qui erat et quod est , non erat.

8. Non solum hodie caeli possessores firmati sumus, sed superna caelorum in Christo penetravimus , ampliora re-

---

1. Gregorius in homilia 29.
2. Greg. in homilia. 29.
3. Bernardus in serm. Ascensionis.
4. Bern. super cantic.
5. Bern. super psal. *dixit Dominus domino meo.*
6. Chrysostomus in homilia de Ascensione.
7. Hilarius de trinitate.
8. Leo Papa in sermone de ascensione.

cepturi per suam ineffabilem gloriam, quam per diaboli perdideramus invidiam: quia quos diabolus de primi habitaculi felicitate eiecit, hos Dei filius sibi corporatos ad patris dexteram collocavit.

1. Non otioso inter resurrectionem et ascensionem XL. dies transiere decursu, sed magna confirmata sunt sacramenta, magna revelata mysteria. In eis dirae mortis aufertur metus, vere simul et carnis immortalitas declaratur, In his insufflatio spiritus sancti infunditur, in his beato Petro praeter caeteros ovili dominici cura mandatur.

2. Nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo. Quisquis ergo in coelum ascendere desiderat, ei qui de caelo descendit, decet ut in coelo se vera fidei et dilectionis unitate coniungat, aperte intelligens, quod nullo alio ordine, nisi per eum, qui de coelo descendit in coelum ascendere possit.

3. Refraena iram, expue malitiam, expugna luxuriam et de peccatis, virtutibus fecisti gradum, qui ducit in coelum.

Vide etiam in titulo Resurrectio in corpore; in tit. Christus, in capite.

AVARITIA.

4. Non solum avarus est, qui rapit aliena. sed ille avarus est, qui cupide servat sua.

5. Avarus antequam lucretur, seipsum perdit, et antequam aliquid capiat capitur.

6. Avarus vir inferno est similis. Inferno enim quantoscumque devoraverit, numquam dicit: Satis est. Sic et si omnes thesauri confluxerint in avarum.

7. Quae est ista aviditas concupiscentiae, cum et ipsae belvae habeant modum? Tunc enim rapiunt, quando esuriunt; parcunt vero praedae, quum senserint satietatem. Insatiabilis est sola avaritia divitum. Semper rapit et nunquam satiatur, nec Deum timet, nec hominem reveretur, nec patri parcit, nec matrem cognoscit, nec fratri obtem-

---

1. Leo Papa in sermone de ascensione.
2. Beda super Ioan. 3. *Erat homo et pharisaeis.*
3. Chrysostomus de symbolo *Ascendit ad coelos.*
4. Aug. in quodam sermone.
5. Aug. ibidem.
6. Aug. in epis. ad Comiteum.
7. Aug. de verbo domini.

perat, nec amico fidem servat. Viduam opprimit, pupillum invadit, liberos in servitium revocat, testimonium falsum profert. Res amor tui occupantur, quare et qui faciunt non moriuntur? Quae est illa animarum insania? amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, et perdere coelum.

1. Avarus est caecus, credendo enim dives est non videndo. Amas pecuniam, o caece, quam nunquam videbis, caecus possides, caecus moriturus es quod possides hic relicturus es.

2. Avaritia, quae grece Φιλαρχνρια dicitur non in solo argento, unde nomen duxisse resonat, sed in omnibus rebus, quae immoderate cupiuntur intelligenda est. Ubicumque omnino plus vult quisque quam satis haec autem avaritia cupiditas est, cupiditas vero improba voluntas est: ergo propterea voluntas omnium malorum causa est.

3. Avarus velut infernus omnia devorans, vellet nullum hominem esse ut omnia solus possideret.

4. Quum avaritia alicui dominatur, subiectus malis omnibus demonstratur, quia de avaritia omnia mala oriuntur et peccatorum omnium spinae producuntur.

5. Avaritia non vitium avari, sed animae perversae amantis aurum, derelicta iustitia, quae debuit anteponi auro.

6 Non minoris est criminis habenti tollere, quam cum possis, et habes indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio, et absolutio pecunia, quam tu in terra fodis: tantorum scias te invadere bona quantis possis praestare, et nolis. Non sunt bona hominis, quae secum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum.

7. Modum non habet avaritia, nec capiendo expletur, sed incitatur, hoc egentior, quo plura quaesivit.

8. Venit avaritia, et dicit: Argentum et aurum quod habes, servitutis tuae pretium est. Possessio quam tenes, juris tui emptio est.

---

1. Augustinus in lib. de doctrina Christiana.
2. Aug. lib. 3. de libero arbitrio.
3. Aug. in quodam sermone.
4. Aug. de libero arbitrio.
5. Aug. lib. 12 de civitate Dei.
6. Ambrosius in quodam sermone.
7. Aug. de interpellatione Iob.
8. Aug. super psalm. 118.

1. Inflammatur lucro avaritia, et non extinguitur. Quasi gradus quosdam cupiditatis habet, et quo plures ascenderit, eo altiora festinat, unde fit gravis ruina lapsuro.

2. Pauperiorem se iudicat omnis abundans; quia sibi deesse arbitratur, quicquid ab aliis possidetur: toto mundo eget, cuius non capit mundus cupiditatem: ei autem qui fidelis est, totus mundus divitiarum est, toto mundo fugit, qui considerans con scientiam suam timet deprehendi.

3. Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credendi totus mundus divitiarum est, infidelis autem obolo indiget.

4. Nos ardemus avaritia, et contra pecunias disputantes auro sinum expandimus, et illud quod de flegarensibus dicitur, nobis miseris coaptari potest. Aedificant quasi semper victuri. Vivunt quasi altera die morituri.

5. Cum caetera vitia senescente homine senescant, sola avaritia invenescit.

6. Avaro tam deest, quod habet, quam quod non habet, quia aut non habita concupiscit, ut habeat: aut habita metuit, ne amittat: et dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa.

7. Nihil aliud est avarus, quam bursa principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum.

8. Avaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

9. Peccatum avaritiae mentem, quam infecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit.

10. Avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur; nam more ignis cum ligna, quae consumit, acceperit, excrescit: et unde videtur ad mouumentum flamma comprimi, inde paulo post cernitur dilatari.

---

1. Ambrosius de Naboth Iezarelita 1.
2. Ambr. ibidem.
3. Hieronymus ad Paulinum.
4. Hieron. ad rusticum monachum.
5. Hieron. in quodam sermone.
6. Hieron. ibidem.
7. Hier. ibidem.
8. Gregorius lib. 20 moralium.
9. Greg. lib. 14. moralium.
10. Greg. lib. 15 moralium.

1. Avarus prius anhelat concupita congregare, et quum quasi in quodam ventre avaritiae multa congesserit, satiatus arctatur, quia dum anxiatur, qualiter acquisita custodiat, ipsa eum sua satietas angustat. Mens avara, quae prius ex abundantia requiem quaesierat, postea ad custodiam gravius laborat.

2. Omnis avarus ex potu sitim multiplicat: quia quum ea, quae appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

3. Daemonum habitaculum fit quisque in hoc seculo, qui propter divitias et honores laborat; quas postquam consecutus est tradit se luxuriae, ut quae avaritia congregavit, luxuria consumat.

4. Prius nanque mens avari dolorem habuit in ipsa suae concupiscentiae fatigatione, qualiter concupita raperet quomodo aliqua blandimentis, aliqua terroribus auferret. At postquam acquisitis rebus pervenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, et cum solicito timore custodiat, quod cum gravi labore meminit acquisitum. Hinc inde insidiatores metuit, atque hoc perpeti, quod ipse fecit, ab aliis fieri pertimescit.

5. Avarus hic ardet aestu concupiscentiae, ac multiplici cura custodiae, et postmodum ardebit igne gehennae. Si potentiorem videt, timet raptorem: si inferior, suspicatur furem. Infelix tanta patitur, quanta pari timet.

6. Magna est securitas cordis, nil habere concupiscentiae secularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus potest, quia aut non habita concupiscit, ut habeat: aut adepta metuit, ne amittat, et dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa, huc illucque quasi quibusdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Si vero semel in appetitione supernae patriae forti stabilitate animus figitur, minus temporalium rerum perturbatione vexatur.

---

1. Gregorius in lib. 15 moralium.
2. Greg. in homilia.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. ibidem.
5. Greg. in quadam homilia.
6. Greg. lib 22 moralium super illud Ioh. *Si expavi ad multitudinem nimium* c. 31.

1. Cursum suum quisque consideret, et cognoscet bisufficere parva, quae habet sed fortasse metuit ne in huius vitae itinere sumptus desit. Longa nostra desideria increpat vita brevis. Incassum multa portantur quum iuxta est, quo pergitur.

2. Divitiarum amor insatiabilis, longe amplius torquet animam, quam refrigeret usu suo, quarum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissio plena doloris invenitur.

3. Quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lancea, crucem et mortem, haec omnia in fornace avaritiae conflant, et profligunt in acquisitione turpis quaestus, et pretium universitatis suis marsupiis includere festinant: hoc solo sane a Iuda Scariothe differentes, quod illa horum omne emolumentum denariorum numero compensavit, isti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias.

4. Avarus terrena esurit, ut mendicus: fidelis contenit, ut dominus. Ille possidendo mendicat, iste contemnendo servat. Quaere a quovis eorum, qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his sentiant, qui sua vendentes et pauperibus dantes, regna coelorum pro terrena mercantur substantia, sapienter agat necne? procul dubio respondet, sapienter. Quaere iterum, cur quod approbat, ipse non facit? Non possum, inquit. Quare? profecto, qui domina avaritia non permittit; quia liber non est, quia non sua sunt, quae possidere videtur, sed nec ipse sui iuris est. Si vere tua sunt, expende ad lucra, et pro terrenis coelestia commutato. Si non vales, scias, te pecuniae non dominum esse, sed servum: custodem, non pessessorem.

5. Avaritia rotis vehitur quatuor vitiorum, quae sunt pusillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis oblivio. Porro iumenta trahentia, tenacitas, et rapacitas, et his unus auriga ambobus praesidet, habendi ardor. Sola quidem avaritia, qui conducere plures non patitur, uno contenta est servitore.

---

1. Gregorius in homilia 32 super evangelia.
2. Bernardus in quodam sermone.
3. Bernardus super cantica.
4. Bernardus super cant. sermone 20.
5. Bern. super cantica ser. 39.

1. Ne mireris si pecuniae milites superaverunt, quae apud discipulnm tanta ostenderunt virtutem. Nihil enim clausum constat, quod auro argentoque non pateat; nihil occultum quod non pecunia indagante sit cognitum.

2. Qui pecuniae servit, et praesentibus compedibus costringitur, et futuris paratur.

3. Avidus, dictus ab avendo. Avere enim cupere est. Hina et avarus dictus est, eo quod sit avidus auri, et nunquam opibus expleatur.

4. Qui bona mundi diligit, velit nolit timoris et doloris poenae succumbit.

5. O pestis maligna avaritiae semper bonis animis detestanda, quid illaesum? quid inconcussum dimittis? Tu genus hominum confudisti; tu discipulum comitem Chisti ab apostolatu praecipitasti, tu milites custodientes sepulchrum captinasti, nunquid bene dictum est, pecuniae obediunt omnia?

6. Amori pecuniae vilis est omnis affectio, et anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit, nullumque est iustitiae in illo corde vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum.

7. Duo sunt, quae illicite solent acquirere scilicet superbia et cupiditas; et duo quae male fruuntur acquisitis, gula et luxuria. Duo sunt, qui male possidere volunt scilicet prodigus et avarus. Unus ut congreget, alter ut dissipet, et duo quae possessa defendunt, scilicet intemperantia et prudentia mundi. Superbia diabolo clausit coelum gula primo parenti abstulit paradisum. Avaritia diviti aperuit infernum, intemperantia, vero adhuc corrumpit mundum.

8. Avaritia est, sua illicite retinere, et aliena concupiscere.

9. Avaritia est, gloriae seu quarumlibet rerum insatiabilis et inhonesta cupido.

---

1. Chrysostomus super illud Matt.c. 28 *At illi recepta pecunia.*
2. Idem in homilia 9. super Matthcum.
3. Isidorus in lib. 3 Etymologiarum.
4. Isid. lib. 3. de summo bono.
5. Petrus Rabanus super Matt. in fine.
6. Leo Papa in quodam sermone.
7. Ugo de S. Victore lib. 2. de claustro animae.
8. Rabanus.
9. Rab. ibidem.

1. Avaritia est, per quam in animis hominum deificatur pecunia, imo divinae venerationis exhibetur autoritas: proh pudor! metallorum onera largiuntur honores ad metalli pondera ponderatos. Iam non Caesar, sed numus est omnia: qui ab individualibus usque ad generalissima honores singulos tanquam mediator excurrit. Iam numus patriarcha noster efficitur, qui quosdam in archiepiscopatus inthronizat apicem, quosdam episcopalis fastigii erigit in honorem; hos in archidiaconalibus adaptans officiis, alios aliarum pedestrium dignitatum coaequans negotiis.

2. Quid prodest cum Tullio orationem rhetoricis coelorum stillare syderibus? cum Aristotele ancipiti Dialecticae gladio a veris falsa distinguere? cum Zenone falsitatem probabiliter defendere? tunicare sophismata? cum Donato in accentuum congruentia nectere dietiones? cum sapientia nostris temporibus nullius fructus praemietur stipendiis nullius famae eam favoris aura extollat, ipsa vero pecunia honoris titulos et laudis emat praeconia?

3. Multos facit avaritia inter divitias indigere. Iudicium enim Dei est, ut in eo, quo quis deliquit, puniatur, ut semper indigeat, qui semper indigentiam timet, sicut scriptum est. Qui timet pruinam, veniet super eum nix, suos hospites male remunerant, serpens in sinu ignis in gremio mus in pera.

4. Quam multos seducit cupiditas, quam plures perdidit avaritia! Balaam asella redarguit, et pedem sedentis attrivit, quia captus cupidine promissorum disposuit maledicere Israeli. Achor populus lapidavit, quia tulit argentum et aurum de anathemate Iericho. Naboth interemptus est, ut Achab vineam possideret. Giezi lepra perfudit quia petiit et recepit argentum, et vestes sub nomine Helisaei judas laqueo se suspendit, quia vendidit et tradidit Christum Ananiam et Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudavit Apostolum. Aedificavit Tyrus munitionem suam et coacervavit aurum et argentum, quasi lutum platearum, sed ecce Dominus possidet eam et percussit fortitudiuem eius.

---

1. Rabanus de conquestu naturae.
2. Alanus de natura.
3. Petrus Rab. in quodam sermone.
4. Innocentius de vilitate conditionis humanae.

1. Avarus nec patientibus compatitur, nec miseris subvenit, vel miseretur, sed offendit Deum, offendit proximum, offendit seipsum. Nam Deo detinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna, Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. Viro cupido et tenacissimo sine rattone est substantia: et homini livido ad quid aurum? Qui sibi nequam est, qui alii bonus erit? Non enim proximum suum diligit, sicut seipsum, quem inedia perimit, egestas consumit, nec Deum diligit super omnia, qui Deo praefert aurum, praeponit argentum.

2. Avaritia secundum Apostolum, est idolorum servitus. Quia sicut idolatra servit simulachro sic avarus servit thesauro. Nam ille cultum idolatriae diligenter ampliat, et iste cumulum pecuniae libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit simulachrum, et iste cum omni cura custodit thesaurum. Ille spem ponit in idolatria, et iste spem constituit in pecunia. Ille timet mutilare simulachrum, et iste timet minuere thesaurum.

3. Avarus largus in alieno, sed parcus in proprio gulcevacuat, ut arcam adimpleat, corpus extenuat, ut lucrum extendat: manum habet ad dandum collectam, sed ad recipiendum porrectam: ad dandum clausam, sed ad recipiendum apertam. Habet enim avarus damnationem vitae, quae nunc est, et futurae.

4. Avaritia latentium indagatrix lucrorum, manifestae praedae avidissima vorago, neque habendi fructu felix et cupiditate quaerendi miserrima.

5. Iam rusticitatis et miseriae est velle, quantum satis est.

6. Monstro similis est avaritia senilis. Quid enim sibi vult, non intelligo. Nam quid absurdius, ut dici solet, quam quominus restat viae, eo plus viatici quaerere, et via deficiente, augere viaticum?

7. Pecunia non satiat avaritiam, sed irritat homo semper indiget pecunia. Mihi crede, non potest esse dives et felix.

---

1. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
2. Innoc. ibidem.
3. Innoc. ibidem
4. Valerius maximus lib. 3.
5. Seneca in estrema parte epistolarum lib. 2.
9. Seneca in lib. de moribus.
7. Sen. ibidem.

1. Si pecuniam habueris, necesse est, ut teipsum aut pecuniam vilem habeas.

2. Avarus ipse miseriae suae causa est.

3. Aurum facile capieris, ubi non sis.

4. Avarus nisi quum moritur, nil rite facit.

5. Avaro quid mali optes, nisi ut diu vivat?

6. Avarus damno potius, quam sapiens dolet.

7. Inopiae pauca desunt avaritiae omnia.

8. Negandi causa avaro nunquam deficit.

9. Pecuniae oportet imperare, non servire pecunia, si uti scias, ancilla est; si nescias domina.

10. Pecuniae quaerendae, et tuendae modum haberi oportet.

11. Avaros homines pupillos brevis aetatis esse, nihil enim de suo uti licere. Avaro cuidam locupleti dicens; O stulte divitiae tuae in te pereunt, paupertatique similes sunt quum in his esuris, sitis et alges.

12. Modus pecuniae quaerendus est, qui nec maior necessitate praesenti possit esse, nec minor.

13. Avaritia est opinatio vehemens de pecunia, quasi valde expetenda sit, inhaerens, et penitus insita.

Vide in titulo Advocati, Communitas, Excusatio, Fortitudo, Senectus in corpore.

AUDITOR.

14. Tutius auditur veritas, quam praedicatur, quoniam quum doctrine recipitur, humilitas custoditur. Quum di

---

1. Sen. in epist. 15.
2. Sen. in proverbiis.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. ibidem.
10. Socrates in proverbiis philosophoruum.
11. Pyitagoras in proverbiis philosophorum.
12. Socrates in proverbiis.
13. Cicero Tusc. lib. 4.
14. Augustinus de Doctrina Christiana et super Ioan. hom. 17

1. Vidit Apostolus in audiendo facillimam servari humilitatem, quae difficilis est in docendo, quoniam necesse est, ut doctor habeat superiorem locum, ubi laboriosum est obtinere, ne surrepat elatio,

2. Quum verbi boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentiae dona tribuntur. Saepe enim doctori verbum dominus pro gratia tribuit auditoris: non nunquam vero propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori.

3. Nisi spiritus sanctus, auditorum corda repleat, ad aures corporum, vox doctorum incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc interius imprimere non valent.

4. Via domini ad cor dirigitur, quum veritatis sermo humiliter auditur.

5. Multi legunt, et ab ipsa lectione jeiuni sunt. Multi vocem praedicationis audiunt: sed post vocem vacui recedunt, quorum, etsi venter comedit, viscera non replentur quia etsi mentem intellectum sacri verbi percipiunt, obliviscendo et non servando quae audierunt, haec in cordis visceribus non reponunt.

6. Verba Dei, quae aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis est sermo Dei: et quasi acceptus cibus in stomacho languente reiicitur, quando auditus sermo in ventre memoriae non tenetur. Sed quisquis alimenta non retinet, hujus profecto vita disperatur. Aeternae ergo mortis periculum formidate, si cibum quidem sanctae exhortationis accipitis, sed verba vitae, id est alimenta iustitiae in memoria non tenetis.

7. Auris bona est, quae libenter audit utilia, prudenter discernit audita, obedienter operatur intellecta.

8. Dele, inquit, literas, magis quam scripturas, quas

---

1. Aug. super illud. *Sit autem omnis homo velox ad auditum.*
2. Greg. in pastorali et in moralium. lib. 26.
3. Greg. 27 moralium.
4. Greg. in homilia.
5. Greg. homilia 10 super Ezec.
6. Greg. in homilia 15 super Matt. 13 *Exiit qui seminat.*
7. Bern. in quadam epistola.
8. Chris. super Matt. homil. 11.

diabolus in tua impressit anima, et fer mihi cor a vitae huius tumultibus liberum.

1. Frequenter ipsa eadem audire etiam scientibus prodest quod enim novimus, si saepius audiamus, amplius compungimur.

2. Prudens auditor omnes libenter audit, omnia legit, non personam, non scripturam, non doctrinam spernit: ab omnibus indifferenter quod sibi deest, et quod deesse videt, quaerit, non quantum sciat, sed quantum ignoret considerat.

3. Quidam veniunt, ut audiant, non ut discant, sicut in theatrum voluptatis causa, ad delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis dicimur, magnam hanc partem auditorum videbis, cui philosophi schola, diversorium otij sit, non id agunt, ut aliquam legem vitae accipiant, qua mores suos erigant, sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui etiam cum pugillaribus veniunt, non ut res accipiant, sed ut verba, quae tam sine profectu alieno discunt, quam sine suo audiunt.

Vide in titulo Doctrina in capite: Gratia in fine: Magister in corpore: Maria, et in tit. verbum per totum.

BAPTISMUS.

4. Tantum valet baptismus per hominem contemptibilem, quantum per Apostolum datus, ita nec istius nec illius, sed Christi cognoscitur. Invenimus itaque dictum ab Apostolis: et gloriam meam, et evangelium meum, et ministerium meum quamvis utique a domino impartitum atque donatum. Baptisma autem meum nemo eorum dixit omnino. Non enim omnes ministrant aequaliter, et in evangelizando alius alio melius operatur, alius autem alio magis vel minus baptizatus dici non potest, sive ab inferiore, sive maiore baptizetur.

5. Baptismus talis est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis, per cuius ministerium datur.

---

1. Chrysostomus sermone 2 super ep. ad He.
2. Hugo de San. Victore in suo didascalic.
3. Sen. epistola 20.
4. Aug. de nullitate baptismi lib. 5.
5. Aug. super Ioan.

1. Spiritus etiam ante baptisma gentilium corda perfudit, qui nunquam in Iudaeorum mentibus, nisi post aquam baptimatis venit.

2. Idem salutiferae curationis auxilium, circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat quod baptismus agere revelante gratiae tempore consuevit, excepto quod regni coelestis ianuam, necdum intrare poterant, donec adveniens benedictionem daret, qui legem dedit, ut videri posset Deus in Sion; tantum in sinu Abrahae, post mortem beata requie consolati, supernae paci ingressum spe felici expectabant.

3. Baptizati utuntur albis vestibus, utpote quorum nativitatis faciem vetusti erroris pannus fuscaverat, habitus secutae regenerationis gloriae praeferat indumentum. Tegitur post sacram unctionem caput eius mystico velamine, ut intelligant se diademate regni, et sacerdotali dignitate potiri.

4. Infideles et criminosi baptismum cum fide suscipientes, sic absolvuntur a debito damnationis, ut non teneantur debito expiationis. Fideles vero et criminosi post lapsum vere poenitentes, sic absolvuntur a debito damnationis, ut tamen teneantur sub debito expiationis. Sed cur quaeso expiatur difficilius, nisi quia offendit gravius?

5. In baptismo sic omnia et originalia delicta, et perperam commissa mundantur, ut illi nos restituat puritati, in qua Adam noscitur esse procreatus.

6. Baptismus est merito factus cum invocatione Trinitatis.

Vide plura in titulo Fides in fine; Sacerdos in fine; Sacramentum in capite.

BEATITUDO SIVE BEATUS.

7. Infelix, qui omnia novit, et te nescit: qui autem

1. Greg. in moralium lib. 26.
2. Beda super illud. *Postquam consummati sunt dies octo* Lucae 2.
3. Rabanus de institutione cleri.
4. Ricardus de potestate ligan.
5. Cassianus super psal. 5.
6. Cassian. idem.
7. Augus. super *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te Deum* Ioan. 17.

te et illa novit, non propter illa beatus, sed propter se solum.

1. Tam potentem Deus fecit animam ut de eius plenissima beatitudine, quae in sinu temporum sanctis promittitur, redundet in inferiorem naturam, quae est corpus, non beatitudo, quae intelligentis et fruentis est propria, sed plenitudo sanitatis, quae est incorruptionis vigor.

2. Beati immaculati in via tanquam diceret, scio quid velis, quaeris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus esto immaculatus.

3. Quando dicis: beate vivere volo, bonam rem quaeris, sed non hic: si habuit hic istud Christus, habe et tu in regione mortis tuae. Quid ille invenit; attende. Veniens de alia regione, quid invenit, nisi quod hic abundavit? labores, dolores, mortem. Ecce quod hic habes, et quod hic abundat, manducavit tecum. Quod hic in cella miseriae tuae abundavit, acetum hic bibit, sel hic bibit, ecce quod in cella tua invenit, et ad magnam mensam te invitavit, mensam coeli, mensam angelorum, ubi ipse panis est.

4. Ille beatus est, qui omnia quae vult, habet. Nec aliquid vult, quod non decet.

5. Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo.

6. Dico beatam vitam consistere in altitudine sapientiae suavitate conscientiae, virtutis sublimitate: non sine passione esse, sed victorem passionis esse beatum est.

7. Beatus, quem sapientia devoravit, quem virtus hauserit, quem justitia receperit.

8. Beatus vir, qui non cogitavit, nec fecit, nec docuit mala: non stetit, non perseveravit in delicto; sed per poenitentiam ad meliora conversus est.

9. Beatus, qui post illa non abiit, quae possessa one-

---

1. Augus. in epistola ad Diasco.
2. Augus. super psal. 118.
3. Aug. super Is. c. 3.
4. Aug. in ep. ad Probum.
5. Aug. de spiritu et litera.
6. Ambrosius de officiis.
7. Amb. ibidem.
8. Hier. super illud psalm. 1 *Beatus vir ec.*
9. Bernardus in epistola.

rant, amara inquinant, amissa cruciant, an non satis ea cum bonore spernis, quae cum dolore perdis?

1. Tripliciter in aeterna illa et perfecta beatitudine fruemur Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipsis, et quod his omnibus ineffabiliter iucundisusit atque beatius, ipsam quoque cognoscentes in semetipsam Trinitatem.

2. Una cunctis erit beatitudo laetitiae, quamvis non una sit omnibus sublimitas vitae; et in illa beatitudine erit culpae memoria, non quae mentem polluat, sed quae nos laetitiae arctius adstringat.

3. Beatus dictus, quasi bene habitus, scilicet ab habendo, quod vellet, et nihil patiendo, quod nollet. Ille enim vere beatus, qui habet omnia quae vult, et nihil vult male.

4. Beatus est, de cuius culmine amicis datur laetitia, lividis poena, posteris gloria, vegetis et alacribus exemplum, pigris et desidiosis incitamentum.

5. Nam nisi fallor, ea vera est et perfecta felicitas, quae sufficientem, potentem, reverendum, celebrem laetumque perficiat: atque (ut me interius animadvertisse cognoscas) quae unumquodque horum, quoniam idem cuncta sunt, veraciter praestare potest, hanc esse plenam beatitudinem sine ambiguitate cognosco.

6. Scito eum non bonum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, sed illum, cui omne bonum in animo est, erectum et mirabilia calcantem, qui nemicum videt, cum quo se commutatum velit qui hominem ea sola parte aestimat, qua homo est, qui natura magistra utitur, ad illius leges componitur, sic vivit quomodo illa praescripsit, cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit, certus iudicij, inconcussus, intrepidus, quem si aliqua vis movet, nulla perturbat, in quam fortuna cum quod habuit telum nocentissimum, vi maxima intorsit, pungit, non vulnerat.

Vide in titulo Anima in corpore. Contemptus, in cor-

---

1. Bern. in sermonibus.
2. Bern. ibid. in sermonibus.
3. Isid. lib. Etimolog.
4. Cassiod. in epistolis.
5. Boetius lib. 3o de consolatione.
6. Sen. epistola 48.

pore, Eleemosyna, in fine; Gloria aeterna, Homo in fine. Libertas, Mors in capite.

BELLUM.

1. Donabit certanti victoriam, qui certandi dedit audaciam. Non ergo nos hostium turba, non bellantium forma non quasi fulgens vitrea terreat armatura. Goliam magnum robustum, armis terribilem, ingentique turba munitum. David solus parvus atque inermis, uno lapidis ictu prostarvit, totaque Allophylorum castra turbavit atque fugavit.

2. O homo, ideo non vicisti, quia de tuo praesumpsisti. Qui praesumit de viribus suis, antequam pugnet, ipse prosternitur.

3. Si Christiana disciplina omnia bella culpater, hoc potius consilium salutis penitentibus in Evangelio daretur, ut abiicerent arma seque militiae omnino subtraherent. Dictum autem est eis. Neminem concutiatis estote contenti stipendiis vestris, quibus proprium stipendium sufficere praecepit, militare non prohibuit.

4. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli autoritas atque consilium penes principes sit.

5. Iuste bella solet diffiniri, quae ulciscuntur iniurias, si gens vel civitas plectenda est, quae vel iudicare neglexerit, quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per iniuriam ablatum est.

6. Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, implicatus et implicabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, et siqua sunt similia, haec sunt, quae in bellis iure culpantur.

7. Apud veros Dei cultores, etiam bella patrata sunt, quae non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur, et boni subleventur.

---

1. Augus. contra quinque hae. in principio.
2. Augus. de verbis Apost.
3. Aug. in ser. de pue. Cen.
4. Aug. con. Fau.
5. August. in l'b. quaest.
6. Aug. con. Fau.
7. Aug. in lib. de verbis domini; et c. est. 13 q. quid.

1. Non quaeritur pax, ut bellum exerceatur: sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas.

2. Quum iustum bellum suscipitur, utrum aperte pugnet quis, an ex insidiis, nihil ad iustitium interest Deus enim Iosue mandavit, ut habitatoribus Nai insidias poneret.

3. Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat: in his erat sanctus David, cui Dominus magnum testimonium perhibuit.

4. Fortitudo, quae per bella tuetur a Barbaris patriam vel defendit infirmos, vel a latronibus socios, plena iustitia est.

5. Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis moenia ius insidians habetur.

6. Utilior est in conflictu lorica ferrea, quam stola linea; licet oneri illa sit. In minimis probate conflictibus, quam viriliter in maiori certamine stare possitis.

7. Si bona fuerit causa pugnantis, pugnae exitus malus esse non potest; sicut nec bonus iudicabitur finis, nisi causa non bona, et intentio non recta praecesserit.

8. In praeliis concitatis gloria vincentis semper adparet; nam virtus probatur latere, quae non fuerit explorata certamine.

9. Ars bellandi, si non praeluditur, quum fuerit necessaria, non habetur. Discat ergo miles otio, quod perficere possit in bello. Animos subito ad arma non erigunt nisi qui se ad ipsa idoneos praemissa exercitatione disponunt gestiunt vituli certamina: quae implent aetate robusta, catuli in novellis venationibus ludunt sic animi homi-

---

1. Aug. ad Boni. Iosu. c. 3.
2. Aug. in lib. quaest.
3. Aug. ad Boni.
4. Ambrosius de officiis.
5. Ambr. ibidem.
6. Ambr. ibidem.
7. Bernardus de nova militia.
8. Cassiodorus super psalm. 26. *Si exurgit adversus me praelium.*
9. Cass. lib. 1. epi. 30.

num , nisi prius leviter fuerint imbuti ; ad hoc , quo tendis, idonei nequeunt reperiri. Primordia cuncta pavida sunt et aliter timiditas non tollitur , nisi quum rebus necessaris novitas abrogatur.

1. Terribilis est homnibus conflictus si non sit assiduus : et nisi usu praemuniatur , concertandi subito fiducia non habetur; nam qūod in inventute non discitur , in matura aetate nescitur.

2. Viri fortes semper in pace modesti sunt, et iustitiam nimis diligunt , qui frequenter praelia tractaverunt.

3. Non dat tot pugna socios , quot solet mensa convivas.

4. Si egregium est hostem deiicere , non minus tamen laudabile infelicis scire misereri, quia sicut infinitam gloriam bellica virtus , ita praecipuum amorem clementia meretur.

5. Scientia rei bellicae dimicandi nutrit audaciam. Nemo enim facile metuit , quod se bene didicisse confidit ei in certamine bellorum exercitata paucitas ad victoriam propior est. Ruralis ergo et indocta multitudo exposita est ad caedem.

6. Constat quidem in omnibus locis et ignavos , et strenuos nasci , tamen et gens gentem praecedit in bello , et plaga coeli ad robur non tantum corporum , sed etiam animorum plurimum valet , et omnes nationes quae vicinae sunt Soli, nimio calore siccantur : amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinis dicuntur , ac propterea constantiam et fiduciam cominus non habere pugnandi ; quia metuunt vulnera , qui exiguum sanguinem se habere noverunt. E contra septemtrionalis populi remoti a Solis ardoribus, inconsultiores quidem, sed tamen largo sanguinem redundantes sunt ad bella promptissimi. Tyrones igitur de temperatioribus eligendi sunt plagis , quibus et copia sanguinis superat ad vulnerum mortisque contemptum et non possit deesse prudentia , quae et modestiam servat in castris , et non parum prodest in dimicationibus uti consiliis.

---

1. Cass. lib. 3. epi. 3.
2. Cassiod. lib. 5 ep. 3.
3. Sidonius. lib. 3 ep. 3.
4. Valarius maximus de mor. dictis lib. 5.
5. Vegetius de re militari lib. 1. c. 2.
6. Veget. de re mil. lib. 1. c. 3.

1. Nunquam credo potuisse dubitari aptiorem armis rusticam plebem, quae subdio, et in labore nutritur, Solis patiens, umbrae negligens, balneorum nescia, delitiarum ignara, simplicis animi, parvo contenta, duratis ad omnem laborum tolerantiam membris, cui gestare ferrum fossam ducere, onus ferre, consuetudo diruere est, et solem pulveremque ferre non timeat. Ex agris ergo supplendum robur praecipue videtur exercitus nescio quomodo non minus mortem timet, quia minus delitiarum novit in vita.

2. Non enim tantum celerius, sed etiam perfectius imbuuntur, quae discuntur a pueris: deinde militaris alacritas, saltus et cursus ante tentandus est, quam corpus aetate pigrescat. Velocitas eam est, quae praecepto exercitio strenuum efficit bellatorem: nam taliter instituto pugnare adversus quoslibet hostes in acie formido non erit sed voluntas.

3. Ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligant, qui implere valeant, bellatores namque non tantum in hominibus, sed etiam in equis et canibus virtus multis declaratur indiciis. Si ergo adolescens Martis operi deputandus, vigilantibus oculis erecta cervice lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, longioribus brachiis, ventre modicus, exilior cruribus, suris et pedibus non superflua carne distendis, sed nervorum duritia collectis. Quum haec in Tyrone signa deprehenderis, proceritatem non magnopere desideres. Utilius est enim fortes milites esse, quam grandes.

4. Ita sit, ut non de pugna, sed de fuga cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera.

5. Nihil magis prodesse constat in pugna, quam ut assiduo exercitio milites in acie dispositos ordines servent. Nam et constipati perdunt spatia pugnandi, et sibi invicem impedimento sunt, et rariores atque interlucentes aditum prorumpendi hostibus praestant. Instructionis igitur lex est. Nam apud veteres singuli armati in directum trinos pedes inter se occupare consueverunt, hoc est, in mille passibus mille sexcenti, sexaginta sex pedites ordinantur

1. Veget. de re militari lib. 1. c. 3.
2. Veget. ibid. cap. 4.
3. Veget. ibid. cap. 6.
4. Veget. ibid. cap. 20.
5. Veget. ibid. cap. 26.

in locum, ut nec acies interluceat, et spatium sit arma tractandi. Inter ordinem autem et ordinem, a tergo in latum sex pedes distare voluerunt, ut haberent pugnantes spatium accedendi, atque recedendi. Vehementius enim eum saltu cursuque tela mittuntur.

1. In omni praelio non tam multitudo et virtus indocta quam ars et exercitium solent praestare victoriam. Non enim longitudo aetatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, sed potius exercitatio. Nam in pugna solet usus amplius prodesse quam vires. Nam si doctrina cesset armorum, nil villanus distat a milite, cum antiqua sit prudensque sententia, Omnes artes in meditatione consistere.

2. Qui desiderat pacem, praeparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter. Qui secundos optat eventus, dimicet arte, non casu. Nemo provocare nemo audet offendere, quem intelligit superiorem esse, si pugnet.

3. Evidenter adparet nimium copiosos exercitus magis, propria multitudine quam hostium virtute depressos. Nam pluribus casibus subiacet amplior multitudo: in itineribus pro mole sua semper est tardior, in longiore autem agmine etiam a paucis superventum assolet pati. Quod si in casu acies verterit tergum, necesse est multos cadere de multis et ideo veteres, qui remedia difficultatum experimento didicerunt, non tam numerosos, quam eruditos exercitus habere voluerunt.

4. Saepius enim fames, quam pugna consumit exercitum, et ferro saevior est fames, nam fames intrinsecus pugnat, et vincit saepius sine ferro, deinde reliquis casibus potest in tempore subveniri. Pabulatio et annona in necessitate remedia non habent, nisi ante codantur. In omni expeditione unum extet maxime telum, ut tibi sufficiat victus, et hostes frangat inopia.

5. Boni duces non aperto praelio, in quo est commune periculum, sed ex occulto semper attentat, ut integris quantum possint, hostes interimant certe, vel terreant,

1. Vegetius lib. 2. cap. 22.
2. Veget. lib. 3. cap. 1.
3. Veget. ibid. cap. 1.
4. Veget. lib. 3. cap. 3.
5. Ibid. lib. 3. cap. 9.

niam pauciores numero et inferiores viribus superventos, et insidiantes, ac insidias facientes sub bonis ducibus reportaverunt saepe victoriam.

1. Inter hostes discordiarum procurare causas, sapientis est Ducis. Nulla enim, quamvis minima sit, natio potest ab adversariis perdeleri, nisi proprie simultatibus seipsam consumpserit nam civili odio ad inimicorum perniciem nihil efficacius.

2. Qui raro aut omnino nunquam viderunt homines vulnerari, vel occidit, quum primum aspexerint; perhorrescunt, et pavore confusi, de fuga magis quam de conflictu incipiunt cogitare subita enim conterunt, usitate vilescunt, et facilius est ad virtutem novos imbuere, quam revocare perterritos.

3. Ordinaturus aciem, tria debet ante prospicere, Solem, pulverem, ventum. Nam sol ante faciem eripit visum. Ventus contrarius tua efflectis ac deprimit, hostium adiuvat tela. Pulvis fronte congestus, oculos implet et claudit. Haec momento eo quo acies ordinantur, etiam imperiti vitare solent. Sed Duci provido cavendum est in futurum, ne post paulum accedente die noceat solis mutata conversio ne ventus adversus hora solita eo pugnante nascatur.

4. Clamor autem, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quam acies utraque eo iunxerit. Imperitorum enim vel ignavorum est, vociferari de longe, cum hostes magis terreantur, si cum telorum ictu clamoris horror accesserit. Pars victoriae est, inimicum turbare ante, quam dimices.

5. Nemo enim bello lacessere, aut facere audet iniuriam regno vel populo, quem expeditum et promptum ad resistendum vindicandumque agnoscit.

6. Quum tempus necessitasque postulat, decertandum est manu, et mors servituti turpedinique anteponenda, nam occidi pulchrum est, si ignominiose servis.

7. Qui non laborat, ut carus militibus sit, animare mi-

1. Vegetius lib. 3. cap. 10.
2. Veget. Ibidem.
3. Veget. ibid. lib. 3. cap. 14.
4. Veget. lib. 3. cap. 14.
5. Veget. lib. 4. cap. 31.
6. Tullius in Tusc. quaest.
7. Tullius ibidem.

lites nescit. Humanitas ducis in exercitu, fulmen adversus hostes est. Iulius nunquam legitur iussisse, ite illuc sed venite huc, participatus enim cum Duce labor persuadetur militibus minor.

1. Audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit saepe vicisse post sanguinem. Rudis miles ad aciem concurrit, quia causam belli nescit, et ius bellatoris ignorat. Peritia enim est, non segnities, quum segnis miles veteranus accedit.

2. Ille qui sanguinem suum vidit, cuius dentes crepuere sub pugno, qui supplantatus adversarium toto tulit corpore, nec proiectus animum proiecit, qui toties cecidit, contumacior resurrexit, eum magna spe ad pugnam descendit.

3. Male vicit, quem poenitet victoriae. Melius est enim ignoscere, quam post victoriam poenitere.

4. Diu adparandum est bellum, ut vincas celerius, quia longa belli praeparatio celerem facit victoriam.

5. Bellum itaque suscipitur, ut nihil aliud, quam quaesitum videatur. Parva sunt arma foris, si non est consilium domi.

Vide etiam in titulo Adiutorium in fine. Consilium in corpore. Malitia. Pax in corpore. Praesumptio in capite. Victoria, Utilitas, Christianus in capite.

BENEFICIA SEU BENEFICIUM.

6. Beneficium, est benevola actio tribuens captansque gaudium, tribuendo, id quod agit.

7. Ante Dei oculos nunquam est vacua manus a munere, si arca cordis plena est bona voluntate.

8. Nescit virtus mensuram gratiae: nec contenta referre, quod acceperit, sed vult cumulare, quod sumpsit: nec inferior fit beneficio, licet aequetur officio.

---

1. Petrus Rabanus in serm.
2. Seneca epistola 13.
3. Sen. in epistola. 15.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. August. de diffinitionibus.
7. Aug. hom. super Ioan. et Greg. in hom.
8. Ambrosius super Lucam.

1. In beneficio conferendo plus animus, quam sensus operatur: magis praeponderet benevolentia, quam possibilitas reddendi muneris.

2. Gratiam principis voluntas nuda non asserit. Nec beneficium dici potest, quod nulla utilitate sentitur.

3. Pietate plenum est, peregrinam gentem publicis beneficiis obligare, et non tamen compatriotas ad substantiae lucra admittere, quantum ipsos quoque advenas invitare.

4. Imperiti et omnino inutiles elegantioribus beneficiis et officiis ampleantur, divitiae accumulantur divitibus, et non est qui respiciat pauperum et mendicum. Eliseus vasa vacua et deficientibus oleum dedit. Hodie vero contemnuntur vasa vacua, et plena superimplentur: ligna in sylvas et aquae in maria deferuntur, arenti terrae aqua subtrahitur, et flumina, quae non indigent irrigantur.

5. Fabius verrucosus beneficium ab homine duro aspere datum, panem lapidosum vocabat, quem esurienti accipere necessarium sit, etsi acerbum.

9. Sunt enim quidam minus grati, qui aliquid incommodi praestare solent his, quibus obligati sunt, ut probent affectum beneficii memorem. Horum animus similis est pravo amore flagrantibus. Illi enim amicae suae optant exilium, ut fugientem comitentur, optant inopiam, ut magis desideranti donent: optant morbum, ut assideant: et quicquid optaret inimicus, amantes vovent. Fere idem exitus est odii, et amoris insani. Sed nequitia est, ut extra has mergere: evertere, ut suscites; includere, ut e mittas. Non enim beneficium iniuriae finis, nec unquam id detraxisse meritum est, quod ipse qui detraxit, intulerat.

7. Multum interest utrum quis beneficium nobis det sua causa, an sua ei nostra ille, qui totus ad se spectat, et nobis prodest, qui aliter sibi prodesse non potest, eo mihi loco habendus videtur, quo quis pecoris suo pabulum prospicit, si me in confortium admisit. Si duos cogitavit,

---

1. Ambr. de offic.
2. Cass. lib. 2.
3. Cassiodorus lib. 4 pag. 9.
4. Petrus Rabanus in quodam sermone.
5. Seneca de beneficiis.
6. Sen. ibidem.
7. Seneca lib. 6 de beneficiis.

ingratu sum et iniustus, nisi gaudeo hoc illi profuisse quod proderat mihi. Summae malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquo incommodo afficit.

1. Si indigentiam ei optares, cuius nullum beneficium haberes, inhumanum erat votum, quam inhumanius ei optas, cui beneficium debes.

2. Sapientis est bene debere, beneficia bene solvere interdum autem solutio est ipsa confessio.

3. Post malam segetem serenum est saepe quicquid perierat infelicis soli sterilitate, unius anni restituit ubertas. Nemo habet tam certam in beneficiis manum, ut non saepe fallatur.

4. Post naufragium maria temperantur. Nam cuius rei eventus incertus est, is ut aliquando procedat saepe tendandus est.

5. Saepe enim hoc non potuere divitiae in dominum infusae, quod opportune dati mille denarii. Multum enim interest, an donaveris, an succurreris, an servaverit illum tua liberalitas, an instruxerit. Saepe quod datur exiguum est, quod sequitur ex eo magnum est.

6. Errat si quis beneficium accipit libentius, quam reddit. Hilarior esse debet, qui solvit, quam qui mutuat; et laetior esse debet qui aere alieno accepti beneficii exoneratur, quam qui obligatur.

7. Si reddere beneficium non aliter quod per speciem iniuriae potero, aequissimo animo ad honestum consilium per mediam infamiam teudam.

8. Non potest dari beneficium sapienti, cui quicquid datur, de suo datur. Quaedam amicis dantur, quaedam ignotis, et plus est, quamvis idem datur. Si enim datur, quod a beneficio tuo nosse incipis, ille tribuit auxilia iste ornamenta.

9. Beneficium est, quod alienus dat, alienus enim est

1. Sen. lib. 6. de Beneficiis.
2. Sen. 83 epistola.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. 83 epistola.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. de beneficiis.
9. Sen. ibidem.

qui potuit sine reprehensione cessare ideo beneficium est, quod quis dedit, cum illi liceret etiam non dare.

1. Poena est, quod non audet ab ullo beneficium accipere, quod non audet ulli dare.

2. In beneficio tempus, locum, personam quisque observet: quia monumentis quaedam grata et ingrata sunt. Quanto enim acceptius est si id damus, quod quis non habet, quam cuius copia abundat: et quod diu quaerit, quam quod ubique visurus est. Illa quoque non erunt sine honore, quae aut illi nemo alter dedit, aut nulli alii.

3. Mihi caeteris plus dedit quamvis idem aliis dedisset, quia sine spe recipiendi dedit.

4. Haec enim beneficii inter duos lex est: alter statim oblivisci debet dati, alter accepti nunquam. Qui dedit beneficium taceat: narret, qui accepit.

5. Tacite danda sunt beneficia, ut nota sint solis, quibus prosunt interdum etiam ipse, qui iuvatur, fallendus est, ut habeat, nec a quo acceperit, sciat.

6. Sunt quaedam nocitura impetrantibus, quae non dare, sed negare beneficium est. Aestimabimus utique utilitatem potius, quam voluntatem petentium, nam exhortari in perniciem rogantium, saeva bonitas est, quemadmodum pulcherrimum opus est etiam invitos nolentesque servare, ita rogantibus pestifera largiri, blandum et affabile odium est. Pecuniam non dabo, quam numerari adulterae sciam ne in societate turpis facti aut consilii inveniar: immo si potero, revocabo, ne possit quandoque dicere, ille amando me occidit.

7. Differunt promissa, ne minor sit turba rogantium, quales regiae potentiae ministri sunt, quos delectat potentiae suae longum spectaculum, minusque se inducant posse nisi diu multumque singulis quid possint, ostenderint, nil confestim, nil semel faciunt, ut iniuriae illorum praecipites lenta beneficia sint.

8. Nullum tam immansuetum animal, quod non cura

---

1. Sen. ibidem.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. de beneficiis.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. 1 de beneficiis.

mitiget et in amorem sui vertat. Leonum ova a magistris impune tractantur. Elephantorum feritatem in servile officium tenet cibus.

1. Multum interest inter materiam beneficii, et beneficium itaque nec aurum, nec argentum, nec quicquam eorum, quae a proximis recipiuntur beneficium est sed ipsa tribuentis voluntas. Imperiti autem, quod traditur, solum vocant beneficium. Imperatoris enim corona, et vestis, et currus nihil horum honor est, sed honoris insigne sic nec est beneficium, quod sub oculis venit, sed vestigium beneficii.

2. Pleriqua sunt, qui beneficia asperitate verborum et supercilio in odium adducunt, eo sermone usi, ea superbia, ut impetrasse poeniteat.

3. Tempore beneficia magna sunt: beneficium est unus in fame panis; beneficium est arentibus siti monstrare fontem eo animo quicquid debetur, quo datur, nec quantum sit, sed a quali voluntate perpenditur. Maius enim aut minus fit, quamvis idem sit, tempore, loco, causa.

4. Beneficium illius commodum expectat, cui praestatur, non nostrum, alioquin nobis illud damus itaque multa quae summam humanitatem afferunt, pretio gratiam perdunt. Mercator urbibus prodest, medicus aegrotis magno venalibus, omnes isti, qui ad alienum commodum pro suo veniunt, non obligant eos, quibus prosunt.

5. Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis haesit: quod quis aegre dimittere visus est, et sic dare tanquam sibi eriperetur. Gratissima autem sunt beneficia parata, facilia occurrentia; ubi nulla mora fuit, nisi in accipiendis verecundia.

6. Optimum est occupare ante, quam rogemur; quia cum homini probo ad rogandam os concurrat et diffundat rubor, qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum.

7. Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit. Nulla

---

1. Sen. ibidem.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. lib. 4 de beneficiis.
5. Sen. ididem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.

res carius constat, quam quae precibus empta est. Molestum enim verbum et onerosum est demisso vultu dicere, rogo.

1. Lacerat animum et premit frequens beneficiorum commemoratio. Demum beneficia, non foeneremur. Dignus es decipi, qui de recipiendo cogitavit quum daret.

2. Nullum est tam magnum beneficium, quod non vilificare malignitas possit, nullum tam angustum, quod non bonus interpres extendat.

3. Nihil carius aestimamus, quam beneficium, quod diu petimus: nihil vilius quam quum accepimus. Uuum bene positum beneficium, multorum amissorum damna restaurat.

4. Quamvis omni petenti dare debeas, tamen in beneficio spectandi sunt mores eius, cui datur, et animus erga nos, et coabitatio, et vitae societas, et ad nostras utilitates officia ante collata.

5. Cave ne beneficium maius sit facultate: sequentur enim talem largitionem rapinae, ut ad largiendum suppetant copiae. Quum enim dando egere coeperint, alienis bonis manus inferre coguntur, et maiora odia sequuntur eorum, quibus admerunt, quam favores eorum, quibus dederunt.

6. Elige eum, qui gratis beneficium accipiat, non qui rediturus sit, non beneficium, sed foenus est, circumspicere non ubi optime ponas, sed quaestuosissime habeas unde facillime tollas.

7. Pulchrum sane praedicandum beneficium nulla dilatione suspensum, nullis precibus redemptum, nullis meritis comparatum gratius est enim donum, quod venit ante preces.

8. Beneficium qui dare nescit, iniuste petiit. Beneficium accipere, est libertatem vendere, beneficia plura recipit, qui scit reddere. Beneficium dando accipit, qui digno dedit. Beneficium dignis ubi das, omnes obligas. Be-

1. Sen. de beneficiis.
2. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.

neficium, qui se dedisse dicit, petit. Beneficium saepe dare, docere est reddere. Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter. Nihil prodes benefacere didicisse, si cessas benefacere.

1. Simonides cum interrogaretur quid inter homines facile consenesceret, respondit beneficium.

2 Socrates: Plus gaude datis beneficiis, quam acceptis, illa enim gloriae, haec necessitati videntur esse subiecta.

3. Zenon cuidam solito apud se cantare petendi mutuam pecuniam, si dedero, inquit, et te, et pecuniam perdo.

Vide etiam in tit. Gratitudo, Inimicitia in cap. Ingratitudo. Liberalitas. in fine. Promissio in cor. Superbia. in cap.

BLASPHEMIA.

4. Non minus peccant, qui blasphemant Christum regnantem in coelis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris.

5. Mos erat Iudaeis, quum aliquid blasphemiae audiebant, scindere vestes, sicut Paulus et Barnabas cum cultu divino honorarentur, sciderunt vestes suas.

6. Blasphemia est, cum quadam probrosa irreligiositate comutiorum iacula in alterum maledictio.

Vide etiam in tit. Clericus in cap. Detractio in cap. Voluntas in cap.

BONUM, BONITAS.

7 Virtutes, quibus vivitur recte, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus recte vivi potest, media bona sunt.

8. Neque accepta Deo sunt bona, quae ante oculos ei malorum admistione maculantur.

---

1. Sen. in proverbiis.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Augustinus super illud Mat. Blasphem.
5. Rabanus ibidem super Matth.
6. Hugo de S. Victore.
7. Augustinus de libero arbitrio.
8. Gregorius lib. 3. moralium.

1. Vir bonus cito nec fieri nec intelligi potest. Ut ille alter fortasse tanquam Phoenix anno quingentesimo nascitur. Nec est mirum, ex intervallo magna generat, mediocria, et in turbam nascentia saepe fortuna producit. Sed qui sciret, quid esset vir bonus, nondum se esse crederet: fortasse etiam fieri posse desperaret.

2. Aut ista bona non sunt, quae vocantur: aut homo felicior Deo est. Quae enim nobis bona videntur, non habet in usu Deus. Nec enim libido ad illum, nec epularum lautitia, nec opes. Incredibile autem est, bona Deo deesse hoc ipsum argumentum est, bona non esse, quae Deo desunt. Adde, quod multa, quae bona videntur, animalibus, quam homini pleniora contingunt. Illa cibo avidius utuntur; Venere non aeque fatigantur. Virium illis maior est firmitas: sequitur ut multo feliciora sint homine. Nam sine nequitia, sine fraudibus degunt; fruuntur voluptatibus sine ullo pudoris, aut poenitentiae metu. Fallimur. Bona illa sunt vera, quae ratio dat: solida ac sempiterna, quae cadere non possunt nec decrescere: caetera opinione bona sunt, hoc vero habent commune cum veris: proprietas vero boni in illis non est.

3. Non nascitur ex bono malum non magis quam ex ficu olea, ad semen nata respondet bona denegare non potest.

4. Bonarum rerum etsi successus non fuerit, conatus ipse honestus est bona nemini est hora, si non alicui sit mala.

5. Non est bonitas pessimis esse meliorem.

Vide in tit. Amissio in cap. Contritio in corp. homo in fine. Opus in cap. Patientia in cap.

CARITAS.

6. In charitate pauper est dives, sine charitate omnis dives est pauper. Haec in adversitatibus tollerat, in pro-

---

1. Seneca in epistola 42.
2. Sen. ibid. 85 epistola.
3. Sen. in epistola 30.
4. Sen. in proverbiis.
5. Seneca 22 epistola.
6. Augustinus de laude charitatis.

speritatibus temperat : in duris passionibus fortis est : in bonis operibus hilaris est, in temporalibus ditissima : in hospitalitate latissima, inter bonos fratres laetissima, inter falsos patientissima : In Abel per sacrificium laeta: in Noe per diluvium secura : in Abrahae peregrinatione fidelissima : in Moyse inter iniurias levissima : in David tribulationibus mitissima. In tribus pueris blandos ignes innocenter spectat : in Machabeis saevos ignes fortiter tolerat casta in Susanna supra virum in Anna post virum, in Maria praeter virum libera in Paulo ad arguendum : humilis in Petro ad obediendum : humana in Christianis ad confitendum : divina in Christo ad ignoscendum quid dicam de charitate ? Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, nihil sum. Ipsa enim est anima literarum, prophetiae virtus, sacramentorum salus, scientiae stabilimentum, fidei fructus, divitiae pauperum, vita morientium.

1. Radix omnium bonorum est charitas, et radix omnium malorum est cupiditas., et simul ambae esse non possunt quia nisi una radicitus evulsa non fuerit, alia plantari non potest. Sine causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere.

2. Habere omnia sacramenta, et malus esse potest habere autem charitatem, et malus esse non potest.

3. Non numerositas operum, non diuturnitas temporum sed maior charitas meliorque voluntas auget meritum. Nam quod patet, et quod latet in divinis codicibus, tenet, qui charitatem servat in moribus.

4. Sola charitas est, quae vincit omnia : et sine qua nihil valent omnia, et quae ubicunque fuerit, trahit ad se omnia. Scientia si sola fit, inflat, quia vero charitas aedificat, scientiam non permittit inflari.

5. Charitas, est actio rectitudinis, oculos semper habens ad Deum, glutinum animarum, societas fidelium, ocio non frigida, actio non fracta, non fugax, non audax, non praeceps.

---

1. Aug. hom. 7 sup. Ioan et de poen. disc. 10.
2. Aug. de laude charitatis.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. de doctrina christiana.
5. Aug. ibidem.

1. Si non vultis in ista eremo siti mori, bibite charitatem fons est, quem voluit Deus ponere, ne deficiamus, et abundantius eum bibamus, quum ad patriam venerimus.

2. Pascit esurientes charitas, pascit et superbia charitas, ut Deum laudet: superbia, ut ipsa laudent. Vestit nudos charitas, vestit et superbia, ieiunat charitas, ieiunat et superbia.

3. Charitas alios parturit, quum aliquis infirmatur, alios curat aedificare: alios contremiscit offendere ad alios se inclinat; cum aliis erigit: aliis blanda, aliis severa, nulli inimica, omnibus mater.

4. Vide quantum bonum est charitas: si ita martyrium fecerimus, ut nostras velimus ab omnibus reliquias venerari et si opinionem vulgi sectantes intrepidi sanguinem fuderimus, et substantiam nostram usque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi, non tam praemium, quam poena debetur, et perfidiae magis tormenta sunt, quam corona victoriae.

5. Tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, quum ad ima, proximorum se misericorditer attrahit, et quae benigne descendit ad infima, valenter incurrit ad summa.

6. Charitatis et pietatis miracula amate: quem tanto securiora sunt, quanto et occultiora, de quibus apud Deum eo maior fit retributio, quo apud homines minor est gloria.

7. Charitas, quae divisa venire consuevit, con iusti dividi per multa compellit, quod tamen tanto arctius in Deo colligit, quanto latius per sancta desideria spargit.

8. Charitas ad cuncta virtutum facta dilatatur, quae a duobus praeceptis incipit, sed se ad innumera extendit. Huius charitatis initium est, dilectio Dei et proximi quia per amorem Dei, amor proximi gignitur; et per amorem proximi, amor Dei nutritur; nam qui Deum amare negligit, profecto proximum diligere nescit.

---

1. Aug. sup. epist. Ioan. cap. 7.
2. Aug. ibid. cap. 8.
3. Aug. de catechizandis rudibus.
4. Hieronymus super ep. ad Gala. et est 1.
5. Gregorius in pastorali.
6. Greg. ibidem.
7. Greg. ibidem.
8. Greg. lib. 10 moralium.

1. Fortis est ut mors dilectio : quia sicut mors corpus interimit , sic ab amore rerum temporalium aeternae vitae charitas occidit , nam quem perfecte absorbuerit , ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit , neque sanctus quisquam mori pro domino potuisset in corpore , si prius a terrenis desideriis mortuus non fuisset in mente.

2. Ut multi arboris rami ex una radice prodeunt : sic multae virtutes ex una charitate generantur : nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis , si non manet in radice charitatis.

3. Charitatis cum sit propitium concordiam, servare composita coniungere dissociata , dirigere prava , et virtutes caeteras perfectionis suae munimine solidare , quisquis in eius radice, se inserit, nec a veritate deficit, nec a fructu inanescit.

4. O bona mater charitas , quae sive foveat infirmos , sive exerceat provectos , sive arguat inquietos, diversis diversa exibens , sicut filios diligit universos , quum te arguit , mitis est , quum blanditur , simplex est , pie solet saevire , sine dolore mulcere , patienter novit irasci , humiliter indignari. Charitas hominum mater est , et angelorum : non solum , quae in terris , sed etiam quae in coelo sunt , pacificavit ipsa est , quae Deum homini placavit , et hominem Deo reconciliavit.

5. Cibus indigestus corpus corrumpit ; inflatum et hydropicum reddit : si digestus fuerit , nutrit : sic scientia stomacho animae indigesta , si non fuerit igne charitatis decocta , malos humores generat. Numquid non mali mores , mali humores sunt ?

6. Mens , quam semel affecerit charitas , sui iuris esse non finit , metuit quod nescit , dolet quod non oportet. Solicitatur plusquam voluerit ; compatitur nolens, miseretur in vita.

7. Obstinatio non permittit nos alterius cor ingredi nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari : huic duplici

---

1. Gregorius hom. 11.
2. Greg. in homilia 7.
3 Greg. in homilia 8.
4. Bernardus in epis. 2.
5. Bern. super illud : Scientia inflata charitas edificat.
6. Bernardus in epist.
7. Bern. in quodam sermone.

morbo duplex charitas medetur, illa scilicet quae non sua quaerit: et iterum illa quae omnia credit.

1. Charitas est mors criminum, virtus pugnantium palma vitiorum, concordia mentium, societas electorum, quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium bonorum servit.

2. Charitas Dei quaedam venalis est pluvia virtutum, sub qua et beata voluntas germinat, et operatio sancta fructificat, patiens haec in adversis, temperata in prosperis, humilitate potens, afflictione laetissima, inimicis benevola, bonis suis superans malos.

3. Charitas robur est fidei: fide fortitudo est charitatis, et tunc verum nomen est, ac verus est fructus ambarum quum insolubilis manet utriusque connexio. Ubi enim non simul fuerint, simul desunt, quia invicem sibi et iuvamen et lumen sunt, donec desiderium credulitatis. Impleat, remuneratio visionis, et incommutabiliter videatur et ametur quod nunc et sine fide non diligitur, et sine dilectione non creditur.

4. Nescio si quod maius in laude tua dicere possum, quam ut Deum de coelo traheres, et hominem de terra coelum elevares, magna virtus tua, ut per te usque; ad hoc humiliaretur Deus, et usque; ad hoc exaltaretur homo.

Vide etiam in tit. Amor in cap. Dilectio, Virtus.

CARO, SIVE CORPUS.

5. Carnis afflictio est, per quam lasciviae mentis seminaria castigatione discrēta comprimuntur.

6. Spiritus deficit, ubi caro requiescit. Ut eum caro mollibus, sic anima duris nutritur, illam blanda refovent, hanc aspera exercent.

7. Quocunque pergimus, nobiscum inimicum portamus. Vinum et adoloscentia, duplex incendium voluptatis.

---

1. Cassiodorus super psal.
2. Cassiod. super psalm: *usquequoque*.
3. Leo de jejunio 1. serm.
4. Aug. de diffinitionibus.
5. Aug. super Ioan.
6. Hier. in ep.
7. Hier. in lib. 3. mor.

1. Corporis debilitas nimia, etiam vires animae frangit mentis quoque; ingenium marcescere facit, quicquid cum modo, et temperate fit, salutare est. Optimus in omni re modus, laudabilis ubique mensura.

2. Dum carnalis vita corrigitur, et usque; ad abstinentiae, atque orationis studium à perficientibus pervenitur, quasi iam in altari caro inceuditur: ut inde in omnipotentis Dei sacrificium redoleat: unum prius culpa displicebat.

3. Nos gestamus laqueum nostrum nobiscum circumferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine; sed multo amplius prava consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter adversus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, et impatiens est disciplinae, quod illicite suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec ullo timore inhibetur.

4. Quia iniquus carnem suam Deo praeposuit, iudicante Deo agitur, ut ex ea amplius in igne crucietur. Hic itaque; eam relinquere non vult, et quum ab ea abstrahitur, illic eam relinquere appetit, et tamen in ea propter supplicia reservatur.

5. Sic conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, et anima possideat corpus. Ius vero animae a corporis possessione repellitur, si non prius anima a ratione possidetur.

6. Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur.

7. Magna cura pensare debemus, utrum noster spiritus impetu carnis ducatur, transitoria aeternis praeponere: ista mundana ad voluptatem, non ad necessitatem quaerere.

8. In hoc mundo cum nostris tentationibus nascimur, et caro nobis aliquando adiutrix est in bono opere, aliquan-

---

1. Hieronymus Greg. in epist.
2. Greg. in mor.
3. Ibidem.
4. Greg. in moralib.
5. Greg. lib. 1. moralium.
6. Greg. lib. 12 moralium.
7. Greg. ibid.
8. Greg. hom. 3. secunda part. Ezech.

do autem seductrix in malo. Si igitur ei plus, quam debemus tribuimus, hostem nutrimus: et si necessitati eius quae debemus, non reddimus, civem necamus. Satianda est itaque caro, sed ad hoc usque, ut in bono opere nobis sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit, ut superbiat, satiari penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari ne unusquisque per satietatem carnis, ad iniquitatem prorumpat turpitudinis.

1. Iram metum, cupiditatem, et gaudium velut quendam animi currum auriga regit, et in captivitatem redigit omnem carnalem affectum, et carnis sensum nutu rationis, in obsequium virtutis.

2. Cur carnem tuam pretiosis rebus impinguas et adornas: quam post paucos dies vermes devoraturi sunt in sepulcro: et animam tuam bonis operibus non adornas, quae Deo et angelis eius praesentanda est in iudicio? Cur ergo animam tuam vilipendis, et ei carnem proponis? dominam ancillari, et ancillam dominari, magna abusio est.

3. Primum impedimentum nostrum, et occupatio gravis ipsa est necessitas miseri huius corporis, quod dum modo somnum, modo cibum, modo vestem, caeteraque similia quaerit, haud dubium, quin frequenter impediat nos ab esercitio spirituali.

4. Corpore molli reddito et delicato, necesse est et animam participari ex corporis morbo.

5. De stercore et paupertate erigitur, quisquis de labe corporis per Dei gratiam sublevatur. In stercore involvitur, cui carnis vitia dominantur.

6. Nunquam affectus noster ad desiderium aeternorum accenditur, nec intellectus ad coelestium contemplationem perfecte acuitur, nisi cura carnis etiam in licitis et necessariis frequenter et fortiter repellatur.

7. Nisi aliud est caro cum qua tanta est societas, nisi spuma, caro facta, fragili decore vestita, sed erit quandoque cadaver miserum et putridum, et cibus vermium.

---

2. Bernardus super cantica.
3. Ber. in sermone, et Hugo de claustro animae.
4. Ber. in ser. 33.
5. Crysostomus hom. 23 sup. ep. ad He.
5. Cassiod. sup. psal. *Suscitans a terra.*
6. Ricard. in lib. de contemplatione.
7. Hugo de claustro animae lib. 1. cap. 1.

Si diligenter consideres quid per os et nares et caeteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitiis, pruriens concupiscentiis, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum et in omne vitium proclivis, plenam confusione et ignominia invenies.

1. Attende homo, quid fuisti ante ortum, et quid es ab orto usque ad occasum, atque quid eris post hanc vitam. Profecto fuit, qnando non eras: postea de vili materia factus, et in vilissimo panno involutus menstruali sanguine in utero materno fuisti nutritus. Tunica tua fuit pellis secondina, sic indutus et ornatus venisti nec memores, quam vilis sit origo tua. Forma, favor populi, fervor iuvenilis, opesqne surripere tibi noscere, quid sit homo. Nihil enim aliud est homo, quam sperma foetidum saccus stercorum, cibus vermium, post hominem vermis, post vermem foetor et horror. Sic in non hominem vertitur, omnis homo. Cum faex, cum limus, cum res vilissima simus. Unde superbimus? ad terram terra redimus.

2. Quodammodo exire de carne est in corpore commorantem, et ultra naturam est in fragili carne aculeos non sentire.

3. Fateor nos gerere corporis nostri tutelam. Non indulgendum illi, serviendum nego. Multis serviet, qui corpori servit; qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert: honestum ei vile est, cui corpus suum nimis charum est, huius nimius amor nos timoribus inquietat, solicitudinibus onerat, et contumeliis obiicit. Agatur eius diligentissima cura; ita tamen ut quum exigit ratio quum dignitas, quum fides; mittendum in ignem fit. Sic nos gerere debemus, ut non tanquam propter corpus vivere debeamus, sed tanquam non possimus sine corpore tantum indulgeamns, quantum bonae valetudini satis est.

4. Maiore corporis sarcina animus eliditur, et minus agilis est. Circumscribe corpus tuum, et animo locum laxa

---

1. Hugo de clau. animae.
2. Io. Cassianus de institutu monachorum lib. 6.
3. Seneca. 15 epistola.
4. Sen. ibidem.

multa sequuntur incommoda deditos huic curae bibere et sudare, vita cardiaci est.

1. Maior sum et ad maiora genitus, quam ut mancipium sim corporis mei. Contemptus corporis sui, certa libertas est.

2. Sapiens itaque multum cum meliore ac divina sua parte versatur, cum ac querula ac frigidi, quantum necesse est.

3. Multa nos incommoda exagitant, quam male conveniat nobis hoc corpus. Nunc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore aut de faucibus conquerimur. Aliquando nervi nos, aliquando pedes vexant nunc detractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguinis, aliquando deest. Hinc atque illinc tentamur hoc evenire solet in alieno habitantibus hoc enim corpus non domus, sed hospitium, et quidem breve hospitium, quod relinquendum, ubi te gravem esse hospiti videas.

4. Iam qui bona corporis prae se ferunt, quam exigua quam fragili possessione utuntur! Formae vero nitor, ut rapidus est, et velox, et vernalium florum mutabilitate fugacior quod ut ait Aristoteles: *Si linceis oculis homines uterent, ut eorum visus obstantia penetraret; nonne introspectis visceribus illud Aleibiadis superficie pulcherrimum, corpus turpissimnm videretur? ideo te pulcrum videri non tua natura, sed oculorum spectantium reddit infirmitas.*

Vide etiam in tit. Abstinentia in fine. Acceptio in corpore. Anima, in fine. Concupiscentia, Consideratio. Cor. Delitin Ingenium in cor: Regimen. Servitium in capite Spiritussanctus, Subiectio in cap.

CASTITAS, SIVE CONTINENTIA.

5. Castitas, est virtus sub iugo rationis impetum libidinis refraenans-

6. Castitas est per edomitas vitiorum furias munda, et honesta totius corporis habitudo.

---

1. Seneca 66 epist.
2. Seneca ibidem 75.
3. Seneca.
4. Sen. in prover. schilosophorum.
5. Aug. de diffinitionibus.
6. Ibidem.

1. Proposito animi permanente, per quod et corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori aufert sanctitatem violentia libidinis alienae quam servat perseverantia continentia sanctae.

2. In coniugali vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timetur. Sed in virginali ac viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita et electa, et voti debito obligata, iam non solum nuptias capessere; sed etiam si non nubant, nubere velle damnabile est.

3. Sicut bonum erat quod Martha faciebat occupata circa ministerium sanctorum, sed melius quod Maria, audiens verbum Dei; ita etiam bonum Susannae in castitate coniugali laudamus: sed bonum viduae Annae, et magis Mariae virginis anteponimus.

4. Pudicitia, res est animae, virginitas corporis denique illa integra in anima permanente, potest ista de corpore sibi violenter auferri, et quum ista integra manet corpori potest illa in animo lasciva voluntate corrumpi.

5. Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius.

6. Audeo dicere superbis continentibus, expedit cadere ut in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur. Quid enim prodest, cui est continentia, si dominetur superbia?

7. Inter omnia certamina Chistianorum duriora sunt praelia castitatis; nam ibi continua pugna, et rarior victoria. Rara enim concordia formae atque pudicitiae. Rara avis in terris nigroque simillima cygno.

8. Ubi necessitas imponitur castitati, autoritas datur libidini itaque nec casta est, quae metu cogitur: nec honesta que mercede conducitur.

9. Quacunque virtute polleas, quibuscunque operibus

1. Aug. in lib. de bono coniugali.
2. Aug. de continentia viduali.
3. A g. de bomo coniugali.
4. Aug. contra Iulianum lib. 4.
5. Aug. de communi vita clericorum.
6. Aug.. ser. 57. super. Mat.
7. Aug. in ser.
8. Aug. ibidem.
9. Hier. in ep.

niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.

1. Quum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerunque; omnipotens Deus, superbiam deferens, hanc in immunditiam opereris cadere permittit. Nulla enim est castitas carnis, quam non commendat humilitas mentis.

2. Differunt quidem inter se homo pudicus et angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Castitas sine charitate, lampas est sine oleo; subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas non placet.

3. Utinam qui continere non valent, coelibatui cederent, ne uterentur; esset procul dubio melius nubere, quam uri, et salvari in humili gradu, quam in sublimitate cleri deterius vivere.

4. Quidam in iuventute luxuriose viventes, in senectute continentes fieri delectantur . et tunc eligunt servire castitati, quando libido eos servos habere contempsit. Nequaquam in senectute continentes vocandi sunt, qui in iuventute luxuriose vixerunt tales non habent praemium, quia laboris certamen non habuerunt. Eos enim expectat gloria, in quibus fuerunt gloriosa certamina.

5. Sex sunt quae incorruptam conservant castitatem scilicet sobrietas, operatio, asperitas, cultus, inhibitio sensuum, raritas sermonis cum honestate, evitatio opportunitatis, et personae, et loci, et temporis.

6. Pudicitia, est ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamem moerentium, augmentum omnis pulcritudinis, decus religionis, minoratio criminum, multiplicatio meritornm, creatoris omnium Dei amica.

7. Expertis vitiorum illicebris, difficilius quam incognitis caremus; et minoris laboris est incognitam carnis cavere voluptatem, quam reiicere iam cognitam.

---

1. Greg. in moralib.
2. Ber. in ep.
3. Bern. ibid.
4. Isid. lib. 2. de summo hono.
5. Cass-od. sup. Matth.
6. Cypr. de abusionibus.
7. Beda sup. Esdr. lib. 4.

1. Maius miraculum est de carne propria fomitem eradicare luxuria, quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis.

2. Maior ert virtus ac sublimior gratia, internam libidinem carnis extinguere, quam nequitias daemonum extrinsecus irruentes signo Domini, ac virtutis altissimae potentia subiugare.

3. Pudicitia, est virtus non solum impetum libidinis coercens, sed et signa cohibens.

4. Hac mediocritatis linea continentiam observabis, ut nec voluptati deditus prodigus et luxuriosus adpareas, nec avara tenacitate sordidus, aut obscurus existas.

CHRISTIANUS.

5. Ille vere Christianus est, qui omnibus misericordiam facit, qui nulla omnino movetur iniuria, qui alienum dolorem tanquam proprium sentit: cuius mensam nullus pauper ignorat: qui coram hominibus in gloria habetur: ut coram Deo et angelis glorietur, qui terrena contemnit, ut possit habere caelestia; qui opprimi pauperem se praesente non patitur: qui miseris subvenit; qui ad fletum fletibus provocatur alienis: quod bene faciebat Paulus: Quis infirmatur, et ego non infirmor.

6. Christiani nomen illa frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Quid enim tibi prodest vocari, quod non es: et nomen usurpare alienum? Sed si Cristianum te esse delectat, quae Christianitatis sunt, gere, et merito tibi nomen Christiani assume

7. Ipse est Christianus, qui et in domo sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites non erimus.

8. Non quaeritur in Christianis initium, sed finis.

9. O Christiane delicatus es miles, si putas sine pugna

---

1. In collationibus patrum.
2. Ibidem.
3. Tullius.
4. Sen. lib. 4. de virtutibus.
5. Aug. de vita Christiana.
6. Aug. ibid.
7. Aug. sup. psal. 32.
8. Greg. lib. 4 mor.
9. Greg. lib. 9. mor.

te posse vincere : sine certamine triumphare fortiter dimica, atrociter in praelio concerta, considera pactum, conditionem attende, militiam nosce, pactum quod spopondisti : conditionem, ad quam accessisti, militiam cui nomen dedisti hos enim pacto quos miraris, omnes pugnaverunt, hac conditione universi vicerunt, hac militia triumpharunt.

1. Christianus nemo dicitur recte, nisi qui Christo moribus, prout valet, coaequatur.

2. Tota vita Christiani hominis, si secundum evangelium vivat, et crux atque, martyrium.

Vide etiam in tit. Fides, et in tit. Veritas.

CLERICUS.

3. Cum etiam laicos hoc deceat, ne aut extraneas blasphemandi occasiones : aut opportunitatem fornicatienis ostendat, maxime tamen haec necessitas clericos vehementer constringit, quibus religio blasphemata, aut fraternitas perdita duplices poenas irrogabit.

4. Contemnitur clericus, qui saepe invitatur ad prandium, et nou recusat nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius est magis dare, quam accipere.

5. Negotiatorem clericum ex inope divitem, ex ignohili gloriosum quasi quandam pestem fuge.

6. Clericos illos conveuit ecclesiae stipendis sustentari, quibus parentum et propinquorum nulli suffragantur, qui autem bonis parentum et opibus sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium incurrunt.

7. Clericus, qui de bonis suis sustentari potest, si accipit quod pauperum est, sacrilegium profecto committit, atque per abusionem talium iudicium sibi manducat et bibit. Si eges et accipis, das potius, quam accipis si autem non eges, et accipis, rapis.

---

1. Cyprianus de 12 abusionibus.
2. Maxi in ser. de natali Domini.
3. Aug. de singularitate, clericorum.
4. Hier. ad Nepotianum.
5. Hier. ibidem.
6. Hies. in ep. ad Damasum.
7. Hier. in alia ep.

1. Vehementer ecclesiam Dei destruit, meliores laicos esse, quam clericos.

2. Miror cuius ordinis sint nostri clerici, nam in congregatione temporalium se habent ut laici: in apparatu nobili, ut milites; in acquisitione redituum ut clerici sed non laborant ut laici neque pugnant ut milites, neque evangelizant ut clerici et quum utriusque ordinis esse cupiunt utrumque deserunt, utrumque confundunt. Unusquisque in ordine suo resurget Isti ergo cum Deus sit summo sapiens, veraciter creditnr a summo usque deorsum, nihil inordinatum relinquere: vereor, ne alibi ordinandos quam ubi nullius ordo, sed sempiternus horror, et inhabitat.

3. Cum cunctis status hominum aliquid habeant laboris et aliquid voluptatis, clerici inter haec novo qnodam artificio discernentes totum, quod delectat, in quolibet elegerunt: et totum quod molestat, respuerunt a militibus acceperunt superbiae fastum, amplam familiam, equorum phaleras, et nobiles apparatus a mulieribus dependentes collo pelles rubricatas, vinum molliciem, balneum et gloriam à rusticis fructus agrorum horrea plena. Sed bene cavent militaris loricae pondus, muliebrem declinant verecundiam. Omnes rustici et agricolae victum sibi labore acquirunt; hi delitiis affluunt, et tamen adveniente fructum tempore, promptuaria eorum plena tritico, et vinum bibunt uvae meracissimum, et inde incrassantur, impinguantur et dilatantur. Quum ergo resurgere coeperint homines quilibet iu ordine suo, isti cum quibus resurgent. Si divertere voluerint ad milites, ipsos exsufflabunt. Sic cuncti homines e suis finibus arcebunt: et isti, qui in nullo fuerint ordine, ubi putas collocabuntur? Restat ergo, ut illum locum sortiantur, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat et sint in laboribus daemonum, qui in laboribus hominun non fuerunt.

4. Ministri Christi sunt, et serviunt Antichristo onorati Domini, cui honorem non deferunt. Inde quem quotidie

---

1. Hier. sup. ep. ad Tim.
2. Ber. lib. 3. de consid. ad Eugenium.
3. Bor. sup. illud psal. *In labore hominum non sunt: ideo non flagellabuntur*.
4. Ber. super parabolam ser. 22.

vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in fraenis, in sellis, in calcaria, quam altaria fulgent. Inde mensae splendidae cyphis et cibis. Inde comessationes et ebrietates, inde cithara, et lyra, inde torcularia redundantia, et promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud pro huiusmodi volunt esse, et fiunt ecclesiarum praepositi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi.

1. Olim praedictum est, et nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo amarissima: amara prius in nece martyrum, amarior post in conflictu haereticorum: amarissima nunc in moribus domesticorum: Non fugare, non fugere eos potes, ita invaluerunt, et multiplicati sunt super numerum, intestina et insanabilis est plaga ecclesiae, et ideo in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? et pax est, et non pax. Pax a paganis, pax ab haereticis, sed non profecto a filiis. Vox plangentis ecclesiae in tempore isto: Filios enutrivi et exaltavi: ipsi autem spreverunt me, spreverunt et maculaverunt me, a turpi vita, a turpi quaestu, a turpi commercio, a negotio denique perambulante in tenebris. Superest ut jam de medio fiat Daemonium meridianum.

2. Unde clericis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum et aureorum, nisi de bonis ecclesiae? Inde est, quod illa pauper et inops, et nuda relinquitur facie miseranda, inculta, hispida, propter quod non est hodie ecclesiam ornare, sed spoliare, non est defendere, sed exponere, non est instruere, sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare et devorare, dicente Domino de illis, qui devorant plebem meam sicut escam panis.

3. Curritur in Clero passim ab omni aetate et ordine, a doctis pariter et indoctis ad ecclesiasticas curas, tamquam sine curis iam quisque victurus sit, quum ad curas pervenerit.

4. Si insurgeret apertus haereticus, mitteretur foras et aresceret: si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc vero quid eliciet, a quo abscondet se? omnes amici, et omnes inimici, omnes necessarii, et omnes adversarii: omnes domestici, et nulli pacifici: omnes proximi, et omnes, quae sua sunt quaerunt.

---

1. Ber. in quodam sermone.
2. Ber. sup. cantica. ser. 78.
3. Ber. in quodam ser.
4. Ber. super cantica ser. 31.

1. Peccata populi mei comedunt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores non alimenta, quibus abundant: sed aliena peccata suscipiunt.

Vide etiam in tit. Ebrietas in cor. Exemplum in cor. Munus in cap. Oratio in fine. Poenitentia. per totum.

COGITATIO.

2. Quicquid pudet dicere, pudet et cogitare, est tutissimum etque perfectum, ut assuescat animus solicita semper et pervigili custodia discernere cogitationes suas, et primum motus, vel probare vel reprobare, quod cogitative bonas cogitationes alat, vel statim malas extinguat. Hinc namque fons est boni, at origo peccandi. Ibi maxime oportet observare peccatum, ubi nasci solet, statimque ad primam tentationis faciem, et malum ante, quam crescat restinguere, dum adhuc est in cogitatione.

3. In illa tantum cogitatione peccatum, quae suggestioni consensum mentis dedit: quae malum suum blande fovet, quae in factum gestit irrumpere. Huius cogitatio est, si ex aliquo impedita casu non impleat voluntatem: nihilominus actione criminis condemnatur a Domino: ut illud in evangelio legimus, qui viderit mulierem ad concupiscendum.

4. Ad peccatam quod opere patratur nequaquam pervenies: si incentiva virorum statim in mente iugulabis, et parvulos Babylonis allides ad petram in qua serpentis vestigia non reperiuntur, et caute domino promittes. *Si mei non fuerint dominati* etc.

5. Tunc ad perfectionis summam pertingimus, quum sic exteriora vitia vincimus, ut cogitationes superfluas a mente referemus. Nam tanto longius mens a necessariis cessat, quanto inania latius cogitat.

6. Peccata operis tanto citius cognoscuntur, quanto exterius videntur; peccata vero cogitationis eo ad intelligendum

---

1. Prosper. 1. de vita contemplativa.
2. Hier. in ep. ad Demetriadem.
3. Hie. ibidem.
4. Ibidem.
5. Gregorius lib. 2. moralium.
6. Gre. lib. 11. moralium.

sunt difficilia. quo invisibiliter perpetrantur, et tanto latius cogitationes defluunt, quanto se esse securius aestimant, quia foris a reprehensoribus non videntur.

1. Magno studio superfluae cogitationes amputandae sunt. Sed tamen amputari funditus nequaquam possunt. Semper enim caro superflua generat: quae semper spiritus ferro solicitudinis rescindat.

2. Electorum mentes si quas in se carnales cogitationes inveniunt, nec cogitationes suas dilatari carnali voluptate permittunt: quia eo semetipsos iudicantes subtilius feriunt, quo districtum iudicem praestolantur vicinum.

3. Quum reproborum mentibus occasio perpetrandi peccati deest: desideriorum cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt, et quum non semper diabolum sequuntur in opere, valde tunc se illi obbligant in cogitatione.

4. Ante Dei oculos vacuae non transvolant cogitationes nostrae: et nulla momenta temporis per annum transeunt sine statu retributionis.

5. Saepe misericors Deus eo citius peccata cordis abluit, quo haec exire ad opera non permittit, et cogitata nequitia, quanto citius solvitur: quia effectu operis non ligatur.

6. Si a domo mentis ad monumentem ratio discedat, quasi absente domina: cogitationum clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat. Ut autem ratio ad mentem redierit: mox se confusio tumultuosa compescit, et quasi ancillae se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus se causis propriis ad utilitatem subdunt.

7. Cogitatio est improvidus animi respectus ad evagationem pronus.

8. Quocunque tempore non cogitaveris Deum, puta te tempus illud amisisse.

9. Incipiamus bonas cogitationes diligere, et statim ab illis, quae malae sunt dignabitur dominus liberare.

---

1. Gregorius lib. 5. moralium.
2. Gr. lib. 12. moralium.
3. Gr. lib. 14. moralium.
4. Greg. lib. 20. mor.
5. Greg. in pastorali c. 53.
6. Gr. in mor.
7. Hugo super illud Ps. *Et cor meum dereliquit me.*
8. Caesarius in monitione 2. c. 1, 3.
9. Moysi in colationibus patrum.

1. Mentem non interpellari cogitationibus, impossibile est suscipere, omni studenti per gratiam Dei possibile est. Quemadmodum igitur ortus earum non omnimode pendet a nobis: ita reprobatio vel electio consistit in nobis

2. Cogitationes vagas, et inutiles, et velut somno similes non recipias: quibus si animum tuum oblectaveris, quum omnia disposueris, tristis remanebis.

3. Si quid cogitaveris, cito adparebit: conversantibus bene cogitata si excedunt, non occidunt.

Vide etiam in tit. Anima. in cor. Conversatio. in cor. Cor. in cor. Deus. Diabolus, in cap. Dilectio. in fine. Mors. in cap. et in fine. Oratio. idem. Peccatum, in cor. Religio. in fine. Tentatio. in cor.

COMPASSIO.

4. Pia est tristitia, et si dici potest, bona miseria: vitiis alienis tribulari, non implicari, moerere, non haerere; dolore contrahi, non attrahi.

5. Quum alienae infirmitati compatimur, valentius a nostra roboramur, ut amore futurorum mens ad praesentia adversa se praeparet: et cruciatum coronis quos timebat, expectat.

6. Tunc plena cordis nostri compassio est, quum mala inopiae pro proximo suscipere non metuimus, ut illum a passione liberemus. Plus est aliquando compati ex corde, quod dare: quia quisquis indigenti perfecte compatitur, minus aestimat omne, quod dat: et rem quamlibet plerunque dat, qui non compatitur.

7. Tanto quisque perfectio est, quanto perfectius sentit dolores alienos.

8. Sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat.

9. Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris misero corde verius sentitur.

---

1. Moysi in colationibus patrum.
2. Seneca de quatuor virtutibus.
3. Sen. in proverbiis.
4. Augustinus in ep. ad Sebas.
5. Greg. lib. 7. moralium.
6. Gr. lib. 20. mor.
7. Gr. lib. lib. 19. moralium
8. Gr. in homilia.
9. Gr. in homilia.

1. Compassio est, quum malum inopiae pro proximo non metuimus, ut eum a passione liberemus.

2. Magnae actum pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor ecclesiae, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer alienam infirmitatem toleraret.

3. Si doles, condoleo, si non doleo tantum, et maxime sciens a salute longius absistere membrum, quod obstupuit, et aegrum sese non sentientem periculosius laborare.

4. Nonnulli dura cervice et attrita sunt fronte, quo magis eis compatimur, tanto magis nostra compassione et patientia abutantur.

5. Devotus miles non sentit sua, cum benigni ducis contuetur vulnera.

6. Impossibile est scire afflictiones afflictorum ei, quem experimentum afflictionis non habuit.

7. Religiosa tristitia, aut alienum peccatum luget, aut prius nec de hoc dolet. quod divina iustitia agitur: sed de eo moeret, quod humana iniquitate committitur, ubi magis plangendus est faciens maligna, quam patiens.

8. Triplex est modus compassionis, est quippe compassio alia ex vitio, alia ex natura, alia ex virtute. Compassio ex vitio est quum affectus illic reprehensibili dolore tangitur, ubi illicito prius amore tenebatur. Compassio ex natura est quum ex insito sibi pietatis affectu animus alienis condolet, quoties contra pietatis vel humanitatis mensuram, naturam primum sive affligi videt. Compassio ex virtute est, quum propter Deum alienis doloribus compatimur, quum scilicet iustitiam premi, vel innocentiam affligi videmus. Compassio ex vitio, culpabilis est. Compassio ex natura irreprehensibilis est. Compassio ex virtute laudabilis, prima reprehenditur, tertia laudatur: secunda nec culpam habet, qua ex natura est: nec praemium, quia ex virtute non est.

---

1. Greg. in homilia.
2. Greg. in homilia, et in lib. considerationum.
3. Ber. de consideratione.
4. Ber. in sermone.
5. Ber. ibid.
6. Chry. sup. ep. ad He. ser. 30.
7. Leo papa tractans illud: *Beati qui lugent.*
8. Hugo. de tribus voluntatibus in Christ.

1. Tria sunt, per quae probatur vera compassio, scilicet occulta beneficia, paupertas, et mors. Beneficium enim si impendatur occulte, humanae laudis extinguit favorem, quin autem pauperis miseretur aliquis, temporalis semovet spem retributionis, quem proximo pari mortem non renuit, amorem mundi non praeponit. Haec sunt enim tria illa, quae solent enervare compassionis membra, humanus favor, temporalis retributio, et amor mundi.

2. Longitudine temporis tentatio augetur, per triduum enim crescentibus curis paterna viscera cruciantur, ex prolixo spatio pater filium intuetur, cibum cum eo sumit tot noctibus pendet, puer in amplexu patris, cubat ingremio, et per singula momenta in paterno affectu dolor occidendi filii cumulatur.

3. Cuius pecus tam ferreum, cuius cor tam lapideum ut gemitus non exprimat, lachrymas non effundat, quum proximi vel amici morbum vel interitum intuetur; ut patienti non condoleat? Ipse Iesus eum vidisset Mariam et Iudaeos plorantes, infremuit spiritu, turbavit semetipsum, et lachrymatus est.

4. Vide si adhuc malus es, et similibus parce.

Vide etiam in tit. adiutorium in cor. Beneficium. in cor. Consolatio in cor. Convitium in cap. Correctio in cor. Crux. divitiae, dolor. Eleemosyna in cor. Excusatio, Infirmitas in cap. Lachryma. Perfectio. Servitus. in cor.

COMMUNITAS SIVE CONGREGATIO.

5. Quicquid sceleris et iniquitatis inebriat multitudinem, amittit in examine veritatem.

6. In solitudine cito subrepit superbia: dormit quando voluerit: facit quod voluerit, tu autem qui in communitate vivis, non facies quod vis comedes quod iuberis: subiicieris cui non vis, servies fratribus, praepositum monasterii timeas ut Deum, diligas ut parentem.

7. Plenissima peccatorum obtinetur ablutio, quando totius ecclesiae una est oratio, et una confessio. Si enim duorum vel

---

1. Hugo de claustr. animae, cap. 9.
2. Alchinus de immolatione Abrahae.
3. Innocentius de vili conditione humana.
4. Sen. in proverbis.
5. Aug. epis. contra Perveniam lib. 3.
6. Hie. ad Rusticum monachum.
7. Leo papa in sermone.

trium sanctorum pro consensioni omnia, quae poposcerint dominus praestanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi unam observantiam pariter exequenti concorditer supplicanti?

1. Publica praeferenda sunt propriis: et ibi intelligenda est praecipua ratio utilitatis, ubi vigilat cura communis.

2. Provide decrevit antiquitas communitatem edictis generalibus admoneri, per quae et debitum omne corrigitur, et excedentis verecundia non gravatur. Cuncti enim sibi aestimant dici ubi nullum constat exponi, et similis fit innocenti, quem contigerit sub communione purgari.

3. Nam si disparibus calamis convenit unum melos edicere, multo magis viris prudentibus aptus est iustus concordi voce suadere.

4. Stulta avaritia mortalium possessionem proprietatemque; discernit, nec quodquam suum esse credit, quod est publicum, at sapiens nil iudicat suum magis quam illius, cui cum humano genere consortium est. Nulla essent communia, nisi pars illorum pertineret ad singulos.

* Vide etiam in tit: Contemplatio in fine. Favor in cap. Homo in fine. Iustitia. in cor. Lex. Praedicatio in cap. Religio. Servitium. Solicitudo in cor. Superbia in cor. Veritas in cap. Vitium in fine. Utilitas, et Christianus in cap.

CONCUPISCENTIA

5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, id est hoc fine et hoc animo attenderit, ut eam concupiscat, quod iam non est delectatione carnis, sed plane consentire libidini, ita ut non refraenetur illicitus appetitus: sed si facultas fuerit, satietur hic moechatus est.

6. Nescio quomodo hoc ipsum, quod concupiscitur, fit iucundius, dum vetatur.

7. Qui viderit mulierem etc. Inter passionem et propassionem hoc interest, quod passio reputatur in vitium: propassio

---

1. Leo ibidem.
2. Cassianus lib. 1. epist. 18.
3. Cass. ibid. epist. 9.
4. Senec. 29. epist.
5. Augus. de ser. domini. lib. 1.
6. Aug. de spiritu et litera.
7. Hiero. sup. Mat. lib. 1. cap. 14.

licet initii culpam habeat, tamen non tenetur in crimine. Ergo qui viderit mulierem,et anima eius habuerit sensibilitatem, hic propassione percussus est. Si vero consenserit, et de cogitatione affectum fecerit, sicut scriptum est in David: *transierunt in affectum cordis*, de propassione transivit ad passionem, et huic voluntas peccati non deest, sed occasio. Quicunque ergo viderit, id est si sic aspexerit, ut concupiscat, ut facere disponat iste recte moechatus dicitur eam in corde suo.

1. Caro quum concupiscitur, penseţur, quid sit exanimis, et intelligatur quid ametur. Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalinm appetitum valet, quam ut quisque; hoc, quod viuum diligit, quale sit mortuum penset.

2. Viscus quidam pravi desiderii, et delectationis terrenae animam volare non patitur: et citius retrahit mentem, si forte aliquando sublevatur.

3. Concupiscentia carnis, est motus animae in affectu sordidae cogitationis.

Vide etiam in tit. Caro in fine Coniugium in cap. Voluntas in fine.

CONFESSIO.

4. Homo, quid times confiteri? Illud quod per confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio. Cur confiteri erubescis peccata tua? peccator sum sicut et ut homo sum, humani a me nihil aliennm, confitere homo homini, homo peccator homini peccatori elige quod vis: si non confessus lates, inconfessus damnaberis, ad hoc Deus exigit confessionem, ut liberet hominem humilem, ad hoc damnat non confitentem ut puniat superbum.

5. Tanto tempore appensum est, tantumque valuit apud eum qui hoc novit appendere, quod latro in cruce confessus est dominum crucifixum, quantum si fuisset pro domino crucifixus.

6. Servus peccati, quo fugit, non fugit seipsam mala conscientia, non est quo eat, sequitur se, imo non recedit a se. Peccatum enim quod facit, intus est. Vis audire consilium? si

1. Gre. lib. 18. moralium,
2. Ber. in ser. 9. sup. cant.
3. Isid. libr. 2. de summo bono.
4. Augus. sup. psal.
5. Augu. sup. Ioan.
6. Aug. ibidem.

vis a Deo fugere: ad ipsum fuge confitendo, non ipsi aliquid latendo, confiteri enim potes, latere non potes.

1. Quum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator ante quam mentireris, mentiendo efficeris, quod vitaris. Veritas in te non est, nisi ita dixeris te pectorem, ut esse cognoscas.

2. Discretio confessoris valde necessaria est consideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personae, cuius fuerit aetatis, cuius sapientiae et ordinis, et quali hoc fecerit tentatione, et in ipsius multiplici executione.

3. Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiorum, oppugnatrix daemonum. Quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi.

4. Plurimum suffragatur Deo verecunda confessio: et poenam, quam defensione evitare non possumus, pudore revelamus.

5. Qui se accusat, etsi peccator sit, iustus esse incipit: quia nec sibi parcit, et Dei iustitias confitetur.

6. Cessat enim vindicta divina, si confessio praecurrat humana.

7. Qui promereri vult, quod expedit, debet malum confiteri, quod fecit, valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur: quum nihil pro peccato suo patitur.

8. Haec sunt verae humilitatis insignia: iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voce confessionis aperire.

9. Peccatores nos in tranquillitate loquimur: sed cum de peccatis ipsis flagello interveniente corripimur, murmuramus. Poena ergo nos interrogat, si culpam veraciter cognoscimus. Plerumque gravioris certaminis est commissa peccata prodere, quam non admissa vitare.

10. Mirentur in bono Iob qui volunt castitatis continentiam:

---

1. Aug. sup. Ioan.
2. Augus. in lib. de paenitentia.
3. Aug. ibid.
4. Ambro. in lib. de Ioseph. 36.
5. Amb. sup. *Beati immaculati.*
6. Amb. ibidem.
7. Gre. lib. 8, moralium.
8. Gr. lib. 22. moral.
9. Gr. ibidem.
10. Greg. 12. mor. super Iob. *Si celavi sinu meo iniquitatem meam.*

mirentur interitatem iustitiae, mirentur viscera pietatis; ego in eo non minus adminor confessionem humillimam peccatorum, quam tot sublimia virtutum.

1. Vulnera clausa plus cruciant: nam quum putredo, quae interius fervet, eiicitur, ad salutem dolor aperitur.

2. Sacerdotes caute necesse est vigilare solicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris et contritionis infligant, quatenus eos nequaquam a verbo confessionis exterreant, sic corda aperiant: ut ora non obstruant. Sed nec absolvant etiam conpunctum, nisi viderint confessum quoniam quidem corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Quisquis ergo verbum confessionis in ore habet, et in corde non habet, aut dolosus est, aut vanus, qui vero in corde et non in ore, aut superbus est, aut timidus.

3. Indicia verae confessionis sunt sicut unusquisque se peccatorem dicit, id de se dicenti alteri non contradicat: nam non peccator sed iustus videri appetit: quum peccatorem se quisque nullo arguente confitetur, superbiae quippe vitium est, ut quod de se fateri quis sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

4. Trux morsus a serpente fugit conscientiam sacerdotis: ad quem eum magis oportuerat, tanquam ad sinum recurrere matris.

5. Absque confessione iustus iudicatur ingratus, et peccator mortuus reputatur, confessio igitur peccatoris est vita, iusti gloria, et necessaria est peccatori, et iustum nihilominus decet.

6. Si sufficeret fides cordis, non creasset tibi Deus os, si sufficit Christo quam cognoscis eum, etsi non confessus fueris coram hominibus, ergo et tibi sufficit, quod te cognoscit Christus, et si non confitearis coram Deo.

7. Confessio est per quam animae morbus latens saepe consequendae veniae in Dei laudem aperitur.

8. O ingeniosa simplicitas, et mille tergi versationibus cau-

---

1. Gre. in pastorali cap. 28.
2. Augu. ad fratres serm. 30. to. 10.
3. Ber. de 12. gradibus humilitatis.
4. Ber. super cantica.
5. Ber. epist. cap. 14.
6. Chrysost. sup. illud. *Qui confessus fuerit coram hominibus.*
7. Isidorus li. aety.
8. Cassianus sup. illud. *Beati quorum remissae.*

tior puritas manifestare delictum! illis non iudex, sed advocatus est Christus, qui se propria confessione damnarunt.

1. Mira conpensatio, stupenda vicissitudo, domino suo propria mala dicere, et ab eodem praemia salutis accipere. Quis non incitetur illi ad praemium confiteri, cui non possis negare quod feceris?

2. Non remanet iudicio condemnandum, quod fuerit confessione purgatum.

3. Maxima spes est recuperandae salutis, fontem nosse langoris.

4. Venia dignus est, qui de peccato excusationem non quaerit. Ubi enim est confessio, ibi remissio: quia proximum ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confessio.

5. Initium salutis, notitia peccati. Nam qui peccare se nescit, corrigi non vult: ideo quantum potes, teipsum argue, inquire in te, accusatoris primum partibus fungere, deinde iudicis, novissime deprecatoris.

6. Quare vitia sua nemo confitetur? quia etiam nunc illis est. Somnium narrare, vigilantis est: et vitia sua confiteri, sanitatis indicium est: expergiscamur ergo ut mores nostros coarguere possimus.

7. Omnia vitia in aperto leviore sunt; morbi quoque ad sanitatem tunc inclinant, quum ex abdito erumpunt, ac vim suam proferunt: et avaritiam et ambitionem et caetera vitia mentis humanae tunc perniciosa scias esse quum simulata subsidunt.

Vide etiam in tit. Conscientia. in cor. Correctio in cap. Damnum in cap. Poenitentia in cor.

CONFIDENTIA.

8. Adversaria est confidentia, quae periculis vitam suam pro certo commendat: et lubrica spes est, quae inter fomenta peccati salvari se sperat, incerta victoria est inter hostilia ar-

---

1. Cassianus sup. illud psal. *Vias meas annuntiavi.*
2. Leo Max in epistolis.
3. Valerius in sermone.
4. Ibidem.
5. Senec. epistol. 29.
6. Senec. 54. epi.
7. Senec. episl. 57.
8. Augus. de singularitate clericorum.

ma pugnare, et impossibilis liberatio est flammis circumdari, et non ardere

1. Expedit multo bene timere, quam mala fidere: et ut illius est, ut infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam ortis videri velit, et infirmus emergat.

2. Nemo de suo corde praesumat quando profert sermonem, nemo de suis viribus confidat quando suffert tentationem, quia ut et bona prudenter loquamur, a Deo est, non nostra sapientia, et ut mala fortiter perferamus, ab illo est, non nostra patientia.

3. O homo securum habes accessum ad Deum ubi mater ante filium, filius ante patrem. Mater ostendit filio pectus et ubera: filius ostendit patri latus et vulnera. Ibi non potest esse ulla repulsa, ubi tot sunt charitatis insignia.

4. Non confidat praedicator verbi divini de acumine ingenii, de subtilitate scrutinii, de sedulitate studii: sed magis confidat de bonitate Dei: et de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

5. Confidentia est, ex virtutum conscientia immotam mentem inter adversa sibi constare.

6. Confidentia est certa spes animi perducendi ad finem rem inchoatam.

7. Confidentia est per quam magnis et honestis rebus multi ipse animi in se fiduciae collocavit.

8. Magna contra diabolum arma sunt, in suis viribus fiduciam non habere, sed Deum rogare, qui adversarium possit opprimere.

Vide etiam in tit. Amicitia in cap. Bellum in cap. De spatio. Fides in fin. Praesumptio, in cor. Securitas, per totum.

CONIUGIUM.

9. Quia aegritudini semper consulendum est, propterea si contigerit primo privari coniugio, si voluerit secundas vel ter-

---

1. Aug. de singularitate clericorum.
2. Aug. in sermone de san. Vincen.
3. Ber. in ser.
4. Hugo de sancto. Vict. in didascalicon.
5. Ibidem.
6. Tullius de nat. deorum.
7. Tull. ibid.
8. Cassianus sup. illud psal. *Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra.*
9. Aug. de fide ad Petrum.

tias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, si eas caste servaverit, et si fuerit aliquis coniugalis excessus, qui tamen legitimum non violet thorum, habebit nonnullum, sed veniale peccatum.

1. Bene utitur malo, concupiscentiam restringens connubio.

2. Propemodum non inferioris virtutis est, eo abstinere coniugio, quod aliquando delectaverit, quam coniugii oblectamenta nescire. Copula nuptialis non est quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda.

3. Sicut boni filii adulterorum nulla est defensio: sic mali filii coniugatorum nullum crimen est matrimonii: quia non in foeminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atque virtutum.

4. Bonum est coniugium, sed mala sunt, quae circa illud ex huius mundi cura succrescunt. Dum ergo tenetur, quod non nocet ex rebus iuxta positis, committitur plerumque quod nocet. Sicut saepe rectum mundumque iter pergimus: et tamen ortis iuxta viam vepribus per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimur, sed a latere nascitur, quo pungamur.

5. Qui tentationum procellas cum difficultate tolerant, coniugii portum petant. Melius est nubere, quam uri. Sine culpa eum ad coniugium veniunt, si tamen necdum meliora devoverunt.

6. Quos Deus coniunxit, homo non separet, subaudi violenter, sine lege, absque actione. Non enim homo separat, quos poena damnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat.

7. Quemadmodum si vides hominem assidue amicitias medicorum colentem, ex hoc statim intelligis, quam infirmus est: sic et cum videas sive virum, sive mulierem de dimittendis uxoribus aut viris legem interrogantes, cognosce quia vir ille lascivus est; et mulier illa meretrix est.

---

1. Aug. de puerorum baptismo.
2. Ambr. de viduis.
3. Hiero. in epi. ad Rufinum.
4. Greg. 12. moral.
5. Ibidem.
6. Isid. super isto verbo Mat. 19. *Quos Deus coniunxit ect.*
7. Chry. sup. eodem verbo Matt. 19.

1. Omnis causa per quas nascitur, per ipsas absolvitur causas: matrimonium cum non facit coitus, sed voluntas: et ideo non illud soluit separatio corporis, sed separatio voluntatis.

2. Sicut crudelis est et iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus est, et iniustus qui retinet meretricem.

3. Non uxor ducenda sapienti, primum quia studia philosophiae impedit, nec potest quisquam libris et uxori pariter inservire Multa sunt, quae matronarum usibus necessaria sunt, videlicet pretiosae vestes, aurum, gemmae, sumptus ancillae supellex varia, deinde per totas noctes garrulae questiones. Illa ornatior praecedit in publicum, haec honoratur ab omnibus, ego in conventu foeminarum misera despicior. Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancilla loquebaris? de foro veniens quid attulisti? non amicum habere possumus, non sodalem, alterius amorem, suum suspicatur odium.

4. Adde quod nulla est uxoris electio: sed qualis advenerit, talis sit habenda. Si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si foetida, quodcunque vitium est, post nuptias discimus. Equus, asinus, bos, canis, et vilissima mancipia prius probantur, et sic emuntur: sola uxor non ostenditur, ne ante displiciat, quam ducatur.

5. Attendenda est semper eius facies, et pulchritudo laudanda, ne si alteram inspexeris, se existemet displicere. Si totam domum ei regendam commiseris, serviendam est. Si aliquit duo arbitrio reservaveris, fidem sibi haberi non putabit, et in odium vertitur, et iurgia, et nisi cito consulueris, parabit venena anus.

6. Quieta est continens vita quam non inquietat uxoris suspicio, non solicitant ancillarum sumptus, nec conturbat filiorum perversitas, quae munditiae gignit florem, puritatis parit fructum, bonae conscientiae profert odorem.

7. Ducuntur hodie uxores non causa fornicationis vitandae, sed causa luxuriae: non causa prolis, sed causa pecuniae. Unde Marci Catonis filia iunior, quum quaereretur ab ea, cur post amissum virum denuo non nuberet, respondit se non inve-

---

1. Chry. sup. illud mat. 19. ho. 25. *Quicumque dimiserit uxorem etc.*
2. Chrys. ibi.
3. Hugo de sancto Victore. in libello ad socium volentem nubere.
4. Hugo ibidem.
5. Hugo ibidem.
6. Hugo ibidem.
7. Hugo ibidem.

nire virum, qui se magis vellet, quam sua, quo dicto eleganter ostendit divitias magis in uxoribus eligi solere, quam pudicitiam, et multos non oculis, sed digitis uxores ducere. Optima et sana res, quam non avaritia conciliat, quam non luxuria copulat.

1. Amice contumelia viri, vox inobediens, cave tibi. Veritas quae non potest falli, ait de Beato David: Inveni virum secundum cor meum, hic tamen egregie praecipitatus est amore mulieris ab adulterio in homicidium: amica Bersabee siluit, in nullo malignata est, nihilominus facta est stimulus subversionis viro perfecto, et mortis aculeus innocenti marito. Utraque nocens erit, quae contendet eloquentia, ut Dalida Sansonis, et quae forma ut Bersabee. Si ergo non es amplius secundum cor Domini, quam David, crede et tu praecipitari potes.

2. Optima foemina, quae rarior est Phoenice, amari non potest sine solicitudinis amaritudine, et metus frequenter infortunii. Malae vero, quarum tam copiosa sunt examina, ut nullus locus sit expers malignitatum earum, quum amantur, amare pungunt, et afflictioni vacant usque ad divisionem corporis et spiritus.

3. Sol hominum Salomon, thesaurus delitiarum, sapientiae Domini singulare domicilium crasso tenebrarum fuscatur atramento: lucem animae suae, gloriam domus suae, foeminarum facinore amisit, et postremo curvatus coram Baalim ex Ecclesiaste Domini, mutatus est in membrum Zabuli.

4. Iuppiter rex terrenus, qui etiam dictus est caelorum rex, prae singulari strenuitate corporis et incomparabili montis elegantia, post Europam mugire coactus est. Amice ecce, quem bonitas super coelos extulit, foemina brutis comparavit, poterit et te foemina cogere ad mugitum, si non es maior Iove.

5. Patimius flens ait Atrio vicino suo: Amice arborem habeo in horto meo infelicem, de qua se prima uxor mea suspendit, et postmodum secunda, et iam nunc tertia. Cui Arrius minor te in tantis successibus lachrymas invenisse. Et iterum, dii boni, quae dispendia arbor illa tibi suspendit et tertio, amice da mihi de arbore illa surculos, quos seram; amice, et ego dico

---

1. Hier. in epi. ad Rufin.
2. Valer. Max. in epistolis.
3. Val. ibid.
4. Val. ibidem.
5. Val. ibidem.

tibi: metuo ne te oporteat arboris huius surculos mendicare, et inveniri non poterunt.

1. Metellus respondit Mario, cuius filiam dote felicem, forma nobilem, genere claram, fama celebrem ducere noluit: Malo inquit meus esse, quam suus. Cui Marius: imo ipsa erit tua: at ille: imo virum oportet uxoris esse: logicum enim est: talia erunt praedicata, qualia subiecta esse permiserint, sic facetia verbi Metellus divertit dorsum ab oneribus eius.

2. Audax est ad omnia quaecunque amat vel odit foemina: et artificiosa est nocere cum vult. Sed ne longo dispendio suspendam, lege Aureolum Theophrasti et Medeam Iasonis, et vix pauca invenies impossibilia mulieri. Amice det tibi Deus omnipotens, omnipotentis foeminae fallacia non falli.

3. Socrates ab adolescentulo quodam consultus, utrum uxorem duceret, an se omni matrimonio abstineret, respondit utrum eorum fecisset, acturum poenitentiam. Hinc te, inquit, solicitudo, hinc orbitas, hinc gravis interitus, hinc haeres alienus excipiet, illinc perpetua solicitudo, contextus querularum, dotis exprobratio, affinium supercilium grave, garrula socrus lingua, successor alieni matrimonii, incertus liberorum eventus.

4. Nulla tam bona est uxor, in qua non invenias quod conquераris. Sicut nihil suavius benigna coniuget: ita nihil infesta muliere crudelius, quanto enim sapiens vitam suam reputat. Nihil ergo mulierem molestius, quae quantum in re coniunctior, tantum disiunctior morum dulcedine, aut felle malitiae. Mulier speciosa templum est aedificatum super cloacam.

5. Duo genera lachrymarum habentur in oculis foeminarum, veri doloris unum, insidiarum alterum.

6. Socrates, cum quidam ex eius doctrina benemeriti discipuli ad eum discenderent, rogantes eum, ut aliquod praeceptum ordinandae susciperent vitae, in suum eos diversorium secum venire fecit, uxoremque suam Xanthippem in superioribus constitutam vocavit: iussitque, vasa oleo et melle plena ut eiiceret: admirantibusque discipulis ait: *si hanc in domibus vestris rerum potestatem habueritis, beatam vitam disponetis.*

---

1. Val. Max. in epis.
2. Val. ibidem.
3. Val. Max. libr. 7. de memorabilibus dictis.
4. Diogenus philos.
5. Pythagoras philosophus.
6. Senec. in prov. philosophorum.

1. Habent locum maledicti crebae nuptiae. Quae multis nubit, multis non placet.

Vide etiam in tit. Castitas, in cor. Mulier et Peccatum in fine. Virginitas in cap. et in fine.

CONSCIENTIA.

2. Quid obest illi, si de illa tabula humana vult delere ignorantia, si eundem de libro viventium nunquam propria deleat conscientia? nam et si bonum, quod de nobis dicitur, in mente non invenitur, magnam debet in nobis tristitiam generare : et e contra, si malum, quod de bonis dicitur, in nobis non invenitur, in magnam debemus laetitiam prosilire.

3. Bene sibi conscius, falsis non debet moveri convitiis, nec aestimare plus ponderis in alieno esse convitio, quam in suo testimonio.

4. Unusquisque non intermittat opus probabile, sive a pluribus videatur, sive sine arbitrio sit. Abundat enim sibi locuples testis conscientia: fugat etiam mala et opprobria, etiam si se credat non posse convincinam, et si clausis parietibus sit, et coopertus tenebris, sine teste, sine conscio: habet tamen facti arbitrum, quem nihil fallat: ad quem facta clamant omnia: denique clamavit et vox sanguinis. Seipsum unusquisque et animum suum severum iudicem, sui ultorem sceleris, et vindicem criminis habet.

5. In omni quod dicitur, semper tacite recurrere debemus ad mentem, et interiorem testem, et iudicem requirere. Quid enim prodest, si omnes laudent, et conscientia accusat ? Aut poterit obesse, si omnes derogent, et sola conscientia defendat?

6. Bonum parat habitaculum Deo, cuius nec ratio decepta, nec voluntas perversa, nec memoria fuerit inquinata.

7. Bona consolatio, quum et blasphemamur a malis benefacientes, si recti diligant nos: omnino sufficit adversum os loquentium iniqua opinio bonorum cum testimonio conscientiae.

---

1. Seneca in proverbiis.
2. August. in serm.
3. Ambro. de officiis.
4. Ambro. in epi. ad Constantium.
5. Greg. sup. Ezechielem ho. 9.
6. Bernardus in sermonibus.
7. Ber. super Cantica.

1. Fortitudo tua, fiducia fidelis conscientiae decortuus splendor bonae opinionis.

2. Sensum ex integro recuperasse te scias, si tuam conscientiam quadruplici compunctione sentis morderi, pudore gemino, et gemino metu. Nam vita ad perficiendum septenarium triplex confessionis species attestatur: Deum cogita factorem tuum, cogita et benefactorem, cogita patrem, cogita Deum. Ad omnia reus es, plange per singula, ad primum et ultimum respondeat timor tuus, ad duo media pudor. Ideo omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure, fideliter, et has septem vices adimplesti.

3. Semper conscientia servi Dei humilis esse debet, et tristis: ut per humilitatem non superbiat, et per utilem moerorem cor ad lasciviam non feratur.

4. Nulla poena gravior poena conscientiae. Vis autem nunquam esse tristis, bene vive. Secura mens tristitiam leviter sustinet. Bona vita gaudium semper habet: conscientia autem rei semper in poena est. Nunquam securus est reus animus: mens enim mala conscientiae propriis agitatur stimulis.

5. Conscientia munda est, quae nec de praeterito iuste accusatur, nec de praesenti iniuste delectatur.

6. Numisma Caesaris aurum est: numisma Dei, homo, in solidis Caesar videtur, in hominibus autem Deus agnoscitur, ideo divitias vestras Caesari date: Deo autem conscientiae vestrae solam memoriam reservate.

7. Sub ovina pelle vulpinam conscientiam abscondebat. Vulpina plane conscientia, tepida conversatio, animalis cogitatio, ficta confessio, brevis rara compunctio, obedientia sine devotione, oratio sine intentione, lectio sine aedificatione, sermo sine circumscriptione. O quam dura sunt mihi ista quae loquor, quoniam meipsum loquendo ferio! Verumtamen quia non me peccatorem nego, sed peccatum meum cognosco, erit fortasse apud Deum iudicem impetratio veniae, ipsa cognitio culpae.

---

1. Bernardus lib. 3. de consideratione ad Eugenium.
2. Ber. sup. can.
3. Isidorus lib. 3. de summo bono.
4. Isi. lib. 2. soliloquiorum.
5. Isid. ibid.
6. Chry. sup. illud mat. 22. *Reddite quae sunt Caes. etc.*
7. Hug. lib. 1. de anima c. 15.

1. Tranquilla conscientia est, quae omnibus est dulcis, nulli gravis: utens amico ad gratiam: inimico ad patientiam cunctis ad benevolentiam, quibus potest, ad beneficentiam: cui Deus nec sua peccata imputat: quia non fecit, nec aliena, quia non approbavit: nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in unitate permansit.

2. Conscientia bona, titulus est religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus delitiarum, aureum declinatorium, gaudium angelorum, arca foederis, thesaurus regis, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus et clausus, et in die iudicii aperiendus.

3. Conscientia est cordis scientia: cor enim et se novit sua scientia, et multa alia quando novit se, appellatur conscientia, quando praeter se alia, nominatur scientia.

4. Quid acquiri putatur, ubi bona conscientia perditur, aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amisisse?

5. Arborem quam florere vides, quam summa conspicis viriditate laetari, subterraneo succo foecunditatis animatur, reddens in superficie, quod continetur in radice. Hominum quoque vultus magna hilaritate decoratur, si visceribus sanis gravamen nullius sentiat laesionis.

6. Rem dicam, ex qua mores aestimes nostros. Vix quempiam invenies, qui possit aperto ostio vivere. Ianitores conscientia nostra, non superbia opposuit, sic vivimus, ut deprehendi sit subito aspici. Quid autem prodest recondere se, et oculos hominum auresque vitare? Bona conscientia turbam advocat, mala autem in solitudine anxia atque solicita est. Si honesta sunt, quae facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem!

7. Nemo plus videtur aestimare virtutem, nemo magis illi esse devotus, quam boni viri famam perdidit, ne conscientiam perderet.

---

1. Cassianus lib. 4. epi. 8.
2. Cass. lib. 2. epist.
3. Hugo. lib. 2. de anima c. 9.
4. Ibidem.
5. Ibid. c. 12.
6. Seneca 97. ep.
7. Se. 82. ep.

1. Sic vivendum est tanquam in conspectu vivamus, sic cogitandum, tanquam aliquis pectus intimum prospicere possit.

2. Conscientiam magis, quam famam attende. Falli namque saepe poterit fama, conscientia nunquam.

3. Mala conscientia saepe tuta est, secura nunquam. Itaque nihil ei commiseris, nisi quod amico committere possis, plerique famam, conscientiam autem pauci verentur.

4. Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quam temetipsum, alium enim potes effugere, te autem nunquam, nequitia enim ipsa est sui poena.

5. Superet conscientia, quicquid mali finxerit lingua.

Vide etiam in tit. Anima in fine. Confessio in cap. Conversatio in cor. Fama in cap. Gloria bona in cap. Honestas in cap. Iniuria in cap. Solitudo. in cap. Virtus. in fine.

CONSIDERATIO SUI.

6. Remotis obstaculis insanae opinionis scelera nuda iudicentur: nuda pensentur, nuda inspiciantur, fallacia tegimina, et vanae laudes gloriae auferantur, et adparebunt miseriae peccatorum.

7. Eunt homines mirari alta montium, et ingentes fluctus maris et altitudines montium, et altissimos lapsus fluminum, et Oceani ambitum, et gyros syderum, et relinquunt seipsos, nec mirantur.

8. Magis cogitare debetis, quid nobis desit, quam quid vobis adsit. Quod habes, cave ne perdas. Quod nondum habes, supplica ut habeas. In quantis minor, est considerandum, non in quantis sis maior. Si enim cogitas quantum praecessisti alterum time timorem : si vero cogitas quantum tibi deest, ingemiscis, curvaris: si humilis eris, tutior ambulabis, non praecipitaberis, non laberis.

9. Supra te Deus, infra te pecora. Agnosce eum quod supra

---

1. Seneca in libro de moribus.
2. Ibidem.
3. Sene. ibidem.
4. Ibidem.
5. Ibidem.
6. August. lib. 3. de civitate Dei.
7. August. lib. 10. confessionum.
8. Aug. super Mat. sermo. 59.
9. August. super ep. Io. c. 8.

te est: ut agnoscant te, qui infra te sunt. Ideoque dum Daniel agnovisset supra se Deum, agnoverunt eum supra se leones.

1. Laudabilior est animus, cui nota est infirmitas propria, quam cui ea non respecta: moenia mundi, vias syderum, fundamenta terrarum, et fastigia coelorum scrutatur.

2. O homo, si consideres quid per os, quid per nares caeterosque meatus egrediatur, nunquam vilius sterquilinium invenisti.

3. Vix aliquis ab hoc vitio invenitur alienus, quia unusquisque suis fävens, aliena facile reprehendit, sumens auctoritatem arguendi sine exemplo suae emendationis.

4. Quum bona fratres agitis, semper ad memoriam mala acta revocate, ut dum ante culpa conspicitur, nunquam de bono opere incaute animus laetetur.

5. Quanto quis minus se videt, tanto minus sibi displicet: et quanto maioris gratiae lumen percipit, tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit.

6. Considerata infirmitas, propria mala mollit: excusat aliena.

7. Qui plenissime appetit intelligere qualis est: talis nimirum debet conspicere, qualis non est: ut ex bonorum forma metiatur ipse, quanto deserto bono deformis est. Lucem namque debet conspicere, qui vult de tenebris iudicare. Lumen intelligentiae humilitas appetit, superbia abscondit.

8. Quatuor sunt qualitates, quibus iusti viri anima in conpunctione vehementer afficitur, quum aut malorum suorum reminiscitur: considerans ubi fuit, aut iudiciorum Dei sententiam metuens, secum quaerens considerat ubi erit, aut quum mala vitae praesentis attendens, solerter moerens, considerat ubi est: aut quum bona supernae patriae contemplatur: quae quia necdum aspicitur, lugens conspicit, ubi non est.

9. Posito prosperae fortitudinis fundamento, quum fabrica

---

1. August. in prol. 9. de Trinit.
2. August. in sermone.
3. Hieronymus in gl. super Mat. 7. *Quid vides festucam etc.*
4. Gregorius in homilia.
5. Gregorius. 25. lib. moral.
6. Gregorius lib. 5. mor.
7. Gre. ibidem in moralibus.
8. Greg. mor. lib. 23.
9. Greg. 28. mor.

in altum ducitur; necesse est, ut unusquisque proficiens vires caute metiatur: ut quum divina constructione magnus iam esse coeperit, semetipsum respiciat sine cessatione, quod fuit: attedens humiliter, quam praeter meritum intentus est, nequaquam arroget, quoque per gratiam factus est.

1. Cordis sui oculum per elationis tenebras extinguit: qui cum recta agit, considerare aliorum merita negligit. At contra magno humilitatis radio sua opera illustrat: qui aliorum bona subtiliter pensat, quia dum ea quae ipse feliciter facta foris ab aliis conspicit, eum, qui de singularitate intus erumpere nititur, superbiae tumorem premit.

2. Scio neminem absque sui cognitione salvari, de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, et timor Domini: et qui et ipse sicut initium sapientiae, ita et salutis est.

3. Primum ipsum fontem suum id est mentem de qua oritur, consideratio purificat: deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat, et ordinat: postremo divinarum pariter et humanarum rerum scientiam confert.

4. Consideratio est, quam confusa discriminat, sparsa colligit, secreta rimatur, verum investigat, verisimilia examinat, ficta et fucata explorat. Haec est, quae agenda praeordinat, acta recogitat, in adversis prosperat, praesentit in adversis, quasi non sentit.

5. Spiritualis homo omne opus suum terna quadam consideratione praeveniet: prius quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat.

6. Consideratio tui in tria quondam dividatur. Si consideres quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in vita.

7. Alter alterius culpam cito intelligit, suam autem difficile: quia homo in causa alterius tranquillum habet cor, in sua autem turbatur; perturbatio autem cordis non permittit hominem considerare quod bonum est.

---

1. Greg. 13. moral.
2. Bernardus sermone 37.
3 Ber. de consideratione.
4. Ber. ibi. de consid. ad Euge.
5. Ber. ibidem.
6. Ber. ibid.
7 Chrys. super illud Mat. *Voe vobis Scribae etc.*

1. Est primum hominis sapientiam affectantis, contemplari quid ipse sit: quid intra se, quid infra, quid supra, quid contra, quid ante, quid postea sit. Haec consideratio quadripartitum parit fructum: utilitatem sui, charitatem proximi, contemptum mundi, amorem Dei.

2. Qualiter in alienis vides tam parva, et in tuis tam magna transcurris? Si te magis amas, quam proximum, quare ipsum procuras, et non teipsum? Si autem teipsum contemnis, manifestum est, quod iam non procuratio est, sed detractio potius. Cum enim diligentia investigare oportet, quae tua sunt, et ita ea, quae proximi sunt decernes.

3. Omnis gravis angustia, si me inspicio, non tollero metipsum, si non inspicio, nescio meipsum. Si me considero, terret me facies mea: si me non considero, fallit me damnatio mea. Si me video, horror est intollerabilis: si non video, mors inevitabilis.

4. Tandiu quos peccata sua, quam nosse et flere debet, ignorat, quandiu curiose aliena considerat. Quod si mores suos ad seipsum conversus aspiciat, non requirit quod in aliis reprehendat, sed in seipso quod lugeat.

5. Revera omnium causarum difficilimum est seipsum cognoscere. Non enim solus oculus ea quae extrinsecus habentur, inspiciens seipsum non valet intueri; sed etiam mens ipsa satis acute aliena delicta contemplans, tardior est erga suorum cognitionem vitiorum.

6. Frustra enim cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Prius enim est; ut cognoscas invisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscendum invisibilia Dei: et si non potes cognoscere te, non praesumas apprehendere ea, quae sunt supra te. Praecipuum et principale est speculum ad videndum Deum animus rationalis intuens seipsum.

7. Redi ergo ad cor tuum: et subtiliter discute teipsum, considera unde venis, quo tendis, quomodo vivis, quid agis,

---

1. Chrysostomus in tractatu de symbolo lib. 3.
2. Chrys. super illud. Mat. 7. *Quid autem vides festucam in oculo.*
3. Anselmus in suis meditationibus.
4. Prosper de vita contemplativa, lib. 2.
5. Basilius in exameron. lib. 9.
6. Hugo. lib. 3. de anima c. 6.
7. Hug. ibi.

quid amittis, quantum quotidie proficis, vel quantum deficis, quibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis a maligno spiritu acrius, impugnaris: et quum totum interioris et exterioris hominis flatum, et habitum, et quantum possibile est: plene cognoveris non solum qualis sis, verum etiam qualis esse debeas, de cognitione tui poteris sublevari ad contemplationem Dei.

1. Melior es, si teipsum cognoscas, quam si te neglecto cursus syderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, caelestium omnium, et terrestrium scientiam haberes. Multi enim multa sciunt, et seipsos nesciunt: cum tamen summa philosophia sit cognitio sui.

2. Disce ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de aliis spiritibus aestimare, haec porta, haec schola, hic introitus, iste ascensus, hac intratur ad intima, hac elevatur ad summa, ex hac siquidem proficeris ad cognitionem omnium caelestium, terrestium et infernorum.

3. Magnus accessus ad Deum est cognitio infirmitatis suae. Locis corpora continentur, animi autem locus est affectio sua. Magna est utilitas servo Dei propriam infirmitatem recognoscere: atque in suis viribus aut meritis nullam fiduciam habere. Tunc enim incipit adesse virtus divina, quando deficere incipit praesumptio humana.

4. Humanae naturae ista conditio est, ut tantum caeteris rebus, cum se cognoscat, excellat: eadem tamen infra bestias redigatur, si se nosse desierit. Nam caeteris animantibus sese ignorare natura est, hominibus vitio venit.

5. In moribus quibus afficiuntur, quo quos se peius habet, minus sentit: gravis sopor etiam somnia extinguit, animam alterius mergit, quod uti nullo intellectu possit.

6. Animus quotidie ad rationem reddendam est vocandus. Faciebat Sextius, ut consumato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset: interrogabat animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? desinet ita vel moderatior erit, qui sciet tibi quotidie ad iudi-

---

1. Hugo. lib. 1. de anima c. 9.
2. Ibidem.
3. Cassiodorus super illud psal. *Miserere mei domine quoniam infirmus sum.*
4. Boetius lib. 2. de consol.
5. Seneca ep. 51.
6. Sen. lib. 3. de ira, ante finem.

cem veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? qualis illo somnus post recognitionem sui sequitur! quam tranquillus, quam altus ac liber!

1. Maximum argumentum est animi ab altiori sede venientis, si haec in quibus versatur, humilia iudicat, et augusta: si exire non metuit, scit enim quod exiturus sit: qui unde venit, meminit.

2 Etiam oblivisci quid sis interdum expedit. Nisi aestimatis viribus aggrediaris sarcinam, subiacebis.

Vide etiam in tit. Adulatio in cap. Caro in fine. Contemptus in fine. Correctio in cor. Curiositas in cor. Discretio in cor. Honor in fine. Ignorantia in cap. Mirabile, Miseria, Mors. in cap. Praesumptio in fine. Prosperitas in fine. Sacerdos in fine. Sanctitas in cor. Superbia in cor. Timor in cor. Venia in fine.

CONSILIUM.

3. Advertendum quod in acquirendis consilis plurimum valet vitae probitas, virtutum praerogativa, benevolentiae usus, facilitatis gratia. Quis enim in caeno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? Itaque ubi luxuria est, ubi intemperantia, ubi vitiorum confusio: quis inde sibi aliquid hauriendum existimet, quis utilem iudicet causae alienae, quem videt inutilem vitae suae? Quomodo enim potero eum iudicare consilio superiorem: quem video moribus inferiorem? Supra me debet esse, cui me committere paro. An eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non debit sibi: et mihi eum vacare credam; qui sibi non vacat? cuius animum voluptates occupant, libido devincit, avaritia subiugat, cupiditas perturbat.

4. Necesse est ut praestantior sit, a quo consilium petitur, quam ille sit, qui petit. Qui enim consulas hominem, quem non arbitreris posse melius aliquid reperire, quam ipse intelligis?

5. Talis debet esse, qui consilium dat: ut seipsum formam aliis ad exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate, in gravitate: ut sit eius sermo salubris atque irre-

---

1. Seneca in quadam epis.
2. Sen. in proverbiis.
3. Ambrosius de offic. lib. 2.
4. Ambrosius de officiis lib. 4.
5. Amb. ibidem.

prehensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora.

1. Quanto utilius rege Pharaone Ioseph consilio providentiae iuvit quod si pecuniam contulisset. Pecunia enim unius civitatis ubertatem non redimeret, et prospicientia Ioseph totius Aegypti per quinquennium famem repulit. Facile autem pecunia consumitur, consilia exhauriri nesciunt: haec usu augentur, pecunia minuitur, et cito deficit: ut quo pluribus largiri volueris, eo pauciores adiuves: et saepe tibi desit, quod alii conferendum putaveris. Consilii opisque collatio, quo in plures diffunditur, eo redundantior manat, et in suum fontem recurrit.

2. Quid tibi prodest habere sapientiam si consilium neges? Si consulendi copiam includas; clausisti fontem: ut nec aliis instuat, nec tibi prosit.

3. Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur, quia quo plus se posse conspicit: eo virtus sine moderamine deterius in praeceps ruit: mens quae intus sedem consilii perdidit, foras se per desideria innumerabiliter spargit.

4. Dare stulto consilium, charitatis est: dare sapienti, ostentationis: dare vero tempore perversitatis, sapientiae.

5. Nulla consilia meliora sunt, quam ignoraverit adversarius ante, quam facias. Quum igitur consilium tuum cognoveris adversariis proditum, dispositionem mutare te convenit. Quid fieri debeat tractato cum multis, quid vero facturus sis, cum paucissimis ac fidelissimis, vel potius ipse tecum.

6. Consilium est examinandarum gubernandarumque causarum subtilis animi prospectus.

7. Deliberatio, est ante quodlibet incaeptum plena maturitatis et solertiae consideratio.

8. Non viribus, non velocitatibus, aut celeritate corporum res magnae geruntur, sed consilio antiquorum et scientia: quibus non orbari, sed etiam augeri solet senectus.

9. Magna enim est infinita prudentia, quam nemo sic assequi-

---

1. Ambrosius de officiis.
2. Amb. ibidem.
3. Greg. in moral.
4. Greg. in moralib.
5. Vegetius de re milirari.
6. Tul. 2. rhetoricae.
7. Tullius ibidem.
8. Tullius in lib. de senect.
9. Cassianus parte 2. lib. 1. epist. 9

tur, ut eam non necessario per alios quaerere videatur. Senes ipsi consiliis sapientiam discunt, et a maturis in comune quaeritur, quod pro omni utilitate tractatur. Solatium curarum frequenter sibi adhibent maturi reges, et hinc meliores aestimantur, si soli omnia non praesumunt.

1. Plurimum laudis iuvenes moribus suis applicant: quoties de negotiorum meritis ambigentes, ad peritorum consilia decurrunt.

2. Consilium quippe imitari negligit improvidus, sapientiam vero ille quaerit in altero, penes quem est scientiae magnitudo.

3. Quidam ea semper differunt, quae differri non expedit, ibique sunt praecipites, ubi res saniore consilio indigent.

4. Quidam omnia imprudenter agunt, et ipsis pro voto succedunt. Quidam ad omnia consilio se disponunt, et semper in contrarium eis cedunt.

5. In magnorum discriminum augustiis, ubi domestica consilia remedium non invenerunt, eorum suffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturnior approbavit.

6. Ubi publica iactura est, et commune dispendium, sicut dolore in universitatem se porrigit: ita communi consilio et auxilio est utendum.

7. Consilium peritorum ex apertis obscura existimat; ex parvulis magna: ex proximis remota: ex partibus tota scit, qua via aggredi debeat, et cito singula et distincte videt.

8. Tunc consilia salutaria advoca, quum tibi alludit vitae prosperitas: tunc te velut in lubrico retinebis: nec tibi dabis impetus liberos: sed circumspicies quo eundum sit, et quousque.

9. Maxime sunt contraria consilio festinatio et ira velox, consilium sequitur poenitentia.

---

1. Cassianus parte 2. lib. 1. ep. 9.
2. Cas. ibi. lib. 3. epist. 4.
3. Petrus Rabanus.
4. Pet. Rab. in quadàm epist.
5. Petr. ibidem.
6. Pet. ibidem.
7. Pet. Rab. ibidem.
8. Sen. in epi.
9. Senec. lib. de Ira.

1. Non disponet singula, nisi cui iam vitae suae summa proposita est. Nemo quamvis paratos habeat colores, similitudinem reddet, nisi iam constet, quid velit pingere. Scire debet, quid petat ille, qui sagittam vult mittere: et tunc dirigere ac moderari mani telum. Errant consilia nostra, quis non habent, quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est: necesse est multum in vita nostra casus possit, quia vivimus casu.

2. Quidam quae tantum amicis committenda sunt omnibus narrat, et in quaslibet aures quicquid illos urit, exonerant, quidam etiam rursus charissimorum conscientiam reformidans: et si possent, ne sibi quidem credituri intus premunt omne secretum. Neutrum faciendum est: utrumque enim vitium, alterum totius.

3. Pauci sunt qui consilio se suaque disponunt, caeteri eorum more, qui fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur.

4. In aequo autem est amissae rei dolor, et timor amittendae, nec ideo tibi praecipio negligentiam: tu vero metuenda declina. Quicquid consilio prospici potest prospice, quodcunque laesurum est, multo ante, quam accidat, speculare et adverte.

5. Diu delibera, cito facito, nil curare, hoc est insanum esse, nil posse, hoc est mortuum vivere.

6. Sepultus sit sermo apud te, quem tu solus audieris. Consilio melius vinces, quam iracundia.

7. Deliberandum est diu quicquid statuendum est semel: deliberare utilia, mora est tutissima: mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

8. Fortuna homini plus quam consilium valet, malo consilio foeminae vincunt viros.

9. Recta consilia capere possum si quae nos laedere potuere, agnoscamus. Si solicitus fueris, iudicium praevenies: oc-

---

1. Seneca epist. 72.
2. Sen. lib. 7. par. epist. 2.
3. Sen. epist. 2.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. in proverbiis.
6. Seneca in proverbiis.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. in proverbiis.
9. Sen. in proverbiis.

casio tabernaculum mentis est, si in bono uteris: si in malo, caligo.

Vide etiam in tit. Communitas in fine, Fortitudo in cor. Prudentia per totum.

CONSOLATIO.

1. Hoc est quod nos, et laetificat in omnibus laboribus, et periculis vitae huius: amor noster in Deum, et pium studium, et certa spes, et fervor spiritus.

2. Si paupertas augit, si luctus moestificat, si dolor corporis inquietat: si ulla calamitas vexat, adsunt boni homines, qui non solum gaudere cum gaudentibus, sed flere cum flentibus norunt, leniuntur aspera, relevantur gravia, et superantur adversa.

3. Consolatio mitis debet esse, non aspera, quae magis dolorem leniat: fervorem mitiget, quam commotionem excitet.

4. Paupertatem times, sed bonos pauperos Christus appellat. Labore terreris, nemo athleta sine sudoribus coronatur, de cibo cogitas, sed fides famem non timet. Deus ipse omnium rector ac dominus cum omni angelorum militiae certamem tuum expectat: tibi contra diabolum dimicanti parat aeternitatis coronam.

5. Non plangam cum Iacob et David filios in lege morituros, sed cum Christo in evangelio suscipiam resurgentes, Iudaeorum luctus; Christianorum gaudium. Unde Moyses moriens plangitur: Iesus absque funere et lachrymis in monte non sepelitur. Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum laetitia.

6. Quum volumus afflictum quempiam a moerore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus prius moerendo, eius luctui concordare. Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso quod a moerentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, qui mentis qualitate separatur. Sed emolliri prius debet animus; ut afflicto congruat: congruens inhaereat, inhaerens trahat: nec ferrum ferro coniun-

---

1. Augustinus sup. Ioannem.
2. Aug. ibidem.
3. Ambro. in lib. de Ioseph.
4. Hieron. in quadam epist.
5. Hiero. ad Heliodorum de morte Nepotiani pres.
6. Greg. lib. 3. moralium.

gitur, si non utrinque exustione ignis liquetur. Durum molli non adhaeret: nisi prius eius duritia mollescat. Sic nec iacentem erigimus, nisi a rigore nostri status inclinemur, quia dum rectitudo dantis a iacente discrepat, eum, cui condiscendere negligit, nequaquam levat.

1. Magna est consolatio in eo, quod displicet: quod ordinante illo erga nos agitur: cui non nisi iustum placet.

2. Festina consolatio bonorum: consideratus finis malorum; eum enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod evadunt, leve aestimant quicquid adversum in hac vita patiuntur.

3. Facilis erit consolatio, si inter flagella quae patimur, quae facimus, ad memoriam delicta revocamus, atque haec iam non flagella, sed dona esse conspicimus, si quae carnis delectatione peccamus, carnis dolore purgamus.

4. Non sis miser ante tempus, quum illa quae velut imminentia expavisti, fortasse nunquam ventura sint, certe non venerunt. Quaedam ergo vos magis torquent, quam deberent: quaedam ante torquent, cum omnino non debeant, aut augemus, aut praeoccupamus. Si eum futurum est, quid iuvat dolori suo occurrere? Satis cito dolebis quum venerit. Interim tibi meliora promitte. Aliquando gladius ab ipsa cervice revocatus est, et aliquis carnifici suo superstes fuit. Saepe enim nullis apparentibus signis, quae mali aliquid praenuntient, animus sibi falsas imagines fingit: aut verbum aliquod dubiae significationis detorquet in peius: aut maiorem sibi offensam proponit alicuius, quam est: et cogitat non quantum liceat irato.

5. Quicquid fieri potest quasi futurum cogitemus, circumspicienda duo sunt: et futuri timor, et veteris incommodi memoria: hoc ad me iam non perficiet, illud nondum. Grata superveniet, quae non sperabitur hora.

6. Noli mala tua facere tibi graviora, et te quaerelis onerare. Levis dolor est, si nil illi opinio adiecerit: e contra, si te exhortari coeperis: ac dicere, nihil est, aut certe exiguum est:

---

1. Gregorius lib. 2. mo. super illud: *Dominus dedit, Dominus abstulit. etc.*
2. Greg. 21. mo. super illud Iob: *Perditio est int. etc.*
3. Greg. in registro.
4. Seneca 13. episto.
5. Sen. 79. episto.
6. Sen. 88. episto.

duremus, iam desinet: levem illum dum putas, facies, omnia ex opinione suspensa sunt, tam miser est quisque, quam credit.

1. Socrates cum ex amicis quemdam graviter moerentem videret, in arcem perduxit, hortatusque est ut per omnes subiectorum aedificiorum partes oculos circumferret: quo facto cogita nunc tecum inquit, quam multi luctus sub his tectis, et olim fuerunt, hodieque versentur, et in sequentibus seculis sint habitaturi, ac mitte mortalium incomoda, tamquam propria deflere.

2. Numerum convivarum incipere oportet a gratiarum numero, et progredi ad numerum musarum, id est proficisci a tribus, et consistere in novem; ut non sint pauciores quam tres, nec plures, novem. Non convenit enim multos esse, eo quod turba est plerumque turbulenta. Nec loquaces, inquit, convivas, nec mutos eligere oportet: quia eloquentia in foro, silentium vero non in convivio, sed in cubiculo. Sermones igitus illius temporis habendos non de rebus anxiis, non tortuosis, sed ex quibus ingenium venustatis fiat, et amoenum et cum quadam voluptate utiles.

Vide etiam in tit Amicitia. in cor. Amissio, et Conscientia. in cor. Dolor. in cap. et in cor. Gaudium, Mors. in cap. et in fine. Paupertas. in cor. Sapientia. in cap. Studium. in cap. Timor. in cap. Tribulatio. in fine.

CONSUETUDO.

3. Consuetudo quasi secuuda, et quasi affabricata natura dicitur.

4. Solet recta opinio pravam corrigere consuetudinem, et prava opinio rectam depravare naturam.

5. In dolore paries filios. Verum est sacramentum huius sententiae, quod nulla abstinentia sit a voluptate carnali, quae non habent in exordio dolor, donec in meliorem partem consuetudo flectatur, quo quum pervenerit, quasi natus est filius, id est ad bonum opus paratus affectus per consuetudinem bo-

---

1 Valerius Max. libro. 7. de memorabil.
2. Aulus Gellius. lib. 15.
3. Augus. lib. 6. de mus.
4. Aug. de doctrina Christia.
5. Augus. de Gene. contra Manichaeos lib. 2.

nam: quae consuetudo, nasceretur, cum dolore reluctandum est consuetudini malae.

1. Lex peccati, est violentia consuetudinis: qua trahitur etiam invitus animus eo merito, quo in eam volens illabitur.

2. Ipsa mutatio consuetudinis, etiam quae utilitate adiuvat, tamen novitate perturbat: quapropter quae utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est.

3. Peccata, quamvis magna et horrida, quantum in consuetudinem venerint, aut parva esse aut nulla creduntur: usque adeo ut non solum non occultanda: verum etiam praedicanda diffamandaque videantur.

4. Vincere consuetudinem dura est pugna.

5. Moles imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima: nec resurgere, nec respirare permittitur, dictum est autem, quatriduanus est. Revera ad istam consuetudinem de qua loquor, quodam progressu pervenit anima: Prima est quasi titillatio delectationis in corde: secunda consensio: tertia factum: quarta consuetudo.

6. Nolite fratres mei contemnere peccata, in quibus forte consuetudinem iam fecisti. Omne enim peccatum consuetudine vilescit: et fit homini quasi nullum fit, obdurvit iam dolorem perdidit, et valde putre est: nec dolet, non pro sano habendum est, sed pro mortuo computandum est. Quando aliquid pungitur et dolet, aut sanum est: aut est in illo spes aliqua sanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur nec dolet, pro mortuo, habendum ac de corpore praecidendum.

7. In his rebus, de quibus nil certi divina statuit scriptura, mos populi Dei et olim instituta maiorum pro lege tenenda sunt: et sicut praevaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinem ecclesiasticarum coercendi sunt.

8. Mos est simul habitantium consensus, qui inveteratus consuetudinem facit.

---

1. Augustinus lib. 2. confessio.
2. Aug. lib. 1. ad Ianuarium.
3. Aug. in Enchirid. cap. 62.
4. Aug. sup. psal. 30.
5. Aug. sup. Matt. homil. 45.
6. Aug. ser. quarta dominica de adventu.
7. Aug. in epi. ad Casulantum et ponitur 11. dist. In his.
8. Augus. de diffinitionibus.

1. Asperam nobis et insuavem virtutum viam nimia facit vitiorum consuetudo: quae si in alteram partem transferatur, invenitur semita levis.

2. Quum culpa in usum venerit, et iam animus, etiam si appetat, debilius resistit: quia quot vicibus prava frequentatione attingitur, quasi tot vinculis ad montem ligatur.

3. Visitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem, conatur et labitur: quia ubi diu sponte persistit, ibi et quum noluerit, coacta cadit.

4. Saepe nonnulli exire a pravis actibus cupiunt: sed quia eorundem actuum pondere premuntur: hinc consuetudinis carcere inclusi a semetipsis exire non possunt.

5. Tenent pravae consuetudines, quae semel coeperunt: atque quotidie duriores existunt: et non nisi cum peccatoris vita finiuntur.

6. Antiquus hostis prius quasi consulens blanda ad animum loquitur: sed quum semel dentem delectationis infixerit, violentia post consuetudinem pene insolubiliter innodatur.

7. Abscidatur ferro acutae compunctionis ulcus inveterata consuetudinis: si est acerbus dolor, leniatur unguento devotionis.

8. Consuetudo est eius quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur et tenetur; quum ea deficit.

9. Consuetudo auctoritati cedat pravum usum, lex et ratio vincat: quum vero nec sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, incuncussa servanda est.

10. Difficile est peccati consuetudinem vincere: pravus usus vix aboletur: assidua consuetudo vitium in naturam convertit. Animus sceleribus astrictus, vix ab eis divelli potest.

11. Graeca narrat historia Alexandrum potentissimum regem orbisque dominatorem in moribus et incessu Leonidis

---

1. Hieronymus epi. ad Celantiam.
2. Greg. lib. 4. mora.
3. Greg. super Evangelia homil 31.
4. Greg. lib. II: moral.
5. Greg. lib. 15. moral.
6. Greg. ibidem.
7. Bernardus super Cant.
8. Isid. lib. 2. etymolog.
9. Isid. in Synonimis lib. 2.
10. Isid. lib. 1. soliloquiorum.
11. Bernar. de templo Salom.. lib. 2.

apedagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus parvulus adhuc fuerat imbutus.

1. Non parvus est labor, ut se aliquis a priori non bona consuetudine reflectat, ac revocet: quoniam quid mos longo tempore confirmatus, vim quodammodo obtinet naturae.

2. Quidam de sapientibus dixit: Bene consuetos pudebit dis-uescere, et iterum. Bona loquamur, transiet sermo in affectum, iuxta illud: Qui non assuescit virtuti, dum invenescit, a vitiis nescit discedere, quando senescit. Et e contra: Quod in iuventute addiscitur, in matura aetate servatur.

3. Consuetudo, quae apud quosdam irrepserat, impedire non debet quominus veritas praevaleat, et vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est, propter quod relicto errore sequamur veritatem scientes quod veritas vincit, veritas valet, et invalescit in aeternum: et vivit, et obtinet in saecula saeculorum.

4. Sic sit ubi homines maiorem vitae partem in tenebris agunt, ut novissimo solem quasi supervacuum fastidiant.

5. Tunc autem consumata est infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent, et desinit esse remedio locus ubi quae fuerant vitia, mores sunt.

6. Diu in istis vitiis iacuimus: evelli difficile est. Non enim inquinati fumus, sed infecti. Non est morbus inter vitia contemnendus: potest adolescentia iniurias ferre, et se adversus morbos contumaciter gerere: ubi vero senectus incubuit, facilius est morborum vitia prohibere, quam impetum regere.

7. Inter causas malorum nostrorum, quibus vivimus ad exempla, nec ratione componimur. Quod si pauci facerent, nolemus imitari: quum plures facere coeperunt, quasi honestius sit: quia frequentius sequimur, et recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est.

8. Educatio et disciplina mores facit: et id sapit unusquisque quod didicit. Itaque bona consuetudo excutere debet, quod mala instruxit, bene docet loqui, bene docet facere.

1. Basilius super illud. *Adolescens iuxta viam suam: et quum se*, etc.
2. Maximus in lib. de Ioan. Baptista.
3. Cyprianus in ser. et ponitur di. 8. dec.
4. Seneca lib. 2. rhetoricae suae.
5. Senec. 28. episto.
6. Senec. 85. epist.
7. Sen. in extrema parte epist.
8. Sen. in lib. de morib.

1. Gravissimum est imperium consuetudinis.

2. Quicquid in excelso fastigio positum est, humili et certa consuetudine quo sit venerabilius, vacuum esse convenit.

Vide etiam in tit. Conversatio. in cap. Devotio. in cap. Homo. in fine. Lascivia. in cap. Lex. in cor. Obstinatio. in cap. Peccatum. in cor. Voluntas. in cor.

CONTEMPLATIO.

3. Contemplatio est illa species, quae rapit omnem animam desiderio se tanto ardentiorem, quando mundiorem: et tanto mundiorem, quando ad spiritualia surgentem, quanto carnalibus desideriis et terrenis affectibus morientem.

4. Qui didicerunt a Domino Iesu Christo mites esse et humiles corde, plus cogitando et orando proficiunt, quam legendo et audiendo.

5. Tuta vita est, in qua nihil sit, quod timeas, quae compensatur mentis placiditate, levatur usu, sustentatur otio, non occupatur alienis molestiis, non urget urbanis discursis.

6. Haec in Iudaea usque hodie perseverat consuetudo, non solum apud nos, sed etiam apud Hebraeos, ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, et patre non habent in terra, nisi solum Deum, totius orbis foveantur ministeriis

7. Mens nostra ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his, quae exterius implicant, studiose subtrahatur. Mens nostra nullo modo ad viam intimae contemplationis rapitur, nisi studiose prius a terrenorum desideriorum tumulum separatur.

8. Nunquam commotioni contemplatio iungitur, nec prevalet mens perturbata conspicere, et quod vix tranquilla valet in se: quia nec solis radius cernitur, quum commotae nubes coeli faciem obducunt: nec turbatus fons respicientis imaginem reddit, tranquillus proprie ostendit: quia quo ciùs unda palpitat, eo, in se species similitudinis obscurat.

---

1. Seneca in proverbiis.
2. Val. Max lib. 2. de memorabilibus dictis.
3. Aug. 1. de Trinitate.
4. Aug. in epist. ad Paulinum.
5. Ambro. in epist. ad Vercellensem Ecclesiam.
6. Hieronymus contra Vigilantiam.
7. Greg. lib. 5. moral.
8. Greg. lib. 5. moral.

1. Contemplari Dei sapientiam non possunt, qui sibi videntur esse sapientes: quia tanto ab eius luce longe sunt, quanto apud semetipsos humiles non sunt: quia in eorum mentibus dum tumor elationis crescit, aciem contemplationis claudit et unde se lucere prae caeteris aestimant, inde se lumine virtutis privant.

2. Perfectus praedicator non est, qui propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter operationis instantiam contemplanda postponit.

3. Contemplativa vita est, charitatem Dei et proximi retinere, et ab exteriori actione quiescere. Soli desiderio conditoris inhaerere, ut nil iam habere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui creatoris animus inardescat.

4. Contemplativa vita merito maior est, quam activa: quia haec in usu praesentis operis laborat, illa vero sopore intimo venturam requiem degustat.

5. Sunt nonnulli qui magis muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum praedicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt, de quo si districte iudicemur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt.

6. Saepe enim qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt; et saepe qui occupati humanis usibus viverent, gladio suae quietis extincti sunt.

7. Saepe misericors Deus, quo suos tenere diligit. Nam et plerunque paterfamilias ad eum laborem servos dirigit, a quo subtiles suspendit, et inde filii vexatione decori sunt, unde servi in pulvere foedantur.

8. Omnis, qui uno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet: quia et cui desiderium terrenum iam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet, et in ipso stat, quia pedem amoris saeculi, quem ponere in terra consueverat, iam a terra suspensum portat.

---

1. Gregorius lib. 18. moralium.
2. Greg. super Ezechielem.
3. Greg. super Ezechielem.
4. Greg. super Ezechielem.
5. Greg. in quadam epist.
6. Greg. lib. 6. moral.
7. Greg. lib. 25. mora.
8. Greg. super Ezechielem homil. 2. extrema parte.

1. Quum contemplationis arcem aliqui tenere desiderant, prius se in campo per exercitium operis probent, ut solicite scient, si nulla iam mala proximis irrogant, si irrogata a proximis aequanimiter portant: si obiectis bonis temporalibus, nequaquam mens laetitia solvitur: si subtractis non nimio moerore sauciantur: aut deinde perpendant si quum ad semetipsos introrsus redeunt, in eo quam spiritualia rimantur, nequaquam secum rerum corporalium umbris trahunt, vel fortasse tractas manu discretionis abigunt.

2. Sine contemplativa vita intrare possunt ad coelestem patriam, qui bona, quae possunt operari non negligunt: sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari, quae possunt.

3. Noli nimis insistere oculis contemplationis: quia meliora sunt verba praedicationis, nam et si Rachel formosior, Lia tamen foecundior est.

4. Felix domus et beata semper congregatio, ubi de Maria Martha semper conqueritur: nam Mariam Marthae aemulari indignum prorsus est.

5. Tria sunt, quae oculum intelligentiae confundunt, atque contemplationem veri luminis excludunt, scilicet tenebrae peccatorum, recordatio eorundem peccatorum, et cura terrenorum actuum. Contra triplicem morbum triplex remedium est. Nam primus editur per confessionem: secundus per orationem, tertius per quietem.

6. Utilius est per semplicem actionem ire ad vitam aeternam, quam per contemplationis errorem mitti in gehennam. Multos enim Deus ex carnalibus sua gratia visitat, et ad contemplationis fastigium elevat, multosque a contemplatione iusto iudicio deserit, et lapsos in terrenis operibus derelinquit. Loth enim in perversa civitate iustus fuit, et in monte peccavit.

7. Qui prius in activa vita proficit, bene ad contemplationem conscendit, merito enim in ista extollitur, qui in illa utilis invenitur.

---

1. Gregorius 6. moralium.
2. Greg. hom. 3. super Ezechielem.
3. Ber. super cantica ser. 9.
4. Ber. in quadam epist.
5. Ber. de consideratione ad Eugenium.
6. Isid. de summo bono lib. 3.
7. Isid. de summo bono. lib. 3.

1. Activa vita est, panem esurienti tribuere, verba sapientiae nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quae singulis quibusque expediant dispensare, et commissis nobis qualiter subsistere valeant providere.

2. Nemo potest eorum, qui delectantur praesentibus et caducis, caelestia ac spiritualia contueri, quum vero ista contempserit, et velut umbram haec ac pulverem duxerit, velocius ad illam perveniet. Nam et apud homines hic mos est, ut tunc thesauros suos, reconditasque divitias patefaciant filiis suis, quum eos adultos iam viderint, et puerilis lasciviae vitia respuisse.

3. Habet activa profectum, contemplativa fastigium, haec facit sanctum, illa perfectum, huius vitae est nulli prorsus iniurias irrogare: illius irrogatas aequanimiter sustinere.

4. Iste activus, qui suscipiendo peregrinum, vestiendo nudum, gubernando subiectum, edimendo captivum, tuendo violenter oppressum, iugiter se ab omnibus iniquitatibus suis emaculat, et vitam suam bonorum parum fructibus ditat.

5. Ille contemplativus, qui facultatibus suis in usus pauperum distributis, simul se expoliavit mundo proiecit: et seipsum Christo devota mente restituit.

6. Activa vita habet solicitum cursum: contemplativa gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in illa percipitur. Haec facit pulsare bonorum operum velut quibusdam manibus ianuam: ista vocat consummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

7. Quis enim nescit, quod sicut otium studiosum a carnalibus, ineffabilem suavitatem sapientiae coelestis infundit otioso, ita spiritualis occupatio laborum sanctorum multiplices affert fructus humanae societatis occupatio? Itineribus quidem diversis incedunt, sed ad unam patriam tendunt, et ad unum regnum disparibus militantes officiis, Christo rege omnium vocante perveniunt.

---

1. Beda super illud Lucae, *Intravit Jesus quoddam castellum*, etc.
2. Chryso. in lib. de compunctione cordis.
3. Prosp. lib. 1. de vita contemplativa.
4. Prosp. ibidem.
5. Prosp. ibidem.
6. Prosp. ibidem.
7. Prosp. lib. 3. de vita contemplativa.

1. Tria sunt genera meditationum. Unum in creaturis: unum in scripturis: unum in moribus. Primum surgit ex admiratione, secundum ex lectione: tertium ex circumspectione. Admiratio generat quaestionem, quaestio investigationem, investigatio inventionem. Lectio ad cognoscendam veritatem, materia ministrat, meditatio comptat, oratio sublevat, operatio componit, et contemplatio in ipsa exultat.

2. Circumspectio in moribus duplici consideratione discurrit intus et foris, foris ad famam, intus ad conscientiam, ut quid deceat, deceat ad exemplum, expediat ad meritum, nobis ad vitium, proximis ad exemplum.

3. Cogitatio vaga incessu semper huc et illuc divertit: sed meditatio destinata promotione semper in ulteriora tendit, contemplatio autem est libera mentis perspicacia, in sapientiae speculo cum admonitione suspensa. Meditationis est perscrutari occulta, contemplationis est, admirari perspicua.

Vide etiam in tit. Amor, in cap. Caro, in fine. Consideratio, in cor. Iudex, in cor. Iustitia, in fine. Meritum, in cap. Parentes, in fine. Perfectio, in cor. Religio, in cap. Solicitudo, in cor. Solitudo, et tentatio, in fine.

CONTEMPTUS.

4. Sedulo monendi sunt scholastici ut humilitate induti Christiana discunt non contemnere, quos cognoverint morum vitia, quam verborum amplius devitare; qua licet per ignorantiam grammaticae artis, aliquid vitiosum proferant presbyteri vel episcopi, non tamen ideo a scholasticis sunt despiciendi, sed cordi casto praelatorum, linguam exercitatam scholastici praeferre non audeant: quam etiam proferre consueverant. Morum enim vitia magis, quam verborum sunt praecavenda.

5. Omnia contemnit, qui, non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere contemnit.

6. Sicut solet generari ex assiduitate contemptus: sic attendit ex ipsa raritate devotio.

---

1. Hugo. in meditationibus suis.
2. Hugo. ibidem.
3. Hugo. in lib. de arca mystica.
4. Aug. de modo catechizandi rudes lib. 29
5. Aug. ibidem.
6. Ambrosius in quodam ser.

1. Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt.

2. Facile est viro opes contemnere, pecuniam dissipare, et proiicere, quae in momento et perdi et inveniri potest. Nam facile obiicitur, quod extrinsecus haeret, hoc fecit Socrates, Thebanus Antistenes, fecerunt plurimi philosophi, quos vitiosissimos legimus.

3. Quod enim sumus, hodie novimus: quid autem post paulum esse possumus, nescimus, hi vero, quo fortasse despicimus, et tarde possunt incipere, et tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Timendum itaque est, ne etiam nobis stantibus irridetur quamvis stare iam non novit, qui non stantem novit irridere.

4. Super altitudines terrae sustollitur: etiam ipsa, quae gloriosa praesentis videntur saeculi, per mentis despectum calcat.

5. Pulchre a conditis subtrahunt: qui in ipsum auctorem pulchritudinis cordis passibus tendunt.

6. Si reum regiae maiestatis, quamvis humanis legibus capite plecti sancitum est, quis finis contemnentium divinam omnipotentiam erit.

7. Contemne divitias et eris locuples, contemne gloria, et eris gloriosus: contemne supplicia inimicorum, et tunc eos superabis, contemne remissionem, et quietem, et tunc eam recipies.

8. Intollerabilis resposcere numos et contemnere. Indixisti pecuniae odium, hoc professus es, hanc personam induisti: agenda est. Iniquissimum est, te pecuniam sub gloria egestatis acquirere.

9. Paupertati domum aperire, voluptates tenere sub fraeno, meditari vel laetari de dolorum patientia, haec qui apud se versat, in magno gaudio est, sed parum blando.

---

1. Hieronymus in epist. ad Latam.
2. Hie. in ep. ad Pamachium.
3. Greg. lib. 25. moralium.
4. Greg. in registro super illud: *Sostollam te super altitudines terrae.*
5. Greg. in moralib. lib. 3.
6. Bern. sup. cant.
7. Chry. super ep. ad Haebraeos ser. 25.
8. Senec. lib. 2. de beneficiis.
9. Sen. 22. epi.

1. Facile contemnit omnia, quam ad contemptum sui venit. Vis ergo habere omnia, contemne omnia.

2. Insuperabili loco stat animus, qui externa deservit. Inexpugnabilis est, quem multis machinis lacessitum fortuna non transfixit, nunquam maior est, quam ubi aliena disposuit, et fecit sibi pacem, nil timendo divitias, nil concupiscendo.

3. Fabricius Pyrrhi regis aurum repulit, maiusque regno iudicavit, regias opes posse contemnere.

4. Nondum felix es, si non te turba deriseris. Si beatus vis esse, cogita hoc, primum contemnere, et ab aliis contemni.

5. Gravius est contemni quam stultitia percuti.

6. Sunt plurimi, qui multa verbis non re contemnante, sed ipsa quae spernunt, clam furantur.

Vide etiam in tit. Anima. in cap. Avaritia. in fine. Clericus, Consuetudo. in cap. Contemplatio. in fine. Contritio, Convitium, Cupiditas in cor. Divitiae per totum. Gloria bona. in cap. Gloria vana, Honor in cor. Magnanimitas in cap. Mandatum, in cap. Munus. in cap. Nobilitas, Relinquere studium in cap. Virginitas in fine. Vita, Christus. in cor.

CONTRITIO.

7. Alia est compunctio sive contritio, quae per amorem nascitur, alia quae per timorem, quia aliud est supplicia fugere, aliud praemia desiderare.

8. Saepe quod torpentes latuit, flentibus innotescit, et afflicta mens certius invenit malum, quod fecerat, et reatum suum cuius secura non meminit, hunc in se commoto depraehendit.

9. Qui nescit lugere, quod gravat, non valet proferre, quod sublevat. Vis conpunctionis poros cordis aperit, et pennas virtuum fundit, quumque se studiose mens de pigra vetustata redarguit, alacri novitate iuvenescit.

---

1. Seneca ep. 85.
2. Sen. 83. ep.
3. Sen. 3. de beneficiis.
4. Sen. in lib. de morib.
5. Sen. in proverbiis.
6. Sen. ibidem.
7. Greg. lib. 8. mora.
8. Greg. ibidem
9. Greg. 21. mo.

1. Quo uberius culpa fletur, eo altior cognitio veritatis attingitur, quia ad videndum internum lumen polluta dudum conscientia lachrymis baptizata renovatur.

2. Sola compunctio est, quae facit animam horrescere purpuram, desiderare cilitium, amare lachrymas, fugere risum.

3. Contritio est humilitas cordis, vera compunctio, magna agere, et humilia loqui, iuste operari, et super peccatis timere, ac tremere.

4. Gemitus dictus geminatus luctus, quem merito fideles appetunt, quoniam diligentes consolatur, poenitentes emundat, diabolum effugat, Christo conciliat, amaritudo dulcis; lachrymae felices, salutaris afflictio.

5. Dominus nescit differre, quem compuncto corde sibi senserit supplicare.

6. Contritio, est gemebundi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarum eruptione testificans.

7. Contritio, est compunctio animi cum lachrymis, oriens ex recordatione peccati, et timore iudicii.

8. Argumentum est in melius translati animi, quod vitia sua, quae adhuc ignorabat, videt. Quibusdam aegris gratulatio, est, quum ipsi aegros se esse sensere.

9. Magna pars bonitatis est, velle fieri bonum.

10. Sciat se culpabiliter durum et dure culpabilem, quam corporalem amici sui mortem deplorat, et spiritualem animae suae mortem non deflet.

Vide etiam in tit. Delitiae. in cor. Devotio. in cor. Lachryma per totum. Peccatum. in cor. Poenitentia per totum.

CONVERSATIO.

11. In diversis observationibus nulla disciplina melior gravi et prudenti Christiano: nisi ut eo modo agat, quo agere viderit

---

1. Gregorius 27. moralium.
2. Chry. in lib. de compunctione cordis.
3. Chry. ibidem.
4. Cassianus super psal. 6. *Laboravi in gemitu meo* etc.
5. Cas. super illud ps. *Addo cum tribulatione.*
6. Hugo. de vita monachorum
7. Hugo. ibidem.
8. Sen. ep. 8.
9. Sen. 5. epi.
10. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
11. Aug. de doctrina Christiana.

ecclesiam, ad quam forte devenerit ad discendum, quod opus est.

1. Quisque rebus praetereuntibus strictis utitur quam sese habent mores eorum cum quibus vivit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis utitur, ut metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In ossibus eum talibus non usus rerum: sed libido in culpa est.

2. Magis mores commendant statum, quam status mores, etenim quo status inferior, eo virtus eminentior.

3. Semper in comitatu tuo graves foeminas hebeas: mores enim et studia dominarum plerunque ex ancillarum et comitantium moribus iudicantur: qualis enim quaeque sit, talium consortio delectatur.

4. Falsus rumor cito opprimitur, et vita posterior iudicat de priori. Raro invenies qui ita irreprehensibilem vitam suam velint, ut non reprehendant alienam.

5. Pro signo sunt interioris hominis verba erumpentia, quomodo libidinosum, quam celat verba et vitia callide, interdum turpis sermo demonstrat, minoribus in maiora monstrantur. Vultuque et oculis dissimulari non potest conscientia, dum luxuriosa et lasciva mens lucet in facie, et secreta cordis motu corporis et gestibus indicat.

6. Non valde laudabile est bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut non gravioris culpae est inter bonos bonum non esse: ita immensi est perconii, bonum est inter malos extitisse.

7. Sit in gestu tuo gravitas, in motu simplicitas, in incessu honestas, nihil dedecoris, nihil lasciviae, nihil petulantiae, nihil insolentiae, nihil levitatis in tuo incessu adpareat, animus enim in corporis gestu adparet, et species corporis, simulachrum est mentis, figuraque probitatis.

---

1. Aug: lib. 3. de doctrina Christiana: Et ponitur 41. dist.
2. Ambrosius in quadam epi.
3. Hieronymus in ep. ad Demetriadem.
4. Hie. in quadam epist.
5. Hie. super 12: prophetas, lib. 2. super illud. Ezechielis: *Fili hominis*, etc.
6. Gregorius 1. mo. super illud: *Vir erat in terra* etc.
7. Isid 2. lib: soliloquiorum.

1. Sancta conversatio confundit inimicum, aedificat proximum, glorificat Deum.

2. Philosophus sic inter hostes vivendum censuit, tamquam inter amicos, ac si in mediis hostibus viveret.

3. Cor hominum de operum ostendit qualitate, et formas mentium species detegit actionum.

4. Quod potest redimi, non timetur: esse iam inter nocentes innoxium, crimen est malos quisquis non imitatur, offendit: consensere iura peccatis, et coepit licitum esse quum publicum est.

5. Disciplina, conversatio bona et honesta, cui parum est, non malum facere: sed stude etiam in his quae bene agis, irreprehensibilis adparere.

6. Disciplina honestae conversationis ex quatuor perpendi potest ex gestu, motu, affatu et convictu. Gestus autem reprehensibilis est, si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus, aut citatus. Mollis significat lasciviam, dissolutus negligentiam, tardus pigritiam, citatus sive impetuosus inconstantiam.

7. Gestus hominis in omni actu debet esse gratiosus, sine mollitie: quietus sine dissolutione: gravis, sine tarditate: alacer, sine inquietudine, maturus, sine protervia, et sine turbulentia severus.

8. Temperanda est, etiam facies et modificanda in gessu suo, ita ut nec proterve exasperetur, nec molliter dissolvatur, sed semper habeat rigidam dulcedinem, et dulcem, rigorem, secundum illud Ecclesiastici XIX. *Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus*. Amictus corporis, et risus dentium, et incessus hominis, enunciant de illo qualis sit: quia per illud quod foris sive bene, sive male agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patenter iudicatur.

9. In motu corporis cavendum est, ne in tardationibus adeo

---

1. Isidorus. in lib. 2. soliloquiorum.
2. Chry. lib. 3. de vestigiis philo.
3. Leo. pa. in quod ser.
4. Cyprianus epi. 2.
5. Hugo in lib. de disciplina monachorum.
6. Hug. ibidem.
7. Hug. ibidem.
8. Hug. ibidem.
9. Hug. ibidem.

molli gressu utamur, ut pomparum ferculis similes esse videamur, aut in festinationibus non suscipiamus nimias celeritates: quae fuerint, anhelitus moventur, quae signa sunt inconstantis animi.

1. Quod enim inordinati motus corporis dissolutionem iudicent mentis, probatur testimonio Salomonis, qui dicit : *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur dolum, et in omni tempore iurgia seminat, quia, quum mens interius a custodia sua solvitur, membra foris ad omnem actum inordinata commoventur, et velut corpus paralytici motum quidem habet: sed officia membrorum in suis actionibus servare non valet.*

2. In affectu sine locutione disciplina honestae conversationis attenditur: in qua quinque res sunt observandae : hoc est quid, cui,quo, quando, et ubi,dicatur.Quid,ut nunquam in sermonibus otiosa adhibentur, otiosa autem sunt, quae sunt aut nociva, aut inhonesta, aut inutilia. Inutilia autem sunt, quae nec loquentibus prosunt. Inhonesta sunt, quae vel illius, qui loquitur, vel de quo loquitur, dignitati non conveniunt. Nociva autem sunt, quae suis suasionibus animos auditorum ad errorem sive pravitatem inducunt.

3. Cui. Primo consideret an propter se, vel propter illum loquatur. Si propter se, videat ut ille talis sit, de cuius colloquio utilitas ei provenire possit. Si propter illum loquitur, caveat ne talis sit ille, qui vel sua exhortatione non indigeat, vel ita etiam in malo sit obstinatus, ut exhortatione, alterius corrigi se non permittat. Si ergo sic est, nunquam nisi ad nostram vel aliorum eruditionem loqui debemus.

4. Quomodo. Exhortemur ad constantiam timidos, ad timorem superbos, ad frugalitatem prodigos, ad liberalitatem avaros, ad humanitatem parcos, ad parcitatem gulosos, ad consilium temerarios, ad silentium verbosos, ad verbum exhortationis tacitos, ab mansuetudinem impatientes, ad indulgentiam crudeles, ad verecundiam procaces, ad quietem praecipites, ad prudentiam incautos, et omnino quicquid dicere volumus, ex ipsa prius nostri sermonis qualitate colligamus.

---

1. Hugo. de disciplina monachorum.
2. Hug. ibidem.
3. Hug. ibidem.
4. Hug. ibidem.

1. Ubi. Quaedam enim sunt loca in quibus silentium est servandum, quaedam in quibus intelligentia et ex ratione scripturarum collationes, cum disciplina tamen et reverentia, hoc est, sine contentione et clamore verborum haberi possunt, quaedam in quibus pro instructione morum verba habenda sunt, quaedam, in quibus magis loquendi licentia laxatur ita ut non solum de spiritualibus, sed etiam de exteriorum dispositione et provisione sermones admittantur. Loca autem in quibus vana et superflua dici debeant, invenire non possum.

2. Quando. Est enim tempus, quando aliquid est dicendum, nullum vero tempus enim tacendi debet praecedere tempus loquendi, propterea enim ait Salomon, *tempus loquendi, et tempus tacendi,* et tempus loquendi, quia prius per silenlentium, tempus tacendi discitur, quod postea per verbum tempore loquendi profertur. Sapiens enim aeque cavet, vel ne tempore quando loqui debet, per negligentiam sileat: vel ne in omni tempore, quando loqui licet, per licentiam concessam in multiloquium cadat. Recte ergo tempus loquendi discernitur: si homo non semper quando loqui debet, sileat, nec semper, quando licet, loquatur.

3. Modus autem loquendi in tribus consistit, scilicet quo gestu, quo sono et significatione aliquid dicatur. Disciplina enim iubet, ut loquentis sit gestus modestus, et humilis, sonus demissus et suavis, significatio verax et dulcis.

4. In convictu sive comestione disciplina honestae conversationis attenditur, scilicet in seipso, et in suo cibo. In seipso tripliciter, scilicet in disciplina tacendi, videndi, sese continendi, ut scilicet linguam suam a loquacitate restringat, oculos suos a circumspectione cohibeat: et ut caetera membra omnia cum modestia et quiete contineat.

5. Non sicut quidam faciunt, qui quum ad edendum assederint, inquieta quadam agitatione membrorum intemperantiam animi sui designant, caput excutiunt, brachia exerunt, manus in altum expandunt, et non sine magna turpitudine quasi totum epulum sit absorpturi, ingentes quosdam conatus et gestus satis indecoros ostendunt, in uno loco sedentes, oculis et

---

1. Hugo de disciplina monachorum.
2. Hug. ibidem.
3. Hug. ibidem.
4. Hug. ibidem.
5. Hug. ibidem.

manibus quae prope et longe sunt omnia circumcurrunt, simul panes commedunt, vinum in calices effundunt, discos in gyrum circumducunt, et velut rex super obsessam civitatem assultum facturus, dubitant, unde primum expugnationem aggrediantur, dum simul in omni tempore irruptionem facere concupiscunt.

1. Disciplina honestae conversationis in suo cibo debet quis observare, videlicet quid, quantum, quo cibo sumere debeat. Quid, ut scilicet non nimis pretiosa et delicata expetat: nec nimis rara et insolita requirat: nec nimis accurate et laute praeparata concupiscat. In primo luxus arguitur: in secundo curiositas ostenditur: in tertio superstitio notatur.

2. Quantum, cuius mensura haec mihi esse videtur, ut neque contra honestatem, neque supra necessitatem sumatur. Non omnis vendet idem sapit alius plus, alius minus. Ergo ille, cui parum sufficit, magis superfluitatem caveat, ille vero cui multum opus est, magis ad honestatem attendat: quia neque ille, nisi temperantiae metas transierit, ad turpitudinem veniet: neque iste, nisi prius honestatis oblitus fuerit, in superfluitatem impinget.

3. Quomodo, hoc est quam munde et quam temperate. Quidam enim bibentes digitos mediotenus poculis immergunt: alii unctas manus ad vestimenta sua dant, rursus ad cibaria tractanda redeunt. Alii undis articulis vice cochlearis olera sua piscantur, ita ut in eodem iure manus ablutionem, et venter refectionem quaerere videatur. Alii reliquas dentium suorum offas facturi in poculis demergunt.

4. Haec dicentibus erubescenda essent, si a facientibus praesumpta non fuissent: sed nescit aliquando impudentia erubescere, nisi fuerit manifeste confusa. Nunc autem sustineat in audiendo verecundiam, qui noluit in faciendo habere disciplinam.

5. Omnia omnium rerum si bene observentur indicia sunt et argumentum morum ex minimis poteris cognosere impudicum, et incessus ostendit et manus mora, et interdum respon-

---

1. Hugo de disciplina monachorum.
2. Hug. ibi.
3. Hug. ibi.
4. Hug. ibi.
5. Seneca 53. epist.

sum, et relatus ad caput digitus et flexus oculorum. Improbum et insanum risus, vultus, habitusque demonstrat.

1. Quemadmodum sapienti viro incessus modestior convenit: ita oratio pressa, non audax: summa ergo summarum haec erit tardiloquum te esse iubeo.

2. Barbarismus est morum, sermo iucundus, et animus dolosus, domi quidam se contrahunt, foris dilatant: et extendunt. Vitium est haec diversitas, et signum vacillantis animi et nondum habentis tenorem suum.

3. Non magis utilitati est ager cum reditibus amplius, quam vicinus aequalis cum moribus bonis. Sit tibi erga singulos falsilibra sermonis, ut te blandum pueri, comitem iuvenes, graves senem metiantur.

4. Nulla res magis animos induit honestos, et in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quam bonorum vivorum conversatio, paulatim enim descendit in pectora, et vim praeceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri.

5. Id agamus, ut meliorem vitam sequamur quam vulgus, non ut contrariam, alioquin, quos emendare volumus, fugamus a nobis, et avertimus.

6. Si quid in aliquibus ex sordida conversatione servile est, honestorum convictus excutiet.

7. Tunc felicem te esse iudica quum poteris in publico vivere, quum te parietes tui tegent, non abscondent, quos plerumque nobis circumdatos iudicamus, non ut tutius vivamus: sed ut peccemus occultius. Rem dicam ex qua mores nostros aestimes. Vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere. Ianitores conscientia opposuit, non superbia. Sic vivimus ut deprehendi, sit subito aspici se.

8. Ita vive, ut nihil tibi committas, nisi quod committere etiam inimico tuo possis.

9. Sic certe vivendum est tanquam in conspectu vivamus,

---

1. Seneca 53. ipist.
2. Sen. in epist. 53.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ipist. 5.
5. Sen. 5. epi.
6. Sen. 35. epi.
7. Sen. 42. epi.
8. Sen. 3. epist.
9. Sen. 83. epist.

sic cogitandum tanquam aliquis in pectus intuitum trahere possit. Quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum, quum nihil Deo clausum est?

1. Salutare est non conversari dissimilibus et diversa cupientibus. Turba etsi non mutat te, impedit tamen, multum autem nocet etiam qui moritur. In vita alter alterum trudimus quomodo autem rovocari possunt ad salutem, quos nemo retinet: populus impellit?

2. Hic modus mihi placet, temperetur vita inter bonos mores et publicos, suscipiant omnes vitam nostram, sed agnoscant. Quid? ergo eadem faciamus quae caeteri: nil inter nos et illos intererit? Plurimum dissimiles nos vulgo sciat, qui inspexerit propius, non conturbabit sapiens publicos mores, nec populum in se novitate vitae convertet.

3. Sic cum inferiore vivas, quemadmodnm superiorem tecum vivere velis.

4. Omnes tibi pares facies, inferiores superbiendo non contemnas, superiores recte vivendo non timeas. In reddenda officiositate neque exactor, neque negligens appareas. Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus aequus. Severior est iudicio, quam sermone, et vita, quam vultu, clementiae cultor, clemens ultor, sevitiae detestator, famae bonae neque suae seminator, neque alienae invidus, rumoribus, criminibus, suspicionibus minime credulus: sed malignis potius, qui per speciem simplicitatis aliquibus surrepserint, oppositissimus: ad iram tardus, ad misericordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis cautus, occultator virtutum sicut alii vitiorum, vanae gloriae contemptor, et bonorum, quibus praeditus es, non acerbus exactor, nullius imprudentiam despicias, rari sermonis ipse, loquentium patiens: severus severis, sed hilaris non aspernans.

5. Si tempus iocos exigit, hos quoque cum dignitate sapientiae gere, ut te nec gravet quisquam tanquam asperum, nec contemnat tanqnam vilem non erit tibi scurrili, sed grata urbanitas Sales tui sine dente sint, ioci sine vilitate, risus sine cachinnatione, vox sine clamore, incessus sine tumultu, quies

---

1. Sen. 82. epist.
2. Sen. epist. 13.
3. Sen. 97. epist.
4. Sen. de quatuor virtutibus.
5. Sen. ibidem.

tibi non desidia erit, et quum ab aliis luditur, tu sancti honestique aliquid tractabis.

1. Cum quidam stolidus audiente Pythagora diceret, malle cum mulieribus esse, quam cum philosophis conversari, et sues, inquit, in caeno libentius quam in pura aquá versantur

Vide etiam in tit. Conscientia in cor. Consuetudo in cap. Contemplatio in cap. Disciplina et doctrina in cap. Ex cusatio in cor. Exemplum in cor. Innocentia, Ordo in cor. Sanctitas in fine. Societas, et solitudo per totum.

CONVERSIO.

2. Ut sit homo aliquid, convertat se ad illum, a quo creatus est, recedendo eum si frigescit, accedendo fervesçit, recedendo tenebrescit, accedendo clarescit, a quo enim habet, ut sit apud illum, habet ut bene sit. Ergo qui vult simul esse cum Deo, non ab illo recedat, sed ad illum accedat.

3. Cum inhaesero tibi ex omni me, nusquam erit dolor et labor, et viva erit vita mea tota plena te. Nunc autem quem tui imples, sublevas eum, et quia tui plenus non sum, ideo mihi oneri sum.

4. Scio quia male mihi est praeter te, non solum extra me, sed in meipso, et omnis copia, quae Deus meus non est, egestas mihi est.

5. Conferamus nos ad te, et bene nobis, quia dimisimus te, dimisisti nos nobis.

6. Ovis perdita nunquam reverteretur, nisi pii pastoris materiam consequeretur.

7. Quaeramus lapidem quo percutiatur incredulus et percussus quassetur, quassatus comminuatur, comminutus in pulverem convertatur, conversus in pulverem compluatur, complutus feratur, satus faciat fructuum, non quod igne consumatur, sed quod horreo condatur.

8. Si aurum tibi offeram: non mihi dicis, cras veniam: sed

---

1. Val. Max. lib. 7. de memorabilibus dictis.
2. Augustinus super psal. 70.
3. Aug. 10. lib. confes.
4. Aug. 14. lib. confes.
5. Aug. de verbis domini, ser. 4.
6. Aug. in ser.
7. Aug. contra quinque haeres.
8. Ambrosius in sermone de elemosyna et ieiunio.

iam exigis, nemo differt, nemo excusat, redemptio animae permittitur et nemo festinat.

1. Nunquam est sera conversio. Latro de cruce transiit ad paradisum.

2. Tres modi sunt conversorum, inchoatio, medietas atque perfectio. In inchoatione autem inveniuntur blandimenta dulcedinis, in medio tempore certamina tentationis, ad extremum vero perfectio plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiunt quae consolentur: postmodum amara quae exerceant, et tunc demum suavia atque sublimia quae confirment.

3. Vitam uniuscuiusque conversi et inchoatio blanda permulcet, et aspera medietas probat, et plena post perfectionem roborat.

4. Cum Pharao dimisisset populum, non eos duxit dominus per viam terrae Philistheim, quae vicina est: reputáns ne forte poeniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverterentur in Aegyptum. Ex Aegypto itaque exeuntibus e vicino bello subtrahuntur: quia derelinquentibus seculum quaedam prius tranquillitas ostenditur, ne in ipsa sua teneritudine atque inchoatione turbati atque territi redeant ad id, quod evaserunt. Prius ergo suavitatem sentiunt, securi prius pacis quiete nutriuntur, post cognitam vero dulcedinem tanto iam tollerabilius tentationum certamina sustinent, quanto altius in Deo cognovere quod amant.

5. Plerumqne conversus quisque talibus tentationum stimulis agitatur, qualibus ante conversionis gratiam, nunquam pulsatum se esse reminiscitur: non quia túnc haec tentationis radix deerat, sed quia non apparebat.

6. Ferrum de terra tollitur, quum fortis pugnator ecclesiae a terrena sua conversatione separatur. Non ergo in eo debet despicit quicquid fuit, quia iam coeperit esse quod non fuit.

7. Lapis solutus calore in aes vertitur, quando dura mens superni amoris igne liquefacta, ad veram fortitudinem commutatur, ut, peccator qui prius insensibilis extiterat, postmodum per auctoritatem fortis, et per praedicationem sonorus fiat.

---

1. Hieronymus in epist. ad Laet.
2. Gregorius 24. moral.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. ibidem.
5. Greg. ibidem.
6. Greg. 16. moral.
7. Greg. lib. 16. moral.

1. A regione nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando discessimus, sed ad eam necesse est, flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam ergo viam ad regionem nostram regredimur, quoniam qui a paradisi gaudiis per delectationem recessimus, ad haec per lamenta revocamur.

2. Maius de peccatore converso quam de iusto stante gaudium fit in coelo: quia et dux in praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter peremit, quam illum, qui nunquam terga praebuit et nunquam aliquid fortiter fecit. Sic agricola illam amplius terram amat, quae post spinas, ubere fruges profert, quam eam, quae nunquam spinas habuit, et nunquam fertilem messem produxit.

3. Prima vigilia est pueritia, secunda adolescentia, tertia senectus, Qui ergo in prima vigilia vigilare noluit, secundam custodiat: ut qui converti a pravitatibus suis in pueritia neglexit, ad vias vitae saltem tempore iuventutis evigilet: et quid ad vias vitae iuventutis tempore non evigilat, saltem in senectute resipiscat. Nam quos diu, ut convertantur, tollerat: non conversos durius damnat.

4. Convertimini ad me in toto corde vestro. Corporis conversio, si sola fuerit, erit nulla forma, siquidem conversionis est, non veritas vacuam virtutem gerens et speciem pietatis.

5. Dico omnes ignorare Deum, qui nolunt converti ad eum. Neque enim ob aliud procul dubio renuunt, nisi quia gravem et severum imaginantur, qui pius est: ferum et terribilem, qui amabilis est, et mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum pro eo, quod non est ipse.

6. Solet inter primordia conversionis acrius insurgere tentatio pravae consuetudinis, et vix possunt extingui iacula ignita diaboli.

7. Primordia conversorum blandi refovenda sunt modis, ne, si ab asperitate incipiant, exterriti ad priores lapsus re-

---

1. Greg. hom. 10. super illud Matth. *Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iudae.*
2. Greg. hom. 34. super evang.
3. Greg. tractans illud hom. *Et si in secunda et si in tertia.*
4. Bernardus super cantica sermone 30.
5. Ber. super cantica.
6. Ber. super cantica.
7. Isid. lib. 3. de summo bono cap. 8.

currant. Qui enim conversum sine lacnitate erudit: exasperare potius quam corrigere novit.

1. Vitia ante conversionem quasi pacem in homine habent, quando autem expelluntur, acriore virtute consurgunt.

2. Utile est Dei servo post conversionem tentari, quatenus a torpore negligentiae solicitantibus vitiis ad virtutem animum per exercitium praeparet vitiorum.

3. Multos remissa conversio in pristinos errores reducit, ac vivendi tempore resolvit.

4. Valet interdum conversis pro animae salute mutatio loci, plerumque enim dum mutatur locus, mutatur mentis affectus. Congruum est enim inde etiam corporaliter evelli, ubi quisque illecebris deservivit. Nam locus ubi quisque prave vixit, hic aspectui mentis opponit, quod semper ibi cogitavit vel gessit.

5. In illa aetate qua flavescunt crines, caro nitescit eburnea, oculorum gemmis facies rosea decoratur, valetudo corpori vires subministrat, iuvenilis aetas longioris vitae spatium repremittit: quoniam viget ratio, vigent etiam corporis sensus, visus acutior, auditus propţior, incessus rectior, vultus iucundior, qui in hac aetate se domant et Deo se sociant, praemium Ioannis expectant.

6. Tales offerunt hostiam viventem, Deo placentem immaculatam, non aure, non oculo, non pede, non cauda carentem. Audiat hoc senum sera conversio, quibus ex defectu senectutis aures obturantur, oculi turbantur, et ut cuncta breviter perstringam, ipsi in se per se deficiunt. Hi non offerunt agnum immaculatum: sed, ut ita dicam, porcum curtatum. Sicut enim porcus in immunditiis: sic senes iacuit in vitiis; et sicut porcus siliquis pascit, sic senex fabulis, et rumoribus delectatur.

7. Non locorum mutatio, sed conversio sensuum adversa depellit, moerores fugat; desperationes abiicit, excludit angustias, et intra domicilium sinceri pectoris laetitiae divinae aeternam praeparat mansionem.

---

1. Isidorus de summo bono cap. 9.
2. Isid. ibidem.
3. Isid. lib. de sum. bono cap. 10.
4. Isid. ibidem.
5. Hugo de claustro animae lib. 3. cap. 10.
6. Hugo ibidem.
7. Pet. Rabanus sermone 46.

1. Interim cum Hierosolomytanis habitat Iebusaeus: Interim in horto patrisfamilias simul sunt saliunca et abies, urtica et myrtus. In grege Iacob animalia alba et nigra, agni et haedi, in rete Petri pisces boni et mali. In arca Noe animalia munda et immunda. In agro domini lilia inter spinas, zizania inter spicas. In area domini granum cum palea. In cella Christi vinum cum agresta, oleum cum amurca. Nostrum non est quenquam iudicare. Novit enim dominus, qui sunt eius, quique futuri sunt. Primi novissimi, et novissimi primi. Nos enim praecedere potest ad vitam, quem novissimum reputamus.

Vide etiam in tit. Anima in fine. Beatitudo in cor. Consuetudo in cor. Creatio in cor. Error. Homo. in cap. Meritum in fine. Mirericordia in cor. Oratio in cap. Poenitentia per totum. Reconciliatio in cap. Religio in cap. et in fine. Relinquere, Recidivatio in cap. Simplicitas in cor. Voluntas in cap.

CONVITIUM.

2. Si utilitate proximi moveor in laudibus meis: cur minus moveor, si quisquam ab aliis, iniuste vituperetur, quam si ego? cur ergo contumelia magis madeor, quae in me, quam in alium eadem iniquitate coram me iacitur?

3. Si non autem solam percutit iracundia criminantis, verum etiam conscientiam mordet veritas criminis: quid mihi prodest, si me continuis laudibus praeconium, nec convulnerat convicianti s opprobrium.

4. Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat, leviter transit, sed graviter urit: leviter animum penetrat, sed non leviter exit: leviter profert, sed non leviter revocatur. Facile volat: ideo facile charitatem violat. Tenerum membrum lingua, attamem vix teneri potest, substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum et validum invenitur: tenuis est et lata, ideo aptissimum evacuandis sordibus instrumentum.

5. Nihil saevius, nihil violentius amaris asperisque sermo-

---

1. Pet. Rabanus in quadam epist.
2. Augustinus 10. lib. confessionum.
3. Aug. contra Petinum lib. 3.
4. Bernardus in quodam sermone.
5. Valer. Max. in epist.

nibus, quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius proferuntur.

1. Invenimus multos aliquoties uno atque eodem sermone dulcibus verbis venena miscere, et fictis pacis blanditiis, litium pugnas introire. Quid istis infelicius? quid periculosius esse potest, qui fallacis linguae studio vitae insidiantur alienae?

2. Videmus frequenter verborum facta in crimen venire, et nimia facilitate verborum amicitiis odia succedere, quando autem potest fieri, ut homo, aut magniloquus, aut maliloquus non habeatur ingratus.

3. Quamvis quis vitam fide muniat, scientia regat, castitate et sobrietate componat: nihil est quod in homine placeat, si in toto corpore lingua displiceat.

4. Plena victoria est a clamatione tacere, et non respondere. Habes enim mercedem, et de tua petientia, et de fratris medela, si oblivioni detur iniuria. Sicut nihil est deformius, quam respondere furiosis: ita nihil utilius quam tacere provocatis. Nullus est finis inimicitiis, nisi ad tempus obtemperemns iratis.

5. Malis displicere, laudari est: nullam auctoritatem habet, ubi qui damnatus est, damnat. Male de me loquuntur homines, quia bene loqui nesciunt: faciunt, non quod mereor; sed quod solent.

6. Aequo animo audienda sunt imperitorum convitia, et ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus.

7. Multi cum aliis maledicunt, sibiipsis convitium faciunt.

8. Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur.

9. Non potest generosus animus contumeliam pati.

10. Antitanes cuidam dicenti sibi, maledixit tibi ille: respondit, non mihi, inquit, sed illi, qui in se, quod ille culpat, agno-

---

1. Val. Max. in epistolis.
2. Val. ibidem.
3. Val. ibidem.
4. Val. ibidem.
5. Seneca 77. epist.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. de moribus.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. in lib. de sententiis.
10. Sen. ibid.

scit, sed et si mihi maledicere curet, non curo: quia auditus lingua debet esse robustior: cum singulis hominibus linguae sunt singulae: sed aures binae, aliquatenus tamen curo: quia eo ipso me fateor esse superiorem: quia superioris personae usus est hoc pati, inferioris facere, gauderem itaque, nisi urgente humanitate homini compaterer infelici.

1. Titus tacitus maledicente sibi Metello. *Facile est, inquit, in me dicere: cum non sim responsurus. Tu, inquit, didicisti maledicere: ego, conscientia teste, didici maledicta contemnere, et sicut tu, inquit, linguae tuae, sic ego aurium mearum sum dominus.*

2. Si merito obiurgaverit te aliquis: scito quia profuit, si immerito, scito quia prodesse voluit.

3. Ipse aperte invidet, abiecte fingit, serviliter superbit. Indicit ut dominus, exigit ut tyrannus, calumniatur ut barbarus, tota die a me tu armatus, ab avaritia ieiunus, a cupiditate terribilis, a vanitate crudelis, in concilio tacet, in ecclesia iuncatur, in ieiunio praedicat, in cubili damnat, in quaestione dormitat. Implet quotidie sylvas latronibus, villas hostibus, altaria reis, carceres clericis.

4. Ipse loquax nec dicax, ridiculus nec laetus, arrogans nec constans, curiosus nec perspicax, tempora praesentia colens, praeterita carpens, futura fastidiens, beneficii si rogaturus est importunus petendi, derogator negati, aemulator accepti. At si rogatus, dissimulator petiti, venditor praestiti, calumniator morati, inficiator soluti, odiosior ieiuniorum, sectator epularum, laudabilem proferens, non de bene vivente, sed de bene pascente, sententiam.

5. Inter haec ieiunat, quoties non vocatur: si invitetur excusans: si evitetur explorans, si admittatur exultans: si verberetur expectans: avidus bibendi, avidior adulandi, avidissimus detrahendi, rabido ore pariter spirans coenum spumans vinum, loquens venenum, facit ambigi an tumulentior an facinorosior existimetur.

6. Prodigus in poena, parcus misericordia, furore repletus,

1. Valerius Max. in epist.
2. Val. in epist.
3. Sidonyus lib. 2. episr. 1.
4. Sid. lib. 3. epist. 13.
5. Sid. lib. 3. epist. 12.
6. Sid. ibidem.

pietate deficiens, verbo falsus, opere imperfectus, vitiis deditus, Domino indevotus, crudelitate Herodes.

Vide etiam in tit. Advocati, in cor. Conscientia, in cap. Detractio, in cor. Fama, in cor. Hospitalitas, in cor. Humilitas, Iniuria, Ira, in cap. Iustitia, Laus, in cor. Loquacitas, Lendicitas, Mirabile, in fine. Patientia, per totum. Praelatio, Venia, Verecundia, in fine.

COR, SIVE MENS.

1. Vae duplici corde suo, partem faciunt Deo, et partem faciunt diabolo. Iratus Deus, quia sit ibi pars diabolo, discedit, et totum diabolus possidet.

2. Beati mundo corde, non exterioribus oculis, sed corde videbitur Deus.

3. Cor habet in ventre gulosus, lascivus in libidine, cupidus in lucris.

4. Omnipotens Deus humanum cor destruit, quum relinquit: aedificat, quum replet: neque enim humanam mentem debellando destruit, sed recedendo, quia ad perditionem suam sufficit sibi dimissa.

5. Quid est cor durum? ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur praecibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia infidum ad consilia, saevum ad iudicia, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, praeteritum obliviscens, praesentium negligens, futura non providens, ipsum est, cui praeterit praeter solas iniurias nihil omnino non praeterit: futurorum nulla nisi forte ad ulciscendum, prospectio est.

6. Elatum cor, durum et expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiae spiritualis.

7. Non discordet cor tuum a facie tua, non habeas faciem sursum, et cor deorsum.

---

1. Augustinus super Ioan.
2. Aug. de verbis domini.
3. Hieronymus super illud matth. 6. *Ubi thesaurus tuus* etc.
4. Gregorius in moral.
5. Bernardus 5. de consideratione.
6. Bern. in sermone.
7. Bern. super cantica ibidem.

1. Apud homines cor ex verbis, apud Deum vero verba pensantur ex corde.

2. Semper in robusto et vegeto corpore animus mollior iacet, atque tepidum cor, et rursum in corpore debili et infirmo fortior viget, promptiorque spiritus.

3. Puritas cordis in duobus consistit: in quaerenda gloria Dei, et utilitate proximi.

4. An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes: corpore rectus stare, qui corde repis terram?

5. In omni namque creatura, quae sub sole vanitatibus mundanis occupatus, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihilque Deo similius reperitur, quapropter nihil aliud quaerit a te, nisi cor tuum.

6. Plura machinatur cor meum uno momento, quam omnes homines perficere possent uno anno.

7. Solus is regnat, qui deposito cordis imperio, legibus rationis ordinat totam familiam motuum interiorum et exteriorum. Si consurgat leonina rabies, punitur per patientiam: si petulantia hirci, per abstinentiam: si ferocitas apri, per mansuetudinem: si superbia unicornis, per humilitatem. Non invenitur autem inter caeteras artes liberales, ars ista prae aliis liberalis, quae tenetur cor, quod omni mobili mobilius est, quod omni lubrico lubricosius est.

8. Cor parvum est, et magna cupit: vix ad unius milui refectionem sufficere posset, et totus mundus ei non sufficit.

9. Vis scire de fratre tuo quale cor habeat? attende unde libentius et frequentibus loquatur. Ex abundantia enim cordis os loquitur.

Vide etiam in tit. Charitas, in cor. Conversatio in fine. Delitiae, in cap. Devotio, in cap. Ornatus, Relinquere, voluntas, in fine.

---

1. Bernardus super cant.
2. Bern. in apologetico.
3. Bern. ibidem.
4. Bern. in sermone.
5. Hugo. lib. 1. de anima.
6. Hug. ibidem.
7. Hug. lib. 3. de anim.
8. Hug. ibidem.
9. Cassianus super illud psal. *Egrediebatur foras* etc.

1. Correctio est errorem innatum vel consuetudine factum fraeno rationis inhibere.

2. Nihil probat spiritualem virum, sicut peccati alieni tractatio: quum liberationem, potiusque auxilia, quam convitia meditatur, et quantum facultas tribuitur, suscipit.

3. Nunquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium: nisi quum interuis interrogationibus examinantes conscientiam nostram liquido nobis coram Deo responderimus dilectione nos facere.

4. Quicquid lacerato animo dixeris: punientis est impetus, non charitas corrigentis: dilige, et dic quicquid voles.

5. Ratio et magna necessitate obiurgationes adhibendae sunt: ita tamen, ut in his etiam ipsis, non nobis, sed Deo serviatur, instemus.

6. Molestus est medicus furenti phrenetico, et pater indisciplinato filio: ille ligando, iste caedendo, sed ambo diligendo. Si autem istos negligant, et perire permittant: ista potius falsa mansuetudo crudelis est.

7. Cogunt multas invenire medicinas multorum experimenta morborum verum in huiusmodi causis, ubi pergraves dissensionem scissuras non huius, aut illius hominis periculum: sed populorum strages iacet. Detrahendum est aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis charitas sincera subveniat.

8. Non vos iudicetis malevolos esse, quin alterius crimen iudicatis: magis quippe nocentes estis, si frates vestros, quos iudicando corrigere potestis: tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari: dum timet secari: nonne a te crudeliter silirent et misericorditer iudicaretur? quanto ergo potius debes manifestare, ne deterius putrescat in corde.

9. Quae peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant. Qui secreto peccavit in te, se-

---

1. Augustinus de diffinitionibus.
2. Aug. super epist. ad Gal.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. super epist. ad Gal.
5. Aug. lib. 2· de sermone Domini.
6. Aug. ad Bonifacium de correctione donatistarum.
7. Aug. ibidem et ponitur. l. di. *Ut cum.*
8. Aug. de communi vita vel regula clericorum.
9. Aug. de verbis domini super illud Matt. 18. *Si peccaverit in te frater tuus etc.*

ereto corripe: nam si solus nostri, et eum vis coram aliis arguere, non es corrector sed proditor.

1. Foris terribilis personet increpatio: intus lenitatis teneatur dilectio, neque consentientes sitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque superbientes ut insultanter arguatis: hoc est exire inde: hoc est immundum non tangere, et voluntate non consentire, et omne non parcere.

2. Magis amat obiurgator sanans, quam adulator dissimulans.

3. Plurimum interest quo animo quisque parcat: sicuti enim est aliquando misericordia puniens, ita et crudelitas parcens.

4. Non omnis, qui parcit, amicus est: nec omnis, qui verberat, inimicus: qui verberat, inimicus: qui phreneticum ligat, et lethargicum excitat: ambobus molestus, ambos amat: ambos sanat ambo quandiu aegri sunt indignantur: sed ambo sanati gratulantur.

5. Fidelis dispensator Paulus veritatis non falsitatis Petrum arguendo. Petrus vero benigna pietate suscepit: atque tam rarius atque sanctius exemplum posteris praebuit: quo non dedignentur: sicubi forte recti tramitem reliquissent, et a posterioribus corrigi. Laudabilius, inquit, est accipere corrigenten, quam audacter corrigere ita deviantem.

6. Non putes te amare servum, quando eum non caedis: aut tunc amare filium, quando ei non das disciplinam: aut tunc amare filium tuum, quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor.

7. Nam si propterea obiurgandis et corripiendis male agentibus quis parcit, quia opportunum sibi tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonam vitam et piam erudiendos impediant, aliusque infirmos premant, atque avertant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis.

---

1. Aug. de verbis domini.
2. Aug. in epist. ad Maro.
3. Aug. ad Macedo. in epist. 54.
4. Aug. in epist. ad Vincentium Donatistam.
5. Hieronymus in epistolis.
6. Augustinus de charitate sermone 7.
7. Aug. in lib. de civitate Dei.

1. Plerunque ab eis admonendis obiurgandis et corripiendis male dissimulatur: ne vel eos offendamus, vel ut eorum inimicitias devitemus: ne impediant, et noceant in istis temporalibus rebus, quas adipisci adhuc appetit nostra cupiditas: sive quas amittere formidat infirmitas.

2. Accusare vitia, officium est bonum, quod tamen mali faciunt alienas partes agunt. Cogitemus ergo, quum aliquem reprehendere nos necessitas cogerit, utrum tale sit vitium, quod nunquam habuimus, et tunc cogitemus nos homines esse et habere potuisse: vel quod tale habuimus, et iam non habemus: et tunc tangat memoriam communis fragilitatis: ut illam correctionem non odium sed misericordia praecedat. Si autem invenerimus nos in eodem vitio esse non objurgens: sed ingemiscam et ad aequaliter deponendum invitemus.

3. Qui cordis sui domum excolere non valet: quomodo plurimorum adhibebit diligentiam? et qui peccati trabem ex suo non potest eruere oculo quomodo ex alterius oculo poterit amputare festucam?

4. Gravissimus nodus in ligno non potest expelli, nisi gravissimo oppressorio.

5. Peccatum unius, quod cognitum non arguitur, multos contaminat: imo omnes qui norunt, et non devitant, aut quum possunt arguere dissimulant: non enim sibi videtur peccare, quando a nullo corripitur vel vitatur.

6. Non osculatur pater filium: sed aliquando castigat: ergo quando castigatur, quum diligitur: tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim et amor plagas suas, quae dulciores sunt, quum amarius inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio quam blanda remissio.

7. Plus proficit amica correctio, quam accusatio turbulenta: illa pudorem incutit: haec indignationem movet.

8. Novit Deus mutare sententiam: si tu noveris emendare delictum.

---

1. Augustinus de civit. Dei.
2. Aug. in sermone Domini in monte.
3. Ambrosius in lib. de dignitate sacerdotali.
4. Amb. super cap. 21. Max.
5. Amb. super epist. ad Cornel. tractans illud. *Modicum fermentum.*
6. Amb. in sermone ad vincula Pet.
7. Amb. super Lucam.
8. Amb. ibidem.

1. Inter caetera mandata peccantes posse arguere maximae libertatis est: sed ille potest facere, qui non meretur audire : hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo.

2. Quid necesse est his pungere non recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius,cui sua ratione magi ster est: cui propria conscientia virga et ingeminata verecundia lex disciplinae est ?

3. Paulus apostolus inimicus nobis factus vera dicens Salvatoris: quia dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Unde non mirum si et nos ipsi vitiis detrahentes offendimus plurimos. Disposui nasum secare foetentem: timeat qui criminosus est. Quid ad te, qui te intelligis innocentem? de te dictum putas in quodcunque vitium styli mei mucro contorquetur.

4. Finees austeritatem , Eliae zelum praeter severitatem animam et Sapphiram trucidantis, Paulique constantiam, qui Elimam magum viis domini resistentem , aeterna caecitate damnavit, non est crudelitas sed pro Deo pietas. Unde et in lege dicitur. Si frater tuus, et amicus, et uxor quae est in sinu tuo, depravare te voluerit: sit manus tua super eos, et effunde sanguinem eorum, et auferes malum de medio Israel.

5. Quomodo potest praeses ecclesiae auferre malum de medio eius: qui in delictum simile corruerit? aut qua libertate corripere peccantem potest, cum tacitus ipse sibi respondeat , eadem se admisse quae corripit ?

6. Quae est ista iniustitiae inimica bonitas? palpare crimina, et vulnera eorum usque ad diem iudicii incurata servare? quod si eos durissimam poenitentiam per plures annos viderimus agere: tunc nos et saluti eorum possemus consulere, et statuta canonum deberemus temperare. Cum vero aliquibus non conpunctio humilitatis , nec instantia operandi appareat, nec beatum David imitetur, qui dicit,*lavabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum* etc. Et illud, *cinerem tanquam panem manducabam , et poculum* etc nec eos ieiuniis et lectionibus vacare videamus: possumus agno-

1. Hieronymus super illud Eph. *Magis arguite* etc.
2. Hier. in epist. ad Ocea.
3. Hier. in epist. ad Marcel.
4. Hier. in epist. ad Viperium de austera correctione.
5. Hier. super epist. ad Titum.
6. Hier. in quadam epist.

scere, si ad primos gradus vel honores redirent: cum quanta negligentia, et cum quanto torpore et inimica anima suae securitate permanerent.

1. Regat disciplinae vigor mansuetudinem, et mansuetudo ornet vigorem: et sic alterum commendetur ex altero: ut nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

2. In correptione quippe vitiorum subesse debet iracundia, non praeesse: ut executione iustitiae non dominando praeveniat: sed simulando subsequatur, et notum iudicium possessa impleat et praecurrat.

3. Si quis est domini, iungatur mihi: si ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur: profecto se esse Dei denegat, qui in quantum sufficit vitam carnalium corrigere recusat. Fit plerumque Deo gratior amore ardens post culpam vita: quam securitate torpens innocentia.

4. Qui non corrigit resecanda, committit: et faciendi culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.

5. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda: sed palam sunt arguenti, qui palam nocent, ut dum aperta obiurgatione sanantur: hi, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Deum enim unus corripitur, plurimi emendantur: et melius est, ut pro multorum salute unus condemnetur, quam quod per unius licentiam multi periclitentur.

6. Verba sapientum quasi stimuli etc. Clavis atque stimulis verba sapientum comparantur: quia culpas delinquentium nesciunt calcare, sed pungere.

7. Paulus arguit Petrum, Petrus vero laudabit Paulum. Amicus ergo veritatis laudavit qui reprehensus est, seque etiam minori fratri ad consensum dedit: quatenus qui prius erat in apostolatus culmine, esset et prius humilitatis: et sequitur, ecce a minori suo reprehenditur, et reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam revocat, quam prius in apostolatum vocatus est: non quod claves regni coelestis accepit etc. Ne igitur ancrepationis verba dedignaretur audire: omnia dona

---

1. Gregorius lib. 19. moral.
2. Greg. lib. 16. moral.
3. Greg. in paes. c. 49.
4. Greg. in registro.
5. Greg. ibidem.
6. Greg. super evan. hom. 6.
7. Greg. super Ezech. parte 2. hom. 6

quae acceperat, quasi a memoria repulit: ut unum fortiter humilitatis donum teneret.

1. Multi homines et culpam confitentur, et humiles non sunt. Nam multos novimus, qui arguente nullo, peccatores se confitentur. Cum vero de culpa sua fuerint fortasse correpti, patrocinium defensionis quaerunt, ne peccatores esse videantur. Et sequitur, indicia autem verae confessionis sunt: ut sicut quisque peccatorem se dicit: ita id de se dicenti altero non contradicat. Et superbiae vitium est, ut quod fateri de se quisque sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

2. Tunc protervos melius corrigimus, quum ea quae bene egisse credunt, male acta monstramus, ut unde adepta gloria creditur, inde utilis confessio subsequatur.

3. Maior culpa, quod citius, quia culpa est, agnoscitur: etiam celerius emendatur. Minor vero dum quasi nulla creditur, eo peius, quo et securius in usu tenetur.

4. Iuvenes plerumque severitas admonitionis ad profectum dirigit: senes vero ad meliora opera deprecatio blanda componit.

5. Si is, qui corrigere nititur, ira superatur, opprimit ante, quam corrigant, nam dum plus quam debet, accendit sub iustae ultionis obtentum ad immanitatem crudelitatis effraenatur.

6. Mundus esse a vitiis debet, qui aliena corrigere curat: quatenus tanto perspicacius aliis fugienda videt, quanto hoc ipse per scientiam, et vitam verius declinat, quia nequaquam pure in membro maculam considerat oculus, quem pulvis obtenebrat, et superiectas sordes tergere non valent, manus, quae lutum tenent.

7. Si ab increpatione idcirco reticemus, quam contra nos insurgere derisionis odia formidamus non iam lucra Dei, sed nostra quaerimus.

8. Nonnunquam qui inter flagellorum duritiam remanent in-

---

1. Gregorius lib. 22 mor. super illud Iob. 31. *Si celavi in sinu meo.*
2. Greg. in mor.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. ibidem.
5. Greg. 26. mor.
6. Greg. lib. 6. mor.
7. Greg. lib. 25 mor.
8. Greg. in pastorali cap. 38.

correcti, dulci sunt admonitione mulcendi; nam plerunque, quos cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia blandimenta compescunt: quia et aegros, quos fortis pigmentorum portio curare non valuit, ad salutem pristinam tepens aqua revocavit.

1. Saepe hoc magnis doctoribus, mirandisque contingit, ut quo alta charitate fervent, modum correctionis exagerent: ut lingua aliquid quod non debet, dicat: quia mentem dilectio, quantum debet, inflammat.

2. Sicut laudabile decretumque est, reverentiam et honorem debitum exbibere maioribus, ita rectitudinis, et Dei timoris est, si quid in eis correctione indigeret, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus (quod absit) incipiat morbus invadere, si langor non fuerit curatus in capite.

3. Impunitas, incuriae soboles, insolentiae mater, radix impudicitiae, transgressiónum nutrix est.

4. Magna crimina et tarde credenda sunt, quum audiuntur, et citius punienda, quum veraciter agnoscuntur.

5. Mira perversitas medicanti irasci, qui non irascitur sagittanti, id est, adulanti, vel ad peccatum incitanti: qui sagittant in obscuro rectos corde.

6 Quum carpuntur vitia, et inde scandalum oritur, ipse sibi scandali causa est, qui fecit, quam argui debeat: quam arguit. Non ergo timeas contra charitatem esse, si unius scandalum multorum recompensaveris pace. Melius est enim ut pereat unus, quam unitas.

7. Praelati nostri culicem liquant et camelum deglutiunt: dum maiora praetermittentes, minora discutiunt. Optimi rerum aestimatores, qui magnam in minimis, et parvam, aut nullam in maximis adhibent diligentiam.

8. Qui delinquente superbo vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. Quicquid enim protervus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.

---

1. Gregorius in pastorali, et in moral.
2. Gregor. ibidem.
3. Bernardus lib. 3. de consid.
4. Bern. super cantica.
5. Bern. ibidem.
6. Bern. super cant. cap. 2.
7. Bern. tractans illud Matt. c. 23. *Duces caeci excolantes culicem, camelum aucem glutientes.*
8. Isidorus lib. 3. de summo bono cap. 91.

1. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est arguatur, cum dolore sunt abscidenda, quae leniter sanari non possunt.

2. Qui admonitus secrete de peccato corrigi negligit, publice arguendus est, ut vultus, quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari.

3. Facilius reprehendimus vitia aliena quam nostra, nam saepe, quam perversa in aliis iudicamus in nobis nocibilia esse minus sentimus.

4. Non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus fuerit involutus. Improbum enim est, arguere quicquam in alio, quod adhuc reprehendit in seipso. Qui enim veraciter fraternam vult corripere ac sanare infirmitatem, talem se praestare fraternae utilitati studeat: ut eum, quem corripere cupit, humili corde admoneat. Sicut enim viri spirituales alieni peccati emendationem expectant: ita protervi, delinquentibus deridendo insultant, et quantum in ipsis est, insanabiles putant.

5. Plerumque princeps iustus malorum errores dissimulare novit, non quod iniquitati eorum consentiat, sed quod aptum tempus correctionis expectet: quando eorum vitia vel emendare valeat vel punire.

6. Non uniformiter secundum mensuram delictorum increpationes quoque opertet inferri, sed diligenter aspicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propositum: ne forte volens rupta sarcire, maiore operetur diruptionem: et cupiens erigere collapsa, casum inferat graviorem.

7. Semper scelera, dum non resecantur, in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur. Dum enim in Absalon fratris occisi facinus non vindicatur, in parricidium patris recidivum facinus iteratur.

8. Circa vitam tuam, esto austerus, circa aliorum beniguus. Audiant te homines parva mandantem, et gravia facientem.

---

1. Isidorus de summo bono cap. 46.
2. Isid. lib. 3. de summo bono cap. 96.
3. Isid ibid.
4. Isid. lib. 3. de summo bono cap. 32.
5. Isid. ibidem lib. 3. in fine.
6. Chrysostomus in suo dialogo lib. 2.
7. Chry. in quodam ser.
8. Chry. in illud. Mat. 18. *Digito autem suo.*

1. Si docens mysteria legis aperias, secretorum arcana discutias, peccantem vero non arguas negligentem non corripias, severitatem disciplinae non teneas, obtulisti quidem coccum, sed non duplicatum. Ignis enim tuus tantum illuminat, non accendit. Qui ergo recte offert, et recte dividit: coccum offert duplicatum: ut conscientiae igniculum, lumine severitatis admisceat.

2. Non vult te Dominus, si forte videris peccatum fratris tui, continuo evolare ad publicum, et proclamare passim, et divulgare aliena peccata: quod esset utique non corrigentis, sed potius infamantis: solus inquit, inter te et ipsum, corripe eum. Ubi enim servari sibi mysterium viderit, ille qui peccat, servabit et ipse emendationis pudorem Si vero diffamari se viderit, illico ad denegandam impudentiam convertetur, et non solum non emendaveris peccatum, sed et duplicaveris.

3. Illud non otiose trascurrendum est, quam uno peccante, ira Dei super omnem populum venit, hoc quomodo accidit? quando sacerdotes, qui populo praesunt, erga delinquentes benigni volunt videri, et verentes peccantium linguas, ne forte male de eis loquantur, sacerdotalis severitatis immemores, volunt complere, quod scriptum est: peccantes coram omnibus argue, ut cae. etc.

4. Dum sacerdotes uni parcunt, universae ecclesiae moliuntur interitum. Quae est ista bonitas, ista misericordia, uni parcere, et omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus: sicut ex una ove morbida universus grex inficitur.

5. Ita peccat, qui videt fratrem peccare, et tacet: sicut qui poenitenti non indulget, nam qui dixit, si peccaverit, dimitte: praemisit si peccaverit, increpa, ne difficilis sit venia, et remissa indulgentia.

6. Puella in domo patris arbitri surgit et eis ut nemini manifestent, praecipit. Iuvenis extra portam turba comitante, Lazarus quoque coram multis, quia publica noxa publico eget

---

1. Origenes in exodi homilia 30.
2. Orig. Lection. cap. 33. tractans illud *si videris fratrem tuum peccare, argu eum inter te et ipsum.*
3. Orig. super Num.
4. Orig. ibidem super lib. num. homil. 71.
5. Rabanus super illud Matt. 8. *Si peccaverit in te frater tuus.*
6. Rab. super illud ma. 9. *Puella, surge. etc. surrexit.*

remedio, levis leviori, et occulta culpa secreta indiget poenitentia.

1. Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, aspritate autem nimis increpationis offensus nec increpationem recipit, nec salutem.

2. Odio habeantur peccata non homines: corripiantur tumidi, tollerentur infirmi, et quod severius castigare necesse est, non saevientis allectatur animo, sed medentis.

3. Facientis procul dubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare: et libat domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa, et negligere cum possit, perturbare perverso, nihil aliud est quam fovere: nec caret scrupulo confessionis occultae, qui manifesto facinori desinit obviare. Primus innocentiae gradus est odisse nefanda. Latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum pravitate consensum et nihil prodest alicui, non puniri proprio: qui puniendus est de alieno peccato.

4. Iniquitas quippe mortalium more putredinis sine fine vacaret: si eam medicinalis increpatio minime descaret.

5. Occurrendum est, ne tractu temporis impunita malitia convalescat, et vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia subministret; sed clarius audita correctio doceat imperitiam, et compescat audaciam.

6. Culpa indulgentiam praevenire non debet, ne securitas audaciam alat, et ad delinquendum fiducia remissionis invitet.

7. Malum, quum perseverat, augetur, et remediabile bonum est in peccato accelerata correctio.

8. Aegris non una causa salutis est, alter his reficitur, alter per abstinentiam beneficitur, hic lavacra mollia, ille ferrum quaerit ad vulnera, et varium poscit remedium diversa qualitas passionum. Feroces districtione premendi sunt, mansueti civiliter admonendi, dolosi caute, simplices sub lenitate tractandi sunt, et ideo ubique necessaria proba-

---

1. Prosper lib. 2. de vita contemplativa.
2. Leo Papa, in lib. 86. dist.
3. Leo ibidem.
4. Cassianus. in psal. 38.
5. Cass. in quadam epist.
6. Cas. ibidem.
7 Cas. lib. 3. epist.
8. Cas. lib. 9. epist.

tur esse prudentia, quae rebus omnibus adhibere videtur accomoda.

1. Exhibe te Ioannem incestuosis. Matthiam apostatis, fornicantibus Fineem, Eliam idolatris, Petrum mentientibus, blasphemantibus Paulum, negotiantibus Christum. Brevissimus est huius vitae temporalis excursus, finis autem horribilis et incertus.

2. Perversum corrigere, nihil aliud est, quam stimulare insanum, quam oleum adhibere camino, et ventis incendia superare.

3. Difficile est cor malitia induratum ad formam disciplinae, et speciem honestatis incurvare: sed necesse est, ut dura materia, quum facile ad formam non flectitur, ei acrioris flammae incendium, et mallei gravioris percussio adhibeatur.

4. Severitas est per quam iudiciaria potestas, vel vindicta districti in aliquem exercetur.

5. Tarentinus intuens villicum suum, male meritum sumpsissem, inquit a te supplicium, nisi tibi iratus essem. Maluit enim impunitum relinquere, quam per iram amplius iusto punire.

6. In iudicando sive corrigendo haec tria lex secuta est, quae princeps quoque sequi debet. Ut aut eum quem punit, emendet, aut poena eius caeteros meliores reddat: aut sublatis malis, securiores caeteri vivant.

7. Non minus turpia sunt principi multa supplicia, quam medico multa funera.

8. Fortasse, de quo conquereris, si diligenter inspexeris, in sinu reperies. Inique publico crimini irasceris stulte, tu ut absolvaris ignosce.

9. Obiurgationi semper aliquid blande commisce: facilius penetrant verba, quae mollia vadunt, quam quae aspera.

10. Vitia transmittit ad posteros, qui praesentibus culpis ignoscit. Bonis nocet, qui malis parcit.

---

1. Petrus Rabanus in quodam serm.
2. Petr. Rab. ibidem.
3. Hugo. de san. Vic. in lib. de institutione novitiorum.
4: Tullius lib. 2. Rhetori:
5. Valerius Maximus.
6. Seneca de clementia ad Neronem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. in quadam epist.
10. Sen. in lib. de morib.

1. Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Res enim optima est, non sceleratos extirpare, sed scelera.

2. Audebo peccanti mala sua ostendere: vitia eius si non excidero, inhibebo, non desinent, sed intermittent. Fortasse autem desinent si intermittendi consuetudine fecerint.

3. Nobilis equus umbra virgae regitur, ignavus nec calcaribus concitari potest. Vulgi imperitiam ad res iustas sola constringit necessitas.

4. Puniendis peccatis tres esse causas existimatum est. Una cum adhibetur poena, castigandi atque emendandi gratia, ut is, qui deliquit, attentior fiat correctiorque; alia est, quum dignitas eius, auctoritasque, in quem peccatur, tuenda est: ne praetermissa animadversio contemptu eius pariat. Tertia propter exemplum, ut caeteri metu poenae terreantur.

Vide etiam in tit. Adiutorium, Adulatio, Amicitia in cor. Communitas, Confessio in cap. Consideratio, Consuetudo, Conversatio, Crudelitas, Disciplina, Discordia, Discretio, Divitiae. Doctrina in cap. Excusatio, Exemplum, Homicidium, Iustitia in cap. Malitia, Mansuetudo, Medicina, Miseria Munus, Poenitentia, Praedicatio in cor. Praelatio, Sacerdos, Subiectio, Venia, Verecundia, Veritas, Vitium in fine.

CREATIO, SIVE CREATOR.

5. Tria quaedam maxime scienda de creatura nobis oportet intimari: quis eam fecerit, per quod fecerit, quia fecerit. Si ergo querimus quis fecerit, Deus est. Si per quod, dixit, fiat, et facta sunt. Si quare fecerit, quia bonus est. Nec enim auctor est excellentior Deo, nec ars efficacior Dei verbo, nec causa melior, quam ut bonum crearetur a Deo bono. Hanc etiam causam condendi mundum Plato iustissimam dicit, ut a Deo bono opera bona fierent.

6. Intelligat qui potest, iudicet, quam potest: maius ne fit iustos creare, quam impios iustificare. Certe enim et si aequalis est utraque potentiae, haec maioris est misericordiae.

---

1. Seneca in lib. de morib.
2. Sen. 40. epist.
3. Sen. de moribus.
4. Gellius. lib. 6. *Et ponit taurus; in commendariis Platonis.*
5. Augustinus lib. 11. de civitate Dei. c. 21.
6. Aug. super Ioannem.

1. Ex perpetuitate creaturarum intelligitur creator aeternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine et dispositione sapiens, ex gubernatione bonus.

2. Non est fas, angelos neque bonos, neque malos putare creatores.

3. Considera septem in beneficio creationis: quoniam creavit te commodo tuo, cui ait: bonorum meorum non eges David, sine merito tuo: quia nihil ante premeruit, qui penitus nihil fuit. Cogita qualem fecit, secundum corpus egregiam creaturam: secundum animam, magis egregiam, utpote imagine Creatoris insignam, rationis participem, beatitudinis sempiternae capacem, considera et dominationis potestatem. Terror enim hominis super cuncta animantia imminere decernitur, considera ergo largitatis demonstrationem, quanta tibi largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ad correctionem, quanta ad delectationem, quid ni gratias agas?

4. Si totum me debeo pro me facto, quid addam iam pro me refecto? hoc modo; nec enim tam facile refectus, quam factus. In primo opere, me mihi dedit, in secundo se, et ubi se dedit me mihi reddidit, datus ergo et redditus me pro me debeo, et bis debeo. Sed quid domino pro se retribuam? nam et si me millies rependere possem, quid sum ad dominum meum?

Vide etiam in tit. Anima in cor. Deus in cor. Homo in cor. Parentes in cap.

CRUDELITAS.

5. Numquid stultis et insensatis ac brutis animalibus levia verba et non magis aspera, ut tales decet, dum delinquunt obiicienda sunt? Saepius enim contingit, ut leniter ac dulcedine correctio perlata spernatur, et e contra humilitatis verba, despectionis iacula emittuntur, et protervia dicit.

6. Persequi facit homines aut divitiarum ambitus, aut superbiae odiosa iactantia, pauperem et mendicum insequi sola

---

1. Aug. super Joan.
2. Aug. lib. 2. de Trinitate c. 7.
3. Bernardus in quodam sermone.
4. Bern. de diligendo Deo.
5. Augustinus in lib. de conflictu vitiorum et virtutum.
6. Cassianus. super psal. *Persecutus est hominem inopem.*

saevitia est vel crudelitas, cuius, nec honor quaeritur, nec abundantia facultatis ambitur.

1. Quid prodest crudelibus persequi, quos vident persecutionibus semper augeri?

2. Evitabis crudelitatem, et ministram crudelitatis iram. Et alibi: Respue crudelitatem, et matrem crudelitatis iram.

3. Severissime enim nos adversum peccantes erigimus, et ipsi eadem committimus.

4. Nam tam omnibus ignoscere est crudelitas, quam nulli modum tenere.

5. Crudelitas nihil aliud est, quam atrocitas animi in poenis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi causam habent: modum non habent.

6. Plerumque homines in suis domibus saevissimi tyranni, alienis humillimi servi sunt.

Vide etiam in tit. Coniugium in cor. Correctio per totum. Magnanimitas in cor,

CRUX.

7. Crux Christi nobis totius causa beatitudinis est, haec nos a caecitate liberavit erroris: haec a tenebris reddidit luci: haec debellatos reddidit quieti, haec alienos Deo coniunxit: longe constitutos proximos praesentavit: haec peregrinantes cives ostendit: haec discordiae amputatio est: haec pacis firmamentum, haec donorum omnium abundantia, largitio.

8. Hodie crux fixa est, et saeculum sanctificatum est, hodie crux fixa, et daemones dispersi sunt, hodie crux fixa est, et mors subversa est, hodie crux vincit, et mors victa est, hodie diabolus vinctus est, et homo solutus est, et Deus glorificatus est.

9. Crucem, ut in ea gloriemur, dominus suo gestans humore pro virga regni nobis commendavit, quod est grande ludi-

---

1. Cassianus super psl.
2. Seneca in lib. de morib.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. de clementia ad Neronem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Augustinus in serm. de parasceve.
8. Aug. ibidem.
9. Aug. super illud Gal. 6. *Mihi absit gloriari, nisi in cru.* etc.

brium impiis: grande misterium piis: et unde mundi philosophus erubuit: tibi apostolus thesaurum reperit: quod illi visum est stultitia: apostolo factum est sapientia et gloria.

1. Signum crucis a nobis expellit exterminatorem, si tamen cor nostrum Christum habeat inhabitatorem.

2. Auctor pietatis in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distribuens: Apostolis persecutionem, Iudaeis corpus, Patri spiritum, Virgini paranymphum, latroni paradisum, peccatori infernum. Cristianis vere poenitentibus crucem commendavit.

3. Dei Filius sustinuit ignominiam crucis: et tu beator putas, qui felicitate istius saeculi et delitiis, perfruuntur?

4. Si ingressi fuerint ad te latrunculi per oculos: per aspectum crucis perime eos.

5. Duobus modis crux tollitur: quum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per campassionem proximi affligitur animus.

6. Diobolus in virga crucis transglutiens carnem humanitatis, transfixus est hamo divinitatis.

7. Christus in passione patientiam exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, charitatem perficit: his virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur, et est super omnia charitas, a dextris obedientia, a sinistris patientia, in profundo radix virtutum humilitas.

8. *Scapulis tuis obumbrasti mihi*, etc. Sub his scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur: sub his enim abscondimur; sub his ab incursu accipitrum et miluorum protegimur, quae sunt aereae potestates. Sub his umbraculum salubre nos refrigerat, et nimium solis ardorem repellit. Sub his quoque alimur et fovemur, his virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur.

9. O vere coelestis planta pretiosior cunctis, sanctior uni-

---

1. Aug. super Ioannem.
2. Ambrosius in ser. de passione.
3. Hieronymus in epist.
4. Hier. ibidem.
5. Gregorius. *Si quis vult venire post me.* etc.
6. Greg. in homilia.
7. Bernardus super cant. serm. 65.
8. Bern. ibidem.
9. Bern. in sermone.

versis: o vere lignum vitae, quod solum fuit dignum portare salutis fructum !

1. Vide quid de Deo tuo sentias, vide quantum de eo praesumas. Vide quis brachiis vicariae charitatis amandus et amplectendus sit, qui tanti te aestimavit: imo qui tanti te fecit. De latere enim suo te formavit, quando pro te in cruce obdormivit, et ab hoc somnum mortis excepit. Propter te a Deo patre exivit, et matrem synagogam reliquit, ut adhaerens ei, unus cum eo spiritus efficiaris.

2. Crux est humilium tuitio invicta, superborum deiectio, victoria Christi, perditio Diaboli, infernorum destructio, coelestium confirmatio, mors infidelium, vita iustorum, de qua Ioannes Chrysostomus dixit: Crux est Christianorum spes, crux Romanorum victoria, mortuorum resurrectio, caecorum dux, conversorum via, claudorum baculus, pauperum consolatio, arbor resurrectionis, lignum vitae aeternae.

3. Crux Christi clavis est paradisi, haec infirmorum baculus, pastorum virga, convertentium manuductio, proficientium perfectio, animae salus et corporis, omnium malorum aversio, omnium bonorum datrix.

4. Crux non solum dicitur, quae tempore passionis ligni afflictione conficitur, sed quam totius vitae curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptantur, ut non solum intelligatur crux ligni patibulum, sed piae vitae virtutisque propositum. Unde omnis Christiani vita qui secundum evangelium vixerit, crux est atque martyrium.

Vide etiam in tit. Passio per totum.

CUPIDITAS.

5. Quod agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum, et corpus suum flagitium vocatur, quod autem agit, ut alteri noceat, facinus dicitur: et haec duo sunt genera omnium peccatorum.

6. Superbia et cupiditas in tantum unum malum sunt, ut

---

1. Bernardus. super cant. serm. 28.
2. Cassianus super illud psal. *Signatum est super nos.* etc.
3. Damascenus lib. 4.
4. Maximus in ser. de martyribus.
5. Augustinus de doctrina Chri.
6. Aug. ad quendam comitem.

nec superbia sine cupiditate, nec sine superbia cupiditas possit invenire.

1. Non est in carendo difficultas, nisi quum fuerit in habendo cupiditas.

2. Tanto magis inhaeret Deo quilibet, quanto minus diligit proprium.

3. Cupiditas dicit, valde sine culpa es, qui quidem habenda concupiscis, quia non multiplicari appetis, sed egere pertimescis, et quod malus alius retineret, ipse melius expendis.

4. Sicut hi, qui per insaniam mentem translati sunt, non iam res ipsas sed passionis suae phantasias vident, ita etiam mens avari semel vinculis cupiditatis adstricta semper autem, semper argentum credit videre, semper redditus computat. Aurum gratius quam solem intuetur, ipsa eius oratio et supplicatio ad dominum, aurum quaerit.

5. Cupidus ait: Quid iniustum est, si cum aliena non invadam, propria diligentia servo? O impudens dictum! propria dicis, quae ex rebus reconditis in hunc mundum detulisti quando in hanc ingressus es lucem? Quando ventre matris existi, quibus quaeso facultatibus, quibusque subsidiis stipatus intrasti? sequitur, tantorum ergo te sciat invadere bona, quantis possis praestare quod vales.

6. Qui moderari nescit cupiditatibus, is quasi equis raptis indomitis volvitur, laniatur, affligitur.

7. Quum augere opes, aggregare pecuniam, occupare terras possessionibus cupimus, praestare divitiis, iustitiae formam exuimus, beneficentiam communem amittimus.

8. Bonorum auctori aliter inhaerere non valemus, nisi cupiditatem a nobis, quae omnium malorum radix est, abscindamus.

9. Cui cupiditas dominari dicitur, subiectus malis omnibus demonstratur.

---

1. Aug. in lib. confes.
2. Aug. in quadam epist.
3. Aug. in lib. de conflictu vitiorum et virtutum.
4. Ambrosius super illud Ioan. *Attulit ager cuiusdam divitis.*
5. Ambr. ibidem et ponitur. 97. distin.
6. Ambr. lib. de virginitate.
7. Ambr. in lib. de offi.
8. Gregorius in hom.
9. Greg. 15. moralium.

1. In poena modum impatientiae, in paupertate cupiditatis scrupulum, in obedientia modum caveas propriae voluntatis.

2. Nihil in hac vita laboriosus, quam desideriis terrenis aestuare, et nihil hic quaerentius, quam huius saeculi nihil adpetere.

3. Qui semel Christi servus effectus est, non erit mammonae famulus, cuius certe e regione sit dominus. Illa enim ut fugientem sequi, ita fugere consuevit sequentem, nullum sic honorat, ut contemptorem sui, nec ita irridet aliquem, ut eos, qui eam nimium concupiscunt.

4. Appositio divitiarum maiorem accendit flammam, et vehementer sit cupido.

5. Virum catholicum, et praecipue Domini sacerdotem, sicut nullo implicari errore, ita nulla oportet cupiditate violari. Mens enim pecuniae avida, nec abstinere novit a vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati, adhibere consensum.

6. An non tibi videtur a terra devorari ille, qui semper de terra cogitat, qui semper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, qui de terra litigat, terram desiderat, et omnem spem suam ponit in terra, qui ad coelum non respicit, qui futura non cogitat, qui iudicium Dei non metuit, nec beata eius promissa desiderat, sed semper de praesentibus cogitat, et ad aeterna non suspirat? Tale quum videris, dicito quia devoravit eum terra.

7. Quid faciam? destruam horrea mea, etc. Quis non talem misereatur? quis non infelicitatem eius doleat? Angustiatur ex abundantia, constringitur et testatur ex opulentia, infelix in praesentibus bonis infelicior in futuris. Et ideo ager ei non tam reditus largiores, quam gemitus attulit graviores.

8. Omnium malorum radix est cupiditas, transgressionis mater, magistra nocendi, prima pilaria iniquitatis, auriga malitiae, sicaria virtutum, seditionis origo, fovea scandalorum.

9. Radix malorum est cupiditas, haec sacrilegia committit

---

1. Bernardus in quodam sermone.
2. Bern. in sermone 6.
3. Chrysostomus homil. 9. super Mat.
4. Chrys. ibidem.
5. Leo papa in ser.
6. Origenes hom. 16. super Leviticum.
7. Basilius in hom. super Mattheum.
8. Petrus Rab. in sermonibus.
9. Innocentius de vilitate conditionis humanae.

et furta, rapinas exercet, et praedas, bella gerit et homicidia, simoniace vendit, et emit. Inique petit et recipit, iniuste negotiatur et foeneratur. Instat dolis, et imminet fraudibus, dissolvit pactum, et violat iuramentum; corrumpit timorem, et pervertit iudicium.

1. Tria maxime solent homines affectare, opes, voluptates, honores, de opibus prava, de voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Nam opes generant cupiditatem et avaritiam, voluptates pariunt gulam et luxuriam, honores nutriunt superbiam et iactantiam.

2. O ignis inextinguibilis, cupiditas insatiabilis, quis unquam primo voto fuit contentus? quum adipiscitur quod optaverat, desiderat ampliora, semper in habendis, et nunquam habitis finem constituit. Sanguisugae duae sunt filiae dicentes, Affer, affer, nam, crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

3. Ex eo quantum cuique satis est metiuntur homines divitiarum modum, filiam quis habet, pecunia est opus: duas, maiore: plurimas, maiore, etiam sit (ut aiunt) Danaum quinquaginta sint filiae, tot dotes magnam quaerunt pecuniam. Quantum enim cuique opus est, ad id accomodatur, ut ante dixi, divitiarum modus. Quid de eo, qui filias non plures, sed innumerabiles cupiditates habet, quae brevi tempore maximas copias exhaurire possint.

4. Qualem dicimus seriem causarum esse, ex quibus nectitur fatum, talem dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius nascitur, in eam dimissus es vitam, quae nunquam tibi terminum miseriarum ac servitutis ipsa factura sit, plurima et undique ingesta non satiant. Utrum istorum mavis, in inopia saturitatem, an in copia famem.

5, Quamdiu tibi satis nil fuerit, ipse aliis non eris. Quomodo, inquis, exibo? utrumque cogita: quam multa temere pro pecunia, quam multa laboriose pro honore tentaveris! quantum ad successum accesseris, tanto accedet et metus.

6. Vidisti aliquando canem missa frusta panis aperto ore

---

1. Inn. de vilitate conditionis humanae.
2. Inn. ibidem.
3. Seneca in quadam epist.
4. Sen. 19. epist.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. 13. epist.

captantem: quicquid accepit, protinus integrum devorat, et semper ad spem futuri hiat. Idem evenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine ulla voluntate dimittimus; statim ad rapinam alterius erecti et attoniti, in Epicurum illud Chaos incidimus, inane sine termino est.

1. Nullum habet maius malum cupiditas quam quum ingrata est, nemo quos vincit, sed a quibus vincatur, aspicit, et illis non tam iucundum est multos videre post se, quam grave aliquem ante se habet hoc vitium omnis ambitio non respicit, nec ambitio tantum instaubilis est, verum cupiditas omnis incipit a fine.

2. Cupiditas felicitatem suam non intelligit, quia non venerit, respicit, sed quo tendat.

3. Nunquam parum est, quod satis est, et numquam multum, quod satis non est. Neminem pecunia divitem fecit, imo contra nulli non maiorem sui cupidinem ingessit.

4. Fortissima pestis est cupiditas, quae solet egenos facere, quos capit, dum finem quaerendi non invenit. Nam altera cupiditas ex alterius fine nascitur, et ideo fortior est, qui cupiditatem vincit, quam qui hostem subiicit.

5. Alienum nobis, nostrum plus alii placet, effugere cupiditatem, regnum est vincere.

6. Cupiditati tarda est etiam celeritas. Valerius avidissimum quemque egenissimum esset dicebat.

Vide etiam in tit. Ambitio in cap. Amor in cap. Avaritia et Charitas in cap. Cor. in cor. Divitiae per totum. Fama et Mors in cor. Pax in cap. Potestas, Prudentia, Relinquere per totum. Superbia in cor.

CURIOSITAS.

7. Curiosum genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum ad corrigendam suam.

8. Humilitati saluberrimae, qua Dominus noster Iesus Chri-

1. Seneca epist. 74.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. in epist.
4. Sen. ibidem
5. Sen. in proverbiis.
6. Sen. ibid. in proverbiis.
7. Augustinus lib. 10. confessionum.
8. Aug. in epist. ad Dioscorum.

stus, ut docet, humiliatus est, maxime adversatur quaedam, ut ita dicam, imperitissima scientia, dum nos scire gaudemus quid Anaximedes, quid Anaxagoras, quid Pythagoras, quid Democritus senserit, et caeteri huiusmodi, ut docti eruditique videantur; cum a doctrina et vera eruditione longe absint.

1. Compescat se humana temeritas: et id, quod non est, non quaerat: ne illud, quod est non inveniat.

2. Fons elationis, et delectatio libidinis, et venenum curiositas motus sunt animae mortuae, quia non ita moritur, ut omni motu careat, discendendo a fonte vitae moritur, atque suscipitur a praetereunte saeculo, et conformatur eidem.

3. Multo facilius invenit syderum conditorem humilis pietas, quam syderum ordinem superba curiositas.

4. Sunt, qui desertis virtutibus, et nescientes quid sit Deus, et quanta sit maiestas semper eodem modo manentis naturae: magnum aliquid se agere putant, si universam istam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissime perquirant. Unde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso coelo de quo saepe disputant, sibimet habitare videantur.

5. In consideratione creaturarum non est vana et peritura curiositas exercenda, sed gradus ad immortalia, et semper manentia faciendus.

6. Daemonum cibus est, carmina Poetarum, secularis scientia, Rhetoricorum pompa verborum. Nulla ibi saturitas veritatis, nulla iustitiae refectio reperitur, studiosi earum in fame veri, et virtutum penuria perseverant.

7. Nugas tenemus, et fonte veritatis amisso, opinionum rivulos confectamur.

8. Sacerdotes dimissis evangeliis, et prophetiis, videmus comoedias legere, et amatoria bucolicorum versuum verba cantare.

9. Grave curiositati est vitium, quae dum cuiuslibet men-

---

1. Aug. de Genesi contr. Mani. lib. 1.
2. Aug. in lib. confessionum.
3. Aug. in ser. de eclipsi Solis.
4. Aug. in lib. de moribus Ecclesiae.
5. Aug. de vera religione.
6. Hieronymus epist. de duobus filiis.
7. Hier. ibidem.
8. Hier. ibidem.
9. Gregorius hom. 36. super illud. *Iuga boum emi quinque.*

tem ad investigandum vitam proximi exterius ducit, semper ei intima sua abscondit, ut aliena sciens, se nesciens sit, et curiosus animus, quanto peritus fuerit alieni, meriti, tanto fiat ignarus sui.

1. Curiosus foras egreditur, et exterius omnia considerat, qui sic interna despicit, praeterita non respicit, praesentia non inspicit, futura non prospicit.

2. Multi student plus alta, quam apta proferre, et erubescunt plana et humilia, ut haec solum scire videantur.

3. Doctrina spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit.

4. Adolescentibus in ludo literarum positis non tam placent solida, quam picta, quaeque potius pulchra, quam utilia sectantur, nec tam agentia diligunt, quam sonantia. Magis gaudent foliorum amoenitate conspargi, quam fructuum ubertate nutriri.

5. Pharisaei de Deo quaerere contendentes, nihil aliud se invenisse confessi sunt, nisi quod incognoscibilis est Deus, sed sicut qui innavigabile Oceanum usurpat navigare, dum non potest transire, necesse est, ut per eandem viam revertatur, sic et illi ab ignorantia coeperunt, et ignorantia finierunt.

6. Quae Deus occulta esse voluit non sunt scrutanda: quae autem manifesta fecit curiosi, et in his damnabiliter inveniantur ingrati.

7. De altitudine discretionis Dei, non conturbabitur cor humilitatis nostrae: si firma et stabili fide omne iudicium Dei iustum, esse secretum, et ubi investigari non potest, quare ita iudicet: sufficiat, scire, quis iudicet.

8. Lauda et venerare, quod agitur: quia tuum est nescire, quod agitur.

9. Curiositas est superflua investigatio rerum ad se non pertinentium.

---

1. Bernardus in quodam ser.
2. Ber. ibidem.
3. Ber. super cantica.
4. Chrysostomus in prologo super Mat.
5. Chry. super illud Matt. 11. *Nemo novit Filium, nisi Pater*,
6. Prosper. de vocatione gentium.
7. Pros. ibidem.
8. Pros. ibidem.
9. Hugo. de S. Vict.

1. O quanti veritatem quaerunt, non in veritate, sed in vanitate! quaesitam inveniunt, non ad veritatem, sed ad vanitatem, et quod miserrimum est in verbis vitae lucra mortis negotiantur.

2. Odibilius nihil est subtilitate, ubi est sola subtilitas. Quidem prodest in illis expendere dies suos, qui nec domi, nec militiae, nec in foro, nec in claustro, nec in curia, nec in ecclesia, nec alicubi prosunt, nisi dumtaxat in scholis? Scribens Seneca ad Lucillum: *Quid est*, inquit, *acutius arista*, *et in quo est utilis? tale est*, inquit, *ingenium*, *quod sola subtilitate lasciviens nulla in se residet gravitate*

3. Maximum vitium subtilitatis est, nimis se ostendere, utilissima autem est dissimulatio subtilitatis, quae effectu adparet, habitu latet.

4. Quidam ante, quam disciplinis elementaribus imbuantur, docentur inquirere de puncto, de linea, et superficie, et quantitate animae, de fato, de casu et libero arbitrio, de materia et motu, et principiis corporum, de progressu multitudinis, et magnitudinis sectione, quid sit tempus, quod inane, quid locus, de reflectione Oceani, de ortu Nili, de variis latentis naturae secretis, de variis figuris causarum, de primis rerum initiis, et aliis quampluribus, quae plenioris scientiae fundamentum, et eminentiores exigunt intellectus.

5. Quae utilitas est schedulas evolvere, firmare verbotenus summas, et sophismatum, et reprobare omnia, quae non inveniuntur in suorum schedulis magistrorum?

6 Sobrius intellectus in omnibus optimus est, qui reficit animam, nec gravat mentem: unde mel invenisti, comede, quod sufficit tibi: ne forte satiatus evomas illud, et periures nomen Dei tui.

7. Acrior est cupiditas ignota cognoscendi, quam nota repetendi, hoc in histrionibus, hoc in oratoribus, hoc in omnibus denique rebus videmus accidere! ad nova homines con-

1. Richardus de sancto Victore in quodam ser.
2. Petrus Rabanus in ser.
3. Rab. ibidem.
4. Petr. Rob. in ser.
5. Pet. Rab. ibidem.
6. Glossa super illud Ecc. 3. *In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter*.
7. Seneca lib. 3. Rhetoricae suae.

currunt, ad nova conveniunt, adeo ut quicquid insolitum est in turba, etiam notabile est.

1. Multum temporis illi verborum cavillatio eripuit, nectimus nodos, et ambiguam significationem verbis illigamus. Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo unquam nisi dum disputat, captus est. Res fallunt, illas discerne. Sophismata nec ignoranti nocent, nec scientem juvant.

2. Nam illi non inventa, sed quaerenda nobis relinquerunt, et invenissent forsitan necessaria, nisi supervacua quaesissent.

3. Verba copiosa componis, et interrogans vincula nectis, et dicis acuta sunt ista, nihil acutius arista, et in quo est utilis? quaedam inutilia et inefficacia ipsa subtilitas reddit.

4. Nulla est sine difficultate subtilitas.

5. Relinque istum ludum literarum Philosophorum, rem magnificam ad syllabas vocant, qui animum minuta dicendo diminuunt et conterunt, et id agunt, ut Philosophia potius difficilis, quam magna videatur. Socrates, qui totam Philosophiam revocavit ad mores, hanc summam dixit esse sapientiam, bona malaque distinguere.

6. Iste ineptiae Poetis relinquantur, quibus aures oblectare propositum est, et dulce fabula nectere. Sed qui ingenia sanare et fidem in rebus humanis retinere, ac memoriam officiorum animis ingerere volunt, serio loquantur, et magnis viribus agantur.

7. Demens omnibus merito viderer, si cum saxa in munimentum murorum senes et foeminae congerent, cum inventus intra portas armata signum eruptionis expectaret, cum hostilia in portis tela vibrarent, et ipsum solum suffusionibus et stimulis tremeret, sederem otiosus, et huiusmodi quaestiunculas ponens. Quod non perdidisti, habes: cornua autem non perdidisti, cornua ergo habes. Nunquid tibi demens videar, si istis impendero operam, et nunc obsideor? quid agam? mors me sequitur, vita fugit. Adversus haec me doce aliquid! effice ut ego mortem non timeam, et vita me non effugiat.

---

1. Seneca 45. epist.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. 83. epist.
4. Sen. 45. epist.
5. Sen. 72. epist.
6. Sen. in lib. de beneficiis.
7. Sen. 16. epist.

1. Mus syllaba est, mus autem caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? An forte acutior est illa collectio! Mus syllaba est, syllaba autem caseum non rodit, mus ergo caseum non rodit. O pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus, in hoc barbam dirisimus, hoc est quid tristes docemus pallidi. Si multum esset aetatis, parce dispensandum erat, ut sufficeret necessariis, nunc quae dementia est, supervacua discere in tanta temporis egestate.

2. Quid te torques, et laceras in omne, quam subtilius est contempsisse, quam solvere?

3. Quid horum ad virtutem viam sternit syllabarum enarratio, verborum diligentia et fabularum memoria, et versuum lex, et modificatio; quid ex his motum demit, cupiditatem fraenat? Musica monstrat mihi, qui sunt modi flebiles, monstret potius quomodo inter adversa non emittam flebilem vocem. Metiri me Geometer docet latifunda potius doceat quomodo metiar quantum homini satis sit; docet quomodo nihil perdam ex finibus meis, at ego discere volo, quomodo totus hilaris amittam. Scis rotunda metiri, si artifex es, metire hominibus animum, dic quam magnus, dic quam pusillus sit. Scis quod recta sit linea, quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit ignoras?

4. Hoc scire quid proderit ut sollicitus sim, quum Saturnus et Mars e contrario stabunt: aut quum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno: potius quam hoc discam, ubicunque isto sint, perspici esse, nec posse, mutari.

5. Ista liberalium artium confectatio molestos, intempestivos, verbosos sibi placentes facit, et ideo non dicentes necessaria: quia supervacua didicerunt, quare ergo liberalibus studiis filios erudimus: non quia virtutem dare possunt, sed quia animum ad accipiendam virtutem praeparant.

6. Innumerabiles quaestiones fiunt de anima tantum. Unde sit, qualis sit, quando esse incipiat, quamdiu sit, an aliunde alio transeat, et domicilia mutet, et ad alias animalium for-

---

1. Seneca 49. epist.
2. Sen. epi. 1.
3. Sen. in lib. 7. de liberalibus artibus.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibid.
6. Sen. ibid.

mas, an non amplius, quam semel serviat, et emissus vagetur in toto quid sit facturus animus: quum per nos aliquid facere desierit, quomodo libertate sua usurus, quum ex hac effugerit causa, an obliviscatur priorum. Haec tam multa, tam magna, ut habere possint liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt, non dabit se in has angustias virtus. Expellantur omnia, totum pectus illi vacet.

1. Non multum nocebit tibi ista transisse, quae nec licet scire, nec prodest. Quicquid enim nos meliores beatosque factura est aut in aperto, aut in proximo posuit.

2. Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit, miserere homini, si praesens esset, si in tam multa legisset supervacua. In his libris de patria Homeri quaeritur, de Aeneae matre vera, his an libidinosior aut ebriosior vixerit, in his an Sappho publica fuerit: et alia quae erant dediscenda scire si scires. Sed si ad nostros duosque perveneris, ostenda multa securibus resecanda. Metire ergo aetatem tuam, tam multa non capit. Audi quantum mali faciat nimia subtilitas, et quam infesta sit veritati!

Vide etiam in tit. Consideratio in cap. Doctrina, in cor. Error, in cor. Judex, in fine. Meritum in cap. Philosophia, Studium in cor.

DAMNUM, SIVE DAMNATIO.

3. Non sic sapit lucrum, quomodo dolet damnum fortior est in confessione Christi, qui damna non timuit, quam qui lucra comtempsit.

4. Vis ut ille non damnet? tu damna, vis ut ille ignoscat? tu ignosce. Nemo nisi per indebitam misericordiam liberatur, et nemo nisi per debitum iudicium damnatur.

5. Est pulchritudo universae creaturae per haec tria: inculpabili damnatione peccatorum, exercitatione iustorum perfectione bonorum.

6. Aperta damnationis testis est, ipse timor iniquitatis:

---

1. Seneca de liberalibus artibus.
2. Sen. ibid.
3. Augustinus in ser. de sancto Sthephano.
4. Aug. de charitate.
5. Aug. de vera religione.
6. Gregorius in morali.

quia et timetur quod agitur: et tamen malum non vincitur quod timetur.

1. Melius est praesentia damna contemnere, quam exiguo quaestu perpetua commoda non habere.

2. Damnum nisi ex abundantia raro venit.

3. Omnia perdidi, cum oribus perire potuisti. Noli conqueri quod incideris, gaude quod evaseris. Qui se habet, nihil perdidit.

Vide etiam, in tit. Adiut.rim in cor. Amissio, et Consilium in fine.

DEBITUM.

4. Sic sua auctoritate superbia, et humanus timor sub humilitate se palliant, ut saepe nec ille valeat considerare quid Deo, nec iste quid debeat proximo:

5. Deputemus intelligentiam datam quasi pecuniam mutuatam, quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores amplius tenemur in opere.

6. Stultus est debitor, qui gaudens pecunias accipit, et tempus quo reddere debeat non attendit.

Vide etiam in tit. Avaritia in cap. Divitiae in cap. Meritum in cor.

DECIMA.

7. Haec est domini iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revocaberis: id est daemonibus, quae est decima pars angelorum, associaberis. Dabis, inquit, impio militi, quod non vis dare sacerdoti.

8. Si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem animae et corporis consequeris, quia decimas dando, et coelestia possis praemia promereri. Unde qui decimas dare nolunt, res alienas invadunt: et dominus qui dignatus est totum donare, decimas a nobis dignatus est recipere.

---

1. Cassianus lib. 4. epist.
2. Seneca in proverbiis
3. Sen. de remediis fortuitorum.
4. Gregorius super Eze.
5. Greg. in moral.
6. Greg. ibid.
7. Augustinus de doctrina cristiana et ponitur q. 1. Decimae.
8. Aug. ibid et ponitur 16. q. 1. Reverit.

1. Attende quoniam creatura decima inter intellectuales creaturas est homo, qui angeli in novem ordinibus, decimus autem ordo est hominum. Et ideo est hominis decimam solvere ut ruinam angelorum valeat supplere..

2. Iustitiam, misericordiam, et fidem propter suam gloriam mandavit Deus, sed propter sacerdotes,

3. Quia non reddidistis decimas et primitias, idcirco in penuria et fame maledictis estis, quia dum parva subtrahitis, ubertatem possessionum vestrarum et totam abundantiam frugum perdidistis. Sciatis vos ideo perdidisse abundantiam, quia fraudastis me partė mea. Moneo igitur ut reddatis mihi mea, et ego restituam vobis vestra:

4. Sacerdotes qui propter decimas corripiunt populum, et maiora peccata tacent, docent colare culicem et deglutire camelum: id est a modico abstinere, et maiora committere.

Vide etiam in tit. Eleemosyna.

DELITIAE.

5. Qui dat pro modica delectatione illud, pro quo Christus se tradidit, stultum Christum reputat mercatorem.

6. Delectatio cecidit, et praeteriit, vulneravit et transiit: miserum fecit, et abiit: infelicem reddidit, et reliquit.

7. Quicumque a pueritia dederit se delitiis, manebit in servitute, ut vivens mortuus sit.

8. Corporales delitiae, quam non habentur, grave in se desiderium accendunt: quum vero habitae eduntur, comedentem protinus in fastidium vertunt: et contra spirituales delitiae, quum non habentur, in fastidio sunt: quum habentur, in desiderio. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat. In istis autem saturitatem appetitus, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales delitiae desiderium in mentem, dum satiant.

---

1. Augustinus in epist.
2. Chrysostomus, sup. illud Mat. 23, *Qui decimatis.*
3. Hieronymus super illud Malac. 3. *Inferte omnem decimam etc.* Et ponitur 16. q. 1. *Revertimi.*
4. Chry. de decimis.
5. Augu. in quodam ser.
6. Ambrosius in quodam ser. de decimis.
7. Ambr. in quadam ep.
8. Gregorius in homilie.

1. Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur

2. Sicut impossibile est, ut ignis inflammetur in aqua, ita impossibile est compunctionem cordis vigere in delitiis. Contraria enim haec sibi sunt invicem, et peremptoria. Illa enim mater fletus, haec mater est risus: illa cor constringit, ista dissolvit.

3. Centum si placeat annos demus delitiis, adde et alios centum: si libet adde et decies centum quae erit ex his ad aeternitatem compensatio? Nonne omne tempus vitae hujus quo delitiis frui videmur, et indulgere libidini, quasi noctis unius somnium ad aeternitatis comparationem videtur?

4. Mens assueta delitiis, nec exculta disciplinae sarculo, multas contrahit sordes.

5. Facile onus afflictionis sentiunt, qui uti suavibus delitiis consueverunt.

6. Plato etiam praecepit duas corporis summitates non velatas, nec assuefieri debere molliciei capitis scilicet et pedum. Cum enim haec habuerint firmitatem, caetera robustiora sunt.

7. Effoeminat animos amoenitas nimia. Quamlibet viam iumenta patiuntur, quorum durata in aspero ungula est. In molli, palustrique pascuo saginata cito subteruntur, et fortior ille ex confragoso venit. Nullum laborem recusant manus, quae ab aratro ad arma transferuntur. In primo pulvere deficit unctus et nitidus.

8. Mirum est fortiter aliquid dici ab homine molliciem professo.

9. Innatum est ab illo mundi Conditore, qui nobis vivendi iura descripsit: ut salvi essemus, non ut delicati, delitiis misere ac solicite omnia comparantur. Utamur ergo hoc naturae beneficio inter magna numerando, et cogitemus nullo nomine illam melius de nobis, quam quia quicquid ex necessitate desideratur, sine fastidio sumitur.

---

1. Gregorius lib. 12. moral.
2. Chrysostomus in lib. de compunctione cordis.
3. Chry. de reparatione lapsi.
4. Bernardus in quadam ep.
5. Cassianus. lib. 4. epist.
6. Tullius de paradoxis.
7. Seneca. 53. epist.
8. Sen. ibid.
9. Sen. in quadam epi.

Vide etiam in tit. Caro in fine. Eleemosyna, et Militia in cor. Paupertas in cor. Periculum, Voluptas in cap.

DESIDERIUM.

1. Qui desiderat, etsi lingua taceat, corde cantat, qui aut non desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures homines feriat: intus mutus est Deo.

2. Etiam quod tempore acceleratur, desiderio tardum videtur.

3. Quod oculus non vidit et caetera. Desiderari potest, concupisci potest, suspirari in illud potest, digne cogitari et verbis explicari non potest. Desiderium sinus cordis est, capiemus, si desiderium quantum possumus, extendamus.

4. Quo diutius abest, quod desideratur: tanto expectantis desideria maiori quadam vi amoris ignoscunt. Caro deficit, sed cupiditas alitur et augetur.

5. Sancta desideria dilatione crescunt, si aut dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.

6. Sancti viri unde desideriorum suorum detrimenta tollerant: inde maiora lucra conversis aliis reportant.

7. Valentiores voces apud secretissimas aures Dei non verba faciunt: sed desideria.

8. Quid clamas ad me? Voces apud aures Dei non faciunt verba nostra: sed desideria. Aeternam enim vitam si ore petimus, nec corde desideramus, et ore tacemus, tacentes clamamus.

9. Etiam celeritas in desiderio mora est.

Vide etiam in tit. Concupiscentia in cor. Cupiditas in cor. Delitiae in cap. Opus. Tempus in cap.

---

1. Augustinus super psal. 86.
2. Aug. 68 epi.
3. Aug. super Io.
4. Ambrosius super psal. *Beati Immaculati* etc.
5. Gregorius homilia 23. super evan.
6. Gre. ibid.
7. Gre. in moral.
8. Gre. ibid.
9. Seneca in proverbiis.

1. Latro agnovit, Petrus negavit. In Petro demonstratur quemque iustum non de se praesumere, in latrone nullum impium debere diffidere conversum. Timeat ergo bonus, ne pereat per superbiam, et malus non desperet per multam malitiam.

2. Nemo desperet: Iudam traditorem non tam scelus, quod commisit, quam indulgentiae desperatio fecit penitus interire.

3. Ne desperando augemus peccata, propositus est poenitentiae portus, rursus ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.

4. Nemo diffidat, nemo veterum conscius peccatorum, praemia divina desperet, novit dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum.

5. Incumbit virtuti saeculi, qui desperat de adiutorio Dei.

6. Illius aeternae civitatis ianuas nobis desperatio claudit, spes aperit, fiducia latroni praebat ingressum.

7. Nullus desperet veniam etiam si circa finem vitae ad pecuniam convertant unumquemque enim Deus de suo fine, non de vita praeterita iudicat.

8. In vita hominis finis quaerendum est: quoniam Deus non respicit quales antea vixerimus: sed quales circa finem vitae fuerimus.

9. Perpetrare flagitium aliquod mors est animae, sed desperare est in infernum descendere.

10. Sceleratior omnibus, o Iuda et infelicior extitistis quem non poenitentia duxit ad dominum: sed desperatio traxit ad laqueum.

11. Prima salus est declinare culpam, secunda, non desperare veniam: quia ipse se in aeternum punit, qui apud verum iudicem ad poenitentiam non recurrit.

---

1. Augustinus in lib. de symbolo.
2. Aug. in lib. de utilitate poenitentiae agendae.
3. Aug. ibid.
4. Aug. super Luc. lib. 2.
5. Ambrosius super Marc.
6. Chrysostomus de reparatione lapsorum.
7. Isidorus de summo bono lib. 2.
8. Isid. ibidem.
9. Isid. ibidem.
10. Leo papa in sermone.
11. Hugo lib. de vera sapientia.

1. Quamvis autem sint aspera et difficilia quaecunque sunt in excelsis posita, non dubie fit, ut apertum campum veniant, si itinerantibus nihil desperationis occurrat.

2. Desperatio est ad vitae statum vel virtutum reditum fracta spei gubernatio.

3. Nemo se mutat, qui se mutari desperat.

Vide etiam in tit. Amicitia in cap. Apostoli in cap. Ignorantia in cor. Poenitentia per totum. Spes in cap.

DETRACTIO.

4. Quum ipsam scripturae veritatem criminati obscurare non possunt: hos, per quos praedicatur, induerunt in odium de quibus effingere quicquid in mentem venerit, possunt. Unde iam apostolicae prophetiae tempus videtur instare: erit tempus in quo sanam doctrinam non sustinebunt.

5. Obloquium est absenti detrahere, dolose mordere.

6. Plus nocent in membris detraentes Christo quae animas creditorum interficiunt, quam qui eius carnem mox resurrecturam negaverunt.

7. Si hilari vultu detractorem audieris, tu illi das fomitem detrahendi si vero tristi, ut ait quidam, discit non libenter dicere, quod dicit non libenter audiri.

8. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detraentem.

9. Bilinguis serpens habetur, atque mortalis, eo quod diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur.

12. Cave ne aut linguam aut aures prurientes habeas, id est, aut ne ipse detrahas aliis, aut aliis audias detrahentes.

11. Nulli unquam omnino detrahas, et si aliorum vituperatione te laudabilem videri velis, magis tuam vitam ornare di-

---

1. Valerius episcopus in quodam ser.
2. Victorinus.
3. Seneca lib de mora.
4. Augustinus in ep. ad Ipo mentes.
5. Augu. de diffinitionibus.
6. Aug. in gl. sup. illud psalm: *pro eo ut me diligerent, detra mihi.*
7. Aug. ibidem.
8. Gregorius super lib. proverb.
9. Aug. in lib. de paradiso.
10. Hieronymus in epi. ad Nepotianum.
11. Hiero. ad Celantiam.

sce, quam alienam carpere: ac semper memor esto scripturae dicentis: noli diligere detrahere, ne eradiceris. Pauci etenim sunt, qui huic vitio renuncient.

1. Rerumque invenies, quam irreprehensibilem vitam suam exhibere velit, ut is non libenter reprehendat alienam, tantaque huius mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extraneum laqueum diaboli incidant.

2. Nihil tam facile quam otiosum, et dormientem, de aliorum labore, et vigiliis disputare.

3. Non minus auribus, quam lingua fugias detractionem. Nam detractor dum te videt non libenter audire, non facile potest detrahere.

4. Sicut sagitta, si mittatur contra duram materiam: nonnunquam in mittentem revertitur, et vulnerat vulnerantem: ita detractor, quum tristem faciem viderit audientis, imo non audientis: sed obturantis aures suas, ne audiat sanguinem: illico conticescit: pallet vultus, haerent labia, saliva siccatur.

5. Incongruum est lingua per totum mundum vagari, et corpore latere.

6. Per Salomonem dicitur: *Noli esse in conviviis peccatorum neque comedas cum eis, qui carnes ad vescendum conferunt.* Carnes ad vescendum conferre, est in collocutione derogationis vicissim in proximorum vitia dicere.

7. Hi, quorum vita in exemplo imitationis est posita: debent, si possunt, detraentium sibi verba compescere, ne eorum praedicationem non audiant, qui audire poterant, et in pravi moribus remanentes bene vivere contemnant.

8. Qui aliud detrahentes faciunt, nisi quoniam in pulvere sufflant, et in oculos suos terram excitant, ut unde pulvis detractionis perflaverit, minus inde veritatis videant?

9. Linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant: ita per sui malitiam exercitas debe-

---

1. Hieronymus ad Celantium.
2. Hie. super Oseam.
3. Hie. in epi.
4. Hie, id epi. ad Rusticum monachum.
5. Hie. ibid.
6. Gregorius lib. 14. moral.
7. Greg. super. Ezec. homil. 9.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. ibidem.

cum quadam gravitate et tarditate, vultu moesto, dimissis superciliis, et voce plangenti egredi maledictionem; et quidem tanto eis similiorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde non invido, sed magis condolenti affectu, quam malitiose proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quod diligo eum satis, et numquam potui de hac re corrigere eum, et alias mihi quidem bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nunquam innotuisset, at quoniam per alterum patefacta res est, veritatem negare non possum, revera ita est.

1. Numquid non vipera est lingua detractoris ferocissima? plane nimirum; quae letaliter inficiat flatum. Nunquid non lancea est lingua ista? profecto acutissima, quae tres penetrat ictu uno.

2. Detractio est locutio ex invidia procedens, bona aliorum denigrans.

3. Detractor est qui bona proximi, in quantum potest, minuit.

4. Congregat paulatim minima: ut post longum silentium cuncta simul obiecta plus noceant, quae minus opinionem laederent, si per se singula prolata fuissent.

5. Fit enim, nescio quomodo, ut magis in aliis cernamus, quam in nobis. Unde poeta. *Cum tua pervidens oculis mala lippus inunctis. Cur in animorum vitiis tam cernis acutum?*

6. Socrates dicentes sibi quodam multos de eo male loqui, non desinis mihi inquit, in auribus meis maledicere.

7. Diogenes cum ei nunciasset amicus, te amici cuncti vituperant, oportet, inquit, sapientiam ab insipientibus feriri, esse enim meliorem indicat mala lingua, quem carpit.

8. Nullam tam molesta foelicitas est: ut malignitatis dentes vitare possit. Qui alienis malis sicut suis bonis laetantur, divites sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus.

---

1. Bernardus in sermonibus.
2. Hugo de S. Victore.
3. Idem.
4. Hugo, de sancto Vict. super 55. psal.
5. Valerius Maximus.
6. Val. Max. lib. 7.
7. Val. Max. ibidem.
8. Seneca in epist.

1. Difficilem oportet habere aurem ad crimina.

Vide etiam in tit. Consideratio in fine. Conversatio in fine. Convitium in cor. Excusatio in fine. Fama in cor. Invidia, Loquacitas in fine. Murmur in cor. Odium in cor. Profectus in cap.

DEUS.

2. Deus tibi totum est, si esuris, panis tibi est, si sitis, aqua tibi est. Si in tenebris es, lumen tibi est, si nudus es, immortalitate tibi vestis est.

3. O vera summa suavitas omni suavitate dulcior, sed non carni et sanguini, omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior.

4. O aeterna veritas et vera charitas et chara aeternitas, tu es Deus meus, ubi suspiro die ac nocte.

5. Deus medicamentum est non sano, tegula est pravo, lux est tenebrato, habitatio est deserto.

6. Deus vera et summa vita, in quo, et a quo, et quem bona sunt omnia, quae beata sunt. Deus a quo averti, cadere, in quem converti, resurgere, in quo manere, consistere est. Deus a quo exire, mori, et in quem redire, reviviscere, et in quo habitare, vivere est. Deus quem nemo quaerit nisi deceptus, quem nemo quaerit nisi admonitus, quem nemo invenit nisi purgatus.

7. Deus est in seipso sicut α et ω. In mundo sicut rector et auctor, in angelis sicut sapor et decor. In ecclesia sicut pater familias in domo. In anima sicut sponsus in thalamo, in iustis sicut adiutor et protector, in reprobis sicut adiutor, pavor, et horror.

8. Quicquid praeter Deum est, dulce non est, quicquid mihi vult dare Dominus meus auferat totum, et se mihi det.

9. Non est quo fugias a Deo irato, nisi ad Deum placatum.

---

1. Seneca in proverbiis.
2. Augustinus super Io. ser. 19.
3. Aug. lib. 6. confessionum.
4. Aug. li 7. confessio.
5. Aug. de charitate.
6. Aug. in soliloquiis.
7. Aug. super illud. *Pater noster, qui es in coelis etc.*
8. Augu. sup. psal. 26.
9. Augu. super psal. 74.

1. Deus totus oculus est, quia omnia operatur, totus immensus est, quia ubique est.

2. Non in loco Deus videtur, sed mundo corde, nec corporalibus oculis Deus quaeritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu: et quum absens est, videtur: et quum praesens est, non videtur.

3. Creator omnium Deus, pater omnipotens ubique est, et ubique totus est, in parte non est, quoniam ubique est, et tunc minus invenitur, quando is, qui ubique totus est, in parte quaeritur.

4. Numquam deest: et tamen ab iniquorum cogitationibus longe est, nec tamen ubi deest ibi longe est, quoniam ubi non est per gratiam, adest per vindictam. Deus ubique praesens est et vix inveniri potest; stantem sequimur et apprehendere non valemus.

5. Ponamus ante oculos quae sit illa Dei natura qui tenet omnia, implet omnia, complectitur, omnia superexcedit omnia, sustinet omnia, nequaquam autem Deus ex una parte sustinet, atque ex alia superexcedit: neque ex alia parte implet atque ex alia parte circumplectitur, sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur, sustinendo superexcedendo sustinet, sine inquietudine superius regens, sine latitudine inferius sustinens, interius sine extenuatione penetrans, exterius sine extensione circumstans. Est itaque inferior, et superior sine loco, est amplus sine latitudine, est subtilis sine extenuatione, et qui per molem corporis nusquam est, per incircumscriptam substantiam suam nusquam deest.

6. Deus tamen intra omnia ipse, extra omnia ipse, supra omnia, ipse infra omnia. Superior est per potentia, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem. Sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interius penetrans.

7. Pene omne quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignus est, quo potuit dici. Nam cujus laudi non sufficit obstupescens conscientia, quando sufficiet loquens lingua?

---

1. Augustinus epis. cap. 36.
2. Ambrosius. super Luc. lib. 1.
3. Gregorius lib. 2. moralium.
4. Gre. ibi. et in hom. 8. super Eze.
5. Greg. ibidem.
6. Gre. in moral. lib. 21.
7. Greg. lib. 20 mor.

1. Non parum apprehendisti, si hoc de Deo compertum sit, qui numquam sit, quoniam non clauditur locó, et nusquam non sit, qui non excludit loco.

2. Deus non partibus constat, ut corpus, non affectibus distat, ut anima. Non formis substat ut omne, quod factum est. Nunquid verendum ne cogitatio transvolet illum? quantocumque in altum proficiat, ultra est. In terra quod homo cogitare possit, altissimus quaerere, ridiculum est statuere ipsum, ultra, non citra quaerendus est.

3. Quam dives es in misericordia, quam magnificus in iustitia, quod munifices in gratia, Domine Dei noster! non est quam similis sit tibi. Munerator copiosissime, remurator aequissime, liberator piissime, gratis respicis humiles, iuste iudicas innocentes, misericorditér etiam salvas peccatores.

4. Quid est Deus? longitudo, latitudo, sublimitas, profundum. Longitudo propter aeternitatem. Latitudo propter charitatem. Sublimitas propter maiestatem. Profundum propter sapientiam. Deus amat ut charitas, novit ut veritas, sedet ut aequitas, dominat ut maiestas, regit ut principium, tuetur ut salus, operatur ut lux, assistit ut pietas, quae omnia faciunt et angeli, facimus et nos: sed longe inferiori modo, non utique bono, quod sumus, sed quod participamus.

5. Unusquisque qui pro caeteris colit, quod super omnia miratur et diligit, hoc ei Deus est. Si quid illud est, quod in delectionis laude praeponderat, hoc tibi Deus est.

6. Dominus nec plene ridet, nec vultu subsannat. Ita ergo Dei vocatur retributio peccatorum. Nam motus divinitas non cognoscit, quia semper eadem aeterna, atque immobilis perseverat: sed ista conversio humanae convenit fragilitati, ut de laeto quis tristis, de placato iracundus, de benevolo reddatur offensus.

7. Quum diligimus Deum, omnia in ipso reperimus. Unus est qui quaeritur, sed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! o compendium singulare! cur nos per diversa fatigamus?

---

1. Bernardus de consideratione, libro 5.
2. Bern. ibidem.
3. Bern. sermon. 57.
4. Berna. de consideratione.
5. Origenes homilia 2.
6. Cassianus super illud ps. 2. *Tunc loquetur ad eos.*
7. Cass. super illud psal. *Inquirentes dominum* etc.

Ad ipsum ergo unanimiter festinemus, postquam cuncta bona ultra non quaerimus, sed tenemus.

1. Virtus inexplicabilis, pietas incomprehensibilis, sapientia ineffabilis, cuius diffinitio est, finem in sanctis laudibus non habere.

2. Sicut enim nullum est momentum, quo homo non utatur, vel fruatur, Dei bonitate, et misericordia; sic nullum debet esse momentum, quo eum praesentem non habeat in memoria. Omne tempus, in quo de Deo non cogitas, hoc te computa perdidisse.

3. Deus est splendor nunquam deficiens, vita indefessa non moriens, fons semper scaturiens, seminatae vitae seminarium, sapientiae principale principium, initiale bonitatis initium.

4. Prope Deus est, tecum est, intus est. Ita dico Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator, et custos, hic prout a nobis tractatus est, ita nos ipse tractat, bonus vero vir sine Deo nemo est.

Vide etiam in tit. Amor per totum. Beatitudo, in cap. Cogitatio in cor. Consideratio in fine. Conversio in cor. Creatio in cor. Curiositas in cor. Dilectio in cor. Gloria aeterna. Laus, Misericordia in cor. Passio in fine. Sapientia, Scriptura in cor. Trinitas per totum.

DEVOTIO.

5. Non putrescit cor, si levent ad Deum frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares illud ad superiora. Frumentum tuo quaeris mutare locum, et cor permittis in terra putrescere. Frumentum levares ad superiora, cor leva in coelum. Et unde, inquis, possum? quod funes, quae machinae, quae scalae opus sunt? gradus affectus est iter tuum voluntas tua est, amando ascendis, negligendo descendis, stans in terra, in coelo es, si Deum diligis.

6. Si habet animus unde oblectetur extrinsecus, sine delitiis manet interius.

---

1. Cassianus super illud psal. *Magnus dominus.*
2. Hugo lib. de claustro animae.
3. Alanus de conquestione naturae.
4. Seneca in ep.
5. Augustinus super psal. 35.
6. August. super Ioannem.

1. Anima Deo devota sic se actus corporis et terrenos exuit mores ut vestiat, quomodo si velit rursus induere. Consuetudo enim boni usum veteris pravitatis amisit.

2. Haec est vera fortitudo, quae naturae usum, sexus infirmitatem, mentis devotione transgreditur.

3. Nescio quid incorporaliter et spiritualiter in nobis facit Deus: quod nec sonus sit, qui autem percutiat, nec color, qui oculis discernatur, nec odor, qui naribus capiatur, nec sapor, qui faucibus iudicetur, nec durum et molle, quod tangendo sentiatur, et tamen aliquid est, quod sentire facile est, explicare non possibile.

4. Si nos virtus devotionis in intimis afficit, omnis strepitus pravae suggestionis obmutescit.

5. Viros ad offerenda Deo munera venientes in medio civitatis interficit: quia divinis deditae operibus mentes, nisi magna se circumspectione custodiant, surripiente hoste, dum devotionis portant hostiam, in ipso itinere perdunt vitam.

6. Non omnibus eodem modo data est gratia ista, scilicet devotio. Porro Thomas in latere. Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio coelo secreti huius gratiam sunt assecuti. Prior mulier stravit in tuto loco humilitatis, posterior in solio spei, Thomas in fundamento fidei, Ioannes in lecto charitatis, Paulus in intimo sapientiae, Petrus in luce veritatis. Sic apud sponsum mansiones multae sunt.

7. Temporis praeteriti fructus est compunctio, futuri flos devotio.

8. Mel in cera, devotio in litera: alioquin litera occidit, si absque condimento spiritus glutieris.

9. Est unguentum contritionis, est unguentum pietatis, primum pungitium dolorem faciens: secundum temperativum dolorem leniens, tertium sanativum morbum expellens.

10. Ubi crapulam ructantis inter pocula senserit Xtps,

---

1. Augustinus de virginitate.
2. Aug. in libr. de virtutibus.
3. Aug. super Ioannem.
4. Gregorius in ho.
5. Gre. ibid. et in mo.
6. Bernardus super cant.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. ibidem.
9. Ber. super cant.
10. Ber. in ep.

vina sua dulciora super mel et favum menti propinare non dignatur. Ubi curiosa ciborum diversitas, ubi divitis suppellectilis discolorum varietas oculus pariter pascit et ventrem, caelestis panis ieiunam deserit mentem.

1. Melius est devotum in minoribus quam indevotum in maioribus perfectionibus inveniri.

2. Devotio est fervor bonae voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat iudiciis.

Vidi etiam in tit. Abstinentia, Contemptus in cap. Delitiae in cor. Desiderium, et servitium, in cap.

DIABOLUS.

3. Internas animae cogitationes diabolum non videre certi sumus: sed motu eas corporis ab illo et affectionum indiciis colligi et experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille novit, ad quem dicitur: *Tu solum nosti corda filiorum hominum.*

4. Diabolus plerunque vult nocere, et non potest, quia potestas ista est sub potestate. Nam si tantum posset nocere diabolus quantum vult, aliquis iustorum non remaneret.

5. Anima nunquam a corpore vinceretur, nisi prius a diabolo teneretur. Nam nisi quis porci more vixisset, nunquam accepisset in eo diabolus potestatem: aut si accepisset, non ut perderet: sed ut probaret. Sine permissione Dei diabolum nocere non posse cognoscas: ne potentiam diaboli magis timeas, quam divinitatis offensam.

6. Prius complexionem uniuscuiusque adversarius perspicit et tunc tentationis laqueos opponit. Alius namque laetis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit, quo ergo adversarius occultus facile capiat vicinas complexionibus deceptiones parat: quia laetitiae voluptas, proxima laetis moribus, luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus peccatum discordiae porrigit: quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quaecunque voluerint, blandis favo-

1. Ioannes Cassianus in coll.
2. Hugo de S. Victore.
3. Augustinus de diffi. ecclesiasticorum dogmatum.
4. Augu. super psal.
5. Hieronymus super Lucam
6. Greg. 29. mora. super illud Iob: *Dividitur aestus super terram*

mortiferae voluptates illic diabolus blanditur, ut fallat: arridet ut noceat: allicit, ut occidat.

1. Diabolus mali auctor, nequitiae origo, rerum hostis, corruptor saeculi, hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptet ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia addit amori, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, humana violat, divina tentat.

2. Diabolus semper primordia bona pulsat, captat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quod ea subvertere fundata non possit.

Vide etiam in ti. Antichristus, in cor. Cor, Error, Fraus, in cor. Homicidium, Mendacium, in cor. et in fine. Mors, in cap. Peccatum, in cor. Poenitentia. in fine. Tentatio per totum.

DILECTIO.

3. Illi Deum diligunt, qui non aliud, quam unde nomen eius glorificent, exercent.

4. Breve praeceptum tibi praecipitur, *dilige, et fac quod vis*: sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames: sive emendes; dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis non potest de ista radice nisi bonum exire.

5. Dilectio sola discernit inter filios Dei et filios diaboli. Signent se omnes signo crucis, respondeant omnes amen, cantent omnes alleluia, baptizentur omnes, intrent ecclesias, impleant, parietes basilicarum, non discernuntur filii Dei a filiis diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo: qui non habent charitatem, non sunt ex Deo. Magnum iudicium, magna diseretio, quicquid vis habere, hoc solum nisi habeas, nihil tibi prodest: alia si non habeas, hoc habe et implesti legem.

6. Miser ego, quantum deberem diligere Deum meum, qui me fecit, quum non eram: redimit quum perieram! Non enim

---

1. Petrus Rab. tractans illud Mat. 2. *Ductus est Iesus desertum.*
2. Pet. Rab. ibid.
3. Augustinus de vita Christi.
4. Augu. de laude charitatis.
5. Augu. ibid. super illud 1. Ioan. *In hoc manifesti sumus filii Dei et filii diaboli.*
6. Augu. de spiritu et anima.

eram, et de nihilo me fecit, non lapidem, non arborem, non aliquod de animalibus, sed hominem voluit me esse, dedit mihi vivere, sentire, discernere, reduxit me de exilio, redemit de servitio, vocavit me nomine suo: ut memoriale suum semper esset apud me. Unxit me oleo laetitiae, quo ipse erat unctus, ut ab uncto essem unctus, et a Christo dicerer Christianus.

1. Non habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione ambuletur.

2. Quantum Deum diligas, debes ex dilectione legis eius ostendere.

3. Omnes homines aeque diligendi sunt: sed cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum qui, prout est locorum et temporum vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi, quasi quadam sorte, iunguntur.

4. Primo diligendus est Deus, secundo parentes, inde filii post domestici: qui etiam si boni sint, malis filiis praeponendi sunt. Inimico, autem non sicut teipsum, sed simpliciter sufficit enim quod odio non habeas.

5. Vere diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntatis potius studio, quam coacto praecepta conservat.

6. Dilectionem firmi Christiani nulla vincunt tormenta. Amantis enim plus incitatur charitas, si eum, cuius sensit beneficia, prohibeatur amare.

7. Pro magno diligi non debet, quicquid fine concluditur, illa appetenda, illa summopere diligenda, quae nec inventa transeunt, nec adepta deficiunt.

8. Nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil est desiderabilius diabolo extinctione charitatis.

9. Inimici dilectio tunc veraciter custoditur, quum non de profectu deiicimur, nec de ruina eius laetamur, nemo eum

---

1. Augustinus in epi.
2. Augu. de spiritu et litera.
3. Aug. lib. 1, de doctrina Christiana.
4. Aug. super illud canti, 2. *Ordinavit in me chari.*
5. Ambrosius super illud *Beati immaculati.*
6. Ambr. de Trinitate, lib. 5.
7. Gregorius in registro.
8. Greg. pastorali.
9. Greg. 21 moral.

amat aliquem, quem non vult esse meliorem, et eum stantem voto persequitur, quem cecidisse gratulatur.

1. Quando ignorabam, me instruxit: quando errabam, me reduxit, quando peccabam, me correxit: quando steti, me tenuit: quando cecidi, me erexit: quando ivi, me duxit, quando veni ad ipsum, me suscepit, et subdit, nec pro his omnibus, quid rependam habeo, nisi tantum ut diligam. Non enim melius, nec decentius, quam per dilectionem rependi potest, quod per dilectionem datum est.

2. Non abduci blanditiis, nec seduci fallaciis, nec iniuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere est.

3. Ordinem dilectionis illi peruerunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt: aut corpora sua minus diligenda plus diligunt, aut proximos suos non sicut seipsos, aut Deum plusquam seipsos forte non diligunt.

4. Dilectio Dei est omnia commoda et incommoda post ponere causa perfruendi Deo. Dilectio proximi est privata commoda postponere causa perfruendi amico.

5. Necesse est, ut quo praecesserit dilectionis thesaurus, illic etiam cogitationi sequatur affectus, ideo veritas ait. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi et cor tuum erit, ut ergo in coelis thesaurizemus, coelestia diligamus. Vis nosse ubi thesaurizas? attende quid cogitas, ita fiet, ut thesaurum tuum ex tuo amore cognoscas, et amorem tuum iudicio tuae cogitationis intelligas.

6. Diligere, quasi de omnibus eligere. Ignis est charitas Dei, virtutum progressionibus crescens, quae quanto magis concupiscitur, tanto efficacius ampliatur.

7. Inaudita est dilectio, quae amicum diligit, et praesentiam eius non amat.

8. Cum humanae conditionis status multiplici motu varietur nihil in temporalibus invenio praeter unum, quod vitae celestis imaginem repraesenter. Sola dilectio est, quam non al-

---

1. Bernardus super illud psal. *Quid retribuam Domino etc.*
2. Ber. super Cantica.
3. Prosper. lib. 1. de vita contemplativa.
4. Hugo de substantia dilectionis.
5. Fulgentius in quodam ser.
6. Cassianus super psal. *Diligam te Domine etc.*
7. Cass. ibidem.
8. Petrus Rab. in epi.

terat casualis eventus, quam separatio corporalis non dividit quam temporis longitudo non abolet, quae defectui non succumbit. Sola dilectio est, per quam amicos absentes videmus, alloquimur, amplexamur, quae sic quadam angelica agilitate et imaginario commeatu transvolat et recurrit, ut nihil de damno corporeae molis, aut distantiae localis iniuria conqueramur.

1. Fortis est dilectio ut mors, cum enim compage membrorum, animaeque et corporis foedus amicabile mors obumbraret, dilectio e contrario diversas voluntates constat in unam et in glutino charitatis diversarum animarum consolidat unionem.

2. Dilectio absentiae damna non sentit: cumque diuturnitate temporum plerunquė soleat infirmari dilectio: et temporis tractu et locali distantia convalescit.

3. Nihil est quod non tolleret, qui perfecte diligit.

Vide etiam in tit. Adiutorium, Amicitia, in cap. Amor. Charitas, in cor. Correctio, in cor. Crux, in cor. Deus, *in fine*. Discordia, in cor. Misericordia, in cap. Perfectio, in cap. Proximus, et Prosperitas, in cor. Sanctitas, Virtus, in cap.

DISCERE.

4. Addiscendum quod opus est nulla aetas sera videri potest: quod et si senes magis decet docere, quam discere: magis tamen decet discere, quam ignorare.

5. Nihil prodest facienda didicisse, et non facere. Melius est nescire aliquid, quam cum periculo discere.

6. Optabile est et mihi perclarum usque ad ultimam discere senectutem, quoniam nulla aetas ad perdiscendum sufficere post. Docere vero alios, affectare eum qui non sufficienter instructus est, res mihi videtur antiqui proverbii: in dolio discere artem figuli: hoc est in periculo animarum, doctrinam discere pietatis.

7. Sapiens quidam cum de modo, et forma discendi inter-

---

1. Petrus Rab. ibidem.
2. Pet. Rab. ibidem.
3. Seneca in proverbiis.
4. Augustinus in epist. ad Hiero.
5. Hieronymus in epist.
6. Gre. Natianz. in apologet.
7. Hug. lib. 3. didascalicon.

rogaretur. Mens inquit humilis, studium quaerendi, vita quieta, scrutinium tacitum, paupertas, terra remota. Haec reserare solent multis obscura legendo. Audierat puto quod dictum est mores ornant scientiam, et ideo praeceptis legendi praeterea quoque vivendi adiungit: ut et modum vitae suae et studii sui rationem lector agnoscat. Illaudabilis enim est scientia, quam vita maculat impudica: et idcirco summopere cavendum est ei qui quaerit scientiam, ut non negligat disciplinam.

1. Multos hoc decipit, quod ante tempus sapientes videri volunt: ut iam et simulare incipiant, quod non sunt: et quod sunt, erubescere: et eo longius a sapientia recedunt, quo non esse sapienties so putari putant. Sed si magnorum et sapientum vel scripta audierunt, vel verba: nos inquiunt, vidimus illos, et nos ab illis legimus: sepe nobis loqui illi solebant. Illi summi, illi famosi cognoverunt nos, sed ut me nemo agnoscat, et ego cuncta noverim.

2. Ab omnibus libenter disce, quod tu nescis quia humilitas commune tibi facere potest, quod natura cuique proprium fecit. Sapientior omnibus erit, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditiores sunt. Audi Grysippum in proverbiis. Quod non nosti, fortassis novit asellus.

3. Qui enim diligenter inspicere velit, quid antiqui propter amorem sapientiae pertulerint, quam memoranda posteris virtutis suae munimenta reliquerint, quamlibet suam diligentiam inferiorem esse videbit. Alii calcabant honores: alii proiecerunt divitias: alii acceptis iniuriis gaudebant: alii poenas spreverunt: alii contubernia hominum deserentes, ultimos recessus et secreta eremi penetrantes, se soli philosopiae dedicabant: ut quantum mente et intelligentia a caeteris differrent, ipsa locorum distantia demonstraret: ne una teneret habitatio, quos non eadem sociabat intentio. Cuidam philosopho referebat quidam dicens: *Nunquid non vides quin te derident homines?* et ille: *Ipse me*, inquit, *derident, et eos asini*. Cogita, si potes, quanti aestimaverit laudari ab iis, a quibus nec vituperari timuit.

4. Quid est quod ex tanta turba discentium, quorum multi

---

1. Hugo ibidem
2. Hugo ibi.
3. Hug. ibi.
4. Hug. lib. 3.

et ingenio pollent et exercitio vigent, tam pauci inveniantur, quibus ad scientiam pervenire contingat? Sciendum est quod in quolibet negotio duo sunt necessaria: opus videlicet et ratio operis: quae ita sibi adnexa sunt, ut alterum sine altero aut inutile sit, aut minus efficax. Verum tamen melior, ut dicitur, prudentia est fortitudine: quia et apponenda aliquando quae viribus movere non possumus, arte levamus. Sic nimirum est in omni studio, quam sine ordine et discretione operatur: laborat quidem, sed non perficit: et quasi aerem verberans vires in ventum fundit. Aspice duos pariter sylvam transeuntes: et hunc quidem per devia laborantem, illum vero recti itineris compendia eligentem: pari motu cursum tendunt, sed non aeque perveniunt. Quid autem scripturam dixeram nisi sylvam? Cuius sententias quasi fructus quosdam dulcissimos legendo carpimus: tractando ruminamus. Qui ergo in tanta multitudine librorum discendi ac legendi ordinem non custodit, quasi in densitate saltus aberrans, tramitem recti itineris perdit: et ut dicitur, semper discentes: et nunquam ad scientiam pervenientes. Tantum enim valet discretio, ut sine ipsa et omne otium turpe sit, et labor inutilis.

1. Proximus cognitioni est, quam quod debeat *inquirere*, prudenter agnoscit. Maxima enim pars intelligentiae est, scire, quod nescias.

2. Nunquam ad rationem veritatis intrabit quisquis a discutione coeperit erudiri.

3. Tria sunt, ut ait Alexander, quae impediunt hominem apprehendere veritatem rei, scilicet amor altitudinis, subtilitas ac profunditas rei investigandae, et ignorantia inquisitoris, sive brevitas potentiae suae in apprehendendo. In nostro autem tempore est causa quarta, quam non numeravit Alexander, qua non erat in tempore suo, et haec est societas nutritiva, quoniam in natura hominis est amor sequendi illum, cum quo habet societatem, et diligere ea, in quibus nutritus est, adeo quia videbis habitatores villarum, licet sint ibi in sordibus, et in defectu delectatio num, et in malitia ciborum, ut odiant habitationem civitatum, nec delectantur in delitiis earum, et eligunt potius ea, in quibus nutriti sunt, quam ea in quibus non sunt: licet sint meliora. Simile contingit homini in scientiis et opinio-

---

1. Rabi Moyses. Collatione Isac secunda.
2. In collatione Nestori. abbat.
3. Rabi Moyses, lib 1. et 30.

nibus, in quibus nutritus est ab infantia sua, quoniam diligit illas et confirmat rationes earum, et anxiatur in contrariis, et ideo propter istam causam deficit intellectus hominis in apprehensionem veritatis: et sequitur ea, in quibus nutritus est: et tunc renovabitur in eo dominatio cogitationum similium et sequela defectuum et malitia morum, id accidit propter societatem, et nutrituram cum illis, quorum opinio confirmatur in eo.

1. Interdum expedit patriam negligere, ut sapientiam quis possit acquirere. Ulysses Itacus nisi hoc fecisset: laboribus propriis forte latuisset, cuius sapientiam hinc maxime Homeri nobile carmen asseruit: dum illi prudentiores sunt semper habiti qui multorum hominum conversationibus probantur eruditi.

2. Desiderabilis est literarum eruditio, quae naturam laudabilem eximie reddit ornata. Ibi enim prudens invenit: unde sapientior fiat: ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur: inde princeps accipit quomodo populos sub aequalitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa natilia.

3. Hic enim decorum est, terminum non habere, hec honesta probatur ambitio, cuius etiam et nimietas placet: omne siquidem scientificum quanto profundius quaeritur, tanto gloriosius invenitur.

4. Quaerat erudius unde possit esse gloriosus, prudens frequentiam non respuat hominum, quos novit esse laudandos. alioquin fama tollitur virtutum, si earum merita in hominibus nesciantur. Nam quale desiderium est civium frequentiam deserere, cum aliquas quoque avium conversationi humanae videamus se velle miscere?

5. Quod in iuventute non discitur: in matura aetate nescitur. Ars, enim bellandi si non praeluditur, quum fuerit necessaria, habetur.

6. Aegre namque dediscitur, quod didicit aetas tenerior: quoniam, quo semel est imbuta, recens servabit odorem.

---

1. Cassianus lib. 1. epis.
2. Cass. lib. 3.
3. Cass. lib. 2. epi.
4. Cass. in quadam ep. lib. 1.
5. Cass. ibid.
6. Cass. ibidem

1. Nihil tam incredibile, quód non discendo fiat probabile.

2. Lectio certa prodest, vera delectat. Qui quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas augetur : nox ire istud, sed errare est.

3. Mutuo ista fiunt: et homines dum docent discunt: non est : quod gloria publicandi ingenii producat in medium, ut recitare istis velis, aut disputare. Si haberes isti populo idoneam mercedem, nemo est, qui intelligere te possit, cui ergo, inquis, ista didici ? non est quod timeas ne operam prodideris, si tibi didicisti.

4. Quid est stultius, quam quia diu non didiceris, non discere? omnis aetatis homines schola admittit. Tamdiu discendum est quamdiu nescias. Si proverbio credis quamdiu vivas, etiam seni discendum est.

5. Mores primum, mox sapientiam disce: quae sive moribus male discitur.

6. Debent homines viaticum senectutis literarum eruditione parare, discendo, ne defecerint insipienti animo : literas tamquam baculum infirmo corpori repertas esse: eundem finem esse discendi, qui et vivendi.

Vide etiam in tit. Adiutor, Contemptus. in cap. Curiositas, Doctrina, per totum. Exercitatio, et Magister. *Philosophia*, in fine. Sapientia, in cor. Studium, et Taciturnitas in cor.

DISCIPLINA.

7. Cor quod sine disciplina est, exaltari non valet: quia humana mens sicut male elevata in infimis premitur : sic bene pressa in sublimibus levatur.

8. O quam compositum reddit omnem corporis statum, animae et mentis habitus disciplina. Cervicem submittit : ponit supercilia: componit vultum: ligat oculos: cachinnationes cohibet: moderatur linguam, fraenat gulam : sedat iram : format incessum.

---

1. Cassianus ibidem.
2. Seneca epist. 43.
3. Senc. cpist. 7.
4. Sene. 76. epist.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. in proverbiis philosophorum.
7. Gregorius lib. 13. moralium.
8. Bernardus epist. cap. 13.

1. Iuco disciplinae insolentia morum domanda est quousque duris ac divinis seniorum attrita legibus humilietur, et sanetur cervicosa voluntas: bonumque in se naturae quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat.

2. Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris fomes ac nutrimentum bonae indolis, magistra virtutis facit in Christo manere semper, ac iugiter Deo vivere, ad promissa coelestia et divina praemia pervenire.

3. Quamvis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat: diligentibus tamen ibi conservanda est, ubi vel neglecta pluribus generat scandalum, vel custodita bonae imitationis est exemplum.

4. Qui brevi tempore pro pudore disciplinam non patitur, omni tempore in pudore insipientiae permanebit.

5. Educatio et disciplina mores facit, et illud sapit unusquisque quod didicit.

Vide etiam in tit. Conversatio, et Delitiae in cor.

DISCORDIA.

6. Dissensiones nunquam debent amari: sed aliquae tamen aut a charitate nascuntur aut caritatem probant. Quis enim facile invenitur, qui velit reprehendi? Et ubi est ille sapiens, de quo scriptum est: Corripe sapientem, et amabit te? Nunquid tamen ideo non debemus reprehendere, et corripere fratrem, ne securus tendat in mortem?

7. Nihil minus semper optavi, quam inter eos, qui cum multum dixerint, multumque sermocinati sunt: oriri aliquid unde novus quasi conflictus exurgat.

8. Melius est emigrare cum gratia, quam cohabitare cum discordia: melius est sine lite abire, quam cum iurgio residere.

9. Nulla spatia possunt satis esse discordibus: quietis et

---

1. Bernardus super canti.
2. Crysostomus epi. 2 de disciplina et habitu virili.
3. Hugo de mist. novi testam.
4. Pythagoras in suis praeceptis.
5. Seneca lib. de moribus.
6. Augustinus epi. cap. 57.
7. Aug. contra Academicos.
8. Ambrosius in lib. de Patriarchis.
9. Amb. ibid.

pacificis est angusta abundant, dissonis moribus etiam spatiosa arctantur.

1. Contentio est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris.

2. Quisque corpus affligit, sed concordiam deserit: Deum quidem laudat in tympano, sed non laudat in choro.

3. Ubi dissensio est, ubi invidia est: ibi chorus non est.

4. Qui modeste alloquitur proximum, gratum accipit responsum: et quasi de uberibus, in quibus lac querebat, butyrum exprimit. Sed qui incepto verbo rixam et discordiam ex fraterno corde provocat, quasi necessaria ultra modum emungens sanguinem elicit.

5. Concordia minimae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.

6. Sicut nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis: ita nihil est desiderabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando iurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiarius servit.

7. Per Salomonem dicitur: qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aqua proprie dimittitur, quum lingua fluxus effraenatur: sed dimissor aquae iurgiorum caput efficitur: quia per linguae incontinentiam discordiae origo propinatur.

8. Discordes tamdiu nullum boni operis sacrificium Deo immolant, quamdiu a proximorum charitate discordant.

9. Perversae mentes si semel ad studium contrarietatis eruperint, sive pravum sive rectum quid a contradicentibus audiant, adversis hoc responsionibus impugnant: quia quum persona per contrarietatem displicet, nec recta, quae protulerit placent. At contra bonorum corda, quibus in odium non venit persona, sed culpa: sic perversa diudicant, ut recta quae

---

1. Ambrosius in epi. cap. 57.
2. Hieronymus sup. ep. D. Pauli ad Romanos.
3. Hie. super psal. *Laudent nomen eius in choro* etc.
4. Hie. ibidem sup. epistol. D. Pauli.
5. Hie. super in pro. 29. *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem, et qui provocat iras, producit discordias.*
6. Gregorius in past.
7. Greg. 4. mo.
8. Greg. in past.
9. Greg. li 9 mo.

dicuntur assumant, et sic male prolata respuunt: ut tamen approbent, quae ex veritate cognoscunt.

1. Discordia est aliquorum diversio, quos prius amoris vinculum colligavit. Concordia est convenientium in rectitudine animorum indirupta quaedam et unita complexio. Seditiosus est, qui dissentionem animarum facit, et discordias gignit.

2. Conspiratio apud spiritualiter viventes contra ordinis disciplinam et maiorum instituta confoederatio est.

3. Summopere iurgia fuge, nam contra parem contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum, maxime autem contra fatuum contentionem inire; nam absentem laedit: qui cum ebrio litigat.

4. Principium discordiae est, aliquid commune suum facere. Turpius nihil est, quod cum eo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris.

Vide etiam in tit. Amicitia in cap., et in finc. Doctrina in cap. Ieiunium in cap. Loquacitas in cor. Pax reconciliatio in cor. Testimonium in cap.

DISCRETIO.

5. Ex studio arcus distenditur ut in suo tempore cum utilitate tendatur: qui si otium relaxationibus non accipit faciendi virtutem ipso usu tensionis perdit. Sic aliquando in exercitatione, virtus quum per discretionem praetermittitur, reservatur, ut tanto post vitia valenter feriat, quanto a percussione interim prudenter cessat.

6. Plerumque virtus quum indiscrete tenetur, amittitur: quum discrete intermittitur, plus tenetur.

7. Sanctorum provida discretio, dum solicite circumquaque conspicit in alterum posita prius quam veniat, culpam deprehendit, eamque quo vigilanter praenotat, eo fortiter declinat.

8. Saepe dum nosmetipsos plus iusto discutimus, de ipso discretionis studio indiscretius erramus: et mentis nostrae acies

---

1. Isidorus in lib. etym.
2. Cassianus super sal.
3. Ibidem.
4. Seneca in proverbiis.
5. Greg. 29. moral.
6. Greg. ibi.
7. Greg. 21. moralium.
8. Greg. ibidem.

quo plus cernere nititur, eo densius obscuratur quam importune solis radios aspicit, tenebrescit.

1. Medii quidem incedere debemus inter nimium timidos, et nimium temerarios: ut simus quidem verecundiores his, qui ad indebitos honores foeda ambitione nituntur: et paulo confidentiores his, qui futuri iudicii metu etiam bonorum actuum cuncta fugiunt.

2. In cunctis nobis semper debet praeesse discretio: et quasi moderando singulas discernere voluntates, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne quod bonum est, malum: ne quod malum est, bonum esse credatur.

3. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit, modum tribuit, decorem et perpetuitatem confert. Est ergo discretio non tam virtus, quam quaedam moderatrix virtutum: ordinatrix affectuum, et directrix motuum. Tolle hanc et virtus vitium erit: ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, et terminum naturae,

4. Totius est chordas remiti intensius, quam protendi: remissarum namque intensio artificis peritia convalescit: sed quae semel repta est, nullo artificio reparatur.

5. Quicquid boni cum discretione feceris, virtus est: quidquid sine discretione gesseris, vitium est. Virtus *enim indiscreta* pro vitio deputatur.

6. Discretio est in diudicandis rerum causis provida et humanarum mentium ratio moderatrix.

7. Ratio est gerendorum ordo ex causa venientium ut quid quo loco facias, ac dicas, intelligas.

8. Omni conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis acquiri: quem nos illaesos ab utraque potest nimietate servare. Veteris namque sententia est: Apogyca Isogyca id est, nimietates equales sunt. Ad unum enim finem nimietas ieiunii, ac voracitas pervenit, eodemque dispendio vigilarum immoderata continuatio monachum, quo somni gravissimi torpor invaluit. Nam per excessum continentiae debilitatum quem-

---

1. Gregorius Natiazenus in apolog.
2. Bernardus super can. ser. 24.
3. Ber. super can.
4. Chrys. de cord. aliena.
5. Isidorus in li. de synonymis.
6. Isi. in synoymis,
7. Ibidem.
8. Moy. 2. In collat. abbatis.

que ad illum statum revocari necesse est, in quo negligens quisque per incuriam detinetur.

1. Utraque enim parte sustinebit maximum detrimentum quisquis inaequalitatem tenens, nunc ventrem ieiuniorum ariditate constringit, nunc escarum nimietate distendit, ut enim mens cibi inanitate laxata, perdit orationum vigorem, dum carnis nimia laxitudine praegravata condormitate compellitur: ita rursum nimietate voracitatis oppressa emittere ad Deum preces puras levesque non poterit.

2. Cunctam disciplinam regularis ordinis moderetur aequalitas discretionis, ne vel nimia remissio nutritiva sit criminum, vel impia discretio parricida virtutum.

3. Discretio virtutibus modum imponit, sine qua virtutes sunt vitia, nam si adsit timor et non discretio, transit in desperationem: si dolor, in armitudinem: si spes, in praesumptionem: si laetitia, in dissolutionem: si ira, in furorem.

4. Ad rem gerendam quae accidit, caveat ne id solummodo consideret, quod illa res honesta sit: sed etiam ut habeat efficiendi facultatem. In quo ipso considerandum est: ne aut temere despicias propter ignaviam, aut nimis confidas propter cupiditatem. In omnibus autem negotiis prius quam aggrediare adhibenda est discretio. Considera ergo ne nimis cupias: nam proverbio dicit: *Qui nimis cupit, parum stringit*: et partiendum est opus sub quo in via non deficias, iuxta illud: *Qui plus posse putat sua, quam natura ministrat, posse suum superans se minus esse potest.*

Vide etiam in tit. Caro. in cap. Correctio in cor. Dilectio, in cor. Humilitas in cor. Loquacitas. Prudentia per totum.

DIVITIAE.

5. Divitiae seculares si desunt, non per mala opera quaerantur in mundo, si autem adsunt, per bona opera serventur in coelo. Animum virilem et christianum nec debent, si accedant, extollere, nec debent frangere, si recedant.

---

1. Moyses in collationibus.
2. Petrus Rabanus in quodam sermone.
3. Pet. Rab. ibidem.
4. Doctor annoymus.
5. Augustinus episto. 140.

1. Verae illae sunt divitiae, quas cum habuerimus, perdere non possumus.

2. Morbus divitiarum, est superbia, nam grandis animus est, qui inter divitias isto morbo non tentatur maior animus divitias suas vincens contemnendo. Magnus est ergo dives, qui non se ideo magnum putat, quia dives est. Superbus, qui et egenus est, in carne crepat: in corde mendicat, inflatus est non plenus.

3. Difficile est, ut non sit superbus, qui dives est. Tolle superbiam, divitiae non nocebunt.

4. Aurum, est materia laborum, periculum possidentium, aurum enervatio virtutum, aurum malus dominus, proditor servus.

5. Aurum amplius cruciat, apud quem largius fuerit aurum amanti se nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatum suum, cui visum negat.

6. Ideo rogans dives non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exauditur in tormentis.

7. Hoc attendite ne passim divites reprehendatis, et rursum ne de paupertate et egestate praesumatis. Si eum non est praesumendum de divitiis: quanto magis non est praesumendum de paupertate? ulcerosus non habens escam, *non ipsam* vestem, ablatus est ab angelo in sinum Abrahae, vides quis sublatus est; non vides quo sublatus est in sinum Abrahae, lege scripturam, et inveniens divitem Abraham. Sublatus est ergo in sinum divitis pauper, an potius ambo divi tes Deo, ambo a cupiditate pauperes?

8. Divitiae si affluant, nolite cor adponere: ille igitur, qui non habet, non superbiat: et non dicit, nolite habere, sed cor adponere. Non enim damnat divitias, unde mereamur coelum, sed cor appositum quod scilicet non expendit, sed recondit.

---

1. Augustinus super. Matt.
2. Aug. sermo. 29.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. de verbis Domini.
5. Aug. ibid.
6. Aug. in homil, de divite.
7. Aug. in originali super psal. 5.
8. Glossa. et Aug. super psal. 61.

1. Non divisim, non separatim tempore messis hoc faciet: divites intellige superbos: pauperes humiles, habeat quis multas pecuniarum facultates, si in eis non extollitur, pauper est: non habeat aliquid, et cupiat, et infletur inter divites reprobos eum deputat dominus quia divites et pauperes in corde interrogat Deus, non in arca aut in domo.

2. Sufficientiam vitae non indecenter vult, quisquis eam vult et non amplius, quae quidem non appetitur propter seipsam, sed propter salutem corporis, et congruentem habitum personae hominis, ut non inconveniens eis, cum quibus vivendum est. Ista ergo quum habentur, ut teneantur, quum non habentur, ut habeantur, orandum est.

3. Divites discant, non in facultatibus crimen haberi, sed in his, qui uti nesciunt, nam divitiae ut impedimenta sunt improbis: ita bonis sunt adiumenta virtutis.

4. Caeterum ita incumberunt mores hominum in adunatione divitiarum, ut nemo nisi dives honore putetur dignus.

5. Qui divitiarum servus est, divitias custodit ut servus, qui autem servitutis discusserit iugum, distribuit eas ut dominus.

6. Unumquodque non hominum, sed rerum pondere iudicandum est, nec diviti obsunt opes, si bene utatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit.

7. Solae divitiae verae sunt, quae nos virtutibus divites efficiunt. Si ergo fratres divites esse cupitis, veras divitias amate. Si culmen veri honoris quaeritis, ad coeleste regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna angelorum curia adscribi festinate.

8. Facile est homini tunc divitias despicere, cum habet: difficile vero, quum non habet, viles aestimare.

9. Terrena substantia aeternae felicitati comparata, pondus

---

1. Glossa Augustinus. super psal. 68.
2. Augu. ad ibrobam.
3. Ambrosius] super. Luc. lib. 8.
4. Aug. de officis.
5. Hieronymus, lib. 1. super illud Matth. *Non potestis Deo servire et mamonae.*
6. Hieronimus in epi ad Salvianum.
7. Gregorius. homilii super illud ; *Exit qui seminat.*
8. Greg. lib. 11. moralium.
9. Greg. in ho.

est, non subsidium, temporalis vita aeternae vitae comparata mors est potius dicenda, quam vita.

1. Res suas, cum moreretur dives, secum tolleret, si ad petentis vocem cum viveret tulisset, nam terrena omnia, quae servanda amittimus, largiendo servamus.

2. Forsitan aliquam excusationem habuisset, si ad portam eius non iacuisset, si remotus fuisset, et ulcera ejus non cognovisset.

3. Aurum et argentum, et caetera huiusmodi quantum ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala, usus tamen horum bonus: abusio mala, sollicitudo peior, quaestus turpior.

4. Filii Adam genus avarum, quid vobis cum terrenis divitiis, quae nec verae nec vestrae sunt? Aurum et argentum vere terra est rubea et alba, quam solus error hominum facit, aut magis reputat pretiosa, denique si vestra sunt, tollite ea vobiscum.

5. Verae ergo divitiae, non opes sunt, sed virtutes, quas secum conscientia portat, ut in perpetuum dives fiat.

6. Camelus unum solum pondus habet, dives duo: unum terrenarum possessionum, aliud peccatorum. Primum in morte deponitur, aliud velit, nolit moriens retinet, *nisi ante mortem deponat.*

7. Sudat pauper foris in opere, sed nunquid anxie dives intus in sua cogitatione laborat? Aperit iste os suum in oscitatione, aperit ille in ructuatione, et interdum gravius ille fastidio, quam iste inedia cruciatur.

8. Divitiarum sequela est luxuria, ita intemperans, furor iniustus, arrogantia superba, omnisque irrationabilis motus.

9. Si possibile esset in divites vindicta procedere, videres ex eis repleri carceres universos. Sed cum omnibus malis suis hoc malum habent divitiae, quod in malignis peccantes ab ultionibus eruunt.

---

1. Gregorius in homilia.
2. Bernardus lib. de considerationibus.
3. Bern. sermone 4.
4. Bern. ibid.
5. Bern. in ser.
6. Bern. in sermone.
7. Bern. in sermone 6.
8. Chrysostomus in illud: *nemo laeditur, nisi qui seipso. etc.*
9. Chrys. super epi. ad He br. ser 2.

1. *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, et caetera.* Hunc versiculum si saperent, qui in potentia et divitiis versantur in parietibus omnibus, et in vestibus suis scriberent, in foro, in domo, in ianuis, et ingressibus, et ante omnia in conscientiis suis, ut semper eum oculis concernerent, et corde sentirent.

2. Omnia bona mundi triplex interitus tollit, aut ex seipsis veterascunt, aut luxu dominorum suorum consumuntur, aut ab extraneis dolo vel violentia, vel calumnia diripiuntur.

3. Apud antiquos autem prior aeris, quam ferri cognitus usus, aere quippe prius proscindebant terram, aere certamina belli gerebant, eratque in pretio magis aurum vero et argentum propter inutilitatem reiiciebantur, nunc versa vice iacet aes, aurum summo cessit honore. Sic voluenda aetas commutat tempora rerum, et quod fuit in pretio, sub honore est denique nullo.

4. Omne terrenum vel aerugine consumitur ut aurum et argentum, vel putredine et verminibus, et quidem ab his immune est, vel a furibus tollitur, ut lapides pretiosi. In his ergo omne genus avaritiae reprehenditur.

5. Magnae dignitatis fuit apud saeculum, sed maioris meriti apud Deum: quia non erat dives divitiarum amore, sed tantummodo possessione, ideo divites non excluduntur a discipulatu Salvatoris. Iste enim dives erat, et discipulus, quia non pecuniae amator, sed ipsius distributor.

6. Non reprehenditur dives, quod terram coluerit, vel fructus in horrea congregaverit, sed quod fiduciam vitae in illis posuerit, nec pauperibus erogaverit, ut ab eis reciperetur in aeternis tabernaculis.

7. Familiaris res est humanum cor, opibus ac libertate dissolvi, aerumnis ac paupertate ad semetipsum recolligi.

---

1. Chrysostomus super Matth. homi. 30.
2. Chry. super illud Matth. 6. *Ubi aerugo et tinea. etc.*
3. Isidorus lib. 16. etymolog.
4. Rabanus super Matt. 6. *Ubi aerugo et tinea etc.*
5. Raba. super illud mat. 28. *Homo quidam dives ab Arimatheo.*
6. Beda in gl. super illud Luc. 2. *Cuiusdam divitis hominis*, etc.
7. Beda super Esdr. li. 1.

1. Insidiae sunt in divitiarum amplitudine, insidiae paupertatis angustiis, illae elevant ad superbiam, haec incidant ad querelam. Tractat sanitas, tentat infirmitas, et illa materia est negligentiae et haec causa tristitiae, laqueus est in securitate, laqueus in timore, nec interest utrum animus, qui tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis: cum per morbum sit, vel sub vana delectatione languere, vel sub ansia sollicitudine laborare.

2. Auri custos, servator argenti securitatem non habet, nescit quietem: et cui deest securitas, quies perit. Poena dives est ille, non sensu.

3. Aurum erogare, bonum est: reponere, malum: contemnere, validum : fugere persecurum: quod sicut vincere virtutis est, ita felicitatis evasisse.

4. Obturatis auribus nihil esset vox unius clamantis. Unus dominus ad aperiendum cor eius totum corpus eius ulcerius cooperuit, ut tot essent ora clamantia, quot ulcera existentia.

5. Nihil tibi prosunt divitiae, si divitiarum beneficiis non utaris: nam pars mendicitatis est cogestam secreto pecuniam possidere.

6. Nihil clausum constant, quod auro argentoque non pateat, nihil occultum, quod non pecunia indagante fit cognitum.

7. Dives in superfluitate resolvitur, et iactantia effrenatur currit ad libitum, et corruit ad illicitum, et fiunt instrumenta poenarum qui fuerant oblectamenta culparum. Labor in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo, mentem eius semper fatigat, sollicitat et affligit, ubi est thesaurus suus, ibi et cor suum.

8. Dives dicitur a Divo, qui quasi Deus, nihil creditur indigere.

9. Divitiae quantis implicitas sint malis, brevissime monstrabo. Quid enim pecuniam ne congreges conaberis, si eri-

---

1. Leo papa in sermone.
2. Petrus Rabanus in quodam sermone.
3. Pet. Rab. ibidem.
4. Petr. Rab. in ser. de divite.
5. Valerius episc. in sermone.
6. Val. episc. ibidem.
7. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
8. Hugo.
9. Boetius lib. 4. de consolatione.

pias habenti? dignitatibus fulgere volens, danti supplicabis: et qui praeire caeteros cupis, poscendi humilitate vilesces. Potentiam desideras, subiectorum insidiis obnoxius, periculis subiacebis. Gloriam petis, sed per aspera quaeque distractus securus esse desistis. Voluptariam vitam degas, sed quis non spernat atque obiiciat vilissimae fragilissimaeque rei corporis servum esse?

1. Congeratur in te quicquid multi locupletes possiderant, ultra privatum pecuniae modum fortuna te provehat, auro tegat, purpura vestiat, et ad hoc modus delitiarum et opum te perducat, ut terram marmoribus abscondas, non tantum tibi habere liceat, sed calcare divitias. Accedant statuae, picturae: et quicquid ars illa luxuriae elaboravit, maiora cupere ab his disces.

2. Quid refert in arca; quantum in horreis iaceat, si alieno inhiet, si non quaesita, sed quaerenda computat? Non enim pauper est, qui minus habet, sed qui plus cupit: nec qui plus habet, sed qui minus cupit, dives est.

3. Si cui sua non videntur amplissima, licet totius mundi dominus sit, miser est; qui autem sibi satis est, cum divitiis natus est.

4. Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non interdico, sed efficere volo, ut illas intrepide possideas.

5. Brevissima ad divitias per contemptum divitiarum via est: quisquis contemnere potest omnia, habere omnia nemo potest. Necessarium est ergo parvo assuescere. Quicquid vult nemo habere potest, illud autem potest nolle, quod non habet.

6. Quemadmodum nihil refert utrum aegrum in ligneo lecto aut in aureo colloces, quocumque illum transtuleris morbum suum transferet secum. Sic nihil refert utrum aeger animus in divitiis, aut paupertate ponatur, malum suum illum sequitur.

7. Nemo nascitur dives. Quisquis exit in lucem, illius es-

---

1. Seneca. 16. episto.
2. Sene. ibid.
3. Sen. in epi.
4. Sen. 18. epi.
5. Sen. 63. epi.
6. Sen. 18. epi.
7. Sen. 20. epi.

lacte et pane esse contentus, ab his initiis nobis regna non sufficiunt.

1. Quanta dementia haeredis sui res procurare, et sibi omnia negare. Magna enim haereditas ex amico inimicus facit: plus enim gaudebit tua morte, quo plus accepit.

2. Magnus, qui fictilibus sic utitur, quemadmodum argento utitur, quemadmodum fictilibus. Infirmi animi est, pati non posse divitias.

3. Si ad naturam vivas, nunquam eris pauper, si ad opiniones, nunquam eris dives. Exiguum natura desiderat, opinio immensum.

4. Iste, quem dominum existimas, pecuniae locutus est, multum habet, ignoras utrum avarus, an prodigus sit. Si prodigus non habebit, si avarus, non habet. Iste, quem tu felicem admirans credis, saepe dolet; saepe suspirat: multi illum comitantur, mel muscae sequuntur, cadavera lupi, frumenta formicae: praedam sequitur ista turba, non hominem.

5. Si vis, inquit Pithocles, divitem facere, non pecuniae adiiciendum, sed cupiditatibus detraendum est.

6. Is maxime divitiis fruitur, quam minime divitis indiget, nemo autem solito bono fruitur, qui aliquid intendit adiicere, et dum de incremento cogitat, oblitus est usus.

7. Divitem illum putas, quem aurea supellex in via sequitur: qui in omnibus provinciis arat, qui multum suburbani agri possidet, quum omnia dixeris, pauper est, quare: quia debet, quantum? inquis, omnia nisi forte tu dicas: utrum ab homine, an a fortuna mutuum sumpserit.

8. Divitiae inflant animos, superbiam pariunt, invidiam parant, et eo usque mentem alienant, ut fama pecuniae, nos etiam nocitura delectent.

9. Ingentis animi est, qui divitias sibi circumfusas diu multumque miratus quia ad se venerunt ridet: suas magis audit esse quam sentiat. Magnum est non corrupi divitiarum

---

1. Seneca 20. ep.
2. Sen. 5. epist.
3. Sen. 16. epist.
4. Sen. de re mediis fortunitorum.
5. Sen. ibid.
6. Sen. 14. epist.
7. Sen. 18. spist.
8. Sen. Ibidem.
9. Sen. 20. epist.

contubernio, magnus ille est, qui in divitiis pauper est.

1. In hoc excusabiles sunt Dii, quia ista, quae urunt, quae excruciant, optantibus conferunt.

2. Ista quae sic petimus, tanquam datura laetitiam ac voluptatem, causae dolorum sunt.

3. Omnia ista nobis accedant, non haereant, ut si auferantur, sine ulla nostri laceratione discendant. Utamur illis, non gloriemur, et utamur parce, tanquam depositis apud nos.

Vide etiam in tit. Abstinentia, Ambitio, Amicitia, Anima, in fine. Avaritia, per totum. Beatitudo, in cap. Bonum, et Contemptus, in cor. Cupiditas. et Elemosyna, in fine. Gloria vana, in cor. Homo. Honor. Laus, Paupertas, et Proditio, Prosperitas, et Relinquere, in cor. Salus, in cap. Sapientia, Servitium, Superbia, in cor. Veritas, in cor.

DOCTRINA SIVE DOCTOR.

4. Debet divinarum scripturarum Doctor fidei, ac debellator erroris et bona docere, et mala dedocere, et hoc opere et sermone conciliare adversos, remissos erigere, nescientibus quid expectare debeant, intimare.

5. Doctor et ductori id agere debet, ut non solum intelligenter, verum et libenter, et obedienter audiatur.

6. Omnis res, quae dando non deficit, dum habetur, et non datur, nondum habetur, quomodo habenda est.

7. Sicut gratus est, qui cognoscenda enubilat, sic et onerosus, qui cognita inculcat; nam delectandi gratia etiam nota dicuntur, ubi non ipsa, sed modus, quomodo dicuntur, attenditur.

8. Doctrina per malos, palmes in sepe, botrus inter spinas, caute lege, ne dum quaeris fructum, laceres manum, et quum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem.

9. Si me posses docere, quod nescio: non solum te verbis,

---

1. Seneca 22. epist.
2. Sen. 60. epist.
3. Sen. 81. epist.
4. Augustinus de doctrina Christiana.
5. Augu. ibid.
6. Augu. ibid.
7. Aug. lib. de doctrina Christiana.
8. Augu. super Ioan.
9. Aug. ibid.

sed et pugnis caedentem deberem patientissime sustinere.

1. Da, et accipe, et iustifica animam tuam, idest verbum doctrinae proximis impende, et bonorum operum exempla relinque, ut recipias praemium vitae aeternae. Tibiae et psalterium suavem facient melodiam, et super utraque lingua suavis.

2. Haec naturaliter mulcent, et exhilarant animam: sed lingua suaviter docens, plus confortat intellectum.

3. Ante vita, quam doctrina quaerenda est. Vita bona, sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet.

4. Perfectio discipulorum, gaudium et corona est magistrorum fructus enim magistri obedientia est discipuli, et eius bona conversatio coronam dat magistro.

5. Qui congrua disciplina unumquemque arguit, eruditum se, et probabilem doctorem in conspectu omnium ostendit, nec aetas iuvenilis in doctore despicienda, quem vita et discretio commendat.

6. Multi iuxta vetus eulogium cum loqui nesciant, tacere non possunt: docentque scripturas, quas non intelligunt: et quum alii persuaserint, eruditorum sibi assumunt supercilium, prius imperitorum magistri, quam doctorum *discipuli*.

7. Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus patiens, neque, enim potest veraciter bona docendo impendere si vivendo nescit adversa aequanimiter tollerare. Perfecti enim doctoris est sic aliorum improbitatem patienter sufferre, ut se noverit ab iniquis patienter observare. Neque enim propria munditia sine tollerantia sufficit neque tollerantia sine munditia valet.

8. Si subditi aliquid peccant, propter quod doctores a quiete surgere cogantur, non tantum poenam illius peccati incurrunt, sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorum, quia

---

1. Augustinus Ecc. 40. glo.
2. Ambrosius. sup. *Beati immaculati.*
3. Glossa. super illud. 1.
4. Glo. Sup. Thess. 2. *Quae nostra spes aut gaudium etc.*
5. Glo. super illud. Ecc. 42. *Sis de senioribus qui iudicantur ab adolescenti et eris eruditus in omnibus.*
6. Hieronymus ad Demetriadem virgi.
7. Gregorius. super illud. Proverbiorum 23. *Doctrina viri per patientiam noscitur.*
8. Greg. super illud cantic. 2. *Neque suscitetis, etc.*

qui doctores coelestibus intentos inquietare praesumunt etiam virtutes, quas habere se credebant, perdunt.

1. Mihi prope donatum credo quicquid lectorem meum melius sentire cognosco omnes enim qui pleni fide de Deo aliquid sonare nitimur, organa veritatis sumus.

2. Doctrina cum omni imperio docetur, quoniam prius agitur quoniam dicatur: nam doctrinae subtrahit fiduciam, quoniam conscientiam praepedit linguam.

3. Quantacumque doctrina mens polleat, gravis eius imperitia est, velle docere meliorem.

4. Triplici modo in ecclesia docentium periculum pendet, ex sensu, ex verbo, et auditu, ut per facile inveniat in uno salutem aliquo, si non in omnibus labi. Aut enim minus illuminatus est sensus, aut ad explanandum defuit sermo sufficiens: aut bene prolata crassior non recipit auditus, et ex uno quolibet horum casu, sit in omnibus periculum veritatis.

5. Hoc habet proprium doctrina arrogantium: ut humiliter nesciant inferre quae docent et recta quae sapiunt, etiam recte ministrare non possunt. In verbis enim eorum penduntur, qui quum docent, quasi in quodam sibi videntur summitatis culmine residere eosque quos docent, ut longe infra se positos velut in imo, respiciunt; quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur.

6. Experto crede, aliquid amplius invenies in silvis, quam in angulis, ligna et lapides docebunt te, quod a magistris audire non possis.

7. Doctrinae spiritus non cuoriositatem acuit, sed charitatem accendit.

8. Non minus pium est, docere animum scientiam, quam praebere escam corpori.

9. Intelligentia dictorum ex causis est adsumenda, quia non sermoni res, sed rei est sermo subiectus.

---

1. Gregorius in moralibus.
2. Greg. ibidem.
3. Greg. lib. 6. moral.
4. Greg. in apologetico.
5. Greg. 24. moral.
6. Bernardus in quadam epi.
7. Ber. super cantic.
8. Ber. ibidem.
9. Hilarius. lib. 4. de Trinitate.

1. Docere et non facere, non solum lucri nihil, sed et danni plurimum confert. Grandis enim condemnatio est conponenti quidem sermonem suum, vitam vero suam atque operam negligenti.

2. Si artem usumque dissocies, utilior est usus expers artis, quam ars, quae sui usum non habet. Ars infoecunda est sine usu, et usus temerarius sine arte.

3. Qui male sederit, iniuriam cathedrae, facit in iudicio sedens. Si bene docueris, omnium iudex eris, Si male viveris, et bene docueris, tui solius, nam bene docendo, populum instruis, quomodo populus debeat vivere: sed male vivendo doces Deum, quomodo te debeat condemnare.

4. Si bene vixerint, eorum est lucrum: si bene docuerint, vestrum. Accipite igitur quod vestrum est, nolite discutere quod alienum est. Frequenter enim de malo homine bona doctrina procedit, sicut terra vilis pretiosum aurum producit: numquid propter vilem terram pretiosum aurum contemnitur? Igitur sicut aurum eligitur, et terra relinquitur sic et vos doctrinam accipite, et mores relinquite.

5. Doctrinam accipiamus non mores, apibus herbae non sunt necessariae, sed flores, sic et vos flores doctrinae *colligite*, et conversationem relinquite.

6. Fidem praedicant, et infideliter agunt: pacem aliis dant et sibi non habent. Veritatem laudant, et mendacia diligunt.

7. Docilitas est prudentia erudiendi imperitos.

8. Dispretio est, quae rerum consequentium continet perspicuam, dilucidamque cum gravitate expositionem.

9. In lectione non verba, sed veritas est amanda. Saepe autem reperitur simplicitas veridica, et falsitas composita, quae hominem suis erroribus illicit, et per linguae ornamenta laqueos

---

1. Chrysostomus in lib. conpunctione cordis.
2. Chry. lib. 7.
3. Chry. sup. illud matth. 23. *Super cathedram Moysi*, *etc.*
4. Chry. ibid. super illud: *Quaecumque dixerint*, *vobis*, *facite*, *etc.*
5. Chry. ibid.
6. Chry. super illud: *Dicunt et non faciunt.*
7. Isidorus in Synonymis.
8. Isid. ibidem.
9. Isid. lib. 3. de summo bono.

dulces aspergit, nihil enim aliud agit amor mundanae scientiae, nisi extollere in laudibus hominem, nam quanto maiora fuerint studia, tanto animus arrogantiae fastu inflatus maiori intumescit iactantia.

1. Sicut instruere solet collatio, ita destruit contentio. Haec enim relicto sensu veritatis, lites generat, et pugnando verbis et in Deo blasphemiam facit. Inde haeresis et schisma, a quibus fides subvertitur, veritas corrumpitur, charitas scinditur. Contemtionum studium non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat: tantamque est in his perversitas: ut veritati cedere nesciant. Ipsamque rectam doctrinam evacuare contendunt. In disputatione fidelium cavenda est propositio, et artificiosa subtilitas, quae callidis obiectionibus pravorum disputatio innodatur, ut recta esse simulent, quae perversa persuadent.

2. In Physica causa quaerendi: In Ethica ordo vivendi, in logica ordo intelligendi versatur.

3. Clausum habet os peccator, quia qui seipsum non docuit, alium docere non potest.

4. Frustra sibi officium doctoris usurpat, qui discretionem catholicae fidei ignorat neque sanctuarium domino, sed ruinam sibi aedificant, qui docere alios regulam, quam ipsi non didicere, conantur.

5. Sunt enim quidam, qui nulli arti, quod suum est, tribuere norent, sed in singulis legunt omnes. In Grammatica de syllogismorum ratione disputant: in Dialectica inflexiones casuales inquirunt: et quod magis irrisione dignum est, in titulo totum ponunt, legunt librum, et inceptam tertia vix lectione expediunt, non omnia dicenda sunt, quae dicere possumus, ne minus utiliter dicantur ea, quae dicere debemus.

6. In omni doctrina breve aliquid, et certum decet colligere, quod in arcula memoriae recondatur. Unde postmodum, quum res exigit, aliqua derivetur, hoc etiam saepe replicare et de ventre memoriae ad palatum revocare necesse est, ne longa intermissione aboleat.

---

1. Isidorus de summo bono.
2. Isid. 2. Etymolog.
3. Origenes ho. 38.
4. Beda de templo Salomonis.
5. Hugo in didascalicon. lib. 3.
6. Hugo. ibid.

1. Lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, et affligere spiritum. Et qualitate, videlicet, si obscurior fuerit, et quantitate si prolixior extiterit. In quo utroque magno uti moderamine oportet: ne quod ad refectionem quesitum est, sumatur ad suffocationem.

2. Rudis dicitur non eruditus, quasi a rudi sublatus, ab ignorantia divisus, et in doctrinae finibus collocatus.

3. Narratio est ad causam probabilem faciendam rerum gestarum clara diligens expositio.

4. Miser est, qui ante compulsus est docere, quam discere: et ante praesumens bonum praedicare, quam facere, tanquam sterilis arbor, cum non habeat opera pro pomis, spargit verba pro foliis, et cum non adsit medulla sensuum, abundat spuma verborum.

5. Quia fragilis est memoria, et rerum turbae non sufficit, ideo egregie doctorem formare videtur, qui dicit: Quicquid praecipies, esto brevis: ut cito dicta: *Percipiant animi dociles, teneatque fideles. Omnes supervacuum pleno de pectore manat.*

6. Numquam super verbis faciam quaestionem, de qua facultate sumantur, dummodo aedificent ad salutem. Nam nec de verbis quaeritur, qua terra vel cuius hortulani cura et cultura adoleverint, dummodo vim habeant sanativam, nam et de fabularum gentilium moralitate quandoque forma eruditionis elicitur, quoniam fas est ab hoste doceri.

7. Scientiarum generosa possessio in plures dispersa, non perditur, et distributa per partes, minorationis detrimenta non sentit: sed eo diuturnius perpetuata senescit, quo publicata foecundius se diffundit.

8. In omni genere causae necesse est benevolum, attentum, docilem efficere auditorem, auditorum enim benevolentia captabitur, si res ab eis gestae fortiter, sapienter mansuete, magnifice proferentur. Attentos autem faciemus, si demonstrabimus

---

1. Hugo lib. 5.
2. Cassianus super psal. 2.
3. Cass. Ibidem.
4. Sydonius lib. 5. epist.
5. Petrus Blesen in quaedam epist.
6. Petr. Blesen. ibid.
7. Petr. Bles. Ibidem.
8. Tullius in Rhetorica.

ea, quae dicturi sumus, magna, nova, incredibilia esse: aut ad illos, qui audiunt, aut ad homines illustres, aut ad Deos immortales, aut ad summam reipublicae pertinere. Dociles auditores faciemus, si aperte et breviter summam causae exponemus

1. Multos imitatio brevitatis decepit, ut cum se breves putent esse, longissimi sint, cum dent operam, ut res multas breviter dicant.

2. Saepe res minus est intellecta longitudine magis, quam obscuritate narrationis.

3. Peritia dicendi in tribus consistit, natura, doctrina, et usu. Natura ingenio, doctrina scientia, usu assiduitate, haec sunt enim quae non solum in oratore, sed in unoquoque homine artifice expetuntur, ut aliquid efficiat.

4. In exordiendo causam servandum est, ut levis si sermo, ut usitata verborum consuetudo, ut non adparata oratio videatur. Vitiosum exordium est, quod nimis adparate compositum est, aut nimium est longum et quod non ex ipsa causa natum videtur, ut proprie cohaereat cum narratione, et quod neque benevolum, neque docilem, neque attentum facit auditorem.

5. Proverbium, est sententia generalis, cui consuetudo fidem attribuit: opinio communis assensum accommodat: incorruptae veritatis integritas acquiescit.

6. Numquam nimium dicitur, quod nunquam satis dicitur, quibusdam remedia monstranda sunt: quibusdam inculcanda sunt.

7. Eligamus non eos, qui verba magna celeritate, praecipitant, et communes locos voluunt, et in privata circumlantur, sed eos qui vitam docent, qui quum dixerint quid faciendum sit, nec unquam in eo, quod dixerint fugiendum, deprehenduntur.

8. Idem vitii habet nimia, quod nulla divisio, simile confusio, quicquid in pulverem sectum est.

---

1. Tullius in Rhetorica.
2. Tullius. Ibidem.
3. Tullius lib. 2. Rheto.
4. Tullius lib. 2. Rheto.
5. Tull. ibid.
6. Seneca 27. epist.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. In epist.

1. Quid faciendum sit, a faciente discendum est.

2. Quae nosti sine arrogantia postulanti imperties: quae nescis sine occultatione ignorantiae, tibi postula impartiri.

3. Eum elige doctorem, quem magis admireris quum videris, qui quum audieris.

4. Omnia facta et dicta nostra inter sè congruant ac respondeant sibi. Non est hic animus in recto, cuius dicta et acta discordant.

5. Quod sentimus loquamur, quod loquimur, sentiamus, concordet sermo cum vita. Ille promissum suum implevit, qui cum videas illum, et cum audias, idem est.

6. Cupio omnia quae scio, in alium transfundere, aliquidque gaudeo discere ut doceam, nec me ulla res delectabit, licet sit eximia et salutaris, quam mihi soli profuturam videro. Si cum hac exceptione detur sapientia, ut illam inclusam teneam, nec enuntiem, reiiciam. Nullius boni sine socio iucunda est possessio.

7. Liber cum una forma rem affert, et ex partibus diversis respondet, ideo plus prodest docentem audire, quam in libris studere, quia vehementior fit impressio in mentibus audientium ex visu doctoris et auditu, quam ex studio et libro.

8. Doctrinae et eloquentia ornamenta in pronuntiatione apta, et convenienti corporis gestu consistunt, quibus qui se instruxerit, tribus modis homines aggreditur, aures penetrando, oculos demulcendo, et animos invadendo.

Vide etiam in tit. Adiutorium, in cap. Auditor, et Consilium, in cor. Correctio, in cap. Curiositas, Debitum, Discere, Eloquentia, in cap. Fama, Hearesis, Honor, Laus, in fine. Magister, et Modestia, Patientia, Praedicatio, Sacerdos, in cor. Studium, per totum.

9. Qui pregationem propriam diligit, dolore, aliam inter

---

1. Seneca epi. 9. in extrema parte.
2. Sen. de quatuor virtutibus.
3. Sen. 35. epist.
4. Sen. 20. epist.
5. Sen. 45. epist.
6. Sen. ep. 27.
7. Valerius Max. lib. 8.
8. Val. Max. lib. 9.
9. Gregorius lib. 7. moral.

dolores nescit. Iusti autem verba dolore sunt plena : quia quousque praesentia tollerat, ad aliud loquendo suspirat.

1. Mitigat vim doloris considerata aequitas ferientis.

2. Tanto quisque perfectior est, quanto perfectius sentit dolores alienos.

3. Magnos cruciatus habet morbus; sed hos intollerabiles intervalla faciunt. Summi doloris intentio cito invenit finem. Nemo potest valde dolere et diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tollerabilem, aut brevem faceret, hoc itaque solatium vasti doloris est.

4. Nobis autem ignosci potest prolapsis ad lacrymas, si non nimiae decurrerint, si illas ipsi repressimus : nec sicci sint oculi amico amisso, nec fluant. Lacrimandum est, non plorandum. Per lacrimas argumenta desiderii quaerimus, et dolorem non sequimur, sed ostendimus.

5. Finem dolendi qui consilio non fecerit, tempore invenit.

6. Turpissimum est in homine prudente remedium moeroris, lassitudo moerendi, malo relinquas dolorem, quem ab illo relinquaris: annum seminis constituere maiores ad lugendum, non ut tam diu lugerent, et ne divitius. Viris nullum legitimum tempus est: quia nullum honestum. Quam mihi ex illis mulieribus dabis, vix retractis a rogo, vix a cadavere rexvulsis, cui lacrimae in totum mensem duraverint ? Nulla res citius in odium venit, quam dolor: qui recens consolatorem invenit, et aliquos ad se adducit. inveteratus vero deridetur, nec immerito. Aut enim simulatus, aut stultus est.

7. Vinceris a dolore, si cesseris: vinces, si te contra dolorem intenderis.

8. Dura res est dolor, in motu mollis, pauci dolorem potuerunt ferre, simus ex paucis imbecilles natura sumus. Naturam infamare noli, illa nos fortes genuit.

1. Gregorius in lib. 5. mor.
2. Greg. ibidem.
3. Seneca 97. epist.
4. Senec. 63. epi.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. 79. epis.
8. Sen. de remediis fortunae.

1. Doloris rationem ab inimicis exigit, qui patiendo dolorem non ostendit.

2. Graviter irascitur, qui quo dolet, Deo commendat.

3. Animo dolenti nihil oportet credere, etiam innocentes cogit mentiri dolor, homo ne sit sine dolore, fortunam invenit. Laeso doloris remedium est inimici dolor, decidit, ubi quo crescat, non habet.

Vide etiam in tit. Conpassio in cor. Confessio, et Consolatio, in cor. Contritio. Fortitudo. Gaudium. Lachryma in fine. Loquacitas, Miseria, Mors, in cor.

EBRIETAS.

4. Ebrietas est fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignescit.

5. Ebrietas est flagitiorum omnium mater culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, tempestas linguae procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitae, honestatis infamia, animae corruptela.

6. Ebrietas in utroque sexu cuncta mala appetit, et *nefanda* committit, et, ut ait Apostolus, regna coelestia appetentibus denegat.

7. Quisquis immoderatus, convivioque medius amissis modestiae fraenis insana fuerit ebrietate prostratus, adversus respicit stantes, quos integros videre nequit, aut sermone longo superflua verba emittit, et vana dicta componit male clamans, et bene sibi sonans.

8. Ebrius vultu deiecto supinus accumbit, et sui omnino nescius spectaculum se convivio praebet, et dum nihil consequitur sanum, nullo alio congente, praeter vinum, cordis cui arcana patefacit, et amicorum sibi cum missa secreta in medium prodit.

---

1. Seneca in proverbiis.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Augustinus in epist. ad quemdam comitem.
5. Aug. ad sacras virgines.
6. Aug. ibidem.
7. Aug. ibid.
8. Aug. ibidem.

1. Assumit inter pocula iniusta certamina, et nullis existentibus causis asperam excitat rixam, quia interponendo verba vana, aliorum sana dicta non patitur audire, sed in contumeliam erigitur connivarum et proximorum crimina. Vinum potatum moderate, est medicamentum: plus iusto sumptum, venerum esse cognoscitur. Iucunditati, non ebrietati creata est vini materia.

2. Per violentiam plurimi plurimaeque a sancto, pioque proposito excidere, et sui obliti, amissis honoribus, ignobiles remanserunt, et sedibus paternis profugi vitam, ut sumpserunt, finierunt.

3. Innumerabiles iugum dominationis diu recusantes vinolentia in alienum redegit arbitrium. Alexander omnium victor vino victus est. Infiniti vero nimio vino impellente, iniusta impiaque homicidia commiserunt, quam plurimae urbes diu obsessae, nec rapine, custodibus somno vinoque sepultis ab hostibus patefactae sunt, et incendiis concrematae.

4. In ebriis non ratio ulla, non ullum vitae gerendae consilium, nec ulla artium, nec gestorum, aut lectionum memoria aut industriae providentia est.

5. Sobrietas in foeminis ad terram deponit aspectum, ebrietas autem amisso pudore inverecundos erigit vultus.

6. Sobrietas cum summa trepidatione et silentio irreprehensibile emittit verbum: ebrietas vero immoderatum facit foeminae et sermonem et vultum.

7. Valde turpe est ut quem non vincit homo, vincat libido: et obruatur vino, qui non vincitur ferro.

8. Ebrietas est blandus daemon, dulce venenum, suave peccatum, quia qui habet, seipsum non habet, quia qui facit, peccatum non facit, sed ipse totus est peccatum.

9. Quicunque ad bibendum pronus fuerit, vel in convivio reus lios suos adiuravit, pro se, et pro ipso in die iudicii suo a erit.

---

1. Augustinus ad sacras virgines.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. ad sacras virg.
4. Aug. ibid.
5. Aug. ibidem.
6. Aug. ibidem.
7. Aug. in epist. 140.
8. Aug. in quodam sermone.
9. Aug. ibid.

1. Ebriosus, quum absorbet vinum, absorbetur a vino, abominatur a Deo: despicitur ab angelis: deridetur ab hominibus: destituitur a virtutibus: confunditur a daemonibus: conculcatur ab hominibus.

2. Ebriosus confundit naturam: amittit gratiam: perdit gloriam: incurrit damnationem aeternam.

3. Noë ad unius horae ebrietatem nudavit femoralia sua, quae per sexcentos annos contexerat.

4. In vino luxuria est, et ubicumque saturitas, et ebrietas, ibi libido dominatur.

5. Ebrietas est, per quam menti quaedam sui oblivio generatur ex superfluorum potuum indulgentia.

6. Nihil est ita daemoni amicum, sicut ebrietas et lascivia, quae est mater omnium vitiorum. Ante omnia autem vitetur a clericis, quae omnium peccatorum radix, ac nutrix est

7. Ebrietas iudicium rationis offuscat: contentiones et bella procurat: robur et naturalem virtutem enervat: infirmitatem genera, mortem naturalem adducit: rebus temporalibus spoliat, et quod deterius est, divinam maledictionem inducit.

8. Ebrietas in laico crimen est: in sacerdote *sacrilegium*: quia alter animam suam necat vino, alter spiritum sanctitatis extinquit.

9. Ebrietas mater litium, furoris generatrix; petulantiae magistra hanc qui habet, homo non est. Hanc qui habet, non peccatum facit, sed ipse est peccatum, haec enim est rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, et pudoris iniuria.

10. Ubi enim regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deviant, iudicia subvertetur.

11. Vini usus Romanis foeminis ignotus fuit, ne scilicet in ali-

---

1. Augustinus in lib. de poenitentia.
2. Aug. ibidem.
3. Hieronymus in epist. ad Oceanum.
4. Hier. sup. epist. ad Titum.
5. Isidorus. lib. 3. etymologiarum.
6. Chrysostomus super Matth.
7. Hugo de sancto Victore.
8. Petrus Rabanus in quodam serm.
9. Petrus ibid.
10. Petrus ibidem.
11. Val. Max. lib. 1. de mor. dictis et factis Rom.

quod dedecus prolaberentur, quia proximus a Libero patre intemperantiae gradus ad inconcessam Venerem esse censuerit. Quaecunque enim foemina vini usum appetit immoderate, et virtutibus ianuam claudit, et delictis aperit.

1. Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, et omne, quod in imo iacet, in summam partem vis caloris eiectat: sic vino exaestuante quicquid in imo iacet abditum, effertur, et proponit in medium. Onerati mero quemadmodum non continenti cibum vino redundante, ita nec secretum quod suum est, et alienum pariter effundunt.

2. Audi quemadmodum Zenon vir maximus colligat virum bonum non futurum ebrium. Ebrio nemo secretum sermonem committat. Vir ergo bonus ebrius non erit, quemadmodum opposita interrogatione simili derideatur, attende: dormienti nemo secretum committit, viro autem bono committit: vir ergo bonus non dormit.

3. Interim si hoc colligere vis, virum bonum non debere brium fieri, cur simile agis? Dic quam turpe sit, plus cibi ingere quam capiat stomachus, et stomachi sui non nosse mensuram. Quam multa ebrii faciunt, quibus sobrii erubescunt? nihil aliud esse ebrietatem, quam voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrii habitum, numquid de fure dubitabis nunc? quoque non est minor, sed brevior?

4. Refertur Alexandri Macedonis exemplum: qui Clitum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit, et intellecto facinore, mori voluit. Cogita quas clades ediderit publica ebrietas: haec acerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit, haec multorum annorum pertinacia bello defensa moenia patefecit, haec contumacissimos et iugum recusantes in alienum redegit arbitrium, invictos enim acie, mero domuit.

5. Alexandrum, cuius modo feci mentionem, qui tot itinera, tot praelia, tot hyemes per quae victa temporum locorumque difficultate transieret, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibendi, et ille Herculaneus ac facilis cyphus submersit. Dic ergo, quare sapiens non de-

---

1. Seneca. ep. 84. ad Lucillum.
2. Sen. ibid.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibid.

beat ebrius fieri? deformitatem rei et importunitatem ostende rebus, non verbis, quod facillimum est.

1. Nonnulli maiorem partem noctis in conviviis exigunt, vino vero mandentes, et mersi usque ad horam sextam dormiunt, hoc est matutinum eorum.

2. Certe detegit omne vitium ebrietas et incendit, ubi possedit animum nimia vis vini: quicquid male laxabat, detegit, vel emergit. Non facit ebrietas vitia, sed protrahit, tunc impudicus morbum profitetur ac publicat, tunc petulans non linguam non manum continet, crescit insolenti superbia, crudelitas saevo, malignitas livido, omne vitium grassatur, et prodit.

3. Adiice illam ignorantiam sui, dubia et parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa molibia, velut aliquo turbine circumagente totam domum, stomachi torrentia, quum effervescit merum ac viscera ipsa offendit: tunc tamen utcunque tollerabile est, dum illis vis sua est, quod cum sumno vitiatur, quae ebrietas fuit, crudelitas facta est.

4. Quae gloria est capere multum? quum enim penes te palma fuerit, et superstes toti convivio fueris, quum omnes viceris virtute magnifica, et nemo vini tam capax fuerit, vinceris a dolio,

5. Ebrietates continuae animos in furorem adducunt, namquam saepe apud se non sunt consuetudine insaniae durata vitia: vino tamen concepta etiam sine vino valent, vinolentiam enim violentia sequitur.

6. Absentem laedit, qui cum ebrio litigat.

7. Quid turpius ebrioso? cui foetor in ore, tremor in corpore? Qui promit stulta; prodit occulta: cui mens alienatur, transformatur: Nullum enim secretum, ubi regnat ebrietas, Foecundi calices quem non fecere disertum?

Vide etiam in tit. Devotio, in cor. Sobrietas per totum.

---

1. Seneca 85. ep.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibid.
5. Sen. ibid.
6. Sen. in proverbiis.
7. Innocentius de vilitate conditionis humanae.

1. Ecclesia, est quaedam forma iustitiae id est commune ius omnium. In commune orat, in commune operatur, in commune tentatur, sine ecclesiae catholicae societate, nec alicui baptismus prodesse potest, nec opera misericordiae, nisi forte, ut minus torqueatur.

2. Adhuc habet ecclesia, quo crescat, donec illud impleatur, *Dominabitur a mari usque ad mare.*

3. Hoc ecclesiae proprium est, ut tunc vincat, quum laeditur: tunc intelligat, quum arguitur: tunc obtineat, quum deseritur.

4. Hoc habet proprium ecclesia, dum persequetur, floret: dum opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit: dum laeditur, vincit: dum arguitur, intelligit: tunc stat, quum superari videtur.

5. Non altera Romanae urbis ecclesia altera totius orbis aestimanda est, Gallia, et Bythynia, et Persis, et Oriens, et India, et omnes barbarae nationes, unum Christum adorant: unam observant regulam veritatis. Si auctoritas quaeritur, orbis maior est urbe. Ubicunque fuerit episcopus sive regio eiusdem meriti est, eiusdem sacerdotii potentiae: divitiarum et potestatis gradus et paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem episcopum non faciunt.

6. Caeterum omnes apostolorum successores sunt.

7. Quid, inquit, Arcturi nomine, qui in coeli arce constitutus septem stellarum radiis fulget? ubi universalia exprimitur. Arcturus, inquit, semper versatur, et nunquam mergitur: sic ecclesia persecutiones tollerat, sed sine defectu perdurat.

8. Est, inquit, in Arcturo quod consideratius possumus intueri: in septem quidem stellis voluit, et modo quidem tres ad summa elevat, atque ad ima quatuor inclinat, modo quatuor superius erigit, et tres inferius premit; sic sancta ecclesia cum modo infidelibus Trinitatis notitiam, modo vero fidelibus quatuor virtutes, quasi rotatu praedicationis, status suus spem quodammodo immutat.

---

1. Augustinus de fide ad Petrum.
2. Aug. super Matth.
3. Hilarius de Trinit. lib. 5.
4. Hila. ibid.
5. Hieronymus ad Evandrum presbyterum.
6. Hier. ibidem.
7. Gregorius 9. mor. super illud. Iob. *Qui facit Arcturus.*
8. Greg. 29. super illud Iob. *Augyrum arcturi.*

1. Arca cessante diluvio in monte requievit, quia vitae huius corruptione cessante quum malorum operum fructus transierint, in coelesti patria, sancta ecclesia velut in excelso monte requiescit.

2. Sancta ecclesia duas vitas habet. Unam, qua merces colligitur. Aliam, in qua iam de receptis muneribus gaudet, atque in utraque vita offert sacrificium, hic videlicet sacrificium conpunctionis, illic sacrificium laudis.

3. Tunc sancta ecclesia valentius in veritate reficitur, quum ardentius pro veritate fatigatur.

4. Sicut ecclesia proprias res amittere non debet, ita rapacitatis ardore alienas invadere non debet.

5. O Vanitas vanitatum! sed non vanior, quam insa nior: fulget ecclesia in parietibus, et eget in pauperibus: suos lapides auro induit, et suos filios nudos deserit: de sumptibus egenorum servitur oculis divitum.

6. O humilitas, et sublimitas, et tabernaculum Cedar, et sanctuarum Dei, et terrenum habitaculum, et coeleste palatium, et domus lutea, et aula regia, et corpus mortis, et templum lucis, et despectio denique superbis et sponsa Christi!

7. Omnino proditorem se esse noverit, quicumque est ille, qui vita quaelibet in hanc domum conatur inducere, et templum Dei speluncam vult facere daemoniorum.

8. Sponsa id est ecclesia Christi nil sibi gloriosi putat, quam Christi portare opprobium.

9. Ecclesia media est inter coelum, quod est locus tantum bonorum, et infernum, qui est locus tantum malorum: ipsa vero ecclesia media est: quia indifferenter bonos et malos colligit, quod figuratum est in arca Noe, ubi animalia mitia simul erant cum animalibus immitibus.

10. Quod habet ecclesia, cum omnibus nihil habentibus,

---

1. Gregorius in epist. ad Iesanum.
2. Greg. in quadam hom. super Ezec.
3. Greg. in moral.
4. Greg. in regi.
5. Bernardus in. apolog.
6. Bern. super cant.
7. Bern. in serm.
8. Bern. super cantica.
9. Chrysostomus super illud Mar. 22. *Congregaverunt bonos et malos.*
10. Prosper pino vita contemplativa.

debet habere commune: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt erogare: quoniam nihil aliud est sic habentibus dare, quam perdere.

1. Differentia est inter synagogam et ecclesiam. Synagoga est congregatio, ecclesia vocatio. Possunt autem irrationabilia congregari, vocari autem nequaquam: et ideo visum est doctoribus nominare ecclesiam.

2. Tria possumus assignare tabernacula, scilicet materiale mysticum, et morale: id est tabernaculum Moysi, tabernaculum Christi, tabernaculm cuiuslibet iusti. Tabernaculum Moysi fuit ex diversis generibus ornamentorum conveniens structura. Tabernaculum Christi est ecclesia, tabernaculum iusti, quaelibet fidelis anima. Unum fuit ex lignis imputribilibus: aliud ex sanctis animabus, tertium ex donis et virtutibus. Moyses suum erexit in eremo, Christus in mundo, iustus in animo, omnes tamen in deserto aedificaverunt.

3. Ecclesia est singularis fidelium uniuscuiusque civitatis congregatio.

4. Novit ecclesia beneficio domini triumphare de suis cladibus ingravata persecutionibus si quidem perficit: afflictionibus semper augetur, sanguine martyrum irrigatur, tristitia magis erigitur, angustia dilatatur, fletibus pascitur, ieiuniis crescitur, et inde potius crescit, unde mundus deficit.

5 Ad ecclesiam bona spiritualia pervenerunt, et fidei insuperabile fundamentum, spei certissimum praemium, et suave vinculum charitatis, quarum rerum, nunc tenet imagines, et in futuro est perenniter possessura virtutes.

6. Ecclesia enim magis incipiet esse uberrima, quum ad finem saeculi erit perducta tunc enim passionibus electorum cito implebitur numerus bonorum.

7. Quod enim stipiti rami, quod capiti membra, quod Soli radii, quod fonti rivuli, hoc apostolicae sedis eminentiae debent omnes ecclesiae, quas ubique terrarum religio Christiana fundavit.

---

1. Petrus Rab. super Matth.
2. Hug. lib. 3. de claustro ani.
3. Hugo. ibidem
4. Cass. super psal. 1.
5. Cassianus ibid.
6. Cass. super psal. 30.
7. Petr. Rab.

Vide etiam in tit. Antichristus in cor. Clericus in cor. Mundus in fine. Servitium in cor. Superbia in cor.

ELECTIO.

1. Quis ferat, si quis divitem eligat ad sedem honoris ecclesiae, contempto paupere instructiore et sanctiore?

2. Ad episcopalem dignitatem eligi non debuit, qui minora officia gubernare non dicit, quia cura navis illi committi non debuit, qui remum tenere non novit.

3. Hanc pax domestica, et cohabitantium ordinata a Deo concordia, et clara iustitia, ut scilicet, qui excellunt ratione excellant dominatione.

4. Non statim multitudinis acquiescamus iudicio, sed electi in principatum noverimus miseriam nostram, et humiliemur sub potenti manu Dei. Quia *Dominus superbis resistens humilibus dat gratiam*. Quanti panes non habentes et vestimentum cum ipsi exuriant, et nudi sunt, nec habeant spirituales cibos. neque Christi tunicam integram servaverunt, aliis alimoniam vestimentumque promittunt, et pleni vulneribus medicos esse se iactant?

5. Non summedicus, et in domo mea non est panis neque vestimentum: nolite me costituere principem. Sicut in ordinationibus malorum, princeps est peccatorum, qui tales constutit: sic in ordinatione sanctorum, princeps est eorum iustitiae, qui bonos eligit.

6. Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem Dominus locutus est, potuit vitique successores principatus filios suos facere, et posteris propriam relinquere dignitatem; sed extraneus de alia tribu eligitur Jesus, ut sciremus principatum in populos non sanguini deferendum esse, sed vitae. At cernimus nunc plurimos hominum beneficium facere, ut non quaerant eos, qui posquam in ecclesia plus prodesse, in ecclesia erigere columnas, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti: vel pro quibus maiorum quisquam roga-

---

1. Augustinus super illud Iac. 1. *Nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri.*
2. Augus. In quodam serm.
3. Aug. in lib. sententiarum et est in gl. col. ult.
4. Hieronymus super Esa. 3. lib.
5. Hie. super Esa. lib. 12.
6. Hie. super illud Tit. 1. et ponitur 8. quaest. 1. c. Moyses.

verit : et (ut deteriora taceam) qui ut clerici fierent muneribus impetrarunt, et constituantur per civitates.

1. Quaerit cur non Ioannes electus est virgo, scilicet ut esset caput ecclesiae? respondit aetati delatum est: quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens et pene puer progressae aetatis hominibus praeferretur.

2. Res pene contra naturam est, ut sine peccato aliquis sit, sed talis eligantur, cuius comparatione, caeteri grex dicantur.

3. Conquerabatur se ferre non posse, et iuvenilem aetatem incongruam sacerdotio causabatur, sed quanto plus repugnabat, tanto magis omnium in se studia concitabat, et merebatur negando, quod esse nolebat, eo quod dignior erat, quo se clamabat indignum.

4. Si in quibuslibet ecclesia gradibus, provide omnis gradus constituitur, non erratur. Nam totus familiae Domini status et ordo mutabitur, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite.

5. Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum, tenet in eligendo sacerdote iudicium: ita gravi semetipsum afficit damnatione, qui ad suae dignitatis collegium, sublimat indignum.

6. Valde iniquum est et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, rudes praeferantur cruditis,

7. Requiritur in ordinando sacerdote, et praesentia populi, ut sciant omnes et certi sint quia qui ex omni populo est praestantior, quam doctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, et hoc adstante populo, ne aliqua postmodum retractio cuiquam, ne quis scrupulus resideret.

8. Discant electorum principes, successores sibi non eos qui consanguinitate generis iuncti sunt, neque qui carnis propinquitate socientur, testamenta signare, neque haereditarium tradere ecclesiae principatum, sed referre ad iudicium Dei et

---

1. Hieronimus contra Ioviniaum.
2. Hier. in epiist. ad Ocean.
3. Hier. ad Liodorum.
4. Leo papa in quodam. ser. et ponitur. 61. dist.
5. Leo papa ibidem.
6. Leo Papa ibidem.
7. Origenes super Levitiponem.
8. Origenes super illud Nu. 27. *Provideat dominus spiritum omnium carn.* etc.

non negligere illum, quem humanus affectus commendat, sed totum Dei iudicio de successoris electione permittere.

1. Nulla haec populi acclamatio, nulla propinquitatis acclamatio propinquis agrorum et praediorum relinquatur haereditas: gubernatio autem populi illi tradatur, quem Deus eligit, qui scilicet in se habet spiritum Dei, id est in quo sit claritas legis et scientiae, ut prosint eum audire filii Israel.

2. Necesse est prudentissimum eligere, qui possit contra subtilissimos disputare, et in conventu doctorum sic agere, ne susceptam causam tot erudita possint ingenia superare. Magna res est contra artifices loqui, et apud illos aliquid agere, qui se putant omnia providere.

3. Necessarium probatur esse Reipublicae, personas dignitatibus aptas elicere, ut cui iustitia committitur, malis moribus non gravetur, alioquin inefficax est ab homine exigere, quod agnoscitur non habere: et confidenter quaeritur, quod inesse sentitur.

4. Ligna sylvarum non olivam, non ficum, non vitem, sed Ramnum sibi elegerunt in regem, et egressus est ignis de Ranno et devoravit Cedros Libani.

5. Haec est iusta causa, ex aequitate veniens partitio, ut meliores semper in officiis praeferantur: pessimi autem cives vel minus boni luce careant dignitatis.

6. Apud Thraciam in regis electione, non nobilitas praevalet, sed suffragium universorum. Populus enim eligit spectatum moribus, et inveterata clementia, et annis gravem, sed hoc in eo quaeritur, cui liberi nulli sunt. Nam qui pater fuerit, etiam si vita polleat, non admittitur ad regendum, et si forte dum regnat, genuerit, exuitur potestate, ideoque maxime custoditur, ne fiat haereditarium regnum, deinde etiamsi rex maximam praeferat aequitatem, nolunt ei totum licere, quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitum solus iudicet. Sic quoque si displicuerit iudicatum, ad populum provocatur, atque ita datis iudicibus septuaginta fertur sententia, cui necessario acquiescitur.

---

1. Origenes super illud Num. 27. *Provideat etc.*
2. Casssianus lib. 1. epist.
3. Cass. lib. 3. epist.
4. Petrus Rabanus in quad. eptst.
5. Aristoteles in lib. de dogmatibus Platonis.
6. Solynus de mirabilibus mundi.

1. Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante vivamus, et omnia tanquam illo vidente faciamus. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis adsistat.

Vide etiam in tit. Acceptio. in cor. Doctrina. in cor. Honor. in cap. Humilitas in cap. Iudex. in cor. Meritum in fine Praelatio, in cor. Regimen in cor. et in cap. Servitium in cor.

ELEEMOSYNA.

2. Qui vult ordinate dare eleemosynam, a seipso debet incipere, et eam sibi primodare. Est enim elemosyna opus misericordiae, verissimeque, dictum est, *Miserere animae tuae placens Deo.*

3. Valde male diligitis, qui bene audit, et male operatur. Si potes, affabilem te fac, coronat Deus tuus bonitatem quum non invenit facultatem. Nemo dicat, non habeo: charitas de sacculo non erogatur.

4. Multa sunt genera eleemosynarum, quae quum facimus, adiuvamur, ut nobis dimittantur peccata. Sed ea nihil est maius quam cum ex corde dimittimus peccata.

5. Quam frontem habes petendo ac Deum tuum, qui non agnoscis patrem tuum? Ille nihil portat, tu nimium oneratus es, da illi de eo quod habes, et illum [illegible], et pondus minuis.

6. Eleemosyna mundat peccata, et ipsa interpellat pro nobis ad dominum, quia quidquid pauperibus dederimus, ipsum integre possidebimus.

7. De iustis laboribus facite eleemosynas: non enim corrupturi iudicem Christum, ut non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere de foenore et usuris: fidelibus dico, quibus corpus Christi erogamus.

8. Foecundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fru-

---

1. Seneca in proverbiis.
2. August. in Enchirid.
3. Augu. super psal. 103.
4. Augus. in Enchirid.
5. Augus. de verbis domini, sermo. 5.
6. Augus. in sermone de divite.
7. Augus. de verbis domini.
8. Augus. de verbis domini sermo 25.

ctuum. Via caeli est pauper, per quam venitur ad patrem, incipe ergo erogare, si non vis errare.

1. Dicit tibi Christus, da mihi ex eo, quod dedi tibi, de meo quaero: da et redde, habuisti me largitorem, fac me debitorem, habeam te foeneratorem, temporalia mihi das, aeterna tibi restituam, teipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero.

2. Cave praevidens discretioni eleemosynae, ita ut utriusque dantis scilicet et accipientis sit solatium.

3. Si vis esse mercator optimus, foenerator egregius, da quod non potes retinere, ut recipies, quod non poteris amittere, da modicum, ut recipias centuplum, da temporalem possessionem, ut consequaris haereditatem aeternam.

4. Utantur divites consuetudine infirmitatis suae: sed doleant aliter se non posse, melius enim facerent, si aliter non possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, tu quare extolleris de infirmitate? Utere cibis electis, et pretiosis, sicut consuevisti, quia aliter non potes, quia si consuetudinem mutas, aegrotas, conceditur tibi, utere necessariis, da pauperibus superflua, utere pretiosis, da pauperibus vilia.

5. Magna eleemosyna, quae ardentium criminum globos benevolentiae suae fonte refrigerat, et in flumine largitatis obruit incendia delictorum.

6. Beatus plane, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exivit, neque enim quibusquam magis beatus, quam qui intelligit super pauperis necessitatem, et infirmi atque inopis aerumnam.

7. Ille intelligit super pauperem, qui largitur pauperi. Nam quid prodest misteriae inopis, nisi alimoniam eidem largiaris?

8. Hoc est occidere hominem, vitae suae ei subsidia denegare. Cave ne inter loculos tuos includas salutem inopum: et tanquam in tumulis sepelias vitam pauperum.

---

1. Augustinus de verbis Domini.
2. Augus. in epist. ad quondam comitem.
3. Augus. in epist.
4. Augus. de verbo domini.
5. Augus. In quodam sermo.
6. Ambrosius lib. de officiis.
7. Amb. super psal. *Beati immaculati*.
8. Amb. ibid.

1. Sunt qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant: quae magis venatio appellanda est, quam eleemosyna. Melius est enim non habere, quid tribuas, quam imprudenter petere, quod des.

2. Nos subsarcinati auro, Christum pauperem sequimur, et sub praetextu eleemosynae pristinis opibus incumbimus.

3. Pars sacrilegii est, rem pauperum dare non pauperibus: laudent te esurientium viscera, non ructantium opulenta convivia.

4. Sive ille sacerdos, sive cognatus sit, et affinis, nihil in illo aliud consideres, nisi paupertatam. Sine discretione omnibus indigentibus simpliciter tribuamus, non quaerentes cui, sed quare demus. Quisquis enim in quacumque necessitate morituro succurrere potest, si non fecerit, occidit.

5. Gloria episcopi est, pauperum opibus providere: ignominia omninm sacerdotum propriis studere divitiis.

6. Quamvis omnem censum tuum pauperibus distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, quam quod manibus tuis ipse confeceris.

7. Qui indigenti eleemosynam tribuit: nec pro delicto spernit. misericordiam vere facit. Natura enim respicienda est, non persona. Qui enim dat indigenti peccatori, non quia peccator est: sed quia homo est, non peccatorem, sed iustum nutrit.

8. Apud Deum non quantitas muneris, nec persona petitur potentis, sed dilectio et humilitas cordis, ideo non debet offerre sacrificium de iniquitate, sed de iusto labore.

9. Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensetur: non est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu recipitur.

10. Plus esse dicimus, compati ex corde quam dare: quia

---

1. Hieronymus in quadam epist.
2. Hier. ibid.
3. Hier. in epist.
4. Hier. ibid.
5. Hier. in epist.
6. Hier. ibid.
7. Hier. super ill. Ecc. 12. *Da misericordi, et ne suscipias.* etc.
8. Glossa super ill. Ecc. 35. *Noli inspicere sac. in iustum,* etc.
9. Gregorius in reg.
10. Greg. in moralibus.

quisquis indigent: perfecte compatitur minus aestimat omne, quod dat, exteriora largiens: quod est extra semetipsum praebet. Qui autem fletum et compassionem proximo tribuit: ei etiam aliquid de semetipso dedit.

1. Eleemosyna superbi divitis eum redimere non valet: quam perpetrata simul rapina pauperis ante Dei oculos ascendere non permittit.

2. Qui indigenti proximo exteriorem substantiam praebet, sed vitam suam a nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, et se peccato. Hoc quod minus est, obtulit autori: et hoc, quod maius est, servavit iniquitati.

3. Non ex desiderio, sed ex necessitate postulatur, nam valde superbire est, extra metas inopiae aliquid desiderare.

4. Muldari prius debet animus, qui eleemosynam praebet, quia omne quod datur Deo, ex dantis mente pensatur, et ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia offertur.

5. Ille perfecte tribuit, qui cum eo, quod afflicto porrigit, afflicti quoque animum in se sumit, ut prius in se dolentis passionem transferat, et tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat,

6. Quisquis super eum, cui aliquid donavit, fastu elationis se extollit: maiorem culpam peragit superbiendo, quam extrinsecus mercedem largiendo.

7. Tot poenae quotidie divites perimunt: quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt; nam quum quaelibet necessaria indigentibus ministramus: sua illis reddimus, non nostra largimur.

8. Eleemosyna amica Dei consistit: et semper ei propinqua est, pro quibuscunque voluerit facile munus gratiae impetrat, vincula peccatorum ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem, huic cum multa fiducia portae caeli aperiuntur, et veluti regina intrante nullus ianitorum, nullus custodum, qui adsistunt, audent dicere: *quae tu es, vel unde?* sed omnes reme regio-

---

1. Gregorius lib. 12. moral.
2. Greg. 19. moral.
3. Greg. lib. 20. moral.
4. Greg. in moral.
5. Greg. moral.
6. Greg. 21. moral.
7. Greg. in pastorali.
8. Chrysostomus super Mat. ser. 9.

ne suscipiunt. Virgo est habens alas aureas, circumscripta per omnia venustate, sed succincta vultum habens candidum atque mansuetum, pennata est et levis, et semper ante solium regale consistit.

1. Medicamendum fortius, quod maxime optetur in poenitentia, eleemosyna: et sicut in praeceptis medicinae accommodis, medicamentum multas quidem herbas accipit, unam autem dominantissimam: sic et in poenitantia ista dominantior et potentior est, et universum ipsa efficit.

2. Si indifferenter omnibus dederimus, semper miserebimur, si autem discutere coeperimus, nunquam misericordiam praestabimus.

3. Quae stultitia est, illic relinquere, unde exiturus es: et illic non praemittere, quo iturus es? illic ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes.

4. Qui collocat thesauros in terra, non habet, quid speret in caelo. Ut quid respiciat in coelum, ubi nihil habet repositum? Quicquid pro anima tua feceris, hoc tuum est, quod autem reliqueris, perdidisti.

5. Non est ingrata Deo, quae visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quae ideo facta est, ut visa sit.

6. Tu ergo, quando venis ad ecclesiam ad Deum adorandum, munera tecum in manibus porta, da non habentibus, et pete ab illo, qui habet, ut oratio tua bonis operibus commendetur. Infirma enim est oratio, quae eleemosynarum largitate non est munita.

7. Melius servatur pecunia, quae in dextra pauperis collocatur: hanc calumniator non extorquet, invidus non criminatur, latro non aufert, fur nocturnus non diripit: servus fugam meditans non invadit, sed semper est tuta, semper integra, semper salva.

8. Nil plus valet curationis, quam eleemosynarum largitio, quia frustra pro peccatis rogaturus manus ad Deum expandit, qui has ad pauperes non extendit.

---

1. Chrysostomus super Matt.
2. Chry. Ibidem
3. Chry. super illud mat. 6. *nolite thesauri*: etc.
4. Chry. ibi.
5. Chrysostomus super illud mat. 5. *Facite eleemosynam.* etc.
6. Chry. ibi. super Mat.
7. Chry. ibid.
8. Petrus Rabanus super illud Mat. 12. *Extende manum tuam*; etc.

1. Si feceris ea, tibi divinitus provenisse, scilicet temporalia bona, an iniustus est Deus inaequaliter res nobis distribuans, cur tu abundas, et ille mendicat? nisi ut tu bonae compensationis merita consequaris, ille vero patientiae braviis decoretur? Panis est famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam in conclavi conservas, discalciati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum, quod possides, quocirca tot labefactas, quot subvenire vales.

2. Manus pauperis est gazophylacium Christi, et quicquid pauper accepit, Christus acceptat. Da ergo pauperi terram, ut accipias regnum, da micam, ut accipias totum, da pauperi, ut detur tibi, quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.

3. Bene tuba, quia talis eleemosyna hostilis est, non civilis, non misericordiae dedita, sed clamori seditionis aemula, non pietatis alumna, non dignatio ostentationis, non commercium charitatis.

4. Nimis est quod sapit Deo, pauperis cibus, in regno coeli coram omnibus angelis, et conventu resurgentium, qui Abel passus sit, quod mundum reservavit. Noe, qui Abraham fidem incepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem resupinus ascendit ante Deum tacet, et clamat solum, quod comedit pauper.

5. Sibi apud Deum pietatis ianuam claudit, qui viscera misericordiae proximo medicamenti non operit.

6. Da quod accipias: fere quo metas: sparge quod colligas, quamvis non habeas, nisi quod acceperis: non potes tamen non habere quod dederis. Infidelis autem iniquus est, etiam si quid quod aestimat diligendum non vult habere perpetuum.

7. De calice aquae frigidae monet Dominus, ut in nomine suo praebeatur, quia haec, quae per se sunt vilia, fides efficit pretiosa: et quae ab infidelibus ministrantur, etiam si fuerint sumptu magna, omni tamen iustificatione sunt vacua.

---

1. Basilius ho. 1.
2. Petrus. Rabanus in quodam ser.
3. Pet. Rab. Ibidem.
4. Pet. Rab. ser. 14.
5. Idem in quadam ep.
6. Leo papa super illud: *Date, inquit, et dabitur vobis.*
7. Leo papa in sermone de ieiunio.

1. Quia non solum decimae non sunt nostrae, sed ad ecclesias deputatae. Verum quicquid amplius, quam nobis opus est a Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum est, nostris cupiditatibus vel vanitatibus reservamus quanti pauperes in locis, ubi nos sumus fame vel nuditate mortui fuerint, noverimus nos actionem de animabus illorum in die iudicii reddituros.

2. Semina sparsa in segetem convalescunt, ut in unum coacta depereunt.

3. Producat foenum iumentis, id est, eleemosynas faciat his, qui petunt. Iumenta appellata: quia verecundiam non habentes propter ingluviem ventris in egentium voces petulant, sicut iumenta, quae dum esuriunt, non possunt a propriis vocibus abstinere.

4. In faciendis eleemosynis non est cuiusquam accipienda persona, nec habendum electionis iudicium; quia res, quae necessitati servit, erogationis ordinem non requirit. Ubi incumbit necessitas, non opus est, ut personam discutias, ne quum indignos misericordia segregas, Dei filium pariter amittas.

5. Non interest, cui petenti eroges : non enim requirit Dominus, utrum mereatur ille, qui postulat, sed quaerit, qualiter praestet, qui donat.

Vide etiam in tit. Adiutorium, et Avaritia, in fine. Beneficentia, in cor. Compassio in cor. Cupiditas, in cor. Divitiae, in cor. Ecclesia, Gloria aeterna, in cor. Hospitalitas, et Ieiunium, in cor. Inimicitia, in cap. Liberalitas, in cor. Misericordia, per totum. Paupertas, in cor. Poenitentia, in cor. Praelatio, Venia, in fine.

ELOQUENTIA.

6. Plato temporum suorum vir eruditissimus, qui sic omnilocutus est, quaecunque dixit, ut magna, et quocunque modo parva dixit, modo loquendi magnificavit. Unde dici potest qui-

---

1. Caesarius in admonitione.
2. Cassianus in epist.
3. Cas. super psal.
4. Seneca in epistola 71.
5. Sen. ibidem.
6. Augustinus in sermone.

dem Tullii linguam omnes mirantur, pectus non aeque. Aristotelis pectus, omnes, linguam non aeque: Platonis pectus, et linguam aeque.

1. Ille bene loquendi facundiam percipit, qui sinum cordis per recte vivendi studia extendit, nec loquentem conscientia praepedit, quum vita linguam antecedit.

2. Eloquens est ille, qui scit parva submisse, media temperate, magna granditer dicere, qui scit invenire praeclare, enuntiare magnifice, disponere aperte, et figurare varie.

3. Bonus doctor proemiatur apte, narrat aperte, arguit acriter, colligit fortiter, ornat excelse, docet, delectat, et efficit.

4. Saepe reperitur simplicitas composita, quae hominem suis erroribus illicit, et per linguae ornamenta laqueos dulces aspergit.

5. Antiqui forensem eloquentiam, caninam fecundiam nuncupabant, eo quod causidici in certaminibus causarum omissis, quae agunt, veluti alterutrum sese lacerant, iurgiaque causarum ad iniurias suas commutant.

6. Vitiosum est in re severa delicatum in sermone.

7. Me quidem diu cogitantem ratio ipsa in hanc potissimam insaniam ducit, ut existimem sapientia sine eloquentia parum prodesse civitatibus: eloquentiam vero sine sapientia nimium obesse, plurimumque nocuisse, prodesse nunquam.

8. Qui vero ita sese armat eloquentia, non ut oppugnet commoda patriae, sed ut pro his pugnare possit: is mihi videtur suis et publicis rationibus utilissimus atque amicissimus civis.

9. Nam quid tam inhumanum, sicut eloquentiam ad salutem hominum datam ad bonorum perniciem convertere?

10. Eloquentia est idoneorum verborum et sententiarum

---

1. Augustinus in serm.
2. Gregorius, in ug.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. ibidem.
5. Hieronymus in epist. 7.
6. Hier. ibi.
7. Hier. ibi.
8. Basylius in quodam serm.
9. Bas. in quodam ser.
10. Tullius in Rheto.

ad pronuntiationem accomodatio: continens vocis, vultus, gestus moderationem cum venustate.

1. Moris est eloquentibus viris ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus, et illic stylum paratum, quasi quemdam foecundi pectoris fluvium emenare: ubi materiae sterilis argumentum, velut arida cespitis mater gleba ieiunat. Statuit mundus similibus exemplis, medicus in desperatione, gubernator in tempestate cognoscitur, quorum famam praecedentia pericula extollunt: quae profecto nigrescit, nisi, ubi probetur, invenit. Sic et magnus Orator, si negotium aggrediatur angustum, tunc amplum plausibilibus manifestat ingenium.

2. Cicero noster, a quo Romana eloquentia exilivit, gradarius, id est ordinarius, fuit vir egregius et vita et scientia: et quod post ista est eloquentia: disputabatque expedite magis, quam concitate, ut possis dicere facilitatem esse illam, non celeritatem: hoc ergo in viro sapiente exigo, ut oratio eius sine impedimento exeat, et proferat magis, quam profluat.

3. Doctrinae et eloquentiae ornamenta sicut dicit Valerius, in pronuntiatione apta, et convenienti corporis gestu consistunt quibus qui se instruxit, tribus modis homines aggreditur: aures penetrando, oculos demulcendo et animos invadendo.

4. Eloquentia neque adhuc se ulli sic indulsit, ut tota contigeret, satis felix est, qui in aliquam eius partem receptus est.

5. Magna debet esse eloquentia, quae in vitiis placeat: cum ingenia favor hominum ostendat, favor alat.

6. Quis medicus aegrotos in transitu curat, nec ullam quidem voluptatem habet; talis verborum ruentium strepitus: quemadmodum proclive currentium, non ubi visum est gradus sistitur, sed incitato corporis pondere serpit, ac longius quam voluit, offertur. Sic ista dicendi celeritas in sua potestate est: nec satis decora Philosophiae, quae ponere debet verba, non proiicere, et pedetentim proced[illegible]

---

1. Tullius in Rhet:
2. Seneca in epist: 80.
3. Sen. ibidem
4. Sen. in ep. 72.
5. Sen. in estrema parte epistolarum
6. Vegetius de re militari.

rennis unda sit, non torrens. Circumspiciat se sermo noster et aestimet, et praebeat aestimandum: proferatur malo, quam profluat.

1. Inquirenti cuidam quomodo optime possit dicere, Seneca respondit: *Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris.*

2. Non scholam, sed assiduitatem legendi, doctrinam vocat oratorem optimum esse dicere, qui plurima paucis diceret.

3. Totus sermo ab uno loco egreditur, sed ipsius formae eiusque intentione diversificantur secundum diversitatem formalem ipsius. Inter sermonem enim, qui egreditur leniter vel suaviter, ac vultu placido ac arridente, et inter ipsum, qui egreditur cum tristi vultu, differentia longa existit.

Vide etiam in tit. Advocati in fine. Doctrina per totum. Sanctitas in cor. Scriptura in cor.

ERROR.

4. Interest in quantum, et quibus rebus erretur, et quam facile se quisquis corrigat vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem.

5. Nimis perverse seipsum amat: qui et alios vult errore, ut error suus lateat. Quanto est melius et utilius, ubi ipse erravit, alii non errent, quorum admoniti errore careant. Vos qui me multum diligitis, si talem me asseritis, ut nunquam in scriptis meis errasse dicatis, frustra laboratis non bonam causam suscepistis, facile in ea, meipso iudice, superamini; quoniam non mihi placet, cum a charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum: profecto non me, alium, sub meo nomine diligunt: si non quod sum, sed quod non sum, diligunt.

6. Non enim placeat sententia Tullii maximi auctoris Romani eloquii, qui nullum unquam verbum, inquit, quod revocare vellet, emisit; quae quidem laus quamvis praeclarissima videatur: tamen credibilior de nimium fatuo, quam

---

1. Vegetius de re militari.
2. Sydonius in lib. 9.
3. Sydonius ibidem.
4. Augustinus in lib. de pec.
5. Aug. ibidem
6. Aug. in epistolis.

de sapiente perfecto. Sed si in bonam partem accipiatur, ut quempiam fuisse talem credamus, qui cum sapienter omnia loqueretur, nullum unquam verbum, quod revocare vellet, emisit: hoc potius de hominibus Dei, qui a Spiritu Sancto locuti sunt: quam de illo, quem sic Cicero laudat, saluberrima pietate credendum est. Ab hac ergo excellentia tam longe absum, ut si nullum verbum, quod revocare velim, protulero: fatus sum, quam sapienti similior. Illius quippe scripta summa sunt auctoritate dignissima: qui nullum verbum non quidem revocare vellet, sed quod revocare deberet, emisit. Non mihi igitur Tulliana illa blanditur: sed auget me plane illa Horatiana sententia. *Nescit vox emissa referti*

1 Diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores.

2. Nonnullis errare profuit aliquando, sed in via pedum, non in via morum.

3. O quam detestandus est error hominum, qui clarorum virorum quaedam non recte facta laudabiliter se imitari putant, a quorum virtutibus alieni sunt.

4. Nihil gravius, quam errantem adeo deseri, ut se revocare non possit.

5. Nonnulli dum plus exquirunt contemplando, quam capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt: et dum veritatis discipuli esse negligunt humiliter, magistri erroris fiunt.

6. Quidam eorum, qui libenter habent crimina in proximos suos, adscribunt nobis, et doctrinae nostrae crimen blasphemiae, quod a nobis nunquam audierunt. Dicunt enim patrem malitiae et perditionis eorum, qui de regno eiiciuntur idest diabolum me dicere, esse, salvandum: quod nec aliquis quidem mente captus et manifeste insaniens dicere potest. Sed nihil mirum videtur, si adulteretur doctrina mea ab inimicis: et illa corruptione corrumpatur, quali corrupta est epistola Pauli Apostoli. Nam qui-

---

1. Augustinus in quadam epi.
2. Aug. ibid.
3. Aug. de unico baptismo.
4. Ambrosius in lib. de Cain et Abel.
5. Gregorius. lib. 8. moralium.
6. Origenes in ep. apolog. sic. se excusat.

dam sub nomine eius falsam epistolam conscripserunt, ut turbarent Thessalonicenses, quasi instaret dies domini, et seducerent eos.

1. Multis, qui in pace ecclesiae negligenter vixerant, subito errasse, et in flagitia aliqua cecidisse profuit. Dum post casum poenitendo erecti vigilantius domino servire coeperunt: et qui pigri ac desides in innocentia stare videbantur, per accidentem sibi ruinam admoniti, sunt solertius erga sui custodiam contra omnes antiqui hostis insidias accincti, ut qui nec propriam vitam recurare ostenderant, postmodum etiam supernae salutis cum sua erectione curam gerant.

2. Ex eo error noster adparet, quod ea sola putamus emi, pro quibus pecuniam solvimus: ea gratuita vocamus, pro quibus nosmetipsos impendimus, quae emere nolemus si domus nostra pro illis esset danda: adeo nihil est cuique se vilius.

3. Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Vide etiam in tit Discere, in cap. Doctrina. in fine Haeresis, et Ignorantia, et Mendacium. in cap. Oratio in cap. Philosophia in fine.

EUCHARISTIA.

4. Peccata si non tanta sunt, ut excommunicandus quisque videtur, non se debet a quotidiana medicina dominici corporis separare.

5. Faciat unusquisque quod secundum suam fidem credit pie esse faciendum.

6. Ille non audet honorando sumere, et ille honorando non audet ullum diem praetermittere. Contemptum solum non vult cibus iste.

7. Quotidie eucharistiae communionem percipere, nec ludo, nec reprehendo, omnibus tamen dominicis diebus sua Deo, et horror, si tamen mens sine voluntate peccandi sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis

1. Beda super Esdr.
2. Seneca 42. ep.
3. Sen. ibidem.
4. Augustinus ad Ianuarium lib. 1.
5. Aug. ibid.
6. Aug. ibidem.
7. Aug. in lib. de ecclesiae dogmatibus.

dico eucharistiae perceptione, quam purgari: et ideo quamvis peccato quis moderatur, peccandi tamen de caetero non habeat voluntatem, et communicaturus satisfaciat lachrymis et orationibus, et confidens de Domini miseratione, qui confessione peccati pie peccata donare consuevit, accedat ad eucharistiam intrepidus et securus: sed hoc de illo, quem capitalia peccata non gravant. Nam quem peccata vel crimina post baptismum gravant, hortor prius publica poenitentia satisfacere, et ita sacerdotis iudicio reconciliatum comunicatione sociare, si vult non ad iudicium, et ad condemnationem sui eucharistiam percipere, sed et secreta solvi mortalia crimina non negamus.

1. Accipe quotidie, quod quotidie, tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere: qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.

2. Hoc sacramentum non immerito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris: nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur.

3. Quanta enim cordis contritione, et lachrymarum fonte, quanta reverentia et tremore, quanta corporis castitate, atque animi puritate illud divinum et caeleste mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summis ima, humanis divina iunguntur! Ubi adest sanctorum praesentiam angelorum, ubi tu es sacerdos et sacrificium mirabiliter et ineffabiliter! Quis digne hoc celebrare mysterium potest, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum?

4. Si tantum valuit sermo Eliae, ut ignem de caelo deponeret, non valebit sermo Christi, ut species elementorum mutetur? de totius mundi operibus legisti: *quia ipse dixit: et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.* Sermo igitur, Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non potest ea quae sunt, mutare in illud, quod non sunt? Non enim minus est novas rebus dare formas, quam mutare naturas.

5. Liquet, quia praeter naturae ordinem virgo generavit,

1. Augustinus tractans illud Matt. 28. *Panem nostrum quotidianum.*
2. Aug. de ecclesiae dogmatibus.
3. Ambrosius in oratione ante missam dicenda.
4. Amb. de sacramentis, lib. 3.
5. Ambr. ibidem.

et hoc quod conficimus corpus ex Virgine est. Quid quaeris naturae ordinem in Christi, corpore, cum praeter naturam sit. Ipse partus ex virgine?

1. Vide quid agas Sacerdos, ne febrienti manu Christi corpus attingas: prius cura, ut possis ministrare.

2. Verba Evangelistae sunt usque ad *Accipite sive corpus sive sanguinem*, et inde sunt Verba Christi: *Accipite, et bibite ex eo omnes*, et inde singula, *qui pridie*, inquit, *quam pateretur in sanctis manibus suis accepit panem, ante, quam consecretur* panis est: ubi vero verba Christi accesserunt, corpus Christi est. Denique audi dicentem: *Accipite et edite ex eo omnes: hoc est corpus meum.* Et ante verba Christi, calix vini et aquae est plenus, ubi verba Christi operata fuerunt, sanguis efficitur, qui plebem redemit.

3. Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere, ut semper mihi peccata dimittantur: quia semper pecco, semper habere debeo medicinam.

4. Qui vulnus habet, medicinam requirit: vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est, caeleste et venerabile sacramentum.

5. Ne veluti quidam horror esset cruoris, sed maneret gratia redemptionis: ideo in similitudine quidem accipis sacramentum: sed verae naturae gratiam virtutemque consequeris.

6. Biberunt ex eo omnes: ebrietas felix: satietas salutaris: quae quanto copiosius sumitur: tanto sobrietatem sumentibus donare dignatur, et Iudas bibit, sed non saturatur. nec sitim extinguit ignis aeterni, quia indigne sitivit mysteria Christi.

7. Accepit Iesus panem, et benedicens fregit, tradens et figurans corpus suum in panem: quod est ecclesia praesens: quod accipitur in fide: benedicitur in numero, frangitur in passionibus, datur in exemplis, sumitur in doctrinis, formans

1. Ambrosius de viduis lib. 1.
2. Amb. de sacramentis.
3. Amb. ibi.
4. Amb. Ibidem.
5. Amb. Ibidem.
6. Hieromsmus.. super Lucam.
7. Hier. Ibidem.

sanguinem suum in calicem vino et aqua commistum: ut alio purgaremur a culpis, alio redimeremur a poenis. Sanguine namque agni servatur domus a percussione angeli: et aqua maris rubri extinguuntur inimici, quae sunt mysteria ecclesiae Christi.

1. Merito nostrae reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est: et sacrificii praecepta contempseris, sacrificii remedium sentire non poteris.

2. Haec namque singularis victima ab aeterno interitu animas solvit: quae illam nobis mortem Unigeniti reparat: qui licet surgens a mortuis, iam non moritur: et mors illi ultra non dominabitur: tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacrae oblationis immolatur: eius quippe ibi corpus sumitur: eius caro in salutem populi patitur: eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis istud sacrificium quod per absolutionem nostram Unigeniti filii passionem semper imitant.

3. Cibus dulcis, est corpus et sanguis Christi, quod Iudas accepit indignus.

4. Sacramentum Dei altissimi suscipiendum est, non discutiendum: venerandum, non diiudicandum, fide sortitum, non innatum: traditione sancitum, non ratione adinventum.

5. Sicut corporalis cibus, quum ventrem invenerit adversis humoribus occupatum, amplius laedit, magis nocet et nullum praestat auxilium: ita et iste spiritualis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio.

6. Qui scelerate vivunt in ecclesia, et communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nihil ad emundationem proficere sibi.

7. Vae tradentibus Christum ad crucifigendum: sed vae cum maligna conscientia sub sacramento sumentibus illum:

1. Hieronymus super Lucam.
2. Gregorius in dialogis. li. 4.
3. Gre. in homilia.
4. Bernardus in ep.
5. Chrysostomus ho. 5. super Marthan.
6. Isidorus li. 1. de sum. bono.
7. Remigius in glo. super illud Ma. *Vae illi per quem filius hominis tradetur.*

et si non tradant Iudaeis ad crucifigendum, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumendum.

1. Quemadmodum per verbum Dei homo factus Iesus Christus Salvator noster, et carnem, et sanguinem salutis nostrae, et carnem, et sanguinem salutis nostrae causam habuit, ita etiam eam in qua per preces Verbi ejus gratiae actae sunt alimoniam . . . . . incarnati illius Iusu carnem, et sanguinem edocti sumus.

2. Caro abluitur, ut anima emaculetur, caro ungitur, ut anima consecretur, caro corpore, et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo sanginetur.

3. *Hoc est corpus meum,* quis autem deinceps ambigere et cum idem tam asseveranter dixerit: *hic est sanguis meus*, quis unquam dubitaverit, ut dicat non esse ejus sanguinem?

4. Quoniam ipse dixit: *Hoc est corpus meum*, nulla teneamur ambiguitate, sed oculis intellectus id perspiciamus.

5. Quid est horribilius? quid autem amabilius? Sicut enim corpus illud unitur Christo, ita et nos ipsi Christo per panem illum unimur.

6. Quid enim prodest corpus, et sanguinem illius ore percipere, et ei perversis moribus contrarie vivere?

7. Absit ut dicamus Sacram Comuuionem esse tantum figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus, et sanguinem Christi Filii Dei, et ex Sanctissima Deipara, et semper Virgine Maria nati vere accipimus.

8. Non est panis, et vinum figura corporis Christi et sanguinis, absit, sed corpus.

9. Nullus itaque Iudas assistat, nullus avarus; nam tales ista mensa non suscipit.

10. Eucharistia est Pharmacum immortalitatis, antitodum,

---

1. Iustinus in Apologia 2.
2. Tertullianus in lib. de Resur. carnis.
3. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. IV. Mystag.
4. Chrysostomus Homilia 88. In Math.
5. Chrysostomus, homilia 44. In Joan.
6. Gregorius. homilia 22. in Evangel.
7. Anastasius contra Eutychianos.
8. Joannes Damascensus lib. 4. de Fide.
9. Chrysostomus, homil. 83. In Math.
10. Ignatius Martyr ad Smirnenses.

ne moriamur, sed vivamus perpetuo per Jesum Christum.

1. Tanquam leones ab illa Mensa recedamus facti Diabolo terribiles.

2. Hic sanguis nostrarum animarum salus est, hoc lavatur anima, hoc ornatur, hoc incendiatur; mundat squalorem, et sordem:

3. In hoc Sacramento habetur omne delectamentum, et omnis corporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.

4. Quia non est idoneus ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad praelium, quia mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit, et accendit.

5. In Christi enim corpore vita nostra consistit, sicut et ipse Dominus noster dixit: *nisi manducaveritis carnem Filii hominis* ec. Mutet ergo vitam, qui vult accipere vitam.

6. Hunc panem comedunt qui in Christo robusti sunt. Quia frumentum est electorum.

7. O Sacramentum pietatis! o vinculum charitatis. Qui vult vivere habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur ut vivificetur.

8. Qui nimirum comedunt, et saturari non possunt, quia etsi sacramentum ore percipiunt, virtute Sacramenti nequaquam replentur.

9. Qui ergo Christi corpus vult accipere prius studeat in Christi fide, et dilectione manere.

10. Si quis ad suscipiendum Dominum bene mundus vult fieri primo debet per acquam lacrymarum emundari, secundo per opera poenitentiae torqueri, tertio per fervorem amoris Dei a carnalium desideriorum humore siccari.

Vide etiam in tit. Mirabile, in cap. Sacramentum in cap.

---

1. Chrysostomus homilia 44. in Joan.
2. Chrysostomus. hom. 45. in Joan.
3. Clemens V. in concilio Viennensi.
4. Cyprianus in persecutione fidelium.
5. Ambrosius in sermone Dominica. 4. advent.
6. Hieronymus in cap. 9. de Zachar.
7. Augustinus c. 26. in Joan.
8. Gregorius in lib. 2. in Reg. 1. c. 1.
9. Bernardus. de modo bene vivendi c. 28.
10. Thomas in op. de sacr. alt. c. 15.

EXACTIO.

1. Exigimus, quod debetur nostro corpori, sed non impendimus quod subiectorum debemus cordi.

2. Non gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorantur, in quibus pauperes plorant.

3. Magnum scelus est, rem pauperum praestare divitibus, et de sumptibus inopum acquirere favores potentium. Arenti terrae aquam tollere, et flumina quae non indigent, irrigare.

4. Ministerialium siquidem tanta est multitudo, quanta est locustarum, ut istis residentibus alii succedant, quod ex parte fuerit devoratum: alii devorent exitialiter et consumant: impleturque eis illud propheticum: *Residuum erucae comedit locusta. residuum locustae comedit brucus, residuum bruci comedit aerugo.* Pauper enim veretur aperire malitiam exactorum, ne graviora moliantur in eum, et fiant posteriora hominis peiora prioribus.

5. Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur. Venalesque manus, ubi fas ubi maxima merces.

Vide etiam in tit. Crudelitas in cap. Ecclesia in fine. Praelatio in cap. Rapina in cor.

EXERCITATIO.

6. Cum sit utilis ad instruendum lectio et adhibita collatione maiorem intelligentiam praebeat, melius est conferre quam legere: collatio docibilitatem facit. Nam propositis interrogationibus cunctarum rerum, error excluditur, et saepe obiectionibus latens veritas aperitur.

7. Saepe illa, quae in publico non valemus, necessario quendam prius in secreto exercitationis usum exposcunt. quia si ea prorsus in occulto negligimus, uti postmodum eis, dum opus est, in publico non valemus.

8. Constat omnem operam si longa inter capedine quie

---

1. Gregorius in lib. 4. moralium.
2. Chrysostomus. super Matth
3. Isidorus. li. 3. de summo. bono.
4. Petrus Rabanus in quadam episto.
5. Iuvenalis.
6. Isidorus. de summo bono libr. 3.
7. Hugo, de institutione novitiorum.
8. Cassianus. li. 9. epist.

scat, aegre resumi. Quis enim ignoret, cunctis aut artificibus, aut artibus maximum decus usu venire: cumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigrescere in artibus.

1. Aegrescit profecto ingenium, nisi vigilatione reparetur: cito expediuntur: quae assidua non fuerint adiectione suffulta: thesaurus ipse, quam facile profunditur, si nullis iterum pecuniis completur: sic humanus sensus cum alieno non sarcitur, id est restauratur invento, cito potest attenuari de proprio.

2. Omnes artes, omniaque opera quotidiano usu et iugi exercitatione proficiunt. Quod si in pravis verum est, quanto magis decet in maximis custodiri?

3. Exercitatio est assiduus usus, et consuetudo.

4. Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerceas.

5. Diligentia, cuiuslibet operis obtusitas permollitur: sic prudentia sine justitia parum vel nihil prodest: iustitia vero sine prudentia multum: sine usu scientia parum usus autem cum scientia multum.

6. Constantia parit, inconstantia parta dissolvit.

7. Scintillula difficilis veritatis facilius in disserendo reperitur, quam si studio observantiae per multum tempus committeretur: iuxta illud Aristotelis: *Bona opinio facit videre verum.*

Vide etiam in tit. Bellum per totum. Discretio, in cap. Doctrina, in cap. Iuventus in cor. Studium. in cor. Vita in cap.

EXCOMMUNICATIO.

8. Nos a communione quemquam prohibere non possumus, quamvis prohibitio haec nondum sit mortalis, sed medicinalis: nisi aut sponte confessum: aut in aliquo sive

---

1. Cassianus. li. 4. epist.
2. Vegetius. de re mil. li. 2.
3. Tullius lib 2. Rhetor.
4. Seneca 23. epi.
5. Boëtius de disciplina schol.
6. Boë Ibidem
7. Boe. ibid.
8. Augustinus in serm. 40.

saeculari sive ecclesiastico iudicio nominatum atque commotum.

1. Fit ut ipsa ligandi ac solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluptatibus et non pro subiectorum moribus exercet.

2. Interdum fit, ut aliquis non recto iudicio eorum, qui praesunt ecclesiae, depellatur, et foras mittatur: sed non exitante: hoc est, si non ita egerit, ut mereretur exire, nihil laeditur in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus, et ita fit, ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit: et illi foris fit, qui intus retineri videtur.

Vide etiam in tit. Ecclesia, per totum.

EXCUSATIO.

3. Coepisti non defendere peccatum tuum, iam inchoasti iustitiam: proficietur autem in te, quando aliud facere delectabit.

4. Desunt esse peccata, quae propter graviora vitanda suscipiuntur. Sicut enim in rebus utilibus non vocatur damnum, quod propter maius lucrum amittitur, ne gravius admittatur.

5. Absit, ut id, quod propter bonum ac licitum facimus, si ex hoc praeter nostram voluntatem quicquam mali acciderit, nobis imputetur.

6. Non alligamus onera gravia, et humeris vestris imponimus quam nos digito non tangamus: quam si officii nostri salva ratione possemus, novit ille, qui nostra scrutatur corda: mallemus haec agere, quae ut agatis hortamur, quam ea, quae vos agere cogimus.

7. Multitudo sociorum, impunitatem non facit criminum.

8. Superest ut diligas diligentem, et in scripturarum campo invenis: *senem non provocet*, nos nostra habuimus tem-

---

1. Gregorius in ho.
2. Origenes sup. Leviticum, homi. 48.
3. Augustinus de carth. ser. 4.
4. Augus. in quodam ser.
5. August. in epi. ad Publicum
6. Augus. de opere monachorum.
7. Hieronymus in quadam epis.
8. Hie. in epi. ad Aug.

pora, et cucurrimus quantum potuimus, nunc de currente, et longa spatia transeunte nobis debetur otium.

1. Non enim ut adversariis, sed ut amicis scripsimus: nec invecti sumus in eos, qui peccant, sed ne peccent, monemus: neque in illis tantum, sed in nosmetipsos severi iudices sumus. Nullum laesimus, nullius nomen de mea scriptura vel sermone signatum est, neminem sermo noster specialiter pulsavit, generalis de vitiis disputatio fuit: sed qui mihi irasci voluerit, plus ipse de se, quod talis sit confitetur.

2. Non est facile malum de perfecta aetate credendum: quam vita praeterita defendit, et honorat vocabulum dignitatis.

3. Usitatum generis humani vitium est, libendo peccatum committere: et commissum negando abscondere, et convictum defendendo excusare.

4. Fit plerunque, ut dum iniqui correcta in se mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant: et sic in sua defensione superbiant, ut quaedam vitia contra vitam corripientis exquirant, et eo se criminosos non existiment si crimina aliis imponant: qui quum vera invenire nequeunt, fingunt: ut ipsi quoque habeant, quod non impari iustitia increpare videantur.

5. Peccatum peccato addit, qui culpae, quam fecit, patrocinia defensionis adiungit.

6. Quidam dicere nonunquam solet, concessis utimur, aliena non quaerimus, et si digna misericordiae retributione non agimns, nulla tamen perversa perpetramus, quum tamen divitem post hanc vitam ultrix geehena suscepit, non quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu totum se illicitis tradidit.

7. Noli iudicare proximum, sed magis excusa. Excusa intentionem, si opus non potes: puta ignorantiam, puta casum. Quod si omnino dissimulationem rei certitudo re-

1. Hieronymus in epi. ad Nepot.
2. Hie. in epi. ad Rusticum Monachum.
3. Gregorius in lib. 22. moralium.
4. Greg. lib. 10. mora.
5. Greg. lib. 22. mora.
6. Greg. in pastorali.
7. Bernardus. super cant. ser. 11.

cusat, suade nihilominus tibi et dicito apud temetipsum. Vehemens fuit tentatio: quid de me illi fecisset, si accepisset me similiter potestatem?

1. In quacunque hominum verseris frequentia, puta surreptionem, cave alienae conversationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex, etsi perpetratum, actumve quid depraehendes, nec sic iudices proximum, magis autem excusa.

2. Ad hoc, ut verum fatear, ea mihi deesse video, quae maxime necessaria videntur, diligentiam et ingenium: quia nec doctis, nec indoctis pariter istius modi excusandi mos est, nec facile scitur, qui vel ex experientia, qui vel ex verecundia mos prodeat, si iniuncti operis obeditio non probat.

3. Quamvis vera sint, credenda non sunt, nisi quae certis indiciis comprobantur, nisi quae manifesto examine convincuntur, nisi quae ordine iudiciario publicantur. Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est.

4. Superbus vult se credi constantem, prodigus liberalem, avarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, ignavus quietum, timidus cautum.

5. Hoc enim maximum vitium est, quo laborat humanitas, ut post peccatum suum maxime ad excusationis confugium, quasi poenitudinis se confessione prosternat, quod facinus inter summa peccata constat numeratum esse, quia inde nascitur, unde ad poenitentiam reus tardius venire videatur.

6. Nemo se avarum intelligit esse, nemo cupidum, caeci tunc ducem quaerunt, nos sine duce erramus, dicimus, non ego ambitiosus sum, sed nemo Romae aliter potest vivere. Non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod iracundus sum, adolescentia hoc facit. Quod quidem in nobis est intrinsecus: malum nostrum intra nos est, in visceribus ipsis sedet, et ideo difficulter ad sanitatem venimus, quia nos aegrotare nescimus.

---

1. Bernardus de diligendo Deo in principio.
2. Isidorus lib. 1. soliloquiorum.
3. Prosper de vita contemplativa lib. 4.
4. Cassianus super illud ps. *ad excusandas excusationes in peccatis*.
5. Seneca. 60 epist.
6. Senc. ibid.

1. Intellige tua esse vitia, quae putas rerum. Quaedam enim ocis et temporibus adscribimus, at illa, quocunque transierimus, secutura sunt.

2. Nullum putaveris locum sine teste excusatorem quaerere. Vitium est, non posse praetenditur, sed nolle in causa est. Emitte excusationem, nemo peccat invitus, omne peccatum voluntarium est.

3. Puerum aetas excusat, foeminam sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas, amicus est scilicet qui offendit: fecit quod noluit: inimicus fecit, quod debuit, prudentiori remittamus.

Vide etiam in tit. Abusio. in cap. Acedia. in cap. Amicitia in cor. Apostoli. in cor. Confessio in cap. Correctio. in cap. Cupiditas, in fine. Divitiae in fine Error. in cap. Fides in cap. Ignorantia in cor. Intentio. in fine. Laus. in cor. Liberalitas. in cor. Prudentia. Venia. in fine. Verecundia. in cor.

Exemplum.

4. Qui in conspectu populi male vivit, quantum in illo est, eum a quo attenditur, occidit.

5. Omnis qui male vivit in conspectu eorum, quibus praepositus est, quantum in ipso est, occidit, et foete qui imitatur, moritur: qui non imitatur, vivit, tamen quantum ad illum pertinet, ambo occidunt.

6. Non tantum erremus habere bonam conscientiam, sed quantum potest nostra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humanae, curemus nihil etiam facere, quod veniat in malam suspicionem infirmo fratri.

7. Est insitum bonis, ut castum pudicus, prudentem sapiens, misericors liberalem affectu pio diligat, et virtutes suas in aliis amet. In plerisque iusti aspectus admonitio correctionis est, perfectioribus laetitia est.

8. Domus episcopi et conversatio, quasi in speculo posita magistra est publicae disciplinae: quicquid fecerit, id sibi omnes faciendum putant.

—

1. Seneca in proverbiis
2. Sen. in quadam epistola.
3. Augustinus lib. de pastore.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. in lib. de ovibus.
6. Ambrosius super. psal.

1. Sancta rusticitas solum sibi prodest, et quantum aedificat exemplo, et vitae merito ecclesiam Christi, nocet, si destruentibus non resistat. Innocens absque sermone conversatio, quantum silentio nocet. Nam latratu canum, et baculo pastorum deterrenda est rabies luporum.

2. Volantia animalia se vicissim feriunt alis suis, quia sanctorum mentes in eo, quod superna appetunt, consideratis invicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim sua me percussit, qui exemplo sanctitatis me ad melius accendit: et ala mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonum, quod imitetur, ostendo.

3. Qui in oculto bene vivit, sed alieno profectui minime proficit, carbo est: qui vero in imitatione sanctitatis positus, lumen rectitudinis ex se multis demonstat, lampas est: quia et sibi ardet, et aliis lucet.

4. Si sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: ut et de bono opere proximis praebeamus exemplum, et tamen per intentionem, qua soli Deo placere quaerimus, semper optemus secretum.

5. Perpendo Petrum, considero Latronem; aspicio Zachaeum, et nihil in illis aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei et poenitentiae exempla.

6. Sunt nonnulli, quos ad amorem patriae coelestis plus exempla, quam praedicamenta succendunt,

7. Plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittant, per semetipsos nulla quidem unquam faciant, sed tamen per eos, qui se imitati fuerint, multiplicius delinquunt.

8. Qui bona occulte faciunt, et cum quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt, quum seipsos recte virtute vivificant, alios in se per exempla malae aestima-

---

1. Ambrosius super psal. *Beati immaculati in via.*
2. Hieronymus in epi. ad Eliodorum.
3. Hiero. in quadam epistola et est in glo. 1. Tim. 3.
4. Gregorius 24. moralium.
5. Greg. sup. Eze. ho. 5
6. Greg. homilia 11.
7. Gre. in homil. 25.
8. Gre. lib. 1. dialogornm.

tionis occidunt, et cum salubris vini potum sorbeant, pestiferum veneni poculum aliis infundunt.

1. Nemo amplius in ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus praesumit, et in exemplis culpa vehementius extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur.

2. Nullum ego consilium melius arbitror, quam si exemplo tuo fratrem docere studeas, quae oporteat fieri, provocans eum ad meliora et consulens ei, neque verbo, neque lingua, sed opere et veritate.

3. Quum clericum videmus, admonendus est, quatenus sic vivat, ut exemplum vitae secularibus praebeat, ne si quid in illo reprehenditur, ex eius officio ipsa religionis nostrae aestimatio gravetur.

4. Non tibi videtur graviorem ab eo Christus sustinere persecutionem, qui suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione, ab eo pervertit animas, quas redemit, quam a Iudaeo, qui sanguinem suum fudit?

5. Noveris huius Trinitatis sacramentum in nullo frustratum a te, si pascas verbo, pascas exemplo, pascas orationum suffragio. Manent autem tria haec, verbum, exemplum, oratio, maior autem est oratio.

6. Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera. Seminemus angelis gaudium magnum per occulta suspiria.

7. Sermo quidem vivus et efficax exemplum operis est, plurimum faciens suasibilem. Tunc quoque intendimus quod dicitur, dum monstratur scibile, quod suadetur.

8. Pulcherrimus ordo est et saluberrimus, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior, et ex te discas, qualiter oporteat aliis moderari.

9. Seminavit in terra nostra tota Trinitas, Pater scilicet de

---

1. Gregorius in pastorali.
2. Greg. lib. 10. moralium.
3. Grego. homilia quadam super evangelia.
4. Bernardus in sermone.
5. Ber. in epi.
6. Ber. in ser.
7. Ber. in sermo 56.
8. Ber. in episto. 72.
9. Ber. de Trinitate.

coelo panem: Filius veritatem, Spiritussanctus charitatem. Seminaverunt angeli, quando aliis cadentibus ipsi steterunt; Apostoli, quando ipsi Domino adhaeserunt: martyres vero manifestum est fortitudinem seminasse, porro confessores seminarunt iustitiam, quam habuerunt in omni vita sua. Virgines sanctae planum est, quia temperantiam seminaverunt, quae sic libidinem calcaverunt.

1. Validiora sunt exempla, quam verba, et plenius opere docetur, quam voce.

2. Quantis exemplum verae humilitatis et perfectae charitatis ostenderis, cum tantis et pro tantis aeterna praemia possidebis.

3. Benedicta a Deo illa anima, cuius humilitas confundit superbiam, cuius patientia proximi extinguit iracundiam, cuius obedientia pigritiam alterius increpat, cuius fervor inertiae alieni corporis exuscitat.

4. *Sic luceat lux vestra coram hominibus et caetera:* hoc autem fit, quum apparet misericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu, modestia in cohabitatione, patientia in tribulatione.

5. Claras enim suas maculas reddunt, si illi, ad quos multi respiciunt, aliqua reprehensione sordescunt, alioquin expedit non videri, quam cunctorum irrisione signari, omnes ergo, qui graviorum celsa petimus, vitiorum humilia deferamus, sit in nobis frons libera, ut aliorum possimus emendare peccata, aequat crimen omne quod inquinat, et ideo dissimilis ab accusato debet esse, qui iudicat.

6. Exemplum vitiosum est, si aut falsum est, ut reprehendatur, aut si improbum, ut non sit imitandum, aut maius, aut minus, quam res postulabit.

7. Exemplum, est alicuius facti vel dicti praeteriti cum certi auctoris nomine propositio.

8. Qui imperator ab hoc ipso de praelio fugit, ut bene pu-

---

1. Leo papa in sermone de ieiunio.
2. Cesarius in admonitione.
3. Cesarius ibid.
4. Hugo de claustro animae libr. 3.
5. Cassianus li 5. epist.
6. Tullius libr. 2. rhetor.
7. Tull. ibid.
8. Seneca lib. 2. rhet. suac.

gnaret exercitus : Non coercet vitia quis, sed provocat.

1. Prodest sine dubio, custodem sibi imposuisse, et habere quae respicias, hoc quidem longe magnificentius sic vivere, tanquam sub alicuius boni viri ac semper praesentis oculis, cum iam profeceris tantum, ut sit tibi etiam tui reverentia, et donec te eum feceris, cum quo peccare non audeas.

2. Id agamus, ut meliorem vitam sequamur, quam vulgus, non ut contraria, alioquin, quos emendare volumus, fugamus a nobis et avertimus. Illud quoque efficimus, ut nihil imitari velint nostri, dum timent, nec imitanda sint omnia. Hoc primum Philosophia promittit, secundum omnem humanitatem et congregationem, a qua professione dissimilitudo nos separabit. Videamus ne ista, per quae admirationem parere volumus, ridiculosa et odiosa sint.

3. Dignus tibi sit coram te peccare pudeat: discipulus est prioris posterior dies. Ex vitio alterius sapiens emendat suum. optimum est maiorum sequi vestigia, si recte praecesserint.

4. Si bene egeris, ipse tibi personae auctoritatem dabis. Viri boni est, scire pati, nec facere iniuriam. Autor malus bonam rem turpem facit.

Vide etiam in tit. Abstinentia, in cor. Apostoli in fine. Beatitudo, in cor. Clericus. Consuetudo, in cap. Conversatio, in cor. Correctio, in cap. Detractio, Doctrina, in cor. Electio, Haeresis, Laus, Malitia, Nocumentum, Peccatum, Periculum, Praedicatio, Praelatio, in cor. Sacerdos, in fine.

FABULA.

5. Apud auctores secularium literarum, ut apud Horatium, mus loquitur muri, et mustela vulpeculae, ut per narrationem fictam ad id, quod agitur, verax referatur significatio. Unde et Aesopias fabulas ad eum finem relatas, nullus ineruditus fuit, qui putaret appellanda mendacia, haec et in sacris libris, ut in libro Iudicum, quum ligna sibi regem fecerunt, et loquuntur ad ficum et ad vitem, quod totum fingitur :

---

1. Seneca 25. epistola.
2. Seneca ep. 13.
3. Seneca in proverbiis.
4. Seneca de sententiis Oratorum.
5. Augustinus in li. contra mendacium, circa medium.

ficta quidem narratione, sed veraci significatione haec dicuntur.

1. Fabula etsi vim veritatis non habeat, tamen rationem habet, ut iuxta eam possit veritas manifestari. Referunt, inquit, seculares, virum quemdam fuisse, ut quoties beneficio virium suarum destitutus, amicam et nutricem terram impulsu adversarii contigisset, de solo surgens magis in adversarium praevaleret, et sic occasio prostrati, occasio fiebat triumphi: Dabat infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriam. Cui haec conveniunt, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut gloriosior resurgeret.

2. Fabulae a fando dictae: quia non sunt res factae, sed tantummodo loquendo dictae, quae ideo sunt inductae, ut ficto animalium mutorum inter se colloquio, imago quaedam vitae hominum nasceretur. Sic enim Demosthenes usus est fabula adversus Philippum: qui ab Atheniensibus postulavit decem oratores, et ille finxit fabulam. Lupi suaserunt pastoribus, ut in amicitiam convenirent, cumque hoc pastoribus placuisset, petierunt lupi, ut primo sibi vice securitatis canes traderent, in quibus videbatur occasio iurgiorum: annuerunt pastores: et tunc lupi omni adempta formidine, omnem gregem non solum pro societate, sed etiam pro libidine laceraverunt. Sic, inquit, Philosophus, sublatis oratoribus in populo Atheniensium facturus est. Oratores populi postulat, quo facilius possit opprimere spoliatam custodibus urbem.

3. Aesopus, qui merito sapiens aestimatus est, utilia monita sua non severe neque imperiose praecepit: sed, ut Philosophis mos erat, salubriter ad perspiciendum, mentes animasque hominum causa audiendi quadam illecebra induxit.

4. Apuleius Aulus de Deo Socratis introducit fabulam Aesopi, de corvo tenente carnem in ore, cui dum dixisset vulpecula, quod cygno melius cantabat, et volens cantare, amisit carnem de ore, ac potius crocitavit, quam cantavit, et sic suam defectionem publicavit: quod multis accidit, qui volunt se magnificare, et ultra mensuram virium suarum ostentare.

---

1. Ambrosius in lib. de officiis.
2. Amb. in lib. etymologiarum.
3. Gellius in lib. 2.
4. Gell. in lib. 2.

1. In superficiali lyrae cortice, falsum resonat fabula, lyra enim fabula poetica, interius vero auditoribus intelligentiae secretum altioris eloquitur: ut exterioris falsitatis abiecto putamine, dulciorem nucleum veritatis secrete intus lector inveniat.

2. Fabulas existimo necessarias, non ex eadem causa, qua poetis, sed ut imbecillitatis nostrae adminicula sint, et ut dicentem et audientem in rem praesentem adducant.

Vide etiam in ti. Doctrina, in cap. Mendacium in fine.

FAMA.

3. Cavete omnes suspiciones, et quicquid probabiliter fingi potest seu dici, ne fingatur ante devita.

4. Sic doctor bonam eligat vitam, ut etiam bonam non negligat famam.

5. Duo sunt tibi necessaria, scilicet conscientia et fama, conscientia propter te, fama propter proximum. Qui conscientiae suae confidens, famam negligit, crudelis est.

6. Opera salutis sine fama boni odoris non satis relucent auditoribus, nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur.

7. Inclyti animi signum est, famae diligere commodum, et lucra causarum, nam qui affectat famae commoda, pecuniae negligit augmenta.

8. Regnantis facultas tunc fit ditior, quum remittit, et acquirit thesauros famae, neglecta utilitate pecuniae.

9. Nemo futurum putat diligentem, quem in ipsa novitate operationi suae non videt esse custodem. Providus institutor ortum suum foecundis nititur ornare plantariis: ut reddam fructus optatos, quae solicitis fuerant exculta laboribus.

---

1. Alanus de complanctu naturae.
2. Incertus auctor.
3. Augustinus lib. 2. confessionum.
4. Augu. de doctrina Christiana.
5. Augu. in lib. de communi serm.
6. Hieronymus super illud mat. 4. *abiit opinio ejus.*
7. Cassianus libr. 1. epistolarum.
8. Cass. ibidem.
9. Cas. lib. 1. epist.

1. Ubique cognoscitur, quisquis fama teste laudatur, dum enim copia plurimum solet habere fastidium, bonum nomen repetitum semper efficitur gloriosum.

2. Melius est de perpetua vita, quam de fama cogitari, nostra enim post mortem non opuscula, sed opera sunt pensanda, quia si aliquid agimus, nostrum est: si quid habemus, alienum est.

3. Quidam laudes hominum vilipendunt, et in hoc sunt laudabiles, quidam omni tempore venantur famam seculi, et omni tempore sunt infames, quidam apud alios venerabiles, apud se vilescunt, quidam plus se linguae adulatrici, quam conscientiae suae credunt.

4. Verae famae haec est gloriosa proprietas, ut appetitores sui contemnat, appetat contemptores, famam fugiendo consequitur, quam perderet in consequendo.

5. Plures saepe magnum nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt, quo quid turpius potest excogitari?

6. Templum Dianae Ephesiae decus adeo magnificum, quod Xerses, cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercit. Sed haec Xersis clementia sacras aedes non diu a malo vendicavit: nam Erostratus, ut nomen memoriae sceleris extenderet, incendium fabricae nobilis, manu sua struxit. Requisitus cur hoc fecisset, respondit, voto adipiscendae famae latioris.

7. Parente Deo fama non faciet in populos dimissa vel diffusa notitia, nemo novit Deum: multi male de illo existimant et impune.

8. Male de te opinantur homines: bene autem loqui nesciunt, faciunt non quod merearis, sed quod solent ipsi homines de malis loqui, molestum siquid mentiuntur, sic immerito minimae innocentiae nunc maxime gaudeo. Adparet enim illos vera obiecturos, si possent.

9. Male autem de te opinantur homines, sed mali. Me-

---

1. Cassianus libr. 2. epistolarum.
2. Cas. lib. 2.
3. Petrus Rabanus in quadam episl.
4. Alanus de complanctu naturae.
5. Boetius lib. 3. de consolatione.
6. Solynus de mirabilibus mundi, et situ terrarum.
7. Seneca 31, epist.
8. Seneca lib. de moribus.
9. Seneca de remediis furtuitorum.

verer, si de me Marius, si Cato, si Laelius sapiens, si alter Cato, si Scipiones duo, ista loquerentur, moverer, si hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt.

1. Bona opinio hominum tutior est pecunia. Bonum quod est, supprimitur, nequaquam extinguitur: bona fama in tenebris proprium splendorem tenet.

2. Damnum appellandum est, quum mala fama lustratur, honestus rumor alterum est patrimonium. Vis omnibus esse notus? prius effice, ut neminem noveris.

Vide etiam in tit. Conscientia, Conversatio, Correctio, Detractio, Discere, Exemplum, in cor, et in fine. Gloria vana, in fine. Hypocrisis. Praelatio, in cor. Sacerdos, in cap.

FAVOR.

3. Qui pro virtute, qua egit, humanos favores desiderat, rem magni meriti utili pretio venalem portat.

4. Valde perfectorum est, ostenso opere auctoris gloriam quaerere, ut de illata laude, privata nesciant exultatione gaudere.

5. Non possumus simul pro uno et eodem opere favorem mundi expetere, et praemium vitae coelestis acquirere.

6. Vehementer amor multitudinis movetur ipsa fama, et opinione liberalitatis, beneficentiae fidei, iustitiae, omniumque earum virtutum, quae pertinent ad mansuetudinem morum, ac facilitatem. Etenim idipsum quod honestum decorumque dicimus, animos omnium natura et specie sua commovet.

7. Nunquam volui placere populo, nam quae ego scio, non probat populus: quod probat populus, ego nescio. Quis enim placere potest, cui non placet virtus? Malis artibus popularis favor acquiritur. Similem te illis facias oportet. Alioquin non probabunt, nisi agnoverint.

8. Multo autem magis ad rem pertinent qualis tibi videa-

1. Seneca de remediis furtuitorum.
2. Seneca in proverbiis.
3. Gregorius lib. 8. moralium.
4. Greg. ibi.
5. Maximus epi. in quodem ser.
6. Tullius in lib. de officiis.
7. Senec. 29. Epist.
8. Sen. ibid.

ris, quam qualis aliis. Si te intrante clamor et plausus obstrepuerint, si foeminae puerique laudaverint, quid ni ego miserear, cum sciamus quae via ad istum favorem ducit?

1. Nunquam multis placeas, sed quamlibet stude. Maximum in eo vitium est, qui non vult melioribus placere, sed pluribus.

Vide etiam in tit. Adulatio, et Convitium, Eloquentia. Urtactio, Fraus, Hospitalitas, Hypocrisis, Laus, in cor. Praedicatio, Veritas, in cor.

FIDES, SIVE FIDELITAS.

2. Fides appellata est ab eo, quod fit, duae syllabae sonant, quum dicitur fides prima syllaba est a facto, secunda a Deo. Interrogo te ergo, utrum credas, dicis credo, fac quod dicis et fides est.

3. Mentis humanae acies invalida in tam excellenti luce non figitur, nisi per iustitiam fidei emendetur.

4. Nullae maiores divitiae, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius mundi maior est substantia, quam est fides catholica, quae peccatores homines salvat, caecos illuminat, infirmos curat, cathecumenos baptizat, fideles iustificat, poenitentes reparat, iustos augmentat, martyres coronat, virgines et viduas et coniugales casto pudore conservat, clericos ordinat, sacerdotes consecrat, in aeterna haereditate cum sanctis angelis collocat.

5. Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulit non argenti, sed fidei.

6. Cum dilectione fides Christiani, sine dilectione fides daemonis. Qui aut non credunt, peiores sunt, quam daemones, et tardiores.

7. Sicut in radice arboris nulla prorsus adparet pulchritudinis species, et tamen quicquid est in arbore, pulchritudinis vel decoris, ex illa procedit, sic ex fidei humilitate quic-

---

1. Seneca in epistola.
2. Augustinus in ser. 22.
3. Augu. de Trinitate.
4. Augu. de verbis Domini.
5. Aug. in lib. de ovibus.
6. Aug. in lib. 10. de charitate.
7. Aug. super Joan.

quid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptura est, ex fidei fundamento procedit.

1. Quid est fides, nisi credere quod non vides? Unde et quomodo capitur Trinitas recte, o homo interrogas, quomodo creditur non bene interrogas, imo ideo bene creditur, quia cito non capitur, nam si cito caperetur, non esset opus ut crederetur, quia videretur.

2. Noli intelligere ut credas, sed crede ut intelligas, intellectus merces fidei est.

3. Quod oportet, lex minando imperat: quod fidei, lex credendo impetrat.

4. O thesauris omnibus opulentior fides! o virtutibus corporeis omnibus fides fortior, medicis omnibus salvatio!

5. Aufer argumenta, ubi fides quaeritur, in ipsis gymnasiis fuis, iam Dialectica taceat, piscatoribus creditur, non Dialecticis.

6. Quid tibi fideles esse putas? quod aut pecuniae oblatione, aut blanda locutione tibi aestimas obligatos?

7. Cito fides inexercitata languescit, et crebris otiosa tentatur incommodis. Remissas excubias callidus insidiator irrumpit: assuetum autem bello virum hesterna fraus instruit, et gloriosae provehit palma victoriae. Pax ergo fidei corruptelae materia est.

8. Divina operatio si ratione comprehenditur non est admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum.

9. Tunc nempe veraciter fideles sumus, si quid verbis promittimus, operibus complemus.

10. Quid non invenit fides? attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immania, apprehendit novissima: ipsam denique aeternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumdedit.

---

1. Augustinus super Joannem.
2. Aug. Ibidem.
3. Aug. de spiritu et litera.
4. Ambrosius in lib. de virginitate.
5. Amb. de Trinitate.
6. Amb. lib. 2. de officiis.
7. Amb. super illud psalm. *Beati immaculati.*
8. Gregorius homilia 26. super evang.
9. Greg. ho. 29.
10. Bernardus super cant.

1 In his quae fidei sunt omnino cavenda est confusio : ne aut incertum opinionis fides fingat: aut quod firmum fixumque est fidei, opinio revocet in quaestionem. Opinio enim si habeat assertionem, temeraria est, fides si habet haesitationem, infirma est. Intellectus si signa fidei tentet irrumpere, reputatur estractor, scrutator maiestatis.

2. Fides aliquid recipit, quod non presumit: qualis sit; cuiusque fides tribulatio probat.

3. Sola fides, et mentis ad Deum conversio sine effusione sanguinis, et sine perfusione aquae, salutem sine dubio operatur volenti, sed non volenti, prohibente articulo baptizari.

4. Dicamus fidem vitem, virtutes palmites, botrum opus, devotionem vinum.

5. Transgreditur fides fines rationis humanae, naturae usum, experientiae terminos.

6. Non fidei sed perfidiae, non confidentiae, sed diffidentiae est in semetipso habere fiduciam.

7. Is fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat, factus sibi tamquam vas perditum. Sed sic perdens animam suam, ut in vitam aeternam custodiat eam.

8. Qui fidelis fuerit in umbra memoriae, lucem praesentiae sine dubio obtinebit.

9. Rei quae videtur, facilis est fides, eius autem quod nondum accepit principium, non facilis suscipitur credulitas.

10 Quam magna magnorum fides est non dicentes, si magnus est, puer hic : quae necessitas fugae est, et occulta recessionis? Hoc enim est verum fidei non quaerere causas eorum, qnae vere percipiuntur, sed suaderi solum ab eis.

—

1. Bernardus lib. de consideratione
2. Bern. de 12. gradibus humilitatis.
3. Ber. in epist. 1.
4. Ber. super cantic.
5. Ber. serm. 67.
6. Ber. serm. 12
7. Ber ibid.
8. Chrysostomus in quodam ser.
9. Chry. super. evang. Mat. cap. 1.
10. Chry. super, Mat. cap. 2.

1. Lapis quidem durus est, sed quum factum fuerit de eo opus, desistere nescit, sic et gentiles cum difficultate credunt, et tamen credentes in aeternum permanent in fide.

2. Sicut semper discere signum est, nunquam posse perficere, sic testimonium semper quaerere, signum est nunquam velle credere.

3. Una est veritas, et non partita, et sicut qui margaritam habet, ipse novit quantum dives est, et tamen multis potest esse non cognitus: ita et qui fidei veritatem detinent, noscunt qui divites sunt, infideles autem thesaurum nescientes hunc, divitias nostras ignorant.

4. Similis est natura infidelitatis terrae arenosae, quia quantamcunque pluviam susceperit, non fructificat.

5. Talis est natura fidei, quanto magis vetatur, tanto magis accenditur. Virtus fidei in periculis secura est, in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic laxat vigorem fidei, sicut longa tranquillitas.

6. Fides religionis catholicae lumen, animae ostium vitae, fundamentum salutis aeternae.

7. Fides lampas est: quia sicut lampas illuminat domum, ita fides animam.

8. Ecce quod a te requirat immensa illa pietas, quod facile prosit implere nuda paupertas, indocta simplicitas, non per multas distraharis ambages, ne duris difficultatibus occupandus involvaris. Quid a te et pro te reposcitur, intra te est, idest oris famulatus, et cordis affectus, secundum illud: *corde credit etc.* In anima ergo tua reposuit omnia animae tuae praesidia Deus tuus: ut unde peccatum egreditur, in te et peccati medicina peteretur.

9. Fides est voluntaria certitudo absentium supra opinionem, et infra scientiam constituta.

10. Utinam attenderent Iudaei, utinam attenderent Pagani,

---

1. Chrysostomus super illud: Matt. cap. 2. *Potens est Deus de lapidibus istis* ect.
2. Chry. super illud Matt. 12. *Volumus a te signum videre.*
3. Chrys sup. ill. Matt. 13. *Inventa una operatione.*
4. Chr. ibidem.
5. Chry. super illud Matt. cap. 20. *At illi magum clamabant.*
6. Chry super symbolum.
7. Chry. super Matt. cap. 25.
8. Chry. ibidem.
9. Hugo de S. Victore.
10. Ricardas lib. 1. de Trinitate.

cum quanta conscientiae securitate pro hac parte ad divinum iudicium poterimus accedere. Nonne cum omni fiducia Deo dicere poterimus: Domine si error est, a teipso decepti sumus. Nam ista tantis signis, et prodigiis confirmata sunt, et talibus, quae non nisi per te fieri possunt, et certe a summae sanctitatis viris sunt nobis tradita, cum summa et autentica attestatione probata, te ipso cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis.

1. Tantum crescit calor fidei, quantum subtractum fuerit de flamma corporali.

2. Totum in se habet homo qui se habet; ipse autem se habet, qui Deum habet, Deum vero habet, qui eum credit, et confitetur auctorem.

3. Fides, est perceptio veritatis rerum, cum assertione, sine causarum cognitione.

4. Fides sanctissimum humani pectoris bonum est: nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur praemio. Ure, inquit, caede, occide: non perdam, sed quo magis secreta dolor quaeret, haec illa altius condet.

5. Malo mihi successum deesse, quam fidem etiam hosti est aequus, qui habet in consilio fidem. Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere. Fides unanima unde abiit, nunquam rediit. Fidem nemo unquam perdit nisi qui non habet.

6. Viri boni est etiam non pollicitam fidem servare: maximum maioribus nostris telum, fidem fuisse, ex quo plures pace susceptae, quam bello gentes fuerint devictae, nocens fit, ubi succumbit fides sive veritas.

Vide etiam in tit. Charitas. Doctrina. Eleemosyna. Eucharistia. Gloria aeterna in cap. et in fine. Haeresis. Lex. Praedicatio. Resurrectio, in cor. Salus. in cor. Scriptura, in cap. Suspicio in cor.

---

1. Cassianus super illud psalmi. *quia factus sum sicut uter in pruina.*
2. Petrus Rab. in quodam sermone.
3. Pet. Ra. in quodam ser.
4. Tullius li. 2. Rhetorices.
5. Seneca in proverbiis.
6. Cato Divus Philosophus.

FORTITUDO.

1. Qui vera virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsulte timet.

2. Nemo est, qui non magis dolorem fugiat, quam affectat voluptatem, quandoque quidem videmus, immanissimas bestias a maximis voluptatibus exterreri dolorum metu, contra quae firmiter stat fortis.

3. Non mediocris animi est fortitudo, quae sola defendit ornamenta virtutum omnium, et iustitiam custodit: quae inexpiabili praelio adversus omnia vitia decertat, invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adversus voluptates, ut avaritiam fugiat, tanquam labem quamdam, quae virtutem effoeminat.

4. Stultus ut luna mutatur. Sapiens enim non metu frangitur, non potestate mutatur, non attollitur prosperis, non tristibus mergitur. Ubi enim sapientia, ubi virtus est, ibi constantia et fortitudo. Sapiens ergo idem est animo, non minuitur, non augetur rerum mutationibus, nec ut parvulus fluctuat, ut circumferatur omni vento doctrinae, sed manet perfectus in Christo fundatus charitate, radicatus fide.

5. In duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primo ut exteriora corporis pro minimis habeat et quasi superflua despicienda magis, quam expetenda ducat. Secundo, ut ea, quae summa sunt, omnesque res, in quibus est honestas, praeclara animi intentione usque ad effectum prosequatur.

6. Iusti et fortis viri est, nec adversis fraegi, nec prosperis sublevari: sed in utroque esse moderatus.

7. Fortitudo corporis est imbecillitas animae, et rursum imbecillitas corporis, est fortitudo animae.

8. Per bonae et malae famae a dextris et a sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangi-

---

1. Augustinus in epi. ad Hieronymum.
2. Aug. lib. 83. quaestionum.
3. Ambrosius. lib. de officiis.
4. Amb. in ep. ad Simplicianum.
5. Amb. lib. 1. de officiis.
6. Hieronyimus. super Iocl.
7. Hie. super Hamos lib. 2.
8. Hie. in epistola 1.

tur, nec divitiis tumet, nec confunditur paupertate, et laeta contemnit, et tristia.

1. Fortitudo atque constantia via regia est, a qua declinat ad dexteram, qui temerarius est pertinax: ad sinistram, qui formidolosus est, et pavidus.

2. Tanto enim unusquisque ad fortitudinem profecisse verius demonstrat, quanto aliena mala robustius tollerat: nam minus in se convaluit, quae iniquitas aliena sternit, qui in eo conferre contrarietatem non valet pusillanimitatis suae gladio confossus, iacet.

3. Fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur: quia quo plus se posse conspicit, eo virtus sine moderamine rationis deterius in praeceps ruit.

4. Fortitudo iustorum est, carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitae praesentis extinguere, huius mundi aspera pro aeternis praemiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare.

5. Reproborum fortitudo est transitoria sine cessatione diligere: contra flagella conditoris insensibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium, nec ex adversitate quiescere, ad inanem gloriam etiam vitae detrimento pervenire, malitiae augmenta exquirere bonorum vitam non solum verbis ac moribus, sed etiam gladiis impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie sine ullo desiderii defectu perpetrare.

6. Nonnunquam culpa fortium occasio virtutis fit, et virtus infirmorum occasio peccati. Sicut influente aqua paulatim consumitur terra, sic leviter surrepente vitio, mens etiam fortis absorbetur.

7. Fortes facti sunt sancti: carnem domant, virtutibus corruscant, spiritum roborant, terrena despiciunt, coelestia appetunt, occidi possunt, flecti autem nequeunt, nec susti-

---

1. Hieronymus in originali super Isaiam.
2. Gregorius lib. 5. moralium.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. lib. 8. moralium.
5. Greg. Ibidem.
6. Greg. ibidem.
7. Greg. in quadam homilia.

nere falsa per infirmitatem metuunt, nec laesi unquam a veritate conticescunt.

1. Bonus circuitus est, si iustitia quaerit, prudentia invenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, ut sit iustitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu.

2. Sicut continens vita, labor, perseverantia, et agonum certamina faciunt unumquemque virum virtutis appellari: sic e contrario, vita remissa, negligens, et ignara, facit virum ignavum iudicari.

3. Vir vocatur a viribus, qui nescit in adversis tollerando deficere, aut in prosperis aliqua elatione se iactare: sed animo stabili defixus, et caelestium rerum contemplatione firmatus manet semper impavidus.

4. Fortitudo, cum ad aspera ineunda pronum faciat, potius communem utilitatem, quam sua commoda attendit. Sicut enim scientia, remota iustitia, caliditas potius, quam sapientia appellanda est: sic animus ad periculum paratus, si sua cupiditate, non communi utilitate impellitur, temeritatis potius nomen habet, quam fortitudinis.

5. Fortitudo est immobilis inter adversa, gloriosa animi claritudo, res arduas pulchre administrans, quae nec adversis infestando frangitur, nec prosperis blandiendo elevatur.

6. Constantia est inter fluctuantes causas et personas, nulla mentis concuti trepidatione.

7. Fortis et compositus animus est, qui nec ablatum quicquam sibi sentit, nec abiectum: sed in eodem habitu stat, quocunque res cedunt, sive geruntur: vulgaria bona supra res suas eminent: sive aliquid ex istis vel omnia, casus excusserit: minor non fit.

8. Quaeris an omne bonum optabile sit. Si bonum est, inquis, fortiter torqueri et magno animo uti: et patienter ae-

---

1. Bernardus in lib. de consideratione.
2. Origenes super librum numerorum homilia 25.
3. Cassianus super psalmum 1. *Beatus vir.*
4. Tullius in rhetoricis.
5. Tull. ibidem.
6. Tull. Ibidem.
7. Seneca epistola 37.
8. Seneca epistola 68.

grotare: sequitur, ut ista optabilia sint, distinguo. Tormenta a me abesse vellem: sed si sustinenda fuerint, ut me in illis fortiter honeste, animose geram, optabo. Velim non incidere in bellum. Sed si incido et vulnera et famem, et omnia quae bellorum necessitas adfert: generose feram, optabo. Itaque non incommoda optabilia sunt: sed virtus, qua perferunt incommoda. Non pati tormenta optabile est, sed fortiter pati.

1. Quemadmodum hostis est perniciosior fugientibus: sic omne fortuitum incommodum magis instat cedenti et adverso. Parata tibi est pax, si in aliquo certamine debellata fortuna est, corpus convaletudo tenet, non animum.

2. Fortes quidam, et paratissimi fundere sanguinem suum, alienum videre non possunt. Alii gladium facilius recipiunt quam vident.

Vide etiam in tit. Bellum, Consilium, Devotio, in cap. Instabilitas. Magnanimitas, Mors, Perseverantia, in cor. Prudentia, Sapientia, in cap. Timor, et Tribulatio, Virtus, in fine.

FRATERNITAS.

3. **Vera fraternitas est, quae fratrem veneratur devotum, corripit dissolutum: quae praesentme obsequitur, absentem non rodit, sano applaudit, infirmum non deserit, placatum non provocat, iratum ut maiorem metuit.**

4. **Haec est vera fraternitas, quae nullis unquam castibus scinditur, quam non solum dissociare vel delere locorum, vel temporum intervalla non praevalent, sed nec mors quidem ipsa divellit.**

5. **Hec est vera et indirupta fraternitas, quae gemina amicorum perfectione ac virtute concrescit: cuius semel initum foedus, nec desideriorum varietas, nec contentiosa dirumpet contrarietas voluntatum.**

6. **Nihil prodest, si moribus, ac proposito dissidentes, una**

---

1. Seneca epistolo 79.
2. Seneca 58. epi.
3. Petrus Rabanus super Mat. ultimo cap.
4. In colationibus patrum, et est Abbatis Ioseph.
5. Idem Abbas ibidem.
6. Ibidem Abbas Joseph.

habitatione iungantur. Nec obest virili virtute fundatis, per locorum intervalla disiungi. Apud Deum namque morum cohabitatio, non locorum unitas fratres habitatione coniungit: nec potest unquam pacis integritas custodiri, ubi voluntatum diversitas invenitur.

1. Huius primum fundamentum est, substantiam mundialem in contemptu habere, iniustum enim atque impium est, si post abrenuntiatam mundi et omnium, quae in eo sunt unitatem, pretiosissimae dilectioni fratris suppellex vilissima, quae superfluit praeferatur. Secundum est, ut unusquisque ita suas resecet voluntates, ne se sapientem atque consultum esse iudicans, suis malit, quam fratris diffinitionibus obedire. Tertium est, ut sciat omnia etiam, quae utilia ac necessaria aestimat postponenda bono charitate et pacis. Quartum est, ut credat nec iustis nec iniustis de causis penitus irascendum. Quintum, ut adversus iracundiam fratris etiam sine ratione conceptam, eo modo, quo suam curare desideret, sciens aequaliter sibi perniciosam alteri esse tristitiam, ac si adversus alium ipse moveatur, nisi eam, quantum in se est de fratris etiam mente depulerit.

Vide etiam in tit. Exemplum. in fine. Humilitas. in cor. Ira. in cor. Obedientia. in cor. Pax. in cap. Societas per totum.

FRAUS, ET DOLUS.

2. Fallacia est, per quam moribus deceptoriis veritas palliata, vel odium alterius, vel proprium commodum intendit.

3. Venena non dantur, nisi melle circumlita, et vitia non decipiunt, nisi sub specie, umbraque virtutum.

4. Sciendum quoque est, quod tribus modis fraus ipsa committitur, quia per hanc procul dubio, aut tacita cordis humani gratia, aut fervoris avaritia, aut res quaelibet exterior desideratur.

5. Sol in Dei ope fraudem non facit qui quum ad studia bo-

---

1. Joseph Abbas ibidem.
2. Augustinus de diffinitionibus.
3. Ambrosius in lib. de Virginibus.
4. Gregorius lib. 9. moralium.
5. Greg. ibidem.

nae actionis invigilat, nec ad corporalis rei praemio, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicii gratiam anhelat.

1. Dolosus adversarius ferire simul nititur, et aperte favens, et insidiose latens, ut dum occulto sagitta metuitur, minus ante faciem hasta timeatur, vel dum ante faciem hastae resistitur, nequaquam ex occulto veniens sagitta videatur.

2. Verba instituta sunt propterea ut non se invicem homines fallant, sed ut ad alterius quisque notitiam cogitationes suas proferat, verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.

3. Diuturna fraudatio, taediorum est nutrix, suspicionum fomes, impatientiae fax, noverca amoris, desperationis mater.

4. Facilior cautio est, ubi manifesta est formido: et ad certamen minus tunc praestituitur, quando se adversarius confitetur; plus timendus est, et cavendus inimicus, quum latenter surrepit, quam per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit: unde et nomen serpentis accepit.

5. Dolus est, quum aliud agitur, et aliud simulatur. Callidus est, qui exitum virtutis dolo fraude imitatur.

6. Quidam simpliciter vivunt, et in omnibus prosperantur quidam versantur in dolis, et eis quaelibet adversantur.

7. Insperatum bonum est, si is, ad quem deceptionis pertinet periculum, sibi gratiae procuret augmentum. Ius enim exigit, sagittas fraudis redite dolosum verticem sagittantis.

8. Occultum et insidiosum malum perfidia cuius efficacissimae vires sunt, mentiri et fallere. Fructus in aliquo admisso scelere consistit: qui mendaciis et fallacia quasi praeclaris artibus gaudet.

9. Fraus est, accipere quod non possis reddere. Repelli se

---

1. Gregorius lib. 1 moralium.
2. Greg. Ibidem.
3. Bernardus super cantic.
4. Cyprianus in epistolis.
5. Isidorus in lib. de synonymis.
6. Petrus Rabanus in quadam epist.
7. Cassianus lib. 5. epist.
8. Valerius Maximus lib. 9.
9. Seneca. in proverbiis.

homines facilius, quam decipi ferunt.

Vide etiam in tit. Amicitia. in cap. Discretio. Doctrina. in cap. Hypocrisis per totum. Mendacium, Mercatio, et Simplicitas. Suspicio in cor. Tentatio. in fine. Veritas. in cor.

GAUDIUM.

1. Est gaudium, quod datur impii, sed eis, qui re gratis colunt: quorum gaudium tum ipse est et ipsa est beata vita, gaudere de te propter te, ipsa est, et non est altera.

2. Temporalibus gaudent, qui bona aeterna non norunt desiderare.

3. Comparemus gaudia veritatis cum gaudio unitatis, et si honoremus, doleamus: si dolemus, oramus: si oremus, exaudimur: si exaudiamur, et illos lucramus.

4. Inepta laetitia dicit: ut quid animi gaudium intus abscondis? Ingredere in publicum laetus, dic aliquid foris, unde vel tu vel proximi rideant, fac eos laetos tua laetitia.

5. Animi laetitia interdum corporis dolores mitigat. Quod si ad aegrotationem corporis accedat aegritudo animi, duplicatur infirmitas.

6. Dignum est itaque, ut in se semper homo moerorem inveniat, qui derelicto creatore gaudium in se quaerebat.

7. Iure restat, ut quod prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta.

8. Fit plerumque, ut in ipsis piis fletibus illa interim gaudii claritas erumpat, et magis qui corpore prima caeca iacuerat, ad inspectionem fulgoris intimi suspiriis vegetata convalescat.

9. Nonnunquam quodquod gaudii, quodquod virtutis favere

---

1. Augustinus lib. 9. confessionum.
2. Augu. super. psal. 52.
3. Augu. sup. Ioannem.
4. Augus. de conflictu vitiorum.
5. Hieronymus super Isaiam.
6. Gregorius lib. 12. moralium.
7. Greg. ibidem lib. 12. mor.
8. Greg. Ibidem.
9. Greg. Ibidem.

videbatur, subito in pavore tentationis amittit, et quasi evacuaturus eisdem virtutibus tristis animus solo moerore possident.

1. Iubilum namque dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperire et tamen quibusdam proditur moribus, quamvis nullis proprietatibus exprimatur.

2. Iubilatio dicitur, quum cordis laetitia oris efficacia non expletur: sed quibusdam modis gaudium prodit, quod ipse, qui gaudet, nec regere praevalet, nec explere.

3. Solent laetia arcana mentis aprire, atque aperiendo amittere: adversa vero, quum nos exterium deprimunt, interius cautiores reddunt.

4. Illud est verum, ac summum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur: quod quum acceperis, nemo tollet a te. Nam aliunde comparatum omne secundum moeror est: omne dulce amarum est: omne decorum foedum est: omne postremo, quod delectari potest, molestum est.

5. Verum gaudium non possidetur, nisi pax et iustitia teneat. Prima nempe est, et quasi radix iustitia: secunda pax: tertia gaudium. De iustitia nascitur pax, de pace gaudium generatur.

6. Mensura laetitiae de magnitudine nuntii venit, et tanta fit alacritas animi, quanta fuerit consideratio rei.

7. Bonum insolitum plenum amant, et sequenti gaudio confert dulcedinem promissa tristitia.

8. Discimus nos magnum gaudium ex illius consolatu, quo non est gaudium, sed ut saepe initium futurae tristitiae. Gaudio enim iunctum est non desinere, nec in contrarium verti. Omnes tendunt ad gaudium: sed unde stabile et magnum consequantur, ignorant. Ille ex conviviis, et luxuria: ille ex ambitione et circumfusa clientum turba: ille ex amica, alius

---

1. Gregorius lib. 24 moralium.
2. Greg. lib. 28 moralium.
3. Greg. Ibidem.
4. Bernardus in quodam sermone.
5. Cassianus in admonitione secunda.
6. Cassi. lib. epistolarum.
7. Cassianus Ibidem.
8. Seneca in epistola 67.

ex studiorum liberalium vana ostentatione, et nihil sonanti bus literis: omnes istos oblectamenta fallacia, et brevia decipiunt sicut ebrietas, quae unius horae hilarem insaniam longi temporis taedio pensat.

1. Malum alienum tuum ne feceris gaudium.

Vide etiam in tit. Contemptus. in cor. Iudex. in fine. Securitas, et Tristitia. in fine.

GLORIA BONA.

2. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude.

3. Puritatis intimae bono gloriari non posset veraciter, nisi quod extrinsecus gloriari profecte respuerit, nec enim pure valet Dei, vel proximi quaerere lucra, qui perpropia non contempserit.

4. Si gloriari cupis, gloriam despice, et omnibus eris gloriosior.

5. Magna est enim gloria, quae nullis laudibus crescit, et nullius vituperatione minuitur.

6. Gloria est alicuius magnifici, vel bonae artis late patens praeconium, et ut perhibent, qui de magnis maiora loquuntur. Secundam vitam dat gloria.

7. Si quis, dum ad gloriam assequendam laborat, talem se efficiat, qualis vult haberi, quod si ostentationem inani et ficto sermone, vel vultu, stabilem se gloriam assequi opinatur, vehementer errat. Vera enim gloria radices agit, ficta autem omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, neque simulatum quicquam potest esse diuturnum.

8. Expedita et compendiaria via eos ad gloriam pervenire Socrates dicebat, qui id agerent, ut quales videri vellent, tales etiam essent. Qua quidem praedicatione aperte monebat, ut

---

1. Seneca in proverbiis.
2. Augustinus de distinctionibus.
3. Bernardus in epistolis.
4. Chysostomus homilia 4.
5. Cassianus in quadam, ep.
6. Tullius in Rhetorica.
7. Tullius Ibidem.
8. Valerius Max. lib. 1. cap. 2.

hominES potius ipsam virtutem hauriret, quam umbram eius consectarentur.

1. Paterna namque gloria nos reddit inglorios, quum ab eius vestigiis dissimilitudine resilimus.

2. Heu quam difficilis gloriae custodia est.

Vide etiam in tit. Comtemptus. in fine. Humilitas. in cor.

GLORIA MALA, SIVE VANA.

3. Saepe homo de ipso vanae gloriae contemptu vanus gloriatur: non enim eam contemnit, dum gloriatur intus de gloria, quam amplexatur.

4. Qui bene didicit, vel expertum est vitiorum superandorum gradus, intelliget vitium inanis gloriae, vel solum, vel maxime cavendum esse perfecti, quo primo enim vitio lapsa est anima, hoc ultimum vincit.

5. Inanis gloria huius saeculi fallax est suavitas, et infructuosus labor, et perpetuus timor, et periculosa sublimitas: initium sine providentia, finis cum poenitentia.

6. Inanis gloria dixit, age bonum quod vales: ostende bonum, ut a cunctis dicaris, et sanctus et venerabilis ab hominibus praediceris, ut Dei electus voceris, ut nemo te despiciat, sed universi debitum tibi honorem persolvant.

7. Non est tanti gaudii excelsa tenere, quanti moeroris est de excelsis corruere, nec tantum gloriam sequi post victoriam, quantam ignominiam post ruinam.

8. Gloria inanis est inordinatus animi motus, quo aliquis propriam desiderat excellentiam, ut alios honore praecellat.

9. Ne nimis religiosus velis videri, nec plus humilis, quam necesse est, gloriam fugiendo non quaeras.

---

1. Seneca in proverbiis.
2. Seneca in prov.
3. Augustinus lib. confessionum.
4. Augu. super psal. 1.
5. Augu. super psal. 149.
6. Augu. de conflictu vitiorum.
7. Ambrosius in sua pastorali.
8. Hieronymus in quadam epi.
9. Hieronymus ad Nepotianum.

1. Sub hoste, quem prosternit, moritur, qui de culpa, quam superat, elevatur.

2. Qui ante oculos hominum gloriam sequendo, eam apprehendere non possunt, student plerunque gloriam tenere fugiendo. Nonnulli praesentem gloriam amantes assequi non possunt: quia despicientes sequuntur.

3. Tanto ad volandum latius patet fovea, quanto de semetipsa elatius gloriatur vita.

4. Quum bene vivitur, valde timendum est, ne mens despectis caeteris de gloria singularitatis elevetur.

5. Non parva condemnatio est, ex eo bono, quodam communiter datur, gloriari privatim.

6. Time sagittam, leviter volat, leviter penetrat, sed dico tibi, non leve infligit vulnus, cito interficit, nimirum sagitta haec vana gloria est.

7. Non bonae sed pax hominibus bonae voluntatis, iniquus est qui nequaquam pace contentus superbo oculo, et insatiabili corde, inquietus anhelat ad gloriam, nec pacem inde retinens, nec gloriam apprehendens: nec laus calami est laudabilis scriptura, nec gloria linguae aut labiorum sermo bonus.

8. Non recti plane, sed perversi animi est quaerere gloriam, et non exercere virtutem, et velle coronari, qui legitime non certavit.

9. Virtus mater gloriae est: sola enim est, cui gloria iure debetur, et secure impenditur. Quae autem est sine virtute gloria, profecto indebite gloria venit, propere affectatur, periculose captatur.

10. Qui omnium pecuniarum contemptum habent, et nulli imaginationi totius mundi se immiscuerint, et tyrannicas

---

1. Gregorius lib. 20. moralium.
2. Greg. lib. 2. moralium.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. lib. 7. moralium.
5. Greg. lib. 8. moralium.
6. Bernardus in sermone.
7. Ber. super cantic.
8. Ber. in sermone.
9. Ber. ibidem.
10. Chrysostomus super Ioannem.

corporum concupiscentias sustinuerunt: hi multoties capti a vana gloria omnia perdiderunt.

1. *Vanitas vanitatum etc.* hunc versiculum si saperent, qui in potentia versantur, in parietibus omnibus, et in vestibus suis scriberent, in foro, in domo, in ianuis, in ingressibus, et ante omnia in conscientiis suis, ut semper eum oculis cernerent, et corde sentirent.

2. Tuba est omnis actus vel sermo, per quem ipsa operis iactantia designatur, tuba ergo canere est pompam vanae laudis appetere.

3. Nihil enim ita pecunias concupiscere facit ut gloriae cupido, propter hoc namque famulorum greges, equos auro opertos, et argenteas mensas expetunt homines, non ut utilitatem aut voluptatem impleant, sed ut multis ostendantur.

4. Dicebant apud se: si bene fecerimus cum pauperibus, quos non videt? et si viderint, non multi vident, etsi multi vident, pro tempore vident, transit tempus, et cum tempore beneficii memoria. Melius est ergo aedificia facere, quae aspiciant homines non in hoc tempore solum, sed etiam in posterum. O insipiens, quid tibi prodest ista memoria: si ubi es, torqueris, et ubi non es laudaris?

5. Quisquis ex deteriore iam melior esse coepit, caveat de acceptis extolli virtutibus, ne gravius per vanam gloriam corruat, quam prius per lapsum vitiorum iacebat.

6. Dic mihi, ubi sunt amatores mundi qui ante pauca tempora nobiscum erant? nihil ex eis remansit, nisi cineres et vermes. Attende diligenter quid sunt, vel fuerunt, homines fuerunt sicut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermibus, et illic anima ignibus deputatur, donec rursus infoelici collegio colligati sempiternis involvantur incendiis, qui socii fuerunt in vitiis, sociis erunt in poenis. Una nanquam poena implicat, quos unus amor in crimine ligat:

---

1. Chrysostomus homilia 5.
2. Chrys. super illud Matth. *Noli tuba canere.*
3. Chrys. super Matth.
4. Chrys. Ibidem
5. Isidorus. libr. 1. de summo bono.
6. Hugo de S. Victore in lib. de anima.

1. Quid profuit illis inanis gloria? brevis laetitia, mundi potentia, carnis voluptas et plenae divitiae, magna familia et mala concupiscentia? ubi risus? ubi iucus? ubi iactantia? ubi arrogantia? De tanta laetitia, quanta tristia, post tantam voluptatem, tam gravis miseria, de illa exultatione ceciderunt in magnam ruinam, et magna tormenta. Quicquid illis accidit, tibi accidere potest, quia homo es, homo de humo, limus de limo, de terra es, et de terra vivis, et in terram reverteris, quin veniet dies ultima, quae subito venit, et forsitan hodie erit, certum est, quia morieris, sed incertum, quando, aut quod, vel ubi, quoniam mors ubique te expectabis.

2. Divitias si quidem et honores, solicitudo inseparabiliter comitatur: pompa mundi et favor populi fumus est, et aura subito evanescens, quae si plerunque placeant, poenitudinem inducunt, et si delectant ad modicum, productiore spatio displicebunt.

3. Nulla est tanta humilitas quae dulcedine gloriae non tangatur, quae etiam a claris viris interdum ex humillimis rebus petitur, caeterum gloria ab his quidem, qui contemptum eius inducere conantur, non negligitur: quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adiiciunt, ut quod professione negant, usurpatione memoriae assequantur. Est enim gloriae vanae magnus appetitor, qui se a gloria abfuisse gloriatur.

4. Vanitas est, quae nec pulchritudinem confert, nec fructum laboranti, nec fulcimentum innitenti.

5. Gloria, quam falax saepe, quam turpis est! non iniuria tragicus exclamat: gloria in millibus mortalium nihil aliud est, quam aurium instatio magna.

6. Sic rerum versa conditio est, ut demum merito rationis animal, non aliter sibi splendere nisi inani suppellectilis possessione videant.

7. Gloriam a Deo immoderato quaerimus affectu, quod bo-

---

1. Petrus Rabaanus in quodam sermone.
2. Hugo de S. Victore in lib. de anima.
3. Valerius. Max. lib. 8. de me moralibus dictis.
4. Hugo in lib. de vanitate mundi.
5. Boetius. lib. 3. de consolatione.
6. Boetius. lib. 2. de consolatione.
7. Tullius de officiis.

ni magis videri quam esse, mali autem esse quam videri, volumus. Unde Poeta: *Falsus honor iuvat, et mendax infamia.*

1. Qui sordido vehiculo erubescit, praetioso gloriabitur. Quid ad rem pertinent mulae saginatae? quid ista vehicula cellata? quid phalerae deauratae? quid monilia demissa pectoribus? Ista nec Dominum possunt facere meliorem, nec mulam.

2. O quantum erat seculi decus! Catonem uno caballo esse contentum, et ne toto quidem: partem enim sarcinae ab utroque latere dependentes occupabant. O quam cuperem illi nunc aliquam occurrere ex his trusullis in via, et multum ante se pulveris agitantibus.

3. Quaeris qualis mensa, quali argento, quam paribus ministris, et levibus afferatur cibus, nil praeter cibum natura desiderat. Nunquid tibi quum fauces urit sitis, aurea quaeris pocula? ambitiosa non est fames, contenta est desinere, quo desinat, non nimis curat.

4. Numquid fortis de forte gloriabitur; quem corporis aegritudo efficit infirmum?

5. Numquid dives in opibus suis gloriatur, cuius spem fur vel tyrannus arripuit?

6. Numquid nobilitas gloriabitur, effecta nonnunquam indignis et miserabilioribus ferviens.

7. Cito ignominia fit superbi gloria.

Vide etiam in tit. Ambitio, et Caro, in cor. Consideratio, in cap. Curiositas, in fine. Divitiae, per totum. Eleemosyna, in cor. Favor, et Gaudium, in fine. Gloria Bona, in cor. Honor, in cor. Hypocrisis, in cor. Laus, in cap. Mors, in cap. Mundus, et Prosperitas, per totum. Solicitudo, Tempus, in cor. Vita in cor.

---

1. Seneca in epistola 88.
2. Seneca ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Seneca de moribus.
5. Seneca ibidem.
6. Seneca ibidem.
7. Seneca in proverbiis.

GLORIA ÆTERNA.

1. Tanta est pulchritudo iustitiae, tanta est iucunditas lucis aeternae, haec est incommutabilis sapientiae, ut etiam si non liceret in amplius manere, quam unius diei mora: propter hoc solum, innumerabiles anni huius vitae pleni delitiis et circumfluentia bonorum temporalium, recte meritoque contemnerentur.

2. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec ad eum ambiet nullus indignus, ubi nullus permittetur esse nisi dignus. Vera pax, ubi nihil adversi, nec a seipso, nec ab alio quisquam patietur praemium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, eique seipsum, quo melius et maius nihil posse esse promisit, Quid est enim aliud, quam quod per prophetam dixit: *Ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi plebs.* Ubi ego ero, unde satientur, ergo ero quaecumque ab hominibus honeste desiderantur, et vita, et salus, et victum, et copia, et gloria, et honor et pax, et omnia bona? Sic enim et illud recte intelligitur, quod ait Apostolus: ut sit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur hic munus, hic affectus, hic actus procul dubio erit omnibus, sicut vita aeterna communis.

3. Facilius possumus dicere in illa vita aeterna quid ibi non sit. Non est ibi mors, non est ibi luctus, non est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames, nulla sitis, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla moestitia, nulla tristitia.

4. Illuc festinate, ubi semper vivatis. Si enim sic amatis istam miseram, fluidamque vitam, ubi cum tanto labore vivitis, et ubi vix currendo satagendo, suadendo, suspirando necessariis corporis satisfacitis: quanto magis amare debetis vitam aeternam, ubi nullum laborem sustinebitis? ubi semper summa securitas, summa felicitas, felix libertas, felix beatitudo? ubi implebitur illud, quod Dominus dicit Evangelio: *Erunt homines similes angelis*, et illud: *Fulgebunt iusti*, etc.

---

1. Augustinus in lib. de moribus.
2. Aug. libr. 22. de civitate Dei.
3 Augu. de symbolo lib. 3.
4. Augu. de utilitate agendae poenitentiae.

1. Haereditas inquam Christi, qua cohaeredes sumus, non minuitur copia possessorum, nec sit angustior numerositate cohaeredum, sed tanta est multis, quanta paucis, tanta singulis quanta omnibus.

2. Tantum emit vidua duobus minutis, quantum emit Petrus relinquens retia, quantum emit Zacheus dando dimidium patrimonium. Regnum Dei tantum valet, quantum habueris

3. Haec est otiosorum negotium, haec opus vacantium haec actio quietorum, haec cura securorum.

4. Divitiae si diliguntur, ibi serventur, ubi perire non possunt: honos si diligitur, illuc habeatur, ubi nemo indignus honoretur, salus si diligitur, ibi adipiscendadesideretur, ubi adepta nihil timetur, vita si diligitur, ibi acquiratur, ubi nulla morte finitur.

5. Tanto illud, quod valde magnum est quod oculus vidit, quia non est color, nec auris audivit, quia non est sonus, nec in cor hominis ascendit, quia cor hominis debet illuc ascendere, sumemus capacius, quanto illud et fidelius credimus, et speramus firmius, et desideramus ardentius.

6. Talis erit illa delectatio pulchritudinis, ut semper tibi praesens sit, et nunquam satieris: imo ut semper satieris, et nunquam satieris. Si enim dixero, quod non satiaberis, fames erit, si dixero quod satiaberis, fastidium times, ubi nec fastidium erit nec fames. Quid dicam, nescio, sed Deus habet quod exhibeat.

7. Ecce venale est regnum Dei, eme si vis, nec multum existimes de re magna propter pretii magnitudinem, tantum valet, quantum habes, noli quaerere quid habeas, sed qualis sis. Res ista valet tantum, quantum es tu: te da, et habebis illam, sed malus sum, iniquies; et forte me non accipiet; dando te illi, bonus eris.

8. Regnum caelorum vim patitur: ideo quia reatus, quod

1. Augustinus. super psal. 49.
2. Augu. ibidem.
3. Augu. super psal. 100.
4. Augu. in epist.
5. Augu. ad Dioscorum.
6. Augu. super Ioan. hom. 3.
7. Augu. de spiritu et anima.
8. Augu. de re, et operibus.

litera sine spiritu iubendo faciebat, credendo solvitur, et violentia Spiritussancti impetratur.

1. Non erit aliqua invidia disparis claritatis, quam regnabit in omnibus unitas charitatis.

2. Incomparabiliter superna civitas clara est, ubi victoria, ubi veritas, ubi dignitas, ubi sanctitas, ubi vita, ubi aeternitas.

3. In civitate Dei rex veritas, lex charitas, dignitas aequitas, pax foelicitas, vita aeternitas, sed in civitate diaboli e contra. Rex falsitas, lex cupiditas, dignitas iniquitas, lis foelicitas, vita temporalitas.

4. Ibi hymni dici angelorum chori: ibi societas civium supernorum: ibi dulcis solemnitas a peregrinationis huius tristi labore redeuntium: ibi festivitas sine fine, aeternitas sine labe, serenitas sine nube.

5. Si consideremus, quae et quanta sunt, quae sanctis dabuntur in die iudicii, quae et quanta, quae nobis promittuntur in coelis, vilescant omnia quae habentur in terris. Terrena namque substantia supernae foelicitati comparata, pondus est, non subsidium.

6. Temporalis vita aeternae vitae comparata, mors est dicenda potius, quam vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, quam quaedam prolixitas mortis? Quae autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernae civitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse cum beatissimis spiritibus gloriae conditoris assistere, praesentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis dolore affici, incorruptionis perpetue munere laetari?

7. Ibi quicquid amabitur, aderit: nec desiderabitur, quod non aderit, omne quod ibi erit, et quod est bonum, erit: et summus Deus summum bonum erit omnino beatis-

1. Augustinus super Ioannem.
2. Augu. de vita aeterna.
3. Aug. de civitate Dei.
4. Augu. super Ioan. in ho. *Ego sum pastor bonum.*
5. Gregorius in homilia.
6. Grego. in homi.
7. Augustinus lib. 22 de civitate Dei.

simus, ita semper fore certum erit. Ibi vacabimus et videbimus, videbimus et amabimus, amabimus et laudabimus esse, quod erit in fine sine fine. Nam quis alius noster est finis, nisi pervenire ad regnum, cuius nullus est finis?

1. Quod Deus praeparavit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non apprehenditur, desideria et vota transgreditur: acquiri potest, aestimari non potest.

2. Ibi tota virtus erit videre, quod amas, et summa felicitas amare, quod videas, et ibi beata vita in suo fonte bibitur, ubi veritatis visio clarissime aperitur.

3. Regnum coelorum non est dantis, sed accipientis. Non est enim personarum acceptio apud Deum, sed quicunque se talem praebuerit, ut regni coelorum dignus fiat, hic accipiet quod non personae, sed vitae paratum est.

4. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria aeternitatis acquiritur.

5. Regnum coelorum vim patitur, grandis violentia est, generatos in terra coelum quaerere, et possidere per virtutem, quod tenuimus per virtutem, quod non tenuimus per naturam.

6. Quantalibet intentione se humana mens tetenderit, imaginum etiamsi phantasias imaginum corporalium a cogitatione compescat. Si omnes circumscriptos spiritu ab oculis cordis admoveat, adhuc tamen in carne mortali posita videre gloriam Dei non valet, sicut est, sed quicquid de illa est, quod in mente resplendet, similitudo, et non ipsa est.

7. Curramus et sequamur Christum, non sunt hic vera solatia, sed ibi ponuntur, ubi vera vita.

8. Regnum coelorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Videte si negare debemus, quod petimus, quum patroni sunt, qui petunt.

---

1. Augustinus lib. 22 de Civitate Dei.
2. Augu. de civitate Dei. lib. 7.
3. Hieronymus super psal. 68.
4. Hiero. in epistolis.
5. Hiero. ibidem.
6. Gregorius super Ezechielem hom. 8.
7. Grego. in lib. 9. moralium.
8. Grego. in homilia.

1. Tanta vis in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Una cunctis erit beatitudo laetitiae, quamvis non una sit in omnibus sublimitas vitae. Erit et in illa beatitudine culpae memoria, non quae mentem polluat, sed quae nos laetitiae armis adstringat.

2. Solis iustis caelestis patriae debentur praemia, ut humiles, casti, mites, atque misericordes ad gaudia aeterna perveniant.

3. *In domo patris mei mansiones multae sunt.* Si enim dispar retributio in illa latitudine aeterna non esset, una potius mansio, quam multae essent. Multae ergo mansiones sunt, in quibus et distincti bonorum ordines propter meritorum consortium comiter laetentur: et tamen unum denarium omnes laborantes accipiunt, qui in multis mansionibus distinguuntur, quia et una beatitudo, quam illic percipiunt, et dispar retributionis qualitas, quam per opera diversa sequuntur.

4. Quoniam electis in hac vita est dilectio operum, in alia quoque vita erit, procul dubio discretio dignitatum, ut quo hic alius alium superat, illic alius alium retributione transcendat, et quamvis in illa retributione, dignitas eadem non sit, una tamen omnibus vita beatitudinis erit.

5. Corona XII. stellarum in patria, prima stella memoria sine oblivione: secunda ratio sine errore: tertia voluntas sine omni perturbatione: quarta impassibilitas, in qua corpus nimirum surget sine corruptione, quinta claritas, qua configurabitur claritati corporis Christi, sexta agilitas, ut secundum mobilitatem cogitationum nostrarum sit agile; septima subtilitas: ut quantumlibet spissum vel solidum erit impetrabile; octava est, diligere proximum suum, in omni veritate, tanquam seipsum: nona est, videre proximum suum in puritate diligentem se, sicut diligit semetipsum: decima est,

1. Gregorius in moralibus.
2. Grego. in moralibus.
3. Greg. lib. 4. dialogorum.
4. Greg. lib. 4. moral.
5. Bernardus in quodam sermone.

Deum perfecte diligere; sed plus quam seipsum: undecima est, diligere, seipsum tantummodo propter Deum; duodecima est, videre Deum diligentem se supra quam diligat seipsum.

1. O vere felix et glorios societas! o sactum covivium o desiderabiles epulae! ubi nimirm anxientas nulla, nullum poterit esse fastidium, quin satientas summa et summum inerit desiderium.

2. Festinemus ad locum tutiorem, id est ad agrum uberiorem, ad pastum saniorem; ut habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio.

3. O beata regio paradisi! o beata regio delitiarum, ad quam suspiro de valle lachrymarum, ubi sapientia sine ignorantia, ubi memoria sine oblivione, ubi intellectus sine errore, ubi ratio sine obscuritate fulgebit. Beati qui habitant ibi, et laudabunt Deum in secula seculorum, amen. Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur; conceditur in praedestinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in iustificatione, percipitur in glorificatione.

4. Nulla erit in futuro discordia, sed cuncta consona, cunctaque convenientia, omnium enim sanctorum erit una concordia, nullus ibi diaboli metus, nullae insidiae daemonum, terra gehennae procul, mors neque corporis nec animae, sed immortalitatis munere metus uterque resolutus.

5. Intuere coetum, non solum ex hominibus, sed ex angelis, atque archangelis, thronis, et dominationibus: principatibus ac potestatibus convocatum, de rege autem, qui horum medius residet, dicere vox nulla sufficiet: effugit omnem sermonem, atque omnem sensum humanae mentis, excedit foedus illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia.

6. Si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam ge-

1. Bernardus in sermone.
2. Bernardus in sermone.
3. Berna. in serm.
4. Chrysostomus de reparatione lapsi.
5. Chrysostomus Ibidem.
6. Chrys. Ibidem.

hominam parvo tempore tollerare pro eo, ut Christum videre possemus in gloria venientem, et sanctorum eius numero sociari, non erit dignum pari ratione, omne quod triste est modo, ut tanti boni tantaeque gloriae participes haberemur.

1. Futura vita, ubi creditur esse beate sempiterna, sempiterne beata, ubi est certa securitas, secura tranquillitas, tranquilla iucunditas, felix aeternitas, aeterna felicitas: ubi amor perfectus, timor nullus, dies aeternus, alacer motus, et unus omnium spiritus.

2. Futura vita, ubi ipsa civitas, quae est angelorum sanctorumque omnium congregatione beata, meritis fulgentibus micat, aeterna salus exuberat, veritas regnat, ubi nec fallit quisquam, nec fallitur, ubi nullus beatus eiicitur, ubi nullus miser admittitur.

3. Ad finem plures veniunt, ad coeleste regnum pauci perducuntur; omnes enim canonici vocantur ad electionem, sed unus eligitur.

4. Patriam nostram, paradisum computemus: parentes patriarchas iam habere coepimus, quod non properamus, et currimus, ut patriam nostram videre, ut patres salutare possimus: Magnus nos illic charorum numerus expectat parentum, fratrum, filiorum frequens nos et copiosa turba desiderat, iam de sua incolumitate secura, adhuc de nostra salute solicita. Ad horum conspectum et complexum venire quanta et illis et nobis in commune laetitia est?

5. Aeternitas, est diuturnitas sine initio et fine, et carens omni mutabilitate.

Vide etiam in ti. Acedia, Amor, in cor. Angelus, in cap. Anima, in fine. Beatitudo, Consolatio, in cor. Delitiae, Desiderium Divitiae, Gaudium, Infernus, Innocentia, Tempus, Vita, in cor.

---

1. Prosper. de vita contemplatiua.
2. Prosper ibidem.
3. Petrus Rabanus super Matt. cap. 20. *multi enim sunt vocati, paui vero electi.*
4. Cyprianus in epistola 6. de morte.
5. Boetius.

1. Homo tunc peccatis vincitur, dum viribus suis iuste vivere conatur sine adiutorio liberantis gratiae Dei.

2. Si gratiam ideo tibi dedit Deus, quia dedit gratis, gratis ama: noli ad praemium diligere Deum: ipse sit praemium tuum.

3. Si levis morbus esset contemneretur medicus, non quaereretur: si medicus contemneretur, morbus non finiretur. Ideo ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia.

4. Sola gratia discernit redemptos a perditis, quos in unum coacervat massa perditionis ab origine ducta creationis.

5. Dei gratia cur ad istum veniat, ad illud non veniat, occulta eam esse potest, iniusta non potest.

6. Lex, Dei civitas est lex data est, ut gratia quaereretur: gratia data est, ut lex impleretur.

7. Talis est gratia Spiritus sancti, ut si in corde tristitiam invenerit, consumit et dissolvit: si desiderium permansivum facit, si trepidationem etiam abiicit.

8. Uberior est gratia quam precatio, semper enim Dominus plus tribuit, quam rogatur.

9. Gratia vehementiorem ad diligendum, quam natura, reddendo vacuatur pecunia:gratia autem et habendo solvitur, et solvendo retinetur.

10. Dum nos gratia divini respectus illuminat, cuncta mentis nostrae nobis abscondita manifestat.

11. Filii Israel manna deserentes cum peponibus et carnibus

---

1. Augustinus super epist. ad Romanos.
2. Augu. super Ioan.
3. Augu. de verbis Apostoli.
4. Augu. in enchiridion.
5. Aug. de baptismo parvulorum.
6. Aug. de spiritu, et littera.
7. Aug. in quodam sermone.
8. Ambrosius super Lucam.
9. Ambr. de officiis.
10. Gregorius in lib. 8. moralium.
11. Greg. in lib. 7. mor.

porros eae pasque desideraverunt, quia videlicet perversae mentes gratiae dona despiciunt, et pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitae itinera, et lachrymis plena concupiscunt.

1. Quum per semetipsum loquitur Deus, de verbo eius sine verbis et syllabis cor docetur: quia virtus eius intima quadam sublevatione cognoscitur, ad quam mens plena suspenditur, vacua gravatur: pondus quoddam est, quod omnem animam, quam tangit replet.

2. Gratiam in tribus consistere arbitror. In odio praeteritorum, contemptu praesentium bonorum, et desiderio futurorum.

3. Praeoccupatum quippe saecularibus desideriis animum delectatio sancta declinat, nec misceri poterunt vana veris, aeterna caducis, spiritualia carnalibus, summa imis, ut pariter sapias, qui sursum sunt, et qui super terra.

4. In veritate didici nihil aeque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam et recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere: sed timere, sicut scriptum est: *Beatus homo, qui semper est pavidus.* Tunc ergo quum arriserit gratia, time: quum abierit: time quum denuo revertetur, et hoc semper pavidum est.

5. Gratia balsamum purissimum est, et ideo purum, solidum, et profundum vas requirit.

6. Aliquando plerique, et vitam habentes mundam non accipiunt gratiam, quare? ne in superbiae eleventur, ne in fletus ventositate iactantiae, ne altitudo muneris negligentiores efficiat.

7. Pauper et creditor obviaverunt sibi, utriusque illuminator est Dominus.

8. Pauper est humilis auditor, creditor, praedicator, qui sibi obviant, quum in unum pietatis gratiae conveniunt: Utrius-

---

1. Gregorius in lib. 7. moralium.
2. Bernardus de libero arbitrio.
3. Bernard. ser. 77.
4. Bernar. super cantic. ser. 54.
5. Ibidem.
6. Chrysostomus in epistolis.
7. Beda lib. 27.
8. Beda in lib. 7.

que illuminator est Dominus Quia nec iste praedicat, nec ille credit sine Dei munere. Unde, sine me nihil potestatis facere.

Vide etiam in tit. Adventus in cap. Anima in cor. Cor. Creatio. Devotio in cor. Maria. in fine. Poenitentia. Praedicatio. Salus in cap.

GRATITUDO, SIVE GRATIARUM ACTIO.

1. Quid est tota die? id est sine intermissione laudare, in prosperis quia consolaris, in adversis quia corrigis ante, quam essem, quia fecisti me, cum essem, quia salutem dedisti, cum peccassem, quia ignovisti, cum conversus essem, quia adiuvisti, cum perseverassem, quia coronasti.

2. Non est ista superbia elati, sed confessio non ingrati, et habere te cognosce; et nihil ex te habere, ut nec superbus sis, nec ingratus. Dic Deo tuo: sanctus sum, quia sanctificasti me, quia accepi, non quae habui: quia tu dedisti, habui: quia tu dedisti, quae ego non merui.

3. Omnia peccata sic habenda sunt, tanquam dimittantur a quibus Deus custodit, ne committantur. Noli modicum diligere, quasi a quo modicum dimissum est: sed potius multum dilige, a quo tibi multum tributum est. Si enim diligit, cui donatum est, ne redderet: quanto magis debet diligere, cui donatum est, ut haberet? Nam quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur: et quisquis ab impudico pudicus factus est, ab illo corrigitur, et quisquis usque in finem impudicus est ab illo deferitur. Haec autem ille occulto iudicio facere potest: iniquo non potest, et fortasse ideo latet, ut plus timeatur, et minus superbiatur.

4. Quid melius et animo geramus, et ore proclamamus, et calamo explanemus quid Deo gratias? hoc nil dici brevius, nec audiri laetius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.

---

1. Augustinus super illud psal. *Tota et repletur os meum leu.*
2. Aug. super ps. *Custodi animam meam quoniam sanctus.*
3. Aug. ad sectas Haereticorum.
4. Aug. in ep. ad Marcellinum.

1. Danti rependi quicquam gratius ab accipiente non potest, quam si gratum habuerit, quod gratis accepit, nam spiritui gratiae contumeliam facit, qui beneficium dantis grata mente non suscipit.

2. Optimus beneficiorum custos, est ipsa memoria beneficiorum, et perpetua confessio gratiarum.

3. Admoneo vos, ut dominum semper bene dicatis, si venerint mala benedicite, et dissolventur mala si prospera venerint, benedicite et perseverabunt bona et prospera.

4. Iugiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium ante oculos semper assistit.

5. Praestita dona numerantur, ut ad beneficia consueta animus boni iudicis invitetur.

6. Meliora meretur suscipere: quam collata bona de corde non probatur amittere.

7. Si bene merentibus aliena gratia non respondet, merces tamen sua virtute non deerit: quam potius fructus lucra satis habet, simpliciter apud se de bono felici conscentiae testimonio gloriari, neque enim subiecta est externae dispositionis arbitrio, sed in sua propriae puritatis maiestate consistens ab indignioribus praemia non requirit.

8. Qui quanta sibi gratia collata sit, nescit: quantas largitori grates debeat, non intelligit, non enim potest quis plene intelligere quod accepit, nisi meminerit.

9. Omnis perfectus ad divinitatis est munera referendus: quia nihil constat fore bonum, nisi quid ab ipso dignoscitur esse collatum.

10. Invitat ad magna, qui gratanter suscipit modica: et spem de futuris recepit, qui transacta beneficia recognoscit: nec desperatione frangitur, qui magnorum munerum consolatione roboratur.

---

1. Bernardus in epistolis.
2. Chrysostomus sup. Matt. ho. 25.
3. Chrys. in tractatu de symbolo.
4. Cassianus sup. ps. *Quoniam misericordiam tua ante omnes.*
5. Cassia super idem psal.
6. Cass. Ibidem.
7. Cass. in quadam epistola.
8. Cass. Ibidem.
9. Cass. Ibidem.
10. Cassianus in epist. 4.

1. Nemo etiam referre gratiam scit, nisi sapiens: stultus autem quemadmodum potest, refert: scientia illius potius, quam voluntas deest, velle non discitur. Sapiens omnia inter se comparabit, maius enim aut minus fit, quamvis idem fit tempore, loco, causa.

2. Gratus sum, non ut alius mihi libentius praestet priori irretitus exemplo: sed ut rem iucundissimam faciam.

3. Credamus itaque nil esse grato animo honestius, omne hoc urbes, omnes etiam ex barbaris regionibus gentes conclamabunt, in omni iudiciorum diversitate referendam benemerentibus gratiam, omnes uno ore affirmabunt: in his discors turba consentiet.

Vide etiam in tit beneficentia, et Creatio. Dilectio. Homo. Ingratitudo. Lachryma, Laus. Nocumentum in cor. Patientia in cor. Virtus in cor.

GULA.

4. Ventris ingluvies dicit ad esum: dominus omnia munda creavit, et qui saturari cibo respuit, quid aliud, quam divinae ordinationi contradicit.

5. Non propter porcum, sed propter pomum, mortem primus homo invenit, et Esau primatum suum non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit. Scio enim Noë omne genus carnis, quod cibo esset usi, manducare concessum, Eliae cibo carnis refectum, Iohannem mirabili abstinentia praeditum, animalibus idest locustis in escam cedentibus non fuisse pollutum. Et scio Esau lenticulae concupiscentia deceptum. Et David propter aquae desiderium a seipso reprehensum, et regem nostrum non de carne, sed de pane tentatum.

6. Malae dominae servitur gulae quae semper expetit,

---

1. Seneca in Epistola 83.
2. Sen. Ibidem.
3. Sen. Ibidem.
4. Augustinus in lib. de conflictu vitiorum.
5. Aug. in gl. sup. epistolam ad Rom. 14. *Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia qui de mundu sunt* etc.
6. Ambrosius in ser. de ieiunio.

numquam expletur. Quid enim insatiabilius ventre? hodie suscipit, cras exiget, quum impletus fuerit, disputatur de continentia, quum digesserit, vale virtutibus dicitur.

1. Fames amica virginitati est inimica lasciviae. Saturitas vero castitatem prodigit, nutrit illecebram.

2. Sit vilis et vespertinus cibus, olera et legumina, interdumque pisciculos pro summis ducas delitiis. Qui Christum desiderat, et illo pane vescitur, non quaerit magnopere, quam de pretiosis cibis stercus conficiat.

3. Hippocrates in Aphorismis docet crassa et obesa corpora, quae crescendi mensuram impleverunt, nisi cito ablutione sanguinis minuantur, in paralisin et pessima morborum genera erumpere: et idcirco necessariam esse demptionem: ut rursum habeant, in quae possint crescere. Non enim manere in uno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere: non posse vivere alias, nisi crescendo capax sit. Unde et Galenus vel doctissimus Galeni interpres, Adeps quorum vita, et ars sagina est (dicit in exhoratione medicinae) nec vivere posse diu: nec sanos esse, animasque ita nimio sanguine et adipibus quasi luto involutas, nihil tenuer, nil coeleste, sed semper de carnalibus eructare, et ventris ingluviem cogitare.

4. Legimus quosdam morbo articulari, et podagrae humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, et pauperes cibos redactos convaluisse. Caruerunt enim solicitudine dispensante domus, et epularum largitate, quae et corpus frangunt et animam.

5. Semper saturitati iuncta est lascivia. Vicina sunt igitur venter et genitalia, pro membrorum ordine, ordo vitiorum.

6. Non cibus sed appetitus in vitio est, unde et lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, et abiectiores non sine reatu conscientiae degustamus.

---

1. Ambrosius in serm. 40.
2. Hieronymus in ep. ad Paulum.
3. Hic. in epistola ad Paulum.
4. Hie. in ep. ad Iovinianum.
5. Hic. in quodam ser.
6. Gregorius lib. 30. moralium.

1. Dominante gulae vitio, omne, quid homines fortiter egerunt, perdunt, et dum venter non restringitur, simul omnes virtutes obruuntur.

2. Cocorum princeps muros Jerusalem deiecit: quia dum venter ingluvie tenditur, virtutes animae luxuria destruuntur.

3. Pene semper epulas comitant voluptas, nam dum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

4. Non ad conflictum spiritualis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gulae videlicet appetitus edomatur. Quia si non ea, quae nobis sunt viciniora, prosternimus: inaniter ad ea quae longius sunt, impugnanda transimus. Incassum namque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra urbis moenia civis insidians habetur.

5. Saepe edendi voluntas servit gulae, et servire se simulat indigentiae naturae: quumque venter ingluvie se extendit, membra in luxuriam erigit.

6. Sic voluptas plerumque sub necessitate se palliat: ut vix eam perfectus quisque discernat, nam dum solui debitum necessitas petit, voluptas expellere desiderium suppetit, et tanto gula securius in praeceps ruit, quanto sub honesto nomine necessitatis explendae se contigit.

7. Melius est exiguo sanguine ad usum vesci, quam ventoso legumine usque ad ructum exsaturari, praecipue cum et Esau non de carne, sed de lente sit repraehensus, et de ligno Adam non de carne damnatus, et Ionathas de gustu mellis, non carnis mori iudicatus. E contra vero Elias innoxie carnem comedit, Abraham angelos gratissime carnibus pavit: et de ipsis sua fieri sacrificia Deus praecepit.

8. Paulus Timotheo modice vino utendum consuluit: et Do-

---

1. Gregorius lib. 30 moralium.
2. Gre. in pastorali.
3. Gre. lib. 1. moralium.
4. Gre. lib. 30. mora.
5. Gre. li. 7. mora.
6. Greg. lib. 30. mor.
7. Bernardus in apologetico.
8. Ber. ibid.

minus ipse bibit, ita ut vini potator appellatus sit. Apostolis quoque bibendum dedit, insuper ex eo sacramentum sui sanguinis edidit.

1. Ipsa deinde qualitas rerum talis de foris apparere curatur, ut non minus aspectus, quam gustus delectetur: et cum iam stomachus crebris ructibus repletum se iudicet, necdum tamen curiositas satiatur: sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciuntur, infelix stomachus, cui nec colores lucent, nec sapores demulcent, dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur, quam reficitur.

2. Inter prandendum quantum fauces dapibus, tantum aures pascantur rumoribus, quibus totus interius modum nescias, in edendo autem fercula ferculis apponuntur, et pro solis carnibus, quibus abstinetur, gradia piscium corpora duplicantur.

3. Gulae saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque evertere facit.

4. Quibuslibet escis refectus venter, seminaria luxuriae parit: nec praevalet mens discretionum gubernacula moderari, ciborum pondere praefocata. Non enim sola crapula *vini* mentem inebriare consuevit: verum etiam cunctarum escarum nimietas vacillantem eam, ac nutabundam reddit, omnique integritatis ac puritatis contemplatione dispoliat.

5. Nunquam poterit ardentis concupiscentiae stimulos inhibere, quisquis desideria gulae refraenare nequiverit. Interioris hominis castitas, virtutis huius consummatione discernitur: nunquam enim robustioribus aemulis colluctari posse confidas eum, quem in leviori conflictu conspexeris ab inferioribus parvisque superari.

6. Impossibile est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri, nec bellis robustioribus attentari dignum est eum, qui potest deiici leviori conflictu.

---

1. Bernardus in apologetico.
2. Ber. super cantic.
3. Isidorus li. 1. de summo bono.
4. Ioannes Cassianus de institutione monachorum.
5. Cass. Ibidem.
6. Cass. Ibidem.

1. Quidam quum ad edendum assederint, inquieta quadam agitatione membrorum, intenderant iam animi sui designant, caput excutiunt, brachia exuunt, manus in altum expandunt, et non sine magna trepitudine, quasi totum epulum simul sint absorturi. Ingentes quosdam conatus et gestus satis indecoros ostendunt in uno loco sedentes, oculis et manibus, quae prope et longe sunt; omnia circuncurrunt, simulque panes comminuunt, vina in calices infundunt, discos in gyrum circumducunt, anhelant et suspirant prae angustia, ita ut existimes eos, alium rugienti ventri patentiorem aditum quaerere, quasi angustia faucium non possint esurienti stomacho satis sufficienti abundantia ministrare, et velut super obsessam civitatem afluentum facturus, dubitans ubi primum expugnationem aggrediatur, dum simul in omni parte irruptionem facere concupiscit.

2. Superstitiosum quidem nimis in suis praeparandis cibis adhibent studium, infinita decoctionum, frixurarum et condimentorum genera excogitantes, modo mollia, modo dura, modo frigida, modo calida, modo cocta, modo assa, modo pipere, modo alio, modo cymino, modo sale condicta: secundum consuetudinem praegnantium mulierum desiderantes: ita quod ibi desudant coquorum artes, et fiunt variae quaestiones, utrum fieri debeant assata, vel frixa, vel elixa, et tanta solicitudine praeparantur, ut devoratis quatuor vel quinque ferculis, prima non impediant novissima, et quum iam stomachus, crebris eructibus repletum se indicat, nondum tamen curiositas satiatur. Isti volunt colere ventrem, tanquam Deum.

3. Solent diis templa construi altaria erigi, ministri ad serviendum ordinari, immolari pecudes, tura concremari: Deo si quidem ventri, templum est conquina: altare mensa, ministri coqui, immolatae pecudes, conctae carnes, fumus incensorum, odor saporum.

4. Gulae est solius corporis causa, illecebrosus et avidus ciborum appetitus.

---

1. Hugo de S. Victore in suo claustro.
2. Hugo Ibidem.
3. Hug. ibid.
4. Hug. ibid.

altilia, capiuntur obesa, quae studiose coquos, quae laute parantur, officio ministrorum alius contundit et colat., alius confundit et conficit, substantiam convertit in accidens, naturam mutat in artem: ut saturitas transeat in esuriem, revocet ad appetitum ad irritandam gulam, non ad sustentandam naturam, non ad necessitatem supplendam: sed ad aviditatem explendam.

1. Gula paradisum clausit, primogenitum vendidit, suspendit pictorem, decollavit Baptistam. Nabuzardam princeps coquorum templum incendit, et Ierusalem totam evertit. Balsazar in convivio manum contra se scribentem aspexit, *mane thecel phares*, et eadem nocte interfectus est a Chaldaeis.

Vide etiam in tit. Abstinentia, et Avaritia in cap. Conversatio per totum. Divitiae. Devotio. Discretio. in cor. Temperantia. Ebrietas, et Gloria vana. Ieiunium. Peccatum. Sobrietas, et Vitium. in cor.

HAERESIS.

2. Haereticus est qui pro alicuius temporalis commodi et maxime gloriae principatusque sui gratia, falsas, ac novas opiniones gignit, vel sequitur.

3. Haereticus est qui conceptam novi erroris perfidiam pertinaciter defendit.

4. Schisma est eadem opinantem atque eodem ritu colentem, quo caeteri, solo aggregationis delectari desiderio. Haeresis vero divisa opinatur ab his, quae catholica credit ecclesia.

5. Si qui sententiam suam quamvis falsam atque perversam nulla pertinaci animositate defendunt, quaerunt autem tanta solicitudine veritatem, corrigi parati, quum adinvenerint, nequaquam sunt inter haereticos deputandi.

6. Haec est fides, Papa beatissime, quam in catholica discimus ecclesia, in qua si minus perire, aut parum caute forte aliquid positum est: emendari cupimus a te, qui Petri fidem et

1. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
2. Augustinus de diffinitionibus.
3. August ibidem.
4. Aug.. contra fastum.
5. Aug. ibid.
6. Hieronymus in epi.

sedem tenes. Si autem haec nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum vel malcublum, vel etiam non catholicum comprobabit.

1. Resecandae sunt putridae carnes, et scabiosa ovis ab ovili repellanda est, ne tota domus massa et pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arrius in Alexandria una scintilla fuit, sed quia non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

2. Quicumque, aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus sancti efflagitat, a quo scriptura est: licet ab ecclesia non recesserit, tamen haereticus appellari potest.

3. De intelligentia haeresis, non de scriptura est: sensus, et non sermo fit crimen.

4. Plus longe nocet falsus catholicus, quam si verus appareat haereticus.

5. Sicut cavendi sunt, qui habent speciem bonae vitae propter dogma nequitiae: sic et turpiter vivunt.

6. Schisma est error pertinax catholicam pacem in singulari perturbans ecclesia.

Vide etiam in tit. Detractio, in cap. Error, per totum.

HOMICIDIUM.

7. Qui sine publica administratione maleficum interfecerit, velut homicida iudicabitur, et tanto amplius, quanto sibi potestatem a Deo non concessam usurpare non timuit.

8 Homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum seminavit et occidit. Noli ergo te putare non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades.

9. Tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, et tacentes videmus.

---

1. Hieronymus in epistola.
2. Hierony.
3. Hilarius 2. de Trinitate.
4. Bernardus super cantica.
5. Chrysostomus sup. Matth.
6. Hugo de S. Victore.
7. Augustinus lib. 1. de civitate Dei.
8. Augu. super Ioannem.
9. Gregorius super Ezechiel.

1. Qui bonum odit in homine, numquid homicida poterit? adhuc vivit homo, et ille iam reus est mortis.

2. Non interest, quis occidat, si innocentem aliquis occidendum esse pronuntiet.

HOMO.

3. Proclivis et mutabilis est in utrumque humana conditio, ut quocunque intenderit, eo perpendat et vergat, vel ad studia virtutum, vel ad illecebra delictorum.

4. Ad hoc homo positus erat in paradiso, ut si se ad conditoris sui obedientiam vinculis charitatis adstringeret, ad coelestem angelorum patriam, quandoque sive carnis morte transiret.

5. Homo cum in honore esset, non intellexit. In quo honore habitabat? in paradiso et in loco voluptatis. Conversatio eius nihil molestiae nec indigentiae sentiebat: odo referis stipatus malis, fulcitus floribus, gloria et honore coronatus, et constitutus super opera manuum plasmatoris, magis autem ob insigne divinae similitudinis praecellebat, et erat illi sors, ac societas cum plebe angelorum, et cum omni militia caelesti exercitus, sed mutavit istam gloriam in similitudinem vituli comedentis foenum.

6. Heu tristis et lachrymosa mutatio, ut homo paradisicola, terrae dominus, coeli civis, domesticus Domini Sabaoth super Deorum spirituum et coelestium cohaeres repentina se conversione invenit, et propter infirmitatem iacentem in stabulo, et propter pecorinam similitudinem indigentem foeno, et propter indomitam feritatem alligatum praesepio, sicut scriptum est, *in chamo et fraeno maxillas eorum constringe*

7. Video hominem prius quatuor virtutibus amictum, quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, veritas docebat, iustitia regebat, pax fovebat.

8. Animalia fecit Deus propter hominem, hominem pro-

---

1. Bernardus in quodam sermone.
2. Cassianus. super psal. 62.
3. Ambrosius lib. de Ioseph.
4. Gregorius li. 4. moralium.
5. Bernardus super cantica.
6. Bern. ibid.
7. Bern. ibid.
8. Chrysostomus sup. Matth.

pter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum.

1. Omnem creaturam sensibilem Deus armatam et munitam creavit, alios unguibus, alios pennis, alios cornibus, hominem solum sic disposuit, ut virtus illius sit ipse Deus et in eo, quo inferiorem eum fecit, in ipso fortiorem esse voluit in se, ut necessitate infirmitatis coactus, semper necesse habeat dominum suum requirere.

2. Prae omnibus malis, homo est pessimum malum. Quaelibet bestia unum habet, et proprie malum, homo autem omnia, diabolus enim ad iustum accedere non audet, sed malus homo non timet, sed contemnit:

3. *Comparatus est homo iumentis etc.*. Peius est comparari, quam nasci: naturaliter non habere ratione decoratum irrationabili naturae comparati, voluntatis crimen est.

4. Qui usum vestimentorum prius adinvenit, consideravit, quia singula quaeque nascentium, propria quaedam habebant munimenta, quibus naturam suam ab incommodis defendunt. Cortex ambit arborem, penna tegit volucrem piscem squamma operit: lana ovem induit, pilus iumentis et feras vestit. Concha testudinem excipit, ebur elephantem iacula non timere facit, nec tamen sine causa factum est, quod cum singula animalium naturae suae arma habeant secum nata solus homo inermis nascitur et nudus. Oportuit enim ut illis, quae sibi praevidere nesciant, natura consuleret, homini autem ex hoc etiam maior experiendi occasio praestaretur: cum illa, quae caeteris naturaliter data sunt, propria sibi ratione inveniret, multo enim magis enitet nunc ratio hominis, haec eadem inveniendo, qui habendo claruisset, nec sine causa proverbium sonat: *quod ingeniosa fames omnes excuderit artes.*

5. Vide, homo, dicit mundus, quomodo amavit te, qui propter te, fecit me, servio tibi, quia factus sum propter te, ut servias illi, qui fecit et me, et te, me propter te, et te propter se. Si sentis beneficium, redde debitum: si accipis benignitatem, redde charitatem.

---

1. Chrysostomus sup. Matt. 7.
2. Chrys. sup. Matt. 10.
3. Chrys. in homilia de ascensione.
4. Hugo in didasc. li. 1.
5. Hug. ibidem.

1. Principium iure tribuetur homini, cuius causa videtur cuncta animalia genuisse natura, magna et saeva mercede, contra tanta sua munera, ut non satis aestimare parens melior homini, an tristior noverca fuerit, ante omnia unum animantium cunctorum, alienis velut opibus, caeteris varie tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera. Truncos etiam arboresque cortice, interdum gemino a frigoribus et calore tutata est: hominem tantum nudum, et in nuda humo, natali die abiicit ad vagitum statim et ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lachrymas, et hoc protinus vitae principio.

2. Ne feras quidem inter nos genitas vincula excipiunt, et homo infeliciter natus iacet manibus pedibusque devinctis. Flens animal caeteris imperaturum, et a suppliciis vitae auspicatur, unam tantum ob culpam, quia natum est, heu dementiam ab his initiis existimantium ad superbiam se genitos. Prima roboris spes, primum temporis munus quadrupedi similem facit.

3. Caetera videntur sentire naturam suam: alia pernicitatem usurpare, alia praepetes volatus, alia vires alia nare, hominem nihil scire sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci breviterque non aliquid naturae sponte, quam flere. Itaque multi extitere, qui non nasci optimum censerent aut quam ocyssime aboleri. Uni animantium luctus datus est, uni luxuria, et quidem innumerabilibus modis, ac per singula membra: uni ambitio, uni avaritia, uni immensa vivendi cupido, uni superstitio, uni sepulturae cura, atque etiam post se defuturae. Nulli tamen vita fragilior, nulli rerum omnium libido maior, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior.

4. Caetera animantia in suo genere proprie degunt, congregari videmus et stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes, nec maris quidem belvae ac pisces, nisi in adversa genera saeviunt. at homini plurima ex homine sunt mala.

5. Infructuosa intricat cespitem, necat spatia, exhaurit

---

1. Plinius historia naturae. lib. 7.
2. Plin. ibi.
3. Plin. ibid.
4. Plin. ibid.
5. Petrus Rabanus super illud ex Ciceronis inventione: *Arborem fiuci quidam plantatam habebat, etc*

terrae vires, cultorem conficit, damno afficit possidentem, ac si excidere istam lucrum est, istam non habere, commodum est, sic homo utique, qui naturae donum, munus animae, rationis beneficium, excellentiam sensus, iudicium mentis, artis industriam, culturae bonum, in steriles atque industriam, culturae bonum, in steriles atque inopes actus evertit, occupat, mergit auctori fructum, cultori gratiam negat, unde sicut arbor e terra, sic iste vita meretur excidi.

1. Fuit quoddam tempus, cum in agris homines passim bestiarum more vagarentur, et sibi victu ferino vitam propagabant, nec animi ratione quicquam: sed pleraque viribus corporis administrabant, nondum divinae religionis non humani officii ratio colebatur. Nemo nuptias viderat legitimas, non certos liberos inspexerat quisquam non ius aequabile quid utilitatis haberet, acceperat.

2. Quo tempore vir quidam magnus et sapiens congnovit, quae materia esset, et quanta ad maximas res opportunitas animis inesset hominum: si quis ea possit elicere, et praecipiendo meliorem reddere. Qui dispersos homines in agris et in tectis sylvestribus abditos, ratione quadam copulit in locum unum, et congregavit, et eos in unamquamque rem utilem atque honestam induces, ex feris et immanibus mites reddit et mansuetos, et mihi videtur quidem hoc nec tacita nec inops dicendi sapientia perficere potuisse, ut homines a consuetudine subito converteret, et ad diversas rationes vitae traduceret.

3. Omnis suo bono constat vitae fertilitas, commendat vinum sapor: et velocitas cervum, quam fortia dorso iumenta sint, quaeris. In cane sagacitas prima est, si feras investigare debet: cursus, si consequi: audacia, si mordere, et invadere. Illud cuique optimum esse debet cui nascitur, quo censetur in homine optima quidem est ratio. Haec antecedit animalia caetera, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta, proprium hominis bonum est, caetera illi cum animalibus satis superque cognita sunt. Est fortis, videlicet et leones. Formosus est, et pavones, velox est, et equi: corpus habet, et arbores, habet impetum ac motum voluntarium, et bestiae et vermes: habet vocem, sed quanto clariorem

—

1. Tullius in prologo inventionis.
2. Tullius ibid.
3. Seneca 77. epi. ad Lucilium.

canes, acutiorem aquilae, graviorem tauri, dulciorem et nobiliorem lusciniae?

1 Quod in homine proprium ratio, haec recta et consummata felicitatem hominis implevit, ergo si omnis res, quum bonum suum perfecerit, laudabilis est, ei finem suae naturae tetigit. Haec rati perfecta virtus, eademque honestum est. Id itaque unum bonum in homine est, quod hominis est.

2. Siquis omnia alia habeat: valitudinem, divitias, imagines multas, frequens atrium: sed malus ex confesso sit, improbabis illum. Item si quis nihil quidem illorum habeat, quae retuli: careat pecunia, clientum turba, nobilitate avorum et proavorum serie, si ex confesso bonus sit, probabis illum. Ergo hoc unum bonum hominis, qui habet, in omnium aliorum copia damnatur ac reiicitur.

3. Quae conditio rerum, eadem hominum est. Navis bona dicitur, non quae pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum aut aureum rostrum est: nec cuius tutela ebore celata est, neque fiscis atque opibus regiis pressa est: sed stabilis et firma et vincturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox et non sentiens. Gladium bonum dices: non cui deauratus est balteus, nec cuius vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies est et mucro munimentum omne rupturus. Regula non quam formosa, sed quam recta sit quaeritur, eo quidem laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum foeneret, quam multis salutetur, quam pretioso incumbat lecto, quam perlucido poculo bibat, sed quam bonus autem est: si ratio explicita et recta est, et ad naturae suae voluntatem accommodata. Haec vocatur virtus: haec est honestum et unicum hominis bonum.

4. Quid autem sit vir bonus dicam. Vir bonus, quod honeste se facturum putaverit, faciet sine pecunia, si laboriosum erit: faciet, etiam si damnosum sit, faciet etiam si periculosum erit. Rursus quid turpe non faciet, etiam si

---

1. Seneca 77 epi. ad Lucillum.
2. Sene. ibid.
3. Sene. ibid.
4. Sen. ibid.

pecuniam afferat, etiam si voluptatem, etiam si potentiam, ab honesto nulla redeterrebitur, ad turpia nulla spe invitabitur.

1. Quies tibi, non desidia sit, et quum ab aliis luditur tu sancti aliquid honestique tractabis.

2. Sicut formosa pictura est, quum nulla pars errat: sic et formosus homo, in quo nulla pars peccati foeda est.

Vide etiam in tit Ascensio, in fine. Bonum, in cap. Miseria, per totum. Mors, Natura, Regimen, Voluntas, in cor, et in fine.

HONOR.

3. Emotis obstaculis insanae opinionis, scelera nuda pensentur: nuda inspiciantur: fallacia tegmina, et vanae laudes et gloriae auferantur: et adparebunt miseriae peccatorum.

4. Gloriam et honorem non debet sequi virtus, sed ipsa virtutem. Unde honores quos expetunt multi, Cato petere non debuit, sed eos civitas ob eius virtutem non petenti dare.

5. Rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat, quos ad fastigium honoris non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.

6. Ubi honor non est, ibi contemptus est, ubi contemptus, ibi frequens iniuria: ibi et indignatio, ubi indignatio, ibi quies nulla, ubi quies non est, ibi mens a proposito saepe deiicitur. Ubi autem per iuquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo, quod tollitur, et quod minus est, perfectum dici non potest. Ex hac supputatione illa sententia nascitur: *Monachum in patria sua perfectum esse non posse, perfectum autem esse nolle, delinquere est.*

7. Non est dignum, ut inde exigas honorem, unde refugis laborem.

—

1. Seneca in proverbiis.
2. Sen. ibid.
3. Augustinus lib. 3. de civitate Dei.
4. Aug. ibid. lib. 5.
5. Aug. lib. 4. de civitate Dei.
6. Hieronymus in epist.
7. Hiero. in epi. ibid.

1. Deiecisti eos, dum allevarentur, quum allevatur, deiicitur, qui honoribus proficit, et moribus cadit,

2. Dum mali praepositi suum contra veritatem honorem exigunt, ab omni rectitudine sequentium corda subvertunt.

3. Praedicatores boni, et honorem propter elationem fugiunt: et honorari tamen propter imitationem volunt.

4. Differentiae dignitatis facta est inter sanctos, ut unus fit episcopus, alius minister, contumacia carnis coegit, et perversitas mundi, et operatio inimici, honores ut videantur esse, sed re vera non sunt, imo ministeria.

5. Quicunque desiderat primatum coelestem, sequatur humilitatem terrestrem: non enim qui maior fuit in honore, ille maior: sed qui iustior, ille maior.

6. Honor verus virtus animi est, hic honor nec a Caesaribus praestatur, neque adulatione quoque ritus neque pecunia praeparatur, nihil fucati in se habet, nihil simulati, nihil occulti; huius honoris successor est: nullus est accusator: nullus ingratus.

7. Honoris magnitudo his, qui non digno vivunt honore, stimulus incipit esse poenarum.

8. Episcopus si debitum honoris non acceperit a presbytero, aut presbyter si non acceperit a diacono, aut diaconus a lectore, irascitur et turbatur: si autem viderit episcopus presbyterum, aut presbyter diaconum circa obsequium ecclesiae non permanentem, aut alias peccantem in Deum, neque irascitur ei, neque curat: quia omnes quidem de suo honore soliciti sunt, de honore autem Dei nullus.

9. Xinps ad sanandum filium reguli ire noluit, ne divitias honorare videretur; ad servum vadit, ne servilem conditionem sprevisse putaretur. In hoc superbia nostra retunditur: quia in homnibus non naturae, qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores et divitias veneramur.

—

1. Gregorius in registro.
2. Grego. in moralibus.
3. Gre. ibid.
4. Chrysostomus super Mat.
5. Chry. ibi.
6. Chrys. de reparatione lapsi.
7. Chrys. super Mat.
8. Chrys. ibidem.
9. Beda.

1. Qui primatus sui auctoritatem perdit, in despectionem et angustiam se mittit: qui autem locum suum sapienter custodit se, ac suos ad profectum dirigit.

2. Quidam honores fugiunt, ut honoribus obvient; subesse fugiunt, ut possint praeesse. Saepe enim gloria ut acquiratur, contemnitur: et mundus ut obtineatur, relinquitur.

3. Parati filii hominum ad honores angelicis humeris formidandos: non tamen virgula debet esse, cui domus innititur, nec vitulus, sed bos ad aratrum ponitur.

4. Decet quidem cunctos patriae suae augmenta cogitare, sed eos maxime, quos respublica sibi summis honoribus obligavit: quia rectum est, ut eum necesse sit plus debere, qui visus est maiora suscipere.

5. Dignum enim videtur, ut qui est scientia praeditus, reddatur honore reverendus.

6. Gloriam et honorem et imperium bonus et ignavus aeque sibi exoptat. Bonus, vera via nititur: sed ignavus, quia bonae artes desunt, dolis atque fallaciis contendit.

7. Abstrahunt nos a certo divitiae, honores, potentia, et caetera, quae in opinione nostra chara sunt, pretio suo vilia: nihil habent magnificum, quo mentes nostras in se trahant, praeter hoc, quod mirari illa consuevimus: non enim quae concupiscenda sunt, laudantur: sed concupiscuntur, quia laudata sunt.

8. Quaecunque videntur eminere rebus humanis, quamvis pusilla sint, et comparatione humiliorum, difficiles ac arduos tramites habeat, confragosa in fastigium dignitatis via est, hac tamen scandere hunc verticem libet: cui fortuna se submisit, omnia quidem sub te, quae pro excellentissimis habentur aspice, et tunc venies ad summam per planum.

9. Cum velis veram hominis estimationem habere, et scire qualis sit, nudum inspice; deponat patrimonium, deponat

---

1. Glossa sup. illud. ecc. 25. *Melius est ut filii. etc.*
2. Hugo. de S. Victore
3. Hugo.
4. Cassianus lib. 4. epistolarum
5. Cass. Ibidem.
6. Sallustius.
7. Seneca 82. epist.
8. Sen. 85. epist.
9. Sen. 77. epist.

honores et alia fortunae mendacia, corpus ipsum exuat, animum intuere: qualis, quantus sit, alieno aut suo magnus.

1. Homines candidatos viros bonos dicimus, quomodo obvios, si nomen non occurrit, duos salutamus.

2. Pecunia ex quo in honore esse coepit, verus rerum honor cecidit.

Vide etiam in tit. Acceptio, in cap. Adulatio, in cap. Ambitio. Amicitia. Avaritia, per totum. Creatio. Divitiae. Gloria vana. Homo. Martyrium, in cap. Praedicatio. Praelatio. Reverentia. Sacerdos. Solemnitas, in cap. Solicitudo in fine.

HONESTAS.

3. Tanta est probitatis vis et honestatis, ut omnis vel penitus omnis eius laude moveatur humana natura, nec usque adeolfit turpitudine vitiosa, ut totum amittat sensum honestatis.

4. Tantus splendor honestatis est, ut vitam beatam efficiat tranquillitas conscientiae, et securitas innocentiae.

5. Nihil turpe faciendum bono viro, etiam si ex omni parte lateat: etiam si omnes Deos, hominesque celare possimus. Nihil tamen in nobis avare, nihil libidinose, nihil incontinenter esse faciendum. Sapientis enim est proprium, nihil quod poenitere possit, facere, nihil iniuste, sed splendide, constanter, graviter, honeste omnia.

6. Ecce torpent ingenia desidiosae iuventutis, nec in unius honestae rei labore vigilatur, somno et langore turpior, malarum rerum industria invasit animos, cantandi saltandique obscaena studia effoeminatos tenent: et ad muliebres blanditias extenuare vocem, mollitia corporis certare cum foeminis, et immundissimis extollere immunditiis, nostrorum adolescentium specimen est, qui sunt expugnatores alienae immunditiae, pudicitiae negligentiae suae.

7. Ita vive, ut nihil tibi committas, nisi quod committere etiam inimico tuo possis.

---

1. Seneca epist. 77.
2. Sen. in ep. 83.
3. Augustinus lib. 2 de civitate Dei.
4. Ambrosius lib. 2. de officiis.
5. Tullius lib. 3. de officiis.
6. Seneca in rethorica.
7. Seneca epistola 1.

1. Melius probas honesta, quam sequaris. Vides ubi posita sit felicitas, sed ad illam pervenire non audes.

Vide etiam in tit. Clericus. in cap. Conscientia. Conversatio. Divitiae. Doctrina. Homo, in cor. Lascivia. Modestia, et Temperantia, in cor.

HOSPITALITAS.

2. Disce, christiane sine discretione exhibere hospitalitatem, ne forte cui domum clauseris, cui humanitatem negaveris ipse sit Deus.

3. Obsecutus Loth angelis tanquam peregrinis consuetudine hospitalitatis, liberatus a periculo civitatis, et temporale evasit incendium, et aeternum consecutus est praemium.

4. Tanta est apud Deum hospitalitatis gratia, ut ne potus quidem aquae frigidae a praemiis remunerationis immunis sit. Vides quia Abraham Deum recepit hospitio, dum hospites quaerit, vides quia Loth angelos recepit: quia christus in paupere est, sicut ipse ait: *Hospes fui. etc.*

5. Est publica species humanitatis, ut peregrinus in hospitio non egeat: suscipitur officiose, pateat advenienti ianua.

6. Ut humanitatis intuitu hospitio recipiat non habentes hospitium, et egenum sine tecto inducat in domum suam: nec solus devoret bona Christi, ut cum hilarem datorem diligat Christus, sine murmure tribuat pauperibus Christi.

7. Hostis per famam eligendus est populis et iudicio vitiorum: ne praedicationis dignitas suscipientis infamia deturpetur.

8. Qualem mercedem habet qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem, et fiunt am-

---

1. Seneca 20 epist.
2. Augustinus contra haeres. 5.
3. Aug. Ibidem.
4. Ambrosius de officiis.
5. Ambr. ibidem.
6. Amb. in sua pastorali sup. illud ad Titum 1. *Hospitalitas.* ccc.
7. Hieronymus super Matth. 10.
8. Chrysostomus super Matth. 11.

bo aequales, et qui propter Deum refrigerat, et qui propter Deum laborat.

1. Socrates cum hospites suo satis tenui coena susciperet, et amicus eius hoc ei improperaret, respondit. Si boni viri sunt, aequanimiter ferent, si mali, non curabunt. Si res tua tibi non sufficit, tu parcendo fac, ut rei sufficias tuae.

Vide etiam in tit: Sapientia. Christianus. in cor.

HUMILITAS.

2. Discite a me non mundum fabricare, non cuncta visibilia et invisibilia creare: non in ipso mundo miracula facere, et mortuos suscitare: sed quod mitis sum et humilis corde. Cogitas magnam constituere fabricam celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis.

3. Omnes delectat celsitudo, sed humilitas gradus est. Quid tendis pedem ultra te? cadere vis, non ascendere, a gradu incipe et ascendisti.

4. O medicinam omnibus consulentem, omnia iumentia comprimentem, omnia tabescentia reficientem, omnia superflua resecantem, omnia depravata corrigentem! quae superbia sanari potest: si humilitate filii Dei non sanatur? Quae avaritia sanari potest, si paupertate filii Dei non sanatur? Quae iracundia sanari potest, si patientia filii Dei non sanatur?

5. Non aliam tibi ad capescendam et obtinendam veritatis viam invenias, quam quae monstrata est ab illo, qui gressuum nostrorum tanquam Deus vidit infirmitatem. Ea autem prima est humilitas, et quoties interrogares, secunda humilitas, et tertia humilitas, et quoties hoc interrogares, dicerem: alludes dicto cuiusdam petentis a quodam philosopho, quod effert melius in rhetorica, respondit prima eloquentia, secunda eloquentia, tertia eloquentia, et sic etc.

6. Excelsa est patria, humilis est via; ergo quod quaerit patriam, quid recusat viam?

1. Seneca in epistolis.
2. Augustinus de verbis domini.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. in ep. ad Dioscorum.
6. Aug. super Ioannem.

1. Qui paupertate contentus est, non est contentus iniuria: et qui potest ferre verberum poenas, exagitatur verbo contumeliae: et qui potest administrationes contemnere, dolet sibi aliquem honorificentia esse praelatum. Grande est in hominibus tenere humilitatis mensuram.

2. Bona humilitas nihil appetendo, totum quod contemnit adipiscitur.

3. Nihil excelsius humilitate, quae quasi semper superior nescit extolli: quia nemo id affectat, quod infra se iudicat.

4. Quisquis cupit divinitatis tenere fastigia, humilitatis ima sectetur. Quicunque vult fratrem praevenire regnando, prius illum praeveniat obsequendo: sicut ait Apostolus: honore in vicem praevenientes. Vincat eum officiis, ut possit vincere sanctitate. Si enim te non laesit frater, obsequium meretur, ut diligas. Quod si forsitan laesit, magis obsequium meretur, ut vincas. Haec enim nostrae christianitatis summa est, ut amantibus vicissitudinem, laetibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patiens ad injuriam, intentior constitueretur in regno.

5. Non inducta humilitas, sed quae habeat sui modestiam et scientiam laudatur. Scio humiliari: id est in quo loco, qua moderatione, quo fine, in quo officio, in quo munere: nescivit Pharisaeus humiliari: ideo deiectus est,

6. Nihil est quod nos ita et hominibus gratos et Deo faciat, quod si vitae merito, non magni sed humilitate infimi simus. Humilitatem sequere, non quae ostenditur, aut simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed quae puro cordis affectu exprimatur. Aliud enim est virtutem habere: aliud virtutis similitudinem. Multo illa deformior est superbia, quae sub quibusdam humilitatis signis latet; nescio enim quomodo turpia sunt vitia, quum virtutum specie celantur.

7. Humilitas sola est observatrix custosque, et nihil

---

1. Ambrosius super Luc. lib. 7.
2. Ambr. ibidem.
3. Augustinus super Lucam.
4. Ambrosius in quodam serm.
5. Ambr. lib. de officiis.
6. Hieronymus ad Celantium.
7. Hier. super Matth. 19.

est, quod ita Deo gratum faciat et hominibus, quam si vitae merito non magni, sed humilitate infimi videmur.

1. Tanto sit quisque utilior Deo, quanto pretiosior sibi, tanto pretiosior Deo, quanto propter eum vilior sibi.

2. Quum per tentationem humilitas prospicit, prospera est illa adversitas, quae mentem ab elatione custodit.

3. Quia origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quid in radice propria, idest in humilitate puderat: a qua nimirum, si abscinditur, arescit: quia vivificantem se in infimis humorem charitatis perdit.

4. Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat.

5. Certe si nos cujuspiam servus rogaret, ut ad eum ire deberemus protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita responderet dicens: non eas, qua temetipsum degeneras. Honor tuus despicitur, locus vilescit. Ecce de coelo venit, qui servo in terra occurrere non despicit, et tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus.

6. Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, aliter olet flos uvae: quia magna est virtus ejus: et opinio praedicatorum, qui inebriat mentes audientium. Aliter flos olivae quia suavis est opus misericordiae, quae refovet et lucet, aliter flos rosae quia myrrha est fragrans, quae rutilat et redolet ex cruore martyrum, aliter flos lilii, quia candida vita carnis de incorruptione virginitatis: aliter flos violae, quia virtus humilium, ultima loca tenentes, se a terra in altum non sublevant, et caelestis regni purpuram in mente servant, aliter redolet spica, quum ad maturitatem producitur, quia bonorum operum perfectio societatem eorum, qui esuriunt iustitiam, praeparat.

7. Humilitas vera est, qua quis de se parva aestimat, et bona alterius sine invidia et livore commendat.

8. Describitur Iob tentatus, sed non tentatione prostratus, ut

---

1. Gregorius lib. 28. moralium.
2. Greg. lib. 26. mora.
3. Greg. lib. 27. mora.
4. Greg. homilia 6.
5. Greg. homilia 7.
6. Greg. super Ezechielem.
7. Greg. ibidem.
8. Greg. in moralibus lib. 27.

et maiorem virtus spem nostram foveat, et maiorum casus ad cautelam nos humilitatis attingat, quatenus dum illa gaudentes sublevant, ista metuentes premant.

1. Quisquis nunc sponte se non humiliat, nequaquam hunc sequens gloria exaltat.

2. Perit omne, quod agitur, si non in humilitate custoditur.

3. Humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibimetipsi vilescit.

4. Non magnum est esse humilem in abiectione, magna prorsus et rara virtus humilitatis honorata.

5. Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat.

6. Cum ex aliis quibuscumque bonis, capere soleat incrementum superbia, sola humilitas omnium propugnaculum, turrisque virtutum, eius forsitan resistit malitiae, obviat praesumptioni.

7. Bona humilitas, quae et in praesenti ab huiusmodi mordacibus curis mentem facit quietam: et a minacibus poenis diu futuro securam reddit conscientiam. Humiliatio via est ad humilitatem: sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Solus, qui vere humilis est, parcit animae suae, qui ne putetur, quod non est, semper quantum in se est, vult nesciri, quod est.

8. Humilis debet esse, et verecunda satisfactio, qua emendatur superba transgressio, nec sterilis verecundia grata est, nec humilitas praeter veritatem illaudabilis est.

9. Oportet humiliter sentire de se nitentem ad altiora: ne dum supra se attollitur, cadat a se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus, quia nisi humilitatis merito maxima minime obtinentur.

---

1. Gregorius lib. 8. moralium.
2. Greg. ibidem.
3. Bernardus de 22 gradibus humilitatis.
4. Ber. super illud. *Missus est.*
5. Ber. Ibidem.
6. Ber. in epistola 2.
7. Ber. Ibidem.
8. Ber. super cantica.
9. Bern. ibid.

1. Quum te humiliatum videris, habeto illud signum in bonum omnino argumentum gratiae propinquantis. Alii cum rancore humiliantur, alii patientur, alii et libenter, primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi iusti.

2. Est humilitas, quam veritas nobis parit et non habet calorem, et est humilitas, quam charitas format, et inflammat, haec quidem in affectu, illa in cogitatione consistit. In eo, qui graviter peccavit, et si amanda, non tamen admiranda humilitas. Sed siquis innocentiam retinet, et nihilominus humilitatem iungit, nomine is tibi videtur geminum animae possidere decorem? Rara avis in terris, aut sanctitatem non perdere: aut humilitatem sanctimonia non excludi, et ideo beata, quae utramque retinuit.

3. Fode in te fundamentum humilitatis, et pervenies ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem Dei? cape prius humilitatem Christi. Cola est virtus humilitatis, reparatio laesae charitatis.

4. Nulla splendior gemma in omni Pontifices, quam humilitas, nempe si amittitur, illa virtutum aggregatio non nisi ruina est.

5. Sola, quae non solet gloriari, non novit, praesumere, contendere non consuevit, gratiam inventura est in oculis pietatis humilitas, non contendit iudicio: non praetendit iustitiam, quae vere humilis est.

6. Velle etiam super omnes vituperabile est: sustinere autem alterum super se, nimis gloriosum.

7. Qui humilis est corde, et indigniorem se aliis arbitratur, nunquam desiderat superior apparere, primatus enim fugientem desiderat, desiderantem se horret.

8. Quisquis gradus propriae celsitudinis amat, humilitatis cultum in moribus diligentissime teneat. Nam qui ab humilitatis operibus recedit, a dignitatis fastigio tumoris pondere cadit.

9. *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.* Ecce mel humilitatis,

---

1. Bernardus in sermonibus.
2. Ber. super cant. ser. 45.
3. Ber. in epist.
4. Ber. ibidem.
5. Bern. in epi. 42.
6. Chrysostomus sup. Matth. ho. 3.
7. Chrysostomus ibidem.
8. Chr. in suo policratico. l. 4.
9. Hugo li. 3. de claustro animae

cum dulcedine mansuetudinis: sicut enim mel concordat in confectionibus medicinae cum omnibus diversitatibus specierum: sic ex humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum.

1. Humilitas est ex intuitu propriae conditionis, voluntaria mentis inclinatio.

2. Nullo modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere, nisi prius iacta fuerint verae humilitatis in corde nostro fundamenta, quo firmissime collocata perfectionis et charitatis culmen valeant sustinere.

3. Vera discretio non nisi vera humilitate acquiritur. Haec erit prima probatio, si universa non solum agenda sunt, sed etiam, quae cogitantur, referantur, seniorum examini: ut nihil qui suo iudicio credens, illorum per omnia diffinitionibus acquiescat, et quod bonum, vel malum debeat iudicare, eorum traditione cognoscat.

4. Humilitas in paupere grata est, in divite gloriosa, humilitas inter inimicos blanda: superbia vero inter amicos ingrata. Blanda est et officiosa semper humilitas. In amicitiis grata: in contumeliis otiosa, non extollitur prosperis, non requirit voces adulantium, nisi quam se laudatione novit indignum.

5. Tria sunt, quae radicata nutriunt humilitatem, scilite assiduitas subiectionis, consideratio propriae fragilitatis, et consideratio rei melioris.

6. Erubescant elati: ubi credunt locum habere superbiam, cum coelum et terram ab humilitate videant occupatam.

7. Per humilitatem membra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt, per hanc superbia tyrannica superatur, per hanc in aeternum martyres coronantur: nec potest dici perfectus, qui hac virtute est privatus.

Vide etiam in tit. Confessio. in cap. Conscientia. Consideratio, et Contemplatio. Corructio. Exemplum. Honor. Iustitia. Iuventus. Laus. Maria. in cor. Modestia. Paupertas.

---

1. Hugo. de S. Victore.
2. Ioannes Cass. libr. 12. de spiritu superbiae.
3. In collationibus patrum collatione Moysi.
4. Valerius episcopus in quodam sermone.
5. Basilius in examine.
6. Cassianus sup. illud Psalmi *respice* etc.
7. Cassi. sup. illud psal *Humilitatus sum usquequacque.*

Periculum. Praedicatio in cor. Praelatio. Sapientia. Superbia. in cap. et in cor. Voluntas. in cor.

IACTANTIA.

1. Animadvertendum est, non solum rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse iactantiam, et eo periculosiorem, quo sub specie servituris Dei decipit.

2. Iactantia non est vitium laudis humanae; sed vitium animae perversae amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiae.

3. Hostes ad rapinam provocat, qui suas eorum notitiae divitias denudat.

4. Si vis sublime ostendere virtutem, noli sapere sublime, et tunc illud, quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam fecisse, quum feceris, et plenissime cuncta fecisti.

5. Dum causa iactantiae pauper pascitur, etiam ipsum misericordiae opus in peccatum convertitur.

6. Occulta, quod agis, in quantum vales, quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, et non erit de ostentatione ulla temeritas.

7. Nihil est quod magis diminuat laudis praeconium, quam suos assidue iactare successus, et singulis diebus anni vendere diem unum. Legitur de Mario, quod cum plurima fecisset egregie, una sui iactatione gloriam famae perdidit, et quia sibi praesumpsit adscribere, quodam ex ore alieno captare debuerat, pubblicae commendationis vota demeruit.

Vide etiam in tit. Consideratio Eleemosyna. in cap. Gloria vana. in cor. et in fine Mors, in cor. Ornatus. Sapientia. in cor. superbia. per totum.

JEIUNIUM.

8. Ieiunium magnum et generale est, abstinere ab ini-

---

1. Augustinus de sermone Domini in monte.
2. Augu. de civit. Dei.
3. Gregorius in moralibus.
4. Chrysostomus sup. Matth.
5. Isidorus de summo bono li. 3.
6. Isid. de conflictu vitiorum.
7. Valerius. Max. lib. 2.
8. Augustinus super Ioannem.

quitatibus et illicitis voluptatibus saeculi, quod est perfectum ieiunium.

1. Ieiunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subiicit, cor facit contritum et humiliatum, concupiscentiae nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit: castitatis vero lumen accendit.

2. Ieiunium verbositatem non amat, divitias superfluitatem iudicat: superbiam spernit: humilitatem commendat: praestat homini seipsum intelligere, quod est infirmum, et fragile.

3. Quamvis abstineat quis certis diebus, quamvis ciborum dulcia alimenta non sumat: non tamen illius fertur acceptum ieiunium, qui non diebus quadraginta ieiunat. Pudet dicere, senes et aniculae quadragesimam faciunt: divites iuvenesque non faciunt.

4. Ille quadragesimam facit, qui ieiunando et vigilando ascendit ad pascha. Nam sicut reliquo anno ieiunare, praemium est, ita in quadragesima non ieiunare, peccatum est. Illa enim voluntaria sunt ieiunia, et ista de lege, ad illa invitamur, ad ista compellimur.

5 Qui constitutum numerum una die manducando praeterit, non ut unius diei violator accusatur: sed ut totius quadragesimae transgressor arguitur.

6. Ieiunium, mors culpae, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiae, fundamentum est castitatis: hoc gradu ad eum citius pervenit, hoc gradu ante quam curru Elias ascendit.

7. Ieiunii labor compensatur mentis placiditate, levatur usu, sustentatur otio, aut fallitur negotio.

8. Non sanat oculum quod calcaneo adhibetur, ieiunio passiones corporis, oratione pestes sanandae sunt mentis.

9. Tantum tibi ieiuniorum impone modum, quantum ferre potes, Sint tibi pura, simplicia, casta, moderata ieiunia, et non superstitiosa.

---

1. Augustinus in ser. de ieiunio.
2. Aug. ibidem.
3. Ambrosius in ser. quadragesimae.
4. Amb. ibid.
5. Amb. ibidem.
6. Ambr. de Elia et ieiunio.
7. Ambr. in lib. de officiis.
8. Hieronymus super Marcum.
9. Hiero. ad Nepotianum.

1. Sic debes ieiunare, ut non palpites et respirare vix possis, et comitum tuorum vel porteris vel traharis manibus, sed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis nec in vigiliis solito quodam minus facias.

2. Ieiunium non solum perfecta virtus sed caeterarum virtutum fundamentum est, et sanctificatio, et pudicitia, atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum.

3. Ardentes diaboli sagittae ieiuniorum et vigiliarum frigore restringendae sunt.

4. Sint moderata et sancta in omni mentis humilitate ieiunia, quae ita attenuent corpus, non mentem elevent, ne res humilitatis gignant superbiam, et vitia de virtute nascantur.

5. Prudenter enim Deus vult sibi serviri, non ut nimietate debiles fiant, et post medicorum suffragia requirant: temperandum enim est: ut, si fieri potest, coeptum obsequium gradatim provehatur, potius quam inconsiderantia minuatur.

6. Sanctificate ieiunium. Ieiunium sanctificare est, adiunctis bonis aliis, dignam Deo carnis abstinentiam ostendere.

7. Non Deo sed sibi ieiunat, qui quae ventri ad templum subtrahit, non opibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.

8. Illud ieiunium Deus adprobat, ut hoc quod tibi subtrahis, alteri largiaris: ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur.

9. Bene ieiunat, qui alimenta corporis, quae sunt communia dona conditoris, cum indigentibus percipit, et qui ea quae sibi ad tempus subtrahit, nequaquam ventri offerenda custodit: sed pauperibus tribuit.

10. Si sola gula peccavit, sola ieiunet, et sufficit. Si vero peccaverunt et membra caetera, cur non ieiunent et ipsa? Ieiunet igitur oculus a curiosis aspectibus, et omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in poenitentia, qui

---

1. Hieronymus ad Demetriadem virginem.
2. Hier. ibidem.
3. Hiero. ad Cancellum.
4. Hie. in epi.
5. Hier. sup illud. Timotei 5. *Noli aquam bibere, sed modico vino utere.*
6. Gregorius in pastorali.
7. Greg. Ibidem.
8. Gr. in homilia.
9. Gre. ibid.
10. Bernardus sermone. 33.

male liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens, a fabulis et rumoribus, et quaecumque otiosa sunt, et ad salutem minime pertinentia. Ieiunet lingua in detractione et murmuratione, ab inutilibus et variis atque scurrilibus verbis, interdum quoque ob gravitatem silentii, ab ipsis, quae videri poterant necessaria. Ieiunent manus ab otiosis signis, et ab operibus omnibus, quaecunque non sunt imperata, sed et multo magis anima ipsa ieiunet a vitiis et a propria voluntate sua. Etenim sine ieiunio hoc caetera a Domino reprobantur, sicut scriptum est: *quia in diebus ieiuniorum vestrorum voluntates vestrae inveniuntur.*

1. Dignum reor aliquatenus exponere quo fructu et quemadmodum oporteat ieiunare. Primum quidem, pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quae prius commisimus, illicita condonantur. Quid est condonari commissa, nisi ieiunio brevi ieiunia redimi sempiterna? Gehenam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus est, nulla consolatio, nullus terminus, ubi guttam aquae dives postulat, et accipere non meretur.

2. Bonum et salutare ieiunium, quo redimuntur aeterna supplicia, dum remittuntur peccata. Non solum autem ablutio est peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorum, non solum obtinet veniam, sed meretur gratiam: non solum delet peccata praeterita, quae commisimus, sed etiam repellit futura, quae committere poteramus,

3. Ieiunium orationem, devotionem et fiduciam donat, oratio virtutem impetrat ieiunandi, et ieiunium meretur gratiam orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, et repraesentat Domino.

4. Oratio iusti, ut ait scriptura, penetrat coelos. Sint ergo ieiunio nostro, ut facile coelos penetrent alae duae, orationis scilicet atque iustitiae. Non est magnum, si ieiunat cum Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum Christo.

5. Qui peccat, et ieiunat, non ad gloriam Dei ieiunat, nec se humiliat, sed suae substantiae parcit.

6. Non culpatur infirmus, ieiunium solvens, a quo cibos

---

1. Bernardus in pastorali.
2. Ber. ibid.
3. Bern. ibid.
4. Bern. ibidem.
5. Chrysostomus sup. Matth.
6. Leo papa de ieiunio.

accipit pauper esuriens: nec escam sumendo polluitur, qui eleemosyna in percipiendo mundatur.

1. Non in sola abstinentia cibi stat nostri summa ieiunii, haud fructuose corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate sevocetur, et ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

2. Aliis diebus ieiunare, aut remedium, aut praemium est, in quadragesima vero non ieiunare, peccatum est. Alio tempore qui ieiunat, accipiet indulgentiam: in his diebus qui potest, et non ieiunat, sentiet poenam.

3. Tale ieiunium sine eleemosyna est, quale sine oleo lucerna.

4. Ieiuniis sic est adhibenda temperies, ut corpus nostrum nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet.

5. Ieiunium Christiani egentis debet esse refectio, ieiunium pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quod non vesceris carnibus, et de ore tuo omni esca sordidius egreditur maledictum? Quale est illud quod sanctificatur venter ieiunio, et polluitur lingua mendacio?

6. Non tantum est ieiunii lucru, quantum irae dispendium: nec tantus fructus lectione capitur, quantum detrimentum cotemptu fratris incurritur.

7. Pulchre abbas Mecarius cuidam percunctanti, cur fame ab hora tertia pulsaretur, qui in coenobio hebdomadis integris refectionem saepe contemnens non sensisset respondit: quia hic nullus est ieiunii tui testis qui te suis laudibus nutriat aut sustentet. Ibi autem digitus hominum et Xenrdochiae refectio saginabat.

8. Ieiunium scimus esse Dei arcem, Christi castrum, murum Spiritussancti, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophaeum.

9. Ieiunium quamvis auferat vitiorum morbos, carnis ambutet passiones, crimiuum causas propellat: tamen sine misericordiae unguento, sine pietatis rituo, sine eleemosynae sumptu, perfectam salutem mentibus non re-

---

1. Leo papa de ieiunio.
2. Caesarius in admonitione secunda
3. Caes. ibidem.
4. Fulgentius ad Probum.
5. Maximus in natali Domini.
6. In collatione abbatis Moysi.
7. In collat. Serapionis.
8. Petrus Rabanus in quodam sermone.
9. Petrus Rabanus ibidem.

ponit. Ieiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices vulnerum sine misericordia non emendat.

Vide etiam in tit. Abstinentia, Caro in cap. Discretio in cor. Oratio in cor. Satisfactio. in cap. Servitium. Christus in fine.

IGNORANTIA.

1. Melius est nescire, quam errare, melior est fidelis ignorantia, quam temeraria.

2. Pessimae matris ignorantiae, pessimae itidem duae filiae sunt: scilicet falsitas, et dubietas; ista miserabilior, illa perniciosior.

3. Ordinis ignorantia conturbat negotiorum naturam, formaque meritorum. Statutis fecere contraria, non est intelligere, sed ignorare.

4. Quia enim lucem videt scit quod de tenebris aestimet: nam qui candores lucis ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat.

5. Quum nostram ignorantiam cognoscimus, leedi *aliena* onera tolleramus: nunquam Deus mentem deserit, qui in peccatis se veraciter cognoscit.

6. Non est parum scire, quod nescias. Frustra sibi de infirmitate vel ignorantia blandiuntur, qui, ut liberius peccent, libenter ignorant vel infirmantur.

7. Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut inquirendi verecundia et quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationem.

8. Utraque cognitio, Dei scilicet et tui, tibi est necessaria ad salutem. Quia sicut ex tui notitia venit in te amor Dei, sic e contra, de ignorantia tui, superbia: ac de Dei ignorantia venit desperatio.

9. Hebetudo mentis est acutae rationis obtusio, carnalis intemperantiae crassis sensibus ducta.

10. Tollerabilior est poena, vivere non posse, quam nescire.

---

1. Augustinus de distinctionibus.
2. Aug. ibid.
3. Ambrosius sup. *beati immaculati.*
4. Gregorius in moralibus.
5. Gre. lib. 1. mora.
6. Bernardus super 12 gradibus humilitatis.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. super cantica.
9. Hugo de S. Victore.
10. Seneca in proverbiis.

1. Non est levius omnino nescire, quod liceat, quam facere aliquid, quod scias non licere.

INCARNATIO.

2. Non liberaretur humanum genus, nisi sermo Dei dignaretur esse humanus; nam et ille homo dicitur esse humanus; qui se exhibet hominem, et maxime hospitio suscipit hominem. Si ergo humanus dicitur qui in domo sua suscipit hominem, qua humanus est, qui in seipso suscipit hominem?

3. Si ergo homo non periisset, filius hominis non venisset.

4. O Iudae citharam respice, ut musicum melos tonis dulcibus reddat. Tria pariter adesse videntur, ars, manus, chorda, et tamen unus sonus auditur. Ars dictat, manus tangit, chorda resonat. Tria pariter operantur, sed sola chorda resonat, nec ars, nec manus sonum reddunt. Sed cum chorda pariter operantur. Sic nec Pater, nec Spiritus sanctus susceperunt carnem: et tamen cum filio pariter operantur. Sonum sola chorda excutit: carnem solus Christus accepit operatio tribus constat, sed quomodo pertinet ad solam chordam soni redditio, sic pertinet ad solum Christum carnis humanae susceptio.

5. Dicat mihi Judaeus incredulus, quemadmodum arida virga fronduit, et floruit, et nuces protulit, et ego dicam illi, quomodo Virgo concepit, et peperit. Sed profecto Iudaeus nec virgae poterit explicare conceptum: neque ego Virginis partum.

6 Formam viri assumendo et de foemina nascendo, utrumque sexum hoc modo honorandum indicavit.

7. Si ratio quaeritur, non erit mirabile, si exemplum poscitur non erit singulare, demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

8. Vultis, inquit, eius saltus agnoscere? de coelo veni

---

1. Seneca ibidem in epistolis.
2. Augustinus de verbis Apostoli.
3. Aug. Ibidem.
4. Augus. de incarnatione Domini contra Iudaeos.
5. Aug. ibidem.
6. Augu. contra Faustum.
7. Aug. in 2. epi. ad Volutianum.
9. Gregorius ho. 39. tractans illud canticorum 2. *Ecce iste venit saliens in montibus.*

in uterum; de utero venit in praesepio, venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, et de sepulchro, rediit in coelum.

1. Deus pater unicum filium in utero virginis humanae naturae coniungens, Deum ante saecula sibi coaeternum fieri voluit hominem in fine saeculorum: et quem sine tempore genuit, salvandis hominibus cum tempore ostendit.

2. Mediator Dei, et hominum, ut culpas nostrae transgressionis estingueret, venit mortalitatis nostrae flagella tollerare, et qui Patri aequalis est per divinitatem, propter nos venit ad flagella per carnem, quae nimirum flagella non susciperet, nisi formam hominis damnati redimendo sumpsisset: et nisi primus homo delinqueret, secundus ad passionum probra minime veniret.

3. Christus in carne natus de Virgine, contagione culpae inquinatus non est: et tamen ultione culpae depressus est: admissa propria non habuit, et tamen poenam carnalium sine culpa suscepit.

4. *Christus mediator*, *etc.* ut quia per ima nostra longe distabamus a summis, in seipso uno, iungeret ima summis, atque ex eo nobis via redeundi fieret, in qua summis suis ima nostra copularet.

5. Tria opera, tres misturas fecit, omnipotens illa maiestas in assumptione nostrae carnis, ita mirabiliter singularia, et singulariter mirabilia, ut talia, nec facta sint, nec facienda amplius super terram. Coniuncta quidem sunt ad invicem, Deus et homo, mater et virgo, fides et cor humanum. Verbum enim anima et caro in unam convenere personam, et haec tria unum, et hoc unum tria sunt: nec in confusione substantiae, sed in unitate personae. Haec est prima et superexcellens mistura: Secunda, est virgo, et mater utique et admirabilis et singularis, a saeculo non est auditum, quod virgo esset, quae peperit, et mater esset, quae virgo permansit. Tertia est, fides et cor humanum, et haec quidem inferior, sed non minus forsitan fortis. Mirum enim quomodo cor humanum his duobus fidem accomodavit, quomodo credi potuit quod Deus homo esset, quod virgo fue-

1. Gregorius lib. 2. et 6. moralium.
2. Greg. lib. 3. moralium.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. lib. 20. mora.
5. Bernardus sermone 10.

rit, quae peperisset? Sicut ferrum et testa iungi non possunt, sic haec duo nequeunt commisceri, si non misceat glutinum spiritus scilicet Dei, et haec quidem mistura excellens, secunda excellentior, sed tertia excellentissima.

1. Quanti te fecit Deus ex his, quae pro te factus est, agnosce: ut adpareat tibi benignitas eius in humanitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate: et quanto pro me vilior, tanto mihi charior. Adverte homo, quia limus es: et non sis superbus, et quia Deo iunctus es, non sis ingratus.

2. Venit medicus ad aegrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita.

3. Nemo hominum novit, nec noscere potest ad plenum, quid boni ad gratiam, quid congruentiae ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutem, penes seipsam contineat huius venerandi mysterii, scilicet humanae redemptionis inscrutabilis altitudo.

4. Scio quod caro verbum factum est, et quomodo factam sit, nescio, iam, quia ego nescio, omnis creatura ignorat.

5. Salva proprietate utriusque substantiae et in unam coeunte persona, suscipitur a maiestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas, ed ad rependendum conditionis nostrae debitum. Nam inviolabilis natura est unita passibilis, Deusque verus homo verus in unitate domini temperatur: ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Dei et hominum mediator mori posset ex uno, et resurgere posset ex altero.

6. Ubi incarnatio hoc facienda contulit quod facta, et sacramentum salutis humanae in nulla unquam antiquitate cessavit: quod praedicaverunt Apostoli, hoc annuntiaverunt prophetae, nec sero est impletum, quod semper est creditum, nec minus adepti sunt, qui in illud crediderunt promissum, quam qui susceperunt donatum.

7. Tempus restaurationis, est incarnatio Verbi, cum omnibus sacramentis suis ab initio saeculi, et quae sequuntur.

---

1. Bernardus sermone 22.
2. Bern. de admirabilibus templi in serm.
3. Bern. in quadam epi.
4. Chrysostomus in homi. 5.
5. Leo papa in ser.
6. Leo papa ibidem.
7. Hugo in lib. de sacramentis.

1. Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores salvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, et nulla causa est medicinae.

Vide etiam in tit. Adventus, et Amor, in cap. Angelus, in cor. Ascensio, in cor. Humilitas, in cor. Maria, in cor. Necessitas in cor.

INFERNUS.

2. Melius est dubitare de occultis, quam litigare de incertis. Illum quippe divitem in ardore poenarum, et illum pauperem in refrigerio gaudiorum esse intelligendos non dubito. Sed quomodo intelligenda sit illa flamma inferni, ille sinus Abrahae, illa divitis lingua, ille digitus pauperis, illa sitis tormenti, illa stilla refrigerii, vix fortasse a mansuete quaerentibus, contentiose autem certantibus nunquam invenitnr.

3. Neque enim fatigare nos debet incerta eorum pulchritudo, quoniam erit certa et sempiterna damnatio.

4. In inferno etsi erit stimulus poenitudinis, nulla tamen ibi erit correctio voluntatis, a quibus ita culpabitur iniquitas sua, ut nullatenus ab eis possit diligi, vel desiderari iustitia.

5. Ita diviti illi, qui apud inferos torquebatur, fuit cura de vivis, quamvis quid agerent, omnino nesciret: quemadmodum est nobis cura de mortuis, quamvis quid agant, utique nesciamus.

6. Illa ultrix flamma vitiorum concremationem, et lumen, non habet: quia quo illos gehennae flamma devorat, a visione veri luminis caecat, ut foras eos dolor combustionis cruciet: et intus poena caecitatis obscuret, quatenus qui auctori suo corpore et corde deliquerunt, simul corde et corpore puniantur, et utrobisque poenas sentiant: qui dum hic viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant.

7. Unus gehennae ignis credendus est, sed non uno modo omnes cruciat peccatores. Uniuscuiusque enim quantum exigit culpa, tantum illic sentiet poenam.

---

1. Hugo in lib. de Sacram.
2. Augustinus de Gen. li. 8.
3. August. ibidem.
4. Augu. de fide ad Petrum.
5. Augu. de cura pro mortuis habenda.
6. Gregorius lib. 9 moralium.
7. Grego. lib. 4. Dialog.

1. Gehennae ignis cum sit corporeus, ut in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succeditur, nec lignis nutritur: sed creatum semel durat inextinguibilis, et succensione non indiget, et ardore non caret.

2. Quisquis ad tolleranda inferni mala descendit, nequaquam ulterius ad lucem redibit: quia nequaquam ultra misericordia percentis liberat, quos semel in locis poenalibus iustitia iudicantis damnat.

3. Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit: tunc infinitum patens inferni barathrum devorat, quos inanis elatio nunc exaltat, atque qui olim ex vitio voluntatem hic callidi persuasoris expleverunt, tunc eum duce suo reprobi ad tormenta perveniunt.

4. Iuxta modum culpae poena distinguitur, et secundum modum criminis, unusquisque damnatus in inferno igne cruciabitur.

5. Sicut in hoc mundo multi sub uno Sole consistunt: nec tamen eiusdem Solis aequanimiter ardorem sentiunt: quia alius plus aestuat, alius autem minus: ita illic in uno igne non unus est modus incendii, quia quod hic diversitas corporum, hoc illic agit diversitas peccatorum, ut et ignem non dissimilem habeant, et tamen eosdem singulos dissimiliter exurat.

6. Eiicientur in tenebras exteriores, ut illic dentes strideant, hic de edacitate gaudebant. Nam fletus de ardore, stridor solet excitari de frigore, ibi duplex ostenditur esse gehenna, scilicet nimii frigoris, et intollerabilis fervoris.

7. In inferno erit frigus intollerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, foetor intollerabilis, tenebrae palpabiles, flagella caedentium, horrida visio daemonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. Erit enim miseris mors sine morte, defectus sine defectu: quia mors ibi semper incipit, et deficere nescit.

8. Ibi clamabit pilosus ad pilosum, unus ad alium, daemon

---

1. Gregorius 20. moralium.
2. Grego. 9. moralium.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. lib. 20 moral.
5. Greg. lib. 4. dialog.
6. Greg. super illud Matt. 8. *Eiicientur in tenebras* etc.
7. Greg. ibidem.
8. Bernardus in quodam sermone.

ad daemonem: Percute, dilacera, interfice, velociter spolia detrahe, cito praedare, infer prunas, et ebullientibus impone lebetibus,

1. Prius benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum ignis deiiciantur aeterni, quo videlicet acrius doleant videntes, quid amiserint: et iusti videbunt et laetabuntur considerantes, quid evaserint.

2. Ibi erit fletus et stridor dentium, quidem ob ignem, qui non extinguitur, stridor ob vermen, qui non moritur, plane fletus ex dolore, stridor dentinm ex furore.

3. Intollerabilis res est gehenna, quis nesciat illud supplicium horribile? tamen simile aliquis ponat gehennas, nihil est tale dicturus, quale est a beatae illius gloriae honore propelli, exosum esse Christo et audire ab illo non novi vos.

4. Ignis gehennae lucebit miseris ad augmentum, ut videant, unde doleant: et non ad consolationem, ne videant, unde gaudeant.

5. Infernus, lacus est sine mensura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus foetore intollerabili, plenus dolore innumerabili, ibi miseria, ibi tenebrae, ibi ordo nullus, ibi horror aeternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali.

Vidi etiam in tit. Avaritia, in cor. Mors, in cor. Poena, per totum.

INFIRMITAS.

6. Qui veram ostendit corporis infirmitatem, humane tractandus est: qui autem falsam praetendit, et convinci non potest, Deo dimittendus est.

7. Corporis debilitas nimia etiam vires animae frangit, mentis quoque ingenium marcescere facit. Quicquid cum modo et temperamento fit, salutare est.

8. Considerata infirmitas propria, nobis excusat aliena.

9. Quosdam presciens Deus multa peccare posse, flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent, ut eis utilis sit frangi lan-

---

1. Bernardus in quodam sermone.
2. Bern. in serm.
3. Chrysostomus humi. 28.
4. Isidorus lib. de summo bono.
5. Hugo lib. 4. de anima.
6. Augustinus de opere monachorum.
7. Hieronymus in quadam epist.
8. Gregorius lib. 4. moral.
9. Hugo lib. 2. de anima.

guoribus ad salutem, quam remanere incolumes ad damnationem.

1. Quidam pro libito suo vivunt, et semper sunt vegeti, quidam a regulis Hippocratis non deviant, et assidue sunt infirmi.

2. In omni morbo tria gravia sunt: metus mortis, dolor corporis, intermisso voluptatis.

3. Morieris, non quia aegrotas, sed quia vivis. Quum convalueris, non mortem, sed valetudinem effugies.

4. Nihil aeque sanitatem impedit, sicut remediorum crebra mutatio: non convalescit placata, quae saepe transfertur. Nihil magis aegris proest, quam, ab eo curari, a quo voluerint.

5. Bona valetudo iucundior est eis, qui de gravi morbo curati sunt, quam qui nunquam aegro corpore fuerunt.

6. Bene dormit, qui non sentit, quod male dormit.

Vide etiam in tit. Caro, in cor. Consideratio. Dolor. Gaudium Gratia, Gula. Medicina, et Sanitas, et Senectus in cor.

INIMICITIA.

7. Ea elemosyna nihil est maius, quam quod ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccavit. Minus agitur bonum est, erga eum esse benevolum, qui tibi nihil fecit, illud multo grandius et manifestissime bonitatis est, ut tuum quoque inimicum diligas, et qui tibi malum vult, et si potest, facit: tu semper ei bonum velis, faciasque quod possis.

8. Quandiu tibi inimicus, inimicum habes sermonem Dei. Esto tibi amicus, et concordas cum ipso: sicque non solum nihil perdidisti, sed et teipsum, qui perieras invenisti.

9. Si is, qui non reliquit parentes propter nomen Dei, non est Deo dignus: quanto magis qui diligit eius inimicos, acceptus Deo esse poterit. Ipsi enim graviores inimici facti sunt.

10. Virtus est coram hominibus tollerare inimicos, sed virtus

---

1. Petrus Rab. in quadam epi.
2. Seneca 72. epist.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. in epist. 2.
5. Sen. in epist.
6. Sen. proverbiis.
7. Augustinus in Enchiridio.
8. Aug. de verbis Domini sermo. 1.
9. Ambrosius super illud: *Beati immaculati.*
10. Gregorius in pastorali.

coram Deo diligere, quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante oculos eius in altari boni operis charitatis flamma incendit.

1. Inimicos etenim Dei profecto odio odisse est, et quod facti sunt diligere, et quod faciunt increpare, mores pravorum premere, vitae prodesse.

2. Humana mens omnem, quem inimicum tollerat, etiam iniquum et impium putat.

3. Ubi amicitia permanet, nihil facile creditur, nihil facile recipitur, quo dissidium possit operari. Si vero inimicitiae semel occupaverint animos, omnia quae fiunt, quae dicuntur, ita accipiuntur et intelliguntur, ut ad majores et longiores proficiant inimicitias. Si quid enim boni dicatur de inimico, non creditur, si quid autem mali, hoc solum creditur et confirmatur.

4. Gravissimum inimicitiae genus, esse corde adversarios, et lingua simulare devotos.

5. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

6. Cum inimico nemo in gratiam cito redit, de inimico ne dixeris male, sed cogites gravior est inimicus, qui latet in pectore, gravius malum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, vitam est accipere alteram. Inimicum quamvis humilem, docti est metuere. Inimicum cum retineas, exire incites. Quidam occiderunt quosdam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant.

7. Nullae sunt occultiores insidiae, quam hae, quae latent in simulatione officii, aut in aliquo celsitudinis nomine. Nam eum, qui palam est adversarius, facile cavendo vitare possis, et Troianos equus idcirco fefellit, quia formam misericordiae mentitus est.

Vide etiam in tit. Adulatio. Amicitia, per totum. Dilectio. Divitiae. Mirabile. Odium. Oratio. Venia. in cor.

---

1. Gregorius in illo: *Perfecto odio oderam illos.*
2. Greg. in moralibus.
3. Chrysostomus in lib. de compunctione cordis.
4. Cassianus super psal. 54.
5. Boetius lib. 3. de consolatione.
6. Seneca in proverbiis.
7. Sen. ibidem.

1. Nihil per aliquod ingenium ita adstruitur, quia ita acre ingenium e contra inveniat.

2. Apis acriter pungit, et mel conficit: sic in parvo corpore anima ingeniosa, et acerrima viget, et doctrinae suavitatem profert.

3. Ingenii acumen, vel tarditas praemium vel poenam in futuro non collocat.

4. Abscondere talentum in terra est, acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, et non lucrum spirituale acquirere.

5. Dum ingeniosi per negligentiam in malis remanent, simplices, quos ingenii persona non adiuvat, ad obtinenda regni aeterni moenia, virtus operationis levat.

6. Semper in robusto et vegeto corpore animus mollior iacet, atque tepidum cor; et rursum in corpore debili et infirmo fortior viget, et promptior spiritus.

7. Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studii, praemium percipit: ita qui praestitum ex Deo sibi ingenium negligit, condemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despicit, et per desidiam derelinquit.

8. Qui Dei iudicio donum scientiae, quia negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur: tardiores autem ideo quod scire cupiunt, difficulter inveniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximum proemium habeant retributionis.

9. Potest ingenium fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latere: potest ex deformi humilique corpusculo formosus animus exire. Non enim deformitate corporis foedatur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur.

10. Non semper ingenii vena respondet ad votum: et quandoque dicta laudabiliora casu aliter scribenti se offerunt, quae per studii vehementiam, et indaginem laboriosae meditationis inveniri non possunt.

---

1. Augustinus in sermone.
2. Hieronymus super illud Ecclesiastici 11. *Brevis in volatibus apis* etc.
3. Hier. in epist.
4. Chrysostomus super illud Matth. 52. *Abiens fodit in terram.*
5. Gregorius sup. illud pro. 30. *Stellio manibus nitit.*
6. Bernardus in apologetico.
7. Isidorus de summo bono.
8. Isi. ibidem.
9. Seneca epist. 77.
10. Petrus Rabanus in quadam epi.

1. Magno consilio factum est, ut post hominis casum, non illico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus primum hominem in libertate sua in lege naturali: ut sic vires naturae suae cognosceret, ubi cum deficeret, legem accepit: qua data invaluit morbus, non legis vitio, sed naturae, et ita cognita sua infirmitate clamaret ad medicum et diceret: *Exurge Domine, adjuva nos.*

Vide etiam in tit. Exercitatio, et Sobrietas in cap. Studium in cor. Vita, in cap.

INGRATITUDO.

2. Sicut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores fiunt.

3. Ingratitudo inimica est animae, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio, ventus urens, siccans fontem pietatis, rorem misericordiae, fluenta gratiae.

4. Gratiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit: nec modo illi languebatur ingrato, sed quod accepit, vertitur ei in perniciem: fidelis autem in modico censetur dignus munere ampliori.

5. Perversi cordis est, occasiones ingratitudinis investigare, nemo id facit, nisi qui etiam gratis est ingratus. Peremptoria res est ingratitudo hostis gratiae, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, praesertim in filiis gratiae, quemadmodum ingratitudo.

6. Est superbia et delictum maximum, uti datis tanquam innatis, et in acceptis beneficiis gloriam usurpare beneficii.

7. Quanto maiora beneficia sunt hominibus constituta, tanto graviora peccantibus iudicia.

8. Nihil est quod adeo indignationem provocet Altissimi, sicut ingratitudo, ipsa est malorum provocatio, beneficiorum exinanitio, meritorum exterminatio.

---

1. Bernardus in meditationibus suis.
2. Gregorius in moralibus
3. Ber. super can.
4. Bernar. ser. 35.
5. Bernar. ser. 52.
6. Ber. in lib. de diligendo Deo.
7. Chrysostomus super Matth.
8. Petrus Rabaus in quadam epist.

1. Est enim benignissimi, ut arbitror, et pleni ingenii pudoris, fateri per quos perfeceris:

2. Gratiarum actio est, pro gratia suscepti muneris nociva munerantis laudatio.

3. Gratias Deo agere est, totum Deo, et nihil homini atribuere.

4. Ingratus est adversus unum beneficium, adversus alterum non erit, duorum oblitus est, tertium in memoriam eorum, quae exciderunt, reducet.

5. Quidam quo plus debent, magis oderunt, leve aes alienum, debitorem facit gravem inimicum.

6. Quereris incidisse te in hominem ingratum: si hoc periculum vitare volueris, non dabis beneficia: ita ne apud alium pereant, et apud te peribunt.

7. Ingrati esse vitemus, non aliena causa, sed nostra. Venenum quod serpentes in alienam perniciem proferunt, sine sua continent, non ita vitium ingratitudinis continetur. Torquet se ingratus et macerat: oditque accepta, quia redditurus est, et extenuat, iniurias vero dilatat atque auget.

8. Quid autem est miserius, cui beneficia excidiunt, haerent iniuriae?

9. Quaeris, quid sit, quod oblivionem nobis acceptorum faciat cupiditas accipiendorum: cogitamus, non quid impetratum, sed quid petendum sit: nescimus aestimares, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est.

10. Eo productus est furor, ut periculosissima res sit, beneficia in aliquem magna conferre, nam quia putat turpe non reddere, non vult esse, cui reddat, habe quod accepisti, non repeto: non exigo, profuisse tutum est.

Vide etiam in tit. Beneficientia in cor. Compassio in fine. titudo, et Liberalitas, Malitia in cap.

INIURIA.

11. Contumelia est, dictis vel factis turpia inferre.

---

1. Plinius. in prologo de naturali historia.
2. Tullius de officiis.
3. Hugo. de S. Victore.
4. Seneca. 1. de beneficiis.
5. Sene. 48. cp.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. ibidem.
10. Sen. ibidem.
11. Augustinus de diffinitionibus.

1. Qui non repellit a socio, si potest iniuriam: tam est in vitio, quam ille, qui infert.

2. Non in Dei iniuria benigni sumus, et in nostris contumeliis exercemus odia.

3. Meam iniuriam patienter sustinui: impietatem contra Deum ferre non potui.

4. Tunc illata vitia bene tolleramus, quum ex secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus. Leve quippe videbitur, quod iniuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus, quam peius est, quod murmuremus. Sicque fit, ut contumeliis gratia magis, quam ira debeatur: quarum interventu Deo iudice poena gravior declinari posse confiditur.

5. Gloriosius est iniuriam tacendo fugere, quam respondendo superare: et si servus convitium dicat, iustus taceat: et si infirmus iniuriam faciat, iustus sufferat: et si pauper criminetur, iustus non respondeat.

6. Patienter quippe illatam iniuriam tollerat, quam pie meminit, quod fortasse adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tollerari, et quasi aqua ignis extinguitur, quum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur: quia erubescit peccatis non parcere, qui Deo vel proximo saepe se recolit parcenda peccasse.

7. In propriis iniuriis patientem esse laudabile est, iniurias autem Dei dissimulare, impium est.

8. Parva verba multoties homicidium perpatraverunt, et civitates integras everterunt. Nunquam parum aestimes fratrem stultum vocare, auferens ei prudentiam, et intellectum, quo homines sumus, et ab irrationabilibus distamus.

9. Quicquid a quolibet hominum passi fuerimus iniuste, aut remissionem accipiemus omnium peccatorum: aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clarioribus honorabimur coronis.

10. Si vindicare vis, sile: et funestam ei dedisti plagam.

11. Discamus exemplo Christi nostras iniurias magnanimi-

---

1. Hieronymus lib. 1. cap. 3. sup. Mat. *Si peccaverit.*
2. Hieronymus in ep. ad Cypr.
3. Gregorius lib. 1. cap.l. 30. moralium.
4. Greg. ibidem.
5. Gre. ibidem.
6. Greg. in mo. lib. 5.
7. Chrysostomus super Mattheum.
8. Chry. sup. ill. Matt. *Qui dixerit fratri suo, fatue.*
9. Chr. ho. 9. sup. Math.
10. Chrys. super Matth.
11. Christ. ibid.

ter sustinere: Dei autem iniurias nec usque ad auditum sufferre, nam si iniuriis propriis patientiam tenere laudabile est: iniurias autem Dei patienter sustinere, nimis impium est.

1. Iniuria est, verbo vel facto cum aliquo iniuste agere: exprobare est in faciem maledicere.

2. Gravissimum genus iniuriae est, usque ad pedem contumeliae pervenire.

3. Nescio quis nostrum possit implere, ut laceretur opprobriis fama nostra, et exultemus in domino. Eleganter enim in quodam volumine legimus, quod si non quaeras gloriam, tamen dolebis, quum inglorius fueris.

4. Ultra foelicitatem constat esse victoriae, inimicum salvum fecisse, nec iniuriam vindicasse.

5. In omni iniuria multum interest, utrum perturbatione animi, an consulte fiat. Perturbatio plerumque brevis est, et ad tempus: ideo leviora sunt, quae repentino motu accidunt, quam ea, quae praemeditata inferuntur.

6. Vindicatio est, per quam vis, aut iniuria et omnino quicquid obscurum aut ignominiosum est, defendendo, aut ulciscendo propulsatur.

7. Qui non defendit, nec obsistit iniuriam, si potest, tam est in vitio, quam si parentes, aut amicos, aut patriam deferat.

8. Turpe est maxime homini virtuoso refricare iniurias, et odiorum sopitas cineres denuo suscitare.

9. Memoria beneficiorum fragilis iniuriarum tenax.

10. Iniuria iniuste irrogata eius infamia est, qui fecit.

11. Viri boni est scire pati, nec facere iniuriam.

12. Difficile est iniuriam convenire cum patientia.

13. Duplicat dolorem sustinentis indignitas inferentis: intollerabileque fit malum, cuique auctorem turpe sit confiteri. Solatium enim mali est dignitas adversantis, duplicatur dolor, quum ab eo, a quo non merueris, venit. Tanto magis iniuria est affectior, quanto proximus est, qui facit. Si aliena temere protuleris vitia, tua intempestive audies crimina.

---

1. Isidorus in synonimorum lib.
2. Chrysostomus super illud psal. *Conculcaverunt.*
3. Rabanus sup. il. Matth. 5. *Gaudete et exultate etc.*
4. Valerius epis. in quodam serm.
5. Tullius in rhetorica.
6. Tullius ibidem.
7. Tul. de officiis.
8. Tull. de amicitia.
9. Seneca in proverbiis.
10. Sen. in pro. philosophorum
11. Sen. ibidem.
12. Sen. ibidem.
13. Sen. ibidem.

1. Iniuriam irrogatam ait eius esse insaniam, qui fecit, discedens a maledicente sibi ait: ut tu linguae tuae, sic ego mearum aurium sum dominus.

2. Contumeliam nec fortis potest, nec ingenuus pati. Grave crimen etiam leviter quum est dictum, nocet. Heu quam miserum est, ab illo laedi, de quo non possum credi! Iniuriarum remedium est oblivio. In calamitoso risus etiam iniuria est. Multis minatur, qui uni facit iniuriam.

Vide etiam in titu. Humilitas, in cap. Miseria. Stultitia. Venia. in cap.

INNOCENTIA.

3. Illa est vera innocentia, quae nec inimico nocet.

4. Vera innocentia est, ubi integritas sine peccato, venditio est sine debito, flagellum sine merito.

5. Quis est innocens? qui cum aliis non nocet, nec sibi nocet. Qui enim et sibi nocet, non est innocens.

6. Innocentia et integritas levi sorde violatur aspersa, et gratiae suae munus amittit.

7. Sicut parvulus non perseverat in iracundia, non laesus meminit: non videns pulchram mulierem delectatur: sic et nos, nisi talem habuerimus innocentiam, et animi puritatem, regna coelorum non poterimus intrare.

8. Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientiae bono, et inter malignitates, quum de poena metuit, de innocentia gloriatur.

9. Immediocris est titulus virtutis, inter pravos vivere bene: et inter malignantes innocentiae retinere candorem, et morum lenitatem.

10. Gaude de innocentia, et exulta: gaude inquam: quam ubique illaesa est, ubique secura. Si tentaris, superficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in servitute libera es, in periculo tuta, in custodia laeta: tibi universa militia subiugatur: te potens honorant: suscipiunt principes: magnates exquirunt, et illi

---

1. Seneca in pro. Philosophorum.
2. Sen. in proverbiis.
3. Augustinus super psal.
4. Aug. super psal. 38.
5. Aug. ibidem.
6. Ambrosius in Hexam.
7. Hieronymus su. illud Matt. *Quicumque humiliaverit se sicut parvulus.*
8. Hie. ad Demetriadem.
9. Bernardus super cant.
10. Chrysostomus in homilia.

nonnumquam te desiderant, qui impugnant. Tibi boni parent, mali invident, zelant aemuli, inimici succumbunt, nec unquam poteris victrix non esse, etiam si inter homines iudex iustus defuerit.

1. Puritas innocentiae conservata, fons est, et origo omnis scientiae et virtutis.

2. Innocentia, est puritas animi, omnem iniuriae illationem abhorrens.

3. Triumphus innocentiae est, non peccare, ubi liceat: in quem plus potes peccare, desine.

4. In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Vide etiam in tit. Conscientia in cor. Conversatio. Honestas. Solicitudo in cor.

INSTABILITAS.

5. Iam quisque nostrum bonum opus suscipe, agere, implere nunc scit, nunc nescit: nunc delectatur, ut noverit non suae facultatis, sed divini muneris esse. Vel quod scit, vel quod delectatur, et sic ab elationis vanitate sanetur: et sciat quam vero non de ista terra, sed spiritualiter dictum sit: *Dominus dabit benignitatem, et terra nostra etc.*

6. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum atque incommutabile bonum.

7. Tria sunt, quae vagam mente stabilem faciunt, vigiliae, meditatio, et oratio, quarum assiduitas, et iugis intentio confert animae stabilem firmitatem.

8. Stabilitas est mentem fixam obtinere, nulla locorum, vel temporum varietate, in diversa iactare.

9. Vir est, qui contra biformes fortunae eventus, uniformi mentis constantia militat praemunitus.

10. Maximum indicium malae mentis est fluctuatio, et inter simulationem virtutum, et amorem vitiorum assidua iactatio.

11. Diversitas est vitium et signum vacillantis animi, ac

---

1. Hugo de S. Victore.
2. Tullius de officiis.
3. Seneca in proverbiis.
4. Sen. ibidem.
5. Augustinus de diffinitionibus.
6. Augu. de peccatorum meritis et remissione.
7. Ioannes Cassianus.
8. Hugo.
9. Tullius de officiis.
10. Sen. in pro.
11. Senec. in ep.

nondum habentis vigorem suum. Nemo proponit sibi, quod velit: nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit, nec tantum mutat, sed redit: et in ea, quae deservit ac damnavit, revolvitur. Quid est sapientia? semper idem velle, atque idem nolle, non potest idem semper placere, nisi rectum. Variatur quotidie iudicium et in contrarium vertitur: ac plerisque agitur vita per usum,

1. Nec peregrinatione longa, nec locorum varietatibus, tristitiam mentis gravitatemque discuties, animum debes mutare; non coelum, licet vastum traieceris mare, sequuntur enim te, quocumque perveneris, vitia. Quid miraris tibi peregrinationes non prodesse, cum te circumferas? permitte eadem causa, quae expulit. Quid terrarum iuvare novitas potest? Quid cognitio urbium aut locorum? in irritum cedit ista iactantia. Onus animi deponendum est, non ante tibi ullus placebit locus. Vadis huc et illuc: nisi excutias, incides pondus, quod ipsa iactatione incommodius sit: sic in via, onera immota minus urgent inaequaliter convoluta: tutius eam partem, in quam incumbere demergent motu ipso tibi voces, aegrum enim concutis, in ultimas expellis terras, magis qui veneris, quam quo interest. Bene vivere omni loco positum est.

2. Mutare loca, et in alium de alio transire nolo. Frequens migratio, instabilis est animi. Ut animum possis continere, primum corporis fugae siste: deinde plurimum remedia continuata proficiunt, sine desistere oculos tuos, sine aures assuescere senioribus verbis, quoties processeris, aliqua, quae removent cupiditates, occurrent.

Vide etiam in tit. Conversatio in cap.

INTENTIO.

3. Quod non bona intentione facis non tibi proderit: quia quod feceris, non quod illi evenerit, tibi imputabitur.

4. Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis sactionis medietas, et terminus ab hoste callido secure possidetur, quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quam veneni dente, in radice vulneravit. Summa cura vigilandum

---

1. Seneca in epist.
2. Sen. ibidem.
3. Augustinus traectans illud Mat. 6. *Si lumen quod in te est etc.*
4. Gregorius in homilia.

est, ne vel bonis operibus serviens mens reproba intentione polluatur.

1. Humanae aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant: divina vero iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur.

2. Omni cura servandus est a malitiae pulvere oculos cordis: ne hoc, quod in actione rectum hominibus ostendit, apud semetipsum per vitium elationis intorqueat.

3. Valde laboriosum est custodire, ne mala homo sapere audeat; ne in bonis actibus per intentionem titubet: et inter recta opera sinistra cogitatio illudat.

4. Sicut fabrica columnae, aut columnae basibus innituntur: ita vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intentione intima subsistunt.

5. Tunc solum Deo vera obsequia reddimus, quum eum propter amoris fiduciam non timemus, quum nos ad bona opera affectus non metus dirigit, quum malum nostrae menti non placet, non est sensus in crimine, sed affectus.

6. Ut interior oculus vere simplex sit, duo illi arbitror esse necessaria: charitatem in intentione, et veritatem in electione, quomodo denique simplex erit oculus, cum ignorantia veritatis eius qui bonum diligit, et malum nescius agit? huius bonus est quidem oculus, quia pius: non tamen simplex, quia caecus. Et est qui bonum et libenter agit, et prudenter intelligit. Illius vero oculum non immerito simplicem dixerim: utpote cui neutrum bonum desit: nec zelus scilicet bonus, nec scientia, is vero oculus nequam est, qui perversus pariter et caecus bonum agit, et malum credit.

7. Bonum prorsus condemnat intentio prava: et non penitus excusat recta.

8. Sicut oculum simplicem duo ista faciunt bona: amor boni, et cognitio Dei, sic nequam oculum duo e regione mala constituunt: caecitas, qua fit, ut veritatem non agnoscat: et perversitas, qua fit, ut diligat iniquitatem.

---

1. Gregorius 28. moralium.
2. Greg. ibidem.
3. Gre. li. 11. moralium.
4. Gre. in moralibus.
5. Gr. in mo.
6. Bernardus de praecepto et dispensatione.
7. Ber. ibid.
8. Ber. de consideratione.

1. Causa actum poterit decorare, si aut necessitate subsistat, aut utilitate vigeat, aut honestate splendescat, aut cum affectu mentis tota valeat substantia operis tollerari, opus non ex se, sed ex causa fit crimen: nec aliqua virtutis ostentatione clarescit, cui voluptas originem praebet.

2. Nihil interest quo animo facias, quod vitiosum est fecisse, quia facta cernuntur, animis vero non videtur. Nulla enim laus est non facere, quod facere non possis.

Vide etiam in tit. Cor in fine. Eleemosyna. in cap. et in fine. Excusatio. Exemplum, Iactantia. Hypocrisis. Loquacitas. in cor. Nocumentem. Relinquere.

INVIDIA.

3. Invidia est filia superbiae: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, et non erit filia.

4. Invidia vitium diabolicum, quo solo diabolus reus est et inexpiabiliter reus. Non enim diabolo dicitur, ut damnetur, adulterium commisisti: furtum fecisti: villam alienam rapuisti: sed homini stanti invidisti.

5. Tolle invidiam, et tuum est quod habeo: tollam invidiam, et meum est quod habes.

6. Invidia est odium alienae foelicitatis, respectu superiorum, quia eis non aequatur respectu inferiorum, ne sibi aequentur respectu parium: quia sibi aequentur. Unde Cain invidit Abel prosperitati, Rachel Liae foecunditati, Saul David foelicitati. Per invidiam procuratus est lapsus mundi, et mors Christi.

7. Oro te, quid invido delectationis praestat invidia? quem secretis quibusdam conscientiae ungulis livor ipse discerpit: et alienam foelicitatem tormentum facit?

8. Parvulus est, qui invidia occiditur: quam nisi ipse inferior existeret de bono alterius non doleret: sed inter haec sciendum est, quia quamvis per omne vitium, quod perpe-

---

1. Chrysostomus in tractatu de symbolo.
2. Seneca de moribus.
3. Augustinus de verbis domini super Matth.
4. Augu. li. 1. de doctrina christiana.
5. Aug. super Ioannem.
6. Augus. in quodam ser.
7. Hieronymus in epi. ad Demetriadem.
8. Gregorius lib. 5. moralium.

tratur humano cordi, antiquus hostis viis infunditur. In hac tamen nequitia tota viscera serpens commonit, et imprimendae malitiae pestem vomuit.

1. Evenire plerunque solet, ut non amissa charitate, etiam inimici ruina nos laetificet: et rursum eius gloria, sine invidia culpa contristet.

2. Invidi color pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, membra frigescunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor. Nam quum invidi mentem livor excruciat, bonum quod appetit, sibi ab alio adimi, aut restringi metuit, qui ergo livoris peste, plene carere desiderat, illam haereditatem diligat, quam cohaeredum numerus non angustat.

3. Nil laetum de propriis libet, quam tabescentem mentem sua poena sauciat, quam foelicitas torquet aliena: et quanto operis in altum fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis livore profundius suffoditur: ut quae alii ad meliora properant, eo ipso deterius ruant.

4. Tanto quisquis plus invidet aliis bona praesentia, quanto minus ea ipse contempserit.

5. Dum electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris excitantur: et bona nascentia quae nolunt imitari, persequuntur.

6. Quemadmodum columna, si recta fuerit, accepto pondere amplius confirmatur, si autem modice obliquata fuerit, non solum non confirmatur, sed amplius vadit ad latus: sic et cor hominis, si fuerit rectum, videns opera viri iusti, audiens doctrinam sapientiae eius, amplius confirmatur. Sed si cor perversum fuerit: non solum non confirmatur, sed magis ad invidiam excitatur, et magis pervertitur.

7. O invidia, quae semper sibi est inimica, nam qui invidet, sibi quidem ignominia facit: illi autem cui invidet, gloriam parit.

8. Tantos invidus habet iustae poenae tortores, quantos invidiosus habuit laudatores.

—

1. Gregorius 32 moralium.
2. Gre. in homilia.
3. Gre. lib. 3. moralium.
4. Gre. ibidem.
5. Gre. ibidem.
6. Chrysostomus super illud Matth. 21 *Indignati sunt*.
7. Chry. super Matth.
8. Prosperus lib. 3 de vitiis et virtutibus.

1. Invidia in suum auctorem reciproca est de bono alterius tabescentis animi cruciatus.

2. Invidia iustius nihil est, quae protinus ipsum auctorem perimit excruciatque suum.

3. Huic scilicet invidio vultus minax, torvus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, in dentibus stridor, verba rabida, et effraenata convitia, et manus ad violentiam promta iusta illud poetae: *Pallor in ore sedet: macies in corpore toto. Non recta est facies: livent rubigine dentes. Pectora felle virent: lingua est suffosa veneno. Risus abest: nunquam poteris nisi ferre dolores.*

4. Virum fortem excitat ad virtutis exercitium alieni livoris aculeus, nec mentis oculos torquere permittit. Invidia dectractus Iacob, qui in baculo suo Iordanem transierat, non redisset cum duabus turmis, nisi eum invidia Esau agitasset. Ioseph non imperasset Aegypto, nisi fratrum invidia ipsum vendidisset. Scriptum quippe est: Abel esse non potest, quem Cain malitia non exercet.

5. Si quis in torrente divitiarum natat, cum Crasso opes spargit: cum Cicerone in specie disputat: cum Platone philosophiam facie ad faciem speculatur: cum Hippolyto castitatis speculo sigillatur: in hunc omnes suarum detractionum acervos expendit.

6. Invidis aliena prosperitas adversa, aliena adversitas prospera iudicatur: hi in aliena gratulatione tristantur, in aliena tristitia gratulantur. Isti suas in aliena paupertate divitias, suam paupertatem in alienis divitiis mentiuntur. Isti autem alienae famae serenitatem detractionis nubilo nubilare conantur, aut eiusdem gloriam sola taciturnitate furari, isti autem puram alienae probitatem, sinceritatem fermentant, aut veris falsitatis fermenta maritant, sapientiae gloriam degloriat livor inglorius.

7. Invidia quod monstruosius monstrum? aut quod damnosius damnum? quae culpabilior culpa? quae poenalior poena? haec est erroneae caecitatis abyssus, humanae mentis infernus, contentionis stimulus, corruptionis aculeus. Qui sunt invi-

1. Chrysostomus super illud: *Indignati sunt.*
2. Chry. ibidem.
3. Petrus Rabanus in ser.
4. Pet. Rab. ibidem.
5. Alanus de complanctu naturae.
6. Ala. ibidem.
7. Ala. ibidem.

diae motus, sunt humanae tranquillitatis hostes, mundanae tentationis satellites, animi laborantis vigiles hostes, alienae foelicitatis excubiae?

1. Si quis ergo livoris rubiginem, invidiae tineam a mentis thesauro velit proscribere, in alieno dolore suum dolorem inveniat condolendo, alienum gaudium suum faciat congaudendo: in alienis opibus suas penset divitias, in aliena paupertate suam lugeat paupertatem.

2. Nulla tam modesta foelicitas est, quae malignitatis dentes vitare possit: divites enim sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus. Unde quidam interrogatus, quomodo invidos non haberet, respondit. Si nihil, inquis, ex magnis rebus habueris, aut foeliciter gesseris, nam sola miseria caret invidia.

3. Africano iustitia virtutem, virtus gloriam gloriosa aemulatione comparavit.

4. Invidiam effugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non iactaveris, si sciveris in sinu gaudere.

5. Et si multos inimicos tibi faciat iniuria, multos tamen faciet invidia.

6. Homo sum, quomodo devitabo saecularium rerum invidians? Facilius est pauperi contemptum effugere, quam diviti invidiam.

7. Utinam invidi oculos haberent in omnibus civitatibus, ut de omnibus foelicitatibus torquerentur, nam quanta foelicium sunt gaudia, tanti invidorum sunt gemitus.

8. Venenum quod serpentes in alienam perniciem effundunt, sine sua continent: non ita vitium invidiae continetur, nam invidum torquet et macerat, bona odit et extenuat, iniurias vero dilatat atque auget.

9. Nunquam melius torquebis invidos, quam virtuti et gloriae serviendo.

10. Iuvidia tacite sed inimice irascitur. Invidiam ferre aut fortis, aut felix potest.

11. Si non invideris, maior eris, nam qui invidet, minor

---

1. Alanus de complactu naturae.
2. Valerius Maximus lib. 4.
3. Tullius 2 Rhetonicae suae.
4. Seneca 17 epistola.
5. Sen. de moribus.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. in epistola.
9. Sen. ibidem.
10. Sen. ibidem.
11. Sen. in proverbiis.

1. Quia strepitu labiorum benedicunt Dominum, et immundamenta veritati interius contradicunt.

2. Intus Nero, foris Cato, tot ambiguus, monstrum est, velut quaedam bestia compacta, secundum illum Poeticum: *Leo, pars prima, drago, media ipsa chimaera.*

3. Quia multi simulantes et ficti, ideo difficile invenitur in quo cor et facies, id est operatio atque doctrina in uno conveniant, quum autem hoc eius donum est.

4. Vae peccatori terram ingredienti duabus viis. Duabus quippe viis terram peccator ingreditur, quando et Dei est, quod opere exhibet, et mundi, quod per cognitionem quaerit.

5. Simon crucem portans nequaquam moritur, quia omnis hypocrita corpus quidem per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriae mundo vivit.

6. Non indues vestem ex lana linoque contexta, per lanam simplicitas, per linum subtilitas designatur. Et nimirum vestis, quae ex lana, linoque contexitur, linum interius celat, lanamque exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino lanaque contextam induit, qui in locutione vel actione, qua utitur, intus subtilitatem foris innocentiae ostendit.

7. Quin in cunctis suis operibus hypocrita sperat, nisi reverentiam honoris, gloriam laudis, a melioribus metui, sanctus ab omnibus vocari? Ecce quomodo adulteratur liquor balsami.

8. Hypocrita per arrogantiam depravatur, quum paratior est mori, quam corripi.

9. Hypocritae quia etiam in peccatis gravissimis moriuntur, sanctos se esse reputant: quia sanctos se reputari aestimant. Student enim non virtutes colere, sed vitia tollerare.

10. Qualis hypocrita imperitis innotescit, talis vult ab omnibus aestimari, et paratior est mori, quam corripi. Hypocrita quot vitiis est plenus, quasi tot stercoribus in conspectu aeterni iudicis illius pectus foetet. Hypocritarum corda

---

1. Hieronymus super illud Mat. 6. *Populus hic labiis me honorat.*

2. Hier. in quadam epist.

3. Glossa. super illud Eccl. *Vestigium cordis boni et facientis bonum difficile invenies.*

4. Gregorius lib. 1. moral.

5. Greg. lib. 8. moralium.

6. Gre. ibidem.

7. Greg. lib. 8. moral.

8. Greg. ibid.

9. Greg. ibidem.

10. Greg. in moral. lib. 8.

diabolus tacitus tenet, et quasi ipse quietus ibi dormit, eo ubi quos possidet, quiescere non permittit.

1. Quid est vita hypocritae, nisi quaedam visio phantasmatis, quae hic ostendit imagine, quod non habet in veritate?

2. Hypocrisis est virtutum simulatione clausum vitium obscondere, et arte palliare.

3. Hypocrita in laude possit, si hunc quisquam corripere audeat, asperitate sua protinus vitam corripientis caecat, reprehensum se in pravitate irascitur, loqui tibi redarguentem, deterior, efficitur, exasperitur, in contumeliam surgit, bona opera sua in visum propriae laudis assumit, quod solius proprium est Dei, sumit in laudem sui idest gloriam.

4. Hypecritae quo exterius hominibus placent, eo se interius aspicere negligunt, totosque se in urbis proximorum fundunt, et sanctos se esse aestimant, quia sic se haberi ab hominibus pensant.

5. Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen facere, vult docte loqui, nec tamen vivere.

6. Hypocritae ante districtum iudicem, excusationem de ignorantia habere non possunt, quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctificatis ostendant, ipsi sibi sunt testimonia, quia bene vivere non ignorant.

7. Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit: sed tamen por amorem gloriae mundo vivit.

8. Hypocritae per causas Dei intentioni deserviunt seculi, quia per ipsa quoque, quae se agere sancta ostendunt non conversationem quaerunt hominum, sed auras favorum.

9. Hypocrita ut sine fine crucietur, vivere sine fine compellitur, ut cujus vita hic mortua fuit in culpa, illic eius mors vivit in poena. Dicat ergo: lucent quae facta omnia, nec tamen consumetur, quia cruciatur et non exstinguitur, moritur, et vivit, et deficit, et subsistit, finitur semper, et sine fine est.

10. Quid dicturi sumus, quia iniquà operibus docemus: et

---

1. Gregorius in moralibus l. 8.
2. Greg. ibid.
3. Greg. in moral. lib. 2.
4. Greg. lib. 11 moral.
5. Greg. lib. 15 moral.
6. Greg. lib. 16. moral.
7. Greg. 4. moral.
8. Greg. 21. moral.
9. Greg. lib. 20. moral. super illud: *Sic luceat lux* etc.
10. Greg. in registro.

sola voce ea, quae sunt iusta, praetendimus? ossa ieiuniis atteruntur, et mente turgemus: corpus despectis vistibus tegitur, et elatione cordis purpuram superamus : iacemus in cinere, et excelsa non despicimus, doctores humilium, duces superbiae, ovina facere lupinos dentes abscondimus.

1. Hypocritae volunt esse humiles sine despectu, pauperes sine defectu, bene vestiti sine sollicitudine, delicatae pacis sine labore, aliis adulantes, aliis detrahentes, mordaces ut canes dolosi ut vulpes, superbi ut leones, intrinsecus autem lupi rapaces: mellis dulcedinem, idest inanis gloriae, et latentis lasciviae ut ursi quaerentes. Volunt esse sine auctoritate iudices, sine visu testes, postremo falsi accusatores, et omni veritate carentes.

2. Serpit hodie putrida tabes hypocrisis per omne corpus ecclesiae, et quo tollerantium, eo desperatus, eoque periculosius quo communius.

3. Herodes devotionem promittit, sed gladium acuit, et malitiam cordis depingit colore humilitatis; huius personam representant hypocritae, qui dum ficte Deum quaerunt, illum nunquam meretur invenire.

4. Nulla res sic exterminat bonum, sicut simulatio, nam malum sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, non cavetur.

5. Lupus tectus pelle ovina per vocem cognoscitur, et per actum ovis balat inclinata deorsum, lupus ululat contra caelum, hoc superbiae, illud humilitatis signum, ovis herbam manducat, lupus carnem.

6. Hypocrita, si bonum est bonum esse, ut quid vis adparere, quod non vis esse? Si malum est malum esse, ut quid vis esse, quod non vis adparere? Si bonum est bonum adparere, melius est bonum esse. Si maluum est malum adparere, peius malum esse, ergo aut adparere, quod es, aut esto, quod adpares.

7. Tolle hoc vitium de clero, non velit hominibus adparere, et sine labore omnia vitia resecantur. Ex hoc vitio nascitur, ut ne velit inter se meliorem habere.

8. Pharisaeorum iustitia erat in ostentatione operis, et non in

---

1. Bernardus in sermone.
2. Bernardus ibidem.
3. Chrysostomus super Matth. 2.
4. Chry. super Matth. 7.
5. Chry. ibidem.
6. Chry. ibidem.
7. Chry. super Matt. homil. 3
8. Chry. super Matth. 5. *Nisi abundaverit iustitia etc.*

sed conspici cupiunt, facias aliqua, quae in habitu tuo, aut genere vitae notabilia sint. Asperum cultum et vitiosum caput, et negligentiorem barbam et indictum argento odium, et cubile humi positum, et quicquid ad laudem perversa via sequitur, evita.

1. Quod si nos hominum consuetudini coeperimus excerpere, intus omnia dissimilia sint. Frons populo nostra conveniat, non splendeat toga, nec sordeat quidem, non habeamus argentum, in quo solius auri caelatura descendit, sed non putemus fragilitatis iudicium auro argentoque caruisse.

3. Non habemus ista odorifera, nec emptorem decipimus, nihil inventurum, quum intraverit praeter illa, quae in fronte suspensa sunt.

4. Multorum, quae imbecilia sunt, vitia instrumenta illis explicandae nequitiae desunt. Sic tuto serpens pestifer tractatur, dum riget frigore, non desunt tamen illi venena sed torpent: multorum crudelitas, luxuria, et ambitio, ut paria pessimus audeat, favor fortunae defuit.

5. Virtutem bona sequitur fide, qui se non exornat et pingit, sed idem sine ex denuntiato videatur, sine imperatus, at subito nihil simulatio proficit. Veritas in omnem partem eadem est.

6. Vis videri ab hominibus, an non? nunquam bonae honestatis est longa simulatio. Quid de alienis moribus, et suis indices multi sunt obligandi, pauci sunt offerendi.

7. Multo magis ad rem pertinet, qualis tibi, quam qualis aliis videaris.

8. Nunquam bona a fide vitia mansuescunt: tygres et leones nunquam feritatem exuunt: aliquando submittunt, et quum minime expectaveris, exasperatur torvitas mitigata.

---

1. Seneca epist. 13.
3. Sen. 33. epist.
4. Sen. 42. epist.
5. Sen. 80. epist.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. 83. epist.
8. Sen. ibidem.

1. Nemo potest personam fictam diu ferre ficta in naturam suam cito recidunt, quibus autem veritas subest, ut ita dicam, quaecunque ex solido enascuntur, in maius meliusque procedunt.

2. Malus ubi se bonum simulat, tunc est pessimus.

Vide etiam in tit. Abstinentia, Adulatio, Ambitio, in cor. Avaritia, Confessio, Conscientia, Contempus, Conversatio, Cor., Correctio, Detractio, Doctrina, in cor. Fraus, in fine. Gloria vana, Honor, Humilitas, Inimicitia, in cor. Patientia, Perfectio, Praelatio, Religio, per totum. Sacerdos, Superbia, Verecundia, in fine.

IRA.

3. Ira est, quae quum inest opinio turbolenti appetitus inferendi ea, quae facilitatem actionis impediunt, idcirco plerumque non hominibus tantum, sed calamo irascimur in scribendo, eumque collidimus atque frangimus, et aleatores tesseris, et pictores penicillo, et cuicumque instrumento quilibet ex quo difficultatem se pati arbitratur, ac etiam assiduitate irascendi fel crescere etiam medici affirmant, cremento autem fellis rursus et facile et prope nullis causis existentibus irascimur.

4. Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit, sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit.

5. Furor est ira brevis, quae non tam ex malitiae proposito, quod eventu subito contingit.

6. Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finiatis, ne crescat in odium, et trabem faciat de festuca, et animam faciat homicidam. Si enim legitur, qui fratrem suum odit, homicida est, quicumque convitio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem laeserit, meminerit satisfactione quam citius curare, quod fecit: et ille qui laesus est sine deceptione emittere. Si autem se invicem laeserint, invicem sibi debita relaxare debebunt propter orationes vestras, quae utique quanto crebriores habetis, tanto sanctiores habere debetis.

7. Melior est autem, qui, quamvis ira saepe tentetur, tamen impetrare festinat, ut sibi dimittat, cui se fecisse

1. Seneca ad Neronem.
2. Sen. in proverbiis.
3. Augustinus in epistola ad Keb.
4. Augustinus in epistola.
5. Aug. ibidem.
6. Aug. ibidem.
7. Aug. ibidem.

agnoscit injuriam, quod qui tardius irascitur, et ad veniam petendam tardius inclinatur: qui autem nunquam veniam petit, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si inde non proiiciatur.

1. Ira fratris si fuerit inveterata, iam odium est. Ira turbat, odium extinguit: ira festuca, odium trabs est.

2. Iram fratris tunc portabis, quum tu adversus eum non irasceris, ut rursum eo tempore, quo te ira praeoccupaverit, ille te lenitate et tranquillitate supportet.

3. Nulli irascenti ira sua videtur esse iniusta. Ira enim inveterascens ita fit odium, dum quasi iusti doloris admista dulcedo, diutius eam in vase detinet, donec totum acescat, vasque corrumpat.

4. Si praevenerit, et praeoccupaverit mentem tuam iracundia, et ascenderit in te, non reliquas locum tuum: locus tuus, patientia est.

5. Non mediocre est mitigare iracundia; non inferius, quam animo non commoveri. Hoc nostrum est, naturae illud.

6. Irascimini, ubi est culpa, cui irasci debeatis: non potest enim fieri, ut non rerum indignitate moveamur, alioquin non virtus, sed lenitudo et remissio iudicatur.

7. Qui sibi irascitur, quia cito motus est, desinit irasci alteri: qui autem vult iram suam Probare iustam, plus inflammatur, et cito in culpam cadit.

8. Est ut passio gravissima, culpa conscientiae, quam ratio emollit et comprimit, emolliri enim potest, eradicari non potest, quoniam abimus, qui rationis capax, non est suarum passionum dominus, sed reprehensor, neque enim fieri potest, ut facilis ad iracundiam non irascatur. Sed ut ratione se temperet, indignationem cohibeat, a puniendo se revocet, sicut et Propheta nos docet dicens: *Irascimini, et nolite peccare*, concessit quod naturae est, negavit quod culpae est.

9. Non irae imperat, sed indulget naturae, quam homo

---

1. Augustinus sup. psal. 54.
2. Aug. de verbis Apostoli.
3. Aug. ad Dioscorum.
4. Ambrosius de officiis lib. 1.
5. Ambr. ibidem.
6. Ambrosius ibidem.
7. Ambr. ibidem.
8. Ambr. de Jacob, et de vita beata lib. 1.
9. Ambr. ad Vercellonam.

praevenire non potest, mitigare potest. Igitur et si irascimur, affectus noster motum recipiat, sed naturam, non peccatum praeter naturam.

1. Praeclarum est, motum temperare consilio, nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundiam, indignationemque compescere, quam omnino non irasci, cum plerumque illud levius, istud fortius aestimetur.

2. Incentivum ad male operandum, aut iracundia, aut cupiditas esse consuevit.

3. Est ira, quam iustitia Dei non operatur, et furori proxima, menti suae vim eripit, in tantum, ut labia tremant, dentes concrepent, vultus pallore mutetur. Recte illud laudatur Architae Tarentini, qui cum villico suo iratus, iam te, inquit, caederem, nisi iratus essem.

4. Quid iracundo furor suus confert, quem saevissimis exagitatum stimulis conscientiae ita ab omni consilio ac mente deturbat, ut dum irascitur, insanire credatur?

5. Per iram sapientia perditur, ut quid, quoque ordine agendum sit nascitur.

6. Aliquando ira perturbato alio quasi ex iudicio silentium dicit, ut quae se foris per linguam non exprimit, intus deterius ignescit: ut iratus quisque collocutionem suam proximo subtrahat, et nihil dicendo, quam sit adversus dicat.

7. Plerumque per silentium clausa ira intra mentem vehementius aestuat, et clamosas tacita voces format. Verba sibi, quibus exasperetur obiicit, et quasi in causae examine posita durius exasperata respondet.

8. Quanta sit iracundiae culpa pensare possumus, per quam patientia perditur: ut quid quoque ordine sit agendum omnino nesciatur, quia nimirum intelligentiae lucem ira subtrahit, quum mentem promovendo confundit.

9. Per iram iustitia relinquitur: quia dum perturbata mens, iudicium sine ratione exasperat: omne quod furor suggerit, rectum putat. Per iram gratia vitae socialis amittitur: quia qui se ex humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter vivat. Per iram mansuetudo amittitur:

1. Ambrosius super Luc. lib. 5.
2. Ambr. de paradiso.
3. Hieronymus super Ioele proph.
4. Hier. ad Demetriadem.
5. Gregorius lib. 5. moralium.
6. Greg. ibidem.
7. Greg. ibidem.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. ibidem.

per iram concordia rumpitur: quia quum menti Iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suae cognitionis abscondit.

1. Per iram Spiritus sancti splendor excutitur: qui super humilem et quietum requiescere dicitur: quia quum ira quietem subtrahit, suam Spiritui sancto claudit habitationem: cuius recessione animus vacuus ad apertam morum insaniam ducitur, et usque ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur.

2. Plus saepe ira in vindicta exigit, quam iniuria accipit. Ira quum delinquentium culpas insequitur, non debet menti quasi domina praeire, sed post rationis tergum quasi ancilla famulari.

3. Quoties ira animum invadit, mentem edoma, vince teipsum, differ tempus furoris. Quum tranquilla mens fuerit, fac quod placet.

4. Nam irae suae stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se praepedit, facies ignescit, exasperantur oculi, et nequaquam recognoscuntur: notiorem quidem clamorém format, sed intus quid loquatur, ignorat. In quo itaque iste ab arreptitiis longe est, qui actionis suae conscius non est.

5. Aliquando iracundus manus non erigit, sed in maledictionis iaculum linguam vertit, fratris namque interitum precibus exposcit, et hoc Deum perpetrare expetit.

6. Alia est ira, quam impatientia excitat, alia quam zelus format illa ex vitio, haec ex virtute generatur. Ira per vitium oculos mentis excaecat: ira autem per zelum turbat. Si nobis et proximis delinquentibus irascimur, non peccamus, si enim sic proximos, ut nos, amare praecipimur, restat, ut sic eorum erroribus, sicut nostris vitiis irascamur.

7. Menti furore ebriae omne, quod rectum dicitur, perversum videtur.

8. Non irasci ubi irascendum est, et nolle emendare, pec-

---

1. Gregorius lib.5. moralium.
2. Greg. in moralium.
3. Greg. ibidem.
4. Gregorius liber 5. moralium.
5. Greg. ibidem.
6. Greg. ibidem.
7. Greg. super Ezechiel.
8. Bernardus in epistola.

catum est. Plus vero irasci, quam irascendum est, peccatum peccato addere est.

1. Si non potes iram vitare, tempera: si non potes furorem cavere, cohibe. Tene silentium patientiae, tacendo citius vincis.

2. Non commoveri, malum est, sed irrationabiliter nulloque negotio iusto flagitante commoveri.

3. Non dolore, quia peccaveris, magis indignari atque irasci facit Deum, quam idipsum quod ante peccaveras.

4. Coercere omnino nequit animus prava semel voluntate vitiatus: quia zelus sapere nescit, et ira consilium non habet.

5. Reges siquidem, quum ex aliis causis irascuntur, cito placantur, illa autem ira eorum est inextinguibilis, quam regni zelus accendit.

6. Nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec crimina conpescuntur. Itaque qui cum causa non irascitur, peccat. Patientia enim irrationabilis vitia seminat, negligentiam nutrit, et non solum malos, sed etiam bonos ad malum invitat.

7. Qui cum causa irascitur, sed vitio: qui vero irascitur fratri respiciendo ad naturae communionem, vel fidei unitatem, reus erit iudicio.

8. Haec est natura irae, ut dilatata, languescat et pereat: prolata vero, magis ac magis conflagret.

9. Melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem.

10. Ubi est fervida vindicta, non est temperata iustitia.

11. Motum siquidem animi fervidum propter humanam fragilitatem in potestate habere non possumus: suffragantem tamen gratia Dei, ratione disciplinandi continemus, nam si irascamur, nec Dei consideratione refraenemur, sed a voto nostro impediamur aliquae necessitatis obiecto, tunc utique constat, nos facti crimen portare, etiam si non possumus quod nolebamus efficere.

---

1. Isidorus lib. 1. soliloquiorum
2. Chrysostomus de laudibus pauperum hom. 6.
3. Chry. super Matth. hom. 23.
4. Chry. sup. Matth. 2.
5. Chrysostomus ibidem.
6. Chry. sup. illud. Matth. 5. *Qui irascitur fratri.*
7. Valerius maximus.
8. Beda super paralipomene lib. 2.
9. Cassianus psal. *Irascimi et nolite pec.*
10. Cass. ibidem.
11. Cas. super Matt.

1. Ira est subita animi tempestas, quaedum inordinate se concutit, cor hominis ad insaniam se protrahit.

2. Nam ab iratis si perspicue pax et benevolentia aperitur, non modo ea non invenitur, sed etiam augetur odium atque inflammatur.

3. Crudelitas, horridus habitus, truculenta species violenti spiritus: vox terribilis, cui silentium dare, incrementum est adiicere, etenim quomodo sibi ipsa statuet, si non suggillationis quidem fraenis fuerit revocata ?

4. Immodica ira gignit insaniam. Haec ardescit, affectus ex amore potius, quam ex odio nascitur. Non vivimus minus inter seria, quam inter luxus et iocos, nec interest ex qua magna causa nascatur, sed in qualem perveniat animum. Sic ignis non refert quam magnus, sed quo incidat. Ingentis irae exitus furor est, et ideo ira vitanda est, non immoderationis tantum causa, sed sanitatis.

5. Nihil inter insanum et iratum est, non unus dies, alter semper insanit, alter semper irascitur.

6. Iracundia infoelicitas geminatur. Iracundus quum irasci desierit, tunc irascitur sibi: respicere nihil consuevit, iracundia.

7. Quo minus presseris iram, eo ab ira magis premeris, tunc enim incipimus aliis irasci, quum nobis desinimus. Finis namque irae, initium est poenitentiae.

8. Ad bonum virum cito moritur iracundia, breve amans, est ipsa iracundiae memoria. Fulmen est ipsa iracundiae memoria. Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia, gravis tamen poena est, quem post facti poenitet.

9. In amore semper mendax iracundia est. Iratum breviter vites; inimicum diu. Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum, iratus etiam facinus consilium putat, si quis irascitur ab alio poenas a se exigit.

Vide etiam in tit. Consideratio, Convitium in cor. Correctio in cap. Crudelitas, Discordia in cor, Ieiunium in fine.

---

1. Hugo de S. Victore.
2. Tullius in prologo rhet.
3. Valerius Maximus lib. 8.
4. Seneca lib. de ira.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. in proverbiis.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. ibidem.

IUDEX, SIVE IUDICIUM.

1. *Nolite iudicare etc.* Hoc loco nihil aliud nobis praecipi existimo, nisi ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est. *a fructibus eorum cognoscetis eos*, de manifestis dictum est: quae non possunt bono modo fieri. Sunt quaedam facta media quae ignoramus, quo animo fiant, quia in bono et malo fieri possunt, de quibus temerarium iudicare, maxime ut condamnemus.

2. Duo sunt, in quibus temerarium est iudicium; cavere debemus, quum incertum est iudicium: quo animo quid factum sit, vel incertum est qualis futurus sit: qui nunc vel bonus vel malus adparet.

3. Ignorantia iudieis, plerunque est calamitas innocentis.

4. De adventu sponsi clamor in media nocte fit, quia sic dies iudicii subrepit: ut praevideri non valeat, quando venit.

5. Tunc manifestus veniet inter iustos iudicaturus iuste, qui occulte venerat iudicandus ab iniustis iniuste.

6. Ille iudex nec gratia praevenitur, nec misericordia iam flectitur, nec pecunia corrumpitur, nec satisfactione, vel poenitentia mitigabitur. Hic dum tempus habet, agat anima prorsus, quamdiu locus est misericordiae, quia ibi erit locus iustitiae.

7. Ii terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt, qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negotiis implicari, ut dum non coguntur inferiora bona dispendere, valeant bonis superioribus deservire.

8. Mitigat iudicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium.

---

1. Augustinus de sermone domini in monte super illud. Matth. *Nolite iudicare*, et contra Manichaeos lib. 2.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. de civitate Dei lib. 19
4. Aug. hom, 12.
5. Aug. de civitate Dei.
6. Aug. lib. 3 de symbolo.
7. Aug. super illud ad Corinthi 6. *Saecularia iudicia.*
8. Ambrosius de Cain et Abel.

1. Feci iudicinm et iustitiam, in iudicio non contempsi pauperem, non oppressi viduam, personam divitis non recepi, in omnibus operibus misericordiam reservavi.

2. Iudicis non est, sine accusatore damnare: quia Dominus Iudam, licet fuisset fur, dum non esset accusatus, minime abiecit.

3. Alienum te a personis omnium redde in iudicio, ac propter iustitiam, in iudicio pauperem defendas: nec propter gratiam diviti indecenter adsistas, aut, si non potes facere, cognitionem respue causarum.

4. Iudicaturo Domino lugubrem mundum, immugiet, et tribus ad tribum pectora ferient. Potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt, adducetur cum suis stultus Plato discipulis, tunc Aristotelis argumenta non proderunt, quando veniet ille filius pauperculae quaestuariae iudicaturus fines terrae.

5. Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco, sive enim comedo, sive bibo, sive aliquid aliud facio, semper videtur illa tuba terribilis sonare in auribus meis: *Surgite mortui, venite ad judicium.*

6. Debet quisquis proprias virtutes perpendere et pro qualitate virium, curam aliorum suscipere, ne dum delectatur, loco gloriae, fiat subditis auctor ruinae: et qui gravatur pondere suarum, velit fieri iudex alienarum culparum. Durum enim est, ut qui nescit tenere moderamina vitae suae, iudex fiat alienae.

7. Qui minoris meriti sunt in ecclesia, et nullis magnorum virtutibus pollent, ipsi de terrenis negotiis iudicent: quatenus per quos magna nequeunt bona, minora suppleantur, quos Apostolus contemptibiles nominat, et tamen sapientes vocat: quum dicit: *Saecularia iudicia si habueritis, contemptibiles illos constituito ad iudicandum.*

8. Iudicare digne de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odium vel gratiam sequuntur.

---

1. Ambrosius super: *Beati immaculati.*
2. Amb. prima ad Corinth. 6. ad Dam.
3. Hieronymus in ep. ad Dam.
4. Hier, in ep. ad Helio.
5. Hier. snper Matth.
6. Gregorius super illud Eccl. 7. in glo. *Noli quaerere fieri iudex ec.*
7. Greg. 19 moral.
8. Greg. in moral. lib. 18.

1. In extremo die iudicii, quum apertis coelis ministrantibus angelis, consedentibus Apostolis, in sede maiestatis suae Christus apparebit, omnes hunc electi pariter et reprobi videbunt, ut et iusti de munere retributionis sine fine gaudeant, et iniusti de ultione supplicii in perpetuum gemant.

2. Praesentis temporis ita agenda est laetitia, ut nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat a memoria.

3. Divina iudicia dum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda.

4. Quid faciet virga deserti, ubi concutietur cedrus paradisi? Quid faciet agnus, ubi aries tremit? Si iustus vix salvabitur, impius ubi adparebit.

5. Sic Deus vias nostras considerat et gressus dinumerat: ut nec minimae cogitationes ac verba minutissima, quae apud nos viguerunt, eius iudicio indiscussa remaneant.

6. In maiestate visuri sunt, quem in humilitate videre noluerunt, ut tanto districtius virtutem sentiant, qui cervicem cordis ad eius praesentiam non inclinant.

7. Quid faciet de iniustis iudiciis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit, qui cuique merita recitabit? Veniet inquam, veniet dominus iudicii, ubi plus valebunt pura corda, quam astuta verba, conscientia bona, quam marsupia plena: ibi iudex non falletur verbis, nec flectetur donis.

8. Exurgente rege coelesti iudicare vivos et mortuos, virtutes angelicae movebuntur, terribiles ministri terribilem dominum praecedentes.

9. Patrefamilias moriente, domus turbatur, familia plangit, et nigris se vestimentis induit, sic humano genere, propter quod facta sunt, circa finem constituto, coeli ministeria lugent, et candore posito tenebris induuntur.

10. Vere vox magna, vox tubae terribilis, cui omnia obediunt elementa, quam petras scindit, inferos aperit, portas aereas frangit, vincula mortuorum dirumpit, et de profundo abyssi animas liberatas corporibus suis assignat. Haec

---

1. Gregorius hom. 15.
2. Greg. hom. 32.
3. Greg. in moral.
4. Greg. ibidem.
5. Greg. super illud Matth. *Omnes capilli vestri.*
6. Greg. super illud Matth. c. 24. *in nubibus coeli etc.*
7. Bernardus in quadam epi.
8. Chrysostomus super illud Matth. 24. *Et virtutes coelorum.*
9. Chry. ibidem.
10. Chry. in prima ad Corinth. 5.

autem omnia citius consumit in opere, quam sagitta transit in aere : dicente Apostolo: *In momento, in ictu oculi.*

1. Gravius lacerantur pauperes a pravis iudicibus, quam a cruentissimis hostibus. Nullus enim praedo tam cupidus in alienis quam iudex iniquus in suis.

2. Saepe iudices pravi cupiditatis causa, aut differunt, aut pervertunt iudicium, non finiunt coepta partium negotia, quousque marsupia eorum qui causantur, exhauriant.

3. Quando in cor iudicant, non causam, sed dicta considerat: et sicut negligentes sunt in discussione causarum, sic in eorum damno solliciti sunt.

4. Qui recte iudicat, et praemium inde remunerationis expectat, fraudem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiti debuit, acceptione pecuniae vendit.

5. Quatuor modis iudicium humanum pervertitur: timore, cupiditate, odio, amore. A dextris erunt peccata accusantia, sinistris infinita daemonia, subter horrendum chaos inferni, desuper iudex iratus, conscientia urens, ibi vix iustus salvabitur. Heu miser peccator! sic deprehensus quo fugies? latere erit impossibile, apparere intollerabile.

6. Statera dolosa non tantum in mensuratione pecuniae, sed in iudiciaria discretione tenetur. Qui eum aliter causam pauperis, aliter audit ignoti, statera utique librat iniqua. Sed et is, quam sua bene gesta melior, a quam proximorum, et sua errata iudicat leviora staterando, nec non et ille quam onera importabilia imponit in humeros hominum, ipse autem digito suo non vult tangere ea: etiam ille, qui bona in publico, et male agit in occulto, pro iniquitate librae dolosae abominabitur a domino, et qui sinceriter agit in omnibus, quam causam aequa laude discernit, is nimirum iusti iudicis voluntati et actioni congruit.

7. Non silebo Zelantum mirabilem iustitiae rigidum, qui cum civitati Lactantium, cui praeerat, lege lata cavisset: ut qui adulterium commisisset, exocularetur, omni miseratione post habita, deprehenso in hoc crimine filio eius adolescente praecepit, ut utroque lumine privaretur. Cumque plebs

—

1. Isidorus de summo bono lib. 3.
2. Isid. ibidem.
3. Isid. ibidem.
4. Isid. ibidem.
5. Anselmus de similitudinibus mundi.
7. Beda lib. 2. super illud prov. *Statera dolosa etc.*
8. Valerius Maximus lib. 8

civium suum missis precibus rogitaret, indulta ob gratiam principis flagitii venia, ad deliberandum paululum spaticaptans, sibi et filio unum oculum districtus iudex effodit, pium patrem, et severum iudicem declamando. Legit itaque censura mirabili, ut sibi et filio videndi usus superesset, et in ultionem flagitii duo lumina, ut decreverat, caecarentur. Ita debitum supplicii modum legi reddidit, ac mirabili temperamento se inter misericordem patrem et iustum legislatorem partitur.

1. Tamdiu iudex dicitur, quamdiu et iustus putatur: quia nomen, quod ab aequitate sumitur, per superbiam non tenetur.

2. Professionem constat esse iustitiae, legum peritos iudices ordinare: quia non facile erroris vitio sordescit, quem doctrina purgavit.

3. Non est haesitationis metus, nihil adeo gloriose lucet in iudice, sicut amare, et exhibere iustitiam, sine omni acceptione personae. Teste enim Cicerone proverbialiter dicitur: Exuit personam iudicis, quisquis amicum induit. Aequitas, cui iudex obsequitur, sinistram odii vel amoris dexteram nescit. Nam talis debet esse iuris minister, ut in eius manu nullius auctoritate personae titubet, aut vaciliet libra iustitiae.

4. Officium officialium est hodie iura confundere, lites auscitare, transactiones rescindere, dilationes innectere, supprimere veritatem, favore mendacium, quaestum sequi, aequitatem vendere, inhiare actionibus, versutias concinnare.

5. Proprium munus magistratus est se intelligere personam civitatis gerere, dignitatem et decus sustinere, leges servare, iura describere, et ea fidei suae commissa meminisse.

6. Boni iudicis est dispensare non tantum quis damnandus sit, sed quatenus, ad poenitendum properat cito qui iudicat, fatetur facinus is, qui iudicium fugit. Grave iudicium est, qui iudicium non habet, in iudicando criminosa est celeritas. Iudex damnatur, quum nocens absolvitur.

7. Molestius est inter duos amicos quam inter duos ini—

---

1. Cassianus in epistola.
2. Cassian. ibidem.
3. Petrus Rabanus in quadam episto.
4. Petrus Blesensis.
5. Tullius de officiis.
6. Seneca in proverbiis.
7. Sen. ibidem.

micos iudicare. Iudex enim bonus erit nemo, nisi qui de se alterum iudicare cognoverit.

Vide etiam in tit. Acceptio in cap. Advocati in cor. Antichristus, Confessio, Excommunicatio, Excusatio, Iustitia, Lex, Misericordia, Mors, Munus. Poenitentia. Quaerere. Regimen in cor. Resurrectio in fine. Symonia. Testimonium, et Timor in cap. et in cor.

IURAMENTUM.

1. Ille qui exigit iuramentum multum interest si nescit illum falsum iuraturum, an scit. Si enim nescit, et ideo dicit iura mihi, ut fides ei fiat, non audeo dicere, non esse peccatum, tamen humana tentatio est. Si autem scit eum fecisse, novit fecisse, vidit fecisse, et cogit iurare, homicida est.

2. Ecce dico charitati vestrae, et qui per lapidem iurat, periurus est.

3. Iuravit David temere: sed non implevit iurationem maiore pietate.

4. Ille qui hominem provocat ad maiorem iurationem, et scit eum falsum iuraturum esse, vincit homicidam: quia homicida corpus occisurus est ille animam, imo duas animas, et eius, quem iurare pervocavit, et suam.

5. Homines falsum iurant, vel quum fallunt. Aut putat homo falsum esse, quod verum est, et temere iurat, aut scit vel putat verum esse, et tamen pro falso iurat, et nihilominus cum scelere iurat.

6. Dico vobis, non iurate omnino, ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur: de facilitate ad consuetudinem, de consuetudine in periurium decidatur.

7. Non penitus iurare prohibuit, sed occasionem periurii, quod perfectius est evitare, docuit.

8. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientiae testis est ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit.

---

1. Augustinus de ver. apos. in glo. ad Rom. 1,
2. Aug. ibidem.
3. Aug. in serm. de decollatione sancti Joannis Baptistae.
4. Aug. ibidem.
5. Aug. de verbis apostoli.
6. Aug. in lib. contra mendacium.
7. Gregorius super illud Mat. *Non periurabis.*
8. Isidorus de summo bono lib. 1.

1. Nemo est, qui frequenter iurat, quin aliquando non periuret, sicut qui consuevit multa loqui, aliquando loquitur importuna.

Vide etiam in tit. Mendacium per totum. Promissio in cor. Veritas in cap. et in cor.

IUSTITIA ET IUSTUS.

2. Haec est perfecta iustitia, qua potius potiora, et minus minora dilegimus.

3. Nimia iustitia incurrit peccatum: temperata iustitia facit perfectos, falsitudinem correctionis amor Christi temperet, et dilectionem proximi sal iustitiae condiat.

4. Amanda est iustitia, et in hac amanda, gradus sunt proficientium, primus est, ut amori iustitiae non praeponamus omnia quae delectant.

5. Hoc certe alienum non est, quod iure possidetur: hoc autem iure, quod iuste: et hoc iuste, quod bene. Omne igitur, quod male possidetur, alienum est. Male autem possidet, qui male utitur.

6. Male se rectem putat, qui regulam summae rectitudinis ignorat.

7. Iustitia magis aliis quam sibi prodest, et utilitates suas negligit, communia emolumenta praeponens.

8. Iustitia est, quae nil alienum vendicat, quae cuilibet dat, quod suum est, quae negligit propriam utilitatem, ut servet communem equitatem, et secundum ipsum prima iustitia in Deum, secunda in patriam, tertia in parentes, quarta in omnes.

9. Omnes virtutem species uno iustitiae nomine continentur.

---

1. Chrysostomus super Matth. 5 *dico vobis non jurare omnino.*
2. Augustinus de vera religione.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. de verbis apostoli.
5. Aug. ad Macedonium.
6. Ambrosius de officiis.
7. Aug. de verbis apostoli.
8. Aug. ad Macedonium.
9. Ambrosius de officiis.

1. Homo Deo suppositus, iustitiam percipit: comparatu amittit. Quia quisquis se auctori bonorum comparat, bono se, quod acceperat, privat.

2. Saepe ipsa iustitia ad examen divinae iustitiae deducta iniustitia est: et sordet in districtione iudicis, quod in aestimatione fulget operantis.

3. Humana iustitia divinae iustitiae comparata iniustitia est: quia et lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur.

4. Sancti viri, quando cum personis minoribus contentionem negotia subeunt, dum gravare vel in minimis timent, ipsi contra iustitiam gravari nequaquam refugiunt.

5. Sicut nonnunquam gravius est peccatum diligere, quam perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam, quam non fecisse.

6. Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autem iustitiam propter homines postponere.

7. Quod peccatores voluptatem aestimant, hoc iusti procul dubio poenam putant. Iustus miranda agit, et opprobria recipit: ut qui exire foras per laudes potuit, repulsis contumeliis ad semetipsum redit, et eo se robustius intus in Deo solidat, quo foris non invenit, ubi te requiescat.

8. Bona vinea iusti, imo bona vinea iustus, cuius virtus, cuius actio palmes, cuius vinum testimonium conscientiae, cuius lingua torcular expressionis, et lachrymae piae contribulatorum viae sunt amantium.

9. Nunquam iustus arbitratur se conprehendisse, nunquam dicit, satis est, sed semper esurit, sititque iustitiam: ita ut si semper viveret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet.

10. Iustitia est, reddere unicuique quod suum est. Tribue ergo tribus, quae sua sunt: superiori, aequali, inferiori. Redde reverentiam praelato et obedientiam, quorum altera corporis est, tribue aequali consilium, quo ignorantia erudiatur, et auxilium quo infirmitas iuvetur, tribue subiecto custodiam, ut possit cavere peccatum, et disciplinam: ut quod minus cavit, minime maneat impunitum.

---

1. Hieronymus ad Demetriadem.
2. Gregorius in lib. 5 moralium.
3. Gre. ibidem.
4. Gre. ibidem.
5. Gre. ibidem.
6. Gre. in registro.
7. Gre. in moralibus.
8. Bernardus in sermonibus.
9. Ber. in epi.
10. Ber. ibidem.

1. Rectus est ille, qui ad terrena non curvatur, qui ad coelestia totus erigitur, qui divinae voluntati humiliter subiicitur, cujus medium non exiens ab extremis, paupertate et patientia regulatur.

2. Iustitia, est animi libertas tribuens unicuique suam propriam dignitatem, maiori reverentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimonium, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam.

3. Cur fere omnes coniugia Liae abhorrent, et in amplexus Rachel tantum suspirant? Quia perfecta iustitia iubet inimicos diligere, parentes propriaque relinquere, illata mala patienter ferre, oblatam gloriam ubique declinare. Sed ab huius mundi amatoribus quid stultius, quid laboriosius esse reputatur? hinc est, quod ab eis Lia et Lippa creditur, et laboriosa vocatur.

4. Iustitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur.

5. Iustitia regis, pax est populorum, tutamen patriae, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aeris, serenitas maris, terrae foecunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, et sibimetipsi spes futurae beatitudinis.

6. Iustitia, aequitas est, qua tribuitur patienti, et si nolit, quod eius merito debetur.

7. Iustitia, virtutis splendor est maximus, ex qua viri boni nominantur.

8. Necesse est, sit homo, qui non permittat homines sequi suas sententias, diffiniendo quid sit iustitia, et quid iniuria, cuius esse magis necessarium est, quam nativitas supercilii, et quam multa alia utilia: esse vero hominem aptum ad istituendum et exequendum iura, necessarium est.

9. Quisquis iustitiam sectari desideras, prius Deum time et ama, ut ameris a Deo. Amabis enim Deum, si in hoc illum imiatberis ut velis omnibus prodesse, nulli nocere, et tunc te vi-

---

1. Bernardus in sermonibus.
2. Anselmus in lib. *cur Deus homo*.
3. Richardus in lib. de contemplatione.
4. Caesarius super illud psal. *Et operantur iusti*.
5. Cyprianus de 12 abusionibus.
6. Tullius de officiis.
7. Tul. ibidem.
8. Avicenna lib. 10. metaphysiae.
9. Seneca lib. 4 de virtutibus.

rum iustum appellabunt omnes, sequentur, venerabuntur, et diligent. Iustus enim ut sis, non solum non nocebis, sed etiam nocentes prohibebis: nam nihil nocere non est iustitia, sed abstinentia alieni.

1. Ita iustitiae regula tenenda est, ut reverentia disciplinae eius neque nimia negligentiae communitate despecta vilescat, neque severiori atrocitate durata, gratiam humanae amabilitatis amittat.

2. Ab alio expectes, quod alteri feceris, praestabis parentibus pietatem, cognatis dilectionem, pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitiis praestabis, amicis fidem, omnibus aequitatem.

Vide etiam Consideratio in cor. Dolor. Fortitudo. Hypocrisis. Iudex. Lex. Misericordia. Munus. Peccatum. Pietas. Rapina. Sapientia in cap. Virtus per totum.

IUVENTUS.

3. Ulcina est lapsibus adolescentia, quia variarum aestus cupiditatum fervore calentis inflammatur aetatis.

4. Praemittit aetatis generalem iactantiam, quo plus commendat, humilitatis suae gratiam: non mirabilis humilitas in senectute, quae effoeta viribus, debilitata fracturis, tristis doloribus, anhela suspiriis, cocta curarum aestibus, et in ipsa vivendi moesto fastidio alacritate est oblita iactantiae. Rara sane iuvenibus est humilitas ideoque miranda, dum aetas viget, dum vires solidae, dum sanguis aestuat, dum solicitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, dum laetitia frequentatur: tunc fervet iactantia, tunc se inventutis extollit affectus, tunc humilitas quasi vilescit, abiecta contemnitur, tunc subiectio de genere conscientiae aestimatur infirmitas.

5. Multos videmus iuniorum, super senes, intendere moribus dies, antiquorum tempora praevenire meritis et quod deest aetati, virtutibus compensare: quia iuxta Apostolum: *ne quis contemnat adolescentiam bonae indolis senectus venerabilis non est numero annorum, sed magis merito morum computata.*

---

1. Seneca. lib. 4 de virtutibus.
2. Sen. in proverbiis.
3. Ambrosius de viduis lib. 1.
4. Ambr. sup. *Beati immaculati.*
5. Bernardus in epistola ad Teobaldum miletum.

1. Sicut in senibus sobrietas, et morum perfectio requiritur: ita in adolescentibus obsequium, et subiectio, et obedientia rite debent.

2. Sicut fructus non invenitur in arbore, in qua flos prius non adparuerit, sic in senectute honorem legitimum consequi non poterit, qui in adolescentia disciplinae alicuius exercitatione non laborarit. Disciplina igitur absque obedientia qualiter fieri poterit? Adolescens ergo sine obedientia, adolescens sine disciplina est.

3. Indigne transacta adolescentia, odiosam efficit senectutem, et honeste acta superior aetas fructus capit auctoritatis. Quid enim senectus surripere valet, in quo iuventus reprehensibilis non fuit?

4. Divitiae senum, non sunt canities capitis, sed industriae iuventutis, nec plurium annorum circulis, sed laborum praeteritorum stipendiis metiendae.

5. Nulla erit processu temporis difficilis clementia Principi qui in annis puerilibus didicit servire pietati.

6. Magnum especta gaudium, quum puerilem animum deposueris, et te virum Philosophiae descripseris. Adhuc enim non pueritia, sed quod gravius est, puerilitas remanet, et hoc quidem peius est, quod auctoritatem habemus senum, vitia vero puerorum, nec puerorum tantum, sed etiam infantium.

7. Adolescentulum verbosum et eloquentiae studentem, cum sit sapientiae inanis, non aliud, quam hostem iustitiae reputa.

8. Impossibile est iuvenem vitiis carnis non tentari.

9. Honor adolescentium est, timorem Dei habere, parentibus deferre: honorem habere senioribus, castitatem tueri, humilitatem non aspernari, diligere clementiam et verecundiam, quae ornamenta sunt iuvenilis aetatis. In senibus gravitas, in iuvenibus alacritas, in adolescentibus verecundia commendatur.

10. Sicut ignis in lignis viridibus suffocatur, ita sapientia in adolescentia, tentationibus et libidine impedita, non explicat

---

1. Cyprianus de 12 abusionibus.
2. Cyp. ibidem.
3. Cassianus in epistolis.
4. Cas. ibidem.
5. Seneca in ep.
6. Sene. 16 epist.
7. Bernardus ad Eugenium.
8. Hieronymus in epi.
9. Ambrosius de officiis.
10. Hiero. ad Nepotia.

suum fulgorem, nisi labore et studio et oratione incentiva iuventutis intra repellantur.

Vide etiam in tit. Caro, Castitas, Consilium, Conversio, Addiscere, Honestas, Regere, Senectus.

LABOR.

1. Diversis seminibus pectoris tui colliges fere, nunc alimoniis mediocribus, nunc ieiuniis parcioribus, lectione, opere, prece: ut mutationes laboris induciae sint quietis.

2. Citius auditur una oratio obedientis, quam decem millia contemnentis: talis fuit oratio Pharisaei.

3. Non desinatis in labore persistere, quia sublevatio laboris, est vitium colloborantis.

4. Sancti viri, quot labores nunc veritati commendantes exhibent, tot iram remunerationis suae pignora intra spei suae cubiculum clausa tenent.

5. Quibusdam pravis mentibus nihil est laboriosus, quam si eis praecipiatur, ut in huius mundi actibus non laborent.

6. Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria aeternitatis acquiritur.

7. Quantis sudoribus haereditas cassa expetitu, et minore labore promissa margarita Christi emi poterat.

8. Qui in labore hominum non sunt, in labore profecto Daemonum erunt.

9. Causam laboris cogitet in labore, ipsa ei poenam, quam patitur, repraesentet.

10. Libentius suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quam pro amore virtutis.

11. Generosos animos labor nutrit, laborem si recuses, parum esse potes. Non est viri, timere sudorem.

12. Multum abhorret opus, cuius inchoatio invidia, continuatio est labor, finis est odium.

13. Si qua per laborem recte feceritis, labor cito recedet.

---

1. Augustinus de virginitate.
2. Augu. de opere monachorum.
3. Gregorius 5. moral.
4. Greg. in moral.
5. Greg. super Ezec.
6. Hieronymus in epist.
7. Hiero. ad Nepotianum.
8. Bernardus super cantica.
9. Ber. in ser.
10. Leo papa de ieiunio.
11. Seneca 31 ep.
12. Sene. in ep.
13. Sene. ibidem.

beneficium dum vivitis, non abscedit. Si qua per voluptatem pravam nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum apud vos semper manebit.

Vide etiam Acedia, Consolatio, Honor, Perseverantia, Religio, Sapientia, Solicitudo, Virtus. in cor.

LACHRYMA.

1. Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego; quod defendi non potest, ablui potest. Lavant lachrymae delictum, quod voce pudor est dicere vel confiteri. Lachrymae veniam non postulant, sed merentur.

2. Flevit amare, ut lachrymae lavarent delictum, tu similiter lachrymis dilue culpam. Non invenio quid dixerit, sed quod flevit.

3. Pascunt frequenter lachrymae, et mentem allevant fletus: refrigerant pectus, et moestum consolantur. Est enim piis affectibus quaedam flendi voluntas, et plerumque graves lachrymas evaporat doctor.

4. O lachryma humilis, tua est potentia, tuum regnum, tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis: non est, qui te accedere vetet, si sola intraveris, vacua non redibis, magis crucias diabolum quam poena infernalis. Quid plura? Vincis invincibilem: ligas Omnipotentem: inclinas filium Virginis.

5. Docente te in ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscipetur. Lachrymae auditorum laudes tuae sint. Petrum ter negantem amarae in locum suum restituere lachrymae.

6. Oratio Deum lenit, sed lachryma cogit, haec ungit, illa pungit.

7. Holocaustum siccum est bonum opus, quod orationis lachrymae non infundunt, holocaustum pingue est, quando hoc bene agitur, corde humili etiam per lachrymas irrigatur.

8. Irriguum superius accipit anima tua, quum se lachrymis regni coelestis desiderio affligit, irriguum vero inferius accipit, quum inferni supplicia flendo pertimescit.

---

1. Ambrosius super Lucam. lib. 4.
2. Ambro. ibidem.
3. Ambro. de obitu Valentini.
4. Hieronymus in epist.
5. Hiero. ibidem.
6. Hiero. super Isaiam.
7. Gregorius sup. ill. ho. 7 sup. Eze. *Holocaustum tuum pingue fiat*, etc.
8. Gregorius in registro tractatus illud: *Axa Cale filia* etc.

1. Uniuscujusque mens tantum poenitendo conpunctionis suas bibat lachrymas, quantum se a Deo meminit amisisse per culpas.

2. Saepe quod torpentes latuit, fletibus innotescit, et afflicta mens certius invenit malum, quod fecerat, et reatum suum, cuius secura non meminit, hunc in se commota deprehendit.

3. Lachrymae poenitentium vinum sunt angelorum, quia in illis odor vitae, sapor gratiae, gustus indulgentie, sanitas redeuntis innocentiae, reconciliationis iucunditas, et serenatae conscientiae suavitas,

4. Illas enim lachrymas vere in vinum mutari bonum dixerim, quae supernae compassionis affectu in fervorem prodeunt charitatis, pro qua etiam ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris.

5. Ecce pro omnibus, quae ab initio conversationis meae mihi retribuit, compunctionem videlicet lachrymarum, devotionem in meditationibus, consolationem in laboribus, directionem in meis actionibus, pro his inquam innumeris aliis beneficiis quid ei retribuam rursus? qui totum dedit, quid ulterius impendere habeo?

6. Delitiae angelorum sunt lacrymae nostrae, et delectabiles lachrymae poenitentis.

7. Felices lachrymae, quas benignae manus conditoris abstergunt: et beati oculi, qui in talibus liquefieri elegerunt, quod elevari in superbiam, quam omne sublime videre, quam avaritiae et petulantiae famulari.

8. Nemo ad Deum aliquando flens acceperit, nullus ab eo beneficia dolenter optavit, qui non impetrarit. Ipse enim est, qui consolatur flentes, dolentes curat, poenitentes informat.

9. Sicut post vehementes imbres, mundus aer ac purus efficitur, ita et post lachrymarum pluvias serenitas mentis sequitur atque tranquillitas.

10. Fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lavacrum culparum.

11. Luctus est, quam quis exacerbato animo quod minus

---

1. Gregorius in pastorali.
2. Greg. lib. 8 moral.
3. Bernardus super cantica.
4. Ber. ibidem.
5. Ber. in sermonibus.
6. Ber. ibidem.
7. Ber. de contemptu mundi.
8. Chrysostomus in serm.
9. Chrys. super Mattheum.
10. Cassianus super psal. *Fuere mihi lachrymae meae, etc.*
11. Cassia. ibidem.

ultionis potest in superiorem, in seipso studet fletibus satisfacere.

1. Multis enim consolationi sunt lachrymae, et ex parte maxima magnitudinem doloris minuunt, dolor siquidem speciem ignis gerit, qui dum plus tegitur, plus ignescit.

Vide etiam Coniugium, Dolor, Gaudium, Iustitia, Poenitentia in cor.

LASCIVIA.

2. Caveamus ne dum laxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam quasi conceptum quemdam bonorum operum. Visus enim cito inflectit naturam.

3. Ubi salvatio, ibi diabolus: neque enim Deus ad hoc nobis dedit pedes, ut cum camelis saltemus, sed ut cum angelis chorum faciamus. In saltibus laetantur daemones, et exultant ministri daemonum.

4. Puellam, propter quam iniquae adparebant nuptiae, occultari oportebat, ut convitium matris meretricis occultaretur.

5 Si volumus, magna saepe intelligemus ex parvis, ex oculorum intuitu, ex remissis aut contractis superciliis, ex moestitia, ex hilaritate, ex risu, ex contentione vocis, vel submissione, et caeteris similibus facile iudicabimus, quod eorum apte fiat, quidve ab officio discrepet.

6 Sicut pueris non omnem ludendi decentiam damus, sed eam, quae ab honestis actionibus non sit aliena, sic in ipso loco aliquod probi ingenii eluceat.

7. Non ita generati a natura sumus, ut ad ludum et iocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius, et ad quaedam studia graviora atque maiora.

8. Ludo et ioco uti quidem licet, sed sicut somno et quietibus caeteris, tunc cum gravioribus et seriis rebus satisfecerimus.

9. Sic te geras sapienter, ut nullus te habeat tanquam

---

1. Petrus Blesensis.
2. Ambrosius de offi. lib. 1.
3. Chrysostomus sup. ill. Mat. 14 *Die autem natalis* etc.
4 Chry. ibid.
5. Tullius in rhetorica.
6. Tull. lib. 1 de offi.
7. Tull. ibid.
8. Tull. ibid.
9. Seneca in epist.

asperum, nec contemnat quasi vilem. Illi autem qui in ludo deficiunt, neque ipsi dicunt aliquod ridiculum, et dicentibus molesti sunt, quia scilicet moderatos aliorum ludos non recipiunt.

1. Omnia tollerabilia praeter turpitudinem crede, a verbis quoque turpibus abstineto, quia licentia eorum impudentiam nutrit. Sermones utiles magis, quod facetos et affabilas ama. Miscebis interdum seriis iocos, sed temperatos, et sine detrimento dignitatis, et verecundiae. Nam reprehensibilis ludus est, etsi immodicus, si pueriliter effusus, si muliebriter factus. Odibilem quoque hominem facit risus aut superbus, aut clarus, aut malignus, aut furtivus, aut alienis malis evocatus.

Vide etiam in tit. Consolatio, Conversatio, Divitiae, Gaudium, Gula, Honestas, Laus, Loquacitas, Modestia, Otiositas, Ornatus, et Praelatio in cor, et in fine. Religio, Tristitia, Virginitas. per totum.

LAUS.

2. Laus humana non appeti a sapiente, sed subsequi debet sapientes, et recte facientem, ut illi proficiant, qui etiam imitari possunt quod laudant.

3. Securitas laudis in laude Dei est. Ubi laudator securus est? ubi non timet, ne de laudato erubescat.

4. Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus prodest.

5. Ibi est a vanitate remota laudatio, ubi etiam vituperatio ab offensione secura est.

6. Non huius laudis vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit: quia et si cuiquam facile est laude carere, dum negatur, difficile est ea non delectari, dum offertur.

7. Non prohibet videri ut Deus laudetur, sed videri ut ipsi laudentur.

8. Hanc opinionem faciliter praesumptam quaeso deponas, tuumque animum quamvis erga me benevolentissimum solvas, atque eruas: ac de me mihi magis, quod ulli alteri credas.

9. Nec valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contristari, quando vituperamur: quia nec depravare iniuria, nec coronare potest laus aliena.

---

1. Seneca de quatuor virtutibus.
2. Augustinus de ser. domini in monte.
3. Augu. sup. psal.
4. Augu. sup. Ioan.
5. Augu. ad Dioscorum.
6. Augu. ibidem.
7. Augu. sup. illud Mat. 6. *Ne iustitiam vestram faciatis etc.*
8. Augu. in epi. ad Volusiam.
9. Augu. ibid.

1. Quid est quod dicis, ego dives, ille pauper? Sarcinam tuam commemoras, pondus tuum laudas, taceas laudes tuas, qui miserationes tuas non consideras.

2. Esse humilem est, nolle laudari in se. Qui ergo in se laudari appetit, superbus esse convincitur.

3. Apuleius auditoribus suis admirantibus doctrinam commendabat, non aviditate consequendae laudis, sed charitate seminandae veritatis.

4. Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, et vani sunt, qui laudantur, et mendaces, qui laudant. Alii laudantur, et ficti sunt: alii laudant, quod putant, et falsi sunt: alii utrorumque praeconiis gloriantur, et vani sunt.

5. Dicit sermo divinus, *non laudaveris hominem in vita sua*, *tanquam si diceret*, *lauda post mortem*, *magnifica post consumationem*. Duplici tamen ex causa utilius est homini memoriae laudem dare, quam vitae, ut illo potissimum tempore merita sanctitatis extollas, quando nec laudantem adulatio movet, nec laudatum tentat elatio. Lauda ergo post pericula, praedica securum, lauda navigantis foelicitatem, sed quum pervenerit ad portus, lauda ducis virtutem, sed quum perductus est ad triumphum. Quis autem dives possit hic sine trepidatione laudari, qui et de praeterito meminit se habere, quod doleat et de futuro videt sibi superesse quod timeat?

6. Plures in hoc ipso placere cupiunt, quod placere contemnunt: et mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur.

7. Vilium satis hominum est et suam laudem quaerentium, alios viles facere, quia alterius vituperatione se laudari putant, et qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione peiorum.

8. Cave ne hominum rumusculos acceperis, cave ne offensam Dei in populorum laudes commutes.

9. Si vere laudabilis esse cupis, laudes hominum ne requiras: quia quamvis alicui sit facile laudem non curare, dum negatur, est tamen difficile ea non delectari, quum offertur.

---

1. Augustinus de doctrina Christiana.
2. Augu. sup. psal. 5.
3. Augu. sup. Genesim.
4. Augu. in quadam ep.
5. Ambrosius in natali sancti Eusebii.
6. Hieronymus in epi.
7. Hiero. ibid.
8. Hiero. ad Nepotianum.
9. Hiero. ad Celantiam.

1. Saepe bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quae quamvis quaesita non fuerit, tamen oblata delectat.

2. Pene omne, quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignum est quod potuit dici. Nam cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quomodo sufficit loquens lingua?

3. Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat, sed iustos dum cruciat, purgat iniquos: dum laetificat, reprobos monstrat.

4. Quum per accepta bona reprobi in sua laude se elevant, ipsis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippe contra dantem superbiunt, unde ei amplius humiles esse debuerunt.

5. Qui inchoatae virtutis ab humano honore laudem receperit, quasi plantati ligni ante tempus comedit.

6. Quo arbor altius ad superiora surrexerit, eo vim ventorum vehementius sensit, quia quo plus quisque in bona opera attollitur, eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur.

7. Valde perfectorum est sic ostenso opere auctoris gloriam querere, ut de illata laude nesciat privata exultatione gaudere.

8. Quasi latrunculus est appetitus laudis humanae, qui recto itenere gradientibus ex latere iungitur, ut ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.

9. Nescit laudem, dum suppetit, fugere, quia ad hanc didicit, cum deesset, anhelare,

10. Quum enim pro recto opere laus transitoria quaeritur, aeterna retributione res digna vili pretio venundatur.

11. Quisquis laudis concupiscentias calcare non sufficit, aedificationis fraudem perpetrat, si bona quae egit occultat.

---

1. Gregorius in moralibus.
2. Grego. ibid.
3. Grego. ibid.
4. Grego. lib. 5 morali.
5. Grego. ibid.
6. Grego. 22 morali.
7. Grego. ibid.
8. Grego. ibid.
9. Grego. in paralypomenon.
10. Grego. ibid.
11. Grego. ibid.

1. Laus in nobis referatur ad ipsum laudabilium universorum auctorem et largitorem: non ficte, quemadmodum ab hypocritis, non sola consuetudine, sicut a saecularibus, sed nec necessitate quidem, ut iumenta ferendis oneribus applicantur, sed sicut decet sanctos synceritate fida, devotione solicita, hilaritate grata, sed non dissoluta.

2. Estrema dementia est, nulla imminente necessitate rerum et necessitate violenta, propriis laudibus velle decorari. Non est secundum Deum loqui: iudicium est potius istud infamiae: hoc enim omnem nobis mercedem evacuat.

3 Non laudatur de fide leprosus, quia in lege doctus: hic alienigena scilicet centurio laudatur: quia legis ignarus, in modico enim sermone sapientiae plus laudatur rusticus, quam in magno philosophus, et puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, ubi perfectior non auditur.

4. Iustum est, ut bene gerentibus laudis tribuatur assensus. Nam si equorum cursus hominum clamoribus incitatur, et insonantium manibus agitur, ut mutis animalibus velocitas appetatur, quantum inde homines stimulari posse credimus, quos ad laudis aviditatem singulariter incendimus?

5. Gloriosis quippe gratiosiora sunt praeconia, quam tributa, quia stipendium et tyranno impenditur; laudis autem praedicatio non nisi bono Principi debetur.

6. Generosus est, parentes laudas: dives est, non credo fortunae: validus est, aegritudine fatigabitur: pernix est, abibit in senectutem: formosus est, expecta parum, et non erit.

7. In homine quoque illud laudandum est, quod ipsius est, familiam formosam habet, et domum pulcram, multum serit multum foenerat, nihil horum in ipso est, sed citra ipsum lauda, in illo, quod nec eripi potest, nec dari, quod proprium hominis est; quaeris quid sit? Animus et ratio in animo perfecta. Quid autem ratio: hoc ab illo exigat rem facillimam, secundum naturam suam vivere.

8. Quid stultius est, quam in homine aliena laudare? Quid eo dementius, qui ea miratur, quae ad alium trans-

---

1. Bernardus sup. cant.
2. Chrysostomus de lau. Pauli homi. 5.
3. Chrys. sup. ill. Mat. 8 *Audiens Jesus mi.*
4. Cassianus lib. 1 epi.
5. Cas. ibi. 2 epi.
6. Apuleius de Deo.
7. Seneca 41. epi.
8. Sen. ibid.

ferri protinus possunt? Nemo gloriari, nisi de suo debet.

1. Lauda parce, vitupera parcius: similiter enim reprehensibilis nimia laudatio, et immoderata vituperatio: illa siquidem adulatione, ista malignitate suspecta est: testimonium veritati, non amicitiae reddas.

2. Sit tibi tam triste laudari a turpibus quam si lauderis ob turpia. Laetior esto, quoties displices malis, et malorum de te aestimationes pravas, veram tibi laudationem adscribe. Sectator epularum non de bene vivente, sed de bene pascente laudabilem profert sententiam.

3. Nolo nolo, laudes mero magnum virum! contempsit omnia, et damnatis humanae vite furoribus, fugit nihil damni, nisi me. Non est quod proficiendi causa venire ad me velis erras, qui hinc aliquid auxilii speras non medicus, sed aeger hic habitat. Malo illa, quum discesseris, dicas. Ego iustum bonum hominem putabam, et eruditum: erexeram aures, destitutus sum: nihil vidi, nil audivi quod concupiscerem, ad quod reverteres, quum se cesseris: non est agendum hoc ut de te homines loquantur, sed ut ipse tecum loquaris. Quid autem loqueris quod homines de aliis libentissime faciunt, de te apud te male aestima.

4. Bonum est laudari: sed praestantius est esse laudabilem; neminem cito laudaveris: neminem cito accusaveris. Vitium est, omnia credere; vitium est, nihil credere.

5. Parva laude dignus est, qui tantum miseris antefertur. Lascivia et laus nunquam habent concordiam. Quam magnum est nolle laudari, et esse laudabilem.

Vide etiam in tit. Adulatio, et Conscientia. Convitium. Deus. Eleemosyna. Eloquentia. Fama, Favor. Gloria bona. Honor. Ieiunium. Praelatio. Sanctitas. Superbia. Virtus. in fine.

LEX.

6. Quod impatorum lex minando impetrat. Lex Dei charitas est, ut gratia quaereret, gratia data est, ut lex impleretur.

7. Factae sunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia: tutaque sit inter improbos innocentia: et in ip-

---

1. Seneca in epistola 41.
2. Sen. de 4. virtutibus in quadam epi.
3. Sen. ibid. 69. epi.
4. Sen. lib. de moribus.
5. Sen. in proverbiis.
6. Augustinus in lib. de spiritu et litera.
7. Isidorus lib. 2. etymologiarum.

sis improbis, formidato supplicio, refracnetur nocendi facultas.

1. Erit lex honesta, iusta, possibilis secundum naturam, secundum consuetudinem patriae, loco temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque ne aliquid per obscuritatem in captione contineat, nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate adscripta.

2. Octo genera poenarum in legibus contineri Tullius scripsit: idest damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, servitutem, et mortem.

3. In his rebus, quibus nihil statuit certum scriptura divina, nobis populi Dei vel instituta maiorum lege tenenda sunt.

4. Meditatio legis est, non solum in legendis scripturis, sed etiam in his quae scripta sunt, faciendis.

5. Quid enim potest esse melius, quam homines in bonis legibus confidere, et casus reliquos non timere? Iura publica certissima sunt humanae vitae solatia, infirmorum auxilia, et potentium fraena: unde et securitas venit, et conscientia proficit.

6. Quam porro subtiliter Anacharsis leges araneorum telis comparabat: nam ait illas infirmiora animalia retinere, valentiora transmittere: ita his humiles et pauperes constringi, divites et praepotentes non alligari.

Vide etiam in ti. Consuetudo, Dilectio. Gratia. Perfectio. Sacerdos. in cor.

LIBERALITAS.

7. Liberalitas est motus quidam animi faciens et approbans liberas largitiones sine spe retributionis.

8. Dandum est quod nec tibi, nec alteri noceat: et quum negaveris, quod petit iudicanda est iustitia: ut non eum inanem dimittas: et aliquando melius aliquid dabis, etiam quum iniuste petentem correxeris.

9. Uberior est numus ex parvo, quam thesaurus ex maximo; quia non tantum quod detur, sed quantum desiderat perpenditur. Nemo plus tribuit, quam qui sibi nil reliquit.

---

1. Isidorus lib. 2. etymol.
2. Isid. ibid.
3. Isid. ibid.
4. Leo papa.
5. Leo papa
6. Cassiodorus.
7. Valerius Maxi. de memorabilibus dictis.
8. Augustinus de diffinitionibus.
9. Aug. de ser. domini in monte.

1. Non solum quaeritur quantum, sed de quanto, et quo animo detur.

2. Dominus non vult, simul effundi opes, sed dispensari: nisi forte ut Eliseus boves suos occidit, et pauperes pavit de eo, quod habuit, ut nulla cura teneretur domestica.

3. Non illa perfecta est liberalitas, si iactantiae causa magis misericordiae largiaris, affectus tuus nomen imponit operi tuo.

4. Non probatur liberalitas, vel largitas, si quod alter largitur, alteri quis extorqueat, si iniuste quaerat, et iniuste dispensandum putat.

5. Perfecta est liberalitas, ubi silentio quis tegit opus suum: et necessitatibus singulorum occulte subvenit, quem laudat os pauperis, et non labia sua. Denique perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commendatus: ut principium operis circa domesticos fidei.

6. Est alia probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias: si egere cognoscas. Melius enim est, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatem: non tamen ut illi ditiores fieri velint, quod tu possis conferre inopibus.

7. Est duplex liberalitas: una quod subsidio rei adjuvat, idest, usu pecuniae, altera, quae operum collocatione impendit: quod multo frequenter splendidior, multoque praeclarior.

8. Quicquid ex affectu puro ac syncero promittitur, hoc est, decorum, non superfluas aedificationes aggredi, non praetermittere necessarias.

9. Considera Christi substantiam, ne imprudenter effundas, idest ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas, non pauperibus, ne secundum dictum prudentissimi viri liberalitate liberalitas pereat.

10. Liberalitas non cumulatione patrimonii, sed largitatis diffinitur affectu.

11. In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum

---

1. Ambrosius lib. 1. de viduis.
2. Amb. sup. epi. ad Costant
3. Amb. lib. 1. de offic.
4. Ambrosius ibid.
5. Amb. ibid.
6. Amb. ibid.
7. Amb. ibid.
8. Amb. ibid.
9. Amb. ibid.
10. Hieronymus ad Paulinum.
11. Hiero. lib. de viduis.

et personarum rerum, ut non omnia uni, sed singulis quaedam praestentur, ut pluribus prodesse possimus: iuxta illud prophetae. *Dispersit, dedit pauperibus.* Personarum, ut primum iustis, deinde peccatoribus: quibus tamen prohibemur dare, non quia homines, sed quia peccatores.

1. Quibusdam inopiam ferre non valentibus, tollerabilius est minus tribuere, quod post largitatem suam ex inopiae angustia murmurare.

2. Nunquam est vacua manus a munere, si arca cordis repleta est bona voluntate.

3. Nulli parvus est sensus, cui magnus est animus: nec de rei familiaris mensura perdet modus pietatis. Maiora quidem sunt impendia divitum, et minora mediocrium: sed nec discrepat fructus operum, ubi non deest affectus operantium.

4. Si non est omnium aequalis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas, non de muneris pensatur pondere, sed benevolentiae quantitate.

5. Semper illi, quod largiatur, occurrit, cui bene velle non deficit.

6. Honestius est rem negare, quam longos terminos dare: quia minus decipitur, cui celeriter negatur. Unde ad multam instantiam res exhibita, chara videtur emptione. Gratius est donum, quod venit ante preces.

7. Parva, ex voto offerentis magna fiunt munera, consumunt autem auctorem suum quae constiterint extorta.

8. Tunc solum pretiosa est pecunia, quando usu largiendi desinit possideri.

9. Quemadmodum saeva et acerbissima crudelitas est, quae trahit poenam: et misericordia genus est cito occidere: ita maius est muneris gratia quae minus diu pependit. Sicut in telis eadem ferri vis est: sed in infinitum, interest utrum excussu lacerto torqueantur, an remissa manu effluant: ita illud quod datur scilicet interest quomodo detur, an tarde an cito.

---

1. Gregorius in epi.
2. Gregorius 19. mora,
3. Greg. ibid.
4. Leo papa in apparitione Domini.
5. Leo Papa ibidem.
6. Leo Papa ibidem.
7. Cassianus in epi.
8. Valerius in ser.
9. Boetius de consolatione.

1. Omnis benignitas properat: et proprium est libenter facientis: cito facere, si de die in diem trahens profuit, non ex animo fecit: itaque duas res maximas perdidit, et tempus, et argumentum amicae voluntatis.

2. Nonnunquam magis non obligat, qui dedit parva magnifice, qui regum opes aequavit animo, qui exiguum tribuit, sed qui libenter, qui paupertatis suae oblitus est, dum in ea respicit, qui occasionem, qua prodesset, quaesivit.

3. Multoque gratius venit quod facili, quod ex plena manu venit, seu datur: exiguum est quod in me contulit, sed amplius non potuit. Ad hoc, quod dedit, magnum est, sed distulit: sed cum daret, gemuit, sed superbe dedit: sed quum contulit, ambitioni dedit, non mihi.

4. Non refert quid sit, quod datur, nisi a volente volenti. A quibus ergo accipiemus? ut breviter tibi respondeam, ab his, quibus dedisse videamus.

5. Unum bene positum beneficium, multorum amissorum solatur damna. Beneficium est benevola actio, tribuens gaudium, capiensque tribuendo: et etiam id, quod facit, prona et sponte sua parata.

6. Cave ne beneficium maius sit facultate tua: inest enim tali liberalitati cupiditas rapiendi, ut ad largiendum suppetant copiae. Sequuntur enim talem largitionem rapinae: quum eo enim dando egere coeperint: alienis bonis manus inferre coguntur: et maiora odia eorum assequuntur, quibus ademerunt, quam favores eorum, quibus dederunt.

7. Officium liberalitatis est omni petenti dare, deos imitari. Si deos imitatis, da etiam ingratis. Nam et sceleratis sol oritur, et Piratis maria patent, dii omnium optimi auctores, ignorantibus beneficia dare incipiunt, ingratis perseverant: non cessant Dii beneficia congerere, unam sortiti intentionem, scilicet prodesse, imitemur illos demus, etiam si multa in irritum data sunt, ingratus est: non fecit mihi iniuriam, sed sibi, nam gratum beneficium semper delectat, ingratum semel.

8. Duo sunt genera largorum: quorum alteri dispensato-

---

1. Seneca lib. de officiis.
2. Sen. lib. de beneficiis.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibid.
6. Sen. ibid.
7. Sen. ibid.
8. Sen. ibid.

res, qui epulis et muneribus histrionum et lenonum pecunias profundunt, quorum memoriam aut brevem, aut nullum sunt relicturi: liberales quod suis facultatibus aut captos, au praedonibus redimunt, aut amicos in filiarum collocatione iuvant: vel in alia re quaerenda vel agenda.

1. Refert cuius animi sit, qui praestat, non cuius status, non est gloriosum, quod ab invito et tergiversante sit: nihil facit virtus, quod necesse est.

2. Multi sunt quod non donavit, proiiciunt. Non voco liberalem, pecuniae suae iratum.

3. Ab Antigono Cynicus petit talentum. Respondit plus esse, quam Cynicum deceret pete: repulsus, petit denarium. Respondit minus esse, quam quod regem deceret dare. Turpissima hujusmodi cavillatio est. Invenit enim quod neutrum daret. In talento Cynicum, in denario regem respexit, cum posset et denarium Cynico dare, et talentum tanquam rex.

4. Melius Alexander, cum daret civitatem cuidam dicenti non convenire civitatem humili fortunae suae: respondit: Non quaero quod oporteat te accipere, sed quid deceat me dare. Socrati cum multa pro suis facultatibus offerret Aeschines pauper auditor, ait: Nihil, inquit, dignum te, quod tibi dare possem invenio: et ob hoc solum me pauperem esse sentio, tamen dono tibi unum quod habeo, meipsum hoc autem munus rogo qualecumque est, boni cogites: alii eum cum multum tibi darent, plus sibi reliquerunt: sed ego mihi de me nihil reliqui. Nemo enim plus tribuit, quam qui sibi nihil reliquit: cui Socrates: Tu, inquit magnum munus mihi das, ubi te tam parvo aestimas. Habebo itaque curae, ut te meliorem tibi reddam, quod accepi. Ecce quomodo aestimes, hoc munere vicit omnem iuvenum opulentorum munificentiam. Vides quo modo animus invenit liberalitatis materiam etiam inter angustias, neque existimes illum vilem sibi fuisse: quia pretium se sibi fecit ingeniosus adolescens. Non ergo quantaquaeque sint, sed a quali, prospiciendum est.

5. Melius puto apud pauperes bonos, quod apud divites magnos collocari beneficium: et reddit rationem. Nam qui locupletes sunt beneficio, quamvis magnum, aut benefi-

---

1. Seneca 83 epistola.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. lib. de beneficiis.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. de beneficiis.

cium se prius dedisse arbitrantur: aut aliquid a se expectari suspicantur, cum vero inopi bono benefacis, spectatum se, non suam fortunam putat, et ideo si in contentione res venerit, sequere Themistoclem, qui ait de nuptiis filiae suae consultos, malo virum, qui pecunia egeat, quam pecuniam, quae viro.

1. Sicut non est liberalis, qui sibi donat: nec clemens, qui sibi ignoscit: nec misericors, qui malis suis tangitur, sed qui aliis: ita etiam nemo sibi ipsi beneficium dat, sed naturae suae parat, quae monet ad refutanda nociva, et appetenda proficua.

2. Bis est gratum, si quod opus, ultro offeras. Benignus etiam eam dandi cogitat, cui semper dederis, ubi negas, rapere imperas.

3. Duplex fit bonitas, quum accedit celeritas: minus decipitur, cui negatur celerius. Ages sic alienum negotium, ut tuum non obliviscaris, amico ita prodesto, ut tibi non noceas.

Vide etiam Beneficentia, et Hospitalitas, et Parentes, in cor. Paupertas, Petitio, Promissio, Servitium in cap. et in fine.

LIBERTAS.

4. Quem delectat vera libertas, ab amore rerum mutabilium liber esse appetat, et quem regnare delectat: uni omnium regnatori Deo subiectus fit, plus eum diligendo, quam semetipsum.

5. Quidam religionem nostram, quam manifestissimis et paucissimis celebrationum sacramentis de misericordia volunt esse liberam, servilibus premunt oneribus.

6. Prima libertas voluntatis erat posse non peccare: novissima erit multo magis non posse peccare. Prima immortalitas erat, posse non mori: novissima erit multo magis non posse mori. Prima erat perseverantiae potestas, bonum posse non deserere, novissima erit perseverantiae foelicitas, bonum non posse deserere.

---

1. Seneca lib. 3. de beneficiis.
2. Sen. in proverbiis.
3. Sen ibid.
4. Augustinus de vera religione.
5. Augu. lib. ad inquisitiones Ianuarii.
6. Augu. de correctione, et gratia.

1. Ille vero in quavis conditione servitii liber est. qui amore non capitur; avaritiae vinculis non tenetur: metu criminis non alligatur: qui securus expectat praesentia: quem non terrent futura.

2. Cum nobis triplex posita sit libertas, a peccato, a miseria, a necessitate: hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione natura. In prima restauramur a gratia, media per diligentiam gratiae comitata exercetur in via: tertia autem reservatur nobis in patria, dicatur prima libertas naturae, secunda gratiae, tertia gloriae. Prima habet multum honoris: secunda plurimum virtutis: novissima cumulum iucunditatis.

3. Liber est aestimandus, qui nulli turpitudini servit.

4. Quid est libertas? potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit, ut vult, nisi qui recta sequitur? Soli hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus. Quis neget omnes leves, omnes cupidos omnes denique improbos esse servos? An ille mihi liber, cui mulier imperat, cui leges imponit, praescribit, iubet, vetat quod videtur; quod nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet? poscit, dandum est: vocat, veniendum: eiicit, abeundum; minatur, extimescendum, ego vero istum non modo servum, sed nequissimum servum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto.

5. Quid? eques, aut libertinus, aut servus nomina ex ambitione, aut iniuria nota suscipere in coelum ex angulo licet.

6. Quid sit libertas quaeris? nulli rei servire, nulli necessitati, nullis casibus, fortunam in aequum reducere.

7. Liber non est, quem superbus inflammat animus.

Vide etiam in cor. Nobilitas, et Sacramentum, Servitus, et Violentia in cor, et in fine.

LIBIDO.

8. Sine libidine non est parentum concubitus: ob hoc ex

—

1. Ambrosius de Joseph.
2. Bernardus de libero arbitrio.
3. Cicero in par.
4. Seneca 31. epi.
5. Sen. 47. epi.
6. Sen. in proverbiis.
7. Sen. ibidem.
8. Augustinus de fide ad Petrum.

eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus.

1. Libido velut festuca est, cito accenditur, prope consumitur.

2. Saevus criminum stimulus libido est, quae nunquam manere quietum patitur affectum: nocte fervet, die anhelat.

3. Non usu rerum, sed libido utentis in culpa est.

4. Libidinosa mens ardentius honesta persequitur: et quod cum licet, dulcius suspicatur.

5. In serico, et in pannis eadem dominatur libido, nec regum purpuram timet: nec mendicantium spernit squallorem: multoque melius est stomachum dolere, quam mentem: imperare corpori, quam servire: gressus vacillare, quam pudicitiam. Nisi statim nobis poenitentiae subsidia blandiantur: quae sunt infoelicium remedia: cavendum est vulnus, quod dolore curatur.

6. Nulla facilius ad maleficium causa, quam turpis amor, et intemperans libido commovere potuit.

7. Libidinis initium continebis, si exitum cogitaveris.

Vide etiam Virginitas, et Voluptas per totum.

LOQUACITAS.

8. Absit ut multiloquium deputem quando necessaria dicuntur, quantalibet sermonum multitudine, aut prolixitate dicuntur.

9. Periculum est dicere non solum falsa, sed etiam vera si is ea, non quibus oportet, insinuet: quod vitium quadripartitum est: vel adulationis, vel avaritiae, vel iactantiae, vel loquacitatis incautae.

10. Quam plures vidi loquendo in peccatum incidisse. Vix quempiam tacendo, ideoque tacere nosse, quam loqui, difficilius est.

11. Alliga sermonem tuum, ne luxieret, ne lasciviat, et multiloquia peccata sibi colliget. Si restrictior et ripis coer-

---

1. Ambrosius in quadam epi.
2. Ambr. in lib. de Abel et Cain.
3. Hieronymus in quadam ep.
4. Hiero. idid.
5. Hiero. in epi ad salvian.
6. Tullius lib. 2. de rhet.
7. Seneca lib. de moribus.
8. Augustinus de diffinitionibus.
9. Ambrosius sup. *beati immaculati.*
10. Ambr. lib. 1. de officiis.
11. Ambr. ibid.

ceatur, cito lutum colligit amnes et undas. Iugum sit verbis tuis et statera atque mensura, ut sit gravitas sensu, in sermone pondus, atque in verbis modum.

1. Ingreditur mors per ostium tuum, si falsum loquaris, si turpiter, si procaciter: postremo, si ubi non oportet, loquaris.

2. Verba voluere, et apud imperitum vulgum, admirationem sui facere, idoctorum hominum est. Nihil tam facile, quod vilem plebem et indoctam volubilitatem linguae decipere, quae quicquid non intelligit, plus miratur.

3. Tempus tacendi, et tempus loquendi: discreta vicissitudine pensanda sunt tempora, ne aut quum restringi lingua debet, per verba se inutiliter solvat: aut quum loqui utiliter potest, semetipsum pigre restringat.

4. Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquam quippe dimittere, est linguam in flexu eloquii relaxare, quo contra in bona etiam proprie dicitur aqua profunda, verba ex ore viri. Qui ergo dimittit aquam, caput est iurgiorum quia qui linguam non refraenat, concordiam dissipat.

5. Quos supervacuis verbis meis a silentii sui censura dissipatur, quasi tot ruinis extra seducitur, unde redire incertus ad sui cognitionem non sufficit: quam propter multiloquium exterius sparsam vim intimae considerationis amittit.

6. Pravi sicut in sensu leves sunt, ita in locutione praecipites: quam quod levis conscientia concipit, levior protinus lingua prodit.

7. Lingua sub magni moderaminis libratione fraenanda est, non insolubiliter obliganda, ne aut laxata in vitium defluat: aut restricta etiam ab utilitate torpescat.

8. Si illatas molestias lingua tranquille diceret, a conscientia dolor emanaret. Vulnera non clausa plus cruciant: quam quum putredo, quae intus fervet, eiicitur, ad salutem dolor aperit.

9. Quum intentionem bonam locutio cauta non sequitur, ipsa pietatis propositio in trasgressionis vitium vertitur.

---

1. Ambrosius lib. 1. de virginitate.
2. Hieronymus ad Nepotianum.
3. Gregorius lib. 7. moralium.
4. Grego. in pastorali.
5. Grego. lib. 5 moralium.
6. Grego. ibid. lib. 5.
7. Grego. ibid. lib. 8.
8. Grego. ibid. lib. 7.
9. Grego. ibid. lib. 5.

1. Isti sunt casus culpae crescentis: ut lingua, quum non restringit, nequaquam ubi ceciderit iaceat, sed semper ad deteriora descendat.

2. Tenerum membrum est lingua, et tamen vix teneri potest: substantia quidem infimum atque exiguum, sed usu magnum et validum, in venis tenuis est et lata: ideo aptissimum evacuandis sordibus instrumentum.

3. Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat, leviter transit, sed graviter urit, leviter penetrat animum, sed non leviter exit, leviter profert, sed non leviter revocatur, facile volat, ideo charitatem facile violat.

4. Vanus sermo cito polluit mentem et facile agitur, quod libenter auditur.

5. Sapiens non solum quod loquitur, sed etiam opportunitatem loci, et temporis et personae quum loquitur, diligenter inquirit.

6. Vanus sermo, vanae conscientiae est iudex, mores hominis lingua pandit, qualis sermo ostenditur, talis animus approbatur: quam ex abundantia cordis os loquitur. Sermo vanus non erit absque iudicio, quia ab omni statu rectitudinis deviant, quia per vana verba dilabuntur.

7. Lingua dicitur, quia lingit adulando, mordet detrahendo, attrahit mentiendo, ligat, et ligari non potest: labilis est, et teneri potest, sed labitur et fallitur. Labitur ut anguilla, penetrat ut sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, movet rixas, seminat discordias, uno ictu multos percutit, et interficit: blanda est et subdola: lata et parata ad exhaurienda bona, et miscenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit animam, quoniam mors, et vita in potestate linguae est.

8. Quis est hominum sic cautus, ut si inter aemulos loquatur, nullum eius verbum incurrat aliquam quaestionem? Difficilis res est, linguam in lubrico faucium constitutam veritatis rigide tenere mensuram: cui si incaute fraena laxentur, frequenter contra se loquitur. Facilius enim culpa tacendo refugitur, quam loquendo. Salomon dicit: *ori tuo facito ostium et seram, et verbis iugum atque stateram.*

---

1. Gregorius lib. 16. moralium.
2. Bernardus in quodam ser.
3. Ber. ibid.
4. Isidorus in soliloquio.
5. Glossa sup. illud proverb. c. 15.
6. Hugo. lib. 2. de anima.
7. Hugo ibid.
8. Cassianus sup. illud psal. *Dixi custodiam.*

1. Quibus citra honestatis nitorem lingua polluitur infraenis, his conscientia quoque sordidissima est: quia facilius contingit, ut quispiam seria loquens vivat obscoene, id est immunde, quam valeat ostendi, qui pariter existat improbus dictis, et probus moribus.

2. Sapiens sermones suos precogitat, et examinat prius in pectore, quod perferat in ore. Qui enim sunt leves et faciles ac importuni locutores, nullo rerum pondere innixi, verbis tumidis et laxantibus eam orationem bene existimant. Est in ore nasci, non in pectore, linguam.

3. Nunquam tacet, quem morbus loquendi tenet. Hesiodus ait linguam non vulgandam esse, sed recondendam, et thesaurum eius esse gratiam optimam, si modesta, pauca et modulata sit.

4. Quidam a Pythagora quaerens; quomodo inter sapientes discipulos computari possit, respondit: serva silentium, donec necessarium sit tibi loqui. Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris, si gesseris optima, et locutus fueris pauca. Nam silentium signum est sapientiae: et loquacitas signum est stultitiae. Ne festines respondere, donec fuerit finis interrogationis, nec quaestionem in conventu solvere tendes, sapientorem te interesse prospexeris.

5. Non multis verbis opus est, sed efficacibus, seminis modo spargeda sunt.

6. Quemadmodum sapienti viro incessus modestior convenit; ita oratio pressa, non audax, summa ergo summarum haec erit tibi, tardiloquentem te esse iubeo.

7. Sermonem maximo temperamento cum loquente dispensa, in quo patitur aut extraneus verecundiam, aut familiaris calumniam, aut imperitus iniuriam, aut crudelis invidiam, aut peritus infamiam.

8. Imago animi, sermo est qualis vir, talis oratio. Magnum est vocis et silentii temperamentum. Garrulo non rendere convitium est.

---

1. Sydonius lib. 5. epi.
2. Aulus Gellius lib. 8.
3. Aul. Gel. ibid.
4. Pythagora in suis praeceptis.
5. Seneca 38. epi.
6. Sen. 40. epi.
7. Sen. in quadam epi.
8. Sen. in proverbiis.

1. Ut licentiosa mancipia animi imperio redige linguam, cupiditatemque opprime, si non potes, paululum remitte. Saepe ea, quae sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore.

2. Conscientiam amici nullus invenit linguae praeceps, canibus imbecillibus mos est, quando plus defecerunt virium, tanto magis latratibus indulgere.

Vide etiam in tit. Advocati, Consilium, Conversatio. Convitium, Discordia, Obedientia, Otiositas, Odium, Taciturnitas, et Verecundia in cor.

LUXURIA.

3. Luxuria non est vitium corporum pulchrorum vel suavium, sed animae perversae amantis corporeas voluptates, neglecta temperantia : quia aptamur spiritualibus.

4. Quanti et quales episcopi, et clerici post confessionum et victoriarum calcata certamina, post magnalia et signa mirabilia usquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, quum volunt in navi fragili navigare. Quantos leones domuit una infirmitas delicata, id est luxuria, quae cum sit vilis et misera, de magnis efficit praedam.

5. Commistio sororum, et fratrum quanto sit antiquior conpellente necessitate, tanto postea facta est damnabilior religione prohibente.

6. Sicut iniquum est aviditate possidendi transgredi limitem agrorum: ita et iniquum est libidine concumbendi subvertere limitem morum.

7. Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam, et ad praesens voluptatem deliniens, futuram non sinit cogitare paupertatem.

---

1. Seneca lib. 1. de moribus.
2. Seneca in proverbiis.
3. Augustinus lib. 12. de civite Dei.
4. Augu. de singularitate clericorum.
5. Augu. lib. 15. de civitate Dei.
6. Augu. ibid.
7. Augustinus de doctrina Christiana.

1. Ex voluntate perversa facta est libido: et dum servitur libidini, facta est consuetudo: et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.

2. Qui luxuriatur, vivens mortuus est: et ferreas mentes libido domat, quae maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant omne, quod nesciunt.

3. O quam acerbus fructus luxuriae, amarior felle, crudelior gladio!

4. Libido enim transacta semper sui relinquit poenitudinem, et nunquam satiatur, extincta reaccenditur, usu crescit et deficit, nec rationi paret, quae impetu ducitur.

5. O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cuius flamma superbia, cuius scintillae prava colloquia, cuius fumus infamia, cuius cinis immunditia, cuius finis gehenna.

6. Quaelibet alia fient bona opera; si luxuriae scelus non abluitur, immensitate huius criminis obruuntur.

7. Malum luxuriae aut cogitatione penetratur, aut opere: callidus enim adversarius noster, quum ab effectu operis extollitur, secreta cogitatione polluere nititur.

8. Ex quo luxuria semel mentem alicujus occupaverit vix eum bona cogitare permittit. Sunt enim desideria viscosa, quia ex suggestione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione consensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo; ex consuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex defensione gloriatio, ex gloriatione damnatio.

9. Alia est carnis luxuria, qua castitate corrumpimur: alia cordis, qua de castitate gloriamur.

10. Luxuriae currus quadriga volvitur vitiorum ingluvie, videlicet ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otii soporisque resolutione, trahitur equis aeque duobus, prosperitate vitae, et rerum abundantia: et qui his praesidet duo, ignaviae torpor, et infida securitas.

---

1. Augustinus lib. confessionum.
2. Hieronymus in lib. matri et filiae.
3. Hieronymus in epi.
4. Hiero. ibid.
5. Hiero. ibidem.
6. Gregorius 22. moral.
7. Grego. ibid.
8. Grego. in moral.
9. Bernardus in ser.
10. Ber. sup. cantica.

1. Vitium libidinis facile ex vacantia et otio nascitur, nam diffinitio amoris haec est: *animae vacantis passio.* Ovidius porro: *Otia si tollas, periere Cupidinis artes.*

2. Tandiu spiritu fornicationis animum necesse est impugnari, donec se bellum gerere supra vires agnoscat. Nec labore, vel studio proprio victoriam obtinere se posse, nisi Dei fuerit auxilio ac protectione suffulta.

3. Brevis est voluptas fornicationis, sed perpetua poena fornicationis.

4. Luxuria, est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniciosa potio, quae humanum corpus debilitat, et virilis animi robur enervat.

5. Petulantia est ex carnalium cogitationum conceptione, totius corporis pecudialis hebetudo.

6. Venus, est illecebrosa voluptas, adulterina iucunditas, quae mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso.

7. O extrema libidinis turpitudo, quae non solum mentem offoeminat, sed corpus enervat, non solum maculat animam, sed foedat personam! Omne namque peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus suum est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Semper illam praecedunt ardor et petulantia, semper comitatur foetor et immundities, semper sequitur dolor et poenitentia.

8. Quis eius multiplices species enumerare valeat? haec enim Pentapolim cum adiacenti regione subvertit: Sychem cum populo interemit, haec filios Iudae percussit, Iudaeum et Madianitidem pugione transfodit: tribum Beniamin pro uxore Levitae delevit, filios Hely sacerdotis in bello prostravit, haec Uriam occidit. Amon interfecit, plurimos lapidavit. Ruben maledixit: Sansonem seduxit: Salomonem pervertit. Verum est ergo quod legitur: *Propter speciem mulieris multi perierunt.*

9. Blandum malum luxuria, quod accusare aliquando facilius est quam vitare, quae invictum Annibalem armis illece-

---

1. Chrysostomus sup. Mat.
2. Cassianus ex collatione abbatis Moysi.
3. Beda de templo Salomonis.
4. Hugo de S. Victore de luxuria loquens.
5. Hugo ibidem.
6. Hugo ibidem.
7. Hugo ibidem.
8. Hugo ibidem.
9. Valerius Max. lib. 9.

bris suis complexa, vincendum Romano militi tradidit, illa ducem vigilatissimum, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, Veneris usu lasciviore, ad somnum et delitias evocavit.

1. Quid his ergo vitiis foedius? quid etiam damnosius? quibus virtus atteritur, victoriae languescunt: sopita gloriae in infamiam convertitur: animi et corporis vires expugnantur: adeo ut nescias an ab hostibus, an ab illis capi perniciosius habendum sit,

2. Venus dolosa, et eius corrigia est varia, et quod ex insidiis agit incontinens concupiscentiae.

3. Esus carnium, et potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.

Vide etiam in cor. Abstinentia, Avaritia, Castitas, Concupiscentia, Ebrietas, Gula, Libido, Mulier, Oratio, Superbia, Vitium, Voluntas in cor, et in fine.

MAGISTER.

4. Periculosum est magisterium: discipulatus securus: est ideo psal. *Auditui meo dabis gaudium et laetitiam.* Securior est enim verbi auditor, quod verbi prolator.

5. Magistrum vocant, ut quasi laudatus mysterium cordis sui simpliciter aperiat, eosque velit habere discipulos.

6. Dionysius magistrum sibi in gramatica elegit Donatum, in rethorica Victorinum, in thelogia Gregorium Nazanzenum, similiter Theophrastus sibi elegit Aristotelem, Aristoteles Platonem, Plato Socratem, regina Austri sapientissimum Salomonem.

7. Magistrum vocat, cuius non vult esse discipulus, de mandato magno interrogat, qui nec minimum servat.

8. Optimus lector est, qui doctorum intelligentiam expectet ex dictis potius, quam imponat, et retulerit magis quam attu-

1. Aristoteles lib. 7. ethnicorum.
2. Arist. ibid.
3. Augustinus in quodam ser.
4. Hieronymus sup. ill. Mat. 22. *magister scimus, quia verax es.*
5. Isidorus in Synonimio.
6. Chrysostomus sup. ill. Mat. c. 22. *magister, quod est mandatum magnum in lege?*
7. Hylarius lib. 1. de Trinitate.

lerit: neque congitat illud videri dictis contineri, quod ante lectionem praesumpserit intelligendum.

1. Principium disciplinae humilitas est: cuius cum multa sint documenta, haec tria praecipue ad lectorem vel auditorem pertinent. Primum, ut nullam scripturam vilem teneat. Secundum, ut a nemine discere erubescat. Tertium, ut quum scientiam adeptus fuerit, caeteros non contemnat.

2. Nulla res discipulo est ita perniciosa, sicut vita magistri contumeliosa.

Vide etiam in tit. Doctrina. per totum.

MAGNANIMITAS.

3. Viros fortes, magnanimos esse, eosdem volumus veritatis amicos, minimique fallaces.

4. Ad magnanimum pertinet, neqne perturbationi animi, neque honoris, neque fortunae succumbere.

5. Ad magnanimum pertinet, ea quae videntur acerba, ita ferre, ut nihil a statu naturae discedat, nihil a dignitate sapientis.

6. Magnanimitas est virtus spontanea, difficilium aggressio, et rationabilis.

7. Si magnanimus fueris, nunquam indicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices: non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit, et quum illum in potestate tua videris, vindictam putabis, non vindicare potuisse. Scio enim magnum et honestum vindictae esse genus, ignoscere.

8. Magnanimitas autem si ultra modum suum extollat, faciet virum minacem, inflatum, turbidum, inquietum, et quascumque excellentias dictorum atque factorum neglecta honestate festinum, qui momentis omnibus supercilia subrigens, ut bestiarius inquietat, excitat, alium ferit, alium fugat: sed talis aut miserum appetit finem, aut aerumnosam sui memoriam, derelinquit. Mensura ergo magnanimitatis est, nec timidum esse hominem, nec audacem.

---

1. Hugo in didascalicon lib.1.
2. Boetius de disciplina scholarium.
3. Tullius lib. 1. de offic.
4. Tullius ibid.
5. Tull. lib.1. de offic.
6. Tull. ibid.
7. Seneca de 4. virtutibus.
8. Sen. ibid.

1. Eris magnanimus, si pericula nec adpetas, ut temerarius, nec formides, ut timidus. Nam timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitae conscientia.

2. Magnitudo animi, si a communitate humana sit remota, feritas quaedam erit et immanitas.

3. Pauper fiam, inter plures ero, exul fiam me natum putabo, quo mittar. Non sum uni angulo natus, patria mea totius huius mundi est.

4. Magnanimo nihil est magnum. Stilbon Philosophus capta patria amisso rerum, etc. ecce vir fortis et strenuus ipsam sui hostis victoriam vicit. Facilius est totam gentem, quam magnanimum vincere.

5. Magnanimi est magna contemnere, et mediocria malle, quam nimia.

6. Animum excellentem moderatum, omnia tamquam maiora traseuntem, quicquid timemus optamusque ridentem, coelestis potentia agitat. Non potest res tanta sine adminiculo numinis stare: quae admodum radii Solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt unde mittuntur: sic animus magnus ac sacer, conversatur quidem nobiscum, sed haeret origini suae.

7. Animus intuendus, ut pariter fugiendorum, ac petendorum, non ex opinione, sed ex natura pretia rebus imponens, asperis blandisque pariter invictus, neuter se fortunae submittens, supra omnia, quae contingunt acciduntque eminens, imperturbatus, intrepidus, quem nulla vis frangit, quem non attollant fortuita, nec deprimant: talis animus virtus est, haec est eius facies.

8. Magnanimo de rebus magnis iudicandum est, fortunacior est, qui omnia rerum diversarum onera rigida cervice sustollit, eo supra fortunam extat. Non mirum est in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur: ibi stare, ubi omnes iacent.

9. Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere, nulla illum res minarem facit, nil illi eorum, quae ferenda sunt, displicet:

---

1. Seneca de 4. virtutibus.
2. Sen. ibid.
3. Sen. in epi.
4. Sen. 23. epi.
5. Seneca. 37. epi.
6. Sen 40. epi.
7. Sen. 66. epi.
8. Sen. ibid.
9. Sen. 72. epi.

quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non quaeritur; vires suas novit, vincit virtute fortunam.

1. Nihil magnum est in rebus humanis, nisi magno animo despicias.

2. Proprium enim est magnanimitatis verae non sentire se percussum. In magnis enim mera et magna ad latratum canum lenta respicit.

Vide etiam in cor. Contemptus, Divitiae, Fortitudo, Labor, Nobilitas, Pusillanimitas, et Virtus in cor, et in fine.

MALITIA.

3. Melius iudicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla esse permittere.

4. Malignitas, est mala voluntas hominis, cum ultra non possit: vel beneficiis grates non referre.

5. Malitia est, per quam moribus deceptoriis veritate palliata vel odium alterius, vel proprium commodum attenditur.

6. Malitia est mentis atque animi depravatio a tramite veritatis devia, quae in curiosorum animos frequenter obrepit.

7. Mala non sunt, nisi quae crimine mentem implicant, et conscientiam ligant.

8. Sicut ignis amori mentem erigit: ita ignis malitiae involuit, quia et Spiritus sanctus cor quod replet, elevat, et ardor malitiae ad inferiora semper incurvat.

9. Mens prava semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quae inferat: vel metuit ne sibi ab aliis inferantur: et quicquid contra proximos cogitat, hoc contra se cogitari a proximis formidat.

10. Velocius malitiae parva scintilla consumitur, quod virtutis ignibus concalescere possimus, nam et melli plurimo parum absinthii iniectum, velocem amaritudinem tradit; mellis etiam

---

1. Seneca de moribus.
2. Sen. ibid.
3. Augustinus in Enchirid.
4. Augu. ibidem.
5. Augustinus in quadam ep.
6. Ambrosius in Examer.
7. Ambr. ibid.
8. Gregorius sup. Ioelem.
9. Greg. 12. moral.
10. Greg. in apologetico.

si duplum iniiciatur absinthio, non poterit eius obtineri dulcedo.

1. Habet malitia currum suum rotis quatuor consistentem saevitia, impatientia, audacia, impudentia. Valde enim velox est currus iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore fraenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus pernicibus equis, et ad omnem perniciem paratissimis, terrenae potentiae, et saeculi pompa. Porro praesident his duobus equis aurigae duo, timor et livor. Timor quidem pompam. Livor potentiam agit.

2. Consideras huius stultitiae mistum dolum tyranni: aut enim Herodes credidit scripturis aut non. Si non credidit, ut quid ergo interrogabat scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Si credidit aestimans prophetiam esse immobilem, quot modo ergo sperabat illum regem posse interiicere, quem futurum esse dicebant scripturae? Nam si prophetiae credidit, clarum erat ipsum adversus impossibilia conari. Sed si non credidit, tunc nec sibi timeri debuit, nec puero insidiari. Respondit Chrysostomus: Anima semel malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Tale quippe est vitium malignitatis, ut a nullo plerunque impulsa, sese ipsa praecipitet, et saepe absque effectu operis, aerumnosa et impossibilia conetur efficere.

3. Coerceri omnino nequit animus prava semel voluntate vitiatus, quia zelus sapere nescit, et ira consilium non habet, ideo Herodes non suo consilic gubernabatur, sed vinculo diaboli trahebatur.

4. Sicut ignis quanto amplius ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur, sic anima mala quanto magis veritatem audierit, eo amplius in malitiam excitatur.

5. Aetate minores, malitia pares. Nam pulli serpentum statura breviores sunt, veneno autem aequales, catuli luporum, et si venatione nocere non possunt: iam tamen in sanguine gaudent, et morsibus laedunt.

6. Debuerunt Pharisaei timere Sadducaeorum exemplo, ut ne similiter interrogantes confundantur, sed ardens malitia dum

---

1. Bernardus sup. cantica.
2. Chrysostomus sup. Mat. c. 2.
3. Chrys. ibidem.
4. Chrysostomus super Mat. c. 22.
5. Chry. ibid.
6. Chry. ibid.

se sociare festinat, rei exitum non aspicit, malevolentia enim, et livor nutriunt impudentiam.

1. Pharisaei apud se dicebant. Unus loquatur pro omnibus, et omnes loquamur per unum, ut si vicerit, omnes videamur victores. Si autem victus fuerit, solus videatur confusus: ecce sagacitas malignantium.

2. Loquitur apud se maligna cogitatio: usquequoque illum talem tollero? Consentire ei comprobor, si eum non corripio, consentiens autem, Deum offendo, corripiam ergo, ne Deum offendam. Nihil pro mea, sed pro Dei iniuria vel ulciscenda totum facio, imo sic illum sibi restituam, proximum enim corripere et eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic saepe apud se loquitur cogitatio maligna, excaecavit enim eam malitia sua.

3. Nequitiam veteres diffinierunt, voluntariam esse malitiam, in quam non casu incidimus, sed spontanea voluntate versamur, nequam dictus est, nequam, idest nullo tempore aptus.

4. Malignitatem vitae nostrae similitudo declarat. Aranea est animal debile ac tenuissimum, quod transeuntibus muscis quaedam retidolosa contexit: sic animi illorum, qui sceleratis operibus dediti sunt, inanibus et subdolis machinationibus occupantur.

5. Malitia est ex proposito et deliberatione, malo cognito, prono animo consentire.

6. Inventor malorum est, qui aliquam malam consuetudinem vel aliquod tormentum primus invenerit.

7. Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit, at venenum quod serpentes in alienam perniciem perferunt, sine sua continent, non est huic simile, hoc habentibus pessimum est.

8. Male facere quod vult, nusquam non invenit causam, malevolus semper sua natura utitur.

Vide etiam in cor. Adulatio. Correctio. Discordia. Fortitu-

---

1. Chrysostomus. sup. Matth.
2. Hugo lib. 1. de anima,
3. Cassianus sup. psal.
4. Cas. sup. ill. *Anni eorum sicut*. etc.
5. Richardus de ver. Apostoli *Non fermento malitiae*.
6. Tullius de officiis.
7. Seneca 82. epi.
8. Sen. in proverbiis.

do. Fraus, Homo Hypocrisis, Documentum, Poenitentia, Praedestinatio, Prudentia, Sapientia, Simplicitas.

MANDATUM.

1. Si quid vel addas, vel detrahas, praevaricatio videtur esse quaedam mandati. Siplex enim et pura mandati forma tenenda est, vel testimonii series intimanda. Nihil igitur quod bonum videtur, addendum est.

2. Si quis unum mandatum custodiat, et aliud praevaricatur, nil ei prodest.

3. Tu qui veram requiem, quae post hanc vitam Christianis promittitur, quaeris, etiam hic eam inter amarissimas vitae huius molestias suavem iucundamque gustabis, si eis? qui eam promisit, praecepta dilexeris.

4. Non est amicus recti, quoniam, si fieri posset, malet id, quod rectum est, non iuberi.

5. Non ideo putes aliqua contemnenda esse mandata, quia leviora sunt; tam enim maxima illa, quam minima imperata sunt, et contemptus cuiuscumque praecepti praecipientis iniuria est. In quovis proposito in quovis gradu aequale peccatum est, vel prohibita admittere, vel iussa non facere.

6. Iussa sine culpa non negliguntur, et sine crimine non contemnuntur.

7. Contemptus omni specie mandatorum pari pondere gravis, et communiter damnabilis, est neglectus autem in fixis gravior, tollerabilior in mobilibus mandatis.

8. Sive Deus, sive homo vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia deferendum, ubi tamen Deo contrario non praecepit homo.

9. Sunt mandata, quae duris atque carnalibus imponuntur animis ex lege vitae et disciplinae, et sunt olea dispensationis, quae infirmis et pusillis corde misericordiae apponunt, et sunt consiliorum solida fortiaque, quae ex intimis sapientiae pronuntur sanis.

—

1. Augustinus. in lib. de parad.
2. Augu. ibid.
3. Augu. ibidem
4. Augu. sup. psal. 66.
5. Hieronymus in epi.
6. Bernardus de praeceptis et dispensat.
7. Ber. ibid.
8. Bernardus ibid.
9. Ber. sup. cantic.

1. Praelati iussio vel prohibitio non praetereat terminos professionis, nec ultra extendi nec contrahi citra debet. Nil me praelatus prohibeat horum, quae promisi, nec plus exigat, quam promisi.

2. Mandata Moysi in actu facilia sunt, ut non occidas, et ideo in remuneratione modica, et in peccato magna, sed mandata Christi: ut non irasceris, in actu difficilia: et ideo in remuneratione magna et in peccato minima.

3. Merito dedit praeceptum, quod promisit exemplum.

4. Nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus, et facile omnia praecepta veniunt in effectum, quando et gratia praecedit auxilium, et obedientia mollit imperium, nec dura ibi necessitate servitur, ubi diligitur, quod iubetur.

Vide etiam in cor. Concupiscentia, Correctio, Dilectio, Exemplum, Mansuetudo, Oratio, Peccatum, Superbia, Timor. in fine.

MANSUETUDO.

5. Mites sunt, qui cedunt improbitatibus, et non resistunt in malo, sed vincunt in bono malum.

6. Mitescere est, non contradicere divinae scripturae, sive intelligere, si aliqua vitia nostra percutit: sive non intelligere: quasi nos melius et verius sapere, et percipere possemus.

7. Mansuetus homo cordis est medicus.

8. Quum deposuero omne peccatum, et eruero omnem malitiam, et simplicitate contentus fuero inops malorum, superest ut mores temperem. Quid enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis atque mansuetus?

9. Beatus, qui severitatem et mansuetudinem tenet, ut altero disciplina servetur, altero innocentia non opprimatur.

10. Mitis est, quem non rancor vel ira afficit, sed omnia

---

1. Bernardus de precept. et dif.
2. Chrysostomus sup. Mat. 6.
3. Cassianus sup. psal.
4. Leo papa in apparitione Domini.
5. Aurelius de ser. Domini in monte.
6. Augustinus lib. 2. de doctrina Christi.
7. Ambrosius ad Vercellem epi.
8. Ambrosius sup. Luc.
9. Ambrosius. ibidem. c. 3.
10. Hieronymus su. Mat. 5. *mites est*.

aequanimiter sustinet, non irritatur, non nocet nec nocere cogitat.

1. Nihil est foedius perceptore furioso, qui cum debeat esse mansuetus et humilis ad omnes, ex diverso torvo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrenatis superciliis, facie inter pallorem et ruborem variata, clamore perstrepitat, et errantes non tam a bono retrahit, quam ad malum sua saevitia praecipitat.

2. Sunt quidam mites, sed quandiu nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio, patebit autem, quam longe sint a vera mansuetudine, si levis oriatur occasio.

3. Magna est virtus, si non laedas a quo laesus es. Magna est fortitudo, si etiam laesus remittas. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas.

4. Benevolentia est bona erga aliquem voluntas, ultra quam valet, affectum suum protendens.

5. Benignitas, est largitas rerum per compassionem.

6. Clementia est temperantia animi in potestate viciscendi, vel lenitas superioris adversus inferiorem.

7. Clemens dicitur animus, quando est tener ad compatiendum, facilis ad remittendum, promptus ad subveniendum.

8. Mansueti laetentur, non dixit, lege docti, non ieiunantes, non psallentes, sed mansueti laetentur, qui charitate praecipua habere omnium rerum temperantiam consueverunt.

9. Mansuetos appellamus manu consuetos, idest patientes et mites, quam alienas iniquitates tollerat, nec aliquem gravare praesumunt.

10. Ornamentum enim bonorum omnium est sincera benignitas, quae nunquam est sola: quia de virtutibus cognoscitur esse generata.

11. Mansuetudo, est motus animi utrumque statum mundi lance pensans aequali.

---

1. Hieronymus sup. ep. ad Ti. *Non iracundia* ect.
2. Bernardus sup. cant.
3. Isidorus. in soli. lib. 2.
4. Hugo. de S. Victore
5. Hugo ibid.
6 Hugo de sancto Vic.
7. Hugo. ibid.
8. Cassianus sup. psal. 33. *Mansueti* etc.
9. Cassianus sup. psal. 36. *Mansueti haereditabunt terram*
10. Cass. ibidem.
11. Cass. ibidem.

1. Clementia est virtus, propter quam animus concitatus in odium alicuius benignitate retinetur.

2. Clementia est, quae alieno sanguini tanquam suo parcit, et scit homini non esse homine prodige utendum.

Vide etiam in cor. Correctio, Spiritus Sanctus.

MARIA.

3. Excepta virgine Maria, de qua propter honorem Domini nullam prorsus habere volo quaestionem, inde enim scimus, quod ei plus collatum fuit gratiae ad vicendum omni ex parte peccatum: quia concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac virgine excepta si omnes sanctos et sanctas quum hic viverent, congregare possem, et interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisset responsum putamus: nisi quod ait Ioannes, *si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*? etc.

4. Auctrix peccati Eva: auctrix meriti Maria. Eva occidendo obfuit, Maria vivificando profuit, illa percussit, ista sanavit.

5. *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum*, tecum in corde, tecum in utero, tecum in auxilio.

6. Exultavit Maria: et matrem se laeta miratur, et de Spirito sancto se protulisse gaudet, nec quia peperit innupta, terretur, sed quia genuit cum exultatione miratur.

7. Felicior partus spiritualis, quam carnalis. Beatior enim Maria fuit concipiendo Christum fide, quam carne materna enim propinquitas nihil ei profuisset, nisi felicius ipsum fide, quam carne gestasset. Idem super illud Lucae XI. *Beati, qui audiunt verbum Dei etc.* Hoc inquit est dicere, mater mea quam appellatis felicem: inde felix est, quia verbum Dei custodivit, non quia in illa verbum caro factum est.

8. Non mirum, si Dominus redempturus mundum operationem suam tunc inchoavit a Maria, ut per quam salus

---

1. Tullius lib. 2. rhet.
2. Seneca. de clementia ad Neronem.
3. Augustinus de natura et gratia.
4. Augustinus in ser. de assumptione.
5. Aurelius in ser. de natura Beatae Mariae.
6. Aurel. ibid.
7. Aurel. lib. de virginit.
8. Ambrosius sup. Lucam.

omnibns parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore.

1. Quid nobilius Dei matre, quid splendidius ea, quam splendor elegit? quid castius ea, quae corpus sine corporis contagione generavit? Et ut de caeteris eius virtutibus taceam, virgo erat non solum corpore, sed etiam mente: corde humilis, verbis gravis, animo prudens, loquendi peritior, legendi studiosior, non in cumulo divitiarum, sed in prece pauperum spem reponens, intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis non hominem, sed Deum quaerere: nullum laedere, omnibus bene velle, maioribus assurgere, aequalibus non invidere: iactantiam fugere, rationem sequi et amare: quando ista fastidivit humilem? quando risit debilem? quando vitavit inopem? Nihil in oculis torvum, nihil in verbis procax, nihil in hac inverecundum, non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior: ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis, talem hanc Evangelista monstravit, talem Angelus reperit, talem Spiritus Sanctus elegit. Quid enim in singulis morer? quae digna fuit, ex qua Dei filius nasceretur.

2. Quantae in una Virgine species virtutum emicant, secretum verecundiae, vexillum fidei, devotionis obsequium, virgo intra domum, comes ad ministerium, mater ad templum.

3. Sit igitur nobis tanquam in imagine descripta virginitas, vita Mariae, in qua velut in speculo refulget species castitatis, et forma virtutis, hinc sumatis exempla vivendi, ubi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid fugere, quid tenere debeatis, ostendunt.

4. Talis fuit Maria, ut eius unius vita omnium disciplina sit.

5. Maluit Dominus aliquos de suo ortu, quam de matris pudore dubitare, sciebat enim teneram virginis verecundiam, et lubricam famam pudoris: nec putavit ortus sui fidem, matris iniuriis adstruendam. Servatur itaque sancta Maria,

---

1. Ambrosius de virgin. lib. 2.
2. Ambro. ibid.
3. Ambro. ibid.
4. Ambro. de virginitate.
5. Ambrosius super Lucam lib. 6.

sicut pudore integra, ita inviolabilis opinione virginitatis. Oportet enim sanctos et ab his testimonium habere, qui foris sunt, nec decuit sinistra virginibus opinione viventibus velamen excusationis relinqui, quod infamata mater quoque Domini videretur.

1. *Surgens Maria* etc. Non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio nec dubitans de exemplo, sed quasi laeta pro voto, religiosa pro voto, religiosa pro officio, festina prae gaudio, in montana perrexit. Quo enim iam Deo plena, nisi ad superiora cum festinatione conscendere? Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia.

2. Disce Virginem moribus, disce Virginem verecundia, disce Virginem oraculo, disce Virginem ministerio, solam in penetralibus quam nemo virorum viderat. Solus angelus reperit solam sine comite, solam sine teste, ne quo indigno damnaretur affatu. Disce se ergo virgo verborum vitare lasciviam. Maria autem angeli salutationem verebant, ab angelo salutatur ubi clauso super se ostiolo orabat patrem in abscondito. Non est enim putandum ostiolum Virginis apertum, ne vel orantis turbaretur silentium, vel continentis castitas tentaretur.

3. *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum* etc. Talibus namque decebat virginem oppignerare muneribus: ut esset gratia plena, quae reddidit coelis gloriam, terris Deum, pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitae ordinem, moribus disciplinam.

4. Quod natura non habuit, visus nescivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet coelum, stupet terra, creatura omnis etiam coelestis miratur. Hoc totum est, quod per Gabrielem Mariae divinitus nuntiatur.

5. Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in eis laudibus referamus, cum etiam si omnium nostrum membra verterentur in linguas: eam laudare sufficeret nullus. Altior enim coelo est, de qua loqui nitimur: abysso profundior, cui laudes dicere conamur. Si coelum inquit, te vocem, altior es: si matrem genitum, praecedis: si formam Dei te appellem,

---

1. Ambrosius sup. Luc.
2. Ambrosius ibidem.
3. Hieronymus in ser. de assump.
4. Hiero. ibidem.
5. Hiero. ibidem.

digna existis: si dominam angelorum, prima esse probaris. Quid ergo de te dignum dicam?

1. Caeteris virginibus per patres praestatur gratia: Mariae verò se totam infundit gratiae plenitudo, quae fuit in Christo, quamquam aliter et aliter; quia in Christo fuit plenitudo gratiae tamquam in homine personaliter diffinito.

2. Non est in mundo locus dignior utero virginali, in quo Dei filium Maria suscepit, nec in caelis solio regali, quo Mariam Dei filius sublimavit.

3. Si diligenter attendas, nihil est virtutis, nihil splendoris, nihil gratiae, et nihil candoris quod non resplendeat in virgine gloriosa,

4. Qui petit sine ipsa, sine alis tentat volare.

5. Salus nostra in manu Mariae est ut ei dicere multo melius valemus nos christiani, quam Ægyptii dixerunt Joseph » *salus nostra in manu illius est.*

6. Tota salus mundi consistit in multitudine favoris Mariae.

7. Sicut lapis subtracta terra delabitur in profundum; ita subtracto Mariae adjutorio, homo delabitur in peccatum, et inde in Infernum.

8. Nobis non est alia, quam a te fiducia, o Virgo sincerissima. Sub alis tuae pietatis protege, et custodi nos.

9. Grande privilegium Mariae, quod apud Filium sit potentissima.

10. Imperio Virginis omnia famulantur, etiam Deus.

11. Unum beatae Mariae suspirium plus potest, quam omnium Sanctorum simul suffragia.

12. Oratio Deiparae habet rationem imperii; unde impossibile est eam non exaudiri.

13. Filius quasi exsolvens debitum, implet petitiones tuas.

14. Euge euge, Maria, quae debitorem habes filium, qui omnibus metuantur.

—

1. Hieronymus de B. M. Virg.
2. Hiero. ibid.
3. Hiero. ibid.
4. S. Antonius lib. 3. tit. 15. c. 22.
5. Riccardus lib. 2. de laud. virg.
6. Cassianus.
7. Riccardus lib. 8. de laud. virg.
8. S. Efrem. de laudibus virg.
9. S. Petrus Damianus in spec. c. 8.
10. S. Bernardinus tom. 2. Ser. 61.
11. Justinus. In tit. B. M. V.
12. S. Antoninus c. 5. tit. 15. cap. 17.
13. Gregorius. Or. de ex. Mariae.
14. Metodius orat. in Hyp.

1. Maria diligit diligentes se; imo sibi servientibus servit.

2. Singulare perditorum refugium, miserorum spem, advocatam omnium iniquorum ad se confugentium.

3. Tu enim es illa fidelissima colnmba Noë, quae inter Deum, et mundum diluvio spirituali submersum mediatrix fidelissima extitisti.

4. Ego sum columba Noë Ecclesiae ramum ulivae, et pacis inferens universalis.

5. Fructus Iridis est recordatio divini foederis, sic per Virginem gloriosam offensa eis remittitur, foedus stringitur.

6. Sicut luna est media inter corpora coelestia, et terrena, et quod ab illis accipit ad inferiora refundit: sic et Virgo regia inter nos et Deum est media, et gratiam ipsa nobis refundit,

7. Ideo Mater Dei praelecta es ab aeterno, ut quos justitia Filii salvare non potest, tu per tuam salvares pietatem.

8. Si propter peccatores facta est Dei Mater, quomodo immanitas peccatorum meorum cogere poterit desperare veniam?

9. Nullum in hac vita adeo poenae torseruat propriae, sicut Mariam alienae.

10. Numquid, o B. Virgo, quia ita glorificata es, ideo nostrae humilitatis oblita es? absit, non convenit tantae misericordiae, tantae miseriae oblivisci.

11. Solium divinae misericordiae est Maria, in qua omnes inveniunt solatia misericordiae.

12. Sicut impossibile est, ut illi, a quibus Maria oculos suae misericordiae avertit, salventur, ita necessarium quod his, ad quos convertit oculos suos, pro eis advocans, salventur, et glorificentur.

13. Impossibile est aliquem salvari peccatorem, nisi per tuum, o Virgo, auxilium, et favorem, quia quos non salvat Dei justitia, salvat sua intercessione Maria.

—

1. Bernardus in pref. cantic.
2. Dionysius Cartusianus.
3. Bonaventura de laud. virg.
4. Albertus Magnus.
5. S. Bernardinus serm. in apoc. c. 41.
6. Bernardinus ser. 14. de Natali Dom.
7. Joan. Chrysostomus Hom. de Praer. B. V.
8. Anselmus de exc. virg. c. 1.
9. Hieronymus epist. ad Eus.
10. Petrus Damianus. ser. 1. de Nativ. virg.
11. Bonaventura spec. cap. 8.
12. Anselmus part, 4. tit. 50.
13. Ignatius Martyr. Ap. Celada in Jud.

1. Sicut Christus per angelum voluit confortari; ita per angelum debuit Virgo animari.

2. Non ait respexit Virginitatem, innocentiam, sed humilitatem tantum.

3. Ultima gratia perfectionis est praeparatio ad Filium Dei concipiendum, quae praeparatio fuit per profundam humilitatem.

4. Nihil tibi, Domina, est aequale, omne enim quod est, aut supra te est, aut infra, quod supra solus Deus, quod infra est omne, quod Deus non est.

5. Quid ultra requiris? sufficit tibi quod mater Dei es. Ubi ergo totum erat, pars scribenda non fuit.

6. Nihil unquam alicui Sanctorum concessum est, quod a principio vitae immolatum non praefulget in Maria.

7. Angelos aliis peccantibus, a peccato reservavit, et matrem ab aliorum peccatis exortam servare non potuit.

8. Decens erat, ut ea puritate, quae major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum sibi Filium dare disponebat.

9. Putredo namque humana et opprobrium conditionis a quo cum Jesus sit alienus, natura Mariae excipitur, caro enim Jesu caro Mariae est.

10. Beata autem Virgo fuit electa divinitus, ut esset mater Dei, et ideo non est dubitandum, quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit.

11. Qui dixit honora Patrem, et matrem, ut decretum a se promulgatum servaret, omnem matri gratiam, et honorem impendit.

12. Christus plus pro redimenda virgine venit, quam pro omni alia creatura.

—

1. Petrus crisologus.

2. Justinianus sup. verb: *Quia respexit hum.*

3. Antoninus P. 5. tit 5. c. 6. et 8.

4. Anselmus Ap. Pelb. Stellar. 2. p. 3. a. 2.

5. Thoma a villanova conc. 2. de Nativ. B. Vir.

6. Thoma a villanova Ser. 2. de assump.

7. Anselmus in ser. de concep.

8. AnselmusDict. lib. de Cons.

9. Augustinus in ser. de assump. B. Virg.

10. Thoma angelicus sup. illud Luc. *invenisti gratiam apud Dominum ect.*

11. Metodius Or. in Hyp.

12. Bernardinus senensis.

1. Credendum est enim, quod novo sanctificationis genere in ejus conceptionis primordio Spiritus sanctus eam a peccato originali (non quod infuit, sed quod infuisset) redemit, atque singulari gratia praeservavit.

2. Haec est hortus conclusus, fons signatus, ad quam nulli potuerunt doli irrumpere, nec praevalere fraus inimici, sed permansit sancta mente et corpore.

3. Virginem ideo dici immaculatam, quia in nullo corrupta est.

4. Hac est incorrupta terra illa, cui benedixit Dominus, ab omni propterea a peccati contagione libera.

5. Non enim credendum est, quod ipse filius Dei voluerit nasci ex virgine, et sumere ejus carnem, quae esset maculata aliqua originali peccato.

6. In B. virgine fuit perfectio quasi dispositiva, per quam reddebatur idonea ad hoc, quod esset mater Christi, et haec fuit perfectio sanctificationis,

7. Virtus divina, licet possit facere aliquid majus, et melius, quam sit habitualis gratia Christi, non tamen posset facere quod ordinaretur ad aliquid majus, quam sit unio personalis ad Filium Unigenitum a Patre.

8. B. Virgo ex hoc quod est mater Dei habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus, et ex hac parte non potest fieri melius.

9. Dominus beatae virgini summum donavit, cujus capax fuit pura creatura, scilicet Dei maternitatem.

10. Esse Matrem Dei est gratia maxima purae creaturae conferibilis. Ipsa est, quam majorem facere non potest Deus. Majorem mundum facere potest Deus, majus coelum, majorem, quam Matrem Dei facere non potest.

11. Si fieri potuisset, omnia tormenta, quae filius pertulit, sustinuisset, et nihilominus placuit ei, quod Unigenitus ejus pro salute generis humani offeretur.

---

1. Bonaventura ser. 2. de ass.
2. Hieronymus Epist. 10 ad Eust.
3. Idelphonsus in Epist. ad Syritam. 3. p. 307.
4. Bonaventura In Ss. 101.
5. Justinianus Tom. 3. Ser. 49.
6. Thoma angelicus. 9. 27. a. 5 ad 2.
7. Thoma Angelicus. 3. p. 9. a. 12. ad. 2.
8. Thoma Angelic. 1. p. 9. 25. a. 6. ad 4.
9. Albertus magnus lib. 1. de laud. Virg. 5. 178.
10. Bonaventura. Spec. 15. virg. lect. 10.
11. Bonaventura in part. 1. distinc. 48. 9. 2.

1. Omnino tunc erat una Christi, et Mariae voluntas, unumque holocaustum ambo pariter afferebant, unde communem in mundi salute cum illo affectum ostendit.

2. Prudentiori consilio illam praecedere volebas, quatenus in Regno tuo ei locum praeparare, et sic comitatus tota Curia tua, festivus ei occurrens, sublimius, sicut decebat, tuam matrem ad te exaltares.

3. Invenies occursum hujus pompae digniorem, quam in Christi ascensione; soli quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt. Matri vero filius ipse cum tota curia tam angelorum, quam Sanctorum occurrens, auxit ad beatae consistorium sessionis.

4. Virgo est domina Angelorum, ergo et improportionabiliter est super omnem hierarchiam angelorum exaltata.

5. Sicut est incomparabile quod gessit, ita est incomprehensibile praemium, et gloria inter omnes sanctos, quam meruit.

6. Visio Virginis matris super omnes creaturas incomparabiliter contemplatur majestatem Dei.

7. Quodammodo sicut caetera luminaria illuminantur a sole, sic tota coelestis curia a gloriosa virgine laetificatur.

8. Nimirum in tabernaculo illo duo videres altaria, aliud in pectore Matris, aliud in corpore Christi: Christus carnem, Maria immolabat animam.

9. Passionis Christi speculum effectum erat cor virginis; in illo agnoscebantur sputa, convicia, verba, vulnera.

10. Singula vulnera per ejus corpus dispersa, in uno corde sunt unita.

11. Parum est Mariam in passione filii tam acerbos pertulisse dolores, ut omnium martyrum collective tormenta superaret.

—

1. ArnaldusCarnotensis tract. de laud. Virg.
2. Anselmus de exc. V. c. 8.
3. Petrus Damianus. Serm. de Assump.
4. Dionysius. p. 4. tit. 15. cap. 10.
5. Idelphonsus serm. 2. de ass.
6. Albertus magnus de laud: virg. c. 69.
7. Bernardinus art. 3. c. 8.
8. Arnaldus cartonensisEract. de sept. verb. Dom. in Cruce.
9. Justinianus de Agon. Chr. c. 11.
10. Bonaventura de planctu virg. in stim: Am.
11. Idelphonsus Ap. Sinisc. Mart. di marc. Cons. 36.

1. Virgo universos martyres tantum excedit, quantum sol reliqua astra.

2. Per eam de coelis exivit, quicquid gratiae venit in mundum.

3. Sicut luna inter corpora coelestia, et terrena est media, et quod ab illis accepit ad inferiora refundit; sic et virgo regia inter nos, et Deum est media, et gratiam ipsa nobis refundit.

4. In Christo fuit plenitudo gratiae, sicut in capite influente; in Maria sicut in collo trasfundente.

5. Per Virginem a capite Christi vitales gratiae in ejus corpus misticum transfunduntur.

6. Qui potuit omnia de nihilo facere, noluit ea violata sine Maria reficere.

7. Sicut ars tornandi promptior est aliis artibus, sic Maria ad benefaciendum promptior est aliis sanctis.

8. Omnes consolatur, et tenuiter invocata praesto adest.

9. Plus vult illa facere tibi bonum, quam tu accipere concupiscas.

10. Adeo replentur ubera tua misericordia ut alterius miseriae natitia tacta, lac fundant misericordiae. Nec possis miserias scire, et non subvenire.

11. Quis invocavit eam, et non est axauditus ab ea?

12. Velociter nonnuquam est nostra salus invocato nomine Mariae, quam invocato nomine Jesu.

13. Multa petuntur a Deo, et non obtinentur: multa petuntur a Maria, et obtinentur, non quia potentior, sed quia Deus eam decrevit sic honorare.

14. Insuperabilem spem tuam habens, o Deipara, servabor. Persequar inimicos meos, solam habens ut thoracem praetectionem tuam, et omnipotens auxilium tuum.

---

1. Basylius de doloribus B. virg.
2. Antoninus p.4.tit. 16.c.20.
3. Bonaventura ser. 74. det Ral. Dom.
4. Hieronymus de laud. B. virg. de ass.
5. Bernardinus Senensis. Ser. 61. de nat. Virg. c. 8.
6. Anselmus in alloq. coel. n. 27.
7. Riccardus. Se laud. virg.
8. Blosius in can. Sit Spir. r. 18.
9. Bernardinus a Bustis. mart. 1. Ser. 15. de nom. Mar.
10. Riccardus in cant. c.23.
11. Innocentius Ser. 2. de ass. 15. virg.
12. Anselmus de. exc. Virg. c. 6.
13. Nicephorus ap. P. Pep. Grandez. ect.
14. Joannes Damascenas. In annunc. Dei Genitr.

1. Ne diffidas, peccator, sed in cunctis Mariam sequere, et invoca, quam voluit Deus in cunctis subvenire.

2. Scio Domina, quia amantissima es, et amas nos amore invincibili.

3. O beata fiducia, o totum refugium! Mater Dei est Mater mea. Qua certitudine igitur debemus sperare, quoniam salus de boni fratris, et piae matris pendet arbitrio.

4. Dicitur autem Beata virgo plena gratiae, quantum ad tria . . . . Tertio quoad refusionem in omnes homines. Magnum enim est in quolibet Sancto quando habet tantum gratia, quod sufficit ad salutem multorum. Sed quando haberet tantum quod sufficeret ad salutem omnium hominum de mundo, hoc esset maximum, et hoc in Christo, et in Beata virgine. Nam in omni periculo potes salutem obtinere ab ipsa virgine gloriosa.

5. Virgo regia ipsa est via, per quam salvator advenit: procedens de ipsius utero, tamquam sponsus de thalamo suo. Per te accessum habeamus ad filium, benedicta inventrix gratiae, genitrix vitae, mater salutis, ut per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpam nostrae corruptionis, et humilitas Deo grata, nostra veniam impetret vanitati: copiosa charitas tua, nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, foecunditas gloriosa foecunditatem nobis conferat meritorum.

6. Ad beatam virginem sicut ad medicum, sicut ad arcanum Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium seculorum respiciunt, et qui in coelo sunt, et qui in terra, et qui in inferno habitant, et qui nos praecesserunt, et nos qui sumus, et qui sequuntur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis: illi qui sunt in coelo, ut restaurentur: et qui inferno, ut prophetae fideles inveniantur, et qui sequuntur, ut glorificentur.

7. Per te, virgo sancta, coelum impletum est, infernus evacuatus est, instauratae ruinae coelestis Jerusalem, miseris expectatibus perdita vita data.

8. Nihil est, quod tantum me delectet, sicut de beata

—

1. Basylius de annunc. B. V.
2. Petrus Damianus. Ser. de virg.
3. Anselmus in Depr. ad virg.
4. Thoma Angel. sup. Cant. *Mille clipei pendent ex ea.*
5. Bernardus in ser. 2.
6. Bern. ibidem.
7. Bern. serm. 98.
8. Bern. in ser. de B. V.

virgine sermonem habere, terret, inquam me indignitas propria, sed me delectat virginis laus et excellentia.

1. Ille solus, o virgo beata tuas laudes sileat, qui te sileat, qui te fideliter invocatam senserit, unquam in suis necessitatibus sibi defuisse. Et quid mirum, si invocata adest, quae etiam non vacata praesto est?

2. O venter capicior caelis, diffusior terris, latior clementis, quid illum continere valuit, quae totus orbis comprehendere non potuit, et quod tribus digitis molem terrae apprehendit.

3. Si criminum immanitate turbatus, si conscientiae foeditate confusus, si iudicii horrore perterritus, si barathro desperationis absorptus es, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat a corde, non recedat ab ore. Nam ipsam rogitans, non erras: ipsam cogitans non desperas: ipsam sequens, non devies: ipsa tenente non corruis: ipsa protegente non metuis: ipsa duce non fatigaris: ipsa propitia pervenis, et sic in temetipso experiri poteris, quam merito dictum sit nomen Virginis: Maria, id est, maris stella.

4. Oportet universos christicolas inter fluctus huius saeculi navigantes, attendere hanc maris stellam, quae supremo cardini id est, Deo proxima est, et respectu exempli eius cursum vitae dirigere, quod qui fecerit, non iactabitur vanae gloriae vento, frangetur scopulis adversorum, nec absorbebitur Sirenae voragine voluptatum, sed prospere veniet ad portum quietis aeternae.

5. Sicut a te despectus et aversus necesse est quod pereat, sic ad te reversus, et a te respectus, impossibile est quod Filioli haec peccatorum scala, haec mea maxima fiducia, haec tota ratio spei meae.

6. Puto quod copiosior sanctificationis gratia in ipsam descenderit, quae non solum eius sanctificaret ortum, sed et vitam deinceps ab omni peccato custodiret immunem.

7. Quis misericordiae tuae, o benedicta, longitudinem, profunditatem, sublimitatem quaeat investigare? nam longitudo eius usque ad novissimum diem invocantibus eam subvenit universis, latitudo eius replet orbem terrarum, ut tua

---

1. Bernardus in ser. de B. V.
2. Ber. ibidem.
3. Ber. ibidem.
4. Ber. ibidem.
5. Ber. ibidem.
6. Ber. ibidem.
7. Ber. ibidem.

misericordia plena sit omnis terra, et sic sublimitas eius civitatis supernae invenit restaurationem, et profundum eius sedentibus in tenebris, et in umbra mortis obtinuit redemptionem.

1. Maria omnibus facta est sapientibus, et insipientibus, copiosissima charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiae sinum aperuit, ut te plenitudine eius accipiant universi, captivus redemptionem, aeger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus laetitiam, denique tota Trinitas gloriam, filii persona, carnis humanae substantiam, ut non sit, qui se abscondat a calore eius.

2. Beatam me dicent omnes generationes, ex hoc beatam te dicent omnes generationes, quae omnibus generationibus vitam et gloriam tribuisti. In eum angeli laetitiam, iusti gratiam peccatores veniam inveniunt in aeterum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturae, quia in te, et propter te, et de te benigna manus omnipotentis quicquid creavit, recreavis.

3. Maria virgine se oblita, gloriatur de humilitate, et tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate.

4. Mulier evangelica, quae commiscuit tria sata farinae fuit beata virgo, quae in incarnatione, fermento fidei suae commiscuit tria sata, novum, antiquum, et aeternum: scilicet animam de novo creatam, corpus de natura, Adam, et Aeternum in unione divinitatis.

5. O inaestimabilis Mariae laus! Joseph plus credidit castitati, quam vero intumescenti, plus gratiae, quam naturae, conceptionem vidit, sed fornicationem non existimavit. Poscibilius credebat mulierem sine viro concipere, quam Mariam posse peccare.

6. Joseph iustus erat verbo, iustus in facto, iustus in legis consumatione, iustus in initio gratiae, ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem misterii et sacramentum quoddam magnificum in ea esse cognoscebat: cui approximare se indignum aestimabat, exemplo Petri: Lucae 5. *Recede a me, quia homo peccator sum.*

---

1. Bernardus in sermone 98.
2. Ber. in serm.
3. Ber. super *Missus est.*
4. Ber. lib. 5. de considerat.
5. Chrysostomus super Matth. 14.
6. Origenes super illud Mat. 1. *Joseph cum esset justus.*

1. Tu patrona humani generis, tu afflictis rebus medica singularis, quis tuo non egeat munere, cum sit peccare commune?

2. Dum Unigenitus Dei existens ante saecula ex Mariae utero natus est homo, investigabili miraculo facta est et ancilla hominis per Deitatem, et mater Verbi per carnem.

3. Quia umbra non aliter exprimit, nisi per lumen et corpus: virtus altissimi Mariam obumbrat: quia in eius utero lux incorporea corpus sumpsit, ex qua videlicet obumbratione omne in se refrigerium mentis accepit.

4. Christus non operante coitu, sed Spiritu sancto superveniente conceptus est: natus autem materna viscera et foecunda exhibuit, et incorrupta servavit.

5. Quicumque sibi Mariae optat praemium, imitetur exemplum.

6. Sicut in transitu meo Mariae non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata maiestas.

7. Unde sordes in Maria, quae nec in concipiendo libidinem, nec in pariendo est passa dolorem? Unde sordes in domo, qua nullus habitator terrae accessit? Solus ad eam eius fabricator et Dominus venit.

8. Eva inobediens meruit poenam, Maria obediendo consecuta est gratiam: illa gustando prohibitum, maledicta; haec credendo Angelo, benedicta.

9. Quod profecto non diceret, nisi, Deo virginem se ante novisset: sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo, sed potius contra violantes custodituro, quod illa iam noverat.

10. Vera ratione censeo confitendum, Mariam in Christo, et apud Christum esse in Christo: quia in ipso vivimus, movemur et sumus apud Christum: quia gloriose ad aeternitatem assumptam benignitate Christi honoratius suscepta caeteris, atque ad communem utilitatem non addictam post mortem, putredini videlicet vermi et pulveri.

---

1. Cassiodorus in quodam ep.
2. Gregorius in regi.
3. Greg. in. mo. sup. illud: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.*
4. Greg. ibid.
5. Ambrosius de virgin.
6. Augustinus contra duas herae.
7. Aug. ibid.
8. Aug. super illud: *Quomodo fiet istud.*
9. Aug. de virginitate.
10. Aug. in ser. de annuntiatione.

1. Sicut in comparatione Dei nemo bonus: ita etiam in comparatione matris Domini, nulla invenitur perfecta: quamvis eximia virtutibus comprobetur.

2. Totam repleverat eam Spiritus sancti gratia: totam incenderat eam divinus amor: ita ut etiam in ea nihil esset mundanum, quod violaret affectum, sed amor continuus et ebrietas perfusi amoris.

3. Maria quia mente passa est, plusquam martyr fuit, nimirum et eius dilectio amplius fortis, quam mors: quia mortem Christi suam fecit.

4. Si spiritu Dei omnis virtus angelorum constat, beatam et gloriosam virginem, inquam, supervenit Spirtussanctus et Deus totus illapsus, portatur novem mensibus in utero, credimus ampliora promeruisse virtutum privilegia, et percepisse gratiam ab angelis.

5. Si in domo patris mansiones multae sunt, credimus splendidiorem filium matri praestitisse, quam olim aedificavit sibi domum subnixam columnis septem.

6. Comessatrix ac vinolenta nunquam Maria fuit: quia omnis mulier quae vinolenta est et comessatrix, meretrix est. Non levis, non iocosa, non cantratrix, non turpium verborum amatrix: sicut solent plerunque puellae, quae libenter talia aut loquuntur, aut audiunt: non super virum oculos suos extulit, aut infixit aspectum.

7. Magna fuit sanctificatio Ieremiae, qua potuit vitare faciliter culpam mortalium: maior sanctificatio Ioannis Baptistae, qua potuit vitare frequentiam venialium: maxima virginis Mariae, qua potuit vitare, imo vitavit omne peccatum.

8. Maria proprium peccatum non habuit: et ab innocentissimo corde eius praesentia longe fuit, nihil unquam cogitavit, locuta vel operata est, de quo oporteret eam aliquando poenitere. Gradum tamen plenioris sanctitatis in conceptione filii habuit, ut videlicet plena gratia esset, et in gratia confirmata. Istud est illud vas novum in figura, in quo iussit Helisaeus mitti sal.

---

1. Hieronymus in ser.
2. Hiero. ibid.
3. Hiero. ibid.
4. Hiero. ibid.
5. Hiero. ibid.
6. Chrysostomus sup. Mat.
7. Bernardus ad cano. Lugdunenses.
8. Ber. in ser. nativitatis virg.

1. Quae est virgo tam sublimis, ut salutetur ab angelo, tam humilis ut desponsata sit fabro ?

2. Haec est virgo carne et mente, virgo professione, virgo denique qualem describit Apostolus, mente et corpore sancta.

3. Super illo verbo: *in plenitudine sanctorum detentio mea.* Vere in plenitudine sanctorum detentio virginis Mariae: cui non defuit fides patriarcharum, spes prophetarum, zelus apostolorum, constantia martyrum, sobrietas confessorum, castitas virginum, foecunditas coniugatorum, sed nec ipsa puritas angelorum.

4. Sinum suae misericordiae Maria omnibus aperit: ut de plenitudine eius accipiant universi, captivus redemptionem, eger curationem, tristis consolationem, iustus gratiam, angelus laetitiam, denique tota Trinitas gloriam: persona filii Dei carnis substantiam.

5. Quod triennis in templo praesentata est beata virgo, et in contuberino virginum posita nondum verba formabat, et iam gressu maturo incedebat, ut non infantula putaretur, sed grandaeva: horas sic discernebat, per mane usque ad tertiam orationi vacabat: a tertia usque ad nonam texebat, vel nebat, ad cultum templi a nona autem orationi instabat, donec angelus veniebat, de cuius manu cibum sumebat, cibum vero, quem cum aliis virginibus sumebat, pauperi erogabat.

6. Per istas XII stellas intelligimus duo decimi prerogativas in beata virgine fuisse. Regia generatio, angelica salutatio, praecipua sanctificatio, mirifica conceptio, integritas sine corruptione in continendo: foecunditas sine commistione in concipiendo, facilitas sine aggravatione in filium ferendo, suavitas sine afflictione in pariendo, sobrietas pudorata in eloquio, humilitas comprobata in animo, accerbitas degustata in martyrio, et credulitas conservata in triduo.

7. Hinc fratres, hinc ergo perpenditur, quibus laudibus digna sit beata et gloriosa virgo Maria: quem illum de castissimis suis visceribus nobis genuit, quem nos de tam pro-

---

1. Petrus Rabanus homil. 2.
2. Bernardus. super ho. *Missus est.*
3. Bern. ibidem.
4. Bern. ibidem.
5. Hieronymus. in essis.
6. Bernardus in Apocaly.
7. Petrus Damiani in quodam ser. sup. evangelium generationis.

fundo gutture audacissimi draconis eripuit. Ad eius namque digna efferenda praeconia non Rhetoricorum diserta facundia; non Dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima Philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si haec ineffabilis virgo, in suis laudibus modum humanae vocis exuperat, cum et ipsa in humani generis naturam excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille patriarcharum chorus, non providus Prophetarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non martyrum victore exercitus, non quisquam sequentium patrum huic beatissimae virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid iustitiae, quid religionis, quid perfectionis singulari huic virgini decesse potuit, quae totius divinae gratia charismate plena fuit? Sicut namque dum ab angelo salutaret audivit: *Ave gratià plena, Dominus tecum*: quid ergo vitium in eius mente vel corpore vendicare potuit sibi locum; quem ad instar coeli plenitudine totius deitatis meruit esse sacrarium? In Christo enim sicut per Paulum dicitur, *habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter*. Quid mirum: si cunctorum merita transcendit mortalium: quam et ipsa superexcedit çelsitudinem angelorum. O mirabiliter foecunda virginitas; quae novo et inaudito miraculo, mater dici possit et virgo: qui toto mundo non capitur, puellae innuptae membris infunditur. Sentiebat quidem pondera ventris, quae pudorem non amiserat castitatis, mirabatur partus insignia, quae nulla noverat viri contagia: erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu: immensum concepit, eternum genuit, genitum ante secula parturiit: qui sibi et munus foecunditatis attulit, et conceptus virginitatis decus non abstulit natus, qui ante, quam nasceretur, talem creavit eam, ut digne nasci posset ex ea.

2 4. Quo pacto eius festivitatem digne celebrare potest infirmitas hominum: quae gaudium parere meruit angelorum? Qualiter eam laudare poterit mortalis hominis transitorium verbum, quae illud de se protulit verbum, quod manet in eternum? Quem lingua in eius laude invenitur idonea, quae illum genuit, cui omnia benedicunt, et cum tremore obediunt elementa?

Vide etiam in cor. Incarnatio. Necessitas.

---

4. Petr. Damiani in ser. de nativitate beat. virginis.

1. Non constituimus martyribus templa et sacerdoti: quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus.

2. Saeculi homines infeliciter felices sunt: martyres autem feliciter infelices erant.

3. Iniuria est pro martyre orare, cuius debemus orationibus commendari.

4. Mori a persequente, martyrium in aperto opere est: ferre vero contumelias et odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione.

5. Si adiuvante nos Domino virtutem patientiae servare contendimus, et in pace ecclesiae vivimus, martyri palmam tenemus.

6. Non sine ferro et sanguine martyres esse possumus: si patientiam veraciter in animo custodimus.

7. Quamvis occasio persecutionis deest, habet tamen et pax nostra martyrium suum: quia et in carnis colla ferro non subdimus: spirituali tamen gladio desideria in mente trucidamus.

8. Duo sunt quippe martyrii genera, unum in pubblico aliud in mente, simul et in actione. Itaque esse martyres possumus, etiam si nullo ferro percutientium trucidemur.

9. Quod martyrium gravius est, quam inter epulas exurire, inter vestes multas pretiosas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster appetitus? Propterea pauperibus et pariter et martyribus regnum coelorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro Christo absque dilatione percipitur.

10. Egestas bene tollerata propter Christum, facit martyrium.

11. In praeliis sensibilibus, qui potior est ad occisionem, probior est, et hostibus terribilior: quamvis eum rex non possit suscitare post mortem: quanto magis hic, ubi tanta spes resurrectionis est?

—

1. Augustinus lib. 8. de civitate Dei.
2. Aug. sup. psal.
3. Augustinus de ver. apos.
4. Gregorius in homil.
5. Greg. homil. 35.
6. Greg. ibid.
7. Greg. ho. 3. super. Evangel.
8. Greg. in. homil.
9. Bernardus in sermone.
10. Chrysostomus sup. Mat.
11. Chrys. sup. Mat. 11

1. Fortissimus Abraham, sed beatus Laurentius fortior fortissimo. Audiamus qualiter Abraham sua dimisit, et Laurentius sua dispersit, et dedit pauperibus, Abraham filium suum Deo obtulit: Laurentius seipsum super filium Dei. Hic ignem parat, colligat filium, gladium evaginat: sed angelum audit prohibentem nec perficiat: ille ad ignem positus Christum praedicat, carnifices vero urgentes carbones ministrando, verbis non exasperat: efficitur holocaustum Domino, id est totum incensum, intus igne charitatis: exterius vero flamma tribulationis hic quia obediens efficitur, filium recipit incolumen: ille quia perseverat in tormentis, a Dei filio recipitur ad salutem.

2. Hoc enim baptisma, scilicet martyrium in gratia maius, in potestate sublimius, in honore pretiosius.

Vide etiam in cor. Humilitas. Virginitas, Christianus.

MEDICINA.

3. Novit medicus quid salutiferum, quidve contrarium petat aegrotus. Aegroti estis, nolite ergo medico dictare quae vobis medicamina velit adponere.

4. Contraria divinae conditioni praecepta medicina sunt: a ieiunio revocant, lucubrare non sinunt, *ab omni intentione* meditationis adducunt, itaque qui se medicis dederit, seipsum sibi abnegat.

5. Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem: sed postea fructus doloris sanitate monstratur.

6. Improbus et imperitus est medicus, qui alienum medicum adpetit, et ipse vulnus, quod patietur, nescit.

7. Moris medicinalis est, ut saepe fervorem viscerum in pruriginem cutis trahat: et plerumque inde interius curat, unde exterius sauciat. Ita nonnunquam divinae dispensationis medicamine agitur, ut exterioribus doloribus internum vulnus adimatur.

8. Ego plagis conscientiae meae malum iudico accomodatius, medicamentum probris et contumeliis.

---

1. Hugo de claustro animae. lib. 2.
2. Cyprianus in quadam ep.
3. Augustinus in quodam ser.
4. Ambrosius sup. psal. 130.
5. Hieronymus super Evan.
6. Gregorius in pastorali.
7. Bernardus in epi.
8. Bern. super cantica.

1. O sapientia quanta arte medendi in vino et oleo animae meae sanitatem restauras, fortiter suavis, et suaviter fortis, fortis pro me, et suavis mihi.

2. Unde irrepsit morbus, inde remedium intret, et per eadem sequatur vestigia, vita mortem, tenebras lux, venenum serpentis antidotum veritatis, et sanat oculum qui turbatus est, ut serenus videat quem turbatus non potest, auris prima mortis ianua, prima aperiatur, et vitae.

3. Spirituali medico spiritualem offerebat mercedem; nam omnes medici pecuniis, iste autem solus oratione placatur.

4. Nomen medicinae a modo ac temperamento impositum existimatur, ut non statim, sed paulatim adhibetur; nam in multo contristatur natura, mediocriter autem gaudet. Unde et qui pigmenta et antidota assidue biberint, vexantur: immoderatio enim omnis non salutem, sed periculum affert.

5. Frequenter siquid ex aptitudine medici gratiosa, et ex quadam confidentia, quam aegrotus inde concipit, natura iam deficiens convalescit.

6. Medicorum consilia devita, qui parum docti et satis seduli officiosissime multos occidunt.

Vide etiam in titu. Eleemosyna, Eucharistia. Gratia, Gula, Humilitas, Mansuetudo. Manus, et Tribulatio.

MENDACIUM.

7. Quomodo Deus Pater genuit filium veritatem: sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium.

8. Quum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod evitaveras.

9. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Sunt mendacia quaedam pro salute vel commodo alicuius, non malitia, sed benignitate, ut obstretices, quae dixerunt pro filiis Israel falsum Pharaoni, haec autem mendacia non re, sed in dolo laudantur: et qui sic mentiuntur, merebuntur aliquando ab omni mendacio liberari. Est etiam mendacium

---

1. Bernardus super cantica.
2. Ber. ibidem,
3. Chrysostomus super illud Matt. 8. *Ostende te sacerdoti et offer mu.* etc.
4. Isidorus lib. 4. Etymolo.
5. Ber ibid.
6. Seneca in epi.
7. Augustinus super Io. *Mendax est et pater eius.*
8. Aug. de ver. apol
9. Aug. sup. psal. 5.

loco, quod non fallit scit enim cui dicitur, causa ioci dici, et haec duo genera non sunt sine culpa, sed non cum magna. Perfectis non convenit mentiri nec pro temporali vita, cuius morte sua vel alterius occiditur anima licet autem, si non falsum dicere, verum tacere: ut si quis non vult hominem ad mortem perdere, verum taceat, sed non falsum dicat, nec pro corpore alterius animam suam occidat.

1. Quicquid figurate sit, aut dicitur, non est mendacium.

2. In quibus rebus nihil interest ad capescendum regnum Dei: utrum credatur an non: utrum vera putentur an falsa: in his errare et aliud super alio putare, non est arbitrandum esse peccatum: aut si est, minimum est atque levissimum.

3. Aliud est mentiri, aliud est verum occultare: sicut aliud est falsum dicere, aliud est verum tacere: ut si quis non velit ad mortem hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodat neque mentiatur: neque occidat animam suam pro corpore alterius.

4. Multum interest, quo animo, et de quibus rebus quisque mentiatur. Non enim ita peccat, qui consolandi, sicut qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum ille nocet, qui viatorem mentiendo in adversum iter mittit: quantum is, qui viam vitae mendacio fallentem depravat.

5. Aliud est iurare falsum, aliud iurare in dolo. Non enim omnis, qui aliter facturus est quem promittit, in dolo iurat. Licet enim Apostolus Corinthiis promitteret: *Veniam ad vos:* non tamen in dolo iuravit, aut mendaciter promissit. Ille autem in dolo iurat aut mendaciter promittit, in cujus mente est, non sic se facturum ut promittit. Ille autem, qui promittit falsum quod putat verum: nec in dolo iurat, nec mendaciter promittit.

6. Nonnulli obstetricum mendacium conantur afferre non esse peccatum, maxime quia illis mentientibus scriptum est:

1. Augustinus sup. cantica.
2. Augustinus in Enchirid.
3. Aug. sup. psal 5.
4. Aug. in Enchirid.
5. Hieronymus super Evan. lib. 2.
6. Greg. lib. 1. moral.

quod aedificavit eis Dominus domos, in quo magis recompensatio cognoscitur, quam mendacii culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quae eis in aeterna potuit vita retribui, praemissa culpa mendacii in terrena est recompensatione declinata.

1. Nonnunquam peius est mendacium meditari, quam loqui. Nam loqui plerunque praecipitationis est, meditari vero studiose, pravitatis.

2. Mendacii quodque genus perfecti viri summopere fugiunt: ut nec vita alicuius per eorum fallaciam defendatur, nec suae animae noceant, dum praestari nituntur carni alienae: quanquam hoc peccati genus facillime credamus relaxari. Nam si quaelibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hoc facile abstergitur, quod mater boni operis ipsa pietas admittit?

3. Aliud est sub incerto hoc vel illud opinando sentire, aliud est temere affirmare, quod nescias. Est enim qui dubie profert mendacium, et non mentitur: et est qui veritatem, quam nescit, affirmat, et mentitur: nam et ille non quidem, quod non est, esse, sed se quod credit, credere dicit: est hoc verum non fit, quod credit. Is quum se certum, unde certus est, non est, dicit, verum non dicit, etiam si verum sit, de quo asserit.

4. Concessum est diabolo interdum vera dicere, ut mendacium suum rara veritate commendet.

5. Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, sicut ait Psalmus: *mentita est iniquitas sibi*

6. Nec artificioso ingenio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam: quia quolibet modo mentiatur quis offendit.

7. Quidem in suis mendaciis gratiosi sunt: quidam semper laborant esse veridici, et mendacissimi reputantur.

8. Mendacium, est falsa verborum prolatio, cum intentione fallendi.

Vide etiam in cor. Adulatio, Confessio, Ieiunium, Veritas, Vitium.

—

1. Gregorius lib. 1. moral.
2. Greg. ibidem.
3. Bernardus super cantica. ser. 18.
4. Chrysostomus sup. Matth.
5. Chry. super Mat. 21.
6. Isidorus de conflictu Vitiorum et virtutum.
7. Petrus Blesensis.
8. Tullius.

1. Desiderio tuo locum facis diabolo. Ecce enim diabolus, proposuit lucrum et mutuavit ad fraudem, lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrum esca est, fraus laqueus: sic attende escam, ut videas et laqueum: quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudem autem si feceris, capieris.

2. Regula iustitiae manifesta est: quod a vero non declinare virum deceat bonum, nec damno iusto afficere quemquam, nec aliquid dolo adnectere rei suae.

3. In contractibus vitia eorum, quae vaeneunt, prodi iubentur: at nisi intimaverit venditor, quamvis in ius emptoris transierint, doli actione tenetur.

4. Vilem se vult aestimari Christus, ut ab omnibus ematur: ne quis pauper deterreatur.

5. Super omnes mercatores, plus maledictus est, scilicet usurarius, quia mercator dat, ut non iam repetat: iste autem postquam foeneraverit, et suum iterum repetit, et alienum cum suo tollit.

6. Quicumque comparat, inquit, rem, ut illam integram et imminutam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eiicitur.

7. Propemodum donare videtur, qui vendit rogatus: ad faturatos cum mercibus ire, certamen est, suo autem arbitrio pretium poscit, qui victulia potest ferre ieiunus.

8. Aurum vel divitias siquidem per bella quaerere, nefas est: per maria, periculum: per falsitates, opprobrium: per agriculturam vero, licitum est: honestum vero est lucrum, per quod nemo laeditur, iuste acquiritur, et nulli praeiudicatur.

9. Sordidum est eorum officium, qui emunt a mercatoribus, quod statim vendant: nil enim proficiunt, nisi quodammodo mentiantur. Agricultura enim nil melius, nil uberius, nil homine libero dignius.

---

1. Augustinus. sup. psal.
2. Ambrosius lib. de officiis.
3. Amb. 3. de officiis.
4. Amb. super Lucam. lib. 6.
5. Chrysostomus super matt. *Eiiciebat de templo omnes ementes*, etc.
6. Chry. ibid.
7. Cassiodorus in epi. lib. 2.
8. Cassianus in epi.
9. Tullius.

Hanc laudat Horatius: *Beatus ille, qui procul negotiis. Ut prisca gens mortalium: Paterna rura bobus exercet suis: Solutus omni foemore.*

Vide etiam in cor. Clericus, Praedicatio.

MERITUM.

1. Quisqus tibi enumerat vera merita sua, quod tibi enumerat nisi munera tua?

2. Deus auctor est meriti, qui et voluntatem applicat operi, et opus explicat voluntati.

3. Simplices et indocti regnum coelorum rapiunt: et nos cum literis nostris ad infernum descendimus.

4. Magna sunt activae vitae merita, sed contemplativae potiora.

5. Non est magna meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore, sed magis pensandum est, quid agatur in mente, nam praesentem mundum despicere, transitoria non amare, mentem medullitus in humilitate Deo et proximis sternere, contra illatas contumelias patientiam servare, et custodita patientia dolorem malitiae a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere, propter Deum et eos, qui sunt inimici, amare, de afflictione proximi lugere, de morte inimici non exultare, hic est nova creatura.

6. Hoc totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, quia totum salutem fecit: sufficit ad meritnm scire quod non sufficiant merita.

7. Praeposterus ordo est, autem meritum exigere praemium, et ante laborem sumere cibum

8. Domine, multi volunt tecum conregnare: sed non compati volunt, invenire, et non quaerere, volunt consequi, et non sequi.

9. Et si millies moriamur, et si omnes virtutes animae expleamus, nihil dignum gerimus ad ea, quae ipsi a Deo percipimus.

---

1. Augustinus lib. confessi
2. Aug. de libero arbit.
3. Aug. Matth. 11.
4. Gregorius in moral.
5. Greg. homil. c.
6. Bernardus ser. 53.
7. Ber. sup. can.
8. Ber in ser.
9. Chrysostomus de conpunct. cor.

1. Videmus aliquoties nonnullos coepisse postremos, et factos merito prioros.

2. Quicquid gesseris, parum est: quicquid feceris, minus est. Omne enim meritum breve est conparatione donorum, numera beneficia, si potes: et tunc considera quid mereris.

3. Si totum tempus vitae huius occupant obsequia, laudes teneant: gratiarum actiones insistant, non poteris pensare, quod debes.

4. Sit licet excellens hominum meritum, sit naturae iura conservans, sit legum iussis obtemperans, fidem impleat, iustitiam teneat, virtutes exerceat, damnet vitia, peccata repellat, exemplum semel imitantibus praebeat, nihil est respectu eiusdem.

5. Cum divinis muneribus actus proprios meditare: nec dignum te iudicabis, eo quod frueris, si intelliges, quod mereris.

6. Grandis violentia est in terra nasci, et coelum rapere, et habere per virtutem, quod non possumus habere per naturam. Regnum coelorum vim patitur: quia gloria Domini Israel patribus debita, a prophetis nuntiata, a Christo oblata, fide gentium occupatur et rapitur; dum per poenitentiam, quam Ioannes praedicavit, reviviscunt ad coelestem patriam, quasi in alienum locum redeuntes.

7. Securus celsa conscendit, qui se in paulo minoribus approbavit, et certo praecedit vestigio, qui gradatim potitur accepto. Sine merito siquidem remuneratum putatur omne, quod subitum est: nec in exploratis suspitionem refugit, quod repetente provenerit. E contra omnia deliberata sunt robusta, et totum bonis actibus obtinuisse creditur, qui post documenta laudatae militiae promovetur.

8. Sumpsisti nomen ex meritis, custodi ut semper laeteris veritate vocabuli, nam cum omnis appellatio ad deliniendas res videatur imposita, nimis absurdum est nomen alienum portare, et aliud dici, quam possit in moribus inveniri. Verum haec bonae conscientiae dicta sufficiant, quia dubitari de illo creditur, qui a plurimis admonetur.

9. Qui enim ordine vel dignitate primus, debet esse meritorum laude precipuus.

---

1. Chrys. de reparatione lapsi.
2. Chrysostomus Hom. 70.
3. Chry. ibid.
4. Chry. ibid.
5. Chry. ibid.
6. Chrysostomus. Matt. 11.
7. Cassianus lib. 1.
8. Cas. ibid.
9. Cas. lib. 2.

1. Indiscreti hominis mores confusique vagarentur, si aut culpa formidinem, aut virtus praemium non haberet.

2. Iunioribus conceditur spes laboris, dum vicissitudo fuerit reddita veteranis.

3. Differri non debent merita fidelium, ut ad studia bonorum actuum provocentur vota cunctorum. Demus igitur, quae sunt iusta, laboribus, ut provectu priorum invitemus corda sequentium.

4. Sicut enim aequum est desidiosis, laborantium praemia denegare: ita convenit exultantibus, idest, operantibus remunerationis optata concedere.

5. Dignum est, ut fructus laborum sequantur vota fidelium, et superior gradus accipias, quem gestarum rerum integritas affecta commendat.

6. Bene moderatrix omnium rerum antiquitas consideravit, ut laboris sui pretia recipiant, qui publicis utilitatibus obsecundant: ne quis haberetur praeteritus, qui probabili fuerat actione laudandus.

7. Hoc est profecte difficilimum regnandi genus, exercere iuvenem in suis sensibus principatum. Rerum omnino bonum est, dominum triumphare de moribus, et hoc consequi in florida aetate, ad quod vix creditur cana modestia pervenire.

8. Parum laudis habet virtutum corona, quae ex labore non descendit: potest quidem habere palmam, sed non habet gloriam. Haec est magnarum ratio virtutum: ut quanto plus homo laborat: tanto plus mercedis acquirat.

Vide etiam in cor. Anima, Charitas, Consolatio, Gloria vana, Gloria aeterna. Gratitudo. Iustitia. Otiositas. Poenitentia, Remuneratio, et Sanctitas, Tentatio. Vanitas.

MILITIA.

9. Militare, non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est. Nec rempublicam gerere criminosum est: sed

---

1. Cassianus lib. 1.
2. Cas. lib. 4.
3. Cas. ibid.
4. Cas. ibid.
5. Cas. ibid.
6. Cassianus ibid.
7. Cassiodorus.
8. Valerius de re milit. lib. 1.
9. Augustinus de ser. domi.

ideo agere rempublicam , ut rem familiarem potius augeas , videtur esse damnabile : propterea enim providentia quadam militantibus sunt stipendia constituta , nedum sumptus quaeritur, praedo grassetur.

1. De cubiculo ad aciem, de umbra egrediens ad Solem: corpus assuetum tunicae, loricae onus non sustinet: caput opertum linteo, galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit.

2. Iuventus eam, cui defensio provinciarum, cui bellorum est committenda fortuna, et genere, si copia suppetat, et moribus debet excellere. Honestas nempe idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, facit esse victorem

3. Fabros, ferrarios , carpentarios , macellarios , et cervorum aprorumque venatores convenit sociare militiae.

4. Nihil enim magis in itinere , vel in acie custodiendum est, quam ut omnes milites incedendi ordinem servent: quod aliter non potest fieri, nisi ut exercitio deambulare celeriter et aequaliter discant. Periculum enim ab hostibus semper gravissimum sustinet divisus et inordinatus exercitus.

5. Nihil enim neque firmius, neque felicius , laudabilius est republica , in qua abundant milites eruditi.

6. Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, *cuius dissimulatione,* situ ac rubigine arma foedantur ?

7. Ab his , qui tyrones probant in omnibus quidem staturae magnitudinem corporis robur, alacritatem animi convenit explorari.

8. Nunquam enim ad contumaciam pari consensu multitudo prorumpit, sed incitantur paucis vitiorum scelerumque impunitate: sperant peccare cum plurimis. Quod si ferri medicinam necessitas extrema persuaserit, rectius est more maiorum, in auctores criminum vindicari : ut ad omnes metus , ad paucos poena perveniat: laudabiliores tamen duces sunt , quorum exercitum ad modestiam, labor et usus instituit , quam illi , quorum milites ad obedientiam suppliciorum formido compellit.

---

1. Hieronymus in ep. ad Theodomachum.
2. Vegetius de re mili. lib. 1.
3. Veg. ibid.
4. Veg. ibid.
5. Veg. ibid.
6. Vegetius lib. 2.
7. Veg. ibid.
8. Veg. lib. 8.

1. Plerique rei militaris ignari, pleniorem victoriam credunt, si adversarios aut locorum angustiis, aut armorum multitudine circumdederint, aut aditum non inveniant abscendendi: sed clausis ex desperatione crescit audacia, et quum spei nihil est, sumit arma formido. Libenter cupit commori, quem sine dubio scit se esse moriturum, ideoque Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam hostibus, qua sugerent, inveniendam. Nam quum absceni aditu patefacto, mentes omnium ad prependa terga consenserint, multi more pecudum trucidantur: nec insequentium ullum periculum est, quum victi (quibus defendi poterant) arma converterint in fugam: hoc genere quanto maior fuerit exercitus, tanto facilius multitudo prosternitur.

2. Neque enim ibi requirendus est numerus, ubi animus semel territus, non tam tela hostium cupit declinare, quem vultum: caeterum clausi, licet exigui numero, et infirmi viribus, hoc ipso tamen sunt hostibus pares: quia desperantes sciunt aliud sibi licere non posse. Nam una salus victis nullam sperare salutem.

3. Nulla consilia meliora sunt, quam illa, quae ignoravit adversarius, antequam facias. Quum igitur consilium tuum cognoveris adversariis proditum, dispositionem mutares te convenit: quid fieri debeat, tractato cum multis. Quid vero facturus sis, cum paucissimis, ac fidelissimis, vel potius ipse tecum.

4. Nihil damnabilis est in milite: quorum otium, per quod usus armorum dediscitur: nutritur pusillanimitas: vires fatiscunt, obrepit inertia, et ad immunditiae actus animas occupat.

5. Vehetii Renati testimonio, inutilis est omnino militiae nutritus tenere, et delitiis assuetus: eum autem censet aptiorem, qui sub dio et ed arma nutritur in labore. Solis patiens, umbrae negligens, balneorum nescius, aeque ferens frigoris iniurias, et coloris rudis in causis, simplex in actibus, cibo moderatiore contentus, quanto non erubescat fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides et caementum, lignorumque materiam comportare.

6. Clypeos deferunt deauratos, praedam potius hostium

1. Vegetius de re mil. lib. 2.
2. Veg. ibid.
3. Veg. ibid.
4. Petrus Blesensis in ep. 94.
5. Pet. Bles. ibid.
6. Pet. Bles. ibid.

cupientes, quam certamen ab hostibus; bella tamen et conflictus equestres depingi faciunt in sellis et clypeis, ut se quadam imaginaria visione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi, aut videre non audent.

1. In his Frontinus refert, cum scutum cuiusdam vidisset auro et gemmis multipliciter adornatum, dixit se non mirari, si tanta clypeum diligentia ornasset, in quo plus praesidii, quam in ense haberet.

2. Refert Pericles: non picturam, non aurum, et lapides, sed scutum divulsum, fractam galeam, hebentem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum.

3. Hi sunt, quorum testimonio laudari audis in otio occupationes, in pace praedas, inter arma fugas, inter vina victorias, cum sint in praetoriis leones, in praeliis lepores.

4. Porro ordo militum nunc est, ordinem non tenere: nam cuius os majore verborum spurcitia polluitur, qui detestabilius iurat, quam minus Deum timet, ministros Dei vilificat: qui ecclesiam non veretur: iste hodie in coetu militum fortior et nominatior reputatur.

5. Hodie militaris disciplina, quam Vegetius Renatus, et plerique alii docuerunt, prorsus evanuit, et se in quandam delinquendi libertatem, et scurrilitatis speciem deformavit. Olim enim se iuramenti vinculo milites obligabant, quam starent pro reipublicae statu, quod in acie non fugerent, et quia vitae propriae utilitatem publicam praeberent: sed et hodie tyrones enses suos recipiunt de altari, ut perfiteantur se filios ecclesiae: atque honorem sacerdotii, ad tutionem pauperum: ad vindictam malefactorum, et patriae liberationem se gladium accepisse: porro in contrarium versa est. nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, et desaeviunt in patrimonium Crucifixi: spoliant et praedantur subiectos Christi pauperes, et miserabiliter atque immisericorditer affligunt miseros ut in doloribus alienis illicitos appetitur, et extraordinarias impleant voluntates.

6. Qui contra inimicos crucis vires suas exercere debuerant, in potibus et ebrietatibus pugnant. Vacant otio, mar-

---

1. Petrus Blesensis eptsl. 1.
2. Pet. Bles. ibid.
3. Pet. Bles. ibid.
4. Pet. Bles. ep. 94.
5. Pet. Bles. ibid.
6. Pet. Bles. ibid.

cent crapula, vitamque degenerem in immunditiis transigentes nomen et officium militiae dehonestant.

1. Nullum laborem recusant manus, quae ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet eam viam patiuntur iumenta, quorum durata in aspero ungula est in molli et palustri pascuo saginata cito subteruntur: fortior autem miles ex confragroso venit: sed ille victus et nitidus, in primo pulvere deficit.

2. Ducis in consilio, posita est virtus militum.

3. Non fuit Romanis rubor, eburneo scipione deposito agrestem aratri stivam repetere: sed Atilii manus rustico opere attritae salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, et quae prius arantium boum iuga rexerant: postea triumphalis currus habenas retinuerunt: profert pauperes consolari Atilius, sed multo magis docere locupletes, quod non est necessaria magnae laudis cupido, aut anxia opum comparatio. Virtus enim nudo homine contenta est.

MIRABILE SIVE MIRACULUM.

4. Quicquid igitur mirabile sit in hoc mundo, profecto, minus est, quam totus hic mundus idest coelum et terra, et omnia, quae in eis sunt: quae certe Deus fecit; nam et omni miraculo, quod sit per hominem, maius miraculum est homo. Quamvis igitur miracula visibilium naturarum videndi assiduitate vilescunt, tamen ea, quum sapienter intuemur; inusitatissimis rarisque maiora sunt.

5. Miracula leguntur in populis, ut credantur, nec in populis tum nisi credita legerentur. Haec autem ubicumque fiunt, vix a tota civitate ipsa sciuntur, vel a quocumque commanentium in loco. Nam plerumque fiunt ignorantibus caeteris, maxime si magna sit civitas: et quando alibi aliisque narrantur: tanta ea commendat auctoritas ut sine difficultate, vel dubitatione credantur, quamvis christianis fidelibus indiceretur.

6. Aliter magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali. Magi per privatos contractus cum daemonibus:

1. Seneca in quodam epis.
2. Valerius lib. 3.
3. Augustinus lib. 10. de civitate Dei.
4. Aug. 22. de civ. Dei.
5. Aug. lib. 83. quaest.
6. Aug. ibidem.

boni Christiani per publicam iustitiam: mali Christiani per signa publicae iustitiae.

1. Ideo non omnibus sanctis ista miracula attribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi, extimantes in talibus sanctis esse maiora bona, quam in operibus iustitiae, quibus vita aeterna comparatur.

2. Dicamus aliquid Deum posse, quid nos fateamur investigare non posse. In rebus nempe mirabilibus tota ratio faciendi, est potentia facientis.

3. Nihil mirabilius in rebus humanis, quam diligere inimicos.

4. Eunt omnes admirari alta montium, et ingentes fluctus maris, et latissimos lapsus fluminum, et Oceani ambitum, et giros syderum, et relinquunt seipsos, et non mirantur. Nam et omni miraculo, quod sit per hominem, maius miraculum est homo.

5. Sicut non fuit Deo impossibile quas voluit naturas instituere: sic ei non est impossibile, in quicquid voluerit, quas instituit naturas, mutare.

6. Operum Dei caussa si lateat hominem, non se obliviscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiam, quia non bene capit eius sapientiam.

7. Prophetizare, et virtutes facere, et daemonia eiicere interdum non est meriti, qui operatur: sed vel invocatio Christi hoc agit, vel ob condemnationem eorum qui invocavit, vel utilitatem eorum, qui vident, et audiunt.

8. Charitatis et pietatis miracula amate, quae tanto securiora sunt, quanto et occultiora, et de quibus apud Deum eo maior sit retributio, quo apud homines minor est gloria.

9. Divina mirabilia semper debent considerari per studium, et nunquam discuti per intellectum.

10. Rationem de occulto Dei consilio quaerere, nihil aliud est, quam contra eius consilium superbire.

11. Quatuor mirabiles imitatores fecit Deus: de piscatore primum ecclesiae pastorem: de persecutore magistrum gen-

1. Augustinus lib. 83 quest.
2. Aug. ibid.
3. Aug. lib. confes.
4. Aug. ibid.
5. Aug. lib. 23. de civ. Dei
6. Aug. de spiritu et litera.
7. Hieronymus sup. ill. Ma.7. *Nonne in nomine tuo virtutes multas se.*
8. Gregorius in homilia.
9. Greg. ibid.
10. Greg. ibid:
11. Chrysostomus super Matth.

tium et doctorem; de publicano primum evangelistam: de latrone primum coelicolam.

1. Tria totus mundus mirabatur, Christum post mortem resurrexisse, cum carne in coelum ascendisse, et per duodecim Apostolos piscatores totum mundum convertisse; huius autem quadruplex fuit causa, scilicet pecuniae contemptus, gloriae despectus, saecularium occupationum segregatio, et terribilium perpessio.

2. Mirabilius est videre hominem convitia passum, et non motum, quam hominem vulneratum, et percussum non cadentem.

3. Miracula in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus: quia signum fidelibus non est necessarium, qui iam crediderunt: sed infidelibus, ut convertantur. Nam Paulus, pro non credentium infidelitate, patrem Publii de infirmitate febrium, virtutibus curat: infirmantem vero Timotheum fidelem, non oratione, sed medicinaliter temperare: ut noveris miracula pro incredulis, non pro fidelibus fieri.

4. Res multis modis adparent mirabiles: aliquando ex magnitudine, aliquando ex parvitate: aliquando quia rarae: aliquando quia pulchrae, secundum magnitudinem attenditur, quia res quaelibet sui generis modum in quantitate excedit: sic miramur gigantem inter homines, cetum inter pisces, grifonem inter volucres, elephantem inter quadrupedes, draconem inter serpentes. Secundum parvitatem considerantur, quando res quaelibet caeteris sui generis quantitate aequari non potest, ut tinea et vermes et scinifes, et alia similia, quae inter caetera quidem animalia vivunt, sed caeteris omnibus corporis exiguitate dispares sunt. Vide ergo quid magis miseris, dentes apri vel tineae, alas grifi vel scinifis, caput equi, vel locustae, crura elephantis, vel culicis, leonem, vel pulicem, tygridem, vel testudinem? Ibi miraris magnitudinem, hic miraris parvitatem: illis dedit oculos, quos vix comprehendere potest oculus, et in talibus corporibus sic omnifaria iuvamenta naturae suae congrua plenissime distribuit, ut nihil videas deesse in minimis eorum omnium, quae natura formavit in magnis.

5. Miramur, quare etiam cocodrilus manducans: inferiorem

---

1. Chrysostomus super Matth.
2. Chry. sup. Matth.
3. Isidorus lib. 1. de summo bono.
4. Hugo de operationibus trium dierum.
5. Hugo ibid.

molam non movet, et quomodo Salamandra in igne illaesa permanet: quis dedit Eritio spinas, et docuit eum, ut se pomis turbine discussis involvat, quibus onustus incedens stridet quasi plaustrum? et formica hyemis superventurae praescia, granis horrea sua replet: aranea quoque de visceribus suis laqueos nectit, ut praedam capiat. Isti sunt testes sapientiae Dei.

1. Est adhuc aliud verum et evidens divinae sapientiae argumentum: quam omne genus simile sibi procreat, et una species propagata, primae originis formam non immutat: non ovis vitulum, non vacca agnum, non cerva leporem, non leo vulpem, sed in sibi simile propaginem suam extendit. Aliud genus est fagus, aliud quercus, et aliud unum quodque suam speciem habet, et unumquodque sui generis servat similitudinem. Vide folium quomodo intrinsecus productis costulis huc et illuc intexitur, mirare aliud, omne quod est unius generis, unius invenies similitudinis, tot costulas in alio, talem formam in uno, qualem in alio, omnis enim datura, quasi cuiusdam intrinsecus dictantis praeceptum accepit, nusquam terminos suos excedere praesumit.

2. In facie vultuque nostro nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere: quod ars nulla in paucis numero praestet affectando.

Vide etiam in cor. Anima. Antechristus. Castitas. Confessio. Consideratio. Eucharistia. Incarnatio, Resurrectio, Sortilegium per totum.

MISERIA.

3. Miseria, est copia tribulationis, et inopia consolationis, quando multifarie quis patitur, et a nemine relevatur.

4. Qui nequiter vult vivere, nonne tanto miserior esse convincitur, quanto facilius mala eius voluntas impletur?

5. Quid miserius misero non miserante se ipsum, et flente Didonis mortem, quae flebat amando Aeneam, non flente ante mortem suam, quae flebat non amando te?

6. Magna hominis miseria, cum illo non esse, sine quo non potest esse. In quo enim est, procul dubio sine illo non est, et

---

1. Hugo de operatione trium dierum.
2. Plinius lib. 10. hist. Naturalis.
3. Augustinus de diffinitio.
4. Aug. lib. de ver. domini.
5. Aug. lib. 1. confes.
6. Aug. lib. de Trinitate.

tamen si eius non meminit, eumque non intelligit, neque diligit, cum illo non est.

1. Considera quantum potes, quam magnum bonum sit ipsum esse, quod et beati et miseri volunt, nam si hoc bene consideraveris, videbis intantum esse te miserum, inquantum non appropinquas ei, quia summum est.

2. Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

3. Peccantes quosque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspicimus in culpa sua, sine flagello derelictos.

4. Ille bonum novit in exterioribus miseriis subsistere, quam scit de spe interna semper gaudere.

5. Generalis est humano generi miseria triplex, si diligenter advertimus, nam et faciles sumus ad seducendum, et debiles ad operandum, et fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum et malum, decipimus, si tentamus facere bonum, deficimus, si conamur resistere malo, deiicimur et superamur.

6. Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris, non nisi misero corde servatur.

7. Consideranti tibi quid sis: occurret tibi homo nudus et pauper et miser et miserabilis homo dolens, quam homo sit: erubescens quam nudus sit: plorans quam natus sit: murmurans quam sit homo natus ad laborem, non ad amorem: homo natus de muliere, et hoc cum reatu brevi vivens tempore, ideo cum metu repletur multis miseriis, et propterea cum fletu, vere multis, quia corporis et animae simul.

8. *Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem et dolorem: consummerentur in confusione dies mei?* Si talia locutus est de se: ille quem Deus sanctificavit in utero: qualia loquar de me, quem mater mea genuit in peccato? ideo me dixerim: mater quid me genuisti filium amaritudinis et doloris? quare non in vulva mortuus sum? egressus ex utero non statim perii? cur exceptus genibus, lactatus uberibus, natus in combustionem, et in cibum ignis?

---

1. Augustinus de lib. arbitrio.
2. Hieronymus in epi.
3. Gregorius sup. Ezech.
4. Gregorius ibid.
5. Bernardus ser. 8.
6. Berna. de 2. gradu humilitatis.
7. Ber. ibidem.
8. Innocentius de vilitate conditionis humanae.

utinam interfectus fuissem in utero, ut fuisset meum sepulchrum et vulva eius conceptus aeternus fuissem enim, quasi non essem de utero translatus ad tumulum.

1. Quis ergo det oculis meis fontem lachrymarum, ut fleam miserabilem humanae conditionis ingressum, culpabilem humanae conversationis progressum: damnabilem humanae dissolutionis egressum? Consideraverim igitur cum lachrymis de quo factus est homo, quid faciat homo, quid facturus sit homo. Sane formatus est homo de terra, conceptus in culpa: natus ad poenam; agit prava quae non decent vana, quae non expediunt.

2. Misericordia est vicina miseriae, habet enim aliquid, trahitque ex ea imbecilles oculos esse scias, qui ad aliam lippitudinem et ipsi suffunduntur.

3. Frustra rogatur, qui misereri non potest gravis tum poena est, quae post facti poenitet. Mali causa est, qui requiritur misericordiam.

Vide etiam in corp. Adiutorium, Avaritia, Bellum, Beneficentia. Charitas. Compassio et Conversio. Correctio. Eleemosyna. Excusatio. Hospitalitas, et Humilitas. Ieiunium. Paupertas. Pietas, Venia. Christianus.

MODESTIA

4. In omnibus moribus nostris nil fiat, quod cuiusque offendat aspectum, sed quod nostram deceat sanctitatem.

5. Sermones proferamus libra iustitiae examinatos, ut sit gravitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus: temperantia cordis habeat animi munditiam, iustitia misericordiam, prudentia pacem, fortitudo mansuetudinem.

6. Est in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia habitus enim mentis, in corporis flatu cognoscitur hinc homo cordis nostri absconditur, aut levior aut iactantior, aut torpidior, aut congruior, constantior, et purior et maturior aestimatur. Itaque vox, quidam est animi corporis motus.

7. Est gressus probabilis in quo sit species auctoritatis, gravitatisque pondus, tranquillitatis vestigium ita tamen ut

---

1. Innocentius de vilitate conditionis humanae.
2. Seneca lib. de clementia.
3. Sen. in proverb.
4. Augustinus in regula.
5. Ambrosius de offi. lib. 3.
6. Amb. de offi. lib. 1.
7. Amb. ibidem.

studium desit atque affectio : sed motus sit tibi purus ac simplex.

1. Sicut molliculum et infractum aut vocis sonum, aut gestum corporis non superbum, ita neque agrestum, nec rusticum; imitemur effigies eum forma disciplinae, forma honestatis est.

2. Hoc est pulchritudinem vivendi teneri, convenientia cuique sexui et personae reddere hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accomodus.

3. Motum natura informet, si quid sane in natura vitii est, industria emendet.

4. In te consistito, non infra deiici, non supra attolli, non evadere in longius, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere modum, locus medius tutus est: medium, sedes modi, et modus virtus.

5. Melior est gradus lentior per iter rectum, quam velocitas festina per devium.

6. Risus, est vox confusa laetitiae, insultationem immoderata hilaritate denuntias.

7. Lascivia est indecens motus dissoluti animi, et corporis ex intemperantia carnali prodiens.

8. Novum est sub amore principis custodire modestiam, quae tam clara, quam rara est: quia gaudia semper animos inquietant, modus enim raro laetis rebus intervenit.

9. Modestia est cultum et motum et omnem nostram occupationem ultra defectum, et citra excessum sistere, de qua Horatius: *Est modus in rebus, sunt certi denique fines quos ultra citraque nequit consistere rectum.*

10. Modestia est pudici et honesti habitus cum laudabili profectu verecundia.

11. Modestia est servata propria virtute, omnibus iuste pieque moribus convenientium se contemperare.

12. Si disputarem nec manum iactarem, nec vocem attollerem, sed ista oratoribus reliquissem, contentus sensus meos ad te pertulisse, quos nec exornassem, nec abiecissem: non

---

1. Ambrosius de offic. lib. 1.
2. Amb. ibidem.
3. Amb. ibidem.
4. Bernardus lib. 3. de consideratione.
5. Leo papa in ser. de pentec.
6. Cas. super psal.
7. Cassianus ibidem.
8. Cass. 4. lib. epist.
9. Hugo.
10. Tullius 2. rhetor.
11. Tul. ibidem.
12. Seneca 66. epist.

delectent verba nostra, sed prosint. Sit talis sermo, ut res potius, quam se ostendat.

Vide etiam in titu. Caro. Conversatio, Discretio Gloria vana, Humilitas, Infirmitas, Lascivia, Magnanimitas, Praesumptio, Prosperitas, Tristitia, Verecundia.

MONACHUS.

1. Nimis dolendum est, si ad tam ruinosam superbiam monachus rubrigimus, et tam gravi contumelia clericos dignos putamus: ut scilicet dicantur, quam malus monachus bonus clericus est, cum aliquando bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat.

2. O monache qui stas corpore, stat anima tua, et non psallis Deo maledictus homo, qui facit opus Dei negligentes Si psalterium es, si cithara es, quare surdus es, et non glorificas Deum?

3. Sicut martyres laudant Deum pure in regione vivorum, ita, et monachi, qui die ac nocte psallunt Deo, debent eamdem puritatem habere martyrum, siquidem ipsi martyres sunt. Quod enim faciunt angeli in coelis, hoc monachi faciunt in terris.

4. Si cupis esse quod diceris monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quae utique non sunt solorum habitacula, sed multorum.

5. Summae stultitiae est, renuntiare seculo, dimittere patriam, urbes deserere et monachum profiteri, et inter maiores populos vivere peregre, quam erat victurus in patria.

6. Quid tibi ea videre necesse est, quorum contemptu monachus esse coepisti: quem senseris tibi, aut semper aut crebro de minimis loquentem, excepta eleemosyna, quae differenter omnibus patet: institutorem potius habeto, quam monachum. Prima virtus monachi est, contemnere hominum iudicia, et semper Apostoli recordari dicentis. Si hominibus placerem, Christi servus non essem.

7. Tu si monachus esse vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renuntiando hoc esse coepisti, sed animae tuae. Monachum non loquendo et discurrendo, sed

---

1. Augustinus ad Aurelianum.
2. Hieronymus sup. psal.
3. Hier. ibidem.
4. Hieronymus in epist.
5. Hier. ibidem.
6. Hier. 1. epist. ad Pamach.
7. Hier. ad Rusticum.

tacendo et sedendo quisque noverit. Monachus non doctoris, sed plangentis habet officium : qui vel se vel mundum lugeat, et domini pavidus praestoletur adventum. Flos quidem et pretiosus lapis inter ecclesiastica ornamenta, monachorum et virginum chorus est.

1. Constat monachum in sua patria perfectum esse non posse.

2. Quid facit monachus in cellis foeminarum? quid sibi volunt privata et sola colloquia, et arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet.

3. Quanti monachi, dum patri matrique miserentur, suas animas perdiderunt?

4. Laudatur iure monachus, qui venerationi habet sacerdotes, et non detrahit gradui, per quem factus est Christianus.

5. Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere laborem suscipiant, non tam propter victus necessaria, quam propter animae salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus.

6. Magna abusio et maxima cura est, ut corpus regulariter induatur : et contra regulam suis vestibus anima nuda deferatur, cum tanto studio tunica et culculla corpori procurentur : quatenus cui dederunt, monachus non putetur cur similiter pietas et humilitas spiritui, quem profecto spiritualia indumenta sunt, non providentur?

7. Habitus noster, quod et dolens dico, qui humilitatis solet esse insigne, a monachis nostri temporis gestatur superbe. Vix iam in nostris provinciis invenimus, quo vestiri dignemur. Miles et monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullam et clamydem.

8. Labor et latebrae et voluntaria paupertas, haec sunt monachorum insignia, haec vitam solent nobilitare monasticam, nostri autem oculi omne sublime vident nostri pedes omne forum circumeunt nostrae linguae in omnibus audiuntur consiliis nostrae manus omne diripiunt patrimonium.

9. Certus sum ego monachus et monachorum qualiscumque abbas, si mei quandoque pontificis a propriis cervici-

---

1. Hieronymus ad Heliod.
2. Hier. ibidem.
3. Hier. in epist.
4. Hier ad Paulinum.
5. Hier. in ep. ad Rust. mo.
6. Bernardus in apologetico.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. in quadam. epi.
9. Ber. in epist.

bus excutere iugum tentavero, quod Satanae tyrannidi me subiicio.

1. Super fratrum transgressiones, non super patrum traditiones costituitur, qui abbas exigitur, mandatorum cultor, et vitiorum ultor.

2. Monachus singularis est, qui ad bona propria est strenuus, ad bona communia piger in lecto vigilat, et in choro dormit.

3. Quid monachum profiteris, qui crucifixus es, quod debes lugere, rides. Dic mihi ubi Christus hoc fecit? audisti hoc alicubi? nunquam sed contristatum saepius legisti.

4. Summa monachi virtus, humilitas, summum vitium eius, superbia est:

5. Tunc autem se monachum quisque iudicet, quando se minimum aestimaverit, etiam cum maiora virtutum opera gesserit.

6. Multi monachorum amore parentum non solum terrenis curis, sed etiam forensibus iurgiis involuti sunt, et pro suorum temporali salute, suas animas perdiderunt.

7. Monachum cupientem ad scripturam notitiam pertingere, nequaquam debet labores suos erga commentariorum libros impendere, sed omnem industriam mentis et intentionem cordis erga emendationem vitiorum carnalium detinere, quibus expulsis, cordis oculo, sublato velamine passionum, scripturarum sacramenta contempletur.

8. Ita inquit Macharius debere monachum ieiuniis operam dare, ut centum annis in corpore commoraturum: ita motus animi refraenare, et iniuriarum oblivisci, iustitiasque respuere, dolores quoque ac detrimenta contemnere, tanquam quotidie moriturum.

9. Haec apud Aegyptum est ab antiquis patribus sancita sententia: operantem monachum daemone uno pulsari: otiosum vero innumeris spiritibus devastari.

10. Monachi sibi claustra faciunt, quibus homo exterior teneri possit, sed utinam claustra facerent, quibus homo interior ordinate teneretur.

1. Bernardus de praeceptis et dispensationibus.
2. Ber. in epist.
3. Chrysostomus super epist. ad Heb.
4. Isidorus de summo bono lib. 1.
5. Isid. ibidem.
6. Isid. ibidem.
7. Joannes Cass. in collat. pat.
8. Joa. Cass. lib. 5.
9. Joa. ibidem.
10. Hugo de claus. ani. lib. 1.

1. In choro sum corpore, et aliquo negotio mente, nunc intus maneo, nunc foris exeo: aliud canto, et aliud cogito: psalmodiae verba profero, et psalmodiae sensum non attendo: sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus, huc et illuc prospiciens, quaecunque ibi geruntur, perlustro et perspicio: habitum monachi, non conversationem habens, in magna corona et ampla cuculla salva mihi omnia existimo.

2. Ordo claustri et ordo curiae divisus est. Ibi sedes in insidiis, cum divitibus in occultis, ut interficias innocentem hic audis: non sedi cum consilio vanitatis, et cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi insidiaris, ut rapias pauperem; rapere pauperem, dum attrahis eum hic dicis: Odivi ecclesiam malignantium, et cum impiis non sedebo. Ibi dextera tua repleta est muneribus, hic lavas inter innocentes manus tuas. Ibi laudatur peccator in desideriis animae suae, et iniquus benedicitur. Hic benedicitur Deus. Si vis esse monachus curialis, laudas quod non debes, defendis quod non expedit, operaris quod non licet, loqueris quod non decet.

3. Si monachus es, quid facis in turba? Si amas silentium, cur declamantibus assidue interesse delectaris? Tu semper ieiuniis et fletibus insistere debes, et tu philosophari quaeris? Simplicitas monachi philosophia eius est. Sed docere, inquis, alios volo, non est tuum docere, sed plangere. Si tamen doctor esse desideras, audi quid facis vilitas habitus tui et simplicitas vultus, innocentia vitae et sanctitas conversationis tua docere habent homines.

4. Solitaria sane vita, coelestis doctrinae schola est, ac divinarum artium disciplina.

Vide etiam in cor. Acedia. Honor. Ornatus. Religio. Sacerdos.

MORS.

5. Omnis gloria Dei et omnis salus hominum, in Christi morte constituta sunt.

6. Mortis diem omnes affuturum sciunt: cum tamen omnes, aut pene omnes differre conantur, etiam qui post

—

1. Hugo. de ani. lib. 1.
2. Hugo de 12. abusionibus.
3. Hugo. de claus. ani. lib. 5.
4. Petrus Rabanus.
5. Joannes Chrysostomus.
6. Augustinus de grat. novi testamenti.

mortem se beatius credunt esse victuros tantam habet vim carnis et animae dulce consortium.

1. Mala mors putanda non est, quam bona vita praecessit: neque enim facit malam mortem, nisi quod sequitur ipsam mortem.

2. Prima mors animam pellit volentem a corpore, secunda mors animam nolentem tenet in corpore.

3. Ita diviti fuit cura pro vivis, quamvis quid agerent, omnino nesciret, quemadmodum nobis cura est pro mortuis, quamvis quid agant utique nesciamus.

4. Vocantur ante tempus boni, ne diutius vexentur a noxiis: mali vero et impii tolluntur, ne diutius bonos persequantur.

5. Nescis qua hora veniat semper vigila, ut quod nescis, quando veniat, paratum te inveniat, quum venerit: et ad hoc forte nescis quando veniat, ut semper paratus sis.

6. In quo quemque invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies quoniam qualis in dies quoniam qualis in die isto moritur, talis in die illo iudicabitur.

7. Vigilare debet omnis christianus, ne eum imparatum inveniat Domini adventus. Imparatum autem inveniet dies ille, quem imparatum inveniet suae vitae ultimus dies.

8. Nunquam si longe est dies iudicii, longe est dies tuus unde scis, quando est? Nonne multi sani dormierunt, et obdormierunt? Nonne casus nostros nobiscum in hac carne portamus? Nonne fragiliores sumus, quam si vitrei essemus? vitrum enim etsi fragile est, tamen servatum diu durat.

9. Timor de futura morte mentem necessario concutit, et quasi clavis carnis omnes motus superbiae ligno crucis affigit.

10. Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies, sero parantur remedia, quum mortis imminent pericula.

11. Quid est mors? relictio corporis, depositio sarcinae

---

1. Augustinus de civitate Dei lib. 1.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. de cura primor.
4. Aug. lib. de vita Christiana.
5. Aug. ibidem.
6. Aug. ad Dioscor.
7. Aug. ibidem.
8. Aug. in serm.
9. Aug. lib. 2. de doctrina Christiana.
10. Aug. in quadam epi.
11. Aug. sup. Joan.

gravis: sed si alia sarcina non portetur, qua homo praecipitetur in gehennam.

1. Nihil sic revocat a peccato, quam frequens morti meditatio.

2. Qui desiderat dissolvi, et esse cum Christo non patienter moritur: sed patienter vivit, et delectabiliter moritur.

3. Non potest male mori, qui bene vixerit, et vix bene moritur, qui male vixit.

4. Nihil interest utrum abiures depositum, an doleas restitutum: in utroque fidei ambiguum vitae periculum est. Quid tam secundum naturam, quam referre gratiam auctori? Non amitti, sed permitti videntur, quos non absumptura mors, sed aeternitas receptura est.

5. Nudi omnes nascimur, nudi morimur, nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius foetent divitum corpora, distenta luxuria.

6. Platonis sententia est, *omnem sapientum vitam meditationem esse mortis*: debemus et non igitur praemeditari, quod aliquando futuri sumus: et quod velimus nolimus abesse longius non potest.

7. Memento mortis tuae, et non peccabis, qui se quotidie recordatur esse moriturus, contemnit praesentia, et ad futura festinat.

8. Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere. Unde et in persecutionibus non licet propria manu perire.

9. Inter eum, qui decem vixit annis et illum qui mille, postquam idem finis vitae advenerit, ed irrecusabilis mortis necessitas: transactum omne tantumdem est, nisi quod magis senex onustus peccatorum fasce proficiscitur.

10. Ad hoc autem conditor noster latere nos voluit finem nostrum diemque nostrae mortis esse incognitum, ut dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur: et tanto quisque sit ferventior in operatione, quanto et incertus est de vocatione: ut dum incerti sumus quando moriamur, semper ad mortem parati debeamus venire.

---

1. Augustinus lib. exhortatio.
2. Aug. sup. epi. Joan.
3. Aug. de doctri. chri.
4. Ambrosius lib. de exces. fra.
5. Ambr. in examero.
6. Hieronymus in epi. ad Helio.
7. Hiero. Cyd.
8. Hier. super Jonam.
9. Hieronymus ad Heliodor.
10. Gregorius lib. 12. mora.

1. Quum venerit, et pulsaverit: quia de sua spe et operatione securus est, confestim pulsanti aperit: quia laetus iudicem sustinet, et quum tempus propinquae mortis agnoverit, de gloria retributionis hilarescit.

2. Antiquus hostis ad rapiendas peccatorum animas tempore mortis, crudelitatis effraenatur violentia, et quos viventes blanditiis deceperit, morientes severius rapit.

3. Sic mors ipsa quum venerit, vincitur: si prius quam veniat, semper timeatur.

4. Quasi sub hoste, quem prosternit moritur, qui de culpa, quam superat, elevatur.

5. Quid est vita mortalis, nisi via: et qualis sit fratres mei perpendite. In labore viae latescere, et tamen eandem viam nolle finire.

6. Qui considerat qualis erit in morte, semper pavidus erit in operatione, atque inde in oculis sui Conditoris vivit. Nil quod transeat, appetit: cunctis vitae praesentis desideriis contradicit, et pene mortuum se considerat: quia moriturum se minime ignorat. Perfecta enim vita est mortis meditatio, quam dum iusti solicite peraguat, culparum laqueos evadunt.

7. Iustorum animae levibus quisque contagiis ipso saepe mortis pavore purgantur, et aeternae retributionis gaudia iam ab ipsa carnis solutione percipiunt. Plerumque vero contemp'ationis interne est prius quam carne spolientur, hilarescunt: et dum vetustatis debitum solvunt, novi iam muneris laetitia perfruuntur.

8. Mors iustorum bonis est in adiutorum, malis in testimonium: ut inde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiant, ut vivant.

9. Horam ultimam idcirco Dominus noster nobis voluit esse suspecta: ut dum illam praevidere non possumus, ad illam sine intermissione properemus.

10. Sicut hi, adhuc viventes, animae mortuorum quo loco habeantur, ignorant: ita mortui, vitam in carne viventium, postea qualiter disponantur nesciunt.

---

1. Gregorius in homilia.
2. Gre. lib. 6. mora.
3. Gre. in ho. *sint lumbi vetri.*
4. Gre. in morali.
5. Gre. in ho.
6. Gregorius lib. 12. morali.
7. Gregorius lib. 24.
8. Gre. sup. Matt. 10. In testi. illis etc.
9. Gre. in homo.
10. Greg. in moral.

1. Lacrimarum causas quidam tripudiantes peragunt, et mortis suae negotium ridentes exequuntur.

2. Novissima sunt quatuor: mors, iudicium, gehenna, gloria. Quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intollerabilius gehennâ? et quid iucundius gloria?

3. Miser homo, quare omni hora te non disponis? Cogita te iam mortuum, quia scis necessitate moriturum: distingue qualiter oculi vertentur in capite, venae rumpentur in corpore, et cor scindetur dolore.

4. Quid in rebus humanis certius est morte, quid incertius hora mortis invenitur? Non miseretur inopiae, non reveretur divitias, non sapientiae, non moribus, non aetati denique parcit: nisi quod senibus mors est in ianuis, iuvenibus vero in insidiis.

5. Quam mitius me privares, o austera mors, vitae usu, quam fructu! Nam vita sine fructu, gravior est, quam mors.

6. Bona mors iusti propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. E contra mors peccatorum pessima, mala siquidem in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione,

7. Pretiosa mors sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum tanquam victoriae consummatio, tanquam vitae ianua, et perfectae securitatis ingressus.

8. Nil concruentius esse potest que ut mors operata sit mortem spiritualis corporalem, culpabilis poenalem voluntaria necessariam voluntaria necessariam.

9. Mors, munus necessarium est naturae iam corruptae, quae non est fugienda, sed potius amplectenda: et iterum fiat voluntarium, quod futurum: est necessarium offeramque Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere.

10. Illi deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recipit, non quos coelestis aula laetificandos includit.

11. Et si pietas pro defunctis fidelibus flere iubeat: fides

---

1. Gregorius in mor. lib. 12.
2. Ber. in ser.
3. Ber. ibidem.
4. Ber. ibidem.
5. Bernardus super cant.
6. Ber. in quadam epi.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. ad milites templi.
9. Chrysostomus sup. Matt. 10. cap.
10. Isidorus lib. 2. de sum.bo.

tua pro eis lugere vetat. Multi enim vitam odio habent, et mori timent, et vivendi habent taedium, et moriendi metum.

1. O durus et durior casus! heu quod perdidit homo, et quid invenit? Perdidit beatitudinem, ad quam factus est, et invenit mortem, ad quam factus non est. Hodie venimus a patria in exilium: a visione in caecitatem, a iucunditate immortalitatis ad corruptionem mortis misera conditio, gravis dolor, grave damnum, grave tormentum.

2. Percutitur hac animadversione peccator, ut moriendo obliviscatur sui, qui vivens oblitus est Dei.

3. Quis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?

4. Natura nihil hominibus brevitate vitae praestitit melius, tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curae, toties invocata morte, ut nullum frequentius sit votum.

5. Nemo scit nostrum, quam quippe versetur Deus. Sic itaque formemus animum, tanquam ad extrema ventum sit. Venientem nemo hilaris morte recipit, nisi qui se ad illam diu composuerit.

6. Alia genera mortis spei mista sunt, definit morbus, incendium extinguitur, ruinam quae aliquem videbatur oppressura, evadit quis, deposuit mare quos hauserat, eadem in qua sorbebat hora, proiecit incolumes; gladium miles ab ipsa peritura cervisce revocavit, nil autem habet, quod speret, quem senectus ducit mortem.

7. Hic plus erit, ille minus. Quid refert? uterque iam satur est, hic plus bibit, ille minus, quid refert? uterque non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus nihil interest: si tam illum multi anni beatum fecerunt, quam hunc pauci.

8. Quum multum ambulaveris, et diu redeuntem stultum est timere, quod non possis vitare, mortem non effugit, qui etiam distulit. Moriar nec primus, nec ultimus: omnes me antecesserunt, omnes sequentur: hac conditione intravi, ut exirem.

---

1. Anselmus in suis medit.
2. Caesarius in admonitione 6. et August.
3. Cassianus super *Beati immaculati.*
4. Seneca.
5. Sen. in extrema parte epistolarum epist. 12.
6. Sen. ep. 30.
7. Sen. epi. 88.
8. Sen. ibidem.

1 Nihil aeque tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quam frequens cogitatio brevis aevi et huius incerti. Quicquid facies respice ad mortem.

2. Non refert quot annos habeam, sed quot acceperim. Si plus vivere non possum: haec est mea senectus. Quicumque ad extremum sui fati venerit, hic moritur senex.

3. Omnis dies velut ultimus ordinandus est. De felicitate hominis ultimus dies iudicat.

4. Quorundam vitam mors in medio flore praecidit: aliorum interrupit ipsa principia: alius inter coenam dissolutus est: alterius continuata mors somno est aliquem concubitus extinxit.

5. Certum est vitam mortemque per vices ire, et composita dissolui, et dissoluta componi. Omne humanum genus quodcumque est, quodcumque erit, morte damnatum est: Omnes quae usquequaque ponuntur urbes, ubi fuerunt, aliquando quaeretur, et vano excidii genere tollentur, alias destruent bella, alias desidia, paxque ad inertiam versa consumit, et magnisophibus exitiosa res luxus.

6. Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitae, et tunc quoque quum crescimus, vita decrescit. Infantiam amisimus, deinde pueritiam, deinde adolescentiam usque ad estremum: quicquid transit temporis, perit, hunc ipsum, quem agimus diem, cum morte dividimus.

7. Si fines bonorum ac malorum cognoverimus, ita demum nec vita toedio erit, nec mors timori. Si mors accedit et vocat, licet immatura sit, licet mediam praecidat aetatem, recepit nihilominus vitae longissimae fructum: cognita est illi ex magna parte natura, scit tempore honesta non crescere.

8. Unus dies hominis eruditi plus valet, quam imperiti longissima aetas.

9. Non affligitur sapiens liberorum amissione, non amicorum eodem enim animo fert illorum mortem, quo suam expectat.

10. Non me vixisse poenitet, quoniam non ita vixi, ut non frustra me natum existimes: et vita ita discendo tanquam

1. Seneca 25. epist.
2. Seneca in epist.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. 67. epist.
5. Sen. 72. epist.
6. Sen. 24. epist.
7. Sen. 79. epist.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. 75. epist.
10. Sen. lib. de senectute.

ex hospitio, non tanquam domo, commorandi enim natura diversorium nobis, non habitandi dedit.

1. Illi mors gravis incumbit, qui notus nimis, omnibus ignotus moritur.

2. Nullus maius solatium est mortis, quam ipsa mortalitas, nullum autem omnium istorum, quae extrinsecus nos terrent, quam quod innumerabilia in ipso sinu pericula sunt.

3. Si volumus esse felices, si nec deorum, nec hominum, nec rerum timore vexari, si despicere fortunam supervacua permittentem, et levia minantem, si volumus tranquille degere, et ipsis diis felicitate controversiam agere: anima in expedito est habenda.

4. Effice mortem tibi cogitatione familiarem, ut si ita sors tulerit possit illi obvia exire.

5. O te dementem, et oblitum fragilitatis tuae, si tunc times mortem, quum tonat!

6. Optimum est, antequam optes, mori. Incertum est, quo loco mors te expectet: tu illam in omni loco expecta. Egregia res est mortem morte condiscere quid ad illum carcer et custodia, et claustra? liberum habet ostium.

7 Satis multum temporis sparsimus, incipiamus vasa in senectute colligere, in freto viximus, moriamur in portu.

8. Ante senectutem curavi, ut bene viverem, in senectute ut bene moriar, bene autem mori est libenter mori.

9. Nullum magnum, quod extremum est. Mors ad te venit, timenda erat, si tecum esse posset necesse est, aut non perveniat, aut transeat.

10. Recognosce exemplum eorum, qui domesticis insidiis perierunt, aut aperta vi, aut dolo. Intelliges non pauciores servorum ita cecidisse, quam regum.

11. Dolor levis est, si ferre possum: est brevis, si ferre non possum. Desinam egrotare posse, desinam alligare posse, desinam mori posse, non repente in mortem incidimus minutatis precedimus, quotidie morimur etc.

12. Ultima hora, qua esse definimus, non sola mortem

---

1. Seneca in epist. 12.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. de naturalibus quaestion.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. in epi. 7.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. ibidem.
9. Sen. ibidem.
10. Seneca de conceptu mortis
11. Sen. ibidem.
12. Sen. ibidem.

facit, sed sola consummat, tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus.

1. Numerare eos noli, qui tibi metum faciunt. Nonne videtur stultus, si quis multitudinem eo loco timeat, per quem transitus est singulis, aeque ad tuam mortem multis aditus non est, licet illam multi minentur. Spiritus unus tibi eripiet, quem unus dedit.

2. Inquietam nobis vitam facimus metu mortis, et tanta est hominum dementia, ut quidam timore mortis, cogantur ad mortem. Firmandi sumus, ne nimis amemus vitam, et ne nimis oderimus mortem: et quum ratio suadet, finire, sed non timere. Vir fortis et strenuus non fugere debet de vita, sed exire.

3. Bassus senex, si quid incommodi, aut metus in morte est, morientis vitium esse dicebat, non mortis, tam stultum esse qui mortem timeat, quam qui senectutem. Nam quemadmodum senectus adolescentiam sequitur, ita mors senectutem. Si timenda mors est, semper timenda, quod enim tempus morti exeptum est, tu tamen mortem, ut nunquam timeas, semper cogita.

4. Illum lauda et imitare, quem non piget mori, cum timet vincere: quae enim est virtus, cum eiiciaris exire?

5. Vix Lucili quantum satis erat mortem plenus vel laetus expecto. Nunquam me caro ista compellit ad metum, nunquam ob honorem huius corpusculi mentiar. Fortes simus adversus fortuita, non contremiscamus iniurias, non vulnera, non vincula, non egestatem, mors quidem est, aut finis, aut transitus, nec desinere timeo, nec transire, quia nusquam tam anguste ero.

6. Mors enim par est: per quae venit, diversa sunt: in quod desinit, unum est. Mors nulla maior aut minor est. Habet enim eundem in omnibus modum, finisse vitam.

7. Optabilem rem existima bonam mortem: optimum est, memorabilem mori aliquo opere virtutis. Quum aliquis tormenta fortiter patimur, omnibus virtutibus utitur.

8. Si quis in mortem ante primos annos delatus est, non magis conqueri debet, quam qui cito navigavit.

---

1. Seneca de conceptu mortis.
2. Sen. 28. epist.
3. Sen. 24. epist.
4. Sen. 30. edist.
5. Sen. 55. epist.
6. Sen. 66. epist.
7. Sen. 67. epist.
8. Sen. 68. epist.

1. Nil melius aeterna lex, fecit, quam quod unum introitum nobis ad vitam dedit, multos exitus.

2. Nemo nostrum cogitat, qui quisquam sibi ex hoc domicilio exeundum est. Veteres inquilinos indulgentia loci, et consuetudo etiam inter iniurias detinet. Vis adversus hoc corpus liber esse? tamquam migraturus habita. Propone tibi quisque hoc contubernio carendum. Foelicior eris ad necessitatem exeundi.

3. Nemo tam imperitus est, ut nesciat sibi quandoque moriendum, tamen quum prope accesserit, tergiversatur, tremit et plorat. Quid fles miser? quid trepidas? omnes hac necessitate ducuntur: eo ibis quo omnia eunt. Ad hanc legem natus es, hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Quantus te populus moriturum sequetur, quantus concomitabitur fortior, ut opinor, esses, si multi tibi commorerent: multa millia hominum hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt: an nos putabis te ad id aliquando perventurum, ad quod semper ibas? nullum sine exitu iter est.

4. Mors non est gloriosa, sed fortiter mori gloriosum est. Nemo mortem suam laudat, sed eum, cuius mors abstulit animum. Interest, utrum malitia illi, an virtus manum admoverit. Mors enim quae in Catone gloriosa est, in Bruto turpissime et erubescenda. Cato illa honestissime usus est, turpissime Brutus.

5. Massa per se nec calida nec frigida in fornacem coniecta, concaluit, in aquam remissa, refrixit mors honesta est, per id, quod honestum est, et animus extrema contemnens.

6. Quae latebra est, in quam non intret metus mortis? quae tam emunita, et in altum subducta vitae quies, quam dolor non territet?

7. Nemo nostrum aliter, quod quomodo natus est, exit a vita falsum est: peiores morimur, quam nascimur: nostrum istud, non naturae vitium est. Quid enim turpius, quam in ipso limine securitatis esse solicitum?

8. Quotidie enim propius ab ultimo stamus, et illo, unde nobis cadendum est hora nos omnis impellunt.

9. Stultum est somno delectari, mortem horrere: cum somnus assiduus sit mortis imitatio.

1. Seneca 71. epist.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. ibidem.
4. Sen. 78. epist.
5. Sen. ibidem.
6. Sen. 87. epist.
7. Sen. 17. epist.
8. Seneca in quad. epist.
9. Sen. in lib. de moribus.

1. Bis enim mori est alterius arbitrio mori, cuius mortem amici expectant, vitam cives oderunt. Crimen relinquit vitae, qui mortem appetit: dum est vita grata, mortis conditio est optima.

2. Heu, qui timidus est, qui se moriturum putat, honesta turpitudo est mori per bona causa lex universa, quae iubet nasci at mori: mori felicitatis est, antequam mortem invoces. Tollerabilior est, qui mori vult, quam qui male vivere.

3. Non nocet bonis, si occidantur, vel subita morte rapiantur non enim subito moriuntur, qui semper se cogitaverunt morituros. Sive ergo ferro immolentur, sive a bestiis lacerentur, aut flammis vel undis immergantur, aut suspendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, semper est pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius, ut dicitur. Quacunque hora iustus moriatur, iustitia eius non auferetur ab eo, et ita mors non obest, imo multum prodest eis: quia sit quid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatem.

Vide etiam in cor. Amor. Charitas. Concupiscentia. Consolatio. Curiositas. Desperatio. Divitiae. Gloria vana. Homo. Liberalitas. Miseria. Negligentia. Poenitentia. Resurrectio. Securitas. Suffragium, et Timor.

Mulier.

4. De carnibus scintillae desiliunt, de ferro rubigo nutritur: morbos aspides sibilant, et mulier fundit concupiscentiae pestilentiam: in risum aliquando dissolvitur: nunc blanditias exhibet, et quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur, aut cantare cujus canta, tollerabilius est audire basiliscum sibilantem.

5. Memento Thamar, quae ab Amon fratre suo corrupta fuit. Ubi unius est tabernaculi conversatio, carnis non facile tollitur delectatio.

6. Nihil esse sentio, quod magis ex arte deiiciat animum virilem, quam blandimenta foeminae, corporumque ille contactus, sine quo uxor haberi non potest.

7. Gravem inimicum sortita est castitas, cui non solum

1. Seneca in proverb.
2. Sen. ibidem.
3. Anselmus.
4. Augustinus in lib. de fin.
5. Aug. ibidem.
6. Aug. lib. 8. Soliloquiorum.
7. Aug. de cohabitatione clericorum et mulierum.

resistendum, sed dimisso fraeno longius fugiendum: nec eo minus illae fugiendae sunt, quia religiosae videntur: quam quanto religiosiores, tanto citius alliciunt: et sub praetextu pietatis, latet viscus libidinis: expertus crede, expertus loquor, coram Deo non mentior cedros libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi de quorum casu non magis suspicabar, quam Ambrosii, vel Hieronymi impudica turpitudine.

1. Quanti et quales clerici simul et laici post confessionum, victoriarumque calcata certamina, post magnalia ac mirabilia usquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, quum volunt in navi fragili navigasse. Quantos leones domuit una infirmitas delicata? quae cum sit vilis et misera, de magnis efficit praedam, quodam Salomon ait: Pretium meretricis vix est unius panis: Mulier autem pretiosas animas rapit.

2. Sanson validus et fortis leonem suffocavit: sed amorem suum suffocare non potuit. Vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nex cupiditatum. Messes incendit alienas, sed unius ipse mulieris accensus igniculo, messem suae virtutis amisit.

3. Viduarum ac virginum domos, nisi visitandi gratia, iuniores adire non opus est, et hoc cum senioribus: hoc est cum episcopo, vel si gravior causa est, cum presbytero. Quid necesse, ut demus saecularibus; obtrectandi locum? Quod si aliqua illarum forte labitur, cur alieni lapsus subeas invidiam quanti non dederunt errori locum, et dederunt suspicioni: prima tentamenta clericorum, sunt foeminarum frequentes accessus, iste sexus reprehensibiles reddit clericos.

4. Foeminarum cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conversatio, Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivumque genus est foemina: quum proximat, stimolat, ignem accendit, flammigero igne percutit conscientiam pariter habitantis, et exurit fundamenta montium. Si cum viris foeminae habitent, viscarium non deerit diaboli.

5. Si pudicam quaeris foeminam, quam bene videris conversantem, mente dilige, non corporali accessu frequentes. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Foeminae cum viris habitantes germinant spinas, et arcana mentium acuto mucrone percutiunt.

1. Augustinus de cohabitatione Clericorum, e mulierum.
2. Ambrosius lib. 1. de David.
3. Amb. 1. lib. de officiis.
4. Amb. ibidem.
5. Amb. ibidem.

1. Illud adverte, quod extra paradisum vir factus est, mulier intra paradisum: ut advertas, quod non loci non generis nobilitate, sed virtute unusquisque sibi comparat gratiam. Denique extra paradisum, hoc est in inferiori loco, vir factos melior invenitur, et illa, quae in meliori loco, hoc est, in paradiso facta, deterior invenitur.

2. Hospitiolum tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant: omnes puellas aut virgines Christi, aut aequaliter ignora, aut aequaliter dilige. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec in praeterita castitate confidas, nec Sansone fortior, nec Davide sanctior, nec Salomone poteris esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier eiecit. Unde ait quidam: Adam, Sansonem, Petrum, Davidem, Salomonem decepit mulier quis modo tutus erit?

3. Novi ego quasdam iam maturioris aetatis et plerasque generis libertini adolescentibus delectari, et filios quaerere spirituales, paulatim pudore superato, per ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem.

4. Matrem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo haereant, et tacitum vivat sub pectore vulnus. Ancillulas, quae illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis: et quanto vilior est earum conditio, tanto facilior est ruina.

5. Ioannes Baptista matrem sanctam habuit: Pontificis filius fuit; nec tamen patris opibus nec matris affectibus in domo parentum cum periculo castitatis manere voluit.

6. Nunquam de mulierum formis disputes, quid in cuiusquam domo agatur, alia domus parte noveris: foeminae nomen tuum noverint, vultum tuum nesciant.

7. Illa sit pulchra, illa sit amabilis, illa habenda inter socias, quae nescit se pulchram esse, quae negligit formae bonarum, et procedens ad publicum, non pectus et colla denudata, nec pallio denudato cervices aperit: sed quae celat faciem, et vix uno oculo, qui viae nuntius est, patente, ingreditur.

8. Uxorem pauperem alere difficile est, divitem ferre tormentum est. Quid prodest diligens custodia, cum uxor ser-

1. Ambrosius de officiis.
2. Hieronymus in ep. ad Nepot.
3. Hieronymus ad Rust. mo.
4. Hiero. ibidem.
5. Hiero. ibidem.
6. Hiero. ibidem.
7. Hieronymus in epist.
8. Hiero. contra Iovinianum.

ari impudica non possit, pudica non debeat? Infida enim custos castitatis est necessitas, et illa vere pudica dicenda est, cui licuit peccare, sed noluit.

1. Pulchra cito adamatur, foeda facile concupiscit difficile custoditur, quod plures amant. Molestum est possidere, quod nemo habere dignetur minore tamen miseria deformis habetur, quam formosa servatur.

2. Nihili tutum est, in quo totius populi vota suspirant alius forma, alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate solicitat, aliquo modo expugnatur, quod undique incessitur.

3. Quid aliud est mulier, nisi amicitiae inimica, ineffugabilis poena, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta? Ergo si dimittere illam peccatum est, tenere autem vere tormentum est. Necesse est autem, ut aut dimittentes adulterium faciamus, aut tenentes quotidianas pugnas habeamus.

4. Quid enim quis dicat, aut quomodo quis enarret mulierem illam crudelem malitiosam? Ego quidem aexistimo nullam esse in hoc mundo bestiam comparabilem mulieri malae. Quid inter quadrupedia animalia leone saevius? sed nihil hac ferocius, quid in serpentibus dracone acrius? nec hic quidem cum muliere mala conferri potest. Nam leo et draco in malo inferiores sunt. Danielem leones in lacu veriti sunt: iustum vero illum Naboth Iezabel interfecit, cetus Ionam in ventre custodit: Dalida Sansonem circumuentum illecebris, raso etiam capite deformatum alienigenis tradidit. Ioannem Baptistam in deserto viventem dracones et aspides cornutae subdita feritate tremuerunt. Herodias vero eidem caput abscidit, et tanti viri mortem in pretium saltationis accepit. O malum summum, et acutissimum diaboli telum mulier! Per mulierem Adam ab initio in paradiso cecidit: mulier ipsum exterminavit. Per mulierem mitissimus ille David sui militis innocentis Uriae, epistolae dolo occidendum hostibus praesentavit. Mulier sapientissimum Salomonem in praevaricationis sacrilegium pracipitavit, mulier fortissimum Sansonem rasit: rasumque excaecavit: mulier castissimum Ioseph vinculis alligatum in

1. Hieronymus ibidem.
2. Ibi, et ponit Theophrastus in libr. de nuptiis.
3. Chrysostomus sup. ill. Mat.
19. *Non excedit nub.*
4. Chry. in ser. decoll. Jo. Bap.

carcerem trusit: mulier Ioannem totius mundi caput capite truncavit. Quid dicam de hominibus? cum mulier angelos de coelo deposuerit, mulier malitia omnes prostravit, omnes iugulat, omnes interficit omnes elidit: mulier imprudens nemini parcit, non levitam honorat, non sacerdotem reveretur, non prophetae defert. O malum omni malo peius, mulier mala! Sive illa pauper sit, sive dives, si facultates habet, cooperatrices sunt malitiae suae. O malum intollerabile, vipera irremediabilis, venenum insanabile mulier mala! Si iniuriam patitur, insanit, si honorem accipiat, extollitur: si potentis uxor sit, non cessat nocte ac die callidis stimulare sermonibus: blanditur nequiter: et quod vult importuna rapit violenter. Si pauperem habeat virum, ipsum ad iracundias et rixas incitare non desinit: si vidua sit, omnes passim despicit: et ad omnem audaciam superbiae inflatur. Timor Dei non refraenat linguam suam, nec irata futurum iudicium prospicit, nec ad Deum attendit.

1. Sicut per foeminam hostis antiquus primos parentes seduxit: ita per mulierem ad magistrum negandum, quem filium Dei confessus fuerat, principem ecclesiae compulit.

2. Quia enim in paradiso mulier propinavit viro mortem, a sepulchro mulier viris adnunciat vitam: ut sicut occasione sexus muliebris fuit introductio mortis, ita hic ex pietate sexus muliebris nuntiatio vitae: ut quae viro transfuderat culpam, transfuderet et gratiam.

3. Scribit Herodotus: quod quum mulier cum veste deponit verecundiam, et quod sine veste gerit, quasi non fecerit, obliviscitur. Si quis autem testis adfuerit, ipsa tamen artificio linguae cogit eum fateri non vidisse, quod viderat: et quod verbis excusare non valet, hoc lachrymis excusat, blanditur oculis, seducit osculis, instat amplexibus.

4. Favus distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur eius etc. In favo enim duo sunt, mel et cera: et in facie meretricis similiter duo, scilicet decor et gratia: hoc est, pulchritudo oris, et dulcedo sermonis: cera succendit ignem, mel praebet dulcedinem: sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflammat carnem, blandimento vero lenocinantis sermonis subvertit mentem. Stillat mel et cera, dum mere-

1. Rabanus. sup. illud Mat. 26. *Accessit ad eum una ancilla.*

2. Raba. sup. illud Mat. 21. *Nuntiavit discipulis suis.*

3. Hugo. in libello ad socium volentem nubere.

4. Hugo. in libello ad socium.

trix verba sua mollit, et facit dulcia. Hanc dulcedinem aeternae mortis amaritudo comitatur: unde sequitur ibi: novissima illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps. Diligit mulier, ut capiat: decipit, ut rapiat, amat, quod habes, non quod es.

1. Ait Cato Uticensis: Si absque foemina esset mundus, conversatio nostra non esset absque diis, Amice: Cato non nisi sensa et cognita loquebatur, nec quisquam foeminarum execratur ludibria, nisi lusus: nec pene conscius his fidem habere debet nisi expertus, is noverat quod flos Veneris, rosa, et quod sub eius purpura multi latent aculei.

2. Amice, ne longo dispendio te suspendam, lege aureolum Theoprasti, et Medeam Iasonis, et vix pauca invenies impossibilia mulieri. Amice, det tibi Deus omnipotens foeminae fallacia non falli.

3. Quis muliebri garrulitati aliquid committit, quae illud solum potest tacere, quod nescit.

4. Viros ad unumquodque maleficium singulae cupiditates impellunt, mulieres ad omnia maleficia cupiditas una ducit. Muliebrium enim vitiorum fundamentum est avaritia.

5. Aut amat, aut odit mulier: nihil tertium, dediscere flere foeminam, mendacium est. Duo genera lachrimarum habentur in oculis foeminarum: veri doloris unum, insidiarum aliud; mulier quum sola cogitat, mala cogitat.

Vide etiam in cor. Concupiscentia. Coniugium. Ebrietas, Ornatus. Resurrectio, Sacerdos, et Societas.

MUNDUS.

6. Mundus iste periculosior est blandus, quam molestus, et magis cavendus, quum se illicit diligi, quam quum admonet cogitque contemni.

7. In hoc mundo non timere, non dolere, non laborare, non periclitari impossibile est, sed plurimum interest, qua causa, qua expectatione, quo termino quisque patiatur.

8. O amatores mundi, cuius rei gratia militatis? maior non esse poterit spes vestra in mundo, quam ut amici mundi sitis. Ibi quid nisi fragile, plenum periculis, et per quot pericula pervenitur ad maius periculum? pereant haec omnia,

1. Valerius. in epi. ad Rufum.
2. Valer. ibidem.
3. Valer. ibidem.
4. Tullius 2. rhetoricae.
5. Seneca in proverb.
6. Augustinus ad Dioscorum.
7. Aug. ibidem.
8. Aug. lib. 1. confessionum.

et inania, et dimittamus haec vana, et inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum, quae finem non habent. vita haec misera est: mors incerta subito obrepit: et post haec negligentiae poena supplicio luenda est.

1. Mundus transit, et concupiscentia eius. Quid vis? utrum amare temporalia, et transire cum tempore, an Christum amare et in aeternum vivere?

2. Ecce turbat mundus, et amatur: quid si tranquillus esset? formoso quomodo haereres, qui sic amplecteris foedum? Flores eius quomodo colligeres, qui a spinis non revocas manum?

3. Vincula huius mundi asperitatem habet veram, iucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseriae, spem beatitudinis inanem.

4. Ecce ruinosus mundus est, et sic amatur: quid si dulcis esset? o munde immunde, tenebris periens quid faceres, si maneres? quid faceres dulcis, si amarus alimenta metiris?

5. Quam rarus in terris, qui possit dicere: portio mea, et quam alienus a vitiis, et quam segregatus a labe peccati, qui nihil habeat commune cum saeculo, nihil sibi mundi huius vendicet, non sit corporalium possessio cupiditatum, quem non inflammet libido, non stimulet avaritia, non lascivia effoeminet, non luxuria decoloret, non sternat ambitio, maceret invidia, non aliqua negotiorum cura solicitet?

6. Discite in hoc mundo supra mundum esse, etsi corpus geritis, volitet in vobis ales interior.

7. Sancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, procul dubio nullis tumultibus in corde premuntur.

8. Absit, ut fidelis quisque quod Deum videre desiderat, de mundi percussionibus lugeat, quem finiri eisdem suis percussionibus non ignorat.

9. Mihi mundus crucifixus est: quia nec Paulus mundi gloriam quaerebat, nec a mundi gloria ipse quaerebatur, et se mundo et tibi, mundum crucifixum esse gloriabatur.

10. Ille huius mundi veraciter mala sentit, qui eius bona inhiat, non appetit.

---

1. Augustinus sup. epi. Joan.
2. Aug. sup. psal.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. in quodam ser.
5. Ambrosius sup. psal.
6. Ambrosius lib. de virginitare.
7. Gregorius in moral.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. lib. 5. moral.
10. Greg. lib. 6. moral.

1. Ecce mundus quod diligitur, fugit. Sancti isti, ad quorum tumbam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcaverunt, erat vita longa, continua, opulentia in rebus, foecunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace, et tamen eum in se ipso floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce jam in seipso mundus aruit: et adhuc in nostris cordibus floret, ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio, undique percutimur, undique amaritudine replemur, et tamen caeca mente carnalis concupiscentiae, eiusdem amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhaeremus, et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus.

2. Non tenet mundum in amore, nec rursus in amore, mundi tenetur, sed vicissim sibi utrique extincti sunt: quia dum alter alterum non appetit, quasi mortuus mortuum non attendit.

3. Cui Christus incipit dulcescere, necesse est amarescere mundum.

4. Plenus est mundus spinis, quae in terra sunt, in tua carne sunt, versari in his, et minime laedi, divinae potentiae est et non virtutis nostrae.

5. Mundus est, ubi malitiae plurimum, ubi sapientiae modicum, ubi omnia sunt viscosa, omnia lubrica, omnia operta tenebris, et obsessa laqueis, ubi periclitantur animae, affliguntur corpora, ubi omnia vanitas, et afflictio spiritus: et in Ioele dicitur, confusum est gaudium a filiis hominum.

6. Mundus clamat, ego deficiam; caro clamat, ego inficiam, diabolus clamat, ego decipiam. Christus vero dicit, ego reficiam.

7. Periculum probat transeuntium raritas pereuntium multitudo. In mari Massiliae de quatuor navibus non perit una: in mari huius mundi de quatuor animabus, vix evadit una.

8. Habemus pro mari mundum, pro navi ecclesiam, pro velo poenitentiam, pro gubernaculo crucem, pro nauta Christum, pro vento Spiritum sanctum.

9. In expletione Romani regni necesse est saeculum consummari.

---

1. Gregorius in homil.
2. Greg. lib. 4. moral.
3. Bernardus in sermonibus.
4. Ber. super cantic.
5. Ber. in ser.
6. Bernardus in sermonibus.
7. Ber. ibidem.
8. Chrysostomus sup. Matth.
9. Effrem lib. 1.

1. Fallax non est hic mundus finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, poena infinita.

2. Amor mundi nos in fortunae pietate adducit, hic amissis liberis moestus, hic solicitus aegris, hic turpibus, et aliquam passis infamiam tristis hanc imaginem animo tuo propone ludos facere fortunam, et in hunc mortalium coetum, honores, divitias, gratia excutere, quorum alia inter diripientium manum scissa sunt, alia infida societate divisa: alia magno detrimento eorum, in quos devenerant, deprehensa.

Vide etiam in corp. Abusio. Amor. Apostoli. Avaritia. Gloria vana. Gloria aeterna. Homo. Iustitia. Passio. Praelatio, Sapientia. Saecularis. Simplicitas. Solicitudo. Lex Stultitia. Tentatio. Tribulatio. Vita.

MUNUS

3. Libertatem arguenti amittit et peccat; qui ab eo accipit, qui ideo dat ne corrigatur.

4. Munera excaecant oculos iudicum, et vim auctoritatis inclinant.

5. Facile contemnitur clericus, qui saepe vocatur ad prandium, et non recusat. Nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Nescio quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat, quum acceperis, viliorem te iudicat: et mirum in modum si eum rogantem contempseris, plus te post veneratur.

6. Ante Dei oculo nunquam es vacua manus a munere, si arca cordis plena sit bona voluntate.

7. Non ex Abel muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt.

8. Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis, ut tibi iustitiam faciam? nonne simile est, ac si dicatur: quid mihi vultis dare, ut meipsum abnegem, officium perdam, et Deum vendam?

9. Quo beatus Eugenius munera cautius abigegat, ad eum undique multiplicius confluebant: hoc quoque fere ubique accidit, ut fugiant, dum quaeruntur: dum fugantur, accelerant. Cum idem prior quidam modicae facultatis, cuius causam

1. Petrus. Bles. Batoniem. Archidia.
2. Seneca in quadam epi.
3. Ambrosius in ep. ad. Cor. 4
4. Ambr. ibidem.
5. Hieronymus ad Marcel.
6. Gregorius homilia.
7. Greg. li. 22. moral.
8. Chrysostomus super Matth.
9. Chry. ibidem.

nondum audierat, marcam auri devotione multa instanter offerret, nondum, inquit, ingressus es domum, et iam vis corrumpere dominum: corruptionem namque vir sanctus credidit, quicquid offerebatur lite pendente.

1. Tres sunt munerum acceptiones, quibus contra iustitiam humana vanitas militat, idest favor amicitiarum, adulatio laudis, et corporalis acceptio muneris. Facilius autem pervertitur animus rei corporeae munere, quam gratiae laudisque favore.

2. Oblatio muneris, tinea enim regiminis.

3. Peremptorium enim est in principe, vel auram adorare munerum, vel favorem quaerere personarum, teste siquidem propheta, in quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est munerum. Transibunt iniquitates in poenam, et munera in dolorem, quia testimonio Iob: Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

Vide etiam in cor. Amicitia. Amor. Eleemosyna. Liberalitas. Proditio. Tribulatio.

MURMUR.

4. De nulla re magis Deum offendisse ille populus Iudaicus dicitur, quam contra Deum murmurando.

5. Qui contra suprapositam sibi potestatem murmurat, liquet quod illum redarguit, qui eandem homini potestatem dedit.

6. Quisquis pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur, eo ipso iam iustus esse inchoat, quo ferientis iustitiam non accusat.

7. Si is, qui murmurat secundum animam mortuus est, qui instigat, quomodo vivit?

8. Animae, quae sanae sunt, portari non indigent, ac per hoc nec onus sunt, quoscumque igitur de tuis inveneris tristes, pusillanimes, murmurosos, ipsorum te patrem, ipsorum te noveris esse abbatem: consolando, exhortando, increpando agis opus tuum, et portas onus tuum, et portando sanos, quos sanando portas.

---

1. Isidorus de sum. bono lib. 1.
2. Cassianus in. ep.
3. Petrus Bles.
4. Augustinus sup. Joann.
5. Gregorius in moral.
6. Greg. ibidem.
7. Bernardus de considerationibus.
8. Ber. ibidem.

1. Discat non murmurare qui mala patitur: etiam si ignoret, cur mala patitur. Per hoc quisque se iuste pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iniusta iudicia sunt.

2. Susurratio est, per quam odiosae adulationis, vel derogationis sibilo quodam; alter in alterius odium excitatur. Susurrari est, inter amicos discordiam seminare.

3. Qui contentiosus et murmurans extiterit, iuxta arbitrium prioris tamdiu poeniteat, quamdiu culpae qualitas extat.

Vide etiam in cor. Diabolus.

NATIVITAS.

4. Aurum solvitur, quasi regi magno, thus immolatur ut Deo, myrrha praebetur tanquam pro salute omnium morituro, habet enim praedicatores angelos, narrantes coelos, adoratores magos.

5. Nobilitas fuit Christi nascentis in virginitate parientis, nobilitas parientis in divinitate nascentis.

6. Mihi enim impossibile est generationis scire secretum, mens deficit, vox silet: non mea tantum, sed et angelorum, supra potestates, supra cherubin, et supra seraphin, et supra omnem sensum est: quia scriptum est: *Pax Christi supra omnem sensum est.* Quomodo non est supra omnem sensum tanta generatio? Tu ergo ori manum pone: scrutari non licet superna mysteria. Licet scire, quod natus sit, non licet discutere, quomodo natus sit. Hoc enim quaerere metus est. Ineffabilis enim est illa generatio, unde Isaias ait: Generationem eius quis enarrabit? haec humanum sensum et intelligentiam mundi excedit: hoc non capit humanae intelligentiae ratio, sed prudentiae fidelis professio est.

7. Nato regi aurum offerimus, si in conspectu illius claritate supernae sapientiae resplendemus. Thus offerimus, si cogitationes carnis per sancta orationum studia in ara cordis incendimus, ut suavi odore per coeleste desiderium redolere valeamus. Myrrham offerimus, si carnis desideria per abstinentiam mortificamus.

---

1. Isidorus li.3.de sum bono.
2. Hugo. ibidem.
3. Cyprianus in quadam ep.
4. Augustinus in serm. de Epiph.
5. Aug. sup. Joann.
6. Ambrosius contra haere.
7. Gregorius ho. 10. Cum natus esset Iesus in Beth.

1. Coeli rege nato, rex terrae turbatus est, quia nimirum terrena altitudo confunditur, quum celsitudo coelestis aperitur.

2. Coeli rege nato, angelorum chori in eius annuntiatione prodeunt: hymnum dicunt, et devicta pravae vitae discordia, nos, quos dudum despexerant, cives agnoscunt, consono ore praedicantes: *Gloria in excelsis Deo* etc. ac si dicant: Quos a vobis malitia disiunxerat, iam nunc in terra bonitas nata coniungat.

3. Fratres, generationem istam quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat, subvenit spiritus, virgo credit, virgo parturit, virgo permanet. Quis non miretur? Nascitur verbum, infans et agnoscitur, longitudo brevis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens, verbum infans, aqua sitiens, panis esuriens.

4. O nativitas illibata sanctitate honorabilis mundo, amabilis hominibus collati magnitudine beneficii, investigabilis etiam angelis sacri profunditate mysterii: et his omnibus admirabilis singulari excellentia novitatis: utpote, quae nec primam similem visa est, nec habere sequentem. O partus sine dolore, solus nesciens pudoris, corruptionis ignarus, non referans, sed consecrans virginalis uteri templum.

5. Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudae, Iesus Salvator. Quid tam necessarium perditis, quid tam optabile miseris, quid tam utile desperatis?

6. Numquid plus potuit Adam in malo, quam Christus in bono? Si ex Deo nati in Christo electi sumus: quae nam iustitia est, ut plus noceat humana atque terrena, quam valeat divina coelestisque generatio?

7. Ubi aula regia? ubi thronus? ubi curiae regalis frequentia? Numquid aula est stabulum? thronus praesepium? et totius curiae frequentia Ioseph et Maria?

8. Numquid invenerunt palatium marmoribus splendidum: numquid aulam regiam diversis populis personantem? numquid hastatas sive clypeatas militum catervas? numquid equos regalibus phaleris insignes? numquid currus auro ostroque

1. Gregorius in ho.
2. Greg. lib. 27. mora.
3. Bernardus super cantic.
4. Ber. in serm.
5. Bernardus in sermone.
6. Ber. de nona milit.
7. Ber in ser. de epiph.
8. Chry. sup. Mat. 2, *Intrantes domum inve. puerum.*

fulgentes? numquid matrem eius diademate coronatam, aut in lecto eburneo recumbentem? Numquid puerum bysso et purpura involutum? Utique non, sed potius angustum et humile tugurium, vile squalidumque praesepium, et magis animalibus, quam hominibus aptum: puerum vilibus pannis involutum, matrem vix tunicam habentem unam, non ad ornatum corporis, sed ad tegumentum nuditatis.

1. Non illius est filius fabri, quem putatis, sed fabricatoris omnium qui fabricatus est Auroram et Solem. Nonne dicendum filius fuit agricolae, et tamen radix fuit stirpis regiae? Cur ergo Christum propter parentum ignobilitatem contemnunt?

2. Adorant Magi in carne verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, et in hominis veritate dominum maiestatis: ut sacramenta fidei suae, intelligentiaeque manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur: thus pontifici, myrrham homini, aurum offerunt Deo.

3. Haec stella numquam ante apparuit: quia numquam eam puer iste creavit, et Magis ad se venientibus praeviam deputavit.

4. Generationem eius quis enarrabit. Fratres, generatio Christi, si enarrari non potest, si lingua deficit, fides proficit. Magnus enim profectus est fidei, quum tantum de Deo suo potest concipere, tantum sermo non potest partruire.

5. Non mediocre tibi fidei hoc videatur exemplum: non vilis persona pastorum, certe quo vilior ad prudentiam, eo pretiosior ad fidem. Non sapientes, sed simplices, qui fucare audita nescirent. Dominus sui praecones elegit, non rhetores, sed piscatores ad evangelizandum destinavit.

6. Coaeternitatem suae maiestatis ostendit. Hodie enim apud Deum nullo initio incepit, nullo fine concluditur: non enim ibi fuit vel erit: sed semper manet, semper est: et quicquid dixeris illi, hodie est.

7. Licet Deus cunctos dies creaverit, singulariter tamen hunc diem fecisse dicitur, qui Christi Domini nativitate, sacra-

---

1. Chrysostomus sup. illud Mat. 14. *Nonne hic est fabri filius.*
2. Leo papa in ser. de apparitione.
3. Fulgentius ad Probum.
4. Maximus in ser. de natali.
5. Beda sup. Luc. lib. 1.
6. Cassianus. super ill. psal. *Ego hodie genui te.*
7. Cas. super ill. ps. *Haec est dies, quem.*

tus est, in quo merito exultari convenit et laetari: quoniam in eo et diabolus ius perdidit, et salutem mundus accepit.

Vide etiam in cor. Adventus et Gaudium. Malitia. Christus.

NATURA.

1. Nullum quippe vitium ita contra naturam, ut naturae deleat extrema vestigia.

2. Vince naturam diligentia, exclude corporis somnum. Naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam.

3. Natura creatrix, est quaedam vis et potentia divinitus rebus insita, alia ex aliis in suo genere producens.

4. Natura an fuerit noverca homini proiecto corpore fragili, anxio ad molestias molli ad labores, prono ad libidines.

5. Nulla naturalia corporis aut animi vitia ponuntur, quicquid infixum et ingenitum est, lenitur arte, non vincitur.

6. Tenenda est via, quam natura praescripsit, nec ab illa declinandum: illam sequentibus omnia facilia et expedita sunt: contra illam viventibus, non alia vita est, quam contra aquam navigantibus.

Vide etiam in cor. Consuetudo. Ascensio. Divitiae. Homo. Lascivia. Otiositas. Paupertas. Senectus.

NEGLIGENTIA.

7. Si curare parva negligimus insensibiliter seducti, audacter etiam maiora perpetramus.

8. Sicut in unoque mater est diligentia, ita universae doctrinae noverca est, negligentia.

9. Quodammodo custodiri negligentius solet quicquid facile creditur posse reparari.

10. Turpissima est iactura, quae per negligentiam adest. Quem

---

1. Augustinus in quadam epi.
2. Ambrosius in li. de Joseph.
3. Hugo de S. Victore.
4. Tullius in. lib. de naturae quest.
5. Seneca 20. epi.
6. Sen. in epi.
7. Gregorius in mora.
8. Boëtius de discipl. scho.
9. Joannes Cass.
10. Seneca in epi.

mihi dabis, qui aliquod pretium tempori ponat, qui diem aestimet, qui intelligat se quotidie mori? In hoc enim fallimur, quod mortem non prospicimus. Magna pars iam eius praeterit: quicquid aetatis retro est, mors tenet, ut vero omnes horas complectere: fiet, ut minus ex crastino pendeas, si hodierno manum inieceris.

1. Negligentia est animi torpor, quo quis minus diligens est in exequendo quod exequi debet.

Vide etiam in cor Consilium. Correctio. Exercitatio. Exemplum. Ingenium. Loquacitas. Natura.

NOBILITAS.

2. Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis. Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus.

3. Nulli te unquam de generis nobilitate praeponas: nec obscuriores quaslibet, et humili loco natas, te inferiores putes: nescit religio nostra personas, nec conditiones hominum, sed animas inspicit.

4. Ille apud Deum praeest potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas saeculi, sed quem devotio fidei et sancta vita commendat.

5. Nihil aliud video in nobilitate appetendum, nisi quod nobiles quadam necessitate constringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur nobili patri palma, sed cursui, et plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.

6. Nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc modo dispiciant, qui plus se caeteris aliquid fuisse meminerunt.

7. Genus clarum, corpus aptum, forma evidens, ingenium velox, eruditionis utilitas, et morum honestas gloriosa quidem sunt: si tibi usurpas, est qui quaerat, et iudicet.

8. Nescio cum quo pacto virtus ignobili placet, an forte plus claret siquidem ignobilis, quum caret gloria, non facile liquet, utrum quia noluit, aut quia non possit habere: laudo factam de necessitate virtutem: sed plus illam, quam elegit libertas, non induxit necessitas.

---

1. Hugo ad socium.
2. Hieronymus in epi. ad Celantiam.
3. Hier. ibidem.
4. Hier. in quadam epi.
5. Hier. ibidem.
6. Gregorius in dialogo.
7. Bernardus in epi. ad magistr. Gualterium de Calvo monte.
8. Bern. in quadam epist.

1. Ille clarus, ille sublimis, ille nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam putet, si dedignetur servire vitiis, et ab eis non superari.

2. Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse enim se vacuum ab omnibus bonis ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham, quod fuerit Noe filius? nonne separatus de medio filiorum, qui secundum carnem frater fuerat natus, secundum animam factus est servus? nec familia eius sancta potuit defendere pios mores.

3. Quid Timotheo nocuisse creditur, quem fuit ex patre gentili: aut quod nocuit Abrahae quod patrem habuit Tharam ut eorum deorum cultorem? nonne separatus a genere suo, positus est in caput fidelium: ut ita non diceretur filius peccatorum, sed pater sanctorum? nec potuerunt eius gloriam sordidare paterni errores.

4. Nobilitas a me procedens, est mihi cordi plus, quam quae ex patrum procedit nobilitate: quia in quo desinit cuiusque nobilitas, tunc avorum nobilitate congrue indiget.

5. Sicut indigna posteritas laudes antiqui generis abnegat: ita praeclara de patribus egregie dicta confirmat, iuxta illud: *Praeconia veterum praesens docuit virtutem.* Laudabilis enim vena suam servat originem, et fideliter posteris tradit, quae in se gloriosa transmissione promeruit.

6. Similitudinem suorum foelix vena custodit, quando pudet delinquere, qui similia nequit in suo genere reperire. Hinc est quod melius agnoscitur elegisse nobilem, quam fecisse felicem: quia iste commonitus per veterum se facta custodit: ille autem exemplum non habet nisi quod fecerit.

7. Habet hoc optimum generosus animus, quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenii virum humilia delectant et sordida felix, qui ad meliora imperium animi dedit: ponet se extra conditionem fortunae, prospera tentabit, adversa comminuet, et aliis admiranda despiciet.

8. Nobilitas animi, generositas est sensus: nobilitas hominis est generosus animus.

---

1. Chrysostomus super Matth.
2. Chry. in illud Matt. 4. *Patrem habemus Abraham.*
3. Chry. ibidem.
4. Cassianus in quadam epis.
5. Cas. lib. 3. epist.
6. Cas. ibidem.
7. Seneca 37. epist.
8. Sen. ibidem.

1. Facinus est, quod agit indomitè cupiditas, ut noceat alteri.

2. Nec aliquid nocet fidelibus negata eorum corporibus sepultura, nec si exhibeatur aliquid infidelibus prodest.

3. Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit, qui nocere disposuit.

4. Aliud quoque est nocere, quod semper potes, aliud prodesse cum possis, aliud non facere, aliud non operari bonum. Illud tibi rursus occursit non sufficere christianum, si unam partem iustitiae impleat, quum utraque praecipitur.

5. Sed utinam soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, et nihil nocere homines pernitiosis exemplis, persuasionibus importunis, sermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis.

6. Etsi omnes, qui mare et terram habitant, conveniant ad laedendum, nocere nequam poterunt ei, qui a semeptipso non laeditur.

7. Raro laeditur homo ab extraneis, si sui eum non laedant: magis enim insidiis nostrorum, quam aliorum periclitamur.

8. Ridiculum est aliquem odio nocentis, innocentiam suam perdere insidiosissime nocet, cui gratiae aguntur pro iniuria.

Vide etiam in cor. Crudelitas. Diabolus. Homo. Inimicitia.

OBEDIENTIA.

9. Quid iniquis, quam velle sibi obtemperari a minoribus, et nolle obtemperare maioribus?

10. Non potuit Deus perfectius demonstrare, quantum sit bonum obedientiae, nisi quum prohibuit ab ea re, quae non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam, sola ibi obedientia invenit poenam.

11. Obedientia non servili metu, sed charitatis affectu servanda est: non timore poenae, sed amore iustitiae.

12. Obedientia sola virtus est, quae menti caeteras virtu-

---

1. Augustinus super Ioannem.
2. Aug. de cura pro mortuis, agenda.
3. Hieronymus in epist.
4. Hier. ad Celantiam.
5. Bernardus in ser.
6. Chrysostomus de reparatione lapsi.
7. Isidorus de summo bono lib. 1.
8. Sen. in epist.
9. Aug. de opere monachorum.
10. Aug. super psalm.
11. Greg. lib. 12. mor.
12. Greg. lib. 35. mor. tractans illud. *Melior est obedientia quam victimae* etc.

tes inferit, infertasque custodit. Melior est obedientia, quam victimae, obedientia victimis iure praeponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur.

1. Nec studium bonae actionis, nec ostium sanctae contemplationis, nec lachrymae poenitentis extra Bethaniam esse potuerunt.

2. Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: nec contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, et ad omne, quod iniungitur, spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum non considerans in infinitam libertatem extenditur.

3. Melius est obedire Deo, quam hominibus, et ipsis melius magistris, quam discipulis; porro in magistris melius nostris, quam extraneis, quibus autem constat obedire, ipsis procul dubio non obedire, est detestabilius.

4. Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, et se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis.

5. Non attendit verus obediens, quale sit quod praecipitur, hoc solo contentus, quam praecipitur.

6. In ipsa obedientiae via tibi fortasse aliqua dura et aspera occurrere possunt, ut accipias interdum praecepta non nulla, quae licet salubria sint, minus tamen suavia videntur, hoc si moleste coeperis sustinere, si diiudicare praelatus, si murmurare in corde, etiam virtus patientiae, sed velamen malitiae.

7. Quisquis aperte vel occulte satagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat, ipse se seducit, et sibi quasi de obedientia blanditur: neque ipse in ea re prelatus, sed magis ei praelatus obedit.

8. Non dubito, quin ampliorem gratiam mereatur, qui paratum se exhibet ante mandatum, quam qui obedire satagit post mandatum.

9. Solum censuerim fregisse votum, violasse propositum, praevaricasse pactum, qui et praeceptum contempserit et re-

---

1. Bernardus de nova militia.
2. Ber. de praecepto et dispensatione.
3. Bernardus de dispensatione.
4. Ber. ibidem.
5. Ber. ibidem.
6. Bern. sermo. 22.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. in ser.
9. Ber. ibidem.

medium: nam illum sane dico securum, qui etiam si interdum obedire praeterierit, consilium non respuit poenitentiae.

1. Si iubente seniore ut sileam, verbum mihi forte per oblivionem elabitur, reum me confiteor obedientiae, sed venialiter. Si ex contemptu sciens et deliberans, sponte in verba prorupero, et rupero silentii legem, praevaricatorem me constituo, et criminaliter: et si impoenitens persevero usque ad mortem, peccavi damnabiliter.

2. Nullo alio vitio tam praecipitem diabolus monachum protrahit ac perducit ad mortem, quod quum eum neglectis consiliis seniorum, suo iudicio persuaserit, diffinitionique confidere.

3. Unum atque idem inobedientia genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter otii desiderium senioris praeterire mandatum: tamque dispendiosum est pro somno, quam pro vigilantia monasterii statuta convellere. Tantum denique est abbatis transire praeceptum ut legas, quantum si contemnas, ut dormias.

4. Inobedientiae morbus, ex superbiae tumore procedit, sicut sanies ex ulcere: sic ex superbia contemptus manat, hoc autem tribus modis mederi solet, videlicet ex emplastro, unguento, et ferro: id est, exemplo boni operis, verbo exhortationis, et disciplina correctionis. Quum enim ulcus non emittit per confessionem saniem, vel ex commonitione non promittit emendationem, restat ut ferri recipiat incisionem, id est, correctionem disciplinae.

5. Imponitur nomen obedientiae praecepto, loco et sancto, ut designet quid praecipitur, monstret quod agitur, nominet locum, in quo quis moratur, prima facilis, secunda gravis, tertia ad utramque se habet. Leve est enim praecipere, sed grave est adimplere, locus vero aliquando placet, aliquando displicet, placet quibusdam, non quia abundat fratribus, sed quia piscibus, placet quia abundat famulis, et fabulis, placet, quia solus cuncta possidet: et sic sit ut vocetur obedientia, cum non sit, hanc obedientiam multi desiderant, ut extra obedientiam esse queant.

6. Inobedientia est ex duritia mentis obstinatae, cui debeas, imperanti nolle obtemperare.

---

1. Bernardus de dispensatione
2. Ioannes Cass. in collatione Abbatis Moysi.
3. In collatione Danielis abba.
4. Hugo de 12. abusio.
5. Hugo ibid.
6. Tullius de officiis.

Vide etiam in cor. Coniugium. Cupiditas. Mandatum. Murmur, et Voluntas.

OBSTINATÌO.

1. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate, velle meum tenebat inimicus, et inde funes mihi ferat, ex perversa enim voluntate facta est consuetudo: et dum consuetudini non resistitur facta est necessitas, quibus quasi quibusdam annullis sibimet annexis, tenebat me stricte dura servitus.

2. Tres sunt species obstinatorum. Prima eorum, qui ex corrèctione non proficiunt. Secunda, eorum, qui ex commonitione deteriores fiunt. Tertia eorum, qui emendationem promittunt, sed non faciunt. Ex correctione Manasses factus est melior, Nabal est commonitione deterior, Pharao ex afflictione durior.

3. Pertinacia est, ex irrationali et inflexibili mentis obstinatione melioribus nolle cedere.

4. Tunc est consummata infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent, et desinit esse remedio locus, ubi, quae fuerant vitia, mores fiunt.

Vide etiam in cor. Charitas, Consuetudo. Cor. et in tit. Desperatio per totum.

OTIOSITAS.

5. Nullus fructus otii, imo magis dispendium otiosus Esau amisit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere, quam quaerere.

6. Nihil in sancto proposito, otio deterius est, quod non acquirit nova, sed etiam peracta consumit sanctae vitae ratio processu gaudet, et crescit: cessatione torpescit et quotidianis a recentibus virtutum incrementis instauranda mens est, et vivendi hoc iter nos de transacto, sed de reliquo metiendum.

7. Otium patit fastidium, exercitium famem: fames autem miro modo dulcia reddit, quae fastidium facit insipida.

8. Otiosum verbum est, quod sine utilitate loquentis et

---

1. Augustinus 1. confessionum.
2. Hugo de 12 abusionibus.
3. Tullius de offi.
4. Seneca in proverb.
5. Aug. in ep. ad Verce.
6. Hiero. ad Demetriadem.
7. Hiero. in epist.
8. Hiero. super Mat. lib. 1.

audientis dicitur: qualis qui de rebus frivolis loquitur, et fabulas antiquas narrat: caeterum qui scurrilia replicat, et cachinnis ora dissolvit, aliquid turpitudinis profert, hic non otiosis verbis, sed criminosis tenebitur reus.

1. Sed aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur a Diabolo, qui vacat exercitio.

2. Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii, otiosum quippe verborum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut iustae necessitatis caret.

3. Nunquam Dei amor est otiosus, operatur enim magna, si est: si vero operari renuit, amor non est.

4. Otiositas mater est nugarum, et noverca omnium virtutum ipsa enim est, quae virum fortem fortissime praecipitat in reatum, facit et suffocare virtutem; alere superbiam, et viam construere ad gehennam.

5. Si recte sapiens hortatur sapientiam scribi in otio cavendum et in otio otium, fugienda proinde est otiositas mater nugarum, noverca virtutum. Inter saeculares nugas, nugae sunt: in ore sacerdotis, blasphemiae. Interdum tamen si incidant, referendae tamen nunquam.

6. Sapientiam scribe in tempore otii, ergo sapientiae otia negotia sunt, et quo otiosior sapientia, eo exercitior in suo genere.

7. Subito procedenti de umbra ad Solem, de otio ad laborem, grave cernitur omne quod incipit: sed quum ab his dissuescere, et ad illa se paulisper assuescere coeperit, usu tollit difficultatem, invenitque facile esse, quod impossibile ante putavit.

8. Si propterea otiosum verbum, quod nullam rationabilem causam habeat, rationem de hoc reddere poterimus, quod est praeter rationem?

9. Qui otiosa quiete perfruitur, nisi spiritualiter vixerit, more pecudum vivit.

10. Non dormientibus provenit regnum coelorum, nec otio et desidia torpentibus beatitudo aeternitatis ingeritur.

---

1. Hieronymus in ser.
2. Gregorius in homilia 6.
3. Greg. ibidem.
4. Bernardus in sermone.
5. Ber. de consideratione li. 2.
6. Ber. super cantica.
7. Ber. ibidem.
8. Ber. in sermo.
9. Prosperus de vita contemplativa.
10. Leo Papa in sermo.

1. Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quam de escis, aut quam de ventre.

2. Natura quidem humana sicut duris laboribus instruitur, ita per otia torpentia fatuatur:

3. Otium, quod industriae et studio maxime contrarium videtur, praecipue subnecti debet: non quo evanescit virtus, sed quo recreatur.

4. Otium sine literis, mors est, et vivi hominis sepultura omnia nobis mala solitudo persuadet, circumspice singulos: nemo est, cui non sanctius sit, cum quolibet esse, quam secum.

5. Nullus mihi per otium dies exit: partem noctium studiis vendico: non vaco sommo, sed succumbo, et oculos vigilia fatigatos cadentesque in opere detineo.

6. Demetrius vitam otiosam, et sine ullis fortunae occursionibus, mare mortuum reputat, in otio inconcusso iacere non est tranquillitas, malitia est. Mala, ut me fortuna in castris suis, quam in delitiis habeat.

7. Gloriari otio, iners ambitio est: vitam in odium otium adducere solet, et sunt quorum corpus innoxium est, et in mille facinorum furias mens otiosa discurrit.

Vide etiam in cor. Acediae, Homo, Militia, Solicitudo, Tempus.

ODIUM.

8. Tria sunt genera hominum quae odit Deus: remanentem, retro redeuntem, oberrantem. Excitandi sunt remanentes, retro redeuntes revocandi, tardi exortandi, celeres imitandi. Qui non proficit, remansit in via, qui forte a meliori proposito declinat, ad illud quod deterius reliquerat, versus est retro: qui fidem deserit, a via erravit.

9. Hoc est perfecto odio odisse, ut vitia, non homines oderis, nec vitia propter homines diligas.

10. Festuca in oculo, ira est: trabs in oculo, odium est.

11. Multum aliud est, quando quisque irascens in aliquo

---

1. Joannes Cassianus lib. 10. de spiritu acidiae.
2. Cassianus in epist.
3. Valerius.
4. Seneca.
5. Sen. 8 epist.
6. Sen. 68. epist.
7. Sen. epist. 19.
8. Augustinus de nono cantico.
9. Aug. super il. psa. *Perfecto odio oderam illos.*
10. Aug. super Mat.
11. Aug. ibid.

verbo modum excedit, quod postea deleat poenitendo. Aliud est servare insidias inclusas in corde: multum postremo inter haec verba scripturae turbatus est prae ira oculus meus. De illo autem aliquid dictum est: odit fratrem suum, homicida; multum interest inter turbatum oculum, et extinctum, festuca turbat, trabs extinguit.

1. Odium est ita ex pluribus causis collectum, diuturno tempore perseverans.

2. In comparatione odii, ita festuca est; sed festucam si nutrias, trabs erit: si evellas et proicias, nihil erit.

3. Nemo potest perfecte diligere quo vocamur, nisi oderit unde revocamur.

4. Propemodum naturale est, ut nurus socrum, et socrus oderit nurum.

5. Qui occidit, et qui odit fratrem suum, et qui detrahit, pari poena digni esse monstrantur.

6. Tunc bene animam nostram odimus, quum eius carnalibus desideriis non acquiescimus, quum eius appetitum frangimus, quum eius voluptatibus reluctamur.

7. Vitam animae quaelibet culpa polluit, servatus vero dolor contra proximum occidit menti; namque ut gladius figitur, et mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur.

8. Qui ergo motum nocendi habet in animo, debet iudicare se reum. Si autem prodeat in contumeliam adversus fratrem, eget reconciliatione. Si autem non iudicat se reum. nec fratri vult reconciliari, ex contemptu perseverans in odio, reus erit gehennae.

9. Sicut rex in imagine sua honoratur, sic Deus in homine diligitur et oditur. Non potest hominem odire, qui Deum amat: nec potest Deum amare, qui hominem odit.

10. Nemo potest aliquid oblivisci, quod diligit, aut retinere quod odit.

11. Haec est pugna periculosa et haec gloriosa victoria, qui poterit odisse quod amat, et amare quod odit.

---

1. Augustinus de diffinit.
2. Aug. in serm.
3. Aug. de vera religione.
4. Hieronymus sup. Micheam.
5. Hier. in epist.
6. Gregorius in homi.
7. Greg. 10. moral.
8. Greg. super Mat. 5. in hom.
9. Chrysostomus sup. Mat. 22.
10. Chry. in homi.
11. Chry. ibi.

1. Bonos quis nisi stultissimus oderit? malos vero odisse, ratione caret.

2. Simul ista mundi rector Deus posuit, odium atque regnum, odia qui minime timet, regnare nescit.

3. Peiora sunt tecta odia, quam aperta, et agnosci amat, qui odium ostendit.

4. Propterea te loquax inimicus minus, quam taciturnus offendit.

5. Quamvis agas, ut ne quis merito tuo oderit; erunt tamen semper, qui te odient.

Vide etiam in cor. Amore. Correctio, Diabolus, Homicidium, Ira, Labor, Loquacitas, Regimen, Venia.

OPUS.

6. Sic doce me, ut agam, non ut tantummodo faciam quid agere debeam. Sicut enim dictum est de domino, quo non noverat peccatum, et intelligitur non fecerat, sic et iustitiam ille vere dicendus est nosse, qui facit.

7. Bonum opus fiat non timore, sed amore: non formidine poenae, sed dilectione iustitiae; ipsa enim vera et summa libertas est.

8. Bonum et rectum est omne, quod agimus, si nec memoriam decipiat oblivio, nec error intelligentiam, nec iniquitas voluntatem: ab his tribus est omne, quod agimus.

9. Unusquisque pro operibus suis mercedem accipiet: nec possunt in die iudicii aliorum virtutes, aliorum vitia sublevare.

10. Quum desideria bona concipimus, semen in terra mittimus, quum vero opera recta incipimus, herba sumus, quum autem ad profectum boni operis crescimus, ad spicam pervenimus, quum in eiusdem boni perfectione solidamur, iam plenum frumentum in spica proferimus.

11. In opere perfectus non est, cui adhuc linguae pravitas contradicit: nec in sermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non ostendit.

---

1. Boëtius de consolatione lib. 1.
2. Seneca.
3. Sen. in prover.
4. Sen. ibidem.
5. Sen. in prover.
6. Augustinus super psal.
7. Aug. super psal.
8. Aug. super Ioannem.
9. Hieronymus.
10. Gregorius in hominibus.
11. Greg. in moralibus.

1. Ad vosipsos retrorsum recurrite: si Deum vere amatis, exquirite: nec tamen sibi credat, quicquid animus sine operis attestatione responderit. Veniet profecto dies ille, in quo pastor appareat, et uniuscuiusque facta iu pubblicum deducat.

2. Non solum illa nostra sunt, quae ipsi gerimus, sed etiam illa, de quibus in aliorum actione, gaudemus.

Vide etiam in cor. Amor, Doctrina, Exemplum, Fama, Humilitas, Intentio, Labor, Laus, Otiositas, Oratio, Salus, Sapientia, Scriptura.

ORATIO.

3. Multi languescunt in orando, et in novitate conversionis suae ferventer orant: postea languide, postea frigide, postea negligenter, quasi securi sint, vigilat hostis, dormis tu.

4. Oratio tua, locutio est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris.

5. Tunc porro in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur, tales orationes rarae sunt multis, crebae paucis, utrum nec cuiquam nescio.

6. Si pura est, si casta fuerit coelos penetrans vacua non redibit.

7. Dicuntur fratres in Aegypto crebas quidem orationes habere, sed eas brevissimas: tamen et raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta, quae oranti plurimum necessaria est, per productiores moras evanescat atque hebetetur intentio.

8. Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitae, et misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus, quam aegrotus.

9. Oratio paucis verbis res multiplices comprehendit: ut sic cito simplicitas fidei, sufficientia suae saluti addisceret, et prudentia ingeniosorum, profunditate mysteriorum stupesceret.

---

1. Gregorius in hom.
2. Leo in sermone.
3. Augustinus super psal. 65.
4. Aug. super psalm. 85.
5. Aug. super psal. 113.
6. Aug. in quodam sermone.
7. Aug. ad Probum.
8. Aug. in lib. sententiarum Prosperi.
9. Aug. in gl. Mat. 6.

1. Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, daemonibus autem est flagellum.

2. Plus placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.

3. Oratio est animae sanctae praesidium, angelo bono solatium, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, et poenitentiae religionis laus tota, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta.

4. Multum precari, est Deum quem precamur, diuturna et pia cordis excitatione pulsare, nam plerunque hoc negotium plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quam affatu.

5. Hae sunt duae alae orationis, quibus volatur ad Deum: si illud quod communicatur, ignoscit delinquenti, et donat egenti.

6. Quum oras, clamas non voce, sed mente. Nam et tacentes exaudit Deus: nec quaeritur locum quantum sensus. Hieremias confortatur in carcere: Daniel inter leones exultat: tres pueri in fornace tripudiant: Iob nudos in sterquilinio triumphat: paradisum de cruce latro invenit, non est locus, ubi non sit Deus.

7. De quotidianis brevibusque peccatis, sine quibus haec vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.

8. Oratio Deum ungit, sed lacryma compungit: haec lenit, illa cogit.

9. Ne deficias in oratione. Deus quod concessurus est, et si differt, non aufert: non levitate utitur, qui promisit: non facile de sententia movetur, quod promisit, est fixum: fallere non potest, habet unde faciat.

10. Orationis purae magna est virtus, et velut fidelis nuntius, mandatum peragit, et penetrat, quo caro non pervenit.

11. Oratio, refectio est ieiuniorum: duritiem cordis emollit: austeritatem temperat: ieiunium dulcificat. Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic et ieiunium sine refectione orationis non potest animam perfecte nutrire.

---

1. Augustinus in serm.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. ibidem.
4. Aug. ad Dioscor.
5. Aug. in sermone de quadragesima.
6. Aug. in serm.
7. Aug. in enchirid.
8. Aug. in serm.
9. Aug. super psalm. 65.
10. Aug. ibidem.
11. Aug. in quodam sermo.

1. Sit oratio pura simplex, dilucida, atque manifesta, plena gravitatis et ponderis, non affectata elegantia, sed non intermissa gratia.

2. Ubi est oratio, adest verbum, fugatur cupiditas, libido discedit.

3. Si pro te rogas tantum, pro te solus rogabis: si autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt.

4. Vide quam brevis est oratio, et omnium plena virtutum, primus sermo quantae est gratiae! O homo faciem tuam non audebas ad coelum attollere, oculos tuos in terram dirigebas, et subito accepisti gratiam Christi, omnia peccata dimissa sunt, ex malo servo factus es bonus filius: ideo praesume non de operatione tua, sed de gratia Dei. Gratia enim salvati estis, ut dicit Apostolus. Non enim haec arrogantia est, sed fides, praedicare quod acceperis, non est superbia, sed devotio, ergo attolle oculos ad patrem, qui per lavacrum te genuit, ad patrem, qui per filium te redemit, et dic, pater noster, bona praesumptio, sed moderata, patrem dicis, quasi filius, sed noli specialiter tibi aliquid vendicare, solius Christi est pater specialis, nobis omnibus in comuni est pater: quia illum solum genuit, qui nos creavit.

5. Multi minimi, dum congregantur unanimes, sunt magni: et multorum preces impossibile est contemni.

6. Despiciuntur orationes leves, diffidentes, inutiles, seculi curis anxie, plenae et rerum corporalium implicitae, bonorum operum fructibus infoecundae.

7. Egredientes de hospitio armet oratio: regredientibus de platea occurrat ante sessio, nec prius corpusculum requiescat, quam animam pascat.

8. Ieiunio passiones corporis, oratione pestes sanandae sunt mentis.

9. Quoties pro centum animabus psallimus, vel missa canitur, tantum prodest cuilibet, quantum si ipse qualibet caneretur.

10. Dominus noster sciens clementiae suae pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, ut eum probet,

---

1. Ambrosius de officiis.
2. Ambr. de viduis.
3. Ambr. in hexame. lib. 1.
4. Ambr. super illud. Mat. 6. *Pater noster qui es in coelis.*
5. Ambrosius lib. de poenit.
6. Ambr. super psalm.
7. Hieronymus in epist.
8. Hier. super Marcum.
9. Hier. in epist.
10. Hier. super Habach.

et magis provocet ad rogandum, et quasi in igne excoctum iustitiorem et puriorem faciat.

1. Lectionem frequenter interrumpat oratio et animam iugiter adhaerentem Deo, grata vicissitudo sanctae operationis accendat.

2. Error fuit, quod dum vivimus, mutuo per nobis orare possumus: postquam aut mortum mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio.

3. Quisquis pro aliis intercedere nititur, sibi potius ex charitate suffragatur, et pro semetipso tanto citius exaudiri meretur, quanto magis devote pro aliis intercedit.

4. Tunc cor fiduciam in oratione accipit, quum sibi vitae pravitas nulla contradicit.

5. Omnipotens Deus saepe eius precem in perturbatione deferit, qui praecepta illius in tranquillitate contemnit.

6. Dignum profecto est, ut ab eius beneficiis sit quisque extraneus, cuius iussionibus non vult esse subiectus.

7. Talis requirendus est adorandum, qui sit idoneus ad placandum: quia quum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.

8. Ille Deo veram orationem exhibet, qui semetipsum cognoscit, quia pulvis sit: humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quae agit, esse de misericordia conditioris agnoscit.

9. Virtutis pondus oratio non habet, quam nequam quam perseverantia continui amoris tenet. Veraciter orare est, amoris in compunctione gemitus, et non composita verba resonare.

10. Quanto graviori tumultu carnalium rerum premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus.

11. Eccestat, qui ante transibat: quia dum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, laesum aliquatenus transeuntem sentimus. Quum vero orationi vehementer insistimus, stat Iesus, ut lumen restituat: quia Deus in corde sistit, et lux amissa reparatur.

12. Illam orationem Deus non exaudit, cui homo, quando psallit, non attendit.

---

1. Hieronymus ad Demetriad.
2. Hier. contra Vigilantium.
3. Gregorius in moral.
4. Greg. ibidem.
5. Gregorius in moral.
6. Greg. ibidem.
7. Greg. in pastoral i.
8. Greg. in moral.
9. Greg. ibidem.
10. Greg. in homil.
11. Greg in homil. super evan.
12. Greg. in quadam hom.

1. Conditoris auribus illa maxime oratio commendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur.

2. Quando fidelis, et humilis, et fervens oratio fuerit, coelum sine dubio penetrabit, unde certum est, quam vacua redire non possit.

3. Nemo nostrum parvi pendat orationem suam dico enim vobis, quod ipse, ad quem oramus, non parvi pendit eam, postquam egressa est ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, et unum ex duobus indubitanter sperare possumus: quoniam aut dabit, quod petimus, aut quod novit utilius.

4. Pro se orare necessitas cogit: pro aliis autem charitas fraternitatis hortatur, dulcior autem ante Deum est oratio, non quam necessitas transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat.

5. Non voce clamosa pulsandus est Deus, sed conscientia recta placandus, quia non est vocis, sed cordis auditor. Orans nihil novum faciat, quod aspiciant homines, nec voce clamet, nec manus expandat, nec oculos tollat, ut notabilis fiat.

6. Dicendo, pater noster, et veniam peccatorum et poenarum interitum, et iustificationem, et sanctificationem, et liberationem, et filiorum adoptionem, et haereditatem Dei, et fraternitatem cum unigenito copulatam, et sancti Spiritus dona largissima, uno sermone significavit.

7. Nihil potentius homine orante. Qui orat cum ieiunio, duplices alas habet: nam neque oberrat, neque torquet.

8. Colonus Dei, concilium diaboli non quaerit: colonus autem diaboli etsi auxilium Dei quaerit, non invenit. Unde fur orat, ut prosperetur, et fornicator sibi crucis signum facit, ut non comprehendatur, et tanto citius capitur: quia nescit iustus Deus patrocinium criminibus dare.

9. Consuetudo erat ei, sine eis orare, in quo docemur tempore orationis quaerere secretum, et fugere tumultum.

10. Petentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur,

11. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare

---

1. Gregorius in moral.
2. Bernardus de compunctione cordis.
3. Bern. ibid.
4. Chrysostomus sup. Matt.
5. Chry. sup. Matth. 6.
6. Chry. ibidem.
7. Chry. sup. Matt. 18.
8. Chry. sup. Matt. 22.
9. Chry. ibidem.
10. Isidorus de sum. bon. lib. 3. cap. 8.
11. Isid. ibidem.

et legere nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur, omnis profectus ex lectione et meditatione procedit.

1. Hoc est remedium eius, qui vitiorum tentamentis aestuat, ut quoties quolibet vitio tangitur, toties orationem subdat: quia frequens oratio impugnationem vitiorum extinguit.

2. Quid prodest strepitus labiorum, ubi cor est mutum? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic oratio sine devotione, est quasi mugitus boum.

3. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque valeat postulata, hoc est: si aut quisque adhuc mala committit: aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

4. Saepe multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem.

5. Orationibus mundamur, lectionibus instruimur: utrumque bonum est, si liceat si non licet utrumque melius est orare, quam legere.

6. Psalmus daemones fugat, angelos ad adiutorium salutis invitat, scutum est in nocturnis terroribus, diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuvenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitari *facit* urbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementum, profitentibus incrementum, perfectis stabile firmamentum.

7. Quomodo obtinebit quis ut in oratione sensus eius non vagetur, si certus sit adsistere ante oculos Domini?

8. Si quies intendat ita animam suam in singula verba psalmorum, sicut gustus intentus est ad discretionem saporis verborum, iste est qui complet, quod dicitur: psallite sapienter.

9. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum, etc. Huius versiculi oratio in adversis ut eruamur, in prosperis ut servemur, ne extollamur, incessabili iugitate fundenda est, huius igitur versiculi meditatio in tuo pectore indirupta volvatur: hunc in opere quolibet sive ministerio, sive in itinere constitutus decantare non desinas: hunc et dormiens et reficiens et in ultimis naturae necessitatibus meditare.

---

1. Isidorus de sum.bon.lib.3. cap. 8.
2. Isid. ibidem.
3. Isid. cap. 1.
4. Isid. de summo bono.
5. Isid. cap. 8.
6. Basilius in examen lib. 9.
7. Bas. ibidem.
8. Joannes Cassianus in collatio. 10.
9. Isacus c. 10.

1. Socrates nihil ultra a diis immortalibus petendum arbitrabatur, quam ut bona tribuerent: quia hi demum scirent, quid unicuique esset utile.

2. Non dicimus: pater meus, sed noster: nec, da mihi, sed da nobis: quia christianitatis magister noluit privatim precem fieri: ut scilicet quis pro se tantum precetur, unum enim orare pro omnibus voluit, quando in uno omnes ipse portavit.

3. Ipsius est oratio perfecta, cuius et causa clamat, et lingua, et actus, et sermo, et vita, et cogitatio.

4. Non solum cantantes, sed etiam intelligentes psallere debemus, nemo enim sapienter quicquam facit, quod non intelligit.

5. Pulchre diffinitum est psalmos esse vasa veritatis, quasi spiritualia dolia, vinum Domini incorrupto sapore servantia.

6. Magna voce ille clamat ad Dominum, qui quamvis lingua taceat, bonis tamen operibus perseveranter clamat.

7. Oratio posita est, per quam ira Dei suspenditur, venia procuratur, poena refugitur, et praemiorum largitas impetratur: cum Deo loquitur, cum iudice fabulatur, praesentem sibi facit, quem videre non praevalet, ad penetralia iudicis peccator admittitur, et nullus inde respuitur, nisi qui in ea tepidus invenitur.

8. Ipsa est suavissima virtus harmoniae quum vox cognoscitur operibus consonare, nam si hae duae res discrepabili varietate dissentiant, nequaque possunt psalmodiae temperatam efficere cantilenam: nec ad aures Domini venit, quod se mutua contrarietate confundit.

9. In psalmis vincitur mundus: plorando superatur diabolus: et cui nullae cohortes ad pugnandum sufficiunt, oratione unius pauperis inclinatur.

10. Virtutem sanctae orationis intende: quia tanto se credit celerius audiendam, quanto de imis penetralibus clamat ad Dominum.

---

1. Valerius Maximus mirabil.
2. Cyprianus de oratione Domini.
3. Cassianus sup. psal. 16. *Exaudi Dom.*
4. Cas. sup. ps. *Psallite sap.*
5. Cas. sup. ps. *Conf. tibi in vasis.*
6. Cas. sup. ps. *Mise. mei.*
7. Cas. sup. psal.
8. Cas. ibidem.
9. Cas. sup. ps. 101.
10. Cas. ibidem.

1. Psalmodia, est consolatio flentium, cura dolentium, sanitas aegrotorum, haec animae remedium, haec miseriarum omnium cognoscitur esse suffragium. Nam qui tali munere privatur, ab omni beneficio consolationis excluditur.

2. Oratio serenat cor, abstrahit a terrenis, mundat a vitiis, sublevat ad caelestia, reddit capacius, et dignius ad accipienda bona spiritualia.

3. Oratio est piae mentis et humilis ad Deum conversio, fide, spe et charitate subnixa.

Vide etiam in cor. Adiutorium. Angelus. Communitas. Contritio. Divitiae. Eleemosina. Exemplum. Ieiunium, Labor. Lachrymae. Martyrium. Petitio et Praedicatio. Remuneratio. Sanctitas. Satisfactio. Servitium. Votum.

ORDO.

4. Maritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum: nec illum, qui viduam vel meretricem in matrimonio sumpsit nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro, indignatione aliqua, vel iusto vel iniusto timore superatus truncaverit: neque illum, quod usuras accepisse convincitur, aut in scena lusisse dignoscit; neque illum, qui publica penuria mortalia crimina deflet: neque eum qui per ambitionem ad imitationem Simonis Magi pecuniam offert: neque illum, qui aliquando in furia versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est, dicimus.

5. Ne hi, qui ordinati sunt pereant, provideri debet, quales ordinentur: ut aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium lectionis, si eleemosynae amorem habuerunt.

6. Nullus debet ad altare accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

7. Agnoscat unusquisque ordinem suum, et quod dignum sit eo ordine, quem suscipit, intelligat et ita libret actus suos, ita etiam sermonem, incessum quoque et habitum moderetur, ut cum ordinis sui professione conveniat, ne audiat dici ad se a Deo, quia propter vos blasphematur nomen meum inter gentes.

Vide etiam in cor. Acedia. Sacerdos. Simonia.

---

1. Cassiodorus de ordinibus sacris.
2. Cassiod. ibidem.
3. Hugo.
4. Augustinus de diffinit.
5. Gregorius in regula.
6. Greg. ibidem.
7. Origenes sup. Leviticum.

1. Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super capillos demittere: sed verum humilem patientia ostendit iniuriae.

2. Virtus animi, quae patientiae dicitur, tamen magnum Dei donum est, ut etiam ipsius, qui nobis eam largitur, patientia praedicetur.

3. Omnes iniquitates, quae fiunt in terra ad tempus, omnes felicitates hominum malorum, omnes labores iustorum, meditanti die ac nocte legem Dei, nulli sunt, et tollerat omnia.

4. Fili si plores pie plora: noli cum indignatione, noli cum typo superbiae. Unde plangis? quod pateris medicina est, non poena castigatio, non damnatio. Noli repellere flagellum si non vis repelli haereditatem, noli attendere, quam poenam habeas in flagello, sed quem locum in testamento.

5. Illud est magnificum, si subiectus contumeliis iudicium Dei laudes: si vexatus aegritudine, iudicio Dei deputes: si te inopia premit, non revocet, quo minus laudes iustitiam Dei.

6. Nullus perfectus est, qui inter mala proximorum patiens non est. Qui enim aequanimiter aliena mala non tollerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia ab omni plenitudine longe distat. Abel quippe renuit esse, quem Cain malitia non exercet. Sicut in tritura paleae grana premuntur: sic flores inter spinas prodeunt, et rosa quae redolet, crescit cum spina, quae pungit.

7. Patientia vera ipsum amat, quem portat: nam tollerasse et odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.

8. Doctrina viri per patientiam noscitur. Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. Nec eum potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo aequanimiter nescit mala tollerare.

9. Si mens forti intentione in Deum dirigitur, quicquid

---

1. Augustinus in epist. ad Probum.
2. Aug. in lib. de patientia.
3. Aug. super psal. 93.
4. Aug. super psalm. 99.
5. Ambrosius super *Beati immaculati.*
6. Gregorius in mor. super illud. *Frater fui draconum.*
7. Greg. super Eze. ho. 7.
8. Greg. super evangelia homil. 35.
9. Greg. in moralibus.

in hac vita sibi amarum, sit dulce aestimat: omne, quod affligit, requiem putat.

1. Donis suis Deus flagella permiscet, ut nobis omne, quod nos in seculo delectabat, et illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad coeleste desiderium inquietet et excitet, atque ut ita dicam delectabiliter mordax, suaviter cruciet, hilariter contristet.

2. Postquam non abstulit, nisi quod dedit, sua recepit, non nostra abstulit.

3. Beatus Iob quot voces patientiae in laudem Dei percussus reddidit, quasi tot in adversarii pectore iacula intorsit, et acriora multo, in quam sustinuit, inflixit.

4. In hoc mens iusta ab iniusta descernit, quod iusta omnipotentis Dei laudem inter adversa confitetur, quod non cum rebus frangitur, quod nos casu gloriae exterioris cadit.

5. Nulla sunt bona quae agimus, si non aequanimiter proximorum mala tolleramus.

6. Patientia est, aliena mala aequanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi.

7. Tribus modis virtus patientiae exerceri solet. Alia namque sunt, quae a Deo: alia quae ab antiquo adversario: alia quae a proximo sustinemus, a proximo namque persecutiones, damna, et contumelias sustinemus: ab antiquo adversario tentamenta: a Deo autem flagella tolleramus. Sed in his omnibus modis vigilanti oculo semetipsam debet meus circumspicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali, ne contra tentamenta adversarii seducatur ad delectationem vel consensum delicti, ne contra flagella Opificis prorumpat ad excessum murmurationis.

8. Saepe hostis callidus, quum imparatam mentem ad tollerantiam videt, quid ab ea maxime diligatur, exquirit: et ibi scandali laqueos inserit, ut quo magis res quaeque diligitur, eo per eam facilius patientia turbetur.

9. Nunquam est patientiae virtus in prosperis. Ille vero patiens est, qui et adversis conteritur, et tamen a specie suae rectitudinis non curvatur.

10. Qui a statu patientiae ante linguarum vulnera corruit,

---

1. Gregorius super. Ezech.
2. Greg. in mor.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. super Ezec.
5. Greg. in hom. super evan. *Quum audier. praelia.*
6. Greg. super Ezechiel. ho.7.
7. Greg. in mor.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. ibidem.

ipse sibi testis est, quod contra manifestae gladios persecutionis non persisteret.

1. Qui non tam, quae ab altero tollerat, quam quae ab ipso tollerantur, attendat, si tantum sua, quae portantur considerat, ea quae ab alterum inferuntur, levius sustinet.

2. Impatientes dum perturbationi suae minime obsistunt, etiamsi quae a se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundunt, et improviso impulsu destruunt, quicquid forsitan diu labore provido construxerunt.

3. Ipsa, quae mater est omnium custosque virtutum per impatientiae vitium virtus charitatis amittitur.

4. Plerumque ideo patientes videmur, quia retribuere mala non possumus: sed quod idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, procul dubio patiens non est; quia patientia non in ostentatione inquiritur, sed in corde.

5. Non est perfecte bonus, nisi qui fuerit etiam cum malis bonus. Bonus enim non fuit, qui malos tollerare recusavit.

6. Non bona patientia est, cum possis esse liber, servum te permittere fieri, vera patientia est pati, vel agere contra quod libeat, sed non praeter quod liceat.

7. Paupertatem aequo animo ferre, virtus patientiae est: sponte appetere, sapientiae laus est. Sunt quod pauperes esse volunt, eo tamen pacto, ut nihil eis desit, et sic deligunt paupertatem, ut nullam patiantur inopiam. Sunt et alii mites, sed quamdiu dicitur, vel agitur nisi pro eorum arbitrio: sed quam longe sunt a patientia apparet, si levis oriatur occasio.

8. Primus gradus patientiae est, non incipere iniustitiam. Secundus, postquam incaeptum est aequalibus non vindicari. Tertius est, non facere vexanti ea, quae passus es, sed quiescere. Quartus, tribuere seipsum in patiendo mala. Quintus est, amplius tribuere ille vult qui fecit. Sextus, non odio habere qui operatur haec; septimus, diligere. Octavus, benefacere. Nonus, Deum pro ipso deprecari.

---

1. Gregorius in psal.
2. Greg. ibidem.
3. Greg. ibidem.
4. Greg. in hom. super evan. *Quum audieritis.*
5. Greg. ibidem.
6. Bernardus 2. de consid. ad Eugenium.
7. Ber. in quodam sermone.
8. Chrysostomus super illud Mat. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, oculum pro oculo.*

1. Nihil ita confusionem facit gerenti mala, sicut fortis tollerentia patientis, et neque in verbo, neque opere reddere vindictam.

2. O tu qui reus es, nolli exilium tuum cum moerore suscipere. Non enim mereberis misericordiam, si irasceris ad poenam: quin potius intelliges te dignum eis quae pateris, et quum te humiliaveris, iustum de te factum iudicium, forsitan misericordiam consequeris ab eo, qui potest post damnationem ad pristinum te statum revocare.

3. Qui cum omni humilitate, sive digne, sive indigne depositi sunt, Deo iudicium derelinquunt, et patienter sustinent, quod de se iudicatum est: isti et a Deo misericordiam consequentur, et frequenter etiam ab hominibus revocantur ad pristinum gradum, et ad gloriam, quam amiserant.

4. Magna virtus est, si non laedas, a quo laesus: magna est gloria, si cui nocere potuisti parcas. Nobile vindictae genus est, ignoscere victo.

5. Impatientia est impetuosum animi motum non refraenare.

6. Patientia est honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria atque diuturna perpessio.

7. Patientia religiosi viri, est laborum ac dolorum omnium spe futurarum rerum, et amore Domini grata tollerantia.

8. Patientia est, quae omnia vincit adversa non colluctando, sed gratias agendo, ipsa est, quae faecem totius voluptatis abstergit: ipsa est, quae lympidas animas Deo reddit.

9. Nihil potest esse fortius nihil egregius, quam audire noxia, et non respondere contraria.

10. Ovis, quia non habet arma resultationis, raptoribus suis probatur esse tenibilis, non enim aut cornu valet, aut dente contendit, aut fuga praesumit, sed manibus latroni patienter acquiescit, dum nulla se reluctatione defendit, sic famuli Christi.

—

1. Chrysostomus sup. epist. 10. Hebr. ser. 30.
2. Origenes super Ezec. hom.
3. Orig. ibidem.
4. Hugo lib. 3. de anima.
5. Hug. in lib. de claust. anim.
6. Cassianus super psal.
7. Cas. ibidem.
8. Cas. ibidem.
9. Cas. super psal. *Ego autem tamquam surd.*
10. Cas. super psal. *Opp. hominum.*

1. Voluntarie Deo sacrificant, qui inter angustias passionum iugiter gratias agunt.

2. Patientia est virtus contumeliarum, et omnis adversitatis impetus aequanimiter portans.

3. Aequaliter se in adversis genere, quid aliud est, quam saevientem fortunam in adiutorium sui pudore victam convertere?

4. Tarentinus inventus villicum suum male meritum: Sumpsissem, inquit, supplicium, nisi tibi iratus essem. Maluit impunitum relinquere, quam per iram amplius iusto punire, nimis liberalis Tarentini Archytae moderatio, quia alium, quem potius castigaret, invenerat, id est seipsum.

5. Nihil impatientius imperitia, quae rationes audire dedignatur.

6. Feras, non culpes, quidquid mutari non potest.

7. Libenter feras, quod necesse est.

8. Xenophon maledicenti sibi cuidam. Tum inquit, maledicere didicisti: ego conscientia teste didici maledicta contemnere.

9. Tacitus in senatu Lucio Metello maledicenti sibi, facile est, inquit, in me dicere: quia ego responsurus non sum: potentia ergo tua, non mea accusanda est patientia.

10. Diogenes cum illi dixisset quidam, vituperant te multi: Oportet, inquit, sapientiam ab insipientibus feriri: esse meliorem indicat lingua, quem carpit.

Vide etiam in cor. Consolatio. Convitium. Correctio. Cupiditas. Detractio. Doctrina. Dolor. Fortitudo. Humilitas. Iniuria. Iustitia. Magnanimitas. Mansuetudo. Martirium. Murmur. Passio. Reverentia. Societas. Tribulatio. Virtus. Vita. Voluntas.

PARENTES.

11. Amandus est generator; sed praeponendus est Creator.

12. Est approbanda liberalitas: ut proximos seminis tui non despicias si egere cognoscas, non tamen ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre inopibus.

---

1. Cassianus super psalm. *Voluntarie sacrificabo tibi*

2. Tullis in rhe.

3. Valerius Max. lib. 3. de memo. dictis.

4. Val. ibid. lib. 4.

5. Seneca in epist.

6. Sen. in proverb.

7. Sen. de moribus.

8. Sen. In prov. philosoph.

9. Sen. ibidem.

10. Sen. ibidem.

11. Augustinus in quodam ser.

12. Ambrosius de offi.

1. Non iniuriose negligit matrem, nec mater negatur, quae de cruce etiam agnoscitur. Religiosiores monstrantur copulae mentium, quam corporum, et corporali necessitari praescriptorum coelestium forma praefertur.

2. Primus gradus pietatis est iste, ut quos auctores tibi voluit esse Deus, honores obsequiis, abstineas contumeliis : nec vultu laedenda est pietas parentum.

3. Meretur caecitatis suae subire supplicium, qui parentum vultus torno visu despexerit, et elatis oculis laeserit pietatem.

4. Si te caro a patre separat tamdiu noscas carnis copulam, quamdiu ille suum noverit Creatorem.

5. Ob amorem Christi omittenda est sepultura patris, post cuius amorem nullus relinquitur inhumatus.

6. Gladium tenet hostis, ut me perimat, et ego de matris lachrymis cogitabo.

7. Si necessitas venerit, ut amor parentum sive filiorum amori Dei comparetur, et non possit utrumque servari, odium in suos, pietas in Deum servanda est.

8. Diligamus illos, qui nobis cognatione coniuncti sunt, et quos proximos novimus diligamus, et quos adversarios in via Dei compatimur, odiendo et fugiendo nesciamus.

9. *Fili, vinum non habent. Quid mihi et tibi est mulier?* Ut quid, fratres, sic respondit Christus? utique propter nos: ut conversos ad Deum iam non solicitet carnalium cura parentum : et necessitudines illae non impediant exercitium spirituale. Quamdiu enim de mundo sumus, debitores nos constat esse parentum, at postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorum solicitudine liberi sumus.

10. Non licet simpliciter odio habere parentes, sed si voluerint plus diligi, in hoc odio habeantur.

11. Dum Christus persuaderet populo, quod esset filius Dei diabolus procuravit adventum matris, ut turbae videntes parentes carnales, divinitatis eius obscuraret naturam.

---

1. Ambrosius super Lucam.
2. Amb. super illud Mat. 19.
3. Hieronymus tractans illud. *Honora patrem, et matrem.*
4. Hier. super illud. Honora patrem etc.
5. Hier. super illud. *Dimitte mortuos,* sepe.
6. Hier. in epist. ad Helio.
7. Hier. super illud Mat. 10. *Quia mat. patrem aut mat.* etc.
8. Gregorius in quadam hom. super evangelia.
9. Bernardus super cant. sermone 28.
10. Crysostomus super illud Mat. 10. *Quia mat. patrem aut matrem* etc.
11. Chry. super illud Mat. 12. *Ecce mater eius.*

1. Docet nos Christus usque ad ultimam respirationem, parentum diligentiam habere: quia enim aliis mulieribus adstantibus nihil dixit: docet nos plus aliquid impendere parentibus.

2. Quod enim est in herbis, aut in arboribus humor, hoc est in hominibus amor. Sicut enim herbae ex humore nascuntur et crescunt: sic homines per amorem incipiunt et augentur. Humor quidem de radicibus ascendit in herbam: de herba autem non revertitur ad radices, sed sursum transmittitur in semen: sic et amor de parentibus ascendit in filios, de filiis autem non revertitur ad parentes, ideo parentes quidem diligunt, sed non sic diliguntur a filiis, quia sicut herba non deorsum, sed sursum ad semen transmittit humorem: sic et homo non ad parentes, sed ad procreandos filios transmittit affectum.

3. Viscus amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas honoris, voluptas carnis quibus anima irretitur, ne pennis contemplationis per plateas Ierusalem currere possit.

4. Filios et parentes si adversi sunt, alienata debemus voluntate contemnere. Saepe enim quos flamma non terruit, quos ferrum non subdit, necessitudinum blandimenta flexerunt.

5. Quem alienum tibi fidum invenies, si tuis hostis fueris? Qui fallere audebit parentes, qualis erit in caeteros?

6. Avelle a Sole Solis radium, et non lucet: rivum a fonte, et arescit: ramum ab arbore, et exiccatur: membrum a corpore, et putrescit: separa filium a devotione paterna, et iam non est filius, sed frater et collega illorum de quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis.

7. Iustissime quadam pari vidicta parentum ac Deorum violatio expianda est.

8. Decius imperator cum Decium filium suum imperiali diademate proponeret insigniri, renuit filius, dicens. Vereor ne si fiam imperator, dediscam esse filius. Malo non esse imperator, sed humilis filius quam imperator et filius indevotus. Imperet pater meus: meum imperium sit, parere humiliter imperanti. Nam parentum affectum exuit, qui mole superposita

1. Chry. super illud *Mulier ecce filius tuus*, etc.
2. Chry. super illud Mat. 19. *Relinquet homo*. etc.
3. Beda super illud Mat. 19. *Ecce mater tua*.
4. Cassianus super illud psal. *Iniquos odio* etc.
5. Cas. in quadam epist.
6. Petrus Rab. in quodam sermone.
7. Valerius lib. 1.
8. Val. max. lib. 4.

filium extinguit: Prius enim alendi et nutriendi sunt pueri, et quum praecesserint, quos praecedere debent, invite ascendant.

1. Surdum te parentibus tuis praesta: bono animo male precantur: et si vis esse felix, ora Deos, nequid tibi ex his, quae optanter veniat. Non sunt bona, quae in te congeri volunt.

2. Iam non admiror, si omnia nos a prima pueritia mala sequatur, inter execrationes parentum crevimus, exaudiunt dii quoque nostram pro nobis vocem gratuitam.

3. Contemptum tibi omnium opto, quorum tibi parentes copiam optaverunt.

4. Iratus filio ipse te coerce pater filio modesto nunquam grave est, quod pater iubet impossibile.

Vide etiam in cor. Amicitia. Coniugium. Correctio. Dilectio. Gloria bona. Liberalitas. Monachus. Relinquere. Sapientia. Virtus.

PASSIO.

5. Inspice vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis, caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Haec quanta sint cogitate: haec in statera vestri cordis appendite, ut totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce.

6. Multos filios Deus facit, unicus filius Dei emit sibi fratres sanguine suo, probatus, reprobatus, redemit venditus, honoravit iniuriatus, vivificavit occisus, venditis rebus nostris nullum maius earum pretium accipimus, quam nosipsos: quia talibus implicati, nostri non eramus.

7. Fusus est sanguis medici, et factum est medicamentum phrenetici.

8. Filius Dei ad crucem ducitur: expalmatur, qui est vera palma victoriae: spinis coronatur, qui peccatorum spinas venit confringere: ligant, quod solvit compeditos: ligno suspenditur, quod erigit elisos: aceto potatur fons vitae: disciplina ceditur, salus vulneratur: vita moritur. Occidit ad

---

1. Seneca 31. epist.
2. Sen. ibidem.
3. Sen. 32. epist.
4. Socrates in proverbiis philosophorum.
5. Augustinus in lib. de virginitate.
6. Aug. in serm.
7. Aug. in lib. contra quinque haereses.
8. Aug. in lib. de octo virt. charitatis.

tempus vitam mors, ut in perpetuum a vita occideretur mors.

1. Nulla res officiorum laborem ad portanda onera aliorum facit libenter impendi, nisi quum cogitamus, quanta prò nobis pertulit Dominus.

2. Homo factus est hominis factor, ut fugeret ubera règens sydera, ut esuriret panis, ut sitiret fons, dormiret lux, ab itinere via fatigaretur, falsis testibus veritas occultaretur, iudex vivorum et mortuorum a iudice mortali iudicaretur, ab iniustis iustitia damnaretur, flagellis disciplina caederetur, spinis botrus coronaretur, in ligno fundamentum suspenderetur, virtus infirmaretur, salus vulneraretur, vita moreretur.

3. Congruit nostrae devotioni, ut qui domini crucifixi passionem celebraturi sumus, reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis ipsi etiam faciamus.

4. Quem vis contemnere, pretium eius attende, et cum morte Christi totum mundum appende.

5. O munde immunde, venit, qui te redemit et turbaris? et tunc vis eum perdere, quando ille te disposuit liberare?

6. Fratres, ut a peccato sanemur, Christum crucifixum intueamur, quomodo qui intuebantur serpentem aeneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur morsibus peccatorum.

7. Noli tantum amittere beneficium, o homo, propterea Christus damnationi mortis se subdidit, ut te a iugo damnationis erueret: Ille suscepit mortis servitutem, ut tibi tribueret vitae aeternae libertatem.

8. Stultum est cum gladiis quaerere eum, qui ultro se effert et in nocte per proditorem investigare quasi latentem, qui quotidie in templo docet: sed factum congruit tempori et personis qua cum essent tenebrae, in tenebroso tempore tenebrosum opus exercebant.

9. Auctor pietatis in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distribuens, apostolis persecutionem, Iudaeis corpus, patri spiritum. Virgini paranymphus, latroni paradisum, peccatori infernum, Christianis ponenitentibus crucem.

---

1. Augustinus de verbis apostoli.

2. Aug. in ser. de natali Domini.

3. Aug. in serm. de quadragesima.

4. Aug. de verbis Domini.

5. Aug. 2. lib. de sum. bo.

6. Aug. super Ioan.

7. Ambrosius super *Beati immaculati*.

8. Amb. super illud Mat. 26. *Cum gladiis et fustibus*.

9. Amb. in quodam serm.

1. O stulte et caece grex sacerdotum, numquid impossibile erat ei de parvo stipite ligni descendere, qui descendit a coelorum altitudine? Numquid tua vincula possent illum tenere, quem coeli non possunt capere? Non venit ut se liberaret, qui sub servitute non erat, sed ut nos de servitute redimeret.

2. Doles Domine non tua vulnera, sed mea, non tuam mortem, sed nostram infirmitatem.

3. Fraudolenta sacerdotum promissio, maius fecit: surgit de sepulchro, et non creditis, nec si de cruce descenderet, crederetis.

4. Omnis creatura compatitur Christo morienti, sol obscuratur, terra movetur; petrae scinduntur, velum templi dividitur sepulchra aperiuntur: solus miser homo non compatitur, pro quo solo Christus patitur.

5. Conspui voluit, ut nos lavaret: velari voluit, ut velamen culpae et ignorantiae a cordibus nostris auferret: in capite percuti, ut caput nostrum, id est Adam sanitati restitueret: colaphis caedi, et verbis derideri, ut nos ei labiis et manibus, id est verbis et operibus applaudamus.

6. Traditus est Iesus militibus verberandus, et illud sacratissimum corpus pectusque Dei capax flagella consumpserunt.

7. Cum enim posset nobis etiam non moriendo subvenire: quia nos videlicet minus amasset, nec vim suae dilectionis nobis ostenderet, nisi hoc, quod a nobis tolleret ad tempus ipse sustineret.

8. Nihil adeo grave, quod non aequanimiter tolleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur.

9. Tanto Deus ab hominibus dignis honorandus est quanto pro hominibus indigna suscepit.

10. Caput angelicis tremebundum spiritibus densitate spinarum pungitur: facies pulchra prae filiis hominum sputis Iudeorum deturpatur: oculi lucidiores Sole caligantur in morte: aures, quae audiunt angelicos cantus, audiunt peccatorum insultus: os, quod docet angelos, felle et aceto potatur: pedes, quorum scabellum adoratur, cruci clavo affiguntur: manus, quae formaverunt coelos, sunt in cruce

---

1. Ambrosyus sup. il. Mat. 27. *Si rex Israel es, descende* etc.
2. Amb. super Lucam.
3. Hier. super illud Mat. 27. *Descedat de cruce et crc.* etc.
4. Hier. super Mat.
5. Hier. in quodam serm.
6. Hier. super Mat. in fine.
7. Gregorius lib. mor.
8. Greg. in quadam epist.
9. Greg. ibidem.
10. Bernardus in quodam ser.

extensae et clavis affixae: corpus verberatur: latus lancea perforatur: et quid plura? non remansit in eo nisi lingua, ut pro peccatoribus oraret, et matrem discipulo commendaret.

1. Passio tua Domine Iesu ultimum est refugium, singulare remedium deficiente sapientia, iustitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit, quum tamen defecerit virtus mea, non conturbabor, non diffido: sci o quid faciam, calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.

2. Quid tam efficax ad curandum conscientiae vulnera, necnon ad purgandam aciem mentis, quam Christi vulnerum sedula meditatio?

3. In passione Domini tria specialiter convenit intueri, opus, modum carmem. Nam in opere quidem patientia; in modo humilitas, in carnem charitas commendatur, patientia singularis, humilitas admirabilis, sed charitas inaestimabilis.

4. Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt: Christus flagellis caesus, spinis coronatus, clavis confossus, patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamen dolorum immemor, ait, ignosce illis. Hinc multae miseriae corporis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc guttae sanguinis decurrentis in terram.

5. Quam dulciter Domine Iesu cum hominibus conversatus es! quam abundanter multa et magna bona hominibus largitus es! quam fortiter tam indigna, tam aspera et dura pro hominibus passus es! dura verba, duriora verbera, durissima supplicia.

6. O duri et indurati et obdurati filii Adam, quos non emollit tanta flamma, tanta benignitas, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator: qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit!

7. O bone Iesu quid tibi est? Mori nos debuimus, et tu solvis? nos peccavimus, et tu luis? opus sine exemplo, gratia sine merito, charitas sine modo.

8. Nonne satis propter te vulneratus sum? numquid pro

---

1. Bernardus sup. cant. ser. 7.
2. Ber. super cant. sermone 62.
3. Ber. in ser. feriae quartae dominicae palmarum.
4. Ber. ibidem.
5. Ber. ibidem.
6. Ber. ibidem.
7. Ber. in quodam serm.
8. Ber. ibidem.

iniquitate tua afflictus sum? Cur addis afflictionem afflicto? magis aggravant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei.

1. Scio quod merita mea mihi non sufficiunt: quod mihi deest, audacter usurpo ex visceribus Christi, quae misericordia affluunt foramina, per quae defluant. Patet enim arcanum cordis per foramina corporis: patent viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto.

2. Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter: *dulciter* nempe dixerim, quod carnem induit: sapienter quod culpam vitavit: fortiter, quod mortem sustinuit: sed super omnia reddit te mihi amabilem bone Iesu calix, quem bibisti opus nostrae redemptionis hoc enim omnino amorem nostrum sibi vendicat: hoc inquam nostram devotionem blandius allicit, iustius exigit, arctius stringit, et vehementius afficit.

3. O homo, vide quae pro te patior. Non est dolor sicut quo crucior, ad te clamo qui te morior. Vide poenas, quibus afficior: vide clavos, quibus confodior: cum sit dolor tantus exterior, interior est planctus gravior, quum te tam ingratum experior.

4. Vere deserta erat Iudea: vacua iustitia, plena peccatis, quam Deus plantaverat, omnes prophetae coluerant. Illa autem nullum fructum produxit, nisi spinas acerrimas quibus Dominum suum coronavit.

5. Quae nobis erit contumelia, post quam Christus haec passus est? neque enim una particola, sed totum corpus iniurias patiebatur, caput per coronam: manus per arundinem: os per acetum: facies inspuebatur: genae velabantur, et tandem totum corpus in cruce extenditur et perforatur.

6. Si passio Redemptoris ad memoriam reducitur; nihil tam durum est, quod non aequo animo tolleretur. Parva enim tolleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitat ad coelum. Ille enim opprobria, irrisiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coronam, crucemque sustinuit, et nos miseri ad nostram confusionem uno sermone fatigamur, uno verbo deiicimur?

---

1. Bernardus in quodam serm.
2. Ber. in quodam serm.
3. Ber. in persona domini in quodam serm.
4. Chrysostomus super Mat. 3. c.
5. Chry. super Mat. c. 27.
6. Isidorus de summo bono.

1. Magna misericordia, ut Dominus mundi acciperet formam servi, panis esuriret, fons sitiret, lux obscuraretur, virtus infirmaretur, vita moreretur Redemptor venderetur, homo venditus redimeretur.

2. Ubi princeps tanta afflictione plangebat: quis illo flente non fleret? quis illo dolente non gemeret, quando pro geminato diademate rex cinerem gestabat in capite, canus pulvere, non aetate?

3. Christus in die crucifixionis suae sic obumbratus atque defensus est, ut nec animus eius confusionem aliquam pateretur, nec caro ipsius corruptionis injuriam sustineret. Bene diffinita est passio Domini, dies belli, scilicet, quando diabolo victo, infernorum claustra dirupta sunt, captivi liberati sunt.

4. Effusio sanguinis iusti pro iniustis tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum, in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent.

5. Quid fecisti dulcissime puer, ut sic iudicareris? Quid commisisti, o amantissime iuvenis, ut tam viliter tractareris, Quod scelus tuum? quae noxia tua? quae causa mortis? quae occasio damnationis? Ego sum tui causa doloris, tua culpa occisionis. Ego tuae passionis livor, tui cruciatus labor, tuae viae meritum, tuae vindictae flagitium.

Vide et in cor. Ascensio, Crux. Humilitas. Incarnatio, Proditio. Resurrectio. Tribulatio. Christus.

PAUPERTAS

6. Non tibi displiceat paupertas tua, nihil ea potes ditius invenire. Visus nobis est quod locuples sit caelum enim quibus thesauris non ferri possit, quod paupertati videmus indultum? ut ad regnum coelorum veniret, dives possessione sua obtinere non potuit, nunc obtinet, ut contemptu perveniat.

7. Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius pro intentione sequendi Dominum simul donare, et absolutum solicitudine egere cum Christo.

8. Omnis philosophiae magistra nobis est inopia, non ita laudamus Ioseph, quum frumentum distribuebat: sicut cum carcerem habitabat.

---

1. Cassianus super il. psal. *Magna misericordia Do.*
2. Cas. super psal. 50.
3. Cas. super illud psal. *Obumbrasti caput meum in die bel.*
4. Leo pap. in serm. 7. mem.
5. Anselmus.
6. Augustinus de ver. Apos. serm. 28.
7. Aug. de eccles. do.
8. Aug. super psalm. 76.

1. Hi sunt pauperes spiritu, qui quando faciunt aliquod bonum, Deum laudant, quando aliquid mali, se accusant.

2. Foecundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum, via caeli est pauper, per quem venitur ad patrem, incipe erogare, si non vis errare.

3. Pauper Dei est in animo, non in saeculo.

4. Nihil gravius, quam ut fratres nostros pauperiores superbo oculo despiciamus: conformes nobis intollerabili repellamus fastidio, nostra indignos gratia indicantes, quia sunt inopes, cum paupertas facilius Deo, quam thesaurus acceptior.

5. Ob hoc maxime amanda est papertas, quia a quo amaris, ostendit: quippe non habet adulationem comitem sibi parcente, fortunam hominis et non personam amantem.

6. Difficilius arrogantia, quam auro et gemmis caremus. His enim abiectis interdum gloriosius tumemus, et venerabilem paupertatem populari aurae offerimus. Plus enim est animum deposuisse, quam cultum.

7. Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est. Modica esca in hamo ponitur, ut matronarum in eo faeculi pertrahantur, sic bestiae, sic aves, sic capiuntur ét pisces.

8. Natus in peupere domo et in tugurio rusticano, qui vix milio et pane cibario rugentem satiare ventrem poteram: nunc similam et mella fastidio.

9. Paupertas, inopia mentis est, non in quantitate possessionis: nam cui cum paupertate bene convenit, dives est.

10. Quum quosdam pauperes aliqua reprehesibilia perpetrare conspicitis, nolite despicere, quia fortasse quos superfluitas tenuissimae pravitatis inquinat, caminus paupertatis curat.

11. Offerenda est eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit: atque illis inserendus est timor, quos consolatio gloriae temporalis extollit.

12. Paupertas est manuductrix quaedam in via, quae ducit ad coelum, unctio athletica, exercitatio quaedam magna et admirabilis, portus tranquillus. Nihil oplentius eo, qui paupertatem sponte diligit, et cum alacritate suscipit.

---

1. Augustinus de verbis dom.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. super psal. 31.
4. Ambrosius super psal. *Increpasti super.*
5. Hieronymus in quadam ep.
6. Hier. epist. 120.
7. Hier. in epist. ad Nepot.
8. Hier. ibidem.
9. Gregorius super Ezec. hom. 6. serm. part.
10. Greg. in hom. *Homo quidam erat dives.*
11. Greg. in paraly.
12. Chrysostomus ser. 18. so. epist. ad Hebr.

1. Semper dives est christiana paupertas, nec pavet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est in omnium rerum domino omnia possidere. Operantibus ergo, quae bona sunt, non omnino metuendum ne eis desit facultas operandi: cum et in duobus minutis evangelicae illius viduae sit laudata devotio, et pro calice aquae frigidae praemium habet gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum, benignitatis mensura taxatur: et nunquam eum miserandi efficacia deserit, in quo misericordia ipsa deficit.

2. Paupertatis tres sunt species. Sunt enim quidam qui rebus temporalibus egent, sed inviti: et haec vocari egestas solet; egent enim rebus, et egent bona voluntate, qua ditius nihil esse potest. Sunt alii qui rebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu, et haec est aurea paupertas: quia licet affluant divitiae, corda tamen nolunt apponere. Tertia est mediocritas, quam philosophi vocant frugalitatem, quae est voluntaria.

3. Sunt enim quidam, qui de saeculo veniunt ad religionem, quorum paupertas beato Augustino testante, talis erat, quod quando foris erant necessaria invenire non poterant, quorum cellario non haereditas, non patrimonium, sed manuum labor annonam praebebat: et si manus cessaret, panis deficeret: et in ecclesia honorari volunt, qui in sua domo non nisi contemptibiles esse poterant.

4. Pauperes Dei sunt, qui mundana superbia derelicta, humilitati se per omnia tradiderunt. Nam et si pauper superbiat, non est Dei pauper, et si locuples humilitatem diligat: non est saeculi dives. Voluntates enim talium sunt inspiciendae, non nomina.

5. Videamus quam sit gloriosa ista paupertas, quam felix probetur inopia, quae dominum et tacita laudat, et de patientiae suae virtute concelebrat, mutus est, si psallat superbus, pauper et inops laudat Deum, etiam quum videtur habere silentium.

6. Pauperes Christi sunt, qui non solum pro suis malis, verum etiam pro totius calamitatibus mundi intercedere comprobantur; egent in hoc saeculo, sed sunt locupletes Deo: vitiis vacui, sed virtutibus pleni: despecti hominibus, sed acceptabiles Deo.

7. Non sibi felix pauper erit, nisi felices cecidisse viderit. Honesta res, est laeta paupertas, illa vero non est

---

1. Leo papa serm. 4. de 40,
2. Hugo de claust. animae lib. 1. cap. 9.
3. Hug. ibidem.
4. Cas. super psal. 71.
5. Cas. sup. psal. *Laudabunt Dom.*
6. Cas. sup. psal. 101.
7. Seneca epist. 10.

paupertas, si laeta est: cui cum paupertate bene convenit, dives est. Non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est.

1. Non iucunda res est aqua et polenta, aut frustrum hordeacei panis: sed summa voluptas est ex his capere voluptatem, et ad id se deduxisse, quod eripere nulla fortunae iniquitas possit.

2. Parvo fames constat magno fastidium: paupertas contenta est, desideriis instantibus satisfacere.

3. Ob hoc unum amanda est paupertas, quod a quibus ameris ostendit.

4. Nec paupertas tibi immunda sit, nec parsimonia sordida, nec simplicitas neglecta, nec lenitas languida, et si res tibi exiguae sint, non sint tamen angustiae: nec tua defleas, nec aliena mireris.

5. Ne imparatos fortuna nos deprehendat, fiat nobis paupertas familiaris. Securius divites erimus, si experti fuerimus, quam non sit grave, pauperes esse. Ad paupertatem sua sponte descendere, praeoccupare est tela fortuna.

6. Redige te ad parva, ex quibus cadere non possis, inest paupertati, sine qua nihil est iucundum, securitas.

7. Quis est pauper? qui sibi videtur pauper. Qui paupertatem timet, timendus est scire uti paupertate, maxima felicitas est.

8. Multis ad philosophandum obstitere divitiae. Paupertas autem expedita secura est. Aut ergo pauper sis, aut pauperi similis, si animo vacare vis.

9. Paupertas mihi gravis est: imo tu paupartati: non est in paupertate vitium, sed in paupere. Pauper es: quia pauper tibi videris. Nihil deest avibus, pecora in diem vivunt: feris in alimentis sufficit. Accepit ille grandem pecuniam, ergo et superbiam.

Vide et in cor. Consolatio, Contemptus, Cupiditas, Divitiae, eleemosina, Hypocrisis, Liberalitas, Martyrium, Patientiam, Perfectio, Philosophiae Praedicatio, Religio, Salus, Superfluitas, et Tribulatio, Virtus, Christus.

---

1. Seneca epist. 2.
2. Sen. epist. 17.
3. Sen. epist. 20.
4. Sen. de quatuor virt.
5. Sen. epist. 19.
6. Sen. ibidem.
7. Sen. de mor.
8. Sen. epist. 17.
9. Sen. de remed. fort.

PAX.

1. Pax, est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Haec est, quae simultates tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit inflari: hanc qui acceperit teneat: qui perdiderit, repetat: qui amiserit exquirat: quoniam qui in eadem non erit inventus, a patre abdicatur, a filio exhaeredatur, nihilominus a Spiritusancto alienus efficitur: nec ad haereditatem Domini poterit venire.

2. Concorda cum adversario tuo, nescis quando vita finiatur, quum vita finita fuerit, iudex restat, et minister, et carcer. At si servaveris adversario tuo bonam voluntatem, et cum eo consenseris, pro iudice invenies patrem: pro ministro saevo angelum tollentem te in sinu Abrahae: pro carcere paradisum.

3. Tale bonum est bonum pacis: ut in rebus creatis nil laetabilius concupisci, et nihil utilius possideri possit. Spiritus enim humanus nunquam vivificat membra, nisi fuerint unita: sic Spiritus sanctus nunquam vivificat ecclesiae membra, nisi fuerint in pace unita.

4. Quisquis vel quod potest corrigi, vel quod non potest corrigere, salvo pacis vinculo excludit: vel quod salvo pacis vinculo, excludere non potest, aequitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus.

5. Duae sunt amicae, iustitia, et pax, tu forte unam vis, et alteram non facies. Nemo enim est, qui non velit pacem, sed non omnes volunt operari iustitiam. Interroga omnes homines, vis pacem? uno ore respondebit tibi genus humanum opto, cupio, amo, volo. Ama iustitiam, quia duae amicae sunt, iustitia et pax, ipse se osculantur, si amicam pacis non amaveris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te.

6. Infelix populus Dei non potest in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo.

7. Inde nobis cum Deo pax robustior oritur, unde nobis ab adversariis durior pugna generatur.

8. Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt.

---

1. Augustinus de verbis do. cap. 158.
2. Aug. de verbis do. cap. 1.
3. Aug. de civitate Dei.
4. Aug. epist. contra permen. lib. 2.
5. Aug. super ill. psal. 84. *Iustitia et pax oscuatae sunt.*
6. Hier. super psal. *Quoniam cogitavero unanimiter.*
7. Gregorius in moralibus.
8. Greg. ibid.

1. Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio Satanae sunt filii, qui pacem confundunt.

2. Quum pro re terrena pax a corde cum proximo scinditur, liquido apparet, quod res plus quam proximus amatur: certum est quod minus diligit ereptorem suum, qui minus intelligit periculum suum quod evasit: si vile solatium defensoris deputat, qui virtutem adversarii debilem putat.

3. Sicut multum nocet, si unitas desit bonis, ita valde est noxium, si non desit malis. Si ergo perversorum nequitia in pace iungitur, profecto eorum malis actibus robur augetur: quia quo sibi in malitia congruunt, eo se robustius bonorum afflictionibus illudunt.

4. Melior est talis pugna, quae Deo proximum facit, quam pax illa, quae separat a Deo.

5. Non timeas contra charitatem esse: si unius scandalum, multorum recumpensaveris pace. Melius est enim ut pereat unus, quam unitas.

6. Pax hominibus bonae voluntatis. Non bonae, sed planae iniquae voluntatis est, qui nequaquam pace contentus sua superbo oculo, et insatiabili corde inquietus anhelat ad gloriam mundi, nec pacem perinde retinens, nec gloriam apprehendens.

7. Intantum humanae pacis Christus studuit concordiae, ut unitatis merito omnia quae a Deo precanda sunt, impetranda esse confirmet: et ubi duo vel tres pari spiritu et voluntate collecti sunt, ibi se medium eorum pollicetur futurum.

8. Concordia malorum, contraria est bonorum, et sicut optandum est, ut boni pacem habeant adinvicem: ita optandum, ut mali sint discordes. Impeditur enim inter bonorum, si unitas non dividitur malorum.

9. Pax, quae de ore predicatoris profertur, aut requiescit in domo, in ea fuerit filius pacis: aut ad ipsum praedicatorem revertit tanquam fructus.

10. Tunc est vera pax hominis et vera libertas, quando et caro animo iudice regitur, et animus Deo praeside gubernatur.

11. Haec est vera pax, a Dei voluntate non dividi, et in his, quae solius Dei sunt, delectari, quando enim sensua-

---

1. Gregorius in paraly.
2. Greg. in hom.
3. Greg. in past.
4. Greg. Natiazenus in appel.
5. Bernardus in epist.
6. Ber. super caut.
7. Hylarius super Mat.
8. Isidorus de sum. bon. li. 3.
9. Rabanus super illud Mat. c.10. *Pasqua vestra ad vos rever.*
10. Leo in ser.
11. Leo papa.

ktas nulla parte contradicit rationi, tunc est serenitas mentis, et tunc est regnum Dei.

1. Falsae pacis tres sunt species. Est enim pax aestimata, pax simulata, pax imperata. Dum enim inter saeculares pacem quaerimus, dum discordes ad concordiam revocamus, aestimant saeculares, quod pacem inter nos habeamus: dum in vestimentis ovium foris eximus, et intus quasi lupi rapaces gregem simplicem fructum lacerando dispergimus, pacem simulamus, sed non habemus, dum vero praelati subditis imperant, et eos disciplinae legibus non coarctant, solummodo pacem docent, et non tenent: aestimant pacem saeculares, simulant perversi claustrales, impedirent, et non tenent tepidi pastores. Sic igitur aestimatur a nescientibus, simulatur a non habentibus, imperatur a non tenentibus: sed verae pacis tres sunt species, scilicet pax probata, pax confirmata, pax certa.

2. Lingua quandoque pacem praedicat, sed saepius turbat, quum autem habitus, cor, et lingua concordant, pacem servat; ubi vero dissoluta discurrit, pacem solvit.

3. Pax est concordantium in bono animorum ordinata tranquillitas.

4. Pax vera est, concordiam habere cum moribus probis, et litigare cum vitiis.

5. Quum enim peccatores videntur locupletes, multisque, dominari populis, et in mundo non est quod timeant, pacem habere putantur: sed pax ista cum conscientia semper litigat, rixatur intrinsecus, et cum hostem non habeat, secum decertat.

6. Habeatis unitatem spiritus in vinculo pacis, nec inveniri potest forma expressior conversationis angelicae, quam unitas socialis.

7. In hoc enim gratia regis extollitur, servatur, si in aequitate pacis populum dirigat, et in iustitiae vigore conservet. Haec enim est bonarum artium mater decora: haec mortalium genus reparabili successione multiplicans, facultates protendit, mores extollit, et tantarum rerum ignarus cognoscitur, qui eam minime quaesisse sentitur.

8. Decet regalis apicis curam, tam generalitatis custodire concordiam, quam ad laudem regnantis trahitur, si ab omnibus pax ament. Quid est enim, quod principem melius praedi-

---

1. Hugo de claustro animae. lib. 3. cap. 9.
2. Hugo ibidem.
3. Cassianus super psal.
4. Cas. super psal. *Factus est in pace locus enim.*
5. Cassianus sup. psalm. 72.
6. Cas. super psal. 72.
7. Cas. lib. 1. epist. 1.
8. Cas. idem epist. 22.

cet, quam quietus populus, concors senatus, et tota res publica morum honestate vestita.

1. Quietissimam vitam agerent homines in terra, si haec duo verba a natura rerum omnium tollerentur, Meum et Tuum.

2. Nostisne igitur, quod omne quod est, tandiu manere atque subsistere solet? quandiu sit unum, sed interire, atque dissolui pariter, quando unum esse desierit?

Vide etiam in cor. Bellum, Discordia, et Gaudium, Regimen, Solicitudo, Tentatio.

PECCATUM.

3. Peccatum nihil est, et nihil fiunt homines, quum peccant.

4. Nullum peccatum committi potest, nisi dum appetuntur ea, quae Christus contempsit, aut fugiuntur, quae ille sustinuit.

5. Nemo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascat in peccati corruptione.

6. Nullus sanctus et iustus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse iustus, vel sanctus cum affectu teneat sanctitatem.

7. Nullum scelus coram Deo tam abominabile est, qui praeterita peccata unicuique nostrum dimissa reminiscendo, gaudere, et inde exultare.

8. Qui pectus suum tundit, et se non corrigit, peccata solidat, non tollit.

9. Quis peccat in eo, quod nullo modo caveri potest?

10. Ex quo incipit homo praecepti esse capax, ex illo incipit posse peccare. Duobus modis peccat, ante quam sit sapiens: si aut se non accomodet ad accipiendum praeceptum: aut quum acceperit, non observet, sapiens autem peccat, si se avertit a sapientia.

11. Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetatur.

1. Seneca in lib. de mor.
2. Boetius 4. de consolatio.
3. Aug. super Ioannem.
4. Aug. de vera religione.
5. Aug. in lib. de baptis. parvul.
6. Augustinus de ecclesiasticis dogmat.
7. Aug. in epist. ad quemdam comitem.
8. Aug. in quodam serm.
9. Aug. lib. 3. de libero arbit.
10. Aug. ibidem.
11. Aug. de duabus animabus.

1. Sane quum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse facienda: tenens tamen et volens libenter quae statim, ut attingerent animum, respui debere, non negandum est esse peccatum: sed longe minus, quam si et opere statuatur implendum: et ideo de talibus quoque cogitationibus venia petenda est, pectusque percutiendum, atque dicendum: Dimitte nobis debita nostra, faciendum quoque quod sequitur, atque in oratione iungendum, Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

2. Neque enim sicut in illis duobus primis hominibus personam suam quisque portabat et ideo si solum mulier cibum edisset illicitum, sola utique mortis supplicio plecteretur: ita dici potest in homine uno: si deberet continuo, cogitatione sola libenter pascatur, nec facienda decernantur mala, sed tamen suaviter in recordatione teneantur, quasi mulierem sine viro posse damnari, absit hoc credere, hic quippe una persona est: unus homo est totusque damnabitur, nisi haec, quae sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittuntur.

3. In ipsis alimentis, quae utique concessa sunt, si forte excedit modum, et accipit amplius, quam est necesse, peccat, quotidiana sunt ista, quae dico: sed tamen peccata sunt, et non sunt levia, quia plura. Quia vero quotidiana et plurima sunt, timenda est ruina multitudinis. Talia peccata dicimus, fratres, quotidianis eleemosynis posse mundari.

4. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore non dicit, non sit: sed non regnet. Inest peccatum, quum delectaris, regnat, quum consenseris.

5. Nolite contemnere venialia, quia minima sunt: sed timete, quia plura, plerumque enim bestiae minutae multae negant, numquid minutissima sunt grana arenae, sed si arena amplius in navi mittatur, mergit illam, ut pereat? quam minutae guttae pluviae, nonne flumina implent et domos deiiciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, et si non magnitudinis.

6. Tribus gradibus peccatum pervenitur: suggestione, delectatione, consensione. Itaque ipsius peccati tres sunt differentiae, in corde, in facto, et in consuetudine, tanquam tres mortes, una quasi in domo, quum corde consentitur libidi-

1. Augustinus 12. lib. de trinitate.
2. Aug. ibidem.
3. Aug. in lib. de decem chordis.
4. Augustinus. super psal. 8.
5. Aug. de decem chordis.
6. Aug. in lib. de ser. in monte, et ponitur de poenitendi. secunda.

ni: altera quasi prolata iam extra portam, quum in factum procedit assentio: tertia, quum in consuetudinis malae tanquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulchro iam putrens: quae tria genera mortuorum Dominum resuscitasse quisquis Evangelium legit, agnoscit.

1. Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus, nos semper indigere auxilio, et tam illos errare, qui cum Manichaeo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos, qui cum Ioviniano dicunt, hominem peccare non posse. Velle currere, est meum, sine Dei tamen auxilio non erit meum.

2. Peccare in Spiritum sanctum, est per malitiam et invidiam, fraternam impugnare charitatem.

3. Primum peccatum est cogitasse, quae mala sunt: secundum, cogitationibus acquievisse perversis: tertium, quod est deterius, opere complesse: quartum, post peccatum non facere poenitentiam, et in suo complacere sibi delicto.

4. Cui Deus venter est, ei Deus recens est, *quaecumque* vitia habemus, et quotcumque peccata, tot recentes *habemus* deos. Iratus sum, ira mihi Deus est. Unusquisque enim quod cupit et venerat, hoc illi Deus est.

5. Sicut nonnunquam gravius est peccatum diligere, quam perpetrare, ita nequius est, odisse iustitiam, quam non fecisse.

6. Prioris peccati merito, peccatorum subsequentium fovea tegitur: ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alia etiam nesciens cadat, hoc quippe agitur, ut culpis culpa feriatur, quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum.

7. Nonnunquam in parvis deterius, quia in maiori peccatur. Maior, quo citius quiescit culpa, cognoscitur: eo etiam celerius emendatur, minor vero, dum quasi nulla creditur, eo peius, quo et securius in usu retinetur.

8. Hoc inter peccatum est malum facere: delictum vero bona derelinquere, quae sunt in opere tenenda. Vel peccatum in opere est, delictum in cogitatione.

9. Quatuor modis peccatum perpetratur in corde: quatuor consummatur in opere. In eosque namque suggestione, de-

1. Ambrosius in quadam epi.
2. Ambr. in lib. de spiritu sancto.
3. Hieronymus lib. 1. super Amos.
4. Hiero. super psal. 80. *Non erit in te Deus recens*.
5. Hiero. in quadam epist.
6. Gregorius lib. moral.
7. Greg. ho. 52. extrema parte.
8. Greg. secundae partis sup. Eze.
9. Isidorus lib. 2. cap. 19. de sum. bono.

eectatione, consensu et defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per diabolum: delectatio per carnem: consensus per spiritum: defensionis audacia per elationem. Quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur: postmodum etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: deinde et in consuetudinem ducitur. Ad extremum quoque vel falsae spei seductionibus: vel obstinatione miserae desperationis enutritur.

1. Peccatum quod ex peccato oritur: non iam peccatum tantummodo, sed peccatum est, et poena peccati: quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat: ut praecedentis peccati merito etiam in alia cadat: ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alia etiam nolens cadat.

2. Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, et labitur: quia ubi sponte diu persistit, ibi et quum noluerit, cadit.

3. Peccatus tribus modis admittitur nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur, et gravius est quidem infirmitate, quam ignorantia, sed multo gravius studio, quam infirmitate peccatur.

4. Posse enim peccare, datum est homini, non ut perinde peccaret, sed ut gloriosior appareret, si non peccare, cum peccare posset.

5. Peccantis lapsus non dono adscribendus est potestatis, sed vitio voluntatis, et si datum fuit voluntati, posse stare ne caderet, non tamen resurgere, si caderet. Non enim tam facile quis valet exire de fovea, sicut in eam labi.

6. Quare peccas? quia nescis, quid facias? absit, sed quia placet, ut sic facias.

7. Tanto maius peccatum esse cognoscitur, quanto maior, qui peccat habetur. Crescit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum: et saepe quod minoribus ignoscitur, maioribus imputatur.

8. Maioris est culpae manifestae, quam occulte peccare, dupliciter enim reus est, qui aperte delinquit, quia et agit et docet.

9. Istis fomitibus quasi quibusdam gradibus coalescit omne peccatum: cogitatio namque prava delectationem parit: delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinem: consuetudo necessitatem: necessitas mortem, sicque in

---

1. Gregorius lib. 24. cap. 12.
2. Greg. in hom.
3. Greg. in ho. et ponitur de poe. di. 2.
4. Bernardus de lib arbitrio.
5. Bernardus de lib. arbitrio.
6. Ber. in quodam ser.
7. Isidorus de sum. bo. li. 2. c. 18.
8. Isid. cap. 20.
9. Isid. cap. 23.

his vinculis homo implicatus quadam catena vitiorum tenetur adstrictus.

1. Diabolus nulla praecedentis peccati vindicta superbiens peccavit: ego visa eius poena non continens ad peccatum properavi: ille in innocentia constitutus, ego vero restitutus: ille persistit in malitia Deo revocante: ille vero obduratur ad punientem, ego vero ad blandientem: et sic uterque contra Deum: ille contra non requirentem se: ego vero contra morientem pro me. Ecce cuius imaginem horrebam, horrorem in multis aspicio me horribiliorem.

2. Mortale peccatum, quantum mihi videtur triplici recte ratione distinguitur. Mortale est, quod a quovis non potest committi, sine grandi corruptione sui, sine gravi laesione proximi, et sine magno contemptu Dei. Caetera vero omnia videntur mihi venialia. Veniale peccatum, est reatus, cui quantum est in solum fide mediante nunquam debetur poena aeternae damnationis: mortale vero est reatus, cui quantum in se solum, semper debetur aeterna damnatio.

3. Hoc dicimus, quia tantum unusquisque a divinitate repellitur, quantum eius peccata cumulantur. Quantitas eum delicti mensura est repudii: quia tantum a Deo reus longior redditur, quantum numeroso crimine dilatatur.

4. Tribus modis omne peccatum contrahitur. Primus gradus delictorum est, non reddere bona pro bonis. Secundus, reddere mala pro malis. Tertius est, tribuere mala pro bonis. Contra haec sunt tria laudabilia. Primum, impendere bona pro bonis. Secundum, malum pro malo non reddere. Tertium, perfectissimum virtutis genus est, bonum pro malo tribuere.

5. Ideo peccamus, quia de partibus vitae omnes deliberamus, de tota nemo deliberat.

6. Bonus vir est, qui eo usque perducit affectu animum, ut non tantum peccare non velit, sed etiam non possit.

7. Plerique metu peccare cessant, non innocentia, profecto tales timidi, non innocentes dicendi sunt.

8. Bis peccas, quum peccata obsequium accomodas, nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet.

Vide etiam in cor. Clericus, Cogitatio, Confessio, Coniugium, Conscientia, Consideratio, Consuetudo, Conversio, Cor-

---

1. Anselmus in lib. de casu diaboli.
2. Richardus de diffe. mortal. et venialis.
3. Cassianus sup. psal 5. *Expelle eos, quoniam irritavere.*
4. Cassianus sup. psal. *Pro eo ut me diligerent detrahebant.*
5. Seneca in quadam epi.
6. Sen. lib. de moribus.
7. Sen. in proverb.
8. Sen. ibidem.

rectio, Cupiditas, Curiositas, Excusatio, Libertas, Maria, Passio, Pax, Poena, Recidivatio, et Resurrectio, Sanctitas, Virtus, Voluntas.

POENA, SIVE PUNITIO.

1. Illa est poena peccati iustissima, ut amittat unusquisque illud, quo bene uti noluit, cum sine ulla difficultate posset, si vellet, id est, ut qui sciens recte non facit, amittat scire quid rectum sit: et qui rectum facere cum posset, noluit, amittat posse, cum velit.

2. Iussisti Domine, et sic est, ut poena sit tibi omnia inordinatus animus.

3. Mitissima omnium poenarum erit eorum, qui praeter peccatum, quod originale contraxerunt, nullum insuper addiderunt.

4. Quia impunitum non debet esse peccatum, puniatur a te, ne tu pro illo puniaris. Peccatum tuum iudicem te habeat, non patronum.

5. Sicut non impediunt iustum ab aeterna vita quaedam peccata venialia, sine quibus vita ista non geritur: sic ad salutem aeternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.

6. Anima illic posita bene esse perdidit, et esse non perdidit, ex qua re semper cogitur, ut et mortem sine morte, et defectum sine defectu, et finem sine fine patiatur: quatenus ei et mors immortalis sit, et defectus indeficiens, et finis infinitus.

7. Iniustus quisque eo atrocius in tormentis obruitur, quo altius in peccatis elevatur, transit quod extollitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, in perventione damnabitur: et quasi per amoena prata ad carcerem pervenit, qui per praesentis vitae prospere ad interitum tendit.

8. Poena praesens, quae iniusti animam a pravis desideriis mutat, ab aeternis suppliciis non liberat, quos mutat: nam quem praesentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt.

9. Horrendo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia et mors semper vivit, et finis semper incipit: et deficere defectus nescit. Mors perimit, et non extinguit: dolor cruciat, sed nullatenus pavo-

---

1. Augustinus lib. 3. de arbitrio.
2. Aug. lib. 1. confession.
3. Aug. in enchir. cap. 95.
4. Aug. de util. agendae poeniten.
5. Aug. in lib. de sent. *Prosperi.*
6. Gregorius lib. 4. dialog.
7. Greg. in moral.
8. Greg. ibidem.
9. Greg. ibidem.

rem fugat: flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit.

1. Ob hoc inflexibilis et obstinatae mentis malum punitur aeternaliter, licet temporaliter perpetratum: quia quod breve fuit tempore vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate: ita ut si nunquam moreretur, nunquam velle peccare desineret, imo semper vivere vellet, ut semper peccare posset.

2. Quid tam poenale quam semper velle, quod nunquam erit, et semper nolle, quod nunquam non erit.

3. Iustius est enim iniustum iuste evadere, quam iustum iniuste punire: quia reus et si semel evaserit, potest iterum perire, innocens autem, si semel perierit, iam non potest revocari.

4. Novi, quod plurimi solam pertimescant gehennam, ego autem illius gloriae amissionem multo amarius, quam ipsius gehennae dico esse supplicium, horribile valde quis ponit gehennas, nisi tale dicturus est, quale est a beatae illius gloriae honore expelli, et esse exosum Christo.

5. Iuste puniuntur, qui licitis abutuntur: iustius vero puniuntur, qui aliena sapere conantur: sic Satanas coelum, sic protoplastus perdidit paradisum.

6. Occultam culpam sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interna puniantur, et cor publice corruat, qui latenter peccabat.

7. Improbis autem poena statuenda est, nec vero minor his, qui secuti erunt alterum, quam his, qui fuerit impietatis duces.

8. Lento enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira, et tarditatem supplicii gravitate pensat.

9. Satis poenarum est potuisse puniri, gravis tamen poena est, quae post facti poenitet.

Vide etiam in cor. Baptismus, Caro, Confessio, Correctio, Gaudium, Gloria vana, Infernus, Hypocrisis, Lachryma, Lex, Poenitentia, Timor, Tribulatio.

POENITENTIA.

10. Poenitentia aboleri peccata indubitanter credimus, et in ultimo vitae spiritu, si admissorum poeniteat.

---

1. Bernardus in epi. 252.
2. Ber. de consideratione.
3. Chrysostomus sup. Mat. c. 5.
4. Chry. sup. ill. Matth. 5. *Excindetur et in ignem*
5. Hugo lib. 2. de anima.
6. Cassianus sup. psal. *Dixit insipiens.*
7. Tullius de amicitia.
8. Valerius lib. 1. de memo dictis.
9. Seneca in proverb.
10. Augustinus de ecc. dogm. cap. 48.

1. Melius est modica amaritudo in faucibus, quam aeternum tormentum in visceribus.

2. In tribunal mentis tuae ascende contra te: et reum te constitue ante te, noli te ponere post te, ne Deus te ponat ante te.

3. Nolite negligere, quod vos pius Dominus peccantes sustinet: quia quanto diutius expectat ut emendetis, tanto gravius iudicabit, si neglexeritis.

4. Sunt multi, quos peccare non pudet, o incredibilis insania, de vulnere ipso non erubescis, et de ligatura vulneris erubescis. Nonne vulnus foetidum et pudridum est? confuge ergo ad medicum: age poenitentiam: dic, iniquitatem meam ego agnosco, et peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi: quia tu solus sine peccato.

5. Iustitia de coelo prospexit tanquam Dei dicentis. Parcamus huic homini, quia ipse sibi non pepercit: agnoscamus, quia ipse agnoscit: conversus est ad puniendum peccatum suum, convertar et ego ad liberandum eum.

6. Ad agendam poenitentiam non sufficit mores in melius commutare, et a malefactis recedere, nisi et de his, quae facta sunt, satisfacias Deo per poenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

7. Iugum meum leve est, et sarcina mea levis, haec sarcina non est pondus onerati, sed alae sunt volatori, habent enim et aves pennarum suarum sarcinas, et quidem portant illas in terra: portantur ab illis in coelum.

8. Inanis est poenitentia, quam frequens culpa coinquinat, nihil prosunt lamenta, si replicentur peccata. Nihil valet a malis veniam poscere, et mala de novo iterare.

9. Peccavit David, quod solent reges, sed poenitentiam gessit: flevit, ingemuit, quod non solent reges: confessus est culpam, et obsecravit indulgentiam.

10. Quod David peccavit, conditionis est: quod supplicavit, correctionis. Lapsus communis, confessio specialis. In culpam itaque incidisse naturae est: dolere virtutis.

11. Egressus malitiae, virtutis operatur ingressum: eodemque studio quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

12. Qui poenitentiam agit, paratus debet esse ad oppro-

---

1. Augustinus de 10 chordis.
2. Aug. in lib. de util. agen. poeni.
3. Aug. Ibidem.
4. Aug. super psal. 5.
5. Aug. super psal. 84.
6. Aug. in lib. de poenitentia.
7. Aug. super psalm.
8 Aug. in soliloquius.
9. Aug. ibidem.
10. Ambrogius de David lib. 1.
11. Amb. ibidem.
12. Amb. de Cain et Abel lib. 1.

bria perjerenda, iniuriasque subeundas: nec commoveri, si quis ei peccati sui crimen obiiciat.

1. Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse deflevit: atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit.

2. Quando sic poenites, ut tibi amarum sapiat in anima, quod ante dulce fuit in vita, et quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in corde, iam tunc bene ingemiscis ad Deum.

3. Amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat: pericula maris spe lucri delectant: dolorem medicinae spes salutis mitigat. Qui desiderat nucleum, frangit nucem, poenitentiamque agit, qui vult aeterno adhaerere bono. Praeconia Christi narrare possunt, quia ad palmam indulgentiae meruerunt pervenire.

4. Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris, non abstinentia tam ciborum, quam mortificatio vitiorum propter quod tempora poenitentiae pro fide et conversatione poenitentium abbrevianda praecipiuntur, et pro negligentia protelanda existimantur, quum pro quibusdam culpis modi poenitentiae sunt impositi.

5. Apud misericordiae iudicem nec ille fallax habebitur quia ad veritatem revertitur, postquam revertitur, quia omnipotens Deus dum libenter nostram poenitentiam suscipit, ipse iudicio, hoc quod erravimus abscondit.

6. Quot habuit in se oblectamenta, tot de se invenit holocausta, convertit ad numerum virtutum, numerum criminum: ut totum serviret Deo in poenitentia, quicquid ex se Deum contempserat in culpa.

7. Qui mala, quia perpetravit, insinuat, sed flere, quae insinuarat, recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpente mente medicamentum vulneri non apponit.

8. Fit plerumque gratior Deo, amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia.

9. Quum in gravi peccato miser homo labitur: suadet ei diabolus, ne poeniteat, ne confiteatur, peccatum leve in et modicum in corde affirmat: misericordiam praedicat, longum spatium vitae promittit: permanere in peccato suggerit: ut sic in contemptum Dei, et desperationem sui inducat, et pereat.

---

1. Ambrosius lib. de Ioseph c. 36.

2. Amb. in sermone ad vincula.

3. Amb. in quodam serm.

4. Hieronymus super Matth. super illud *Poenitemini et credite evang.* etc.

5. Gregorius hom. 29. super evangel.

6. Greg. hom. 33 super evang.

7. Greg. in mora.

8. Greg. in poenit. cap. 52.

9. Greg. in quaedam. hom.

1. Unusquisque conscientia convenitur, ut tanto maiora querat bonorum lucra per penuriam, quanto graviora intulit damna per culpam.

2. Quem vere poenitet, laborem poenitentiae non abhorret: sed quicquid sibi pro culpa, quam odit, iniungit, tacita conscientia amplectitur.

3. Deus et si poenitenti veniam spopondit, peccandi tamen trastinum non promisit.

4. Quid levius onere poenitentiae, quod non solum non onerat, sed et portat omnem, cui importandum imponitur? Mirum opus naturae: unde processit materia, inde sarcina levigatur, et quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere.

5. Qui perfecte senserit onus peccati et animae laesionem, aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis poenam, nec reputabit, quo peccata noverit deleri praeterita, et caveri futura.

6. Si erramus parvam poenitentiam imponendo, melius est de misericordia Deo rationem reddere, quam de austeritate, ubi enim paterfamilias est largus dispensator, non debet esse avarus, et si Deus benignus, ut quid sacerdos austerus?

7. Circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus, audiunt te homines parva mandantem, et gravia facientem.

8. Numquid spernit Deus poenitentiam, si ei syncere et simpliciter offeratur, si ad summum quis perveniat malorum, et inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit libenter et amplectitur. Non enim temporis longitudine, sed affectus synceritate poenitudo pensatur.

9. Non dolere quia peccaveris, magis indignari atque irasci facit Deum, quam illud peccatum, quod ante perpetraveras.

10. Tales sunt, qui grave pondus venientibus ad poenitentiam ponunt: quia dicunt, et non faciunt, et sic dum poena poenitentiae fugitur, poena peccati futura contemnitur. Si enim fascem super humeros adolescentis, quem non potest baiulare posueris: necesse habet, ut aut fascem eiiciat, aut sub pondere confringatur: sic et homini cui grave

—

1. Gregorius super ille Matth. 3. *Facite fructus poenit dig.*
2. Greg. in hom. quadam.
3. Greg. ibidem.
4. Bernardus in epist. 72.
5. Ber. in quoda serm.
6. Chrysostomus sup. ill. Matt. 23. *Onera gravia.*
7. Chrysostomus sup. ill. Mat. 23. *Onera gravia.*
8. Chry. in lib. de reparatione. lap.
9. Chry. ho. 32. super Matth.
10. Chry. super illud Matt. *Alligant onera gravia.*

ligione gravius Petro ? illi tamen per poenitentiam meruerunt assequi non solum ministerium, sed etiam magisterium sanctitatis, memor igitur misericordiae quam filio prodigio revertenti pater evangelicus legitur impendisse: et illud: *Nolite ergo ante tempus indicare*, *quosque veniat dominus*, etc. nam multa sunt, quae de iudicio Dei homines ignorant: quia fortasse quae vos laudatis, ille reprehendet: et quae vos reprehenditis, ille laudabit.

Vide etiam in cor. Abstinentia. Anima. Beatitudo. Caro. Cogitatio. Confessio et contritio, et conversio, et Correctio. Crux. Desperatio. Eleemosyna. Error. Ira. Lacrhryma. Meritum. Mundus. Oratio. Peccatum. Poena. Restitutio, et satisfactio. Tempus. Tribulatio. Venia.

PERFECTIO.

1. Altior professio virtutis altiorem debet tenere viam vivendi.

2. In plenitudine charitatis proprie praeceptum illud impletur: *diliges Dominum Deum* etc. nam quum adhuc est aliquid carnalis fiat concupiscentiae, quod concipiendo fraenetur, non omnino ex tota anima diligitur Deus.

3. Si vis perfectus esse, tu qui perfectum te esse pollicitus es, quid aliud, qua perfectam sectatus es vitam? Perfectus autem servus Christi, nihil preter Christum habet, aut si quod preter Christum habet, perfectus non est, cum se perfecte Deo sit pollicitus, aut mentitum est. Os autem quod mentitur, occidit animam. Igitur ut concludam, si prefectus es, cur bona paterna desideras? si perfectus non es, dominum fefellisti.

4. Haec est in omnibus sola perfectio, suae imperfectionis cognitio.

5. Plerumque, hi, quos iam perfectos homines aestimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid habent imperfectionis. Sic saepe imperiti homines nedum perfecte sculpta sigilla conspicimus: et iam quasi perfecta laudamus, quae tamen adhuc artifex considerat et limat: laudari iam audit, et tamen ea tandem meliorando non desinit.

6. Tanto quisque perfectus est, quanto perfectius sentit dolores alienos.

---

1. Glossa.
2. Augustinus in lib. de perfecta iustitia.
3. Hieronymus in ep. ad Theo. monachum.
4. Hiero. in epi. ad Theo.
5. Gregorius lib. 4. dialogor.
6. Greg. in ho.

1. Mons altitudinem virtutum signat, ad quam angelus hortatur: qui non viderit se posse conscendere, melius est, ut in Segor, id est in parvula remaneat contentus laicali, et communi vita, quam montem virtutis arripiat, et ad secularia redeat. Est civitas haec iuxta. Iuxta dicitur tamen ad salutem tuta: quia activa vita est, nec a mundi curis ex toto discreta, nec a gaudio aeternae salutis aliena.

2. Onus oneri additus, et minus onerat, et sic oneri gravissimo legis accedens quadriga evangelii et auxit perfectionem, et minuit difficultatem.

3. Nemo perfectus est, qui perfectior esse non appetit, et eo perfectiorem quisque se probat, quo ad maiorem tendit perfectionem.

4. Bonum acquirit gradum, qui bene ministraverit: meliorem forte, quam bene vacaverit Deo: optimum autem, qui perfectus est in utroque.

5. *Si vis perfectus esse etc.* Ille, qui mutavit pro divitiis paupertatem, ut fieret perfectus, non in ipso tempore, quo tradidit bona sua pauperibus, fiebat omnino perfectus, sed ex illa die incepit speculatio Dei adducere eum ad omnes virtutes,

6. *Fiat voluntas tua.* Voluntas Dei est, quam Christus et fecit, et docuit, humilitas in conversatione: stabilitas in fide: verecundia in verbis: in factis iustitia: in operibus misericordia: in moribus disciplina: iniuriam facere non nosse, et factam posse tollerare: cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere: amare in illo, quod pater est: timere, quod Dominus est. Christo nihil omnino praeponere, quia nec nobis quicquam ille praeposuit.

7. Periclitatur castitas in delitiis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

8. Bona turpitudo est, quae periculum vincat, citius invenitur periculum, quum contemnitur, numquam periculum sine periculo vincitur.

Vide etiam in cor. Confidentia. Misericordia. Mors. Mundus Prelatio.

PERSEVERANTIA

9. Incassum bonum agitur, si ante vitae terminum dese-

---

1. Greg. sup. il. Genes. 19. *In monte salvum te fac.*
2. Bernardus in epist. 72.
3. Ber. in quadam epi.
4. Ber. in ser.
5. Origenes sup. ill. Matt.
6. Cyprianus epis. 5. 3. de orat. dominica.
7. Bernardus in quodam ser.
8. Seneca in proverb.

ratur : quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas venerit, deficit.

1. Perseverantia est unica filia summi regis, finis virtutum, earumque consummatio, totiusque boni repositorium et virtus, sine qua nemo videbit Deum.

2. Absque perseverantia nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur: vigor virium, virtutum consummatio est. Nutrix est ad meritum, mediatrix ad praemium, soror est patientiae, constantiae filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui incaeperit, sed qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit.

3. Bonam vitam ego puto, mala pati, et bona facere, et sic perseverare usque ad mortem.

4. Perseverandum est, et assiduo studio robur addendum, donec bona mens sit, et bona voluntas est.

5. Turpe est cedere oneri, et luctari cum officio, quod semel recepisti. Non est vir fortis ac strenus, qui laborem fugit, nec crescit ille animus ipsa rerum difficultate.

6. Nihil est quod non expugnet pertinax opera, et intenta ac diligens cura.

7. In excelso est beata vita, sed perseverantia penetrabilis.

PHILOSOPHUS.

8. Si quae vera philosophi dixerunt, ab eis sunt tanquam ab iniustis possessoribus vendicandam in usum nostrum.

9. Non est religio a philosophis quaerenda, qui eadem sacra recipiebant cum populis, et de suorum deorum natura ac summo bono, diversas contrariasque sententias in scholis personabant.

10. Astrologiam sacrilegam summa intentione fugiamus, quam etiam nobilium philosophorum iudicia damnaverunt.

11. Tamdiu liberalibus artibus immorandum est, quamdiu animus agere melius non potest, rudimenta sunt, non opera, sunt autem liberalia dicta, quia libero digna.

12. Hoc enim turpissimum est, quod nobis obiici solet: Verba philosophiae, non opera nos tractare.

---

1. Sen. epist. 21.
2. Ber. in quadam epis.
3. Ber. in epist. 129.
4. Ber. in 2. ser. in vigi. *Petr.* et *Pau. Apos.*
5. Seneca epist 11.
6. Sen. epist. 1.
7. Sen. ibidem.
8. Sen. epist. 65.
9. Augustinus lib. 2. de doctrina Christi.
10. Aug. in lib. de vera religio.
11. Cass. sup. psal. 70.
12. Sen. epist. 17.

Vide etiam in cor. Curiositas. Doctrina. Fides. Paupertas. Relinquere. Studium.

PIETAS.

1. Penes Deum nec pietas sine iustitia est, neque sine pietate iustitia, nec sine pietate coelesti sensus, sine bonitate aequitas, sine aequitate bonitas non babetur. Virtutes si separatae sunt, dilabuntur. Aequitas sine bonitate, saevitia est, et iustitia sine pietate crudelitas est.

2. Pietas amica parentibus, grata Deo, dominum conciliat, necessitudines fovet: Dei cultura, merces parentum, filiorum stipendium. Pietas inquam, iustorum tribunal, egenorum portus, miserorum suffragium, indulgentia peccatorum.

3. Saepe flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio.

4. Necessitudini generis divinae religionis pietas anteferetur. Nulla enim merces Deo melior, quam ea, quae habet pietatis munera.

5. Volens discipulus reverti domum, et suis omnia renuntiare, magistri voce prohibetur, sepultura patri non datur, et pietatis genus est, impium esse pro domino.

6. Clades in suos, pietatis in Deum est. Nemo pietatem debet anteferre religioni, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

7. Ille bene agit, quae pia sunt, qui scit prius servare quae iusta sunt: ut collatus in proximos rivos misericordiae de iustitiae fonte ducant.

8. Beneficium debet exhiberi per pietatem, et bonum verbum tribui per humiliatem.

9. Pensemus, si possumus, dispensationem supernae pietatis: stantibus, si ceciderint, minatur poenam: lapsi vero, ut surgere appetant, promittit misericordiam, considerantes namque quod iustus est, nolite negligere peccata vestra, considerantes quod pius est, nolite desperare.

10. Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non babet; et valde inutilis est pietas, si scientiae discretione caret.

11. O clementissima pietas, quae non sua desinit largiri beneficia, non solum ubi nullum invenit meritum, sed plurimum etiam, ubi totum videtur contrarium.

---

1. Gregorius lib. oral.
2. Petrus Chry. in ser. 145. de genera Christi.
3. Ambrosius sup. *Beati immaculati*.
4. Ambr. in quadam opi.
5. Ambr. in lib. de viduis.
6. Hieronymus in epi. ad Mar.
7. Hiero. in epi. ad Paulum.
8. Gregorius liber mo.
9. Greg. ibidem.
10. Greg. in quodam ho.
11. Greg. liber. mo.

1. Pietas est ex benignae mentis dulcedine grata omnibus auxiliatrix, affectio, et divini cultus religiosa devotio.

2. Haec, est perfecta pietas, quae ante, quam flectatur precibus, novit considerare fatigatos.

3. Pietas est, per quam sanguine iunctis patriaeque benevolis officium, et diligens tribuitur cultus.

4. Eximia ciconiis inest pietas, nam quantum temporis impenderunt foetibus educandis, tantum et ipsae a pullis invicem aluntur.

5. Leonum clementiae indicia multa sunt, prostratis parcunt, in viros potius, quam in foemina saeviunt, infantes non nisi magna fame perimunt, nec a misericordia superantur.

Vide etiam in cor. Beneficentia. Charitas, Compassio. Devotio. Eleemosyna. Misericordia. Relinquere.

PRAEDESTINATIO

6. Praedestinatio, est divinae voluntatis per gratiam electio.

7. Sicut tu memoria tua, non cogis facta esse, quae praeterierunt, sic Deus praescientia sua non cogit facienda, quae sunt futura.

8. Praedestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.

9. Sicut tu quaedam, quae fecisti, meministi, nec tamen, quae meministi, omnia fecisti: ita Deus omnia, quorum ipse est actor, praescit: nec tamen omnium, quae praescit, ipse actor est, quorom autem non est malis actor, iustus est ultor.

10. Nemo venit nisi tractus, quare illum trahat, et illum non trahat, noli velle iudicare, si non vis errare. Semel accipe et intellige. Nondum traheris: ora, ut traharis. Ramum viridem ostendis ovi, et trahis illam. Nuces puero demonstrantur et trahitur, et quo currit, trahitur, amando trahitur, sine laesione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur.

11. Persecutionibus crebris utitur, ut cito praedestinatorum numerus impleatur.

---

1. Bernardus in quadam epl.
2. Hugo in lib. de clausu animae.
3. Cassian8s lib. 4. eplst.
4. Tullius in sua sheto.
5. Solinus in lib. de mira. mun.
6. Augustinus lib. de praedestinatione sancto.
7. Aug. lib. 3. de lib. arbitrio.
8. Aug. ibidem.
9. Aug. lib. 3. de lib. bra.
10. Ang. sup. Ioan. hom. 27.
11. Cassianus sup. psal. 78.

Vide etiam in cor. Ingratitudo, Homo, Malitia, Poenitentia, Remuneratio.

PRAEDICATIO.

1. Sic debet esse sermo Dei fidelibus, tanquam pisci hamus: tunc capit, quando capitur, et reti et hamo piscatur perfectus, sed reti turba concluditur, hamo singularis eligitur.

2. Frequenter in longum protractus sermo, caret intelligentia.

3. Ad panem ventris cum labore pervenitur, quanto magis ad panem mentis statis et auditis? Laborat ne moriat homo moriturus, et non laborat, ne peccet homo in eternum victurus?

4. Aperi os tuum, sed prius ut aperiatur implora. Vita enim verbum erigit, et acquirit, sermo enim sine vita, non est Dei sermo.

5. Libere enim et sine adulatione veritatem praedicantes, et gesta pravae vitae arguenter gratiam non habent apud homines.

6. Qualis debet esse, qui evangelizat regnum Dei, praeceptis evangelicis designatur, hoc est, ut subsidii secularis adminicula non requirat fidei: quam totus Deo inhaerens putet, quominus ista requarat, magis posse suppetere.

7. Magnum discrimen est, Dei tacere sermones ob triplicem causam, vel propter timorem vel propter pigritiam, vel propter adulationem.

8. Notandum est, quod dicuntur verba sapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere lachrymam, sed errantibus tardis poenitentiae dolores et vulnus infigere. Si cuique igitur sermo non pungit, sed oblectationem facit audientibus, iste sermo non est sapiens.

9. Non confundant opera sermonem tuum, ne quum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: cur ergo quae dicit, ipse non facit? Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputat, accusare avaritiam et latro potest: Sacerdotis Christi os mens manusque concordent.

---

1. Aug. super Ioan.
2. Aug. de doc. Christiana.
3. Aug. sup. Ioan.
4. Ambrosius super illud 2. ad Corint 4. *Vos nobiles, et nos ignobiles.*
5. Ambr. sup. illud Luc. 10. *Nihil tuleritis in via etc.*
6. Hieronymus super illud. *Vinum tuum mistum est aqua.*
7. Hiero. sup. illud eccl. *Verba sapientum quasi simuli.*
8. Hiero. in epi. ad Nepot.
9. Augustinus lib. de pastorali.

PRAELATIO

1. Quicunque ita praepositus est, ut in eo, quod praepositus sit, gaudeat, et honorem suum quaerat, et commoda sua solum respiciat, se pascit, non oves.

2. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Apostolus exponere voluit, quid sit episcopus, qui nomen operis est, non honoris σκοπος quidem intentio est, ergo episcopum, si velimus superintendere, dicere possumus, ut intellligat se episcopum non esse, qui praeesse dilexerit, non prodesse.

3. Magna sublimitas magnam debet debere cautelam: honor grandi grandiori debet solicitudine circumvallari. Cui plus creditur, plus ab eo exigitur, sicut, scriptum est. Scienti legem et non facienti, peccatum est grande, et servus sciens voluntatem domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum.

4. Non linguam ad convitium relaxet opus ne per eandem linguam, per quam laudes refert Deo et divina libat sacrificia, litium venena proferat: quia non decet de ore episcopi bene dictionem simul et maledictionem egredi, ne per eandem linguam, qua Deus laudatur, homo maledicatur, quia non potest de uno fonte dulcem et amaram producere aquam.

5. Opus naturae, non dignitatem, laborem, non delitias non crescere fastigio, sed umilitate decrescere, ut fiat servus et minister hominum propter Christum ut intermissa Rachelis decora facie, intret ad Liam oculis lippam, de monte cum Moyse descendat ad campos, id est, de otio contemplationis, ad laborem actionis.

6. Quidam non quaerunt eos in ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt ecclesiae prodesse: sed quos vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogaverit, et, ut deteriora taceam, qui ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

7. Talis debet esse dispensatio regiminis, ut is qui praeest, ea se circa subditos mensura moderet, quatenus arridens timeri debeat, et iratus amari, ut eum nec nimia laetitia vilem reddat aut immoderata severitas odiosum.

---

1. Augustinus lib. de ovibus.
2. Aug. lib. 19. de civ. Dei.
3. Ambrosius in suo pastor.
4. Ambrosius sup. ill. aposto. *Non litigiosum,*
5. Hieronymus sup. il. *Si quis episcopatum desiderat*
6. Hieronymus in quadam ep.
7. Gregorius 3. moral.

1. Quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per providentiam.

2. Ubi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is, qui praeest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur.

3. Praelatio simulationem aperit: illis enim difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem se esse probos simulavere. Sunt enim non ex animo, sed ex fortuna, modo humiles, modo elati. Omnium enim rerum nihil ad praelationes tenendas melius, quam diligi, alienus, quod timeri. Totius est volentibus quam coactis imperare.

PRAESUMPTIO.

4. Aliter aliquod sapere quod res se habet, humana tentatio est, nimis autem amando sententiam suam, vel invidendo melioribus, usque ad praecidendae comunionis, et condendi schisimatis vel haeresis, sacrilegium pervenire, diabolica praesumptio est. In nullo aut aliter sapere quam se res habet angelica perfectio est: vita itaque, homines sumus, sed spe angeli sumus, quibus aequales in resurrectione futuri sumus, quandiu ergo non habemus perfectionem angelis, non habeamus praesumptionem diaboli.

5. Nulla praesumptio pernitiosior quam de propria iustitia, aut scientia, superbire.

6. Magnus unusquisque studeat esse, si tamen aliquo modo se esse nesciat, ne dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

7. Quntalibet doctrina mens polleat, gravis imperitia est, velle docere sapientiorem. Immensa enim praesumptio est, a seniore sibi reverentiam exigere, silentium imperare meliori.

8. Plerisque evenit, ut dum fratribus praesse festinat, nunquam senioribus ipsi subiiciantur, et a superbia inchoanter, dum alios instruere cupiunt nec discere ipsi, nec agere ea, quae sunt docenda, mereatur. Ostentationis nota non caret, qui se ingerit, sed qui invitatur.

9. Omne malum execrabilius redditur, quando pubblica praesumptione tractatur.

---

1. Gregorius. 11. sup. Ezec. *Fili homines speculatores dedi.*
2. Greg. ibidem.
3. Tullius in sua rhet.
4. Augustinus de baptismo contra Donatistas lib. 2.
5. Aug. sup. illud ecclesiastici 7. *Non te iustifices ante Deum* etc.
6. Gregorius. in homil.
7. Greg. in moral.
8. Ioannes Cassianus in collatione Danielis.
9. Cas. sup. psal. *Et non defecit de plateis eius.*

1. Cum non sit nostrum quod sumus, quomodo nostrum est, quod habemus? Stultitiae genus est, ut cum alii debeas vitae beneficium, tibi adscribas ornamenta virtutum.

2. Temeritatis subiti et vehementes sunt impetus, quorum ictibus hominum mentes concussae nec suae pericula respicere, nec aliena facta iusta aestimatione prosequi valent.

Vide etiam in cor. Bellum, Confidentia, Consideratio, Contemplatio, Contemptus. Curiositas, Desperatio, Divitiae, Doctrina, Fortitudo. Humilitas. Iactantia. Praelatio. Securitas. Superbia.

PRODITIO.

3. Iudas de Apostolatus fastigio in proditionis tartarum labitur nec familiaritate communi, nec intinctione buccellae, nec obsequii gratia frangitur, ne hominem tradat, quem filium Dei noverat.

4. Instrumento pacis mortem irrogat, servus dominum. discipulus magistrum sic prodit, quasi, inquit, per instrumentum pacis perimis ipsam pacem, de osculo machinaris ipsam proditionem.

5. Cum Socrati rex Persarum magnam pecuniam tentans, eius animum in proditionem dirigeret, admitti legatos iussit, cum forte olera comederet, audite, inquit, hoc prandium proditorem facit.

Vide etiam in cor. Ecclesia. Inimicitia. Militia. Societas, Veritas.

PROMISSIO

6. Est contra officium nonnunquam promissum solvere sacramentum, sicut Herodes, qui necem Ioanni praestavit, ne promissum negaret.

7. Quid honestius, rem negare aut longos terminos addere, negandi est hoc, tempus calliditas, negandi.

8. Timeo ne in nostra promissione illud vulgare proverbium locum habeat: *Dum herba crescit, equus moritur; et dum fugiens canis mingit, fugiens lupus evadit;* dubitatur enim, an sit beneficium, cuius dilatio cruciat expectantem.

---

1. Valerius episcopus in quodam serm

2. Val. max. de memoralibus didtis lib. 9.

3. Hieronymus in epi. ad Rusticum mona.

4. Amb.osius sup. illud Matt. 26. *Et osculatus est eum,*

5. Valerius max. lib. 7.

6. Ambrosius lib. de offic.

7. Cassianus in quodam epist.

8. Petrus ibidem.

1. Sunt qui plura promittunt, et pauca reddunt, et eos quibus mentiendo promittunt, inimicos sibi faciunt.

2. Priusquam promittas, delibera: et quum promiseris facies: prius si negaveris, fecisse postea fallere est. Id ergo agas, ut ne quis merito tuo te oderit.

Vide etiam in cor. Beneficia.

PROXIMUS.

3. Non diligis proximum tuum tanquam teipsum, si non ad id bonum ad quod ipse tendis, adducis.

4. Qui ergo amat homines, aut quod iusti sunt, aut iniusti sint, amare debet. Sic enim et temetipsum amare debet, aut quia iustus sit. Sic enim diligit proximum tanquam seipsum sine ullo periculo.

5. Proximos diligimus, sicut nosipsos, quam nulli malum facimus, et omnes simili, ut nos metipsos affectione tractamus.

Vide etiam in cor. Acceptio. Adiutorium. Amor. Charitas. Compassio. Consideratio. Conversatio. Convitium. Dilectio. Discordia. Excusatio, Voluntas.

PROSPERITAS.

6. Nemo frangitur adversorum molestia, qui prosperorum delectatione non capitur.

7. Magnae virtutis est cum felicitate luctari, ne illiciat, ne corrumpat, ne ipsa subvertat felicitas, magnae inquam virtutis cum felicitate luctari magnae felicitatis est, a felicitate non vinci.

8. Prospera hujus mundi asperitatem habent veram, iudicunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseriae, spem beatitudinis inanem.

9. Nulla res longa mortalium est, omnisque felicitas seculi dum tenetur, amittit, quum eum tribulationis tempus advenerit, omne quod praeteritum est, nihil adiuvat sustinentem.

10. Si haberes sapientiam Salomonis, si pulchritudinem

---

1. Glos. sup. eccles. 22. *Mores hominum mendac. sine.*
2. Seneca in lib. de moribus.
3. Augustinus de mori lib. 1.
4. Aug. octavo de tri. cap. 6.
5. Cas. sup. psal. cap. 33.
6. Aug. de verbis Dom. lib. 2.
7. Aug. de verbis Do. cap. 13.
8. Aug. ep. 36.
9. Hiero. sup. Isai. lib. 7.
10. Hiero. sup. illud Matt. 17. *Quid prodest homini si mundum lucretur, animae suae detr i. etc.*

Absalonis, si fortitudine Sansonis, si longaevitatem Enoch, si divitias Croesi, si potestatem Octaviani, quid prosunt haec: quum tandem caro datur verminibus et anima daemonibus cum divite sine fine crucianda?

1. Sancti viri quum sibi suppetere prospera hujus mundi conspiciunt, pavida suspicione turbantur: timent enim ne hic laborum fructus recipiant: timent ne quod divina iustitia latens in eis vulnus aspiciat, et exterioribus os vulneribus curas ab intimis repellat.

2. Manifestum perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens favet effectus, et nulla contrarietas impedit, quod mens perversa concepit.

3. Saepe omnipotens Deus cum avarae menti vehementer irascitur, prius ei permittit ad votum cuncta suppetere, et post haec per perultionem subtrahit, ut pro eis dabeat supplicia aeterna tollerare.

4. Praesenti vitae prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet, aliquando, ut in aeternum plenius damnet.

5. Solet rerum abundantia tanto magis a timore divino mentem solvere, quanto magis hinc exigit diversa cogitare.

6. Praeferendus ille, et magnus est, cui inter prospera saltem, risus indecentior, aut sermo insolentior, aut immoderatior cura vestis vel corporis non irrepsit.

7. Divitiis et floribus, et maiorum nobilitate te iactas: de patria et pulchritudine corporis, et honoribus quae tibi ab hominibus deferuntur, te exaltas respice teipsum, quia mortalis es et qui terra es, et in terram ibis, circumspice eos, qui ante te syderis fulgere splendoribus. Ubi sunt, quos ambiebant civium potentatus? ubi insuperabiles Oratores? ubi qui convenientius festa disponebam? ubi equorum splendidi nutritores? ubi exercituum duces? ubi satrapae et tyranni? nonne omnia pulvis? nonne omnia favillae? nonne in paucis versibus eorum vitae memoria est? Respice sepulcra et vide, quis servus, quis dominus, quis dives: discerne si potes victum a rege, fortem a debili, pulcrum a deformi. Memor itaque tui esto, ne aliquando extollaris: memor autem eris, si teipsum respexeris.

8. In omni adversitate fortunae infelicissimum infortunii genus est, aliquando fuisse, felicem.

—

1. Gregorius in moral.
2. Gregorius in moral.
3. Greg. lib. 23. moral.
4. Greg. in parali.
5. Greg. in hom. quadam.
6. Ber. lib. 2. de consid.
7. Prosperus in suis sent.
8. Boëtius de consola. lib. 2.

1. Res est inquieta felicitas, ipsa se exagitat: movet cerebrum non uno genere alios in aliud irritat: hos in potentiam, alios in luxuriam, hos inflat, hos mollit et totos resolvit.

PROVIDENTIA ET PRUDENTIA

2. Ubicunque fuerit providentia, frustrantur universa contraria, ubi autem providentia negligitur, omnia contraria dominantur.

3. Quum viderimus aliquem servuum Dei providere ne ista necessaria sibi desint, non iudicemus eum de crastino solicitum esse: nam et ipse Dominus propter exemplum loculos habere dignatus est: et in actibus Apostolorum scriptum est: *Ea quae ad victum sunt necessaria, procurata esse in futurum propter imminentem famem.*

4. Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes; hoc itaque sit quia ubi vera vita sit, ignoramus.

5. Minus iacula feriunt, quae praevidentur, et tollerabilius mala mundi suscipimus, si contra haec providentiae clypeum munimur: sagitta enim pracognita facilius evitatur.

6. Prudens dicitur quasi porro videns. Perspicax est enim et incertos providet casus.

7. Scopulus ille vitandus est, ubi alter offendit; pecora ipsa vitare norunt quae laesisse cognoscunt, itinera illa non repetunt, ubi in foveam corruerunt. Tenaces laqueos avis capta declinat: rete avis suspecta non incidet: et omnia quae possunt habere contraria, faciliter casus assumerent, si curam sa'utis propriae non haberent.

8. Quanto maiora timentur esse dispendia, tanto promptior et perfectior debet esse cautela.

9. Imprudentia, est obtemperatio mentis, qua quis minus providens est in providendo praeterita vel futura.

10. Providentia est praesens notio futurum pertractans eventum.

11. Bonum est in alieno malo fugienda intueri. Ruina praecedentium docet posteros: cautio est semper in reliquum la-

1. Seneca 37. epi.
2. Augustinus in lib. de singularitate cler.
3. Aug. lib. de ser. Dom. in monte.
4. Hiero. in lib. de homine perfecto.
5. Greg. in ho. *Quum audieritis praelia.*
6. Isidorus in lib. coeli.
7. Isid. lib. 4. epist.
8. Petrus Chrysostomus.
9. Tullius 2. rhet.
10. Seneca de 4. virtutibus.
11. Sen. in proverb.

psus anterior: ex vitio enim alterius sapiens emendat suum: et ignavus nimis est qui post exemplum invenitur incautus. Indemnis autem est castigatio, quam persuaserunt extranei, iuxta illud: Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Vide Etiam in cor. Consilium. Discretio, et Homo. Liberalitas. Praelatio, Sapientia. Simplicitas, Timor. Tribulatio.

PUSILLANIMITAS

1. Segnissimi est, torpere, cum se ad provectum cognoscat invitasse.

2. Deiectae mentis est, qui familiaris rei meminit, quum vocatur ad regnum. Iacens animus plebeum cumulum thesauris regalibus anteponit pauper sensus qui parvis incumbens, perdit magna, et inhians temporalibus perdit sempiterna,

3. Remissio quae os praelati obstruit, quae mentem eius deiicit, quae adulatorem et venditorem olei facit, dum sibi quietem et honorificentiam venatur in favorem principum, haec miseros praecipitat in foveam scandalorum: haec est remissio, per quam unus aedificat parieuntem, et alius linit: per quam laudatur peccator in desideriis animae suae, et iniquus benedicitur, imo per hac canes muti non valentes latrare per consensus uniformitatem, faciem et similitudinem peccatorum assumunt, sicut scriptum est: Usquequo iudicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis?

Vide etiam in cor. Acedia, et Correctio Discretio. Exemplum. Fortitudo Labor. Loquacitas. Perseverantia. Praelatio Solitudo.

RECONCILIATIO

4. Si absens est, vade non pedibus corporis, sed animo humili te prosternas in conspectu eius, cui oblaturus es: si praesens est, revocandus est ad amorem, ab eo veniam petendo, si eum laesisti: vel si te laeserit, dimittendo cordis rancorem.

5. Non quaeritur quid vel quis fuerit, sed quid sit. praeterita enim nec condemnant nec iudicant.

6 Frustra propitiari sibi Deum quaerit, qui cito placari in proximum negligit.

---

1. Cassianus lib. 1. epist. 1.
2. Petrus Chrysostomus.
3. Petrus Chrysos. in quadam epist.
4. Augustinus super Matt. 5. *Vade prius reconciliari.*
5. Ambrosius super epist ad Gal.
6. Greg. in dialog. lib. 4.

1. Si tantummodo non laedas eum, qui te laesit, avertas tamen te ab eo, nec libenter eum videas: manet sine dubio vulnus in pectore, et dolor augescit in corde. Quod si est, nondum utique quod Christus mandavit, expletur.

2. Numquid tu ita vis propitium tibi fieri Deum, ut non te quidem laedat, avertat se tamen a te, peccatorum tuorum memoriam teneat, et videre te nolit? Igitur qualem vis erga te esse Deum, quum delictorum veniam poscis, talem te exhibere debes his qui deliquerunt in te.

Vide etiam in cor. Correctio, Eleemosyna, Odium, Venia.

REGIMEN, SIVE REGGERE

3. Recta domus, ubi vir imperat, foemina obtemperat. Rectus ergo ille homo, ubi spiritus imperat, caro servit.

4. Omnia indigent Domino, et misera et felicia, quia sine illo miser non sublevatur, et felix non regitur.

5. Quicunque proprium corpus, subegerit, nec eius passionibus turbari animam suam rector sui congrua vivacitate permiserit, is bene regia quadam potestate se cohibens, rex dicitur: quod reggere se noverit, et abitrer sui iuris sit, ne captivus trahatur in culpam, nec praeceps feratur in vitium.

6. Omnis, qui dispensandi terrenis rebus praesidet, occulti hostis iaculis latius patet.

7. Bene sancti viri, scripturae sacrae testimonio, reges vocantur; quia prelati cunctis motibus carnis, modo luxuriae appetitum infraenant modo aestum avaritiae temperant, modo aestum avaritiae temperant: modo gloriam inclinant, modo suggestiones livoris obruunt, modo ignem furoris extinguunt, reges ergo sunt, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed reggendo praesse noverunt.

8. Saepe suscepta cura regiminis cor per diversa diverberat, et impar quisque invenitur ad singula, dum confusa mente dividitur ad multa.

9. Revera mihi videtur esse ars artium, et disciplina disciplinarum, hominem regere, qui certe est inter omnes animantes maxime et moribus varius, et voluntate diversus.

---

1. Isidorus de sum, bo. lib. 3. cap. 27.
2. Chry. lib. de conpunctione cordis, tractans illud Matth. 6. *Et dimitte nobis*, etc.
3. Augustinus sup. Ioannes.
4. Vug. sup. ps. 39.
5. Ambrosius sup. psal. *Anima mea in manibus meis.*
6. Gregorius in moral.
7. Greg. in moralibus.
8. Greg. in pastor.
9. Greg. Nazanzenus in apologetico.

REGIMEN

1. Quemadmodum certantibus ventis mare concutitur, sic regibus sibi adversantibus populus regni vexatur.

2. Quemadmodum videns arborem foliis pallentibus marcidam, quod aliquam culpam habeat circa radicem: ita quum videris populum indisciplinatum, sine dubio cognosce, quod sacerdotium ejus non est sanum.

3. Tunc totum reipubblicae corpus roboris sui integritate vigebit, tunc optimae compositionis specie venustabitur, et elegantis pulchritudinis decorem induet, et singula quaeque locum teneant sortita decenter, si fuerit officiorum non confusio, sed distributio.

4. Qui praesunt populis, si volunt firmum esse solium, semper hilaritate et gratia vultus plenos exhibeant, ne per arrogantiam rigidi plebis odium incurrant.

5. Reges a recte agendo vocati sunt, ideoque recte fagiendo, regis nomen tenetur, peccando amittuntur. Recte ergo illi reges vocantur, qui tam semetipsos, quam subiectos, bene regendo modificare noverunt.

6. Saepe per regnum terrenum coeleste regnum proficit, ut qui intra ecclesiam positi contra fidem et disciplinam ecclesiae agunt, rigore principum conterantur.

7. Non caret regia potestate, qui corpori suo noverit rationabiliter imperare. Vere dominator est terrae, qui carnem suam regit legibus disciplinae, nec potest fieri, ut non grandi pondere ruinae semper homine voluntas propria cadat, si voluntati sui superioris extollendo eam praeponat.

8. Publici decoris mater est mens regentis, et quale fuerit dominantis arbitrium, talem patit libertatis aspectum. Facilius est quippe, si dicere fas est, errare naturam, quam dissimilem princeps possit formare Republicam. Is enim potest alios regere, qui se studuit sub decore tractare.

9. Qui reipublicae statum, et generale cupit stare fastigium, ad universa debet esse solicitus: quia non est salus in corpore, nisi quum et membra potuerunt obtinere.

10. Inter homines antiquorum optimus animorumque rector

---

1. Chrysostomus. in tract. de symbolo.

2. Chry. in policratico lib. 1.

3. Rabanus in gladiis sup. ill. prov. 20. *Exaltat, o iuventus fortis etc.*

4. Rab. in glad. super illud prov. 25. *Aufer impietatem de vultu regis, etc.*

5. Isidorus lib. 9. cap. 3. etc. lib. 3. cap. 48. de sum. bo.

6. Isid. lib. 3. de sum. bo. c. 53.

7. Cassianus lib. 3. epist.

8. Cas. lib. 3. epist.

9. Boetius lib. 1. de consol.

10. Seneca 3. epist. extremae partis.

tes humiliantur, ut pauperes ad superbiam extollantur, nullo enim modo decet, ut in ea vita ubi senatores fiunt laborosi, ibi fiant opifices otiosi, et quomodo veniunt relictis delitiis suis, qui fuerunt praediorum domini, ibi sint rustici delicati.

1. Sed rursus etiam illi, qui aliquid videbantur in seculo esse, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt: magis autem studeant, non de parentum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari, nec extollantur, si communi vitae de suis facultatibus contulerint aliquid, nec de suis divitiis magis superbiant, quia eas monasterio partiuntur, quam si eis in saeculo fruerentur, alia quippe quaecunque iniquitas in malis operibus exercetur, ut fiant.

2. Inhumane redarguis opera eorum, quorum refugis onera, temerarie obiurgat virum revertentem de praelio, mulier nens in domo, dico enim si is, qui de claustro est, eum qui versatur in populo, interdum minus discrete, minusve circumspecte sese agere deprehenderit: verbi gratia, in verbo, in cibo, in risu, in ira, in iudicio, non ad iudicandum confestim prosiliat, sed meminerit scriptum.

3. Tu qui in congregatione es, bene vive, ordinabiliter, sociabiliter, et humiliter: ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo.

4. Claustralis paradisus ad suavem spirans austri clementiam, quasi tot floribus vernat, quot virtutibus abundat. Dum enim diabolus officinas fratrum circuit: debet eum fugare ab oratorio devotio, a refectorio lectio, a dormitorio stramenta vilia, a capitulo patientia.

5. Non vultis esse contenti communi vita, non sufficit vobis regulare ieiunium: non solemnes vigiliae, non imposita disciplina, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis vel alimentis: privata praefertis communibus, qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis intromittitis? Nam illam, qua toties Deum conscientiis vestris testibus offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nonne iterum magistram habetis non me? illa vos docet naturae non parcere: rationi non acquiescere: seniorum consilio vel exemplo non obtemperare, nobis non obedire, an ignoratis quia melior est obedientia, quam victimae? Non legistis in regula vestra, quod quicquid fit

---

1. Gregorius super Eze. ho.9.
2. Bernardus super can. ser. 12.
3. Ber. in quodam ser.
4. Ber. in quadam epi.
5. Ber. su. can. ser. 19.

sine voluntate vel consensu spiritualis patris, vanae gloriae deputabitur, non mercedi.

1. Si quid religionis oritur, quicunque resistit, quicumque repugnat, plane cum Aegyptiis parvulos Istraelitici germinis necare conatur: imo cum Herode nascentem persequitur Salvatorem.

2. Abundans est pauperi religio, mediocri sufficiens, tolerabilis diviti, infirmis larga, delicatis compatiens, fortioribus moderata, poenitentibus misericors, perversis severa, bonis optima, haec sunt beneficia religionis.

3. Habet enim lex claustralium iudices, et testes atque conciliarios suos. In lege etenim Domini duo testes sunt: vita et conscientia, duo iudices, meditatio et scientia, duo cosiliarii, amor Dei et proximi. Bonus testis, bona vita, bonus iudex, bona conscientia, coram Deo testis est conscientia, coram hominibus vita.

4. Norunt multi quod saturitatem ventris sequitur levitas operis, et vanitas mentis. Scriptum est enim: *Sinite populus manducare, et bibere, et surrexit ludere*, ludere inquit, non legere. Sunt qui post delicati cibi fercula, cum in claustro sedeant, non lectioni et silentio, sed rumoribus et curiositati vacant: qui locum loquendi et tacendi nusquam et nunquam servant, sed instabiles et otiosi nunc hos, nunc illos ad loquendum vocant.

5. An nescis diabolum expulsum a capitulo caeli, Adam a capitulo paradisi, Iudam a capitulo Christi? Primum capitulum fuit in caelo, secundum in paradiso, tertium in horto, in unoquoque tamen praeerat Deus. In primo culpa superbiae, in secundo inobedientiae, in tertio avaritiae. De primo dicitur: Ponam sedem meam ad Aquilonem, et ero similis altissimo. De secundo dicitur de ligno scientiae boni, et mali ne comedatis; de tertio: te retulit triginta argenteos, et projecit in templo. Poena primae culpae casus; secundae labor; tertiae laqueus.

6. Sunt enim quidam, qui mente vagi, oculis attoniti, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrant, aliud cantant, et aliud cogitant. In choro sunt corpore, et in foro mente, nunc intus, nunc foris exeunt, psalmodiae verba proferunt, sed psalmodiae sensum non intelligunt. Sunt alii voce dissoluti, qui vocis modulatione gloriantur:

---

1. Bernardus in quodam ser. de 12. abusionibus.
2. Hugo de claust. animae lib. 1.
3. Hugo li de claust. animae,
4. Hugo ibidem.
5. Hugo ibidem.
6. Hugo ibidem

non tantum gaudent de dono gratiae, sed etiam alios spernunt.

1. Ego autem quomodo accedam, qui porto plumam struthiodis in habitu religionis, ut non placeam moribus, sed vestibus. Quasi enim struthio volatum simulo: sed tantum pedibus terram tango, volito habitu, sed tango affectu. Unde et veritas dicit. Hi sunt, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intus sunt lupi rapaces.

2. Superstitio dicitur verae religioni superaddita falsa religio.

3. Sunt quidam, qui velut conversi ex pristinis moribus nihil abiiciunt: non mente mutantur, sed veste: non actu, sed habitu. Hi sunt, qui sermone tantum, non opere seculo renuntiasse contenti seculariter vivunt: at vitia sua inani professione vitae melioris abscondunt: ac religionis imaginariae nomine palliati, opinionem virtutis pro virtute suscipiunt, praedicant magna, nec faciunt, accusant vitia, nec deponunt, publice sibi displicere simulant, quod occulte committunt: magni student videri, non fieri.

4. Religionis affectus non solum devotione corpis, sed magis arcano gerint cordis.

5. Haec tria studia otiosorum sunt in claustro, vagatio oculorum, superfluitas verborum, perversitas cogitationum. Haec tria vitia eiiciunt fratrem de claustro.

6. Ad professionem nostram pertinet, subiectione et abiectione gaudere, paupertatis studium quaerere, et non solum facultates, sed etiam ipsas voluntates de cordibus eradicare. Nihil enim habere interdum, res necessitatis est, nihil autem cupere, virtutis.

7. Videte vocationem vestram fratres charissimi, venire ad eremum, summa perfectio est, non perfecte in eremo vivere; summa damnatio est Quid prodest, si in loco quies teneatur, et inquietudo in corde servetur? Si in habitatione sit silentium, et in habitatoribus, vitiorum sit tumultus, et colluctatio passionum? Si exteriora vestra serenitas teneat, et interiora tempestas?

8. Verus religiosus debet esse neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, pauper in pecunia, dives in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia.

---

1. Hugo de 12 abusionibus.
2. Hugo Ibidem.
3. Hugo Ibidem.
4. Prosper de vita contemplativa libr. 1.
5. Cassianus super psalmum 43.
6. Cassia. super psal. *egrediebatur foras* et lo. etc.
7. Caesarius in admonit. 25.
8. Caesarius in admoni. 25.

1. Iuxta sententiam cordis mei. Si paradisus in hac vita praesenti est, vel in claustro, vel in scholis est. Quicquid enim extra haec duo est, plenum est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, solicitudine, et dolore.

2. Religio est, per quam reverenti famulatu coerimoniae divini cultus exercentur,

Vide etiam in cor. Abusio, Communitas, Contemplatio. Devotio. Fraternitas, et Iactantia. Hypocrisis. Mandatum, Monachus, et Murmur, et Obedientia, et Ordo. Paupertas. Poenitentia. Perfectio. Pietas. Relinquere, et Sacerdos. Sanctitas. Solitudo. Superbia. Tentatio. Voluntas.

REVERENTIA.

3. Cham nuditatem patris irrisit, et semen suum in servitutem perpetuam damnavit. Absalon quoque David de regno expulit, et concubinas eius incestavit, sed morte condignas poenas luit. Helisaei calvitium pueri Bethel irriserunt, et duo ursi de saltu ex eis quadraginta duos laceraverunt: et puerilis stultitia Iudaeorum in Cavariae loco Christum crucifixum irrisit, sed quadragesimo secundo anno post ascensionem eius duo ursi, Vespasianus et Titus de saltu gentium egressi, illusores saevissime laniaverunt.

4. Boni reverendi sunt, ne offendatur: ne fortasse per eos ille provocetur ad iram qui eorum corda semper inhabitat.

5. Dignitas, est alicuius cultu et honore et verecundia digna auctoritas.

6. Veneratio, est virtus, qua reverentiam exhibet maioribus in corporis humiliatione, gestu, nutu, et verborum emissione.

7. Pythagorae tanta veneratio ab auditoribus tributa est, ut quae ab eo acceperant, in disputationem deducere nefas putarent. Qui etiam interpellati ad reddendam causam hoc solum respondebant, ipsum dixisse, magnus honor, sed cholasticus.

8. Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non pe-

---

1. Eusebius. in quodam sermo.
2. Chrysostomus. in quodam ser.
3. Tullius. da natura deorum.
4. Glossa. ecc. 3. sup. illud *Honora patrem tuum, ut superveniat tibi ben. etc.*
5. Gregorius. sup. Ezech.
6. Tull. in rheto.
7. Ibidem.
8. Val. Max. li. 8. de memor. dict.

regerunt, suscipiendi, tamen sunt et ritu deorum colendi, quam venerationem praeceptoribus meis debeo, eandem illis praeceptoribus generis humani, a quibus tanti boni initia fluxerunt. Si consulem video aut praetorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam: equo desiliam, caput adaperiam, semita cedam.

Vide etiam Angelus, Contemptus. Ecclesia, Honor, et Martyrium.

SACERDOS.

1. Ubicunque accesserit sapiens, ubique civis est, ubique sua intelligitur, numquam se peregrinum, nusquam hospitem se indicat.

2. Qui thesauros effodit, terram reiicit, foveam in altum facit, sedulus insistit, donec inveniat quod quaerit, sic qui thesauros sapientiae invenire desiderat, omne pondus terrenum a se reiiciat, in se fossam humilitatis faciat, nec quiescat, donec inveniat.

3. Nihil magis ad spem percipiendae sapientiae mentes erigit, quam quum eos, quos in sapientia clarescere miramur, aliquando parvulos et indoctos fuisse meminimus.

4. Non aurum, non divitias, non terrenam gloriam Salomon a Deo petiit: sed ut sciret populum Dei regere et iudicare. Si hoc elegit rector corporum, multo magis hoc eligere debent rectores animarum, ut ingressum ad fidem, et egressum ad spem populo Dei demonstrent.

5. Huius mundi sapientia est, cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quae falsa sunt, vera ostendere: quae vera sunt, falsa demonstrare, haec nimirum prudentia usu a iuvenibus scitur, haec a pueris pretio discitur, hanc qui sciunt caeteros superbiunt despiciendo, hanc qui nesciunt, subiecti et timidi in aliis mirantur, haec sibi obsequentibus praecipit honorum culmina quaerere, adepta temporalis gloriae vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multiplicius reddere: quum vires suppetunt, nullis resistentibus cedere, quum virtutis possibilitas deest, quicquid per malitiam explere non valent, hoc in pacifica bonitate simulare.

6. Iustorum sapientia est, nil per ostentationem fingere,

---

1. Gregorius in paral.
2. Augustinus in lib. de sing. clerie.
3. Ambrosius de clericis.
4. A. Hieronymus super illud prov. 2. *Si sapientiam quaesiae.*
5 Hier. super illud prov. 4. *si sapientiam. ec.*
6. Glo. Hier. sup. il. pro. 4. *Nam et ego filius fui patris mei tenel.*

sensum verbis aperire: vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tollerare, quam facere, nullam iniuriae ultionem quaerere, pro veritate contumeliam lucrum putare, sed haec iustorum simplicitas deridetur, quia et a mundi sapientibus puritas virtutis fatuitas creditur.

1. Summa cura providendum est, ne accepta sapientia, cum ignorantiae tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, et iam sapientia esse nequeat, quae et si locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obscurat.

2. Vera scientia afficit, non extollit, nec superbientes quos impleverit, sed lamentantes facit, qua quisque quum repletus fuerit, priori loco, se scire adpetit, et iam sui conscius, tanto per illam robustius sapit, quanto se infirmum illa verius recognoscit.

3. Prima sapientia est, vita laudabilis, et apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, et sancti sancto sociantur.

4. Ille mihi videtur esse sapiens, qui pauca quidem de virtute animi commonet et proloquitur, plura autem in suis actibus atque operibus ostendit, et fidem verbi operum suorum a stipulatione confirmat.

5. Saepe dum quosdam maior scientia erigit, a caeterorum societate se disiungunt, et quasi quo plus sapiunt, eo a concordiae virtute desipiscunt: sed hi audiant, quid per semetipsam veritas dicat. Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos. Sal quippe sine pace, non virtutis est donum, sed damnationis argumentum.

6. Ille scire Deum familiarius adpetit, qui pro amore pietatis nescire desiderat, quod carnaliter scivit.

7. Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: sic sapientia multos, quos docet, quid sit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud est multas divitias scire, aliud est possidere: nec notitia divitem facit, sed possessio.

8. O utinam saperes, et intelligeres, ac novissima provideres, saperes quae Dei sunt: intelligeres, quae mundi sunt: provideres quae inferni sunt: profecto inferna hor-

---

1. Glossa super illud Reg. 2. *Da mihi sapientiam et intel.*

2. Gregorius c.17. c.27. moralium exponens illud Iob. 12. *Deridetur.*

3. Greg. ibidem.

4. Greg. ibidem.

5. Greg. in moral.

6. Greg. in apolog.

7. Greg. ibidem.

8. Greg. ibidem.

reres, superna adpeteres, quae ad manus sunt, contemneres.

1. Sunt qui scire volunt eo sine tantum, ut sciant, e turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut scient sapientiam suam vendant: verbi causa, pro pecunia, pro honoribus, et turpis quaestus est, et sunt qui scire voluut, ut sciantur ipsi, et turpis vanitas est, sed sunt quoque, qui scire volunt, ut aedificent, et charitas est, et sunt qui scire volunt, ut aedificentur, et prudentia est.

2. Praecedit enim scientia virtutis cultum, quia nemo potest fideliter adpetere quod ignorat, et malum nisi cognitum sit, non timetur.

3. Ad maioris culpae cumulum pertinet, scire quemquam, quid sequi debeat: et sequi nolle, quod sciat.

4. Plerique accepta scientia literarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem utuntur, dum de ipsa extolluntur, et ibi peccant, ubi peccata emendare debuerunt.

5. Quanto sunt maiora literaturae studia, tanto ani. mus arrogantiae fastu, et in flatu maiore intumescit iactantiae.

6. Frustra in nobis divinae cognitionis abundantia cresit, nisi in nobis divinae dilectionis flammam augescat.

7. Nihil sapientia ardentius diligitur, nihil dulcius possidetur. Hinc est, quod sapientes homines esse volunt, pauci tamen sapientes esse possunt. Iusti autem omnes esse potuissent, si esse iusti perfecte voluissent. Sapientiam et multum diligere potes, et ipsa carere potes, sed quanto amplius iustitiam dilexeris, tanto iustior eris.

8. Otium stultitiam, labor scientiam generat. Scientiae labor in tria dividitur, scilicet in laborem disciplinae, exercitii, et doctrinae. In pueritia labor disciplinae, in iuventute exercitii, in senio doctrinae: ut quae nescit, in pueritia discat, quae didiscit, in iuventute ad usum ducat, quod ad usum duxerit, in senio doceat.

9. Si quis familiariter scientiam amare didicerit, et ei saepius vacare voluerit, iucundam valde reddit vitam, et maximam in tribulatione praestat consolationem.

10. Scientia violentia non aufertur, antiquitate non corrum-

1. Gregorius in pastorali.
2. Bernardus super canti. ser. 23.
3. Bern. super cant. ser. 26.
4. Bern. in quadam epistola.
5. Chrysostomus in polic. lib. 3.
6. Isidorus de summo bono lib. 2.
7. Isido. de sum. bon. lib. 3.
8. Hugo de vanitate mundi.
9. Richar de contempla. c. 1.
10. Hugo de claustro animae. lib. 2.

bitur, absconsione minuitur, et communicatione multiplicatur.

1. Nam ad Rempublicam plurima commoda veniunt: si moderatrix omnium rerum praesto est sapientia, hinc ad ipsos, qui eam adepti sunt, laus, honor, dignitas confluere debent. In hac enim excolenda, sita est vitae honestas, et in negligenda turpitudo.

2. Sapientis est nihil admirari quum acciderit, nihil ante, quam evenerit, non evenerit posse arbitrari,

3. Hoc scio neminem posse bene vivere sed nec tollerabiter, qui est sine sapientiae studio, quum omnia habueris, tunc et habere scientiam voles, et sapientiam, haec erit ultimum vitae instrumentum.

4. Sapiens ad omnem incursum invictus et intentus est. Non si paupertas, non si luctus, non si dolor impetum faciat, pedem refert, interritus contra illa ibit, et inter illa sapiens plenus est gaudio: hilaris et placidus etiam inconcussus cum diis ex pari vivit.

5. Considerat, cum quibus vivit, quomodo quod acturus, cogitat semper qualis non quanta sit.

6. Rem maximam promittit tibi sapientia, ut te reducat tibi, non ex singulis vocibus sapientes spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia.

Vide etiam in cor. Apostoli. Avaritia. Civitas, Consideratio. Cor. Curiositas. Discere. Doctrina. Eloquentia. Fortitudo. Homo. Ignorantia. Laus. Loquacitas, Miseria, Otiositas. Regere. Sanctitas. Studium. Vitium.

SATISFACTIO.

7. Satisfactio est peccatorum causas excidere, et suggestionibus eorum aditum non indulgere.

8. De quotidianis brevibus levibusque peccatis, sine quibus vita haec non dicitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit. Eorum enim est dicere, Pater noster qui es in coelis: qui iam regenerati sunt ex aqua et Spiritu sancto. Delet haec oratio minima et quotidiana peccata, delet etiam illa a quibus vita fidelium etiam scelerate gesta, sed poenitendo in melius mutata discedit.

9. Nequaquam satisfacimus, si ab iniquitate cessamus,

---

1. Cassianus in epist.
2. Tullius in prologo rhet.
3. Tullius in quadam epistola.
4. Seneca. 17. epistola.
5. Sen. in 60. ep.
6. Sen. in 71. ep.
7. Augustinus de definitionibus.
8. Aug. in soliloquiis.
9. Hugo in didascalicon lib.3.

nisi voluptates quoque, quas dileximus, e contrario oppositis lamentis insequamur.

1. Oratione propitiatio Dei quaeritur, ieiunio concupiscentia carnis extinguitur, eleemosynis peccata redimuntur: simulque per omnia Dei imago in nobis renovatur.

Vide etiam in cor. Abstinentia. Elcemesyna. Humilitas. Lachryma. Oratio. Poenitentia.

SCANDALUM.

2. Sicut necesse est, ignem calere, et nivem frigete, ita est necesse, ut iniquitas mundi erroribus plena, scandala pariat, perfectorum vero charitas pietatis operibus luceat,

3. Qui scandalizatur, parvulus est, maiores enim scandala non recipiunt.

4. In quantum possumus, sine peccato vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum oritur, utilium scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

5. Non omnium scandala aequa sunt lance pensanda, aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, et aliter Pharisaeorum, illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit. Illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt, isti quia oderunt.

6. Constat, ubi veritas necessaria in causa non est, nec licite scandalum quod libet posse committit, nec iuste praecipi, nec innoxie consentiri.

7. Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, aperte denuntiat, quoniam vae homini illi per quem scandalum venit.

Vide etiam in cor. Correctio, Detractio. Exemplum Praesumptio, Veritas.

SCRIPTURA SACRA.

8. Tanta est christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia

---

1. Leo papa in ser. de ieiunio.
2. Augustinus in enchiridion.
3. Hieronymus super illud Matt. *Necesse est ut veniant scandala est.*
4. Hie. su. ill. Mat. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis.* etc.
5. Gre. sup. Fzechiel.
6. Bernardus de praecepto et dispensat.
7. Ber. in quadam epi.
8. Aug. de S. scriptura.

usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere, in quibus latet altitudo sapientiae: ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimisque cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habeat. Quum consummaverit homo, tunc incipit.

1. Quae disputationes, quae literae quorumlibet Philosophorum, quae leges quarumlibet civitatum duobus praeceptis sunt comparandae: ex quibus Christus dicit totam legem, et prophetas pendere huiusmodi: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, et proximum tuum, sicut teipsum? In his enim duobus mandatis lex pendet, et prophetae.

2. Scriptura et creatura ad hoc sunt, ut ipse quaeratur, ipse diligatur, et qui ipsam creavit, et illam inspiravit.

3. Haec scientia nihil praecipit, nisi charitatem, nihil culpat, nisi cupiditatem. Quicquid ergo ad hoc pertinet, proprium eius est. Quicquid autem ad hoc non pertinet, fictum esse cognoscas.

4. Sic loquitur scriptura, ut altitudine seperbos irrideat, profunditate attentos terreat, virtute magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat.

5. Quicquid homo extra didicerit, si noxium est, hic damnatur, si utile est, hic invenitur, et quum ibi quisque invenerit omnia, quae utiliter alibi didicit, multo abundantius ibi inveniet ea, quae nusquam alibi invenire potuit.

6. Civitatem Dei dicimus, cuius scriptura ea testis est, quae non in fortuitis animorum motibus, sed plane summae providentiae dispositione super omnes omnium gentium literas, omnia sibi genera humanorum ingeniorum divina excellens auctoritate subiecit.

7. Quicquid terribile est in scripturis, usu vilescit, propterea clericus qui semper meditatur scripturas, aut omnino observatus est, et erit perfectus, aut si semel coeperit illa contemnere, nunquam excitatur in illis, ut timeat.

8. Omnis latitudo scripturarum in oratione Dominica, et symboli brevitate concluditur.

---

1. Augustinus 2. sup. Genesim. cap. 19.
2. Augus. de doctrina Christia. cap. ult.
3. Augu. de civit. Dei l. 11. ca. 1.
4. Bernardus sup. can. ser. 4.
5. Aug. 2. ep. ad Volusianum.
6. Aug. Ibidem.
7. Aug. lib. 2. de Trinitate.
8. Aug. 3. de doctrina Christia.

1. Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, sine qua mentis intellectum erudit, seu quod a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.

SECURITAS.

2. Nemo securus debet esse in vita ista, quae tota tentatio nominatur, ut qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam ex meliore deterior.

3. Nemo securus est in his bonis, quae potest invitus amittere, veritatem autem, atque sapientiam nemo amittit invitus.

4. Nunquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus, nec infra unam cavernam habitans cum lupo tutus est agnus. Ipse voluit penetrari, qui hostem proprium in suas partes induxit, et intestinum sibi gladium ipse supponit, qui locum habitationis suae adversarii ingressibus reservavit.

5. O vita secura, ubi absque formidine mors expectatur, imo et exoptatur cum dulcedine, et excipitur cum devotione.

6. Nusquam est securitas, fratres, nec in coelo, nec in paradiso, multo minus in mundo. In coelo enim caecidit angelus, sub praesentia divinitatis, in paradiso Adam de loco voluptatis, in mundo Iudas de schola salvatoris.

7. Nihil potest esse securius, quam illi omnia committere, qui novit suis cultoribus congrue profutura praestare.

8. Sic comedo, bibo, et dormio securus, quasi iam transtulerim diem mortis, et evaserim diem iudicii, et tormenta inferni. Sic ludo et rideo, quasi iam regnem tecum in regno tuo.

9. Securitas est, incommoditates imminentes, et rei inchoatae fines non formidare.

10. Securitas magna portio est, nihil inique facere: confusam vitam et perturbatam potentes agunt, tantum metuunt, quantum nocent.

---

1. Augustinus lib. 11. sup. Gene.
2. Augus. de vera religione.
3. Aug. de baptis. parvul.
4. Aug. de doctrina Christiana.
5. Chrysostomus ho. 25. super Matth.
6. Isidorus de summo. bon. l. 1.
7. Aug. libr. 10 confessionum.
8. Aug. in lib. de arb. libro. 2.
9. Hie. de cohabitatione cle. et mulierum.
10. Bernard. ad milites temp.

1. In ipsa securitate animus ad difficilia se iam praeparet, et contra iniuriam fortunae inter beneficia firmetur. Qui enim in ipsa retrepidare noluerit, ante rem se exerceat.

Vide etiam in cor. Avaritia. Confidentia. Contemplatio. Divitiae. Error. Fides. Laus.

SENECTUS.

2. Quum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem?

3. Sit senectus nostra puerilis, et pueritia senilis, id est ut nec sapientia nostra sit cum superbia, nec humilitas sine sapientia.

4. Oportet ut senilis sermo non solum sit gravis, sed etiam brevis.

5. Canities tunc est venerabilis, quando ea gerit, quae canitiem decent: quum vero iuveniliter senex conversatur, plus iuvenibus ridiculus erit.

6. Sicut non sunt omnes viventes pari modo, vel fervente spiritu, vel disciplinis ac moribus optimis instituti: ita nec senes quidem cuncti uno modo, vel perfecti possunt, vel probatissimi reperiri. Divitiae enim senum non sunt canities capitis, sed industria iuventutis, ac laborum praeteritorum stipendiis metiendae.

7. Amplectenda est et amanda senectus, plena est voluptatis, si illa scias uti. Gratissima sunt poma, quum fugiunt. Deditos vino potio extrema delectat, quod in se iucundissimum hominis voluptas habet, in finem suum differt.

8. Turpis et ridiculosa res est, elementarius senex. Desine eadem velle senex, quae voluisti puer, hoc opus sit, haec cogitatio, imponerere veteribus malis finem.

9. Monstro similis est avaritia senilis. Quid enim stultius est, ut dici solet, quam via deficiente augere viaticum?

Vide etiam in cor. Avaritia, Castitas, Consilium, Conversio, Correctio, Iuventus, Mors, Regere, Vita,

---

1. Cassianus super psal. 72.
2. Hugo li. 3. de anima.
3. Tullius. in rhetorica.
4. Seneca. 16. episto.
5. Senec. 23. episto.
6. Aug. de catechizandis rudi.
7. Aug. super psal. 113.
8. Chry. super epi. ad he. ser. 7.
9. Cass. in coll. abbatis Moysi secunda c. 12.

SERVITUS, ET SERVITIUM.

1. Bonus, etiam si servit, liber est, malus autem, et si regnat, servus est, nec est unius hominis: sed quod gravius est, tot dominorum, quot vitiorum.

2. Servit quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel moerore deiicitur, servilis enim est omnis passio.

3. Servus est, sed fortasse liber animo. Servus est, ostende quis non sit, alius libidini, alius avaritiae, alius ambitioni, omnes timori. Nulla servitus turpior est, quam voluntaria.

4. Paucos servitus, plures servitutem tenent.

5. Qui in servos suos irascitur, et crudelis est, satis ostendit potestatem adversus alienos sibi defuisse.

6. Servis tuis hilarem te praestes, non superbum: superiorem te colant potius, quam timeant.

7. Si quis existimat servitutem in totum hominem descendere, pars eius melior est excepta: corpora obnoxia sunt, et adscripta dominis, mens quidem sui iuris est.

8 Cum Diogenes ex libertate in servitutem venderetur, et eum quidam emere vellet, quid servitutis sciret, percunctatus est: respondit, hominibus liberis imperare, at ille eum manumisit, filiosque ei tradens: Accipe, inquit, liberos meos, quibus imperes.

Vide etiam cor. Caro., Divitiae, Libertas. Mors, Patientia, Relinquere, Sacramentnm.

SERVITIUM.

9. Vis ut serviat caro tua animae tuae? Deo serviat anima tua, debes regi, ut possis regere.

10. Quum mihi accidit, ut ne amplius cantus, quam res, quae canitur moveat, poenaliter me peccare confiteor, et tunc mallem non audire cantantem.

11. Nemo potest in una et eadem re omnipotenti Deo servire, atque eius hostibus gratus existere. Nam Deo amicum se denegat, qui eius placet inimico.

---

1. Seneca. ep. 12.
2. Sen. ep. 62.
3. Sen. de moribus.
4. Sen. ep. 47.
5. Senec. ep. 22.
6. Sen. de moribus.
7. Sen. ep. 47.
8. Sen. de beneficiis lib. 3.
9. Augustinus de civ. Dei lib. 4.
10. Ambrosius de vita beata lib. 2.
11. Amb. ibidem.

1. Nonnulli terreno iudici tota die adsistere fortes sunt: in oratione vero coram Domino etiam unius horae momento lassantur.

2. Revelatur ervo Dei potestas, mercenario felicitas, filio veritas. Servus dicit : Vadam ad portas inferi. Mercenarius, non videbo Dominum Deum meum in terra viventium. Filius, psalmos nostros cantabimus, etc.

3. Decorem domus non dicit, pulchritudinem parietum, aut ministrorum pretiosissimos apparatus, sed ipsorum actuum beatissimam qualitatem, quibus cuncta gaudet ecclesia, scilicet in psalmorum iubilatione, in precum sanctitate, in Christiani populi devotione : subiungens, quia ubicumque habitat Deus, gloria est, gloriosum efficit quicquid in habitare dignatur, et ab hospitis merito crescit hospitii magnitudo.

4. Quamvis hoc nec a laicis videatur exceptum, specialiter tamen sacerdotibus probatur impositum, ut tales ministros habeant qui divinis regulis non repugnent.

5, Quandiu servus praestat, quod a servo exigi solet, ministerium est, ubi plusquam sermo necesse, beneficium est, ubi enim in affectum amici transit, beneficium noceri incipit.

Vide etiam in cor. Diabolus. Fraus. Homo.

SIMPLICITAS.

6. Habete simplicitatem columbae, ne cuiquam machineris dolos : et astutiam serpentis, ne aliorum supplanteris insidiis, quia non multum distat in vitio, aut decipere, aut decipi posse.

7. Prudentia absque simplicitate malitia est, et simplicitas absque ratione stultitia nominatur.

8. Simplex eris, si te mundo non implicaveris, sed explicaveris: explicando enim te a mundo, simplex, implicando, duplex eris.

9. Omnibus nobis in conversionis initio, nulla virtus magis necessaria est, quam simplicitas humilis, et gravitas verecunda.

10. De beato Iob dicitur : quod erat vir simplex et re-

---

1. Cassianus super psal. 25.
2. Cas. super psal. 100.
3. Bernardus ad rustic. mon.
4. Ber. ibidem.
5. Aulus Gellius lib. 2.
6. Augu. lib. 10. confes.
7. Augu. super Joan.
8. Gre. super Ezechiel.
9. Grogo. in moralibus.
10. Hie. sup. Oseae.

ctus. Simplex videlicet, per innocentiam masuetudinis, rectus per cautelam discretionis, simplex, quia nullum laedere, imo prodesse desiderabat, rectus, quia se a nullo corrumpi permittebat.

Vide etiam in cor. Adulatio. Doctrina. Hypocrisis. Meritum. Sapientia.

SIMONIA.

1. Saepe sinistra principia ad felicem perveniunt exitum: ut Iacob per supplantationem pervenit ad benedictionem: ut fruges quae leprosa manu seritur, munda tamen metitur: sic et pecunia quae per simoniam acquiritur, felicem exitum habet, quum pauperibus profutura erogatur: sed nihil horum simoniacis patrocinatur.

2. Sicut episcopum non decet manum, quam imponit, vendere: ita minister vel notarius non debet in ordinatione sua, vocem vel calamum venundare.

3. Simoniae haeresis contagium iam olim in Balaam pullulavit: qui divinationis pretio proposito, ad maledicendum populum Dei perrexit, dehinc huius duo leguntur auctores emersisse: alter sub prophetica, alter sub apostolica doctrina. Primus Giezi magister esse vendentium, deinde Simon videtur emptor. Horum autem sectatores sicut non sunt in errore diversi: ita nec in damnatione divisi.

4. Certe acceptior est apud Deum iustitia, quam praebenda, ideo cum in utraque possit simonia committi: damnabilior tamen est omnis venalitas in exhibitione iustitiae, quam in venditione decimae, aut praebendae.

Vide etiam in cor. Munus.

SOBRIETAS.

5. Sobrietas est mentis, et sensus, membrorum omnium corporisque tutela, castitatis pudicitiaeque munimentum, pudori proxima, amicitiae pacisque serva, honestatique semper coniuncta, criminumque et vitiorum omnium profuga.

6. Sobrietas temeritatem fugit, pericula cuncta declinat, mutuis officiis obtemperat: superbiam detestatur, domum familiamque cum moderatione gubernat, fidem sibi committentibus servat.

7. Simplicior victus, et mensa mediocris plurimum incun-

1. Gregorius. in moralibus.
2. Bernardus. in ser. quodam.
3. Ber. de templo Salo. lib. 1.
4. Ambrosius. in sua pasto.
5. Hieronymus. in epis.
6. Gre. in registro.
7. Hug. li. 2. de sacra. parte 10.

ditatis habet et voluptatis: e contrario vero divitum mensae execrabiles quidem et horridae, ac membrorum contaminationis plenae.

1. Sobrietas omnium virtutum mater est, sic e contrario ebrietas, omnium vitiorum origo.

2. Sobrietas felix, satietas salutaris, quae quanto copiosius sumitur, tanto magis sobrietatem mentibus donare dignatur.

3. Sine fastidio implendus est venter. Quid enim ad rem pertinet, quid accipiat, perditurus quicquid acceperit?

4. Sobrietas, est affectus moderationis contra incentiva crapulae, et diluvium ebrietatis.

Vide etiam in cor. Abstinentia. Ebrietas. Gloria vana Gula. Sacerdos. Temperantia.

SPES

5. Mihi magis videtur fidei filius, qui novit, a quo speret, quod nondum habet, quam qui sibi tribuit, quod habet.

6. Vita vitae mortalis, spes est vitae immortalis.

7. Qui gaudet in spe, tenebit et rem: qui autem spem non habet, ad rem non poterit pervenire: spes et *charitas* erunt idem

8. Fides credit: spes et charitas orant: sed sine fide esse non possunt: at per haec et fides orat.

9. De divina miseratione tunc sperandum amplius est, quum praesidia humana defecerint.

10. Spes commodi, furatur lapores, et metum abscondit periculi.

11. De spe incassum praesumit, qui timere Deum in suis operibus renuit.

12. Spe bonorum, quicquid indignitatis imponitur, ferre convenit: remedium bonorum futura spes est, nec innocentem debilitat conscientiam, quum in adversis solatium est, non meruisse, quae patitur. Fortuna innocentem deserit saepe at bona spes nunquam.

Vide etiam in cor. Desperatio, Resurrectio, Tribulatio-

---

1. Petrus. Rabanus in epist.
2. Orig. ho. 87.
3. Seneca epi. 21.
4. Tul. de of.
5. Augustinus in lib. de virtutibus.
6. August. ibidem.
7. Chry. de virt.
8. Cas. sup. psal. 69.
9. Augu. de spiritu, et liter.
10. Augu. super psal. c. 4.
11. Augu. de charitate.
12. Aug. in enchirid.

TACITURNITA ET TIMOR.

1. Quamplures vidi loquendo peccatum incidisse, vix quenquam tacendo. Ideoque tacere nosse difficilius est, quam loqui. Scio loqui plerosque, cum tacere nesciant. Rarum est tacere quenqnam, cum sibi loqui nihil prosit: sapiens est ergo, qui novit tacere.

2. Diu considera quid loquendum sit, et ad huc tacens provide, ne quid dixisse poeniteat, saepiens ut loquatur, multa prius considerat: quid, aut cui, quo loco, vel tempore dicat.

3. Ille scit recte dicere, qui et ordinate novit tacere.

4. Plerumque nimis taciti, quum iniuste aliqua patiuntur, eo in acriorem dolorem prodeunt, vulnera quippe clausa plus cruciant: quia quum putredo, quae intus fervet, eiicitur, ad salutem dolor aperitur.

5. Sancti viri quum prodesse audientibus nequeunt, etiam despici tacentes volunt.

6. Quasi quoddam nutrimentum verbi est censura silentii: et recte quandoque excrescentiam sermonis accipit, qui prius ordinate per humilitatem tacet.

7. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indé secretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore reliquit.

Vide etiam in cor. Abstinentia, et Fortitudo, Modestia, et Prosperitas, Sobrietas, et Studium, Virtus,.

TIMOR.

8. Quando timore poenae non amore iustitiae fit bonum, nondum bene fit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impune.

9. Quid timet hominem homo in sinu Dei positus? Tu de illus sinu noli cadere, quicquid ibi passus fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

10. Timor praesens securitatem generat sempiternam. Time Deum, qui super omnes est, et hominem non formidabis.

11. Timor Dei corrigit, timor hominum differt actionem,

---

1. Ambrosius in examer.
2. Idem super psal. 12.
3. Hiere. in quadam epist.
4. Gregorius in moral.
5. Grego. in pastorali.
6. Grego. in homm. quadam.
7. Seneca in proverb.
8. Greg. super Ezechiel.
9. Grego. in pastorali.
10. Senec. 16. epist.
11. Aug. de verbis do. ser. 6.

sed voluntatem non aufert: sed avidiores reddit ad crimen quod aliquando suspendit a crimine.

1. Qui timet Deum, nihil negligit: timere Deum est, nulla quae facienda sunt bona praeterire.

2. Nullum genus mortis bono et recte viventi metuendum est.

3. Si adhuc a prava actione formidata poena prohibet, profecto formidantis animum nulla spiritus libertas tenet: nam et si poenam non metueret, culpam procul dubio perpetraret.

4. Quum ex peccato praesens poena metuitur, et annexa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate.

5. Noveris te, ut Deum timeas, noveris ipsum, ut aeque ipsum diligas, in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris, quia initium salutis, timor domini, et plenitudo legis, est charitas, quaemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia, Dei itidem amor: sic e contrario, de ignorantia tui, superbia, et Dei ignorantia venit desperatio.

6. Tanto maior fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate angustat afflictio.

Vide etiam in cor. Avaritia. Confidentia. Consideratio. Consolatio, Correctio. Cupiditas. Damnum. Fortitudo. Gratia. Intentio. Magnanimitas. Mors. Potestas. Spes. Tribulatio. Voluptas.

VENIA.

7. Debet ecclesia catholica correctis et firmatis filiis libenter ignoscere: cum ipsi Petro personam eius gestanti, et cum in mari titubasset: et cum Deum carnaliter a passione revocasset: et cum aurem servi gladio praecidisset, et cum ipsum dominum etiam negasset, et cum in simulationem postea superstitiosam lapsus esset, videamus veniam esse concessam eumque correctum atque firmatum usque ad dominicae passionis gloriam pervenisse.

8. Nullus debitae gravioris poenae accipit veniam, nisi qualemcunque, et si longe minorem, quam debeat, solverit poenam.

9. Audistis formam, si septuagies septies Christus pecca-

---

1. Ambrosius in li. de Noe.
2. Ambr. in quadam ep.
3. Hiero: in epi.
4. Aug. contra Pelagium lib. 2.
5. Augus. de verb. domi.
6. Augu. super psal.
7. Hieronymus super Matth.
8. Gregorius, in mor.
9. Grego. ibidem.

ta tibi donavit, si hucusque ignovit, et ultra negavit: pone et tu limitem, et ulterius noli ignoscere.

1. Dicit Dominus, dimitte, et dimittetur tibi. Si ergo prior dimitte illis postea, nam si non dimiseris, revocabo te, et quicquid dimiseram, replicabo tibi.

2. Negligens inimicitias finire obliviscitur, pertinax veniam non vult concedere, sed dedignatur, his tribus inimicis vivunt homines, sed animas, in quibus non moriuntur occidiunt. Vigilat contra negligentiam memoria, contra pertinaciam misericordia, contra superbam verecundiam submissa prudentia.

3. In hac petitione si mentitur, totius orationis nullus est fructus, pecuniam aliquando repetere conceditur, sed debitis peccatorum petenti veniam, nunquam iuste negatur.

Vide etiam in cor. Compassio. Communitas. Confessio. Correctio. Desperatio. Eleemosyna. Eucharistia. Inimicitia. Iniuria. Ira. Magnanimitas. Oratio. Patientia. Poenitentia. Reconciliatio. Recidivatio. Resurrectio.

VERITAS.

4. Veritas dulcis est, et amara, quando dulcis est, parcit: et quando amara, curat.

5. Veritas panis est: mentes reficit, nec deficit, mutat vescentem, nec ipsa in vescentem mutatur.

6. Veritatis et sapientiae puchritudo nec multitudine audientium constipata excludit venientes, nec peragitur tempore, nec mitigatur locis, nec nocte interrumpitur, nec umbra intercluditur, nec sensibus corporis subiacet.

7. Errat quisquis se veritatem cognoscere putat, qui adhuc nequiter vivit.

8. Qui veritatem occultat, et qui prodit mendacium, uterque reus est: ille, quia prodesse non vult: iste, quia nocere desiderat.

9. Libere enim et sine adulatione veritatem praedicantes, et gesta pravae vitae arguentes, gratiam non habent apud homines.

10. Haec est conditio veritatis, eam semper inimicitiae persequantur: sicut per adulationem perniciosae amicitiae compa-

1. Gregorius in pasto.
2. Gre. super il. Iob 3. *Quare non in vulva.* etc.
3. Ber. super cant. sermo. 37.
4. Grego. ibid.
5. Augustinus de agone chri.
6. Augu. de vita cler. lib. 10.
7. Augu. de ver. dom. tract. ill. apost. *Donantes vobismetip.*
8. Aug. ibidem.
9. Au. in ser. de. 40.
10. Au. sup. il. Matth. 6. *Et dimitte nobis debita ec.*

rantur, libenter enim quod delectat audimus, et offendit omne, quod nolumus.

1. Mentiri atque iurare lingua tua prorsus ignoret, tantusque in te sit veritatis amor, ut quicquid dixeris, iuratum putes.

2. Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat.

3. Nihil est ad defendendum puritatem tutius, nihil ad dicendum veritatem facilius.

Vide etiam in cor. Consuetudo. Fraus, Virtus.

VIOLENTIA.

4. Nemo invitus bene agit, etiam si bonum est, quod facit.

5. Multa enim bona praestantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati: qua ipsi sibi inveniuntur esse inviti.

6. In ecclesia non coactum, sed acquiescentem oportet ad meliora converti. Non est enim, qui curare possit invitum.

7. Plus valet quod violentia cogit, quam quod suadet, et praecipit verecundia.

8. Nulla res tam facilis, quin difficilis sit, si invitus facias.

9. Da operam, ne quid unquam invitus facias. Non enim qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Itaque sic animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus, et in primis finem nostri sine tristitia cogitemus.

Vide etiam in cor. Securitas.

VIRGINITAS.

10. Quid prodest integra caro, mente corrupta? Melius es humile coniugium, quam superba virginitas mentis.

11. Quae est virginitas mentis, integra fides, solida spes, syncera charitas.

---

1. Augustinus ad Christianum.
2. Augu. super Ioannem.
3. Aug. li. de lib. arbit.
4. Aug. li. de agone Chri.
5. Aug. ibidem.
6. Amb. in gl. super illud 1. ad Col. 9. *Nos nobiles*.
7. Hie. super illud ad Galat. 4.
8. Hiero. ad Celantiam.
9. Hie. super Ezech.
10. Gregorius in ho.
11. Aug. lib. 1. confess.

1. Dominica virgo debet agnoscere, quibus praeceptis conveniat insistere: vel a quantis vitiis debeat abstinere: si vult in seculo posita cum Deo esse, et cum eodem post huius vitae resolutionem in claritate coelesti regnare.

2. Dominica virgo primitus publicos debet vitare conspectus, et platearum frequentiam devitare: atque in domo posita operi lanifico insistere, vel lectioni divinae.

3. Dum differtur vita transcurrit, omnia, mi Lucilli, aliena sunt, tempus tantum nostrum est. In huius rei fugacis et lubricae possessione natura nos misit.

4. Quidam tunc incipiunt vivere, quum desinendum est: imo quidam ante desierunt vivere, quam inciperent.

5. Pulchrum est consummare vitam ante mortem: et expectare secure reliquam temporis partem.

6. De partibus vitae omnes deliberamus, de tota nemo deliberat.

Vide etiam in cor. Beneficentia. Intentio, Liberalitas. Miseria. Obstinatio. Relinquere.

VOLUPTAS.

7. Minus voluptatibus stimulatur qui non est ubi frequentia est voluptatum. Minus avaritiae molestias patitur, qui divitias non videt.

8. Nihil prodicae satis est voluptati. Sem per famem patitur sui, qui alimentis perpetuis nescit impleri.

9. Semper voluptas famem sui habet, et transacta non satiat.

10. Voluptas est cum quadam lubrica suavitate ad illicita foedae mentis inclinatio.

11. Non est consentaneum, qui metu non frangitur, eum frangi cupiditate, et qui invictum se a labore praestiterit, vinci a voluptate.

12. Quid de corporis voluptatibus loquar? quarum appetentia quidem plena est anxietatis, satietas vero poenitentiae? quarum motus quid habeat incunditatis, ignoro. Tristes vero esse voluptatum exitus, quisquis reminiscitur libidinum suarum, intelliget, quae si beatos explicare possent, nihil causae, quin pecudes quoque beatae esse dicantur.

Vide etiam in cor. Abstinentia. Bonum. Caro. Delitiae.

---

1. August. in enchiri c. 72.
2. Chrysostomus in dial. li. 2.
3. Augu. super psal. 29.
4. Val. max. lib. 3.
5. Seneca in ep.
6. Sene. 62. epist.
7. Augu. super psal. 17.
8. Augu. in lib. ad sacras.
9. Augu. ibidem.
10. Seneca in epi. 24.
11. Se. 23. ep.
12. Se. 32. ep.

Excusatio. Fortitudo. Gratia. Gula. Labor. Luxuria. Solitudo. Vitium.

VOTUM.

1. Quia iam vovisti, iam te adstrinxisti, aliud tibi facere non licet. Non talis eris, si non feceris quod vovisti, qualis mansisses, si nihil tale vovisses. Minor enim tunc esses non peior, modo autem, quod absit, miserior, si Deo fidem fregeris: quanto beatior, si persolveris.

2. Ea sunt in nostris officis gratiora, quae cum liceret nobis etiam non impendere, tamen causa dilectionis impendimus.

3. Non te novisse poeniteat, imo gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Felix necessitas, quae in meliora compellit.

4. In vovendo fuit stultus, qui discretionem non adhibuit, et in reddendo impius.

5. In malis promissis rescinde fidem, in turpi vôto muta decretum. Quod incaute vovisti, non facias, impia est promissio, quae scelere adimpletur.

6. Melius est non vovere, quam vovere illud, quod sibi is, cui promittitur, nolit exolvi.

7. Absque necessitate remissio voti, non dispensatio, sed praevaricatio est: et restrictio contra voluntatem, murmur est, non profectus.

8. Iuste exigitur ad solvendum, qui non cogitur ad vovendum.

9. Ego non arbitror minora vota impedire debere maiora, nec Deum exigere quodcunque sibi promissum bonum, si pro eo melius aliquid fuerit persolutum. Enimvero alicui forti debenti vobis duodecim nummos, numquid si pro eis die constituta marcam solveret agenti, iuste irasceremini?

UTILITAS.

10. Utilior est in conflictu lorica ferrea, quam stola linea: licet haec oneri sit, illa honori.

11. Commdum enim debet esse cum mòdo tantum; si men-

---

1. Augustinus de singularitate cler.
2. Amb. super Luc. li. 6
3. Boetius lib. 3. de consol.
4. Augus. in episto. ad Armentarium et Paulimum.
5. Hiere. ad Poletium in episto.
6. Aug. in epi. ad Armentarium et Paulin.
7. Hier. tractans il. Iudic. 11. *Votum venit.*
8. Isi. li. 2. soliloquiorum.
9. Ber. in ser. quodam.
10. Ber. de praecepto.
11. Ber. ibidem.

suram aequalitatis excesserit, vim sui nominis non habebit.

1. Mihi autem non minori curae est, qualis Respublica post mortem meam futura sit, quam qualis hodie sit.

Vide etiam in cor. Amicitia. Beneficentia. Communitas. Doctrina, Fortitudo. Iustitia. Solitudo.

USURA.

2. Et esca usura est, et vestis usura est: et quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est.

3. Similis est pecunia usurarii, morsui aspidis. Percussus enim ab aspide quasi delectatus vadit in somnum, et per suavitatem soporis moritur: quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit, sic qui sub usura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit: sed usura per omnes eius facultates decurrit, et totum convertit in debitum.

1. Bernardus in epi. 56.
2. Bern. episto. 57.
3. Ber. in quodam ser.

Admonitum.

Perplura autem vocabula, quibus debita Patrum testimonia occurrunt, in medium afferre potuissem; at quia in illa jam exposita absque dubio reducuntur, ita nullum de illis sermonem facere putavi.

FINIS.

Si trovono vendibili in casa dell'Editore largo carriera grande n. 16. 3.° piano, e presso la tipografia di Festa strada S. Giovanni a Carbonara n. 104.

PREZZO FISSO DUC. 1. 00.

INDEX.

FINIS